พจนานุกรม บาลี-ไทย

สำหรับนักศึกษา

ฉบับปรับปรุงใหม่

รวบรวมและเรียบเรียง โดย

พระอุดรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ)

รศ.ดร.จำลอง สารพัดนึก

คำย่อที่ใช้ในหนังสือเล่มนี้

อ.	=	อัพยยศัพท์
อิต.	=	อิตถีลิงค์
อุต.	=	อุตตมบุรุษ
เอก.	=	เอกวจนะ
ก.	=	กิริยาอาขยาต
ก.วิ.	=	กิริยาวิเศษณ์
กิต.	=	กิริยากิตก์
ค.	=	คุณศัพท์
จตุ.	=	จตุตถีวิภัตติ
ฉ.	=	ฉัฏฐีวิภัตติ
ไตร.	=	ไตรลิงค์ (เป็นได้ทั้งสามลิงค์)
นป.	=	นปุงสกลิงค์
ป.	=	ปุงลิงค์
ปฐ.	=	ปฐมาวิภัตติ
ส.	=	สรรพนาม
สัต.	=	สัตตมีวิภัตติ

สารบัญ

คำนำ ในการพิมพ์ครั้งที่ ๓	ก
คำนำ ในการพิมพ์ครั้งที่ ๒	ข
คำนำ ในการพิมพ์ครั้งที่ ๑	ค
คำแถลงของผู้จัดพิมพ์	ฆ-จ
คำย่อที่ใช้ในหนังสือนี้	ฉ
หลักเกณฑ์การอ่านภาษาบาลี	(๑)
คำชี้แจงวิธีใช้พจนานุกรมบาลีไทย ฉบับนักศึกษา	(๓)

อ	๑-๗๖	ฐ	๒๒๓-๒๒๔
อา	๗๖-๙๔	ฑ	๒๒๔
อิ	๙๔-๙๗	ฒ	๒๒๕-๒๓๘
อี	๙๗	ณ	๒๓๘-๒๔๐
อุ	๙๗-๑๒๒	ท	๒๔๑-๒๖๕
อู	๑๒๒-๑๒๓	ธ	๒๖๕-๒๗๓
เอ	๑๒๓-๑๒๖	น	๒๗๓-๓๐๑
โอ	๑๒๖-๑๓๒	ป	๓๐๑-๓๖๖
ก	๑๓๒-๑๗๔	ผ	๓๖๖-๓๗๐
ข	๑๗๔-๑๘๐	พ	๓๗๐-๓๘๒
ค	๑๘๐-๑๙๑	ภ	๓๘๒-๓๘๗
ฆ	๑๙๒-๑๙๔	ม	๓๘๗-๓๙๘
จ	๑๙๔-๒๐๙	ย	๓๙๘-๔๐๒
ฉ	๒๐๙-๒๑๓	ร	๔๐๒-๔๐๖
ช	๒๑๓-๒๒๑	ล	๔๐๗-๔๑๐
ฌ	๒๒๒	ว	๔๑๐-๔๒๘
ญ	๒๒๒-๒๒๓	ส	๔๒๙-๔๕๔
ฏ	๒๒๓	ห	๔๕๔-๔๕๖

รายชื่อหนังสืออุเทศ	๔๕๗
ประวัติและผลงานของผู้เขียน	๔๕๘-๔๖๒
โครงการตำราบาลีปริทัศน์	๔๖๓-๔๖๔

พจนานุกรม บาลี - ไทย

อ.

อ. *อ.* ไม่. มาจาก น ศัพท์

ใช้หน้านามที่อักษรตัวต้นเป็นพยัญชนะ ต้องเปลี่ยนเป็น อ- เช่น อมนุสฺโส (น+มนุสฺโส)=ไม่ใช่มนุษย์ อปุตฺตโก (น+ปุตฺตโก)= ผู้ไม่มีบุตร

ใช้หน้านามที่อักษรตัวต้นเป็นสระ ต้องเปลี่ยนเป็น อน- เช่น อนริโย (น+อริโย)= ไม่ใช่พระอริยะ

ใช้หน้ากิริยากิตก์ เช่น อกตฺวา (น+กตฺวา) = ไม่กระทำแล้ว อกรณีโย (น+กรณีโย) = ไม่พึงกระทำ

อ.ใช้หน้ากิริยาอาขยาตที่ประกอบด้วยวิภัติบางหมวด แปลว่าได้ เช่น อกาสิ (อ+กาสิ) = ได้กระทำแล้ว

อ๋ส *ป.,นป.*ส่วน,ข้าง,บ่า,ไหล่.

อ๋สกูฏ *นป.* จะงอยบ่า, ไหล่.

อ๋สพนฺธน *นป.* ผ้าพาดบ่า,ผ้าสไบ.

อ๋สวฏฺฏก *นป.* ดู **อ๋สพนฺธน.**

อ๋สา *อิต.* โรคริดสีดวงงอก.

อ๋สิ *อิต.* ดู **อ๋ส**

อ๋สุ *ป., อิต.* รัศมี, แสง.

อ๋สุก *นป.* ผ้า.

อ๋สุมาลี *ป.* พระอาทิตย์.

อกฏ *ค.* อันเขาไม่ได้ทำ, ไม่ถูกทำ.

อกต ๑ *นป.* พระนิพพาน;
๒ *ค.* อันเขาไม่ได้ทำ

อกตญฺญู *ค.* ๑. ผู้ไม่รู้จักคุณ
๒. ผู้รู้จักพระนิพพาน

อกติ *ก. คด,งอ,* บิดไปบิดมา

อกตุ๋ล *ก.* ได้กระทำแล้ว

อกมฺปิย *ค.* ไม่หวั่นไหว,ไม่คลอนแคลน

อกมฺปิยตฺต *นป.* ความไม่หวั่นไหว, ความไม่คลอนแคลน.

อกมฺห *ก.* ได้กระทำแล้ว

อกรณ *นป.* การไม่ทำ.

อกรณีย ๑ *นป.* กิจที่ไม่ควรทำ;
๒ *กิต.,ค.* ไม่ควรทำ, ไม่พึงทำ.

อกรมฺหา,อกรี,อกริตฺถ *ก.* ได้กระทำแล้ว

อกริสฺส *ก.* จักได้ทำแล้ว

อกโรนฺต กิต., *ค.* ไม่ทำอยู่, เมื่อไม่ทำ

อกลุ *นป.* ขี้ผึ้ง, น้ำมันนวด.

อกลฺล *นป.* โรค,ความเจ็บป่วย.

อกาจ *ค.* สะอาด, บริสุทธิ์.

อกามก *ค.* ไม่พอใจ, ไม่ใยดี.

อกาล ๑ *ป.* เวลาที่ไม่สมควร ;
๒ *ค.* ไม่ใช่กาล, ล้าสมัย.

อกาสิ *ก.* ได้ทำแล้ว.

อกิจฺจการ *ค.* ผู้ไม่ทำตามหน้าที่ของตน, ผู้ทำสิ่งที่ไม่ควรทำ,ไม่มีผล (ยา).

อกิญฺจน *ค.* จน, เข็ญใจ, ไม่มีกิเลส-เครื่องกังวลใจ.

อกิริย ๑ *นป.* การไม่กระทำ; ๒ *ค.* ไม่ควรทำ.

อกิริยา *อิต.* กรรมที่ทำแล้วไม่เป็นอันทำ.

อกิลาสุ *ค.* ไม่เมื่อย, กระฉับกระเฉง, ขยัน.

อกุฏิล *ค.* ไม่คดโกง.

อกุโตภย *ค.* หาภัยแต่ที่ไหนมิได้, ไม่มีภัย.

อกุปฺป *ค.* ไม่กำเริบ,ไม่หวั่นไหว, ถาวร.

อกุปฺปตา *อิต.*ความไม่กำเริบ, ความไม่หวั่นไหว, ความถาวร.

อกุสล *นป.* อกุศล,กรรมชั่ว,ไม่ฉลาด.

อโกวิท *ค.* ไม่ฉลาด.

อกุก *ป.* พระอาทิตย์;ต้นรัก.

อกุกนุต *กิต.* เหยียบแล้ว,ย่ำแล้ว.

อกุกนุตติ *ก.* คร่ำครวญอยู่

อกุกนุตน *นป.* การคร่ำครวญ, การร้องไห้.

อกุกนุติ *ก.* คร่ำครวญแล้ว, ร้องไห้แล้ว.

อกุกมติ *ก.* เหยียบย่ำ. ก้าวไป

อกุกมน *นป.* การเหยียบ, การย่ำ.

อกุกมิ *ก.* เหยียบแล้ว, ย่ำแล้ว.

อกุกมิตฺถ *ก.* เหยียบแล้ว, ย่ำแล้ว

อกุกุฏฺฐ *กิต.* ด่าแล้ว, แช่งแล้ว.

อกุกุจ *ค.* วุ่นวาย, สับสน, ปั่นป่วน.

อกุโกจฺฉิ *ก.* ด่าแล้ว, ติเตียนแล้ว, แช่งแล้ว.

อกุโกส *ป.* การด่า, การติเตียน, การแช่ง.

อกุโกสก *ป.* ผู้ด่า, ผู้ติเตียน, ผู้แช่ง.

อกุโกสติ *ก.* ด่า, ติเตียน, แช่ง.

อกุข ๑ *นป.,ป.* อินทรีย์; เพลา, ลูกเต๋า ; ลูกบาศก์; คะแนน; สกา; มาตราตวง ชนิดหนึ่งเท่ากับ ๒๐ เกรน; ๒ *ไตร.* สมอพิเภก;๓ *ค.* มีตา.

อกุขก *นป.* กระดูกไหปลาร้า.

อกุขณ *ป.* ๑. ไม่ใช่ขณะ, ไม่ใช่กาล; ๒. เคราะห์ร้าย

อกุขณา *อิต.* สายฟ้าแลบ.

อกุขณาเวธี *ป.* นายขมังธนูผู้มีความชำนาญในการยิงศรอย่างสายฟ้าแลบ.

อกุขต ๑ *นป.* ข้าวตอก; ๒ *ค.* ไม่มีความผิด, ไม่บาดเจ็บ.

อกุกยติ *ก.* ยกย่อง, ชมเชย.

อกุขทสฺส *ป.* ผู้พิพากษา, ผู้ชี้ขาด.

อกุขธุตฺต ๑ *ป.* นักเลงการพนัน, นักเลงสกา; ๒ *ค.* ผู้ชอบเล่นสกา.

อกุขย ๑ *นป.* ความสงบสุข,พระนิพพาน; ๒ *ค.* ไม่เปลี่ยนแปลง,ยั่งยืน.

อกุขร ๑ *ป., นป.* อักษร,พยางค์, ตัวหนังสือ, สระและพยัญชนะ; ๒ *ค.* ไม่สิ้นไป, ไม่หมดไป,ยั่งยืน.

อกุขรผลก *ป.* กระดานชนวน, กระดานดำ, แผ่นป้ายสำหรับเขียนหนังสือ.

อกุขรสมย *ป.* อักษรสมัย, ศิลปอันว่าด้วยการเขียนและการอ่าน.

อกุขริกา *อิต.* การเล่นทายตัวอักษร.

อกุขาต *กิต.* กล่าวแล้ว ,ประกาศแล้ว.

อกุขติ *ก.* กล่าว, บอก, ประกาศ.

อกุขาตาร *ป.* ผู้บอก,ผู้กล่าว,ผู้ประกาศ, ผู้แสดง.

อกุขาตุ *ป.* ผู้บอก, ผู้กล่าว, ผู้แสดง.

อกุขาน *นป.* การเล่าเรื่อง, การสาธยาย.

อกฺขายิก *ค.* ซึ่งบอกข่าว, ซึ่งบอกเล่า.
อกฺขายี *ป.* ดู อกฺขาตุ.
อกฺขิ *นป.* นัยน์ตา,ตา.
อกฺขิก ๑ *นป.* ตาข่าย; ๒ *ค.* ผู้มีนัยน์ตา.
อกฺขิกูป *ป.* กระบอกตา, เบ้าตา.
อกฺขิคณฺฑ *นป.* โหนกตา.
อกฺขิฉิทฺท *นป.* ช่องตา.
อกฺขิตารา *อิต.* ลูกตา, ดวงตา, แก้วตา.
อกฺขิตฺต *ค.* ๑. ซึ่งไม่ถูกกระทบ, ซึ่งไม่ถูกชว้าง; ๒. ซึ่งไม่ถูกดูถูก.
อกฺขิทล *นป.* หนังตา.
อกฺขิมล *นป.* ธุลีจากตา, ผงจากตา.
อกฺขิโรค *ป.* โรคตา.
อกโขภ *ค.* ซึ่งไม่กระเพื่อม, ไม่หวั่นไหว.
อกฺโขภินี *อิต.* สังขยาจำนวนหนึ่งมีศูนย ๔๒ ตัว, กองทัพที่มีทหาร ๑๐๙,๓๕๐ คน ม้า๖๕,๖๑๐ ตัว ช้าง๒๑,๘๗๐ เชือก และ พลรถ ๒๑,๘๗๐ คัน.
อกฺโขหินี *อิต.* ดู **อกฺโขภินี**.
อขาต *นป.* เหมืองที่ไม่ได้ขุด,เหมืองธรรมชาติ.
อขิล *ค.* ทั้งหมด,ทั้งสิ้น.
อเขตฺต *นป.* ที่ไม่สมควร, ที่ไร้ประโยชน์.
อค *ป.* ต้นไม้, ภูเขา.
อคติ *อิต.* อคติ, ความลำเอียง, ความไม่ยุติธรรม.
อคท *ป., นป.* ยารักษาโรค,สมุนไพร.
อครุ ๑ *ป.* กฤษณาสามัญ,ต้นหางจระเข้; ๒ *ค.* ไม่หนัก.
อคลุ (หุ) *ป.* ดู **อครุ** ๑
อคเหสิ *ก.* ไม่ถือเอา.
อคาธ *ค.* ลึกมาก, หยั่งไม่ถึง.
อคาร *นป.* บ้าน, เรือน, อาคาร.
อคารก *นป.* กระท่อม,บ้านเล็ก ๆ.
อคาริก *ป., ค.* ผู้ครองเรือน,ฆราวาส.
อคาริย *ป., ค.* ดู **อคาริก**
อคฺค ๑ *ป.,นป.* ปลาย,ยอด; ๒ *ค.* เลิศ,สูงสุด,ยอดเยี่ยม.
อคฺคช *ไตร.* พี่,ผู้เกิดก่อน.
อคฺคญฺญ *ค.* ผู้เลิศ,ผู้สูงสุด,ผู้มีชื่อเสียง.
อคฺคตา *อิต.* ความเป็นผู้เลิศ, ผู้เลิศ; ความยอดเยี่ยม.
อคฺคติ *ก.* บิดพริ้ว.
อคฺคโต *อ.* ข้างหน้า,เฉพาะหน้า,จากส่วนเลิศ.
อคฺคตฺต *นป.* ดู **อคฺคตา**.
อคฺคผล *นป.* ผลอันเลิศ, อรหัตผล.
อคฺคมคฺค *ป.* ทางที่ประเสริฐ, อริยมรรค.
อคฺคมเหสี *อิต.* อัครมเหสี, พระมเหสีของพระเจ้าแผ่นดิน.
อคฺคล *นป.* ดาล,กลอนประตู.
อคฺคลุ *ป.* ดู **อคฺคล**.
อคฺควนฺต *ค.* ผู้ทรงคุณอันเลิศ, ผู้ประเสริฐ.
อคฺคว,-หา *อิต.* ดู **อคฺคล**.
อคฺคพตฺถมฺภ *ป.* เสาสำหรับใส่ลิ่ม.
อคฺคิ *ป.* ไฟ, เพลิง.
อคฺคิก *ค.* ผู้บูชาไฟ.
อคฺคิกุฆนฺธ *ป.* กองไฟ.
อคฺคิชาลา *อิต.* ๑ สัตตบุษย์ (บัวชนิดหนึ่ง); ผักปลาบ; ๒ เปลวไฟ.
อคฺคินี *ป.* ดู **อคฺคิ**.
อคฺคิปริจรณ *นป.* การบูชาไฟ.

อคฺคิมนฺต *ป.* ต้นคนทิสอ,เจตพังคี.
อคฺคิสณฺฐิต *ป.* เจตมูลเพลิง.
อคฺคิสาลา *อิต.* เรือนไฟ,โรงไฟ.
อคฺคิสิขา *อิต.* เปลวไฟ.
อคฺคิหุตฺต *นป.* พิธีบูชาไฟ.
อคฺฆ ๑ *นป.* ของที่ต้องให้แก่แขก, ค่าตอบแทน, วัตถุบูชา; ๒ ป. ค่า, ราคา.
อคฺฆก, อคฺฆนก *ค.* ของมีค่า.
อคฺฆการก *ป.* ผู้คิดราคา.
อคฺฆติ *ก.* มีค่า, ควรแก่ค่า, ถึงค่า, คาดราคา, ตีค่า.
อคฺฆนิย *ค.* ควรแก่ค่า, มีราคา.
อคฺฆปท *นป.* ความมีค่า, ความมีราคา.
อคฺฆาปน *นป.* การตีราคา, การตกลงราคา.
อคฺฆาปนก *ป.* ผู้ตีราคา, ผู้ประเมินค่า.
อคฺฆาปนิย *นป.* สิ่งที่ตีราคาได้.
อคฺฆิก *นป.* เครื่องบูชา, เครื่องประดับ.
อคฺฆิย *นป.* ดู **อคฺฆ.**
อฆ *นป.* กลางหาว, ท้องฟ้า; ทุกข์, บาป, ความเจ็บปวด.
อฆคต *ค.* ไปในอากาศ.
อเฆติ *ก.* ชั่วช้า, ฉิบหาย, ลำบาก.
องฺก *ป.* ตัก,เอว,เครื่องหมาย;จำนวนเลข; ขอ.
องฺกิต *กิต.* ถูกจำหลัก, ถูกทำเครื่องหมายบอกให้รู้.
องฺกุร *ป.* หน่อ, ยอด, เชื้อสาย.
องฺกุส, องฺกุสก *ป.* ไม้ขอสอยผลไม้,ขอสับช้าง
องฺกุสกยตฺต *ป.* ไม้เท้างอ ๆ.
องฺเกติ *ก.* จำหลัก, ทำเครื่องหมายให้รู้, กำหนด, กำหนดหมาย.
องฺกย *ป.* ชื่อกลองชนิดหนึ่ง.
องฺโกล *ป.* ไม้ปรู.
องฺค ๑ *นป.* ส่วนประกอบ; คุณลักษณะ; ๒ ป. ชื่อแคว้นในอินเดีย;เหตุ.
องฺคชาต *นป.* องคชาต, นิมิตรของบุรุษสตรี.
องฺคณ *นป.* สนาม,ลาน,กลางแจ้ง,เนิน,มลทิน.
องฺคติ *ก.* ไป, ถึง, เป็นไป.
องฺคท *นป.* กำไลมือและแขน.
องฺคนา *อิต.* ผู้หญิง.
องฺคปจฺจงฺค *นป.* ส่วนประกอบร่างกาย, อวัยวะน้อยใหญ่.
องฺคปจฺจงฺคตา *อิต.* ความถึงพร้อมด้วยองค์คือผู้มีร่างกายสมบูรณ์.
องฺคราค *ป.* การทาตัว,น้ำมันทาตัว.
องฺคลฏฺฐิ *อิต.* หน่อ,สาขา.
องฺควิกฺเขป *ป.* การไหวกาย, การเต้นรำ.
องฺควิชฺชา *อิต.* วิชาดูลักษณะร่างกาย, วิชาดูลายมือ.
องฺคสมฺภาร *ป.* ส่วนประกอบของสิ่งต่าง ๆ .
องฺคหาร *ป.* ดู องฺควิกฺเขป.
องฺคเหตุก *ป.* นกกางเขน.
องฺคานุสารี *ป.* ลมในกายประเภทหนึ่ง.
องฺคาร *ป.* ถ่านเพลิง, เถ้า.
องฺคารกฏาห, องฺคารกปลฺล *ป.* กระเบื้องใส่ขี้เถ้า, เชิงกราน.
องฺคารกมฺมกร *ป.* คนเผาถ่าน.
องฺคารกาสุ *อิต.* เตาไฟ, หลุมถ่าน.
องฺคารปพฺพต *ป.* ภูเขาไฟ (ในนรก).
องฺคารมส *นป.* เนื้อย่างไฟ.
องฺคารราสิ *ป.* กองถ่านเพลิง.

องฺคาริก *ป.* คนเผาถ่าน.
องฺคิก *ค.* ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ.
องฺคีรส *ป.* พระพุทธเจ้า, พระนามของพระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่ง.
องฺคุฏฺ *ป.* นิ้วหัวแม่มือแม่เท้า.
องฺคุฏฺปท *ป.* เครื่องหมายหัวแม่มือ.
องฺคุฏฺเสฺนห *ป.* น้ำนมที่เกิดจากหัวแม่มือ.
องฺคุฏฺก *ป.* ดู **องฺคุฏฺ**.
องฺคุณฺหนิ *นป.* กระดูกนิ้วมือ.
องฺคุล *นป.* นิ้วสำหรับวัด.
องฺคุลิ,-ลี *อิต.* นิ้วมือ, นิ้วเท้า, กีบเท้าโค.
องฺคุลิก *นป.* นิ้วมือ.
องฺคุลิปโตทก *นป.* การจี้ด้วยนิ้วมือ.
องฺคุลิปท *นป.* เครื่องหมายนิ้วมือ.
องฺคุลิปพฺพ *นป.* ข้อนิ้วมือ.
องฺคุลิโปฏ *นป.* การดีดนิ้วมือ,การหักนิ้วมือ.
องฺคุลิมุฏฺฏา,-มุฏฺฏิกา *อิต.* แหวน, แหวนตรา.
องฺคุลิยก,-เลยฺยก, องฺคุลฺยาภรณ *นป.* ดู **องฺคุลิมุฏฺฏา**.
อจริ *ก.* ได้เที่ยวไปแล้ว,ได้ประพฤติแล้ว.
อจล ๑ *ป.* ภูเขา; ๒ *ค.* ไม่เคลื่อน, ไม่หวั่นไหว.
อจงฺกม *ค.* ไม่ควรเดินจงกรม, ไม่ควรก้าวไป.
อจิตฺตก *ค.* ไม่มีเจตนา, ไม่ตั้งใจ.
อจิตฺติกต. อจิตีกต *ค.* ไม่เคารพ,ไม่ยำเกรง.
อจิร *ค.* ไม่นาน, ใหม่, ไม่ยั่งยืน.
อจิรํ *ก.วิ.* ไม่นาน, ชั่วครู่นี้.
อจิรปฺปภา *อิต.* อสนีบาต, ฟ้าแลบ.
อจิรวตี *อิต.* แม่น้ำอจิรวดีในอินเดีย.
อเจตน *ค.* ไม่มีเจตนา, ไม่ได้ตั้งใจ.
อเจล *ค.* ไม่มีผ้า,เปลือย.
อเจลก,-พก *ป.* ชีเปลือย,นิครนถ์.
อจฺจคา *ก.* ถึงทับแล้ว, บรรลุแล้ว.
อจฺจนา *อิต.* การเซ่นสรวง,การบูชา.
อจฺจติ *ก.* ร้องเพลง, สรรเสริญบูชา.
อจฺจนฺต *ค.* ล่วงส่วน, ที่สุดตลอดไป.
อจฺจนฺตํ *ก.วิ.* ดู **อจฺจนฺต**.
อจฺจนฺตโกธน *ค.* โกรธจัด.
อจฺจย *ป.* โทษ, การล่วงเกิน; ความตาย.
อจฺจยติ *ก.* ดู **อจฺจติ**
อจฺจร *ค.* ล่วงไป, เกินไป, เกินวิสัย.
อจฺจรา *อิต.* ความหยิ่ง, ความถือตัว.
อจฺจริ *ก.* ล่วงไป, ไปนอกทาง.
อจฺจหสิ *ก.* นำไปแล้ว, ถือไปแล้ว.
อจฺจาธาย *กิต.* ซ้อนเท้า, เหลื่อมเท้า.
อจฺจายิก *ค.* เร่งรีบ, รีบด่วน.
อจฺจาวทติ *ก.* พูดล่วงเกิน, พูดล่อลวง.
อจฺจาสนฺน *ค.* ใกล้มาก, จวนเจียน.
อจฺจาหิต *ค.* ร้ายมาก, ทารุณ.
อจฺจิ,-กา *อิต.* เปลวไฟ, แสงแดด.
อจฺจิต *กิต.* บูชาแล้ว, เคารพแล้ว.
อจฺจิมนฺตุ ๑. *ป.* ไฟ; ๒.*ค.* สว่าง, โชติช่วง, มีเปลว.
อจฺจุคฺคจฺฉติ *ก.* เหาะขึ้น,โผล่ออก.
อจฺจุคฺคต *ค.* ไปสูง, บินขึ้น, ยอดสูง.
อจฺจุณฺห ๑. *ป.* ความร้อนจัด ; ๒ *ค.* ร้อนจัด,เดือดพล่าน.
อจฺจุต ๑. *นป.* สุขอันนิรันดร, พระนิพพาน, ความถาวร; ๒.*ค.* มั่นคง,ถาวร, ไม่เคลื่อน.
อจฺจุปฺปตติ *ก.* แซงขึ้น, แทรกแซง.
อจฺจุสฺสนฺน *ค.* เต็มเปี่ยม, หนามาก.

อฺเอก *ค.* พิเศษ, เฉพาะ.
อฺเอติ *ก.* ๑. ล่วงไป, ผ่านไป; เคารพ.
๒. บูชา, นับถือ.
อฺโอคาหฺท *ค.* จมลึกลงไป, เต็มมาก.
อฺโอทก *นป.* น้ำมาก, น้ำล้น.
อฺโอทร *นป.* การกินมาก, ความตะกละ.
อจฺฉ ๑. *ป.* หมี; ลูกเต๋า, ๒ ค. บริสุทธิ์, สะอาด; ไม่ปกปิด; เจ็บปวด.
อจฺฉก *ป.* ดู อจฺฉ ๑.
อจฺฉติ *ก.* นั่ง, พัก.
อจฺฉนฺน *ค.* ซึ่งปกปิด, ห่อหุ้ม.
อจฺฉมฺภี *ค.* ไม่สะดุ้ง, ไม่กลัว.
อจฺฉรา *อิต.* นางอัปสร, นางฟ้า; เวลาอันสั้นชั่วการดีดนิ้วมือ.
อจฺฉรมตฺต *ค.* ชั่วลัดนิ้วมือ.
อจฺฉราสงฺฆาต *ป.* การดีดนิ้วมือ.
อจฺฉราสทฺท *ป.* เสียงดีดนิ้วมือ.
อจฺฉริย ๑. *นป.* ความอัศจรรย์; ๒. ค. น่าอัศจรรย์, น่าแปลกใจ.
อจฺฉาทน *นป.* การปกปิด,การนุ่งห่ม.
อจฺฉาทนา *อิต.* ดู **อจฺฉาทน.**
อจฺฉาเทติ *ก.* นุ่งห่ม, ปกปิด.
อจฺฉินฺทติ *ก.* ลัก, ตัด, ปล้น, แย่ง, ชิง.
อจฺฉุปติ *ก.* ถูกต้อง.
อจฺเฉจฺฉิ *ก.* ตัด, ทำลาย.
อจฺเฉชฺช *ค.* ซึ่งตัดหรือทำลายไม่ได้
อจฺเฉทน *นป.* การลัก, การแย่งชิง.
อจฺเฉร,-ก *ค.* อัศจรรย์, น่าแปลกใจ.
อจฺฉึสุ *ก.* อยู่แล้ว.
อช *ป.* แพะตัวผู้.
อชคร *ป.* งูใหญ่, งูกินแพะ.
อชติ *ก.* ย่อมถึง.
อชปาล *ป.* คนเลี้ยงแพะ.
อชโมช *นป.* เมล็ดยี่หร่า.
อชลณฺฑิกา *อิต.* ขี้แพะ.
อชญฺญ ๑ ป. อันตราย; ๒ ค. ไม่บริสุทธิ์ , ไม่สะอาด.
อชา, อชี *อิต.* แม่แพะ, แพะตัวเมีย.
อชานน *ป., นป.* ความไม่รู้, อวิชชา.
อชานนฺต, อชานมาน *กิต.* ไม่รู้อยู่, เมื่อไม่รู้.
อชานตฺวา, อชานิย *กิต.* ไม่รู้แล้ว,ไม่เข้าใจแล้ว.
อชิน ๑. ป. เสือดาว ; ๒. นป. หนังสัตว์, หนังเสือ.
อชินปตฺตา *อิต.* ค้างคาว.
อชินกฺขิป *ป.* เสื่อที่ทำด้วยหนังเสือ.
อชินปฺปเวณี *อิต.* เครื่องลาดทำด้วยหนังเสือ.
อชินโยนิ *อิต.* เนื้อทราย, ละมั่ง, กวาง.
อชินสาฏิ *อิต.* เครื่องนุ่งห่มทำด้วยหนังสัตว์.
อชินิ *ก.* ได้ชนะแล้ว.
อชิมฺห *ค.* ตรง, ไม่คด.
อชิร *นป.* ลาน, สนาม.
อชีรก *นป.* ธาตุพิการ, อาหารไม่ย่อย.
อชีวิมฺหา *ก.* ได้เป็นอยู่แล้ว.
อเชยฺย *ค.* ไม่พึงเอาชนะ, เอาชนะไม่ได้; ไม่แก่, ไม่ชรา.
อชฺช, อชฺชา อ. ในวันนี้, เดี๋ยวนี้.
อชฺชก *ป.* แมงลัก, อ้อยช้าง, ผักบุ้งร้วม.
อชฺชกาลํ *ก.วิ.* ในกาลวันนี้, เมื่อเช้านี้.
อชฺชตคฺเค *ก.วิ.* ตั้งแต่วันนี้ไป.
อชฺชตน *ค.* ใหม่, สำหรับปัจจุบัน, ทันสมัย.

อชฺชตา *อิต.* ปัจจุบัน, ขณะนี้.

อชฺชติ *ก.* ๑. ได้มา, บรรลุ.
๒. เตรียม, จัดแจง, ตกแต่ง.

อชฺชว, อาชฺชว *ป., นป.* ความซื่อตรง.

อชฺชวตา *อิต.* ได้มา, บรรลุ.

อชฺชุก *ป.* ดู **อชฺชก.**

อชฺชุกณฺณ *ป.* ไม้รกฟ้า.

อชฺชุณฺโห *ก.วิ.* คืนเดือนหงายนี้, คืนนี้.

อชฺชุน *ป.* ไม้รกฟ้า, ไม้กุ่ม; ชื่อของเจ้าชายองค์หนึ่ง.

อชฺฌกฺข *ป.* คนดูแล, เจ้าหน้าที่.

อชฺฌคา *ก.* ได้บรรลุแล้ว, ได้ประสบแล้ว.

อชฺฌตฺต ๑ *นป.* สันดาน, นิสัย ;
๒. ค. ภายใน,เฉพาะตัว, ซึ่งมีอยู่ภายใน.

อชฺฌตฺตํ *ก.วิ.* ภายใน, ในภายใน.

อชฺฌตฺติก *ค.* เฉพาะตัว, ส่วนตัว ; ภายใน.

อชฺฌปฺปตฺตา *ค.* ตกทับ, เข้าถึงโดยบังเอิญ.

อชฺฌภาสติ *ก.* กล่าว, ปราศรัย.

อชฺฌภู *ก.* ชนะแล้ว, ครอบครองแล้ว.

อชฺฌยน *นป.* การสาธยาย, การศึกษา, เล่าเรียน.

อชฺโฌวทติ *ก.* วางลง, ปลงลง.

อชฺฌาคาเร *ก.วิ.* ภายในบ้านของตน.

อชฺฌาจรติ *ก.* ประพฤติผิด, ละเมิด.

อชฺฌาจาร *ป.*การประพฤติผิด,การล่วงละเมิด.

อชฺฌาชีว *ป.* ความเป็นอยู่อย่างเข้มงวด, วิถีชีวิต.

อชฺฌาปชฺชติ *ก.* ต้องโทษ, ต้องอาบัติ.

อชฺฌาปตฺติ *อิต.* การต้องโทษ, การเกิดขึ้นแห่งโทษ.

อชฺฌาปน *นป.* การสั่งสอน, การแนะนำ, การเผา, การไหม้.

อชฺฌาปีฬิต *ค.* เบียดเบียนแล้ว, รบกวนแล้ว.

อชฺฌาภว *ป.* การมีอำนาจเหนือ .

อชฺฌาภวติ *ก.* มีอำนาจเหนือ, ปกครอง.

อชฺฌาย *ป.* บท, ภาค, ส่วน.

อชฺฌายก *ป.* ครู, ผู้สอน, นักปราชญ์, ผู้เล่าเรียน.

อชฺฌายติ *ก.* ศึกษา, เล่าเรียน.

อชฺฌายน *นป.* การอ่าน, การสาธยาย.

อชฺฌารุหติ *ก.* งอกขึ้น, ไต่ขึ้น, บินขึ้น; ท่วมทับ, ครอบงำ, แผ่ไป.

อชฺฌาโรท *ป.* ปลาใหญ่.

อชฺฌาวร *ป.* การบริการ, การรับใช้, บริวาร, ผู้แข่งขัน.

อชฺฌาวสติ *ก.* อยู่ครอบครอง, อยู่อาศัย, อยู่ครองเรือน.

อชฺฌาสย *ป.* อัธยาศัย, ความตั้งใจ, ความปรารถนา, อารมณ์.

อชฺฌาสยตา *อิต.* ความปรารถนา, ความต้องการ.

อชฺฌิฏฺฐ *กิต.* อาราธนาแล้ว, เชื้อเชิญแล้ว.

อชฺฌุปคจฺฉติ *ก.* ถึง, บรรลุ, ตกลง.

อชฺฌุปคมน *นป.* การมาถึง, การบรรลุ, การตกลง.

อชฺฌุปทรติ *ก.* กลืนกิน.

อชฺฌุเปกฺขติ *ก.* วางเฉย, อุเบกขา, คอยดู.

อชฺฌุเปกฺขน *นป.* **อชฺฌุเปกฺขนา** *อิต.* อุเบกขา, ความวางเฉย, การเฝ้าดู.

อชฺฌุเปติ *ก.* เข้าไปหา, เข้าไปใกล้.

อชฺเฌติ *ก.* กังวล, ห่วง.
อชฺเฌน *นป.* การศึกษาเล่าเรียน.
อชฺเฌสติ *ก.* เชิญ, นิมนต์.
อชฺเฌสนา *อิต.* การเชื้อเชิญ, การนิมนต์.
อชฺเฌสนฺติ *ก.* เชื้อเชิญ.
อชฺโฌกาส *ป.* ที่กลางแจ้ง, ที่โล่ง.
อชฺโฌกิรติ *ก.* กระจัดกระจาย.
อชฺโฌคาหติ *ก.* หยั่งลง,จมลง, โฉบลง,เข้าไป.
อชฺโฌตฺถรติ *ก.* ท่วมทับ, ครอบงำ, ปกคลุม.
อชฺโฌภวติ *ก.* ๑. ครอบครอง, ชนะ ;
๒. ทำลาย.
อชฺโฌมทฺทติ *ก.* ขยี้, เหยียบ, ย่ำยี.
อชฺโฌลมฺพติ *ก.* ห้อย, แขวน.
อชฺโฌสติ *ก.* ห้อย, ยึด, ปรารถนา.
อชฺโฌสาน *นป.* ความยึดมั่น, ความจดจ่อ.
อชฺโฌสาย *ค.* ซึ่งผูกติด, ซึ่งห้อย.
อชฺโฌหฏ *กิต.* กลืนกินแล้ว, กินแล้ว.
อชฺโฌหรณ *นป.* กิน, การกลืนกิน.
อชฺโฌหรณีย *ค.* ซึ่งควรแก่การกลืนกิน,
ควรกิน
อชฺโฌหรติ *ก.* กลืนกิน, กิน.
อชฺโฌหาร *ป.* การกลืนกิน, การกิน.
อชฺโฌหิต *กิต.* ถูกยัดเข้าไป.
อชฺชายิโน *ค.* ผู้ไม่เพ่ง.
อชฺจติ, *ก.* ๑. ถึงความพินาศ ๒. บูชา
อชฺฉติ, อชฺฌติ *ก.* ดึง, ลาก,เข็น, ชัก, ฉุด.
อชฺเฉติ, อชฺฉยติ *ก.* แปลก, พิเศษ
อชฺชติ *ก.* ๑. ฉิบหาย ๒. แจ้งชัด ๓. ทา, ไล้,
หยอด, ๔. ไป, รัก, ใคร่, รักใคร่.
๕. ดึงออก, เหยียดออก.

อชฺชน ๑ *นป.* ยาหยอดตา, แร่พลวง ;
๒ ป. ช้างประจำทิศ.
อชฺชนจุณฺณ *ป.* แป้งหอม.
อชฺชนนาฬิ *อิต.* หลอดสำหรับหยอดตา
หรือจมูก, กล่องยาหยอดตา.
อชฺชนรุกฺข *ป.* ต้นอัญชัน.
อชฺชนวณฺณ *ค.* มีสีเหมือนสียาหยอดตา.
อชฺชนิสลากา *อิต.* ไม้ป้ายยาตา.
อชฺชนี *อิต.* ขวดน้ำมันหยอดตา,กล่องยาตา.
อชฺชย *ค.* ซื่อ, ตรง.
อชฺชลิ, อชฺชลี *อิต.* การไหว้, การประนมมือ.
อชฺชลิกมฺม *นป.* อัญชลีกรรม.
การประนมมือ, การไหว้.
อชฺชลิกรณีย *ค.* อันควรแก่การกราบไหว้.
อชฺชลิกา *อิต.* การยกมือขึ้นแสด'ความเคารพ.
อชฺชลิปุฏ *ป.* กระพุ่มมือ.
อชฺชส *นป.* ทาง, ถนน.
อชฺชาหิ *ก.* จงหยอด.
อชฺเชติ *ก.* หยอด, ทา.
อญฺญ *ค.* อื่น.
อญฺญตม *ค.* อันใดอันหนึ่ง, คนใดคนหนึ่ง.
อญฺญตร *ค.* ดู **อญฺญตม.**
อญฺญติตฺถิย *ป.* เดียรถีย์, คนนอกศาสนา.
อญฺญตฺถ *ก.วิ.* ที่ใดที่หนึ่ง, ที่อื่น.
อญฺญตฺร *ก.วิ.* ๑. ที่ใดที่หนึ่ง; ๒. เว้น.
อญฺญถต *นป.* ความเปลี่ยนแปลง,
การเป็นอย่างอื่น, ความแตกต่าง.
อญฺญถา *ก.วิ.* โดยประการอื่น.
อญฺญถาภาว *ป.* ความเป็นอย่างอื่น.
อญฺญทตฺถุ *อ.* โดยแท้.

อญฺญทา *ก.วิ.* ในกาลอื่น, ในกาลครั้งหนึ่ง.
อญฺญมญฺญ *ค.* ซึ่งกันและกัน.
อญฺญมญฺญํ *ก.วิ.* ซึ่งกันและกัน.
อญฺญวิหิต *ค.* ซึ่งส่งใจไปไว้ในอารมณ์อื่น, มีจิตใจไขว้เขว.
อญฺญา *อิต.* ความรู้แจ้ง.
อญฺญาณ *นป.* ความไม่รู้.
อญฺญาณกณก *นป.* ดู **อญฺญาณ.**
อญฺญาต *ค.* ๑. อันเขารู้แล้ว (อา + ญาต); ๒. อันเขาไม่รู้แล้ว (น+ญาต).
อญฺญาตก *ค.* ซึ่งไม่ใช่ญาติ, ซึ่งไม่มีใครรู้จัก.
อญฺญาตกเวส *ป.* การแปลงตัว,การปลอมตัว.
อญฺญาตกเวสน *นป.* ดู **อญฺญาตกเวส.**
อญฺญตาวี *ป.* ผู้รู้แจ้ง.
อญฺญาตุ *ป.* ผู้รู้แจ้ง.
อญฺญาตุกาม *ค.* ผู้อยากรู้.
อญฺญาย *กิต.* รู้แล้ว, เข้าใจแล้ว.
อญฺญาสิ *ก.* ได้รู้แล้ว
อญฺโญญฺญ *ค.* ดู **อญฺญมญฺญ.**
อฏฺฏ *นป.* ๑. ชื่อนรกขุมหนึ่ง; ๒. สังขยาจำนวนสูงมีศูนย์ตามหลัง ๔๘ ตัว.
อฏฺฏก *ค.* จาริกไป, ท่องเที่ยวไป.
อฏฺฏติ *ก.* ไป, ถึง, เป็นไป.
อฏฺฏน *นป.* การจาริก, การท่องเที่ยว.
อฏฺฏนก *ค.* ดู **อฏฺฏก.**
อฏฺฏนี *อิต.* แม่แคร่เตียง.
อฏฺฐ *ค.* แข็งแรง, มั่นคง.
อฏฺฐวี *อิต.* ป่าทึบ.
อฏฺฐวีมุข *นป.* ปากดง. ชายป่า.
อฏฺฐวีรกฺขิต *ป.* ผู้รักษาป่า.
อฏฺฐวีสงฺโกป *ป.* ความไม่สงบในระหว่างกลุ่มชนชาวป่า.
อฏฺฐวีสงฺโขภ *ป.* ดู **อฏฺฐวีสงฺโกป.**
อฏฺฏ ๑. *ป., นป.* คดี; หอคอย ; ๒. *ค.* เศร้าโศก, เดือดร้อน.
อฏฺฏก *นป.* หอคอย, ป้อมระวังเหตุ.
อฏฺฏการ *ป.* ลูกความ, คู่ความ.
อฏฺฏสฺสร *ป.* เสียงโอดครวญ.
อฏฺฏหาส *ป.* การหัวเราะอย่างครื้นเครง.
อฏฺฐาน *นป.* เสาสำหรับขัดสี.
อฏฺฐาฉ, อฏฺฐาฉก *ป.* หอคอย.
อฏฺฐิต *กิต.* ๑. ถูกกดขี่ ; ๒ เศร้าโศก, เสียใจ.
อฏฺฐียติ *ก.* กังวลใจ, กลุ้มใจ,คับแค้นใจ.
อฏฺฐียน *นป.* ความไม่พอใจ,ความตกใจ.
อฏฺฐียนา *อิต.* ดู **อฏฺฐียน.**
อฏฺฐยติ, อฏฺเฏติ *ก.* ไม่เอื้อเฟื้อ.
อฏฺฐ *ค.* แปด.
อฏฺฐก *นป.* หมวดแปด.
อฏฺฐกถา *อิต.* อรรถกถา, การอธิบายความ, ชื่อคัมภีร์ที่แก้ความพระบาลี.
อฏฺฐกถาจริย *ป.* พระอรรถกถาจารย์.
อฏฺฐงฺคิก *ค.* ประกอบด้วยองค์แปด.
อฏฺฐปท *ป.,นป.* กระดานหมากรุก.
อฏฺฐม, อฏฺฐมก *ค.* ที่แปด, อันดับที่แปด.
อฏฺฐมี *อิต.* อัฏฐมี, ดิถีที่ ๘,ขึ้น – แรม ๘ ค่ำ.
อฏฺฐส *ค.* แปดเหลี่ยม,แปดมุม.
อฏฺฐาน *นป.* ที่ไม่สมควร,ไม่ใช่ฐานะ.
อฏฺฐาปท *ป., นป.,* ดู **อฏฺฐปท.**
อฏฺฐารส *ค.* สิบแปด.
อฏฺฐารสม *ค.* ที่สิบแปด.

อฏฺฐาสิ *ก.* ได้ยืนอยู่แล้ว.
อฏฺฐิ, อฏฺฐิก *นป.* ๑. กระดูก, ๒. เมล็ดในผลไม้, ๓. หิน.
อฏฺฐิกงฺกล *ป.* โครงกระดูก.
อฏฺฐิกตฺวา *กิต.* สนใจยิ่งแล้ว.
อฏฺฐิกลฺยาณ *นป.* ความงามของฟัน.
อฏฺฐิต *ค.* ๑. ไม่ตั้งมั่น (น+ฐา+ต); ๒. เข้าถึง, ตั้งใจ (อา+ฐา+ต).
อฏฺฐิมย *ค.* ทำด้วยกระดูก,สำเร็จด้วยกระดูก.
อฏฺฐิมิญฺช *นป.* เยื่อในกระดูก.
อฏฺฐิมิญฺชา *อิต.* เยื่อในกระดูก.
อฏฺฐิสงฺขลิกา *อิต.* โครงกระดูก, ร่างกระดูก.
อฏฺฐิสงฺฆาต *ป.* โครงกระดูก, ร่างกระดูก.
อฏฺฐิสญฺจย *ป.* กองกระดูก.
อฏฺฐิสญฺญา *อิต.* ความสำคัญในกระดูก.
อฏฺฐิสญฺฐาน *นป.* โครงกระดูก., ร่างกระดูก.
อฏฺฐิลุล *ป.* ก้อนหิน, ก้อนกรวด.
อฑฺฒ ๑. *ป.* กึ่ง,ครึ่ง; ๒. *ค.* มั่งคั่ง, ร่ำรวย.
อฑฺฒจนฺท ๑. *ป.* พระจันทร์ครึ่งซีก; ๒ นป. ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.
อฑฺฒทณฺฑก นป. ไม้เท้าครึ่งท่อน,ไม้เท้าสั้น.
อฑฺฒมาส *ป.* ครึ่งเดือน, กึ่งเดือน.
อฑฺฒโยค *ป.* เรือนปีกครุฑ, เรือนหลังคาแถบเดียว.
อฑฺฒโยชน *นป.* ครึ่งโยชน์ , กึ่งโยชน์.
อฑฺฒรตฺต *นป.* เที่ยงคืน, มัชฌิมยาม.
อฑฺฒรตฺตา, อฑฺฒรตฺติ *อิต.* ดู **อฑฺฒรตฺต.**
อฑฺฒรุก (อฑฺฒทุก) *นป.* วิธีแต่งผมซึ่งปล่อยให้ยาวลงถึงหน้าท้อง.
อฑฺฒฑฺฒ *ป.* ที่สี่ทั้งกึ่ง, สามครึ่ง.
อณ *ป.* หนี้สิน.
อณติ *ก.* สาธยาย.
อณิก *ป.นป.* เสนา, กองทัพบก.
อณิกฏฺฐ *ป.* ราชองครักษ์.
อณุ ๑ *ป.* อณู, ส่วนย่อย; ๒ *ค.* ละเอียด, เล็กน้อย.
อณุก *ค.* ดู **อณุ.**
อณุมตฺต *ค.* ประมาณ ๑ อณู, ละเอียด.
อณุสหคต *ค.* ซึ่งประกอบด้วยส่วนละเอียดที่สุด.
อณฺฑ, อณฺฑก *นป.* อัณฑะ, ไข่, ฟอง.
อณฺฑก *ค.* หยาบคาย, กระด้าง.
อณฺฑช ๑ *ป.* สัตว์เกิดแต่ไข่ เช่น งู, นก; ๒ *ค.* ซึ่งเกิดแต่ไข่.
อณฺฑติ *ก.* ออกไข่, วางไข่.
อณฺฑูปก *นป.* เชิง, เครื่องรอง, เทริด, ขนด.
อณฺณ *ป.* น้ำ, อาหาร, ข้าว.
อณฺณว *ป.* อรรณพ, ห้วงน้ำ.
อณฺณวกุจฺฉิ *อิต.* ท้องทะเล.
อณฺห *ป.* วัน เช่น ปุพฺพณฺห.
อตจฺฉ ๑ *นป.* ความไม่จริง; ๒ ค.ไม่จริง, ไม่แท้.
อตนฺทิต, อตนฺที *ค.* ไม่เกียจคร้าน.
อตปฺปิย *ค.* ไม่อิ่ม.
อตมฺมย *ป.* ความไม่ทะยานยาก.
อตติ *ก.* ย่อมไป,-ถึง
อตลมฺผสฺส *ค.* หยั่งไม่ถึง, ลึกมาก.
อตสี *อิต.* ฝ้าย.
อติ *อ.* ยิ่ง, เกิน,ล่วง,จัด.
อติอมฺพิล *ค.* เปรี้ยวจัด.

อติอรหนฺต *ป.* พระอรหันต์ผู้เลิศยิ่ง.
อติอิสฺสร *ค.* มีอำนาจยิ่ง.
อติอุณฺห *ค.* ร้อนจัด.
อติอุตฺตม *ค.* สูงยิ่ง.
อติอุสฺสุร *ค.* เช้าตรู่.
อติเอติ *ก.* ล่วงไป, ผ่านไป.
อติกต *กิต.* ทำให้มากกว่า.
อติกฑฺฒติ *ก.* ดึงมา, คร่ามา, ลาก.
อติกณฺห *ค.* ดำยิ่ง.
อติกสฺส *นป.* การดึงมา, การลากมา.
อติกนฺต *กิต.* ละเมิดแล้ว, ก้าวล่วงแล้ว.
อติกนฺติกา *อิต.* การก้าวล่วง, การละเมิด.
อติกิลเมยฺย *ก.* พึงลำบากยิ่ง, เหน็ดเหนื่อยยิ่ง.
อติกฺกม *ป.* การก้าวล่วง, การละเมิด.
อติกฺกมฌก *ค.* ละเมิด.
อติกฺกมติ *ก.* ก้าวล่วง, ละเมิด.
อติกฺกมนีย *ค.* พึงก้าวล่วง.
อติกฺกมฺม *กิต.* ก้าวล่วงแล้ว, ล่วงพ้นแล้ว.
อติกฺกมิตฺวา *กิต.* ก้าวล่วงแล้ว,ละเมิดแล้ว.
อติกฺกเมติ *ก.* ให้ก้าวล่วง, ให้ผ่านไป.
อติกฺขิปฺปํ,(อติขิปฺปํ) *ก. วิ.* โดยเร็วยิ่ง,โดยพลัน.
อติขณ *นป.* การขุดให้ลึก.
อติขาต *ค.* ที่เขาขุดไว้.
อติขิณ *ค.* ไม่แหลม, ทื่อ, ช้า,เฉื่อยชา.
อติขีณ *ค.* เมื่อยล้า,อ่อนแรง;หลุดไปจากแล่ง.
อติค *ค.* ล่วงไป, ข้ามพ้น.
อติคจฺฉติ *ก.* ล่วงไป,ผ่านพ้นไป,ชนะ.
อติคาฬฺห *ค.* หนาแน่น, หนัก, รุนแรง.
อติคาฬฺหิต *กิต.* ถูกปราบปราม, ถูกทำลายแล้ว.
อติโฆร *ค.* น่ากลัว, ดุร้ายมาก.
อติจรณ *นป.* การก้าวล่วง,การละเมิด.
อติจรติ *ก.* จาริกไป, เที่ยวไป, ละเมิด, ล่วง.
อติจริยา *อิต.* ล่วงละเมิด, การประพฤติผิด.
อติจาร *ป.* การล่วงละเมิด, การประพฤติผิด.
อติจารินี *อิต.* หญิงที่ล่วงละเมิด, หญิงที่ประพฤตินอกใจ.
อติจุต *กิต.* ล่วงไปแล้ว, ละเมิดแล้ว.
อติจุฉติ *ก.* ผ่านไป,เลยไป.
อติจฺฉ, อติตณฺห *ค.* โลภ, จะกละ.
อติจฺฉา อิต. ความโลภมาก, ความอยากจัด.
อติจฺฉตฺต, อติฉตฺต *นป.* เศวตฉัตร,ร่มชั้นสูง.
อติชาต *ค.* เกิดมาดี, มีความประพฤติดี.
อติตรติ *ก.* ข้ามล่วง, ก้าวล่วง.
อติตุจฺจ *ค.* ว่างเปล่า, ไม่มีอะไร.
อติตุฏฺฐิ *อิต.* ความยินดียิ่ง.
อติตุล *ค.* ซึ่งเทียบไม่ได้, ซึ่งชั่งไม่ได้.
อติตุล *ค.* ไม่อิ่ม, ไม่เต็ม.
อติตุล *นป.* ที่อันไม่สมควร, ที่มิใช่ท่า, มารยาทอันไม่สมควร.
อติถิ *ป.* แขก, ผู้มาเยี่ยม.
อติทาน *นป.* ทานอันยิ่ง.
อติทารุณ *ค.* ทารุณยิ่ง, โหดร้ายนัก.
อติทฏฺฐิ *อิต.* ความรู้ยิ่ง, คำสอนที่สูงยิ่ง.
อติทิวา *อ.* สายมาก, ช้ามาก.
อติทิสติ *ก.* ชี้แจง, แสดง, อธิบาย.
อติทีฆ *ค.* ยาวยิ่ง, ยาวมาก.
อติทุกฺข *ค.* ทุกข์ยิ่ง, ลำบากมาก.
อติทูร ๑. *นป.* ระยะทางที่ไกลมาก;
๒. *ค.* ไกลมาก.

อติเทว *ป.* อติเทพ, จอมเทวดา.
อติธมติ *ก.* รัวกลอง.
อติธาตา *อิต.* ความอิ่มยิ่ง.
อติธาวติ *ค.* วิ่งเร็วยิ่ง.
อติโธนจารี *ค.* ผู้ไม่รู้จักประมาณ, ผู้เป็นอยู่อย่างฟุ่มเฟือย.
อตินาเมติ *ก.* ยังกาลให้ล่วงไป.
อตินิคฺคณฺหาติ *ก.* ติเตียนยิ่ง, ข่มขี่.
อตินีจก *ค.* ต่ำยิ่ง.
อตินฺเนติ *ก.* นำมา, เอามา.
อติปณฺฑิต *ค.* ฉลาดมาก, เป็นบัณฑิตยิ่ง.
อติปณฺฑิตตา *อิต.* ความฉลาดยิ่ง, ความเป็นบัณฑิตยิ่ง.
อติปทาน *นป.* การให้ทานมาก.
อติปฺปญฺจ *ป.* ความเนิ่นช้ายิ่ง.
อติปริจฺจาค *ป.* การบริจาคมากยิ่ง.
อติปสฺสติ *ก.* เห็นแจ้ง, ค้นพบ.
อติปาต *ป.* การทำชีวิตให้ตกไป, การฆ่า, การประหาร.
อติปาตี *ป.* ผู้ยังชีวิตให้ตกไป, ผู้ฆ่า.
อติปาเตติ *ก.* ๑. ทำชีวิตให้ตกไป, ฆ่า; ๒ ยิง (ศร).
อติปาโต *อ.* เช้าตรู่, แต่เช้า.
อติปีณิต *ค.* อันเป็นที่เต็มใจยิ่ง.
อติปีฬิต *ค.* ถูกเบียดเบียนยิ่ง.
อติปฺปโค *อ.* เช้าตรู่, เช้ามาก.
อติพทฺธ *กิต.* ถูกผูกติดแล้ว.
อติพนฺธติ *ก.* ผูกติด, มัดติด.
อติพหล *ค.* หนายิ่ง, หนามาก.
อติพาหุห *ค.* หนักมาก, แข็งแรงยิ่ง.
อติพาหุหं *ก.วิ.* หนักยิ่ง, มากยิ่ง.
อติพาเหติ *ก.* ไล่ไป, ขับไป, ลากไป.
อติพฺรหฺมา *ป.* ท้าวมหาพรหม, พระพรหม, ผู้เป็นใหญ่ยิ่ง.
อติภคินิปุตฺต *ป.* หลานชายที่น่ารักยิ่ง.
อติภคินี *อิต.* น้องสาวที่น่ารักยิ่ง.
อติภาร *ป.* ภาระหนักยิ่ง, ธุระหนัก.
อติภาริต, อติภาริย *ค.* ซึ่งหนักมาก.
อติภุญฺชติ *ก.* กินมาก, กินจุ.
อติภุตฺต *นป.* การกินมากเกินไป.
อติโภติ *ก.* ครอบงำ, ข่มขี่.
อติมญฺญติ *ก.* หมิ่นประมาท, ดูหมิ่น, ดูถูก.
อติมญฺญนา *อิต.* การดูหมิ่น, การดูถูก.
อติมนาป *ค.* น่ารักยิ่ง, น่าชอบใจยิ่ง.
อติมโนรม *ค.* เป็นที่น่ารื่นรมย์ยิ่ง.
อติมายนติ *ก.* นับถือมาก, รักมาก.
อติมตฺต *ค.* มีประมาณยิ่ง.
อติมหนฺต *ค.* ใหญ่ยิ่ง.
อติมาน *ป.* ความหยิ่ง, การถือตัว.
อติมานี *ป.* ผู้หยิ่ง, ผู้ถือตัว.
อติมาเปติ *ก.* ล้างผลาญ.
อติมาราเปติ *ก.* ให้ฆ่า, ให้ประหาร, ให้ทำลาย.
อติมุขร *ค.* พูดมาก, ปากจัด.
อติมุตฺต *ป.* ไม้จำยาม, ไม้ลำดวน.
อติมุตฺตก ป. ชื่อพระรูปหนึ่ง; ไม้จำยาม, ไม้ลำดวน. ไม้เต็ง, ไม้อุโลก.
อติมุทุก *ค.* อ่อนยิ่ง, อ่อนมาก.
อติโมหติ *ก.* บันเทิงยิ่ง, ร่าเริงยิ่ง.
อติยกฺข *ป.* ผู้ทำนายโชคชะตา,พ่อมดหมอผี.
อติยาจก *ค.* ผู้มักขอ.

อติยาจนา *อิต.* การขอมาก, การขอเกินไป.
อติยาติ *ก.* เข้าไป, ชนะ, ครอบงำ.
อติรตฺตึ *อ.* ดึกดื่น, เที่ยงคืน.
อติรสฺส *ค.* สั้นมาก.
อติราช *ป.* พระราชายิ่ง., มหาราช.
อติริจฺจติ *ก.* เหลืออยู่,คงอยู่,เป็นเดน (อาหาร).
อติริว *อ.* มากยิ่ง, มากเกิน.
อติเรก *ค.* อดิเรก, พิเศษ, เกิน.
อติเรกํ, อติเรกตรํ *ก.วิ.* มากยิ่ง, มากกว่า.
อติเรกตา *อิต.* ความมากยิ่ง, ความเหลือเฟือ.
อติโรจติ *ก.* รุ่งเรืองยิ่ง, โชติช่วง.
อติลีน *ค.* หดหู่ยิ่ง, ซึมเซามาก.
อติลุทฺธ *ค.* ผู้โลภ, ผู้ขี้เหนียว.
อติลูข *ค.* เศร้าหมองยิ่ง.
อติโลม *ค.* มีขนมากยิ่ง.
อติวงฺกินี *ค.* คดมาก, งอมาก.
อติวณฺณติ *ก.* ชนะ, ดีกว่า.
อติวตฺต *ค.* เป็นไปล่วง, ครอบงำ.
อติวตฺตติ *ก.* เป็นไปล่วง, ครอบงำ.
อติวตฺตน *นป.* ความเป็นไปล่วง,ความครอบงำ.
อติวตฺเตติ *ก.* ให้เป็นไปล่วง, ให้ครอบงำ.
อติวาส *ค.* มีอำนาจมาก, มีอำนาจยิ่ง.
อติวสฺสติ *ก.* ตกรด, ตกลงมา, โปรยลงมา.
อติวากฺย *นป.* การกล่าวล่วงเกิน,
การกล่าวติเตียน.
อติวาต *ป.* ลมแรง, พายุ.
อติวายติ *ก.* กระจายไป, ฟุ้งไป.
อติวาห *ป.* การแบกหาม, การนำไป,
ยานพาหนะ.
อติวาหก *ค.* ผู้แบกหาม, กุลี.
อติวิกาล *ค.* เวลาวิกาลมาก.
อติวิชฺฌติ *ก.* แทงตลอด.
อติวิย *อ.* มากยิ่ง.
อิติวิสา *อิต.* ชะเอมต้น.
อติวิสฺสชฺช *ค.* ปล่อยไป, สละไป.
อติวิสฺสาสิก *ค.* คุ้นเคยมาก, ไว้วางใจได้.
อติวิสฺสุต *ค.* มีชื่อเสียงมาก.
อติเวธติ, อติเวเธติ *ก.* พัน, ห่อหุ้ม, รัด.
อติเวล *ค.* เกิน, มากมาย.
อติเวลํ *ก.วิ.* เกินเวลา, เวลาอันยาวนาน.
อติสญฺจร *ค.* ท่องเที่ยวเรื่อยไป, เที่ยวมาก.
อติสณฺห *ค.* อ่อนยิ่ง, ละเอียด.
อติสนฺต *ค.* สงบยิ่ง.
อติสมฺพาธ *ค.* แคบยิ่ง, แคบมาก, แน่น.
อติสย *ป.* ความดียิ่ง, ความประเสริฐ.
อติสยติ *ก.* ล่วง, ล้ำ, วิเศษ.
อติสเยน *ก.วิ.* วิเศษยิ่ง, ล้ำยิ่ง.
อติสร *ค.* มีความทุกข์ยิ่ง; แล่นเลยไป.
อติสรติ *ก.* แล่นเลยไป, ฝ่าฝืน, บุกรุก.
อติสายํ *ก.วิ.* เวลาเย็นยิ่ง, สายมาก.
อติสาร *ป.* การล่วงละเมิด, การก้าวล่วง,
การประพฤติฝ่าฝืน; โรคบิด.
อติสิถิล *ค.* หย่อนยิ่ง, เบามาก.
อติสีต *ค.* เย็นจัด.
อติสุณ *ป.* หมาบ้า.
อติหฏฺฐ *ค.* ร่าเริงยิ่ง, ยินดียิ่ง.
อติหรติ *ก.* นำมา, แบกมา.
อติหราเปติ *ก.* ให้นำมา.
อติหีน *ค.* เลวมาก, จนยิ่ง, เดือดร้อน.
อติหีเหติ *ก.* ดูถูก, เกลียดชัง.

อดีต ๑. *ป.* อดีตกาล, เวลาที่ล่วงแล้ว;
๒. *ค.* อดีต, ผ่านไปแล้ว.

อดีตรมฺมณ ๑ *นป.* อดีตารมณ์, อารมณ์ที่เป็นอดีต ; ๒ *ค.* จิตที่ยึดเอาอารมณ์ที่ล่วงไปแล้วมาเป็นอารมณ์.

อตีรทสฺสี *ค.* ซึ่งมองไม่เห็นฝั่ง.

อตีรทสฺสินี *อิต.* ดู **อตีรทสฺสี.**

อตีว *อ.* มากยิ่ง.

อเตกิจฺฉ *ค.* แก้ไขไม่ได้, เยียวยาไม่ได้.

อโต *อ.* ดังนั้น, เพราะฉะนั้น, ตั้งแต่นี้ไป, เดี๋ยวนี้.

อโตฌ *ป.* กลุ่มนักกายกรรม หรือนักเล่นกล.

อตฺต ๑ *ป.* อาตมา, ตัว, จิต, วิญญาณ;
๒ *ค.* พุ่ง, ชัด, ยิง.

อตฺตกาม *ป.* ความรักตน.

อตฺตกิลมถ *ป.* การทรมานตน, การทำตนให้ลำบาก.

อตฺตคุตฺต *ค.* ผู้คุ้มครองตน, ผู้มีตนอันคุ้มครองแล้ว.

อตฺตคุตฺติ *อิต.* การรักษาตน, การระวังตน.

อตฺตฆญฺญ *นป.* การฆ่าหรือทำลายตนเอง.

อตฺตช ๑ *ป.* บุตร, ลูก, ผู้เกิดจากตน;
ผู้เกิดจากตน.

อตฺตทตฺถ *ป.* ประโยชน์ตน, ความสุขของตน.

อตฺตทนฺต *ค.* ผู้ฝึกฝนตนเองแล้ว.

อตฺตทิฏฺฐิ *อิต.* ความเห็นว่ามีตน, ความรู้อันเกี่ยวกับตน, ความถือตัวเป็นใหญ่.

อตฺตทีป *ค.* พึ่งตนเอง, เชื่อตนเอง.

อตฺตนิย *ค.* เป็นของตน.

อตฺตนฺตป *ค.* ทำตนให้เร่าร้อน, ทรมานตน.

อตฺตปจฺจกฺข *ค.* ประจักษ์ด้วยตนเอง.

อตฺตปฏิลาภ *ป.* การได้เฉพาะตน, การมีตัวตน.

อตฺตภาว *ป.* อัตภาพ, ร่างกาย.

อตฺตมน *ค.* มีใจยินดี, มีใจเป็นของตนเอง.

อตฺตมนตา *อิต.* ความเป็นผู้มีใจเป็นของตน, ความมีใจดี.

อตฺตวธ *ป.* การฆ่าตนเอง, การทำลายตนเอง

อตฺตวาท *ป.* วาทะว่ามีตน, ทฤษฎีว่าด้วยเรื่องวิญญาณ.

อตฺตสมฺภว *ค.* ซึ่งเกิดแต่ตน, เกิดจากตน.

อตฺตหิต *นป.* ประโยชน์เกื้อกูลแก่ตน.

อตฺตเหตุ *อ.* เพราะเหตุแห่งตน, เพราะตนเป็นเหตุ.

อตฺตาณ *ค.* ซึ่งปราศจากที่ต้านทาน, ไม่มีที่พึ่ง.

อตฺถ ๑. *ป.* ประโยชน์, เนื้อความ, ผล, สมบัติ, จุดหมาย, ความเจริญ;
๒. *ป.* ความเสื่อม, ความพินาศ.
๓. *ก.* มี, เป็น
๔. *อ.* ใน, นี้.

อตฺถกถา *อิต.* ดู **อฏฺฐกถา.**

อตฺถกร *ค.* แสดงประโยชน์, ชี้ประโยชน์

อตฺถกฺขายิ *ค.* แสดงประโยชน์, ชี้ประโยชน์.

อตฺถกาม *ค.* ต้องการประโยชน์, ใคร่ประโยชน์.

อตฺถกุสล *ค.* ฉลาดในประโยชน์, ฉลาดในเนื้อความ.

อตฺถคม *ป.* การถึงความเสื่อม, การอัสดงคต (พระอาทิตย์).

อตฺถจร *ค.* บำเพ็ญประโยชน์.

อตฺถจริยา *อิต.* การบำเพ็ญประโยชน์, การทำความดี.

อตฺถญฺญู *ค.* ผู้รู้อรรถ, ผู้รู้เนื้อความ.

อตฺฉต *กิต.* ปูแล้ว, ลาดแล้ว, กรานแล้ว.
อตฺฉตฺต *นป.* ความมีผล, ความมีเหตุผล.
อตฺฉทสฺสี *ค.* ผู้เห็นประโยชน์.
อตฺฉนา *อิต.* การขอทาน.
อตฺฉภญฺชก *ค.* ผู้ทำลายประโยชน์.
อตฺฉร *ป.* เครื่องลาด, พรม.
อตฺฉรก *ค.* ผู้ลาด, ผู้ปู.
อตฺฉรณ *นป.* เครื่องปู, พรม.
อตฺฉราเปติ *ก.* ให้ปู, ให้ลาด.
อตฺฉวส *ป.* อำนาจประโยชน์.
อตฺฉวนฺต *ค.* มีผล, มีประโยชน์.
อตฺฉวาที *ค.*ผู้มีปกติกล่าวแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์.
อตฺฉสตฺถ *นป.* อรรถศาสตร์, ทัณฑศาสตร์.
อตฺฉาปคม *ป.* ความฉิบหายแห่งทรัพย์.
อตฺฉาร *ป.* การขยาย, การแผ่, การชึง.
อตฺฉารก *ค.* ผู้ปู, ผู้ชึง, ผู้กราน.
อตฺฉิ *ก.* มี, เป็น.
อตฺฉิก, อตฺฉิย, อตฺฉี *ค.* ผู้ปรารถนา, ผู้ต้องการ.
อตฺฉิกวนฺต *ค.* ผู้มีความต้องการ.
อตฺฉิตา *อิต.* **อตฺฉีภาว** *ป.* ความมีอยู่, ความเหลืออยู่.
อตฺฉี *ค.* ผู้มีความต้องการ,ผู้มีความปรารถนา.
อตฺฉุ *ก.* จงเป็น.
อตฺร *ก.วิ.* ที่นี่.
อตฺรช ๑ *ป.* บุตร, ผู้เกิดจากตน;
๒. *ค.* ซึ่งเกิดจากตน.
อตฺรชา *อิต.* บุตรี, ลูกสาว.
อตฺริจฺฉ *ค.* ปรารถนามาก, โลภมาก.
อตฺริจฺฉา, อตฺริจฺฉตา *อิต.* ความโลภมาก.
อถ, อโถ *อ.* ครั้งนั้น, ลำดับนั้น,ต่อไป,เช่นกัน.
อท, อทก *ค.* ผู้กิน.
อทติ *ก.* กิน.
อทฺทิ, อทา *ก.* เขาได้กินแล้ว.
อทน *นป.* การกิน, อาหาร.
อทสก *ค.* ไม่มีขอบ, ไม่มีชาย.
อทสฺสน *นป.* การไม่ปรากฏ.
อทาส *ป.* ทาสที่ถูกปล่อยเป็นไท; ชื่อนกชนิดหนึ่ง.
อทิฏฺฐ, อทิฏฺฐา *ค.* ไม่เห็น, ไม่ปรากฏ.
อทิติ *อิต.* แม่เทวดา.
อทินฺน *ค.* อันเขาไม่ให้แล้ว.
อทินฺนาทาน *นป.* การถือเอาสิ่งของที่เขาไม่ได้ให้, โจรกรรม.
อทิสฺสมาน *ค.* ไม่ปรากฏ, ซึ่งมองไม่เห็น.
อทุ *นป.* สิ่งนั้น ๆ, โน้น, สิ่งโน้น.
อทุ *นป.* โน้น.
อทุกฺขมสุข *นป.* ความไม่ทุกข์ไม่สุข, ความเป็นกลางๆ, อุเบกขา.
อทูภก *ค.* ไม่เลอะเลือน, ไม่ลวงตา.
อทูสก *ค.* ซึ่งไม่ประทุษร้าย.
อทูสิกา *อิต.* ดู **อทูสก.**
อเทติ *ก.* ให้กิน.
อทุท *ค.* เปียก, ชุ่ม, เขียวสด.
อทุทก *นป.* ขิงสด.
อทุทกฺขิ, อทุทส, อทุทสา *ก.* เขาได้เห็นแล้ว.
อทุทา *อิต.* ชื่อดาวฤกษ์ดวงหนึ่งในจำนวนดาวฤกษ์ ๒๗ ดวง.
อทุทายเต *ก.* เปียก, ชุ่ม.
อทุทิ *ป.* ภูเขา.
อทุทิต *กิต.* ถูกกดขี่, ถูกเบียดเบียน.

อทฺทุว *นป.* หัวเข่า.
อทฺธ ๑ *ป.* ครึ่ง; ๒. *ค.* เปียก, ชุ่ม.
อทฺธคต *ค.* ผู้ผ่านชีวิตไปได้ครึ่งหนึ่ง, ผู้เดินทางไกล.
อทฺธคู *ป.* ผู้เดินทางไกล.
อทฺธน *ค.* ยาวเหยียด (ทางไกล).
อทฺธนิย *ค.* ควรแก่การเที่ยวไป, อันเป็นเวลายาวนาน.
อทฺธเนยฺย *ค.* ดู **อทฺธนิย.**
อทฺธมาส *ป.* กึ่งเดือน.
อทฺธริย *ป.* ผู้ประกอบพิธีบวงสรวง; ชื่อพราหมณ์พวกหนึ่ง.
อทฺธา ๑ *ป.* กาล; ทาง; ๒. *ค.* แน่แท้, จริง ๆ.
อทฺธาน *นป.* ทางไกล, เวลานาน.
อทฺธิก *ป.* ผู้เดินทาง, นักท่องเที่ยว.
อทฺธี *ค.* ผู้เดินทาง.
อทฺธุว *ค.* ไม่ถาวร, ไม่ยั่งยืน.
อทฺธูภก *ค.* ผู้ไม่ประทุษร้าย.
อเทฺวชฺฌ *ค.* ไม่เป็นสอง, ไม่สงสัย.
อเทฺวชฺฌตา *อิต.* ความไม่เป็นสอง, ความไม่สงสัย.
อธม *ค.* ไม่ใช่ธรรม, ต่ำช้า, เลว.
อธมณฺณ *ป.* ลูกหนี้, ผู้ยืม.
อธมฺม *ป.* อธรรม, ความผิด.
อธร ๑ *ป.* ริมฝีปาก; ๒ *ค.* ต่ำกว่า, เลวกว่า.
อธิ *อ.* ยิ่ง, ใหญ่, ทับ, เหนือ, บน.
อธิก *ค.* ยิ่ง, มาก, วิเศษ.
อธิกต ๑ *ป.* ดู **อชฺฌกฺข** ๒ *ค.* ดูแล, กระทำไว้ในเบื้องหน้า.
อธิกตร *ค.* มากยิ่งกว่า.
อธิกรณ *นป.* อธิกรณ์, เหตุ; อาธารสัตตมี.
อธิกรณ์ *ก.วิ.* เพราะเหตุ, เนื่องจาก.
อธิกรณสมถ *ป.* การระงับอธิกรณ์.
อธิกรณิก *ป.* ผู้พิพากษา.
อธิกรณี *อิต.* ทั่ง, ฆ้อนตีเหล็ก.
อธิการ *ป.* เจ้าหน้าที่; การหมายใจ, ความดี.
อธิการิก *ค.* ผู้บำเพ็ญความดี ; อันอ้างอิงถึง.
อธิกุฏฺฏนา *อิต.* ท่อนไม้สำหรับประหาร, เขียงสำหรับสำเร็จโทษ.
อธิกุสล *ค.* อันเป็นกุศลยิ่ง, ดียิ่ง.
อธิโกธิต *กิต.* โกรธมาก, ฉุนเฉียวมาก.
อธิโกฏฺฏน *นป.* เขียง.
อธิคจฺฉติ *ก.* บรรลุ, เข้าใจ.
อธิคณฺหาติ *ก.* ถือเอา, ยึดเอา, ชนะ
อธิคต ๑ *ป.* ผู้บรรลุ, พระอริยะ; ๒ *กิต.* อันเขาบรรลุแล้ว, อันเขาเข้าถึงแล้ว.
อธิคตวนฺต *ค.* ผู้บรรลุ, ผู้เข้าถึง.
อธิคม *ป.* การบรรลุ, ความรู้.
อธิคเมติ *ก.* ให้บรรลุ, ให้เข้าถึง, ให้เข้าใจ.
อธิจิณฺณ *ค.* สิ่งที่น่าชอบ, สิ่งที่น่ารัก.
อธิจิตฺต *นป.* อธิจิต, ใจสูง, ใจที่เป็นสมาธิ.
อธิเจต *ค.* มีใจสูง.
อธิจฺจ ๑ *กิต.* ได้เรียนแล้ว, ได้รู้แล้ว; ๒ *ค.* (เกิดขึ้น) ลอย ๆ, ไม่มีปัจจัย.
อธิจฺจกา *อิต.* พื้นเบื้องบนภูเขา.
อธิจฺจสมุปฺปนฺน *ค.* อันเกิดขึ้นโดยปราศจากเหตุ.
อธิเชคุจฺฉ *นป.* ความน่าเกลียด, ความสะอิดสะเอียน.
อธิฏฺฐก *ค.* ผู้นอบน้อม, ผู้มอบให้.

อธิฏฺฐหติ *ก.* ตั้งมั่น, อธิษฐาน, ตั้งใจ.
อธิฏฺฐาติ *ก.* ตั้งมั่น, อธิษฐาน, ตั้งใจ.
อธิฏฺฐาตพฺพ *กิต.* พึงอธิษฐาน, พึงตั้งใจ.
อธิฏฺฐาน *นป.* ความตั้งใจแน่วแน่, การอธิษฐาน, การติดแน่น, ที่อยู่อาศัย.
อธิฏฺฐาย *กิต.* ตั้งใจมั่นแล้ว, อธิษฐานแล้ว.
อธิฏฺฐายก ๑ *ป.* ผู้ดูแล, ผู้รักษา; ๒ *ค.* ซึ่งดูแล, ซึ่งรักษา.
อธิฏฺฐายี *ป.* ดู **อธิฏฺฐายก** ๑
อธิฏฺฐาสิ *ก.* อธิษฐานแล้ว.
อธิฏฺฐิต *กิต.* ตั้งมั่นแล้ว, อธิษฐานแล้ว.
อธิเทว *ป.* เทวดาผู้ยิ่งใหญ่.
อธิป *ป.* อธิบดี, ผู้เป็นใหญ่, ผู้ปกครอง.
อธิปชฺชติ *ก.* ถึง, บรรลุ.
อธิปญฺญา *อิต.* ปัญญายิ่ง, ความรู้ยิ่ง.
อธิปตติ *ก.* บินไป, ผ่านไป.
อธิปตน *นป.* การตกทับ, การกระโดดลง.
อธิปติ *ป.* ดู อธิป.
อธิปตฺถิต *กิต.* อันเขาปรารถนา, ถูกประสงค์.
อธิปนฺน *ค.* หมกมุ่น, มั่วสุม, อัน..... ครอบงำแล้ว, เป็นเหยื่อของ.
อธิปาต *ป.* การให้ตกล่วงไป, การทำลาย.
อธิปาตก *ป.* ผีเสื้อ, ตั๊กแตน, ตัวมอด.
อธิปาติกา อิต. แมลง, ตัวมอด.
อธิปาติโมกฺข *นป.* อธิปาติโมกข์, หลักธรรมจรรยาอันสูงยิ่ง.
อธิปาเตติ *ก.* ให้ตกล่วงไป, ให้ล้มลง, ให้บินไป, ให้ผ่านไป, ทำลาย.
อธิปฺปมรติ *ก.* ไหล, หยด, ริน.
อธิปฺปาคา *ก.* ไปแล้ว, ถึงแล้ว.
อธิปฺปาย *ป.* ความตั้งใจ, ความปรารถนา, ความประสงค์.
อธิปฺปายโยส *ป.* ความแตกต่าง, ลักษณะพิเศษ, ความหมายพิเศษ.
อธิปฺเปต *กิต.* อัน....ประสงค์, อัน...ปรารถนา.
อธิปฺเปตตฺต *นป.* ความเป็นของอัน..... ประสงค์แล้ว, ความเป็นของต้องประสงค์.
อธิพาเธติ *ก.* รบกวน, กดขี่, เบียดเบียน, แทง.
อธิพฺรหฺมา *ป.* อธิพรหม, พรหมผู้ยิ่งใหญ่.
อธิภวติ *ก.* ครอบครอง, ครอบงำ.
อธิภาสติ *ก.* พูด, บอก, กล่าว.
อธิภู *ค.* ดู **อธิป.**
อธิมตฺต *ค.* มากมาย,มากยิ่ง, มีประมาณยิ่ง.
อธิมตฺตํ *ก.วิ.* มีประมาณยิ่ง.
อธิมตฺตตา *อิต.* ความเป็นของมีค่ายิ่ง.
อธิมน *นป.* ความตั้งใจ, ความจดจ่อ.
อธิมาน *ป.* ความทะนงตัว, ความเย่อหยิ่ง.
อธิมานิก *ค.* มีความเย่อหยิ่ง, ผู้อวดดี.
อธิมุจฺจติ *ก.* ๑ น้อมใจไป, นึกน้อม ; ๒ สิง, เข้าสิง, ครอบครอง.
อธิมุจฺจน *นป.* ความน้อมใจไป, ความนึกน้อม, ความสิงสถิต.
อธิมุตฺติ *อิต.* ความน้อมใจเชื่อ, ความน้อมนึก.
อธิมุตฺติก *ค.* ผู้น้อมใจเชื่อ, ผู้นึกน้อม,
อธิโมกฺข *ป.* ดู **อธิมุตฺติ.**
อธิโมเจติ *ก.* ๑ ให้ยึด, ให้สิง; ๒ ให้นึกน้อม.
อธิยีต *กิต.* ศึกษาแล้ว, เล่าเรียนแล้ว.
อธิยฺยติ *ก.* ศึกษา, เล่าเรียน, สาธยาย.
อธิโรห *ค.* งอกงาม, เฟื่องฟู,มีอำนาจ.
อธิโรหนี *อิต.* พะอง, บันได.

อธิโรหิณี *อิต.* ดู **อธิโรหนี.**
อธิวจน *นป.* คำเรียก, ชื่อ, ศัพท์.
อธิวตฺถติ *ก.* ครอบครอง, ดำเนินไป.
อธิวตฺถ *ค.* อาศัย, พำนัก, สิง.
อธิวร *ค.* ประเสริฐยิ่ง.
อธิวสติ *ก.* อยู่, อาศัย, พำนัก, สิง.
อธิวาส *ป.* ๑ ที่อาศัย; ๒ เครื่องปรุงของหอม; ๓. ความอดกลั้น, ความอดทน.
อธิวาสก *ค.* อดกลั้น, อดทน.
อธวาสน *นป.* การยอมรับ, ความอดกลั้น, ความอดทน.
อธิวาสนตา *อิต.* ดู **อธิวาสน.**
อธิวาสนา *อิต.* ดู **อธิวาสน.**
อธิวาเสติ *ก.* ๑ อยู่, รอคอย, อดทน; ๒ .รับนิมนต์, ตกลง.
อธิวาสาเปติ *ก.* ให้รอคอย.
อธวาห ๑ *ป.* ผู้นำไป, ผู้แบกหาม, ๒ *ค.* ผู้นำไป.
อธิวาหน *นป.* การนำไป, การแบกหาม.
อธิวิมุตฺตตฺต *นป.* ดู **อธิวิมุตฺติ.**
อธิวิโมกฺขตฺต *นป.* ดู **อธิโมกฺข.**
อธิวุตฺติ *อิต.* การพูด, การแสดง, ความเห็น.
อธิวุตฺถ *กิต.* สิงแล้ว, อาศัยแล้ว, อยู่แล้ว.
อธิสยติ *ก.* นอนทับ, พำนัก, อาศัย.
อธิสยน *นป.* การนอน, การพำนัก, การอาศัย.
อธิสยิต *กิต.* นอนทับแล้ว, พำนักแล้ว, อาศัยแล้ว.
อธิสีล *นป.* อธิศีล, ศีลชั้นสูง.
อธิเสติ *ก.* ดู **อธิสยติ.**
อธีน *ค.* ผู้อาศัย, ผู้พึ่งพิง.
อธียติ *ก.* ศึกษา, เล่าเรียน, สาธยาย.
อธีร *ค.* ไม่หาญ, ไม่ฉลาด.
อธุนา *ก.วิ.* เดี๋ยวนี้, เร็วๆนี้, ไม่นาน.
อธุร *นป.* ไม่ใช่ธุระ, ไม่ใช่ภาระหน้าที่.
อโธ *อ.* ภายใต้, เบื้องต่ำ.
อโธกต *ค.* คว่ำลง.
อโธคม *ค.* ลงสู่เบื้องล่าง.
อโธภาค *ป.* ส่วนล่าง, ส่วนที่ต่ำกว่า.
อโธภูวน *นป.* นาคพิภพ.
อโธมุข *ค.* มีหน้าเบื้องต่ำ, ก้มหน้า.
อน *นป.* เกวียน.
อนงฺคณ *ค.* ไม่มีกิเลสเพียงดังเนิน.
อนจฺฉ *ค.* ไม่ใส, ขุ่น.
อนชฺฌิฏฺฐ *ค.* ไม่ถูกขอร้อง, อัน.....ไม่ได้เรียก.
อนณ *ค.* ไม่มีหนี้.
อนตฺต ๑ *ป.* สิ่งที่มิใช่ตัวตน ; ๒ *ค.* ไม่มีตัวตน, ไม่ใช่ตัวตน.
อนตฺตมน *ค.* ไม่พอใจ, เสียใจ.
อนตฺถ *ป.,นป.* ความฉิบหาย, ความพินาศ.
อนธิวร *ป.* ผู้ประเสริฐยิ่ง, พระพุทธเจ้า.
อนนุจฺฉวิก *ค.* ไม่สมควร, ไม่เหมาะสม.
อนนฺต *นป.* ๑ นิพพาน; ๒ ป. ความไม่มีที่สุด; ชื่อของนาคราช; ๓ ค. ไม่มีที่สิ้นสุด, ไม่มีขอบเขต.
อนนฺตร *ค.* ไม่มีระหว่าง, ไม่มีช่องว่าง, ติดกันเป็นพืด.
อนนฺตรำ *ก.วิ.* ต่อมา, ถัดมา, หลังจากนั้น.
อนเปกฺข *ค.* ไม่เพ่งเล็ง, ไม่จดจ่อ.
อนปฺปก *ค.* ไม่น้อย.
อนพฺภิต *ค.* ไม่ได้อัพภาน.
อนพฺภุญฺญตตา *อิต.* ความเป็นของไม่ตั้งขึ้น.

อนภาว *ป.* ความไม่มีต่อไป, ความสุดลงเด็ดขาด.
อนภิชฺฌา *อิต.* ความไม่เพ่งเล็ง, ความไม่ปรารถนา.
อนภิชฺฌาลุ *ค.* ไม่มีความโลภ, ไม่เพ่งเล็ง.
อนภิชฺฌิต *ค.* อัน.....ไม่เพ่งเล็ง.
อนภินนฺทิ *กิต.* ไม่เพลิดเพลินแล้ว, ไม่ยินดีแล้ว.
อนภิรต *ค.* อันไม่ยินดียิ่ง.
อนภิรติ *อิต.* ความไม่ยินดี, ความไม่ชอบใจ.
อนภิรทฺธ *ค.* อันไม่พอใจ, โกรธ.
อนภิรทฺธิ *อิต.* ความไม่พอใจ, ความโกรธ.
อนภิสมฺภุณมาน *ค.* หาไม่ได้, ไม่บรรลุ, ไม่สำเร็จ.
อนมตคฺค *ค.* มีเบื้องต้นและที่สุดอันบุคคลไปตามอยู่รู้ไม่ได้แล้ว, มีเบื้องต้นและที่สุดที่บุคคลรู้ไม่ได้.
อนมฺห *นป.* การไม่หัวเราะ, การร้องไห้.
อนย *ป.* ความไม่เจริญ, ความเสื่อม, ความฉิบหาย.
อนริย ๑ *ป.* ผู้มิใช่พระอริยเจ้า, ปุถุชน; ๒ *ค.* ไม่เจริญ, ไม่ประเสริฐ.
อนล ๑ *ป.* ไฟ; ๒ *ค.* ไม่รู้จักพอ, ไม่พอ.
อนลงฺกต *ค.* ไม่ได้ทำให้พอ, ไม่ได้ตกแต่ง.
อนวฏฺฐิต *ค.* ซึ่งไม่ตั้งมั่น, ซึ่งไม่มั่นคง.
อนวย *ค.* ไม่ขาดแคลน.
อนวรต *ค.* มั่นคง, ยั่งยืน.
อนวรตำ *ก.วิ.* อย่างมั่นคง, เนือง ๆ.
อนวเสส *ค.* ไม่เหลือลง, ไม่มีเหลือ.
อนวเสสำ *ก.วิ.* อย่างไม่มีเหลือ.
อนโวสิต *ค.* ไม่สมบูรณ์, ไม่สำเร็จ.
อนสน *นป.* การอดอาหาร, การไม่ได้กินอาหาร.
อนสิตฺวาน *กิต.* ไม่ได้กินแล้ว, อดอยากแล้ว.
อนสุยฺยำ *กิต.* ไม่บ่น, ไม่ริษยา.
อนสุโรป *ป.* ความไม่โกรธ, ความไม่เกลียด.
อนสูยก *ค.* ซึ่งไม่บ่น, อันไม่ริษยา.
อนสฺสน *นป.* ความไม่เสียหาย, การไม่สูญสิ้น.
อนสฺสาวี *ค.* ๑ ซึ่งไม่มีอาสวะ, อันหาเชื้อมิได้; ๒ ไม่ชอบใจ.
อนสฺสาสิก *ค.* ซึ่งไม่เบาใจ, ซึ่งไม่มีผู้ปลอบโยน.
อนสฺสุ *ก.* ได้ฟังแล้ว.
อนากุล *ค.* ไม่อากูล, ไม่คั่งค้าง.
อนาคต ๑ *ป.* อนาคต; ๒ *ค.* ซึ่งยังไม่มาถึง.
อนาคมน *นป.* การยังไม่มาถึง, การยังไม่กลับมา.
อนาคมิตา *อิต.* ความเป็นพระอนาคามี.
อนาคามี *ป.* พระอนาคามี, ผู้ไม่กลับมาอีก.
อนาคาร *ค.* ผู้ไม่มีเรือน, นักบวช, พระ.
อนาคาริย *ค.* ดู **อนาคาร.**
อนาฆาต *ค.* ซึ่งไม่อาฆาต.
อนาจาร *ป.* อนาจาร, ความประพฤติที่น่าอับอาย.
อนาชานิย *ค.* มิใช่อาชาไนย.
อนาถ *ค.* อนาถา, ไร้ที่พึ่ง.
อนาถปิณฺฑิก *ป.* ชื่อเศรษฐีว่าอนาถบิณฑิกเศรษฐี.
อนาทร *ป., ค.* ความไม่เอื้อเฟื้อ.
อนาทรตา *อิต.* ความเป็นผู้ไม่เอื้อเฟื้อ.
อนาทริย *นป.* ดู **อนาทร.**
อนาทา *กิต.* ไม่ถือเอา.
อนาทาน *ค.* ไม่มีความยึดมั่นถือมั่น.
อนาทาย *กิต.* ดู **อนาทาน.**
อนาทิตฺวา, อนาทิยิตฺวา *กิต.* ไม่ถือเอาแล้ว, ไม่นำไปแล้ว.
อนาปาถคต *ค.* ไม่ตกลงไปสู่ทาง, ไม่ไปตามทาง.
อนาปาท *ค.* (หญิง) ยังไม่แต่งงาน.

อนาปุจฺฉา *กิต.* ไม่ได้ขออนุญาตหรือบอกลา.
อนาพาธ *ค.* ไม่มีโรค, แข็งแรง.
อนามต *ค.* ไม่ตาย, เที่ยง.
อนามนฺต *ค.* ไม่ได้บอกลา.
อนามย *ค.* มีอนามัย, ไม่มีความป่วยไข้.
อนามสิต, อนามฏฺฐ *ค.* ไม่ถูกแตะต้องหรือลูบคลำ.
อนามิกา *อิต.* นิ้วนาง.
อนายตน *นป.* ที่อันไม่สมควร, ที่อันไม่ใช่บ่อเกิด.
อนายส *ค.* ไม่มีโชค.
อนายาส *ค.* ไม่ลำบาก, ไม่คับแค้นใจ.
อนายาสเนน *ก.วิ.* โดยไม่ลำบาก.
อนายูหน *นป.* ความไม่พยายาม, ความไม่ขวนขวาย.
อนายูหนฺต *กิต.* ไม่พยายาม, ไม่ขวนขวาย.
อนารต ดู **อนาวรต.**
อนารธก *ค.* ไม่ยินดี, ไม่สำเร็จ.
อนารมฺภ *ค.* ไม่ปั่นป่วน, ไม่ยุ่ง; ๒. ไม่ปรารภ.
อนาริย *ค.* ไม่ใช่อารยะ, เลว.
อนาลมฺภ *ค.* ไม่ลอย, ไม่แขวน.
อนาลย ๑ *ป.* ความไม่มีอาลัย; ๒ *ค.* ไม่มีอาลัย; ไม่ห่วงใย.
อนาวฏ, อนาวาฏ *ค.* เปิด, ไม่ปิด.
อนาวตฺตี *ป.* ผู้ไม่กลับมาอีก, ได้แก่ พระอนาคามี.
อนาวรณ *ค.* เปิด, ไม่มีสิ่งขัดขวาง.
อนาวสูรํ *ก.วิ.* ก่อนพระอาทิตย์ตก.
อนาวาส *ป.,ค.* ที่ที่มิใช่ที่อยู่อาศัย.
อนาวิล *ค.* ไม่มัวหมอง, สะอาด.
อนาวุตฺถ *ค.* ไม่อยู่อาศัย.
อนาสก *ค.* ผู้อดอาหาร.
อนาสกตฺต *นป.* ความเป็นผู้อดอาหาร.
อนาสว *ค.* ปราศจากอาสวะ; ไม่มีกิเลส เครื่องหมักดอง.
อนาสสาน, อนาสิสาน *ค.* ไม่ปรารถนา.
อนาหาร *ค.* ไม่มีอาหาร.
อนาหุหิก, อนาหุหิย *ค.* ไม่รวย, จน.
อนิกฺกฑฺฒนา *อิต.* การไม่ไล่ออก, การไม่คร่าออก.
อนิกฺกสาว *ค.* ไม่ปราศจากกิเลสดุจน้ำฝาด, ไม่บริสุทธิ์.
อนิขาต *ค.* ไม่ขุด, ไม่ลึก.
อนิคฺคหีต *ค.* ไม่ถูกติเตียน.
อนิฆ *ค.* ไม่มีทุกข์, ไม่มีความคับแค้นใจ.
อนิจฺจ *ค.* ไม่เที่ยง, ไม่ถาวร.
อนิจฺฉนฺต, อนิจฺฉมาน *ค.* ไม่ปรารถนาอยู่.
อนิจฺฉา *อิต.* ความไม่ปรารถนา.
อนิญฺชน *นป.* ความไม่หวั่นไหว.
อนิญฺชิต *ค.* ไม่หวั่นไหว, ไม่เคลื่อน.
อนิฏฺฐ *ค.* ไม่พอใจ, ไม่ปรารถนา.
อนิฏฺฐงฺคต *ค.* ไม่ถึงความตั้งอยู่ได้.
อนิฏฺฐิต *ค.* ไม่สำเร็จ, ไม่บริบูรณ์.
อนิฏฺฐุรี *ค.* ไม่รุนแรง, ไม่หยาบคาย.
อนิตฺถิ *อิต.* หญิงที่ขาดคุณลักษณะของผู้หญิง, ไม่ใช่หญิง.
อนิทสฺสน ๑ *นป.* การไม่อธิบาย, การไม่ชี้แจง; ๒ *ค.* เห็นไม่ได้, ไม่มีตัวอย่าง.
อนินฺทิต *ค.* อันเขาไม่นินทา, ไม่ถูกนินทา.
อนินฺทิย *ค.* ไม่ควรตำหนิติเตียน.
อนิพฺพิสนฺต *กิต.* ไม่พบอยู่, ไม่ประสบอยู่.

อนิมิส ป. ๑ เทวดาสามัญ; ปลา;
๒ *ค.* ไม่กะพริบตา.
อนิยต *ค.* ไม่แน่นอน, กำหนดไม่ได้.
อนิยมิต *ค.* ไม่แน่นอน.
อนิล *ป.* ลม..
อนิลปถ *ป.* กลางหาว, ท้องฟ้า.
อนิลโลหฺธุต *ค.* ถูกลมพัดให้ไหว.
อนิวตฺตน *นป.*การไม่หยุด, การไม่กลับ.
อนิสมฺมการี *ค.* ผู้ไม่ใคร่ครวญแล้วทำ, ผู้ทำงานโดยไม่รอบคอบ.
อนิสฺสร *ค.* ไม่มีอำนาจ, ไม่มีอิสระ.
อนิสฺสุกี *ค.* ไม่ริษยา, ไม่หึง.
อนีก *นป.* กองทัพ, ขบวน, แถว.
อนีกคฺค *นป.* แถวหรือขบวนกองทัพ.
อนีกฏฺฐ *ป.* ราชองครักษ์.
อนีฆ *ดู* **อนิฆ.**
อนีติ *อิต.* ความไม่มีจัญไร, ความสวัสดิมงคล.
อนีติก *ค.* ไม่มีจัญไร, ไม่มีอันตราย, ไม่มีกิเลส.
อนีตีห *ค.* รู้เอง, รู้โดยไม่มีใครบอก.
อนุ *อ.* ภายหลัง, น้อย, ยิ่ง, คล้าย, เนื่อง, เป็นไปตาม, เป็นรอง, ต่ำ, ตาม, ใต้, เกื้อกูล, โอกาส, เครื่องหมาย, ตามลำดับ.
อนุกงฺขี *ค.* จำนง, หวัง,ปรารถนา.
อนุกนฺตติ *ก.* ตัด, ปาด, ฉีก.
อนุกมฺปก, อนุกมฺปี *ค.* ผู้มีความเอ็นดู, ผู้มีเมตตา.
อนุกมฺปติ *ก.* สงสาร, อนุเคราะห์, เมตตา.
อนุกมฺปน *นป.*, **อนุกมฺปา** *อิต.* ความเอ็นดู, ความเมตตา, ความสงสาร.
อนุกมฺปิต *ค.* ผู้ที่เขาสงสารแล้ว.
อนุกมฺปี *ค.* ผู้มีความเอ็นดู, ผู้มีความอนุเคราะห์.
อนุกโรติ *ก.* ทำตาม, เอาอย่าง, เลียนแบบ.
อนุกสฺสติ *ก.* ๑ สวด, สาธยาย, อ้าง;
๒ คร่าออก, ฉุดออก, ดึงออก.
อนุกาม *ค.* รักตอบ, สนองรัก.
อนุการ *ป.* การเลียนแบบ, การเอาอย่าง, การทำที่สมควร.
อนุการี *ค.* ผู้เลียนแบบ, ผู้เอาอย่าง.
อนุกิณฺณ *กิต.* เรี่ยราด, กระจัดกระจาย.
อนุกุพฺพติ *ก.* ดู **อนุกโรติ.**
อนุกุพฺพนฺต *กิต.* ทำตาม, เอาอย่าง.
อนุกุล *ค.* ตามประเพณีของตระกูล.
อนุกูล, อนุกูล *ค.* ไปตามฝั่ง; เกื้อกูล, อารี, สมควรแก่.
อนุกูลก *ค.* ดู **อนุกูล.**
อนุกูลภาว *ป.* ความเกื้อกูล, ความอารี.
อนุกฺกฏฺฐิต *กิต.* ไม่เดือดแล้ว, ไม่ร้อนแล้ว.
อนุกฺกณฺฐน *นป.* ความไม่กระสัน, ความไม่กระวนกระวาย, ความพอใจ.
อนุกฺกม *ป.* กระบวน, แบบ, ลำดับ, วาระ, ความสืบต่อ.
อนุกฺกมติ *ก.* ก้าวไปตาม, ก้าวไปข้างหน้า.
อนุกฺกเมน *ก.วิ.* ตามลำดับ, โดยลำดับ.
อนุกฺขิปติ *ก.* ซัดไป, ปาไป, ขว้างไป.
อนุกฺเขป *ป.* การซัดไป, การขว้างไป.
อนุขณติ *ก.* ขุด, เจาะลงไป.
อนุขุทฺทก *ค.* เล็กน้อย, ไม่ค่อยสำคัญ.
อนุค *ค.* ไปตาม, ติดตาม.
อนุคจฺฉติ *ก.* ไปตาม, ติดตาม.
อนุคติ *อิต.* การไปตาม, การติดตาม.

อนุคม *ป.* **อนุคมน** *นป.* การไปตาม, การติดตาม.
อนุคามิก, อนุคามี *ค.* ผู้ติดตาม, ผู้เดินตาม.
อนุคายติ *ก.* สวดตาม, สาธยาย, ขับร้อง, สรรเสริญ.
อนุคาหต *ก.* หยั่งลง, โฉบลง, กระโจนเข้าใส่.
อนุคิชฺฌติ *ก.* โลภ, อยากได้, กำหนัด, ยินดี.
อนุคฺคณฺห *ค.* อนุเคราะห์, ช่วยเหลือ.
อนุคฺคณฺหก *ค.* อนุเคราะห์, ช่วยเหลือ.
อนุคฺคณฺหณ, อนุคฺคห *ป.* การอนุเคราะห์, การช่วยเหลือ, การไม่รับ, การไม่ถือเอา.
อนุคฺคณฺหาติ, อนุคฺคณฺหติ *ก.* อนุเคราะห์, ช่วยเหลือ.
อนุคฺคาหก *ค.* ผู้ช่วยเหลือ, ผู้อนุเคราะห์.
อนุคฺคิรนฺต *กิต.* ไม่พูด, ไม่เปล่ง, ไม่เงื้อ.
***อนุคฺฆาเฏติ** *ก.* เปิด, ไม่ปิด, แก้ออก.
อนุคฺฆาต *ป.* การไม่กระดอน, การไม่หวั่นไหว.
อนุฆายติ *ก.* ดม, สูด.
อนุจงฺกมติ *ก.* เดินตาม, เดินจงกรม.
อนุจงฺกมน *นป.* การเดินจงกรม.
อนุจร *ป.* อนุจร, ผู้ติดตาม.
อนุจรณ *นป.* การประพฤติตาม.
อนุจรติ *ก.* ประพฤติตาม, ติดตาม.
อนุจิต *ค.* ไม่สมควร, ไม่เหมาะสม.
อนุจินาติ *ก.* สั่งสม, รวบรวม
อนุจินฺตน *นป.* การไตร่ตรอง, การเอาใจใส่.
อนุจินฺเตติ *ก.* คิด, ไตร่ต่อง.
อนุจฺจาริต *ค.* ไม่ออกเสียง, ไม่ถูกยกขึ้น.
อนุจฺจิฏฺฐ, อนุจฺฉิฏฺฐ *ค.* ยังไม่ได้แตะต้อง, ไม่เป็นเดน.
อนุจฺฉวิก *ค.* สมควร, เหมาะสม.
อนุช *ป.* น้องชาย, ผู้เกิดทีหลัง.
อนุชวติ *ก.* วิ่งตาม, ติดตาม.
อนุชคฺฆติ *ก.* กระซิกกระซี้, ล้อเลียน.
อนุชา *อิต.* อนุชา, น้องสาว.
อนุชาต *ค.* ผู้เกิดมาเหมือนตระกูลวงศ์, อนุชาตบุตร.
อนุชานาติ *ก.* อนุญาต, ยินยอม.
อนุชีวติ *ก.* มีชีวิตอยู่, ยังอยู่.
อนุชีวิต *นป.* ความมีชีวิตอยู่.
อนุชีวี *ค.* ผู้อาศัยผู้อื่นเป็นอยู่, บริวาร.
อนุชุ, อนุชุชุ *ค.* ไม่ตรง, คด, งอ, โกง.
อนุชุชุก ดู **อนุชุชุ**.
อนุชฺฌาห *นป.* การไตร่ตรอง, สอบสวน.
อนุญฺญา *อิต.* การอนุญาต.
อนุญฺญาต *กิต.* ได้รับอนุญาตแล้ว.
อนุญฺญาตตฺต *นป.* ความเป็นผู้ได้รับอนุญาต.
อนุฏฺฐก *ค.* ไม่ลุกขึ้น, ขี้เกียจ.
อนุฏฺฐหติ *ก.* เฝ้าดู, ปฏิบัติ.
อนุฏฺฐาตุ *ค.* ไม่ลุกขึ้น, ขี้เกียจ.
อนุฏฺฐาน *นป.* ความไม่ลุกขึ้น, ความขี้เกียจ.
อนุฏฺฐิต ๑ *ค.* (น+อุฏฺฐิต) ไม่ลุกขึ้น, ขี้เกียจ.
๒ (อนุ+อุฏฺฐิต) เฝ้าดู, ปฏิบัติ.
อนุฏฺฐุภนฺต, อนุฏฺฐุหนฺต *กิต.* ไม่ถ่ม, ไม่บ้วน.
อนุฑหติ *ก.* กัด, ขบ.
อนุฑหติ *ก.* เผาผลาญ, ทำลาย.
อนุฑหน *นป.* การเผาผลาญ, การทำลาย.
อนุณฺณต *ก.วิ.*ไม่ฟู, ไม่ลอย; ถ่อมตน,ไม่หยิ่ง.

** ของ P.T.S.D. มีความหมายตรงข้ามแปลว่าปิด, มัด. โดยแยกศัพท์เป็น น+อุคฺฆาเฏติ.*

อนุตปฺปติ *ก.* เร่าร้อน, เดือดร้อน.
อนุตาป *ป.* ความเร่าร้อน, ความเดือดร้อน, ความรำคาญใจ.
อนุตาเพติ *ก.* รัว, ทุบ, ตี.
อนุติฏฺฐติ, อนุติฏฺฐหติ *ก.* ยืนอยู่ใกล้ ๆ, เฝ้าดู; ตั้งขึ้น; ตกลง.
อนุตีร *นป.* สิ่งที่อยู่ตามฝั่ง.
อนุตีรํ, อนุตีเร *ก.วิ.* ใกล้ฝั่ง, ริมฝั่ง, ตามฝั่ง.
อนุตฺตร *ค.* ไม่มีผู้ยิ่งกว่า, เยี่ยม, เลิศ.
อนุตฺตริย *นป.* สิ่งที่ไม่มีอะไรเปรียบ,ความเลิศ.
อนุตฺตาน *ค.* ไม่ตื้น, ไม่เปิดเผย, ลึกซึ้ง, เข้าใจยาก.
อนุตฺถุนน *นป.*, **อนุตฺถุนา** *อิต.* การทอดถอนใจถึง, การคร่ำครวญถึง.
อนุตฺถุนาติ *ก.* ๑ ยกย่อง, สรรเสริญ; ๒ ทอดถอนใจถึง, คร่ำครวญถึง.
อนุตฺราสี *ค.* ผู้ไม่สะดุ้ง, ผู้ไม่หวาดกลัว.
อนุเถร *ป.* อนุเถระ, พระเถระรอง.
อนุททาติ *ก.* ยอมให้, เพิ่มให้; อนุญาต.
อนุทสฺสิต *ค.* อัน..ปรากฏแล้ว.
อนุททหติ *ก.* เผาผลาญ, ทำลาย.
อนุทิฏฺฐ ๑ *นป.* การเจาะจงให้, การอุทิศ; ๒ *ค.* แสดง, บอก; อุทิศให้.
อนุทิสติ *ก.* แสดง, ชี้.
อนุทิสา *อิต.* ทิศเฉียง, ทิศย่อย.
อนุทีเปติ *ก.* แสดง, อธิบาย.
อนุทูต *ป.* อนุทูต, ผู้ติดตามทูต.
อนุทฺทยตา *อิต.* ความเป็นผู้เอ็นดู.
อนุทฺทยา *อิต.* ความเอ็นดู, ความเอื้อเฟื้อ.
อนุทฺทา *อิต.* ดู **อนุทฺทยา.**
อนุทฺทิฏฺฐ *ค.* ไม่ได้แสดง, ไม่ได้กำหนด.
อนุทฺธํเสติ *ก.* ริ้อ, ขจัด, ทำลาย,โจทย์, ฟ้อง.
อนุทฺธฏ *ค.* ยังไม่ได้ถอน, ไม่ได้ริ้อ.
อนุทฺธต, อนุทฺธรี *ค.* ไม่ฟุ้งซ่าน, ไม่อวดดี, ไม่หยิ่ง.
อนุทฺธสฺต *ค.* ๑ ไม่ฟุ้งซ่าน, ไม่ฟู; ๒ ถูกทำลาย, ถูกขจัด.
อนุธมฺม *ป.* ธรรมอันสมควร, ความสมกันตามธรรมชาติ.
อนุธมฺมตา *อิต.* ความเป็นธรรมอันสมควร, ความเป็นจริงตามธรรมชาติ.
อนุธาเรติ *ก.* ทรงไว้, ยึดถือไว้.
อนุธาวติ *ก.* วิ่งตาม, วิ่งไล่.
อนุธาวี *ค.* ผู้ไล่ตาม, ผู้วิ่งตาม.
อนุนทีตีร *นป.* ตามฝั่งแม่น้ำ.
อนุนมติ *ก.* น้อมลง, อ่อนน้อม.
อนุนย *ป.* ความยินดี, ความคล้อยตาม.
อนุนยน *นป.* ดู **อนุนย.**
อนุนาสิก *ค.* ซึ่งเกิดทางจมูก (เสียง).
อนุเนติ *ก.* แนะนำ, ไกล่เกลี่ย, ประสานกัน.
อนุเนตุ *ป.* ผู้แนะนำ, ผู้ทำให้คืนดีกัน.
อนุป *ป.* ภูมิภาคที่ชุ่มชื้น.
อนุปกฏฺฐ *ค.* ไม่เข้าไปใกล้.
อนุปกมฺปติ *ก.* หวั่นไหว, ไหวตาม,เอ็นดู.
อนุปกฺกม *ค.* ไม่ก้าวไป, ไม่เบียดเบียน (โรค).
อนุปกฺกุฏฺฐ *ค.* ไม่ถูกตำหนิ.
อนุปกฺขนฺทติ *ก.* วิ่งตรงเข้าไปหา, ล่วงเกิน, แทรกแซง.
อนุปขชฺช *กิต.*วิ่งเข้าไปหา, แทรกแซง,บุกรุก.
อนุปคจฺฉติ *ก.* เข้าไปหา, เข้าไปถึง.

อนุปคมฺม *อิต.* ไม่เข้าไปใกล้, เลี่ยงไป.
อนุปฆาต *ป.* การไม่เข้าไปฆ่า, การไม่เข้าไปทำลาย.
อนุปจิต *ค.* ๑ (น+อุป+จิต) ไม่ถูกสั่งสม, ไม่ถูกนำมารวมกัน; ๒ (อนุ+ป+จิต) สั่งสม, ถูกนำมารวมกันแล้ว.
อนุปจินนฺต *กิต.* ไม่สังเกต, ไม่พิจารณา.
อนุปจฺฉินฺน *ค.* ไม่ขาด, ไม่ถูกตัด.
อนุชคฺฆติ *กิต.* หัวเราะเยาะเย้ย, กระซิกกระซี้.
อนุปชฺชติ *ก.* ติดตาม, ไปตาม.
อนุปณฺณาหำ *ก.วิ.* ทุก ๆ ห้าวัน.
อนุปณฺณตฺติ *อิต.* อนุบัญญัติ, การบัญญัติกฎเพิ่มเติม.
อนุปฏิปาฏิ,-ติ *อิต.* ลำดับ, ความสืบต่อ.
อนุปฏิปาฏิยา *ก.วิ.* ตามลำดับ, โดยความสืบเนื่องกัน.
อนุปฏฺฐิต *ค.* (สติ) ไม่ตั้งมั่น, ไม่ปรากฏขึ้น, ติดตาม, จู่โจม.
อนุปตติ *ก.* ติดตาม, ไปตาม; อุบัติขึ้น; จู่โจม.
อนุปติตตฺต *นป.* ความเป็นผู้ถูกจู่โจมหรือติดตาม.
อนุปตฺต *กิต.* ถึงแล้ว, บรรลุแล้ว.
อนุปตฺติ *อิต.* การเข้าถึง, การบรรลุ.
อนุปถ *นป.* ข้างทาง, ริมทาง.
อนุปท ๑ *นป.* อนุบท, บทรอง, บทรับ; ๒. *ค.* ลำดับบท, ทีละบท.
อนุปทำ *ก.วิ.* โดยลำดับบท, ตามรอยเท้า, สะกดรอย.
อนุปทาน *นป.* การเพิ่มให้, การอุดหนุน.
อนุปทินฺน *กิต.* มอบให้, เพิ่มให้, อุทิศ.
อนุปเทติ *ก.* เพิ่มให้, อุดหนุน.
อนุปทฺทว *ค.* ไม่มีอุบาทว์, ปลอดภัย.
อนุปธาริตวา *กิต.* ไม่ใคร่ครวญแล้ว, เพิกเฉยแล้ว.
อนุปธิก *ค.* ไม่มีอุปธิ, ไม่มีกิเลสเครื่องห่อหุ้มไว้.
อนุปนาห *ป.* ความไม่ผูกโกรธ.
อนุปนิรส *ค.* ไม่มีเหตุใกล้ชิด, ไม่มีความแน่วแน่.
อนุปนฺน *กิต.* ไม่บรรลุแล้ว, ไม่ถึงแล้ว.
อนุปพนฺธติ *ก.* สืบต่อ, ติดตาม, สืบเนื่อง.
อนุปพนฺธนตา *อิต.* ความสืบต่อ, ความเป็นไปโดยไม่ขาดระยะ.
อนุปพนฺธนา *อิต.* ความสืบต่อ, ความเป็นไปโดยไม่ขาดระยะ.
อนุปพฺพชติ *ก.* ออกบวชตาม.
อนุปพฺพชา *อิต.* การออกบวชตาม.
อนุปม *ค.* ไม่มีผู้เปรียบ.
อนุปย *ค.* ไม่มีกิเลสพัวพัน, ไม่มีกิเลสเครื่องรึงรัด.
อนุปริคจฺฉติ *ก.* เดินไปมารอบ ๆ, เดินวนเวียน.
อนุปริธาวติ *ก.* วิ่งไปมารอบ ๆ.
อนุปริยาติ *ก.* ไป ๆ มา ๆ , ท่องเที่ยวไป.
อนุปริยาย *ค.* อ้อม, วนเวียนไปมา.
อนุปริวตฺตติ *ก.* หมุนไปรอบ ๆ; บรรจบ; ครอบงำ.
อนุปริวตฺติ *อิต.* ความหมุนไปมารอบ ๆ ; ความเกี่ยวข้องด้วย.
อนุปริวตฺตน *นป.* การหมุนตาม, การหมุนไป; การครอบงำ.
อนุปริวาเรติ *ก.* แวดล้อม, ห้อมล้อม.
อนุปริสกฺกติ *ก.* เวียนรอบ ๆ, ตะเกียกตะกาย, พยายาม.
อนุปริสกฺกน *นป.* การเวียนรอบ, การตะเกียกตะกาย; ความพยายาม.

อนุปริหรติ *ก.* ปกคลุม, รึงรัด.
อนุปลกฺขณ *ค.* หาการกำหนดมิได้.
อนุปลิตฺต *ค.* ไม่ถูกกิเลสแปดเปื้อน.
อนุปวชฺช *ค.* ไม่ถูกกล่าวร้าย, ไม่ถูกตำหนิ.
อนุปวตฺตก *ค.* ผู้ให้เป็นไป, ผู้สืบต่อ.
อนุปวตฺเตติ *ก.* ให้เป็นไป; ให้ดำรงอยู่, ให้สืบต่อ.
อนุปวาท *ป.* การไม่กล่าวร้าย, การไม่กล่าวโทษ.
อนุปวิฏฺ *กิต.* เข้าไปตาม, เข้าไปสู่แล้ว.
อนุปวิฏฺตา *อิต.* ความเป็นผู้เข้าไปตาม, ความเป็นของไหลเข้าไป.
อนุปวิสติ *ก.* เข้าไปตาม, ไหลเข้าไป.
อนุปเวจฺฉติ *ก.* โปรยปราย, เพิ่มให้, สละ.
อนุปเวเสติ *ก.* ให้เข้าไปตาม, ให้ไหลเข้าไป.
อนุปสคฺค *ค.* ไม่มีอุปสรรค.
อนุปสฏฺปนา *อิต.* ไม่หยุดอยู่, ความเป็นไปไม่ขาดระยะ.
อนุปสนฺต *ค.* ผู้ไม่สงบระงับ.
อนุปสมฺปนฺน *ค.* ผู้ที่ไม่ใช่ภิกษุ, สามเณรหรือคฤหัสถ์.
อนุปสฺสฏฺ *ค.* ไม่ขัดข้อง, ไม่มีอุปสรรค.
อนุปสฺสก *ค.* ผู้สังเกตเห็น, ผู้พิจารณาเห็น.
อนุปสฺสติ *ก.* สังเกตเห็น, ใตร่ตรอง, ใคร่ครวญ.
อนุปสฺสนา *อิต.* การสังเกตเห็น, การไตร่ตรอง.
อนุปสฺสี *ค.* ดู **อนุปสฺสก.**
อนุปหจฺจ *กิต.* ไม่กระทบ, ไม่เข้าไปทำลาย.
อนุปหต ๑ *ค.* ไม่ถูกทำลาย, ไม่ถูกขจัด;
๒ *กิต.* ถูกโยนขึ้นไป, ถูกพัดขึ้นไป.
อนุปหาร *ก.* ไม่มีอาหาร, ไม่มีเชื้อ.
อนุปาต *ป.* การโต้เถียง, การติเตียน.
อนุปาตี *ค.* ผู้โต้คารม, ผู้ติดตาม.
อนุปาทำ *ก.วิ.* ตามรอยเท้า, ตามรอยบาท.
อนุปาทา *กิต.* ไม่ยึดมั่น, ไม่ถือมั่น.
อนุปาทาน *ค.*ไม่มีอุปทาน, ไม่มีความยึดมั่น.
อนุปาทานิย *ค.* ผู้ไม่มีความยึดมั่น.
อนุปาทาย *กิต.* ดู **อนุปาทา.**
อนุปาทิยาน *ค.* ดู **อนุปาทานิย.**
อนุปาทิเสส *ค.*ไม่มีกิเลสเครื่องทำใจให้เศร้าหมอง, ไม่มีกัมมัชรูปและวิบากขันธ์เหลืออยู่.
อนุปาปิต *กิต.* เข้าถึงแล้ว, บรรลุแล้ว.
อนุปาปุณาติ *ก.* ถึง, บรรลุ, สำเร็จ, ประสพ.
อนุปาเปติ *ก.* ให้ถึง, ให้บรรลุ, ให้สำเร็จ, ให้ประสพ.
อนุปาย *ป.* การไม่เข้าไปใกล้; อุบายที่ผิด.
อนุปายาส *ค.* อันไม่มีความคับแค้นใจ.
อนุปารมฺภ *ค.* ซึ่งไม่มีการแข่งดี.
อนุปารมฺภน *ค.* ดู **อนุปารมฺภ.**
อนุปาลก ๑ *ป.* ผู้คุ้มครอง, ผู้รักษา;
๒ *ค.* ซึ่งปกครอง, ซึ่งรักษา.
อนุปาลน *นป.* การรักษา, การคุ้มครอง, การดูแล.
อนุปาเลติ *ก.* รักษา, คุ้มครอง, ป้องกัน.
อนุปาหน *ค.* ไม่มีรองเท้า, ซึ่งไม่สวมร้องเท้า.
อนุปิย ๑ *นป.* ความพอใจ; การประจบสอพลอ ;
๒ *ค.* อันพอใจ; ซึ่งประจบสอพลอ.
อนุปุจฺฉติ *ก.* ถามหา, สอบถาม.
อนุปุพฺพ *ก.* ถามหา, สอบถาม.
อนุปุพฺพก *ค.* ดู **อนุปุพฺพ.**
อนุปุพฺพตา *อิต.* ความเป็นลำดับ, ความสืบต่อ.
อนุปุพฺพ *ก.วิ.* โดยลำดับ, โดยการสืบต่อ.

อนุปุพฺพิ *อิต.,นป.* ลำดับ, กระบวน; แบบ,
อนุปุพฺพิกถา *อิต.* วาจาเป็นเครื่องกล่าวโดยลำดับ, วาจาที่กล่าวไปตามลำดับ.
อนุปุพฺเพน *ก.วิ.* ดู **อนุปุพฺพ**
อนุเปกฺขติ *ก.* เพ่งดู, จ้องดู, พิจารณา, ไตร่ตรอง.
อนุเปกฺขนตา *อิต.* การเพ่ง, การพิจารณา, การไตร่ตรอง.
อนุเปกฺขนา *อิต.* ดู **อนุเปกฺขนตา.**
อนุเปติ *ก.* เข้าไปหา, เข้าไปใกล้.
อนุเปเสติ *ก.* ส่งไป, ส่งไปหา.
อนุโปสถิก *ค.* ไม่ใช่วันอุโบสถ.
อนุโปสถิกํ *ก.วิ.* ทุก ๆ วันอุโบสถ, ทุกกึ่งเดือน.
อนุโปสิย *ค.* ควรทะนุถนอม, ควรเลี้ยงดู.
อนุปตฺต *กิต.* ถึงแล้ว, บรรลุแล้ว.
อนุปตฺติ *อิต.* การถึง, การบรรลุ.
อนุปฺปทชฺชุ *ก.* พึงเพิ่มให้, พึงสนับสนุน, พึงมอบให้.
อนุปฺปทาติ *ก.* เพิ่มให้, สนับสนุน, มอบ, บริจาค.
อนุปฺปทาตุ *ป.* ผู้เพิ่มให้, ผู้สนับสนุน, ผู้มอบให้.
อนุปฺปทาน *นป.* การเพิ่มให้, การสนับสนุน, การมอบให้.
อนุปฺปทินฺน *กิต.* ถูกเพิ่มให้, ถูกมอบให้.
อนุปฺปเทติ *ก.* ดู **อนุปฺปทาติ.**
อนุปฺปนฺน *ค.* ซึ่งไม่อุบัติ, อันไม่บังเกิดขึ้น.
อนุปฺปพนฺธ *ป.* การสืบต่อ, การสืบเนื่องกัน, โดยลำดับ.
อนุปฺปพนฺธนา *อิต.* ดู **อนุปฺปพนฺธ.**
อนุปฺปีฬ *ค.* ไม่มีศัตรูเบียดเบียน, ไม่ถูกทำร้าย.
อนุปฺผรณ *นป.* การแผ่ไป, การแทรกซึมไป.
อนุผรณ *นป.* ดู **อนุปฺผรณ.**
อนุผุสียติ *ก.* ให้หยดลง, ให้ตกลง.
อนุพนฺธติ *ก.* ติดตาม, เกี่ยวเนื่อง, ผูกพัน.
อนุพนฺธน *นป.* การติดตาม, การเกี่ยวเนื่อง, การผูกพัน.
อนุพล *นป.* กำลังสนับสนุน, การสนับสนุน, การช่วยเหลือ; บริวาร
อนุพุชฺฌติ *ก.* ตื่นตาม, ตรัสรู้ตาม, รู้ตาม, เข้าใจตาม.
อนุพุชฺฌน *นป.* การตื่นตาม, การตรัสรู้ตาม, การเข้าใจตาม.
อนุพุทฺธ ๑ *กิต.* ตื่นตามแล้ว, ตรัสรู้ตามแล้ว, เข้าใจตามแล้ว; ๒ *ป.* อนุพุทธะ, ผู้ตรัสรู้ตาม.
อนุโพธ *ป.* ความตรัสรู้ตาม, ความเข้าใจตาม.
อนุโพธติ *ก.* ตื่นตาม, ตรัสรู้ตาม, เข้าใจตาม.
อนุโพธน *นป.* ดู **อนุพุชฺฌน.**
อนุพฺพชยติ *ก.* ไปตาม, ติดตาม, ตามรอย.
อนุพฺพต *ค.* ผู้มีวัตรปฏิบัติอันสมควร, ผู้เชื่อถือ, ผู้เลื่อมใส.
อนุพฺยญฺชน *นป.* อนุพยัญชนะ, คุณลักษณะส่วนย่อย, ลักษณะส่วนประกอบ.
อนุพฺพิคฺค *ค.* ไม่สะดุ้งกลัว, ไม่หวาดกลัว.
อนุพฺรูเหติ *ก.* พอกพูน, ภาวนา, ทำให้เจริญ, ประพฤติ, ปฏิบัติ.
อนุภณนา *อิต.* การตักเตือน, การแนะนำ.
อนุภวติ *ก.* กิน, เสวย, รู้สึก.
อนุภวน *นป.* การกิน, การเสวย, การรู้สึก.
อนุภวนฺต *กิต.* กินอยู่, เสวยอยู่, ประสบอยู่.
อนุภาค *ป.* อนุภาค, ส่วนย่อย, ส่วนประกอบ.
อนุภายติ *ก.* กลัว, หวาดกลัว.
อนุภาว *ป.* อานุภาพ, กำลังอำนาจ,ความยิ่งใหญ่.

อนุภาวตา *อิต.* ความเป็นผู้มีอานุภาพ, ความเป็นผู้มีอำนาจ.
อนุภาสติ *ก.* ว่าตาม, กล่าวตาม, กล่าวซ้ำ.
อนุภุตฺต *กิต.* ถูกกินแล้ว, ถูกเสพแล้ว.
อนุภูต *ค.* ดู **อนุภุตฺต.**
อนุภูยมาน *กิต.* ถูกกินอยู่, ถูกเสพอยู่, ถูกเสวยอยู่.
อนุภูยมานตฺต *นป.* ความเป็นผู้ถูกกิน, ความเป็นผู้ถูกเสพ, ความเป็นผู้ถูกเสวย.
อนุโภติ *ก.* กิน, เสวย, ประสพ.
อนุมคฺค *ค.* ลำดับหนทาง, ตามทาง, ระหว่างทาง.
อนุมชฺชติ *ก.* ถู, สี, ขัดสี, ลูบ, ทุบตี.
อนุมชฺชน *นป.* การถู, การสี, การลูบ, การตี.
อนุมชฺฌ *ค.* ปานกลาง, สายกลาง, กึ่งกลาง.
อนุมญฺญติ *ก.* อนุมัติ, รับรู้, ตกลง, ยินยอม.
อนุมติ *อิต.* การอนุมัติ, การตกลง, การยินยอม.
อนุมติปุจฺฉา *อิต.* การถามเพื่อได้รับอนุมัติ.
อนุมสติ *ก.* ถูกต้อง, ลูบคลำ.
อนุมาน *ป.* การอนุมาน, การคำนวณ, การคาดคะเน.
อนุมินิตพฺพ *กิต.* ควรอนุมาน, ควรนับ, ควรคาดคะเน.
อนุมิตฺต *ป.* อนุมิตร, ผู้ติดตาม, สหาย, เพื่อน.
อนุมินาติ *ก.* ชั่งดู, วัดดู, คะเนดู, คำนวณดู.
อนุมียติ *ก.* สังเกต, คำนวณ, คาดคะเน, อนุมาน.
อนุโมทก *ค.* ผู้อนุโมทนา, ผู้แสดงความยินดี.
อนุโมทติ *ก.* อนุโมทนา, ชื่นชม, แสดงความยินดี.
อนุโมทน *นป.* การอนุโมทนา, การแสดงความชื่นชม, การแสดงความยินดี.
อนุโมทนา *อิต.* ดู **อนุโมทน.**
อนุโมทิต *กิต.* ยินดีแล้ว, ชื่นชมแล้ว, อนุโมทนาแล้ว.
อนุโมเทติ *ก.* ให้ยินดี, ให้ชื่นชม, ให้อนุโมทนา.
อนุมฺมตฺต *ค.* (น+อุมฺมตฺต) ไม่บ้า, ไม่เสียจริต.
อนุยนฺต *กิต.* อนุยนต์, ติดตาม.
อนุยาคี *ค.* ผู้บวงสรวง, ผู้บูชา, ผู้ทำพลี.
อนุยาต *กิต.* ไปตามแล้ว, ติดตามแล้ว.
อนุยาติ *ก.* ไปตาม, ติดตาม.
อนุยายติ *ก.* ดู **อนุยาติ.**
อนุยายี *ค.* ผู้ไปตาม, ผู้ติดตาม, ผู้เจริญรอย.
อนุยุญฺชติ *ก.* ตามประกอบ, ประกอบเนือง ๆ.
อนุยุญฺชนา *อิต.* การประกอบเนือง ๆ, การทำบ่อย ๆ.
อนุยุตฺต *ค.* ๑ ซึ่งตามประกอบ, ซึ่งขวนขวาย; ๒ ผู้คอยรับใช้.
อนุโยค *ป.* การตามประกอบ, การประกอบเนือง ๆ, การขวนขวาย.
อนุโยคี *ค.* ผู้ตามประกอบ, ผู้ขวนขวาย.
อนุรกฺขก *ค.* ผู้รักษา, ผู้คุ้มครอง.
อนุรกฺขติ *ก.* ตามรักษา, คุ้มครอง, ป้องกัน.
อนุรกฺขน *นป.* การเก็บรักษา, การป้องกัน, การคุ้มครอง.
อนุรกฺขา *อิต.* ดู **อนุรกฺขน.**
อนุรกฺขิย *ค.* ควรรักษา, ควรคุ้มครอง, ควรป้องกัน.
อนุรกฺขี *ค.* ดู **อนุรกฺขก.**
อนุรญฺชติ *ก.* ยินดี, รักใคร่, พอใจ, กำหนัด.
อนุรญฺเชติ *ก.* ให้ชื่นบาน, ให้พอใจ, ให้ดีใจ, ให้กำหนัด.
อนุรตฺต *ค.* อันยินดี, อันพอใจ, อันรักใคร่, อันกำหนัด.

อนุรว *ป.* เสียงกังวาน, เสียงระงม, ร้องคราง.
อนุรวติ *ก.* ก้องกังวาน, ร้องระงม, ร้องคราง.
อนุรวนา *อิต.* การร้องระงม, การส่งเสียงกังวาน, การร้องคราง.
อนุรโห *ก.วิ.* ในที่ลับ, ในที่เฉพาะตน.
อนุราธา *อิต.* ชื่อดาวฤกษ์.
อนุรุชฺฌติ *ก.* ยินดี, พอใจ, ปลื้มใจ, ตื่นเต้น.
อนุรูป *ค.* อนุรูป, สมควร.
อนุโรทติ *ก.* ร้องไห้ถึง, คร่ำครวญถึง, รำพันถึง.
อนุโรธ *ป.* ความยินดี, ความปลื้มใจ.
อนุลปนา (อนุลฺปนา) *อิต.* การกล่าวฟ้องร้อง, การกล่าวโทษ, การติเตียน.
อนุลาป *ป.* การพูดมาก, การพูดเพ้อเจ้อ.
อนุลิมฺปติ *ก.* ฉาบ, ทา, ลูบไล้, โปะ.
อนุลิมฺปน *นป.* การฉาบ, การทา, การลูบไล้, การโปะ.
อนุลิมฺเปติ *ก.* ให้ฉาบ, ให้ทา, ให้ลูบไล้, ให้โปะ.
อนุเลป *ป.* ดู **อนุลิมฺปน**.
อนุโลกี *ค.* เหลียวดู, มองดู.
อนุโลม ๑ *ป.* การอนุโลม, การคล้อยตาม, ความเป็นไปตาม; ๒ *ค.* อนุโลม, ตามลำดับ, ไม่ขัดกัน.
อนุโลมิก *ค.* ดู **อนุโลม** ๒.
อนุโลเมติ *ก.* อนุโลม, เป็นไปตาม, คล้อยตาม, สมควร.
อนุวชติ *ก.* ดู **อนุพฺพชยติ**.
อนุวชฺช *ค.* ความตำหนิ, การกล่าวโทษ.
อนุวตฺตก *ค.* ผู้คล้อยตาม, ผู้อนุวัตรตาม.
อนุวตฺตติ *ก.* อนุวัตรตาม, คล้อยตาม, ดำเนินตาม.
อนุวตฺตน *นป.* การอนุวัตรตาม, ความคล้อยตาม.
อนุวตฺตี *ค.* ผู้อนุวัตรตาม, ผู้คล้อยตาม, ผู้เห็นตาม.
อนุวตฺเตติ *ก.* ให้เป็นไปตาม, ให้คล้อยตาม.
อนุวทติ *ก.* กล่าวตำหนิ, โทษ.
อนุวทนา *อิต.* การกล่าวตำหนิ, การกล่าวโทษ, การว่าร้าย.
อนุวสติ *ก.* อาศัยอยู่, พำนักอยู่.
อนุวสฺสं *ก.วิ.* ทุก ๆปี, ทุก ๆกาลฝน.
อนุวสฺสิก *ค.* ประจำปี, ผู้อยู่สิ้นกาลฝนหนึ่ง.
อนุวาเจติ *ก.* กล่าวตาม, ว่าตาม, กล่าวซ้ำ.
อนุวาต *ป.* ๑ ลมที่พัดตามมา, ลมตามฤดู; ๒ ผ้าดาม, ผ้าทาบ, อนุวาต.
อนุวาตं *ก.วิ.* ตามลม.
อนุวาท *ป.* ๑ การกล่าวโทษ, การกล่าวติเตียน; ๒ การแปล.
อนุวาสน *นป.* ๑ น้ำหอม; ๒ การอบให้หอม.
อนุวาเสติ *ก.* ทำให้หอม, อบให้หอม.
อนุวิกฺขิตฺต *ค.* เรี่ยราด, เกลื่อนกลาด, กระจัดกระจาย.
อนุวิการ *ป.* การสอบสวน, การพิสูจน์.
อนุวิคเณติ *ก.* เอาใจใส่, เอื้อเฟื้อ, ระมัดระวัง.
อนุวิจรณ *นป.* การท่องเที่ยวไป, การจาริกไป.
อนุวิจรติ *ก.* เที่ยวไป, จาริกไป, เร่ร่อนไป.
อนุวิจาร *ป.* การไตร่ตรอง, การพิจารณา, การใคร่ครวญ.
อนุวิจินก *ค.* ผู้ตรวจ, ผู้ทาน, ผู้พิจารณา.
อนุวิจินฺเตติ *ก.* คิด. ใคร่ครวญ, ตรึกตรอง.
อนุวิจินาติ *ก.* ใคร่ครวญ, ตรวจตรา, สอบสวน.
อนุวิจฺจ *กิต.* รู้แล้ว, ทราบแล้ว, แทงตลอดแล้ว.

อนุวิชฺชก *ป.* ผู้สอบสวน,ผู้พิสูจน์.
อนุวิชฺชติ *ก.* ๑ พิจารณา, สอบสวน; ๒ รู้แจ้ง, แทงตลอด.
อนุวิชฺฌติ *ก.* ๑ แทง, เจาะ, ไช ; ๒ รู้แจ้ง, แทงตลอด.
อนุวิตกฺเกติ *ก.* ตรึก, ไตร่ตรอง, พิจารณา.
อนุวิทิต *กิต.* รู้แจ้งแล้ว, แทงตลอดแล้ว.
อนุวิทฺธ *กิต.* อัน...แทงตลอดแล้ว.
อนุวิธียติ *ก.* เอาตาม, เอาอย่าง, เลียนแบบ.
อนุวิธียนา *อิต.* การเลียนแบบ, การเอาอย่าง, การตามอย่าง.
อนุวิโลเกติ *ก.* ค้นหา, สำรวจ, ตรวจดู.
อนุวิวฏฺฏ *นป.* ๑ การหมุนเวียน; ๒ ผ้าอนุวิวัฏ.
อนุวิสฏ *กิต.* กระจัดกระจาย, เรี่ยราด.
อนุวุตฺถ *กิต.* อยู่แล้ว, อาศัยแล้ว.
อนุวฺยญฺชน *นป.* อนุพยัญชนะ, ส่วนประกอบ, องค์ประกอบของร่างกาย.
อนุสญฺญายติ *ก.* ๑ ไปหา,ไปเยี่ยม; ๒ ตรวจตรา.
อนุสวจฺฉรํ *ก.วิ.* ประจำปี, ทุก ๆปี.
อนุสกฺกติ *ก.* ถอยไป, ถอยมา, ไป ๆ มา ๆ.
อนุสญฺจรติ *ก.* จาริกไป, เที่ยวไป, ท่องเที่ยวไป.
อนุสญฺจรณ *นป.* การจาริกไป, การท่องเที่ยว ไป.
อนุสญฺเจเตติ *ก.* เพ่ง, ตรึก, พิจารณา.
อนุสญฺญายติ *ก.* ๑ ไปหา, ไปเยี่ยม; ๒ ตรวจตรา, ควบคุม.
อนุสฏ *กิต.* ๑ ไปตามแล้ว; ๒ เรี่ยราดแล้ว, โปรยแล้ว.
อนุสตฺถิ *อิต.* อนุสาสน์, การตักเตือน, การพร่ำสอน.
อนุสนฺทติ *ก.* ไหลไป,ตามไป, ติดเนื่องกันไป.
อนุสนฺทหติ *ก.* ๑ ตั้งไว้; ๒ ประกอบ; ๓ ประยุกต์.
อนุสนฺธนตา *อิต.* ๑ การประกอบ; ๒ การประยุกต์.
อนุสนฺธิ *อิต.* อนุสนธิ, การสืบต่อ, การเกี่ยวเนื่อง.
อนุสมฺปวงฺกตา *อิต.* การขัดแย้ง, การโต้เถียง, การทะเลาะ.
อนุสย *ป.* อนุสัย, กิเลสอย่างละเอียดที่นอนเนื่องอยู่ในสันดาน.
อนุสยติ *ก.* นอนเนื่องอยู่, หมักหมมอยู่.
อนุสรติ *ก.* ไปตาม, ติดตาม, ตามระลึก.
อนุสวติ *ก.* ไหลไป, ซึมเข้าไป.
อนุสหคต *ค.* สหรคต, ประกอบ.
อนุสายิก *ค.* มีอยู่ประจำ, มีอยู่เป็นนิสัย.
อนุสาร *ป.* การตามไป, การติดตาม.
อนุสารี *ค.* ติดตาม, ตามไป, ตามระลึก.
อนุสาเรติ *ก.* ๑ ให้นำมารวมกัน; ๒ ให้เป็นไปตาม ; ๓ ให้ระลึกถึง.
อนุสาเรน *ก.วิ.* โดยทำนอง, โดยสมควร, เป็นไปตาม.
อนุสาวก *ป.* ผู้ประกาศ, ผู้แจ้งให้ทราบ.
อนุสาวน *นป.* การกล่าวประกาศ, การบอกข่าว.
อนุสาวนา *อิต* ดู **อนุสาวน.**
อนุสาเวติ *ก.* ประกาศ, แจ้งให้ทราบ.
อนุสาสก *ป.* อนุศาสก์, ผู้แนะนำ, ผู้พร่ำสอน.
อนุสาสติ แนะนำ, พร่ำสอน.
อนุสาสน *นป.* คำแนะนำ, คำสั่งสอน.
อนุสาสนา *อิต.* ดู **อนุสาสน.**

อนุสาสนี *อิต.* ดู **อนุสาสน.**
อนุสิกฺขติ *ก.* ศึกษา, เล่าเรียน, เจริญรอยตาม.
อนุสิกฺขน *นป.* การเอาอย่าง, การเจริญรอยตาม.
อนุสิกฺขี *ค.* ผู้เรียน, ผู้ศึกษา.
อนุสิฏฺฐ *กิต.* แนะนำแล้ว, ตักเตือนแล้ว.
อนุสิฏฺฐิ *อิต.* คำแนะนำ, คำสั่งสอน, คำตักเตือน.
อนุสิพฺพติ *ก.* เย็บ, ถัก.
อนุสุณาติ *ก.* ฟัง, สดับ.
อนุสุมฺภติ *ก.* ตกแต่ง, ประดับ, เสริม.
อนุสุยฺยนฺ *ก.วิ.* ไม่บ่น.
อนุสุยฺยก *ค.* ไม่อิสสา, ไม่ริษยา.
อนุสูยก *ค.* ดู **อนุสุยฺยก.**
อนุเสฏฺฐิ *ป.* อนุเศรษฐี, เศรษฐีน้อย, พ่อค้า.
อนุเสติ *ก.* นอนเนื่องอยู่, หมักหมมอยู่.
อนุโสจติ *ก.* เศร้าโศกถึง, รำพันถึง.
อนุโสจน *นป.* ความเศร้าโศก, ความรำพึงถึง.
อนุโสจนา *อิต.* ดู **อนุโสจน.**
อนุโสตํ *ก.วิ.* ตามกระแส.
อนุโสต *ป.* กระแส, เบื้องต่ำ.
อนุโสตคามี *ค.* ผู้ไปตามกระแส.
อนุสฺสติ *อิต.* อนุสสติ, การตามระลึก.
อนุสฺสท *ค.* ไม่หยิ่ง, ไม่ถือตัว.
อนุสฺสรณ *นป.* อนุสรณ์, การระลึกถึง, เครื่องระลึกถึง.
อนุสฺสรติ *ก.* ระลึกถึง, คำนึงถึง.
อนุสฺสริตุ *ป.* ผู้ระลึกถึง, ผู้คำนึงถึง.
อนุสฺสว *ป.* ๑ การได้ยินเล่าลือกันมา; ๒ จารีต, ธรรมเนียม.
อนุสฺสวน *นป.* ดู **อนุสฺสว.**
อนุสฺสวิก *ค.* ผู้ได้ยินได้ฟังสืบ ๆ กันมา.
อนุสฺสาวก *ค.* ผู้ประกาศ, ผู้โฆษณา.
อนุสฺสาเวติ *ก.* ให้ได้ยิน, แจ้งให้ทราบ.
อนุสฺสุก *ค.* ไม่มีความขวนขวาย, ไม่กระตือรือร้น.
อนุสฺสุต ๑ *กิต.* ได้ฟังแล้ว, ได้ยินแล้ว; ๒ *ค.* ไม่ซุ่ม, ปราศจากราคะ.
อนุสฺสุติก *ค.* ๑ ซึ่งเป็นไปตามขนบธรรมเนียม; ๒ ผู้ประพฤติตามธรรมเนียม.
อนุสฺสุยฺยก *ค.* ไม่อิสสา, ไม่ริษยา.
อนุหสติ *ก.* หัวเราะ, หัวเราะเยาะ.
อนุหีรติ *ก.* ยกขึ้น, ชูขึ้น.
อนุหารตฺต *นป.* ความไม่ใหญ่โต, ความเป็นของเล็ก.
อนูน *ค.* ไม่บกพร่อง, ไม่พร่อง.
อนูนก *ค.* ดู **อนูน.**
อนูนตา *อิต.* ความไม่บกพร่อง, ความไม่ขาด.
อนูป *ค.* ที่ชุ่มชื้น, ที่แฉะ.
อนูปฆาต *ป.* การไม่ฆ่า, การไม่ทำลาย.
อนูปนาหี *ค.* ไม่ผูกโกรธ, ไม่พยาบาท.
อนูปม *ค.* ไม่มีสิ่งเปรียบ, หาที่เปรียบมิได้.
อนูปลิตฺต *ค.* ไม่ถูกฉาบทา.
อนูปวาท *ป.* การไม่ว่าร้าย, การไม่ใส่โทษ.
อนูหต *ค.* ไม่ถูกถอน, ไม่ถูกขจัด.
อเนก *ค.* อเนก, มิใช่หนึ่ง.
อเนกปฺปการ *ค.* อเนกประการ, หลายประการ.
อเนกปริยาเยน *ก.วิ.* โดยประการต่าง ๆ, โดยอเนกปริยาย.
อเนกวิธ *ค.* ดู **อเนกปฺปการ.**
อเนกํสิกตา *อิต.* ความไม่แน่นอน, ความข้องใจ.
อเนช *ค.* ไม่มีตัณหา, ไม่มีความอยาก.

อเนธ *ค.* ไม่มีเชื้อ.

อเนสนา *อิต.* การแสวงหาอันไม่สมควร, การหาเลี้ยงชีพในทางที่ผิด.

อเนฬ *ค.* ๑ ไม่มีโทษ, ไม่มีความผิด; ๒ บริสุทธิ์.

อเนฬก *ค.* ดู **อเนฬ.**

อเนฬกณ *ค.* ไม่มีน้ำลายในลำคอ, ไม่มีเสลดติดคอ.

อโนก *ค.* ๑ ไม่มีที่อยู่อาศัย, ๒ ไม่มีเครื่องผูกพัน.

อโนกาส *ค.* ไม่มีโอกาส, ไม่มีช่อง.

อโนชา *อิต.* ต้นอังกาบ.

อโนตตฺต *ป.* สระอโนดาต.

อโนตฺตปฺป *นป.* ความไม่เกรงกลัวต่อบาป.

อโนตฺตปฺปี *ค.* ผู้ไม่เกรงกลัวต่อบาป.

อโนตฺตาปี *ค.* ดู **อโนตฺตปฺปี.**

อโนทิสฺสก *ค.* ไม่จำกัด, ไม่เจาะจง.

อโนนมนฺต *ค.* ซึ่งไม่น้อมลง, ซึ่งไม่เอนลง.

อโนม *ค.* ๑ ไม่ต่ำต้อย, ไม่เลว; ๒ เป็นนาย, สูงสุด.

อโนมชฺชติ *ก.* ลูบ, ถู, ขัดสี.

อโนมทสฺสี *ป.* ๑ ผู้มีทัศนะสูง, ผู้มีความรู้ยิ่ง; ๒ พระนามของพระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่ง.

อโนรปาร *ค.* ไม่มีทั้งฝั่งข้างนี้และฝั่งข้างโน้น.

อโนวสฺส *นป.* ความไม่มีฝน, ความแห้งแล้ง.

อโนวสฺสิก *ค.* ซึ่งฝนรั่วรดไม่ได้.

อโนสกฺกนา *อิต.* ความไม่ท้อถอย.

อโนสิต *ค.* ๑ ซึ่งไม่อยู่อาศัยแล้ว; ๒ ไปหาไม่ได้.

อนฺต ๑ *ป.* ที่สุด, ยอด, ชาย, ปลาย, ความตาย; ๒ ลำไส้ใหญ่, ไส้พุง.

อนฺตก *ป.* ผู้กระทำที่สุด, มาร, ความตาย.

อนฺตกร *ค.* ทำให้สิ้นสุดลง.

อนฺตกิริยา *อิต.* การทำให้สิ้นสุด, การทำให้หมดไป.

อนฺตคณฺฐิ *อิต.* ปม, ขอดลำไส้, ไส้ทบ.

อนฺตคฺคต *ค.* ถึงที่สุด, นับเข้า, รวมกันเข้า.

อนฺตคมน *นป.* การไปสู่ที่สุด, การสิ้นสุด.

อนฺตคุณ *นป.* ไส้พุง, ลำไส้, ไส้น้อย.

อนฺตมโส *ก.วิ.* โดยที่สุด.

อนฺตมุข *ป.* รูทวารหนัก, เวจมรรค.

อนฺตร *นป.* ๑ ความแตกต่าง; ๒ ผ้านุ่ง *ค.* ๑ ภายใน, ชั้นใน; ๒ ระหว่าง.

อนฺตรกปฺป *ป.* กัปป์ที่มีในระหว่าง.

อนฺตรฆร *นป.* ๑ ละแวกบ้าน, ระหว่างบ้าน; ๒ ภายในเรือน.

อนฺตรฏฺฐก *นป.* วันที่หนาวที่สุด ๘ วัน ในฤดูที่มีหิมะตก (ในประเทศอินเดีย).

อนฺตรธาน *นป.* อันตรธาน, ความสูญหาย, เครื่องปิดบัง.

อนฺตรธายติ *ก.* อันตรธาน, สูญเสื่อม.

อนฺตรธายน *นป.* ดู **อนฺตรธาน.**

อนฺตรธาเปติ *ก.* ให้อันตรธาน.

อนฺตรยาติ *ก.* ไปในระหว่าง.

อนฺตรวาสก *ป.* ผ้าอันตรวาสก, ผ้านุ่ง, ผ้าสบง.

อนฺตรสาฏก *นป.* ผ้าอันตรสาฎก, ผ้าสบง.

อนฺตรหิต *กิต.* อันตรธานแล้ว.

อนฺตรีส *ป.* ระหว่างไหล่ทั้งสอง, อก.

อนฺตรา *ก.วิ.* ในระหว่าง.

อนฺตรากถา *อิต.* ถ้อยคำที่พูดกันในระหว่าง, การสนทนากันในระหว่าง.

อนฺตราคจฺฉติ *ก.* มาในระหว่าง, แทรกเข้ามา.
อนฺตราปณ *ป., ค.* ระหว่างตลาด, ย่านการค้า.
อนฺตรามคฺเค *ก.วิ.* ในระหว่างทาง, กลางทาง.
อนฺตรามรณ *นป.* ความตายในระหว่าง คือ ตายก่อนเวลาที่สมควร.
อนฺตรามุตฺตก *ค.* ผู้พ้นในระหว่าง.
อนฺตราย *ป.* อันตราย, อุปสรรค.
อนฺตรายิก *ค.* ทำให้เกิดอันตราย.
อนฺตรายิกี *ค.* ผู้มีอันตราย.
อนฺตราล, อนฺตราส *นป.* ภายในระหว่าง, ระหว่างการหยุดพัก.
อนฺตริก *ค.* มีอยู่ในระหว่าง, ต่อไป, ถัดไป.
อนฺตริกา *อิต.* ภายในระหว่าง, ช่อง.
อนฺตรีป *นป.* เกาะ.
อนฺตรีย *นป.* ผ้านุ่ง.
อนฺตเร *ก.วิ.* ในระหว่าง.
อนฺตเรน *อ.* ยกเว้น, ระหว่าง.
อนฺตลิกฺข *นป.* ท้องฟ้า, กลางหาว.
อนฺตวฏฺฏิ *อิต.* ไส้ทบ, ไส้ขด.
อนฺตวณฺณ *ป.* ชนชาติศูทร์.
อนฺตวนฺตุ *ค.* มีที่สุด, มีที่สิ้นสุด.
อนฺติก ๑ *นป.* ที่ใกล้เคียง;
๒ *ค.* ที่สุด, ใกล้, สำเร็จ.
อนฺติม *ค.* อันสุดท้าย, เสร็จ.
อนฺเตปุร *นป.* เมืองภายใน, พระราชวัง.
อนฺเตปุริกา *อิต.* นางสนม.
อนฺเตวาสิก, อนฺเตวาสี *ป.* ศิษย์, ผู้อยู่อาศัยด้วย.
อนฺโต *อ.* ภายใน.
อนฺโตกุจฺฉิ *ป.* อิต. ภายในท้อง.
อนฺโตคต, อนฺโตคธ *ค.* ซึ่งอยู่ภายใน.
อนฺโตคพฺภ *ป.* ห้องใน, ภายในห้อง.
อนฺโตคาม *ป.* หมู่บ้านชั้นใน, ภายในบ้าน.
อนฺโตฆร *นป.* บ้านภายใน, ภายในบ้าน.
อนฺโตชน *ป.* คนภายใน, คนในครอบครัว.
อนฺโตชาต *ค.* ผู้เกิดภายในบ้าน, ทาส.
อนฺโตชาล *นป.* ภายในข่าย.
อนฺโตชาลิกต *ค.* ถูกตะล่อมเข้าในข่าย, อยู่ในข่าย.
อนฺโตนิชฺฌาน *นป.* การเผาผลาญภายใน.
อนฺโตปุร *นป.* ดู **อนฺเตปุร.**
อนฺโตภวิก *ค.* มีอยู่ในภายใน.
อนฺโตวสติ *ก.* อยู่อาศัย, อยู่ภายใน.
อนฺโตวสฺส *ป., นป.* ฤดูฝน, ภายในฤดูฝน.
อนฺโตวิหาร *ป.* ภายในวิหาร.
อนฺโตวุตฺถ *ค.* อยู่ภายใน, เก็บไว้ภายใน.
อนฺทุ *อิต.* **อนฺทูก** *ป.* ขื่อ, ตรวน, เครื่องผูกมัด.
อนฺทูฆร *นป.* คุก, เรือนจำ.
อนฺธ *ค.* มืด, บอด, โง่เขลา.
อนฺธก ๑ *ป.* ตัวเหลือบ; ๒ ค. ชาวเมืองอันธกะ.
อนฺธกรณ *ค.* บอด, ทำให้มืด, สับสน.
อนฺธการ *ป.* อันธการ, ความบอด,ความโง่เขลา.
อนฺธตม, อนฺธนฺตม *ป., นป.* ความมืดตื้อ.
อนฺธพาล *ค.* อันธพาล, โง่เขลา, ขี้ขลาด, คนปัญญาอ่อน.
อนฺธภูต *ค.* ปัญญาทึบ, โง่เขลา.
อนฺน *นป.* อาหาร, ข้าวสุก.
อนฺนท *ค.* ผู้ให้อาหาร.
อนฺนปาน *นป.* ข้าวและเครื่องดื่ม, ข้าวและน้ำ.
อนฺนาป *นป.* ดู **อนฺนปาน.**
อนฺวกาสิ *ก.* ลาก, ดึง, ฉุด.

อนุวกฺขร *ค.* ตามอักขระ, ตามอักษร.
อนุวคา *ก.* (เขา) ติดตามแล้ว.
อนุวคู *ก.* (เขาทั้งหลาย) ติดตามแล้ว.
อนุวทฺธมาสํ, อนุวฑฺฒมาสํ *ก.วิ.* สองครั้งต่อเดือน; ทุกครึ่งเดือน.
อนุวตฺต *ค.* ตามความหมาย, ตามเรื่อง, ตามสมควร.
อนุวเทว *อ.* ตามหลัง, ภายหลัง.
อนุวย๑ *ป.*วงศ์, ประเพณี, การอนุโลมตาม ; ๒ *ค.* เป็นไปตาม, อนุโลมตาม.
อนุวยตา *อิต.* ดู **อนุวย** ป.
อนุวหํ *ก.วิ.* ทุก ๆ วัน, ประจำวัน.
อนุวาคจฺฉติ *ก.*ไปตาม, ติดตาม, เข้าถึง, บรรลุ.
อนุวาทิสติ *ก.* แนะนำ, ชี้แจง.
อนุวาธิก *ค.* ผ้าปะ, ผ้าดาม.
อนุวามทฺทติ *ก.* บีบ, คั้น.
อนุวาย *กิต.* อาศัย, ประสบ, เสวยแล้ว.
อนุวายิก *ค.* ผู้ไปตาม, เพื่อน.
อนุวาโรหติ *ก.* ขึ้นไป, ไปหา.
อนุวาวสฺส *ค.* ปราศจากฝน.
อนุวาวิสติ *ก.*เข้าไปอาศัย, สิง, ครอบครอง, เยี่ยม.
อนุวาสตฺต *กิต.* ยึด, ติด, ข้องเกี่ยว.
อนุวาสตฺตตา *อิต.* ความเป็นผู้ถูกกระทบแล้ว, ความยึดมั่นถือมั่น.
อนุวาสนฺน *กิต.* ยึดครอง, ครอบครอง, ถูกกระทบแล้ว.
อนุวาสฺสวติ *ก.* ไหลไป, กระทบ, เกิดขึ้น.
อนุวาหต *ค.* ถูกกระทบ, สับสน, ยุ่ง.
อนุวาหิณฺฑติ *ก.* เที่ยวไป, จาริกไป.
อนุเวติ *ก.* ติดตามไป, ไปตาม, ไปใกล้.
อนุเวส *ค.* ผู้แสวงหา, ค้นหา.
อนุเวสก *ค.* ผู้แสวงหา, ผู้ตรวจดู.
อนุเวสติ *ก.* แสวงหา, ค้นหา.
อนุเวสนา *อิต.* การแสวงหา, การตรวจดู.
อนุเวสี *ป.* แสวงหา, ค้นหา.
อป *อ.* ปราศ, หลีก, ไปปราศ.
อปกฑฺฒติ *ก.* ดึงไป, คร่าไป.
อปกฑฺฒน *นป.* การดึงไป, การคร่าไป.
อปกตญฺญู ๕. อกตัญญู, ผู้ไม่รู้จักบุญคุณที่คนอื่นทำแก่ตน.
อปกนฺตติ *ก.* ตัดออก.
อปกโรติ *ก.* ทำร้าย, ทำผิด, ละเมิด, ขว้างทิ้ง.
อปกสฺสติ *ก.* ฉุดไป, นำออก, ย้าย.
อปกสฺสนา *อิต.* การฉุดไป, การขว้างไป.
อปการ *ป.* การทำผิด, การล่วงละเมิด.
อปกาสติ *ก.* ดู **อปกสฺสติ.**
อปกิริตูน *กิต.* ทำร้าย, ทำผิด.
อปกฺกม *ป.* การนำออก, การหนีไป.
อปกฺกมติ *ก.* หนีไป, ไปปราศ.
อปคจฺฉติ *ก.* ไปปราศ, หลีกไป, กระเด็นออก.
อปคพฺภ *ค.* ไม่หยิ่ง; ไม่มีครรภ์, ไม่เกิดใหม่.
อปคม *ป.* การหนีไป, การไปปราศ.
อปงฺค *ป.* ขอบตานอก, หางตา.
อปจย *ป.* ความสิ้นไป, การไม่สั่งสม.
อปจยคามี *ค.* ถึงความเสื่อม, ไปสู่ความเสื่อม.
อปจายติ *ก.* เคารพ, ยำเกรง, นับถือ.
อปาจายน *นป.* **อปจายนา** *อิต.* การเคารพบูชา, การนับถือ.

อปจายก, อปจายิก, อปจายี *ค.* ผู้นอบน้อม, ผู้เคารพนับถือ.
อปจายิต *กิต.* เคารพ, บูชา, นับถือ.
อปจาร *ป.* ความเสื่อม, โทษ, การกระทำผิด.
อปจิต *กิต.* เคารพ, นอบน้อม.
อปจิติ *อิต.* การเคารพ, การนอบน้อม; ความพินาศ, ความเสื่อม.
อปจินน *นป.* ความพินาศ, ความเสื่อม.
อปจินาติ *ก.* เคารพ, บูชา, สังเกต, เฝ้าดู, ทำลาย, ขจัด.
อปจุจ *นป.* บุตร, หลาน, เหล่ากอ.
อปจฺจกฺข *ค.* ไม่เห็น, ไม่ประจักษ์, ไม่มีหลักฐาน.
อปจฺฉาปุริม *ค.* ไม่ก่อนไม่หลัง.
อปชห *ค.* ไม่สละ, ตระหนี่.
อปชิต *นป.* ความพ่ายแพ้, ความปราชัย.
อปชิต *กิต.* พ่ายแพ้, เสียเปรียบ.
อปชฺฌายติ *ก.* เพ่ง, พิจารณา.
อปญฺญก *ค.* ไม่มีปัญญา, โง่.
อปฏฺฐเปติ *ก.* ไม่ให้ตั้งอยู่, เพิกเฉย.
อปณฺณก *ค.* แน่นอน, จริง, ชอบธรรม.
อปณฺณกตา *อิต.* ความจริง, ความแน่นอน, ความชอบธรรม.
อปตจฺฉิก *ป.* การลงโทษวิธีหนึ่ง, การทรมาน.
อปตฺถ *ค.* ขว้าง, ปาทิ้งแล้ว, ไม่มีประโยชน์.
อปตฺถ *ก.* (ท่าน) ได้บรรลุแล้ว.
อปตฺถฏ *ค.* ไม่แผ่ออก, ปกคลุม.
อปตฺถทฺธ *ค.* ไม่กระด้าง, ไม่หยิ่ง.
อปตฺถิย *ค.* สิ่งที่ไม่พึงปรารถนา, ไม่มีทาง.
อปถ *ป.* ทางที่ผิด, ไม่ใช่ทาง.
อปท *ค.* ไม่มีเท้า.
อปทตา *อิต.* ความเป็นผู้ไม่มีเท้า.
อปทาน *นป.* การตัดออก, คำแนะนำ, เรื่องราว, ตำนาน, นิยาย.
อปทิส *ป.* พยาน, ข้ออ้างอิง.
อปทิสติ *ก.* แสดงหลักฐาน, นำมาอ้าง.
อปทิสน *นป.* การชี้แจง.
อปเทส *ป.* เหตุผล, คำแถลง, การเล่าเรื่อง, การชี้แจง, การโกง.
อปธารณ *นป.* ฝาปิด, เครื่องกำบัง.
อปธาเรติ, อปธารยติ. *ก.* สังเกต, ขอร้อง, เชิญ.
อปนมติ, อปนาเมติ *ก.* นำไป, นำออก, เนรเทศ, น้อมลง.
อปนามน *นป.* การเนรเทศ, การไล่ออก.
อปนิทหติ, อปนิเธติ *ก.* ปิดบัง, ซ่อน.
อปนีต *กิต.* ถูกนำออกไป, ถูกเนรเทศ.
อปนุชฺช *นป.* การขับไล่, การเนรเทศ.
อปนุทติ *ค.* บรรเทา, ผลักดัน, ไล่ออก.
อปนุทน, อปนูทน *นป.* ดู **อปนุชฺช.**
อปนุทิตุ *ป.* ผู้ขับไล่, ผู้เนรเทศ.
อปนุเทติ *ก.* ให้ออกไป, เนรเทศ.
อปเนติ *ก.* นำไปปราศ, นำออก, เปลื้องออก.
อปปินติ *ก.* สูดออก, ดูดออก, ดูดกิน.
อปพฺพูหติ, อปพฺยูหติ *ก.* ปัดออก, ชัดออก, ขจัดออก.
อปพฺยาม *ป.* ความไม่เคารพยำเกรง, ความไม่เอื้อเฟื้อ.
อปพฺยูหาเปติ *ก.* ให้นำออก, ให้ขจัดออก, ให้เช็ดออก.
อปมาร *ป.* โรคลมบ้าหมู.
อปมาริก *ค.* เป็นโรคลมบ้าหมู.

อปยาติ *ก.* ไปปราศ, หนีไป.
อปยาน *นป.* การจากไป, การหนีไป.
อปยาเปติ *ก.* ให้ไปปราศ, ให้ไล่ออก.
อปร *ค.* อื่น, อันอื่น, อื่นอีก, ด้านหลัง, ทิศตะวันตก.
อปรโคยาน *นป.*ชื่อมหาทวีปหนึ่งในมหาทวีปทั้งสี่.
อปรชฺชติ *ก.* ทำผิด, ฝ่าฝืน, ทำอันตราย, เสียดแทง.
อปรชฺชุ *ก.วิ.* ในวันอื่น, ในวันต่อไป, พรุ่งนี้.
อปรณฺณ *นป.* อปรัณณชาติ, ผักจำพวกงา, ของที่กินหลังอาหาร เช่น ถั่ว งา.
อปรทฺธ *ค.* มีความผิด, มีโทษ.
อปรนฺต *ป.* ที่สุด, ปลายแดน, อนาคต, ชื่อประเทศในอินเดียตะวันตก.
อปรนฺตกปฺปิก *ค.* ผู้ยึดถือในการกำหนดที่สุดเบื้องปลาย (ในทิฏฐิ ๖๒).
อปรนฺตานุทิฏฺฐิ *ค,* ผู้มีความเห็นคล้อยตามเรื่องในส่วนอนาคต.
อปรนฺตาปริย *ค.* ตามไปไม่มีที่สุด, สืบต่อ.
อปรนฺตภาค *ป.* อนาคตกาล, กาลภายหลัง.
อปรนฺตภาเค *ก.วิ.* ในกาลภายหลัง, ในอนาคตกาล.
อปรปจฺจย, อปรปฺปจฺจย *ค.* ไม่อาศัยสิ่งอื่น.
อปรภาเค *ก.วิ.* ดู **อปรนฺตภาเค.**
อปรเสล *ป.* ภูเขาข้างปัจฉิมทิศ.
อปราชิต *ค.* อันคนอื่นชนะไม่ได้แล้ว.
อปราชิตา *อิต.* ต้นทุมแทง, อัญชันเขียว.
อปราเทวตา *อิต.* เทวดาองค์อื่น.
อปราธ *ป.* โทษ, ความผิด, พิรุธ, มลทิน.
อปราธิก, อปราธี *ค.* มีโทษ, มีความผิด, มีพิรุธ, มีมลทิน.
อปราเธติ *ก.* ฝ่าฝืน, ละเมิด.
อปราปรๆ *อ.* แล้วๆ เล่าๆ, บ่อยๆ,ไปๆ มาๆ.
อปราปริย *ค.* ติดตามไปไม่สิ้นสุด, สืบต่อ.
อปรายี *ค.* ซึ่งไม่มีที่พึ่งพิง, ไม่มีอุปถัมภ์.
อปริคฺคหิต *ค.*ไม่ถูกสิงแล้ว,ไม่ถูกครอบครองแล้ว.
อปริจาค *ค.* ไม่ได้สละ, ไม่บริจาค.
อปริจฺฉินฺน *ค.* กำหนดไม่ได้, ไม่บริจาค, ไม่แยก, ไม่ขาด, ไม่ถูกตัด.
อปริโต *ค.* แนบชิด, ถี่.
อปริณายก *ค.* ไม่มีผู้นำไปรอบ.
อปริปุณฺณ *ค.* ไม่เต็มเปี่ยม, ไม่บริบูรณ์.
อปริภูต *ค.* ไม่ถูกดูหมิ่นดูแคลน.
อปริมาณ *ค.* ไม่มีประมาณ, ไม่มีกำหนด.
อปริมิต *ค.* กำหนดไม่ได้, ประมาณไม่ได้.
อปริยนฺตวตี *ค.* ไม่มีกำหนด, ไม่มีที่สุด.
อปริหานธมฺม, อปริหานิยธมฺม *ป.,ค.* ผู้มีธรรมอันไม่เสื่อม.
อปลทฺธิ *อิต.* ปัญญา; ลาภ.
อปลาปี *ค.* ผู้ไม่พูดพล่าม, ไม่พูดเหลาะแหละ.
อปลายี *ค.* ไม่วิ่งหนี, ไม่กลัว.
อปลาเลติ,- เฬติ *ก.* กอด, จูบ, ละโบม.
อปลาสี *ค.* ไม่ถือโกรธ, ไม่เห็นแก่ตัว, ใจบุญ.
อปลิพุทฺธ *ก.* ไม่ถูกขัดขวาง, ไม่ถูกกีดกัน, เป็นอิสระ.
อปลิขติ, อปเลขติ *ก.* ขูดออก, ลบออก.
อปลิขน, อปเลขน *นป.* การขูดออก, การลบออก.

อปโลกน *นป.* การขออนุญาต, การแจ้งความ, การบอกให้ทราบ.
อปโลกี *ค.* มองดู, เพ่ง, ระวัง, เตือน.
อปโลกิต *นป.* พระนิพพาน.
อปโลกิน *นป.* พระนิพพาน.
อปโลเกติ *ก.* มองดู; บอกลา, อนุญาต, ประกาศให้ทราบ.
อปวคฺค *ป.* ที่สุด, ความสมบูรณ์, วิมุตติ, นิพพาน; การบริจาค.
อปวชฺชน *นป.* การสละให้, การอุทิศให้.
อปวตฺตติ *ก.* หลีกไป, ไปปราศ.
อปวทติ *ก.* ว่ากล่าว, ตักเตือน, ติเตียน, นินทา.
อปวหติ *ก.* นำไปปราศ, ขับไป. ถูกขว้างไป, ถูกปฏิเสธ.
อปวาท *ป.* การตำหนิติเตียน.
อปวาเหติ *ก.* ให้นำไป, ให้เลิก.
อปวิฏฺ *กิต.* ดู **อปวิทฺธ.**
อปวิฌาติ *ก.* ดูแล, เฝ้าดู, เอาใจใส่.
อปวิทฺธ *กิต.* ถูกขว้างไป, ถูกปฏิเสธ.
อปวิยูหติ *ก.* ขจัดออก, นำออก, เช็ดออก.
อปวีฌติ *ก.* ดู **อปวิฌาติ.**
อปวฺยาม *ป.* ความไม่เคารพยำเกรง, ความไม่เอื้อเฟื้อ.
อปสกฺกติ *ก.* หลีกไป, หนีไป, หลบไป.
อปสกฺกน *นป.* การหลีกไป, การหลบไป.
อปสวฺย *ค.* ข้างขวา, วิปริต, ขัดกัน.
อปสาท *ป.* การรุกราน, การติเตียน.
อปสาทน *นป.* ดู **อปสาท.**
อปสาเทติ *ค.* รุกราน, ลบหลู่, ติเตียน.
อปสฺมาร *ป.* โรคลมบ้าหมู.
อปสฺสย *ป.* เครื่องหนุน, หมอนข้าง, พนักพิง, เตียง, เสื่อ.
อปสฺสยิก *ค.* เอนลงนอน, เอนทับ.
อปสฺสา *ก.* จักได้ดื่มแล้ว.
อปสฺเสติ *ก.*พิง, อิง, หนุน.
อปสฺเสนผลก *นป.* พนักพิง.
อปหตฺตุ *ป.* ผู้นำไป, ผู้ทำลาย.
อปหร *ป.* การนำไป, การโจรกรรม.
อปหรณ *นป.* ดู **อปหร.**
อปหาร *ป.* การนำไป, โจรกรรม.
อปายงฺค *ป.* หางตา, ขอบตานอก.
อปากฏ *ค.* ไม่ปรากฏ, ไม่มีชื่อเสียง, ไม่เด่นชัด.
อปากฏตา *อิต.* ความไม่มีชื่อเสียง.
อปากติก *ค.* ไม่เป็นปกติ, ไม่เป็นระเบียบ, ถูกเบียดเบียน.
อปาจี *อิต.* ทิศใต้.
อปาจีน *ค.* ทางทิศตะวันตก, ข้างใต้, ข้างล่าง.
อปาฏุก *ค.* ไม่คม, ทื่อ, งุ่มง่าม, ไม่เปิดเผย, ซ่อนอยู่.
อปาณ *นป.* ลมหายใจออก.
อปาตงฺค *ค.* ไม่มีทุกข์, ไม่เดือดร้อน.
อปาท, อปาทก *ค.* ไม่มีเท้า, ง่อย, เลื้อย.
อปาทาน *นป.* การนำออก, การแยกออก; ปัญจมีวิภัตติ.
อปาน *นป.* ลมหายใจออก.
อปานกตฺต *นป.* ความเป็นผู้อยู่โดยปราศจากน้ำดื่ม.
อปานุทติ *ก.* บรรเทา, ขับออก.
อปาปก *ค.* ไม่มีความผิด, ไม่เป็นบาป.
อปาปต *ค.* ตกลง, พลัดตก.

อปาปุรณ, อปาปุรน *นป.* กุญแจ, ดาล.
อปาปุรติ, อปาปุณติ *ก.* เปิด (ประตู).
อปามคฺค *ป.* หญ้าเชี้ยวงู.
อปาย *ป.* อบาย, นรก, ที่ปราศจากความเจริญ, ความเสื่อม.
อปายคามี *ค.* ทางนำไปสู่อบาย.
อปายภูมิ *อิต.* อบายภูมิ, ภูมิที่หาความเจริญไม่ได้.
อปายมุข *นป.* อบายมุข, เหตุแห่งความเสื่อม.
อปายสมุทฺท *ป.* มหาสมุทรแห่งความทุกข์.
อปายสหาย *ป.* เพื่อนที่นำไปสู่ความฉิบหาย.
อปายิก *ค.* ที่เกิดในอบายภูมิ.
อปายี *ค.* หนีไป, หลีกไป.
อปาร ๑ *นป.* ฝั่งนี้ ; ๒ ค. ไม่มีขอบเขต, หาฝั่งมิได้.
อปารเนยฺย *ค.* ไม่นำไปสู่ฝั่งอื่น.
อปารุต *ค.* เปิด (ประตู), ซึ่งถูกเปิดแล้ว.
อปาลมฺภ *ป.* กระดานพิง, พนักพิง.
อปิ *อ.* แม้ว่า, ถึงกระนั้น, บ้าง, ติเตียน, สรรเสริญ, เพ่ง, ไล่เลียง, ปิด, หวังใจ, อีกอย่างหนึ่ง.
อปิจ *อ.* แต่ว่า, อื่นอีก, อีกอย่างหนึ่ง.
อปิจโข *อ.* อื่นอีก, แม้อีก, เหมือนกัน.
อปิติก *ค.* ไม่มีพ่อ.
อปิฬียติ *ก.* อันเขากั้นหรือกีดกัน
อปิทหติ *ก.* ปิด, ซ่อน, ป้องกัน.
อปิธาน *นป.* ฝาปิด, เครื่องปิด.
อปินาม *อ.* แม้ว่า (เรา) ปฏิญาณ, ติเตียน, ชื่อแม้ไฉน.
อปิลาปน *นป.* การไม่เลื่อนลอย, การไม่ฟั่นเฟือน ; การระบุ, การพูดเพ้อเจ้อ.
อปิลาเปติ *ก.* พูดพล่าม, พูดเพ้อเจ้อ.
อปิสุณ *ค.* ไม่พูดส่อเสียดยุยง.
อปิสุสุ *อ.* มากอย่างนั้น.
อปิห, อปิหาลุ *ค.* ไม่ละโมบ, ไม่จะกละ.
อปิหิต *กิต.* ถูดปิดไว้, ถูกซ่อนไว้.
อปิพนฺธ *ค.* ประดับ, ตกแต่ง.
อปิพนฺธน *นป.* เครื่องประดับ, แถบ, ริบบิ้น, ไข่มุก.
อปิพหติ, อปิพนฺธติ *ก.* ผูก, มัด, ประดับ.
อปุญฺญตา *อิต.* ความเป็นผู้ไม่มีสภาพเหมือนไข่เน่า คือมีสุขภาพปกติ.
อปุญฺญ *ค.* ไม่ใช่ปัญหา, ไม่น่าถาม.
อปุญฺญ *นป.* สิ่งที่มิใช่บุญ, อกุศล.
อปุตฺตก *ค.* ไม่มีบุตร.
อปูป, อปูว *ป.* แป้ง, ขนม.
อเปกฺข, อเปกฺขก, อเปกฺขี *ค.* ผู้หวัง, ผู้คอย, ผู้แข่งขัน.
อเปกฺขติ *ก.* หวัง, จำนง, คอย.
อเปกฺขน *นป.*, **อเปกฺขา** อิต. ความหวัง, ความปรารถนา, ความมุ่งหมาย.
อเปกฺขวนฺตุ *ค.* ผู้หวัง, ผู้ปรารถนา, ผู้เพ่ง.
อเปกฺขิต *กิต.* หวังแล้ว, ปรารถนาแล้ว, เพ่งแล้ว.
อเปต *กิต.* ไปปราศแล้ว, หลีกไปแล้ว.
อเปตตฺต *นป.* ความเป็นผู้ไปปราศ, ความเป็นผู้ไม่อยู่.
อเปติ *ก.* ไปปราศ, หลีกไป, หนีไป.
อเปตฺเตยฺยตา *อิต.* ความเป็นผู้ไม่เคารพยำเกรงบิดา, ความเป็นผู้ไม่เกื้อกูลแก่บิดา.

อเปยฺย *ค.* ไม่ควรดื่ม, ไม่น่าดื่ม.
อเปสิย *นป.* เดือยประตู, ลิ่มประตู.
อเปสิยมาน *ค.* ไม่ถูกส่งไปรับใช้, ไม่รับใช้, ไม่บริการ.
อเปสุณ *ค.* ไม่พูดส่อเสียด, ไม่พูดยุยง.
อโปหติ *ก.* สละ, ทิ้ง, ขจัด, บำบัด.
อโปหน *นป.* การสละ, การทิ้ง, การขจัด, การบำบัด.
อปฺป ๑ *นป.* ความน้อย, ส่วนเล็ก; ๒ *ค.* น้อย, นิดหน่อย.
อปฺปก ๑ *นป.* ดู **อปฺป** ๑; ๒ *ค.* ดู **อปฺป** ๒.
อปฺปกสิเรน *ก.วิ.* ด้วยความลำบากเล็กน้อย, ไม่สู้จะลำบาก.
อปฺปการ *ค.* ลักษณะที่ผิดปกติ, ลักษณะน่าเกลียด.
อปฺปกิจฺจ *ค.* มีกิจนิดหน่อย.
อปฺปญฺญ *ค.* ไม่เกลื่อนกล่น, ไม่วุ่นวาย.
อปฺปคพฺภ *ค.* ไม่หยิ่ง, ไม่จองหอง, ไม่ทะนงตัว.
อปฺปคฺฆ *ค.* มีค่าน้อย, ไม่ค่อยมีราคา.
อปฺปจฺจย ๑ *ป.* ความบูดบึ้ง, ความไม่พอใจ; ๒ *ค.* ไม่มีปัจจัย, ไม่มีเหตุ.
อปฺปฏิการิก *ค.* ไม่ตอบแทน, ไม่สนองบุญคุณผู้อื่น.
อปฺปฏิกุล *ค.* ไม่ปฏิกูล, ไม่น่าเกลียด.
อปฺปฏิโกปยนฺต *ค.* ไม่ถูกเบียดเบียน, ไม่ถูกทำให้กำเริบ.
อปฺปฏิกฺขิปฺป *ค.* ไม่ถูกปฏิเสธ.
อปฺปฏิคนฺธิก,- คนฺธิย *ค.* ไม่มีกลิ่นเหม็น, มีกลิ่นหอม.
อปฺปฏิฆ *ค.* ๑ ไม่ถูกกระทบ, ไม่ถูกรบกวน; ๒ ไม่ขึ้งเคียด, ไม่ขัดใจ.
อปฺปฏิจฺจ *ค.* ไม่มีเหตุ, ไม่อาศัยเหตุ.
อปฺปฏินิสฺสคฺค *ป.* การไม่สละคืน, การไม่ถอนคืน, การไม่ทำคืน.
อปฺปฏิปุคฺคล *ป.* ผู้ที่หาคนเปรียบมิได้, ผู้ที่ไม่มีบุคคลเปรียบ.
อปฺปฏิพทฺธ *ค.* ไม่เนื่องด้วย, ไม่เกี่ยวข้อง (จิต), ไม่มีอะไรผูกพัน.
อปฺปฏิภาค *ค.* ไม่มีสิ่งเปรียบ, หาสิ่งใดเปรียบมิได้.
อปฺปฏิภาณ *ค.* ไม่มีปฏิภาณ, ไม่มีไหวพริบ.
อปฺปฏิม *ค.* ไม่มีที่เปรียบ, หาสิ่งเปรียบมิได้.
อปฺปฏิมฺส *ค.* ไม่ผิด, ไม่มีโทษ.
อปฺปฏิวตฺติย *ค.* ไม่ควรหมุนกลับ, หมุนกลับไม่ได้.
อปฺปฏิวาน *ค.* ซึ่งไม่ถอยกลับ, อันไม่มีสิ่งใดขัดขวาง, ซึ่งไม่มีอุปสรรค.
อปฺปฏิวานิ (ณี) ตา *อิต.* ความไม่มีอุปสรรค, ความไม่มีสิ่งขัดขวาง.
อปฺปฏิวานี (ณี) *อิต.* ดู **อปฺปฏิวานิตา.**
อปฺปฏิวานีย *ค.* ไม่พึงขัดขวาง, ไม่พึงถอยกลับ.
อปฺปฏิวิทฺธ *ค.* ไม่แทงตลอด, ไม่เข้าใจ, ไม่บรรลุ.
อปฺปฏิวิภตฺต *ค.* ซึ่งไม่ถูกแบ่ง, ซึ่งไม่ถูกแจกจ่าย.
อปฺปฏิเวกฺขิย *ค.* อันไม่เพ่ง, ไม่พิจารณา.
อปฺปฏิสงฺขา *อิต.* การไม่พิจารณา, การขาดการพิจารณา.
อปฺปฏิสนฺธิ *อิต.* การไม่กลับมาเกิดอีก.
อปฺปฏิสนฺธิก,- สนฺธิย *ค.* ๑ ไม่อาจถือปฏิสนธิอีก, ไม่กลับมาเกิดอีก ; ๒ แก้ไขไม่ได้ ; ๓ รวมกันไม่ได้.
อปฺปฏิสม *ค.* ไม่มีสิ่งเปรียบ, หาที่เปรียบมิได้.

อปฺปฏิสฺสวตา *อิต.* การไม่ฟังตาม, การไม่คล้อยตาม.

อปฺปณา *อิต.* การทำใจให้แน่วแน่, การเพ่ง.

อปฺปณิหิต *ค.* ๑ ไม่มีที่ตั้ง; ๒ ไม่อยาก, ไม่ปรารถนา.

อปฺปณิหิตวิโมกฺข *ป.* ความพ้นเพราะไม่มีกิเลสเป็นที่ตั้ง, อัปปณิหิตวิโมกข์.

อปฺปติกฺข *ค.* ไม่เคารพ, ไม่ยำเกรง.

อปฺปติกุฏฺฐ *ค.* ไม่สบประมาท, ไม่รังเกียจ.

อปฺปติฏฺฐ *ค.* ๑ ไม่ตั้งอยู่แล้ว; ๒ ไม่มีที่พึ่ง.

อปฺปติตฺถีน *ค.* ไม่โกรธ, ไม่เดือดดาล.

อปฺปติสฺส,- ติสฺสว *ค.* ว่ายาก, สอนยาก, ดื้อ, ไม่เชื่อฟัง.

อปฺปติ (ฏิ) หต *ค.* ไม่ถูกกระทบ, ไม่ถูกทุบ.

อปฺปตีต *ค.* ไม่แช่มชื่น, ไม่พอใจ.

อปฺปตฺต *กิต.* ไม่ถึงแล้ว, ไม่บรรลุแล้ว, ไม่ประสบแล้ว.

อปฺปทุฏฺฐ *ค.* ไม่โกรธ, ไม่ประทุษร้าย, ไม่มีโทษ.

อปฺปธ์ส *ค.* ไม่ถูกกำจัด, ไม่ถูกทำลาย, ไม่ถูกทำร้าย.

อปฺปธ์สิก,- สิย *ค.* ไม่ควรกำจัด, ไม่ควรทำลาย.

อปฺปธ์สิต *ค.* ซึ่งไม่ถูกขจัด, ซึ่งไม่ถูกทำลาย.

อปฺปนา *อิต.* ดู **อปฺปณา**.

อปฺปปญฺจ (อปฺปญฺจ) *ป.* อัปปปัญจธรรม, ความไม่เนิ่นช้า.

อปฺปโพธติ (อปโพเธติ) *ก.* บรรเทา (ความหลับ), ตื่นอยู่, ขจัด.

อปฺปมญฺญติ *ก.* ๑ คิดพอประมาณ; ๒ ดูหมิ่น,ดูแคลน.

อปฺปมญฺญา *อิต.* ความไม่มีขอบเขต, ความไม่มีกำหนด.

อปฺปมตฺต *ค.* ๑ ไม่ประมาท, ระมัดระวัง, ตื่นอยู่; ๒ มีประมาณน้อย, ไม่สำคัญ.

อปฺปมตฺตก *นป.* ของมีประมาณน้อย, ของไม่สำคัญ.

อปฺปมาณ *ค.* ไม่มีประมาณ, ไม่มีขอบเขต, ไม่มีกำหนด, นับไม่ได้.

อปฺปมาท *ป.* ความไม่ประมาท,ความระมัดระวัง.

อปฺปมาริส *ป.* กะเพาะ, มะพลับ.

อปฺปมุฏฺฐตฺต *นป.* ความเป็นผู้ไม่หลงลืม, ความเป็นผู้ไม่ปล่อยสติ.

อปฺปเมยฺย *ค.* หาประมาณมิได้, ไม่มีขอบเขต.

อปฺปวตฺตา *อิต.* ความไม่เป็นไป,ความไม่มีต่อไป.

อปฺปวตฺติ *อิต.* ดู **อปฺปวตฺตา**.

อปฺปวาริต *ค.* อันเขาไม่ได้ปวารณา, ซึ่งไม่ได้รับอนุญาต.

อปฺปสาท *ป.* ความไม่เสื่อมใส.

อปฺปสตฺถ *ค.* ๑ ซึ่งไม่ได้รับความยกย่อง, อันใคร ๆ ไม่สรรเสริญ; ๒ มีพวกพ้องน้อย.

อปฺปสนฺน *ค.* ๑ ไม่เลื่อมใส ; ๒ ไม่ใส, ไม่ผ่องใส.

อปฺปสมารมฺภ *ค.* มีความทุกข์, มีความลำบาก.

อปฺปสฺสก *ค.* มีสมบัติน้อย, ยากจน.

อปฺปสฺสาท *ค.* มีความเพลิดเพลินน้อย, มีความยินดีนิดหน่อย.

อปฺปหิต *ค.* ไม่ถูกส่งไป.

อปฺปหีน *ค.* ไม่สละ, ไม่ล้มเลิก.

อปฺปาฏิหาริย *ค.* ไม่มีปาฏิหาริย์, ไม่มีความอัศจรรย์.

อปฺปาณก *ค.* ไม่มีลมปราณ, ไม่มีชีวิต.

อปฺปาตงฺก *ค.* มีความลำบากน้อย, ซึ่งเดือดร้อนนิดหน่อย.
อปฺปานก *ค.* (ฌาน) ที่ไม่มีลมหายใจ, ซึ่งไม่หายใจ.
อปฺปิกา *อิต.* ความมีประมาณน้อย.
อปฺปิจฺฉ *ค.* มีความปรารถนาน้อย, มักน้อย.
อปฺปิจฺฉตา *อิต.* ความเป็นผู้ปรารถนาน้อย, ความเป็นผู้มักน้อย.
อปฺปิต *กิต.* ติดแน่นแล้ว, แน่วแน่แล้ว.
อปฺปิย *ค.* อันไม่เป็นที่รัก, ไม่น่ารัก.
อปฺปีติก *ค.* ไม่ประกอบด้วยปีติ, ไม่อิ่มใจ.
อปฺปเกทา *ก.วิ.* ในกาลบางครั้ง, ในกาลบางคราว.
อปฺปเกจฺจ *ค.* บางคน, บางพวก, บางหมู่.
อปฺเปติ *ก.* ๑ แนบแน่น, แน่วแน่, ติดแน่น; ๒ มัดเข้ากัน; ๓ ไหลลงไปสู่.
อปฺเปว *อ.* ไฉนหนอ, หากว่า.
อปฺเปว นาม *อ.* ชื่อแม้ไฉน, หากว่า.
อปฺเปสกฺข *ค.* มีศักดิ์น้อย, มีอำนาจน้อย.
อปฺโปตา *อิต.* โคกกระออม, เถาวัลย์เปรียง, มะลิซ้อน.
อปฺโปทก *ค.* มีน้ำน้อย, มีน้ำนิดหน่อย.
อปฺโปสฺสุกฺก *ค.* มีความขวนขวายน้อย, ซึ่งไม่พยายาม.
อปฺโปสฺสุกฺกตา *อิต.* ความเป็นผู้ไม่ขวนขวาย, ความเป็นผู้ไม่พยายาม.
อปฺผุฏ,-ผุส *ค.* ซึ่งมิได้สัมผัส, ซึ่งไม่แตะต้อง.
อปฺโผฏา *อิต.* มะลิวัลย์, มะลิลา.
อปฺโผฏน *นป.* การดีดนิ้วมือ, การปรบมือ.
อปฺโผเฏติ *ก.* ดีดนิ้ว, ปรบมือ.
อผนฺทิต *ค.* ไม่หวั่นไหว, ไม่ดิ้นรน.
อผล *ค.* ไม่มีผล, ไม่มีประโยชน์.
อผสฺสิต *ค.* ไม่สัมผัส, ไม่ถูกต้อง.
อผาสุ *ค.* ไม่ผาสุก, ไม่สบาย.
อผาสุกํ *ก.วิ.* อย่างไม่สบาย.
อผุสิต *กิต.* ไม่ถูกต้องแล้ว, ไม่ได้สัมผัสแล้ว.
อเผคฺคุก *ค.* ไม่ใช่กระพี้, ไม่อ่อนแอ, แข็งแรง.
อพช *นป.* ดอกบัวชนิดหนึ่ง.
อพทฺธ *ค.* ไม่ผูก, ไม่มัด, ไม่รึงรัด.
อพทฺธมุข *ค.* คนปากกล้า, คนปากจัด.
อพนฺธ, อพนฺธน *ค.* ดู **อพทฺธ.**
อพพ *นป.* เป็นชื่อของนรกขุมหนึ่ง, สังขยาจำนวนหนึ่งมีศูนย์ตามหลัง ๗๖ ตัว.
อพล *ค.* ไม่มีกำลัง, ไม่แข็งแรง.
อพลา *อิต.* ผู้หญิง, เพศที่อ่อนแอ.
อพหิคต *ค.* ใจที่ไม่แส่ออกนอก.
อพหุลีกต *ค.* ไม่ได้ทำให้มาก.
อพาธ *ค.* ไม่ห้าม, ไม่กีดกัน, ไม่มีสิ่งเบียดเบียน.
อพฺพณ *ค.* ไม่มีแผล, ไม่บาดเจ็บ.
อพฺพตน *ป., ค.* ความเป็นผู้ไม่มีวัตร, การทำลายกฎศีลธรรม, ผิดศีล.
อพฺพติ *ก.* ไป, ถึง.
อพฺพหติ *ก.* ดึง, ลาก, ฉุด.
อพฺพาหน *นป.* การดึงออก, การลากออก.
อพฺพิสิข *ป.* ชื่อนาค.
อพฺพุท *นป.* เนื้องอก, ลูกในครรภ์ที่เพิ่งปฏิสนธิได้ ๒ อาทิตย์, เหตุแตกสามัคคี, สถานที่ล้างบาป, นรกขุมหนึ่ง.
อพฺพุหติ *ก.* ดู **อพฺพหติ.**
อพฺพูหนฺน *นป.* ดู **อพฺพาหน.**

อพฺพูหฺหตฺต *นป.* การดึงออก, การถอนออก.
อพฺพูหฺหติ *ก.* ดู **อพฺพหติ**.
อพฺโพกิณฺณ *ค.* ไม่ถูกแทรกแซง, ไม่ถูกขัดขวาง, ไม่เจือปน, ไม่คละกัน.
อพฺโพจฺฉินฺน *ค.* ไม่ถูกตัด, ไม่ขาด,เสมอ,เป็นนิจ.
อพฺโพหาริก,- ริย *ค.* กล่าวอ้างไม่ได้, กล่าวไม่ได้ว่ามี, เพิกเฉย, พิเศษ.
อพฺภ *นป.* เมฆหมอก, ท้องฟ้า, อากาศ.
อพฺภก *นป.* แร่ดินสอดำ, แม่เหล็ก, แก้วเพทาย.
อพฺภกุฏิก ค. เบิกบาน, ไม่เคร่งขรึม, ไม่หน้านิวคิ้วขมวด.
อพฺภกูฏ *นป.* หัวหรือยอดเมฆพายุ.
อพฺภกฺขาติ *ก.* กล่าวตู่, กล่าวคัดค้าน.
อพฺภกฺขาน *นป.* การกล่าวตู่, การกล่าวคัดค้าน.
อพฺภฆน *นป.* กลุ่มเมฆ, ก้อนเมฆ.
อพฺภจฺฉาทิต *กิต.* คลุมแล้ว, ปกปิดแล้ว.
อพฺภญฺชติ *ก.* ทา, ไล้, เจิม.
อพฺภญฺชน *นป.* การทา,การเจิม,น้ำมันสำหรับทา.
อพฺภติก *ค.* ตำแหน่งสูง, ฐานันดรสูง, นำมาแล้ว, หามาได้แล้ว.
อพฺภติกฺกนฺต *กิต.* ผู้ก้าวล่วง, ผู้จากไป.
อพฺภติเรก *ค.* มากเกิน, เหลือเฟือ.
อพฺภตีต *ค., กิต.* ล่วงไป, ก้าวล่วง, ละเมิด, ทอดทิ้ง.
อพฺภตฺตน *นป.* เครื่องขัดสี, แปรง.
อพฺภตฺถ *นป.*, **อพฺภตฺถตา** *อิต.* ความฉิบหาย, ความตั้งอยู่ไม่ได้.
อพฺภนุชานาติ *ก.* ยินยอม, เห็นชอบด้วย.
อพฺภนุโมทติ *ก.* อนุโมทนายิ่ง, ยินดีด้วยยิ่ง.
อพฺภนุโมทนา *อิต.* การอนุโมทนายิ่ง, ความยินดียิ่งเมื่อได้บำเพ็ญกุศลแล้ว.
อพฺภนฺตร ๑ *นป.* ส่วนภายใน, ข้างใน, ระยะ, มาตราวัดเท่ากับ ๒๘ ศอก; ๒ ค. ภายใน, ส่วนภายใน.
อพฺภนฺตริก *ค.* สนิทสนม, ไว้ใจ, เชื่อใจ.
อพฺภนฺตริม *ค.* ดู **อพฺภนฺตร**.
อพฺภนฺติ *อิต.* อากาศ, เมฆ.
อพฺภปฏล *นป.* กลุ่มเมฆ, ก้อนเมฆ.
อพฺภมุตฺต *ค.* พ้นจากเมฆ, ปราศจากเมฆ.
อพฺภาคต *ค.* แขก, คนแปลกหน้า, ผู้มาถึงแล้ว.
อพฺภาคมน *นป.* การมาถึง, การมาสู่.
อพฺภาฆาต *นป.* ตะแลงแกง, ที่ประหารชีวิต.
อพฺภาจิกฺขติ *ก.* กล่าวตู่, กล่าวใส่ร้าย.
อพฺภาจิกฺขน *นป.* การกล่าวตู่, การกล่าวโทษ.
อพฺภาน *นป.* อัพภาน, การเรียกกลับเข้ามา, การเรียกภิกษุผู้ต้องอาบัติหนักซึ่งอยู่ปริวาสแล้วให้กลับคืนเป็นผู้บริสุทธิ์.
อพฺภามตฺต *ค.* น่ากลัว, ใหญ่โต, (มีขนาดเท่าก้อนเมฆ).
อพฺภาหต *กิต.* ถูกตี, ถูกจู่โจม.
อพฺภาหน *นป.* การดึง, การลาก (น้ำ).
อพฺภาหนติ *ก.* กระทบ, จู่โจม.
อพฺภิต, อพฺภีต *กิต.* ถูกเรียกกลับเข้ามา.
อพฺภุ *ป.* ความไม่มีประโยชน์, เกียจคร้าน.
อพฺภุ *อ.* คำอุทาน เช่น ตายจริง ! เอ้อเฮอ! น่ากลัวจริง !
อพฺภุกฺกิรณ *นป.* การดึงออกมา, การพุ่งออก, การประพรม.
อพฺภุกฺกิรติ *ก.* ประพรม, ชำระล้าง.
อพฺภุคฺคจฺฉติ *ก.* โดดขึ้น, เหาะขึ้น, โผล่ขึ้น, กระจายไป, เลื่องลือไป.

อพฺภุคฺคมน *นป.* การโผล่ขึ้น, การเหาะขึ้น, การระบือไป.
อพฺภุคฺคิรณ *นป.* การยกขึ้น, การเงื้องำขึ้น.
อพฺภุคฺคิรติ *ก.* ยกขึ้น, กวัดแกว่ง.
อพฺภุชฺชลน *นป.* การพ่นไฟออก,การลุกโพลงขึ้น.
อพฺภุฏฺฐาติ *ก.* ลุกขึ้น, ก้าวต่อไป.
อพฺภุฏฺฐาน *นป.* การลุกขึ้น, การก้าวต่อไป.
อพฺภุณฺห *ค.* ร้อนมาก, ร้อนยิ่ง.
อพฺภุต ๑ *นป.* ความแปลกใจ, ความอัศจรรย์; ของพนัน; ๒ ค. น่าแปลกใจ, น่าอัศจรรย์.
อพฺภุ (ภู) ตธมฺม *ป.* ธรรมที่ไม่เคยมีมาก่อน; เป็นชื่อของคัมภีร์เล่มหนึ่งในนวังคสัตถุศาสน์.
อพฺภุทาหรติ *ก.* นำมา, รับมา; ตั้งต้น; แนะนำ, ยกมาเป็นตัวอย่าง.
อพฺภุทิริต *ค.* กังวาน, กึกก้อง.
อพฺภุทีเรติ *ก.* เปล่งเสียงออก, กล่าว.
อพฺภุเทติ *ก.* โผล่ขึ้น, อุบัติขึ้น.
อพฺภุทฺธุนาติ *ก.* สั่นยิ่ง, เขย่ายิ่ง, ขจัดออก.
อพฺภุนฺนต *ค.* ขึ้นสูง, ฟูขึ้น.
อพฺภุนฺนทิต *ค.* กังวาน, กึกก้อง.
อพฺภุนฺนมติ *ก.*น้อมไป, ยืดออก, ผุดขึ้น, แยกออก.
อพฺภุมฺเม *อ.* ตายจริง ! อนิจจา !
อพฺภุยฺยาติ *ก.* เดินต่อสู้, เดินประท้วง.
อพฺภุสฺสุยก *ค.* ขยันขันแข็ง, กระตือรือร้น.
อพฺภุสฺสกติ *ก.* ก้าวไป, ลุกขึ้น.
อพฺภุสฺสหนตา *อิต.* การตกใจ, การประหม่า, การเร้าใจ.
อพฺภุสฺเสติ *ก.* ลุกขึ้น.
อพฺภุหน *นป.* การชักออก, การนำออก.
อพฺภูต *ป.* ๑ ความอัศจรรย์; ๒ ของตั้งพนัน, เงินเดินพัน.
อพฺเภติ *ก.* อัพภาน,เรียกกลับมา, เรียกภิกษุผู้ต้องอาบัติอยู่ปริวาสแล้วให้กลับเข้ามาเป็นผู้มีความบริสุทธิ์.
อพฺโภกาส *ป.* ที่ว่าง, กลางแจ้ง.
อพฺโภกาสิก *ป.* ผู้อยู่ในที่กลางแจ้ง, ผู้อยู่กลางแจ้งเป็นวัตร.
อพฺโภกาสิกงฺค *นป.* องค์คุณของภิกษุผู้ถือการอยู่ในที่แจ้งเป็นวัตร.
อพฺโภกิณฺณ *กิต.* เกลื่อนกล่นแล้ว, กระจัดกระจายแล้ว.
อพฺโภกิรณ *นป.* การโปรยลง, ท่ารำหรือเยื้องกรายของนักฟ้อน.
อพฺโภกิรติ *ก.* โปรยลง, กระจัดกระจาย.
อพฺโภกุฏิก *ค.* ร่าเริง, ไม่เศร้าใจ.
อพฺโภกุกิรณ *นป.* ท่ารำของนักฟ้อน, ท่าเยื้องกรายของนักฟ้อน.
อพฺโภจฺฉินฺน *ค.* อันไม่ถูกตัด, ซึ่งไม่มีอะไรถูกขัดขวาง.
อพฺโภหาริก *ค.* พิเศษ, พูดไม่ได้ว่ามีหรือไม่มี, ไม่ควรอ้างเป็นกฎเกณฑ์.
อพฺยย *นป.* คำจริง, คำที่ไม่รู้จักหมดสิ้นไป.
อพฺยยสทฺท *ป.* อัพยยศัพท์, ศัพท์ที่แจกด้วยวิภัตตินาม และวิภัตติอาขยาตไม่ได้.
อพฺยสน *นป.* การไม่ทำกรรมอันเป็นเหตุแห่งความฉิบหาย.
อพฺยากต *ค.* ที่เป็นอัพยากฤต, ปานกลาง, ที่พระผู้มีพระภาคไม่ทรงพยากรณ์หรือชี้ชัดลงไปว่าดีหรือชั่ว.

อพฺยาปชฺฌ ๑ *นป.* พระพิพพาน, ความไม่เบียดเบียน; ๒ *ค.* ไม่เบียดเบียน.
อพฺยาปนฺน *ค.* อันไม่มีความสำราญ.
อพฺยายาน *ค.* คานหามทอง.
อพฺยาส *ค.* ไกล, ห่าง.
อพฺยาเสก *ค.* อันเจริญตาเจริญใจ, มีเสน่ห์.
อภพฺพ *ค.* ไม่ควร, ไม่เหมาะสม.
อภพฺพฏฺฐาน *นป.* ฐานะที่ไม่ควร, ฐานะที่เป็นไปไม่ได้.
อภพฺพตา *อิต.* ความไม่สมควร, ความเป็นไปไม่ได้.
อภย ๑ *นป.* ความปลอดภัย; ๒ *ค.* ปลอดภัย.
อภยา *อิต.* ต้นสมอ.
อภาว *ป.* ความพินาศ, ความไม่มีไม่เป็น.
อภาวิต *ค.* ซึ่งไม่เจริญแล้ว, อันไม่อบรมแล้ว.
อภาสน *นป.* การไม่พูด, ความนิ่ง.
อภิ *อ.* เฉพาะ, ข้างหน้า, ยิ่ง.
อภิกงฺขติ *ก.* ปรารถนา, จำนง, หวัง.
อภิกงฺขน *นป.* ความปรารถนา, ความจำนง, ความหวัง.
อภิกงฺขนตา *อิต.* ดู **อภิกงฺขน.**
อภิกงฺขิต *นป.* ดู **อภิกงฺขน.**
อภิกงฺขี *ค.* ซึ่งปรารถนา, ซึ่งหวัง, ผู้ปรารถนา.
อภิกิณฺณ *กิต.* ๑. เรี่ยราดแล้ว, เกลื่อนกล่นแล้ว ; ๒. ประดับแล้ว.
อภิกิรณ *นป.* ๑ การเรี่ยราด, การเกลื่อนกล่น; ๒ การตกแต่ง.
อภิกีรติ *ก.* ๑ เรี่ยราด, กระจัดกระจาย; ๒ ประดับ, ตกแต่ง.
อภิกีฬติ *ก.* เล่น, เล่นกีฬา.
อภิกูชติ *ก.* ร้องก้อง, ขัน, ขันคู, เห่า.
อภิกูชน *นป.* การร้องก้อง, การขัน, การขันคู, การเห่า.
อภิกฺกนฺต ๑ *นป.* การก้าวไปข้างหน้า, การดำเนินไป; ๒ *ค.* ก้าวไป, ผ่านไป; น่ารัก, น่ายินดี.
อภิกฺกม *ป.* การก้าวไปข้างหน้า, การดำเนินไป, การล่วงไป, การเพิ่มขึ้น.
อภิกฺกมติ *ก.* ก้าวไป, ล่วงไป, เพิ่มขึ้น.
อภิกฺขณ *ค.* เสมอ ๆ, บ่อย ๆ, เนือง ๆ.
อภิกฺขณ *นป.* การขุดดิน.
อภิกฺขณ์ *ก.วิ.* เสมอ ๆ, บ่อย ๆ, เนือง ๆ.
อภิกฺขณติ *ก.* ขุดขึ้น, คุ้ยขึ้น.
อภิกฺขณน *นป.* การขุด, การคุ้ยขึ้น.
อภิกฺขิปติ *ก.* ขว้างไป, ซัดไป.
อภิคชฺชติ *ก.* ร้องแผดเสียง, ตะโกน, คำราม.
อภิคชฺชี *ค.* ซึ่งส่งเสียง, ซึ่งร้อง, ซึ่งจู่จี้.
อภิคิชฺฌติ *ก.* ๑ ปรารถนา, ต้องการ; ๒ กำหนัด, ยินดี; ๓ ริษยา.
อภิคิชฺฌน *นป.* ๑ ความปรารถนา; ๒ ความกำหนัด; ๓ ความริษยา.
อภิคีต *กิต.* ร้องแล้ว, ขับแล้ว.
อภิคุฏฺฐ *กิต.* ร้องแล้ว, ป่าวประกาศแล้ว.
อภิฆาต *ป.* การกระทบ, การฆาตกรรม, การทำลาย.
อภิฆาตน *นป.* ดู **อภิฆาต.**
อภิฆาตี *ป.* ศัตรู, ผู้ทำลาย, ฆาตกร.
อภิเจตสิก *ค.* มีจิตผ่องใสยิ่ง.
อภิเจเตติ *ก.* ตั้งใจ, คิดไว้.
อภิจฺฉนฺน *ค.*ปกปิด, ปกคลุม, ประดับ, ตกแต่ง.

อภิจฺฉิต *ค.* ปรารถนา, อยากได้, ต้องการ.
อภิชจฺจ *ค.* ผู้เกิดในสกุลสูง.
อภิชน *ป.* ๑ ตระกูล, วงศ์ ;
๒ ผู้สืบมาจากตระกูลสูง.
อภิชเนติ *ก.* ทำให้เกิด, ก่อให้เกิด.
อภิชปฺปติ *ก.* ๑ อยาก, ปรารถนา; ๒ กล่าว.
อภิชปฺปน *นป.* ๑ ความอยาก,
ความปรารถนา; ๒ การกล่าว.
อภิชปฺปา *อิต.* ดู **อภิชปฺปน.**
อภิชปฺปิต *นป.* ดู **อภิชปฺปน.**
อภิชปฺปี *ค.* ๑ ซึ่งปรารถนา, ซึ่งต้องการ ;
๒ ซึ่งกล่าว.
อภิชฬติ *ก.* ส่องแสง, รุ่งเรือง.
อภิชวติ *ก.* กระตือรือร้น, รีบเร่ง.
อภิชาต *ค.* เกิดมาดี, มีสกุล, เจริญ.
อภิชาติ *อิต.* ๑ การเกิดใหม่, การปฏิสนธิ;
๒ วงศ์ตระกูล, เหล่ากอ.
อภิชาติก *ค.* ผู้เกิดในตระกูล.
อภิชาติตา *อิต.* ความเป็นผู้เกิด,
การถือปฏิสนธิ; จำความ.
อภิชาน , อภิชานน *นป.*ความจำได้, การรู้ยิ่ง.
อภิชานาติ *ก.* รู้ยิ่ง, ซ่ำซอง.
อภิชายติ *ก.* เกิดขึ้น, เกิดมาดี.
อภิชิคีสติ, อภิชิคีสติ *ก.* ปรารถนาจะนำไป,
อยากได้.
อภิชิมฺฉติ *ก.* หิว, กระหาย, อยาก.
อภิชีวนิก *ค.* (ศิลป) ที่ทำให้สำเร็จการเลี้ยงชีพ,
เกี่ยวกับการดำรงชีพ.
อภิชีหนา *อิต.* ความอุตสาห์, ความพยายาม.
อภิเชติ *ก.* ชนะ, มีชัย.
อภิโชเตติ, อภิโชตยติ *ก.* ชี้แจง, อธิบาย,
ทำให้สว่าง.
อภิชุชนก, อภิชุชมาน *ค.* อันไม่ทำให้แตก.
อภิชฺฌา *อิต.* ความเพ่งเล็ง.
อภิชฺฌาติ *ก.* อยาก, โลภ, เพ่ง.
อภิชฺฌายติ *ก.* ดู **อภิชฺฌาติ.**
อภิชฺฌาลุ *ค.* อยาก, มักมาก, โลภ, เพ่งเล็ง.
อภิชฺฌิต *กิต.* อยาก, ปรารถนา, ต้องการยิ่ง.
อภิญฺญ *ค.* รู้ยิ่ง, ฉลาด, ชำนาญ.
อภิญฺญตา *อิต.* ความเป็นผู้มีความรู้ยิ่ง,
ผู้เชี่ยวชาญ.
อภิญฺญา *อิต.* ความรู้ยิ่ง.
อภิญฺญา, อภิญฺญาย *กิต.* เข้าใจดี, รู้ยิ่งแล้ว.
อภิญฺญาณ *นป.* เครื่องหมาย, รอย,
ลักษณะพิเศษ.
อภิญฺญาต *กิต.* รู้ยิ่ง, ชำนาญ, ปรากฏแล้ว.
อภิญฺเญยฺย *ค.* พึงรู้ยิ่ง, ควรรู้ยิ่ง.
อภิฐาน *นป.* ฐานะอันยิ่ง, ฐานะอันหนัก,
อนันตริยกรรม.
อภิณฺห *ค.* เนือง ๆ, บ่อย ๆ, ติดต่อกันไป.
อภิณฺหำ *ก.วิ.* บ่อย ๆ, เนือง ๆ, เรื่อยไป.
อภิณฺหโส *ก.วิ.* ดู **อภิณฺหำ.**
อภิตกฺเกติ *ก.* คิดหา, ค้นหา, ตรึก, นึก.
อภิตตฺต *กิต.* ร้อนยิ่ง, เดือดพล่าน, เผา,
เหือดแห้งแล้ว.
อภิตปติ, อภิตปฺปติ *ก.* ไหม้, เผา, ส่องแสง,
เร่าร้อน, เดือดร้อน.
อภิตปฺปยติ *ก.* อิ่ม, พอใจ, จุใจ.
อภิตาป *ป.* ความร้อนยิ่ง, ความแผดเผา.
อภิตาเพติ *ก.* ทุบ, ตี, เบียดเบียน.

อภิติฏฺฐติ *ก.* ปกครอง, ดำรงอยู่เหนือ, ยืนเด่น, ขึ้นหน้า.
อภิตุทติ *ก.* แทง, เสียบ; ชนะ, ครอบงำ.
อภิโต *อ.* โดยรอบ, รอบ ๆ, ริม, ใกล้, เฉพาะหน้า; ไม่กลัว.
อภิโตเสติ,- สยติ *ก.* ยินดียิ่ง, พอใจ.
อภิตฺถนติ,- นยติ,-เนติ. *ก.* คำรามร้อง, แผดเสียง, กระหึ่ม.
อภิตฺถรติ *ก.* รีบทำ, รีบขวนขวาย.
อภิตฺถวติ *ก.* ชมเชย, สรรเสริญ, ยกย่อง.
อภิตฺถวน *นป.* การชมเชย, การยกย่อง.
อภิตฺถุนติ,- นาติ *ก.* ดู **อภิตฺถวติ.**
อภิโถเมติ *ก.* ชมเชย, ยกย่อง, สดุดี.
อภิทกฺขิณ *ก.วิ.* เป็นข้างขวา, ให้เป็นข้างขวา.
อภิทสฺสน *นป.* การเห็น, การแสดง.
อภิโท *อ.*ตรง, ใกล้, จวน.
อภิโทส *ป.* พลบค่ำ, ย่ำค่ำ, เย็นวานนี้.
อภิโทสิก *ค.* ของค้างคืน, ของเสีย.
อภิทฺวติ *ก.* เข้าโจมตี, บุกรุกทำร้าย.
อภิธมติ *ก.* เป่า, พัด, ฝัดออก.
อภิธมฺม *ป.* อภิธรรม, ธรรมยิ่ง, ธรรมที่ประเสริฐคือปรมัตถธรรม, ชื่อของพระไตรปิฎกปิฎกหนึ่ง.
อภิธมฺมปิฏก *นป.* พระอภิธรรมปิฎก, เป็นชื่อของปิฎกหนึ่ง.
อภิธมฺมิก *ค.* อาจารย์สอนอภิธรรม, นักอภิธรรม.
อภิธร *ค.* ทรงไว้, มั่นคง.
อภิธา *อิต.* ชื่อ, คำพูด, คำเรียงไว้ตามลำดับ.
อภิธาน *นป.* ดู **อภิธา.**
อภิธานปฺปทีปิกา *อิต.* การไขศัพท์; การรวบรวมศัพท์,ชื่อของคัมภีร์เล่มหนึ่ง.
อภิธานปฺปทีปิกา - สูจิ *อิต.* ชื่อของคัมภีร์เล่มหนึ่งอธิบายศัพท์ในอภิธานปฺปทีปิกา.
อภิธายี *ค.* ทรงไว้, ตั้งไว้เฉพาะ; มีชื่อ, มีความหมาย.
อภิธาเรติ *ก.* ทรงไว้, ตั้งไว้, เทิน, รับไว้.
อภิธาวติ *ก.* วิ่งตรงไป, แล่นไป, เร่งรีบ.
อภิธาวี *ค.* ผู้แล่นไป, ผู้เร่งรีบ; ซึ่งไหลไป.
อภิเธยฺย ๑ *นป.* อภิไธย, นาม, ความหมาย; ๒ *ค.* มีชื่อ, มีอภิไธย.
อภินต *กิต.* โค้ง, ก้มลง, งอ.
อภินทติ *ก.* บรรลือ, แผดเสียง, คำราม.
อภินทิต *กิต; นป.* เสียงบันลือ, เสียงคำราม.
อภินนฺทติ *ก.* ยินดียิ่ง, ร่าเริง.
อภินนฺทน *นป.* ความยินดียิ่ง, ความบันเทิง.
อภินนฺทิต *กิต; นป.* ความยินดี, ความบันเทิง.
อภินนฺที *ค.* ผู้เพลิดเพลิน, ผู้ร่าเริง.
อภินมติ *ก.* ก้มลง, โค้ง, งอ.
อภินย *ป.* การแสดง, การเล่นกล, การนำไปเฉพาะ.
อภินยน *นป.* การนำไปเฉพาะ, การสอบถาม.
อภินว *ค.* หนุ่มแน่น, ใหม่, สด.
อภินุน *กิต.* ไม่แตกแล้ว, ตกมันแล้ว.
อภินาทิต *กิต.* ดู **อภินทิต.**
อภินิกูชิต *ค.* ร้องก้อง, เห่าก้องแล้ว.
อภินิกฺขมติ *ก.* สละโลก, ออกบวช,ออกจากกาม.
อภินิกฺขมน *นป.* การออกบวช, การออกจากกาม.
อภินิกฺขิปติ *ก.* วางลง, ปลงลง.
อภินิกฺขิปน *นป.* การวางลง, การปลงลง.

อภินิคณฺหนา *อิต.* การยึด, การดึง.
อภินิคฺคณฺหาติ *ก.* ยึด, ดึงกลับ, ป้องกัน, ห้าม.
อภินิทิสติ *ก.* แสดง, ชี้บอก.
อภินินฺทฺริย *ค.* มีอินทรีย์ไม่บกพร่อง.
อภินินฺนาเมติ *ก.* โน้มน้อมไป, น้อมลงไป, นำไปสู่.
อภินิปชฺชติ *ก.* นอนทับ, บรรทม.
อภินิปตติ, อภินิปฺปตติ *ก.* ตกลง, หล่นลง, โฉบลง, จู่โจม.
อภินิปาต, อภินิปาตน *นป.* การตกทับ, การตกลงไป, การจู่โจม, การทำลาย.
อภินิปาตี *ค.* ผู้ตกไป, ซึ่งหล่นลงทับ.
อภินิปุณ *ค.* ละเอียดยิ่ง, รอบคอบ, ถี่ถ้วน.
อภินิปฺผชฺชติ *ก.* ปรากฏขึ้น, ผลิต, สำเร็จ.
อภินิปฺปตฺต *กิต.* ปรากฏขึ้นแล้ว, เกิดขึ้นแล้ว
อภินิปฺปตฺต *กิต.* เกิดแล้ว, อุบัติแล้ว, มีผลแล้ว.
อภินิปฺปนฺน *กิต.* ปรากฏขึ้นแล้ว, เกิดขึ้นแล้ว, สำเร็จแล้ว.
อภินิปฺปีฬนา *อิต.* การบีบคั้น, การเบียดเบียน, การกดขี่.
อภินิปฺปีเฬติ *ก.* บีบคั้น, เบียดเบียน, กดขี่.
อภินิปฺผชฺชติ *ก.* ดู **อภินิปฺปชฺชติ.**
อภินิปฺผตฺติ *อิต.* การผลิต, ความสำเร็จ.
อภินิปฺผนฺน *กิต.* ดู **อภินิปฺปนฺน.**
อภินิปฺผาเทติ *ก.* ผลิต, ทำให้เกิดขึ้น, ทำให้สำเร็จ.
อภินิพฺพตฺตติ *ก.* เกิด, อุบัติ, มีผล, สำเร็จ.
อภินิพฺพตฺตน *นป.*, **อภินิพฺพตฺติ** *อิต.* การเกิด, การอุบัติ.
อภินิพฺพตฺเตติ *ก.* ให้เกิด.
อภินิพฺพิชฺชติ *ก.* ละทิ้ง, หลีกเลี่ยง.
อภินิพฺพิชฺฌติ *ก.* เจาะ, แทง, ไช.
อภินิพฺพิทา *อิต.* ความเบื่อหน่ายโลก.
อภินิพฺพุต *ค.* อันดับสนิท, อันสงบ, อันผ่องแผ้ว.
อภินิมนฺตนตา *อิต.* การนิมนต์, การเชื้อเชิญ, การกล่าวต้อนรับ.
อภินิมนฺเตติ *ค.* เชื้อเชิญ, การนิมนต์, ชักชวน.
อภินิมฺมทน *นป.* การขจัด, การบรรเทา, การย่ำยี.
อภินิมฺมินาติ *ก.* นิรมิต, ประดิษฐ์, แต่ง.
อภินิโรปน *นป.*, **อภินิโรปนา** *อิต.* การยกขึ้น, การตั้งใจ, การปักใจ.
อภินิโรเปติ *ก.* ปลูกฝัง, ตั้งไว้.
อภินิวชฺเชติ *ก.* กำจัด, เว้น, หลีกเลี่ยง.
อภินิวสติ *ก.* อยู่, อาศัย, พำนัก.
อภินิวสฺสติ *ก.* ฝนตกหนัก; เกิดขึ้นมาก.
อภินิวิฏฺ *ค.* ตั้งมั่น, ยึดมั่น.
อภินิวิสฺสติ *ก.* ยึดมั่น, อยู่ประจำ, อาศัยอยู่.
อภินิเวส *ป.* ความยึดมั่น, ความโน้มน้าว, ความประสงค์.
อภินิสีทติ *ก.* นั่งใกล้, นั่งข้าง ๆ, นั่งทับ.
อภินิสฺสฏ *กิต.* หนีไป, สลัดออก.
อภินิหต *กิต.* กดขี่แล้ว, ทารุณ, ประหารแล้ว.
อภินีต *ก.* อันเขานำไป, ถูกจูงไป.
อภินีล *ค.* ดำขลับ, ดำสนิท.
อภินีหนติ *ก.* ๑ ขับไล่; ๒ ทำลาย; ๓ หลีกเลี่ยง.
อภินีหรติ *ก.* นำออกไป, มุ่งไป.
อภินีหาร *ป.* ๑ การนำออก; ๒ ความปรารถนาที่ตั้งใจจริง.
อภิเนติ *ก.* นำไปใกล้, พาไป.

อภิปตฺติก *ค.* ผู้บรรลุ, ผู้ได้ประสพ.
อภิปตฺถยติ, อภิปตฺเถติ *ก.* หวัง, ปรารถนา.
อภิปสฺสติ *ก.* เอาใจใส่, พยายามหา, ตามหา.
อภิปาเตติ *ก.* ให้ตกไป, ขว้าง, ปา.
อภิปารุต *ค.* ซึ่งแต่ง, ซึ่งห่ม, ซึ่งปกปิด.
อภิปาเลติ *ก.* รักษา, คุ้มครอง.
อภิปีหยติ *ก.* ปรารถนา, รักใคร่, พอใจ.
อภิปีเฬติ *ก.* เบียดเบียน, กดขี่.
อภิปุจฺฉติ *ก.* ไต่ถาม, สอบถาม.
อภิปูเชติ *ก.* บูชา, บูชายิ่ง.
อภิปูรณต *นป.* ความเต็ม, ความสมบูรณ์.
อภิปูรติ *ก.* เต็ม, สมบูรณ์.
อภิปูเรติ *ก.* ให้เต็ม, ให้บริบูรณ์; บรรจุ.
อภิปฺปกิรติ *ก.* โปรยปราย, หว่าน, ปกคลุม.
อภิปฺปโมท *ป.* การบันเทิง,ความปราโมทย์ยิ่ง.
อภิปฺปโมทติ *ก.* บันเทิงยิ่ง, เบิกบานยิ่ง.
อภิปฺปฉมฺพติ *ก.*ห้อยลง, หย่อนลง.
อภิปฺปวสฺสติ *ก.*ฝนตก, ยังฝนให้ตก.
อภิปฺปวาเทติ *ก.* บันลือ, แผดเสียง.
อภิปฺปสนฺน *ค.* อันเลื่อมใสยิ่ง, อันผ่องใสยิ่ง.
อภิปฺปสาท *ป.* ความเลื่อมใส, ความเชื่อถือ.
อภิปฺปสาเทติ *ก.* ให้เลื่อมใส, ให้เชื่อถือ.
อภิปฺปสาเรติ *ก.*ดึง, คลี่, กระจายออก, เหยียดออก.
อภิปฺปสีทติ *ก.* ศรัทธา, เลื่อมใส, เชื่อถือ.
อภิปฺปหรณ *นป.* การประหาร, การทำร้าย, การโจมตี.
อภิพฺยาเปติ *ก.*แผ่, ซ่าน, ซึมซาบ.
อภิภกฺขยติ *ก.* กิน, ขย้ำ.
อภิภว *ค.* ผู้มีอำนาจ, ผู้ครอบงำ, ผู้ยิ่งใหญ่.
อภิภวติ *ก.* ครอบงำ, ปกครอง, ชนะ.
อภิภวน *นป.*ความครอบงำ,ความมีอำนาจเหนือ.
อภิภวนีย *ค.* พึงครอบครอง, พึงชนะ.
อภิภวนียตา *อิต.* ความเป็นผู้อันใคร ๆ พึงครอบงำได้.
อภิภายตน *นป.* ฐานะหรือภาวะแห่งความมีอำนาจเหนือ.
อภิภาสติ *ก.* กล่าว, พูด.
อภิภาสน *นป.* การตรัสรู้, ความแจ่มแจ้งในใจ, ความดีใจ.
อภิภู *ป., ค.* ผู้เห็นยิ่ง, ผู้เป็นเอง, นาย.
อภิภูต *กิต* ครอบงำ, ชนะแล้ว.
อภิโภติ *ก.* ดู **อภิภวติ.**
อภิมต *กิต.* ตั้งใจแล้ว, ปรารถนาแล้ว.
อภิมตฺถติ, อภิมตฺเถติ *ก.* ผ่า, ตัด, ทำลาย, ถู, เสียดสี.
อภิมทฺทติ ก. เหยียบย่ำ, ขยำ, ปหราบ, ครอบงำ, กดขี่.
อภิมทฺทน *นป.* การเหยียบย่ำ, การขยำ, การปราบ, การกดขี่.
อภิมน *ค.* มีใจยิ่ง, คิดถึง, รำพึง.
อภิมนาป *ค.* ยินดียิ่ง, อิ่มเอิบใจ.
อภิมนฺถติ, อภิมนฺเถติ *ก.* ถู, ขยำ, กวน.
อภิมาน *ป.* ความไว้ตัว, ความถือตัว, การดูหมิ่น; ปัญญา.
อภิมาร *ป.* โจร, นักปล้น, ผู้ทำลาย.
อภิมุข ๑ *ป.* ด้านหน้า, ข้างหน้า;
๒ *ค.* เผชิญหน้า, ซึ่งอยู่เฉพาะหน้า.
อภิมุขํ *ก.วิ* โดยเฉพาะหน้า, ตรงหน้า.
อภิยาจติ *ก.* ขอ, อ้อนวอน, ขอร้อง.

อภิยาจน *นป.* การอ้อนวอน, การขอร้อง.
อภิยาจิต *ค.* ถูกอ้อนวอน, ถูกขอร้อง.
อภิยาติ *ก.* ไปต่อสู้, ไปปราบปราม.
อภิยุชฺฌติ *ก.* ต่อสู้, โต้เถียง, ฆ่าฟัน, ทะเลาะ.
อภิยุญฺชติ *ก.* ประกอบ, ปฏิบัติ; กล่าวหา, สอบถาม.
อภิยุญฺชน *นป.* การขวนขวาย, การปฏิบัติ; การสอบสวน.
อภิโยค *ป.*การปฏิบัติ, การประกอบ, การใคร่ครวญ.
อภิโยคี *ป.* ผู้ปฏิบัติ, ผู้ประกอบความเพียร, ผู้ใคร่ครวญ.
อภิโยพฺพน *นป.* ความเป็นหนุ่มสาวยิ่ง.
อภิรกฺขติ *ก.* รักษา, คุ้มครอง.
อภิรกฺขน *นป.* การดูแล, การรักษา, การคุ้มครอง.
อภิรต *ค.* อันยินดียิ่ง, อันเป็นที่พอใจยิ่ง.
อภิรตตฺต *นป.* ความเป็นผู้ยินดียิ่ง, ความเป็นผู้ชอบใจยิ่ง.
อภิรติ *อิต.* ความยินดียิ่ง, ความเพลิดเพลินยิ่ง.
อภิรตฺต *ค.* แดงยิ่ง, แดงมาก; อันราคะย้อมแล้ว.
อภิรทฺธ *ค.* พอใจ, ถูกใจ, ยินดียิ่ง.
อภิรทฺธิ *อิต.* ความพอใจ, ความยินดียิ่ง.
อภิรมติ *ก.* อภิรมย์, ยินดี, ร่าเริง.
อภิรมน *นป.* ความอภิรมย์, ความยินดียิ่ง.
อภิรมาปน *นป.* ความให้ยินดียิ่ง, ความให้เพลิดเพลิน.
อภิรมาเปติ *ก.* ให้ยินดี, ให้ร่าเริง, ให้อภิรมย์.
อภิรวติ *ก.* ร้องตะโกน, ส่งเสียงลั่น, ร่ำร้อง.
อภิราธี *ค.* ยินดี, ร่าเริง, ชอบใจ.
อภิราเธติ *ก.* ให้ยินดี, ให้อภิรมย์.
อภิราม *ค.* อันยินดี, อันเป็นที่พอใจ.
อภิริต *ค.* กล่าวยิ่งนัก, พูดมาก.
อภิรุจิ *อิต.* ความยินดี, ความพอใจ, ความปรารถนา.
อภิรุจิต *กิต.* ประสงค์, ชอบใจ, เห็นด้วย.
อภิรุจิร *ค.* ยินดีอย่างยิ่ง, น่าชอบใจยิ่ง.
อภิรุต *นป.* เสียง, เสียงร้อง.
อภิรุท *ค.* ร้องระงม, ร้องกึกก้อง.
อภิรุยฺห *กิต.* ขึ้น, งอกขึ้น, ขึ้นขี่แล้ว.
อภิรูป *ค.* น่ารัก, น่าชม, รูปสวย.
อภิรูหติ, อภิรุหติ *ก.* ขึ้น, งอกขึ้น, บินขึ้น, ไต่ขึ้น.
อภิรูหน *นป.*การงอกขึ้น, การเจริญขึ้น,การไต่ขึ้น.
อภิรุฬฺห *กิต.* งอกขึ้น, เจริญขึ้น, ไต่ขึ้นแล้ว.
อภิโรจติ *ก.* ชอบใจ, พอใจ, ยินดี.
อภิโรเจติ *ก.* ให้ชอบใจ, ให้พอใจ.ให้ยินดี.
อภิโรปน *นป.* ความตั้งใจมั่น, ความแน่วแน่, ความจดจ่อ.
อภิโรปิต *กิต.* ปลูก, เพาะ, ชำแล้ว; ทำใจให้ตั้งมั่นแล้ว.
อภิโรเจติ *ก.* ทำใจให้แน่วแน่, ให้สนใจ; แสดงความเคารพนับถือ.
อภิลกฺขิต *กิต.* กำหนดไว้แล้ว, หมายไว้แล้ว, ตั้งใจหมายไว้แล้ว.
อภิลกฺขิตตฺต *นป.* ความเป็นคืออันกำหนด, ความตั้งใจไว้.
อภิลกฺเขติ *ก.* กะ, กำหนด, หมาย.
อภิลงฺฆติ *ก.* ขึ้น, ขึ้นไป, ผ่านไป, ข้าม, ล่วง, กระโดดขึ้น.
อภิลมฺพติ *ก.* ห้อยย้อย, ห้อยลง.

อภิลาป *ป.* การพูด, การแสดงออก; ชื่อเรียก.
อภิลาว *ป.* การเก็บเกี่ยว, การตัด.
อภิลาสา *อิต.* ความปรารถนา, ความอยาก.
อภิเลขติ *ก.* ให้เขียน, ให้จารึก.
อภิเลปน *นป.* การฉาบ, การทา, การลูบไล้.
อภิเลเปติ *ก.* ฉาบ, ทา, ลูบไล้.
อภิวคฺค *นป.* ๑ อำนาจเหนือ; ๒ หมู่ใหญ่; ๓ ประตูลูกกรง.
อภิวญฺจน *นป.* การล่อลวง, การโกง, เล่ห์เหลี่ยม.
อภิวฏฺฏ, อภิวฏฺฐ *กิต.* ฝนตกแล้ว.
อภิวฑฺฒติ *ก.* เจริญรุ่งเรือง, แผ่ไป.
อภิวฑฺฒน *นป.*, **อภิวฑฺฒิ** *อิต.* ความเจริญรุ่งเรือง, ความงอกงาม.
อภิวณฺเณติ *ก.* สรรเสริญ, พรรณนาคุณ.
อภิวทติ *ก.* กล่าว, ประกาศ, กล่าวต้อนรับ, กล่าวแสดงความยินดี.
อภิวนฺทติ *กิต.* ไหว้, เคารพ, อภิวันท์.
อภิวนฺทิย *กิต.* ไหว้แล้ว, นอบน้อมแล้ว.
อภิวสนวรตร *นป.* ผ้านุ่งและผ้าห่มที่ดี.
อภิวสฺสก *ค.* มีฝนตก.
อภิวสฺสติ *ก.* ฝนตก.
อภิวสี *ค.* ดู **อภิวสฺสก.**
อภิวาทน *นป.*, **อภิวาทนา** *อิต.* อภิวาทน์, การถวายบังคม.
อภิวาทาเปติ *ก.* ให้อภิวาท, ให้นอบน้อม.
อภิวาเทตพฺพ *กิต.* พึงอภิวาท, พึงกราบไหว้.
อภิวาเทติ *ก.* อภิวาท, กราบไหว้.
อภิวายติ *ก.* พัดไป, ซ่านไป, แผ่ไป.
อภิวาเรติ *ก.* ห้าม, กั้น, กีดกัน.
อภิวาหยติ *ก.* ถ่ายถอน, ปัดเป่า.
อภิวาเหติ *ก.* ให้นำไป, ให้ย้ายไป.
อภิวิชยติ *ก.* ชนะ, มีชัย.
อภิวิชินาติ *ก.* ดู **อภิวิชยติ.**
อภิวิชฺฌติ *ก.* เจาะ, แทง, ไช.
อภิวิญฺญาเปติ *ก.* ให้รู้, ให้เข้าใจ, ขอ (เมถุนธรรมเป็นต้น).
อภิวิตรณ *นป.* ๑ การข้ามพ้น; ๒ การสละ.
อภิวิตรติ *ก.* ข้าม, ก้าวล่วง; สังเกต.
อภิวินย *ป.* วินัยชั้นสูง, การแนะนำอย่างดี.
อภิวินฺทติ *ก.* ประสพ, บรรลุ, ได้รับ.
อภิวิราเคติ *ก.* คลายความกำหนัด, หมดความยินดี.
อภิวิสิฏฺฐ *ก.* ประเสริฐยิ่ง, วิเศษ.
อภิวิสฺสชฺชติ *ก.* สละไป, ละทิ้ง.
อภิวิสฺสตฺถ *กิต.* ไว้วางใจแล้ว, คุ้นเคยแล้ว.
อภิวิหจฺจ *กิต.* ทำลายแล้ว, ขับไล่แล้ว, กำจัดแล้ว.
อภิวุฏฺฐ *กิต.* ดู **อภิวฏฺฐ.**
อภิวุฑฺฒ *กิต.* รุ่งเรืองแล้ว, งอกงามแล้ว.
อภิวุฑฺฒ *กิต.* ดู **อภิวุฑฺฒ.**
อภิวุฑฺฒิ *อิต.* ความเจริญรุ่งเรือง,ความเพิ่มขึ้น.
อภิเวเทติ *ก.* ให้รู้, ให้ทราบ, ประกาศ.
อภิวฺยาเปติ *ก.* ดู **อภิพฺยาเปติ.**
อภิสกฺการ *ป.* สักการะยิ่ง, การบูชายิ่ง.
อภิสงฺขต *กิต.* ตระเตรียมแล้ว, ตกแต่งแล้ว, ปรุงแต่งแล้ว.
อภิสงฺขรติ *ก.* ปรุงแต่ง, ตระเตรียม, ตกแต่ง.
อภิสงฺขาร *ป.* สังขารยิ่ง, การปรุงแต่ง.
อภิสงฺขาริก *ค.* ที่ปรุงแต่งแล้ว, ที่ตกแต่งแล้ว.
อภิสงฺขาริย *ค.* ที่ปรุงแต่งแล้ว, ที่ตกแต่งแล้ว.
อภิสงฺขิต *กิต.* ปรุงแต่งแล้ว, ตกแต่งแล้ว.
อภิสงฺขิย *กิต.* ปรุงแต่งแล้ว, ตกแต่งแล้ว.
อภิสงฺขต *กิต.* ตระเตรียมแล้ว, ตกแต่งแล้ว, ปรุงแต่งแล้ว.

อภิสงฺขรณ *นป.* การตระเตรียม, การตกแต่ง, การปรุงแต่ง, การสร้าง.

อภิสงฺขโรติ *ก.* รวบรวม, ตระเตรียม, ตกแต่ง, ปฏิสังขรณ์.

อภิสงฺขาร *ป.* การจัดแจง, การปรุงแต่ง.

อภิสงฺขาริก *ค.* สภาพที่สังขารปรุงแต่ง, สภาพที่บุญปรุงแต่ง.

อภิสงฺขิตฺวา *กิต.* ด่าแล้ว, สาปแช่งแล้ว.

อภิสงฺขิปติ *ก.* ชัดไปพร้อมกัน, รวมเข้า, สรุป.

อภิสงฺขิปิตฺวา *กิต.* ย่อแล้ว, สรุปแล้ว.

อภิสงฺค *ป.* ๑ การติดข้อง, การข้อง; ๒ การแช่ง, การด่า.

อภิสงฺคี *ค.* ๑ ผู้ติดข้อง; ๒ ผู้แช่ง, ผู้ด่า.

อภิสชฺชติ *ก.* ข้อง, กระทบกระทั่ง.

อภิสชฺชน *นป.* ๑ ความข้อง, การติด; ๒ การด่า, การแช่ง.

อภิสญฺจยติ, อภิสญฺจินาติ *ก.* ก่อ, สั่งสม, รวบรวม.

อภิสญฺเจตยติ *ก.* ตริตรอง, คิดค้น, หมายใจ.

อภิสญฺเจตยิต *นป., กิต.* ความตริตรอง, ความมุ่งหมาย, ความตั้งใจ.

อภิสญฺเจเตติ *ก.* คิดมุ่งหมาย, ตั้งใจ.

อภิสญฺญา *อิต.* ความจำได้หมายรู้.

อภิสญฺญานิโรธ *ป.* การดับสัญญา.

อภิสญฺญูหติ *ก.* ย่อเข้า, รวมกันเข้า.

อภิสฏ *กิต.* ไหลไปแล้ว, เข้าไปหาแล้ว.

อภิสณฺฑ *ป.* การประมวล, นำมารวมกันเข้า.

อภิสตฺต *กิต.* อันเขาด่าแล้ว, อันเขาแช่งแล้ว.

อภิสตฺต *กิต.* ถูกด่าแล้ว, ถูกแช่งแล้ว; สั่งแล้ว, บังคับแล้ว.

อภิสทฺทหติ *ก.* เชื่อมั่น, เชื่อถือ, เลื่อมใส, นับถือ.

อภิสนฺตาเปติ *ก.* ให้เร่าร้อน, แผดเผา, ไหม้, ให้ทำลาย.

อภิสนฺท *ป.* การไหลออก, การไหลไป; วิบาก, ผล.

อภิสนฺทติ *ก.* ไหลออก, ไหลไป, วิ่งไป, ซึม, ท่วมท้น.

อภิสนฺทน *นป.* การไหลออก, การไหลไป; วิบาก, ผลอันไหลออก.

อภิสนฺทหติ *ก.* เชื่อม, ต่อ, รวมกัน, ทำให้พร้อมเสร็จ.

อภิสนฺที *อิต.* อัชฌาสัย, ธรรมชาติผู้อาศัยจิตนอนอยู่, ความมุ่งหมาย.

อภิสนฺเทติ *ก.* ให้ไหลออก, ให้เต็ม, บรรจุ, แผ่ไป, ซึมไป.

อภิสนฺธิ *อิต.* ดู **อภิสนฺที**.

อภิสนฺน *ค.* ไหลออกแล้ว, เต็มแล้ว, บริบูรณ์แล้ว.

อภิสปติ *ก.* ด่า, สาป, ติเตียน; สาบาน.

อภิสปน *นป.* คำสาบาน, คำสาปแช่ง.

อภิสมย *ป.* อภิสมัย, การตรัสรู้.

อภิสมาคจฺฉติ *ก.* เข้าใจชัด, แทงตลอด.

อภิสมาจาร *ป.* อภิสมาจาร, ความประพฤติดี, สิกขาบทอันว่าด้วยความประพฤติที่มานอกพระปาฏิโมกข์.

อภิสมาจาริก *ค.* อันเกี่ยวกับอภิสมาจาร, มีความประพฤติดีงาม.

อภิสมิกุบติ *ก.* เฝ้าดู, สังเกต.

อภิสเมจฺจ *กิต.* เข้าถึง, บรรลุ, ตรัสรู้.

อภิสเมต, อภิสมิต *กิต.* ตรัวสรู้, รู้แจ้งแทงตลอดแล้ว.

อภิสเมตาวี *ค.* ผู้รู้แจ้งแทงตลอด, ผู้บรรลุ.

อภิสเมติ *ก.* ตรัสรู้, เข้าถึง, บรรลุ.
อภิสมฺปราย *ป.* อภิสัมปรายภพ, ภพเป็นที่ไปในเบื้องหน้า, ชาติหน้า; โชค, เคราะห์กรรม.
อภิสมฺพุชฺฌติ *ก.* ตรัสรู้, รู้ยิ่ง, ตื่น.
อภิสมฺพุชฺฌน *นป.*การตรัสรู้,การเข้าถึงหรือบรรลุ.
อภิสมฺพุทฺธ *ป.* พระอภิสัมพุทธะ, ผู้ตรัสรู้ยิ่ง, พระพุทธเจ้า.
อภิสมฺพุทฺธตฺต *นป.* ความตรัสรู้.
อภิสมฺพุทฺธาน *ค.* ตื่นอยู่, รู้แจ้ง.
อภิสมฺโพธิ *อิต.* ปัญญาเครื่องตรัสรู้เฉพาะ, การตรัสรู้ยิ่ง.
อภิสมฺโพเธติ *ก.* ให้ตื่น, ให้ตรัสรู้.
อภิสมฺภวติ *ก.* บรรลุ, ถึง, ได้รับ, ชนะ; จัดแจง.
อภิสมฺภิณาติ *ก.* สามารถถึง, บรรลุ, ได้รับ, ตรัสรู้.
อภิสมฺภิโนติ *ก.* ดู **อภิสมฺภวติ.**
อภิสมฺภู *ค.* อันถึง, สำเร็จ, บรรลุ.
อภิสมฺโภติ, ดู **อภิสมฺภวติ.**
อภิสมฺมติ ก. สงบ, ระงับ, หยุด.
อภิสร *ป.* บริษัท, บริวาร.
อภิสลฺเลขิก *ค.* ผู้ขัดเกลายิ่ง, ผู้ประพฤติตบะ.
อภิสวติ ก. ไหลไป, ซึมเข้าไป.
อภิสสิ *ก.* ดู **อภิสัสติ**
อภิสาเธติ *ก.* ให้สำเร็จ, ให้บรรลุ; จัดแจง, หามา.
อภิสาป *ป.* การด่า, การสาปแช่ง.
อภิสาริกา *อิต.* หญิงแพศยา, หญิงงามเมือง, หญิงเจ้าชู้.
อภิสาริยา *อิต.* หญิงคบชู้, หญิงสำส่อน, หญิงโสเภณี.
อภิสาเรติ *ก.* ให้เข้าไปใกล้; ตามรังควาน; ติเตียน.
อภิสีสติ *ก.* ปรารถนา, จำนง, หวัง.
อภิสิญฺจติ *ก.* รด, โรปย, พรม, อภิเษก, ถวาย, อุทิศ; วิดน้ำ.
อภิสิญฺจน *นป.* การอภิเษก, การประพรม, การถวายน้ำศักดิ์สิทธิ์ให้เป็นพระราชา, การแต่งตั้ง, การบรรลุ.
อภิเสก *ป.* ดู **อภิสิญฺจน.**
อภิเสจน *นป.* ดู **อภิสิญฺจน.**
อภิเสเจติ *ก.* ให้อภิเษก, ให้ประพรม, ให้ดำรงตำแหน่ง.
อภิเสวนา *อิต.* การคบหา, การสมาคม.
อภิสฺสวติ *ก.* ไหลไป, พาไป, นำไป.
อภิสฺสติ *ก.* ด่า, ต่อว่า, ตัดพ้อ.
อภิสฺสร *ค.* ผู้เป็นอิสระยิ่ง, ผู้เป็นใหญ่,นาย.
อภิหสติ *ก.* ดีใจ, ร่าเริง, ปลื้มใจ.หัวเราะ.
อภิหฏ *กิต.* นำไปแล้ว, นำไปให้,นำเอามาแล้ว.
อภิหฏุ์ , อภิหริตุ์ *อ.* เพื่ออันนำไปเฉพาะ, เพื่ออันนำไปมอบให้.
อภิหนติ *ก.* ตี,ทุบ, ทำลาย, ประหาร.
อภิหรติ *ก.* นำมา, นำไป; ด่า, แช่ง.
อภิหริยติ *ก.* อันเขานำมาหรือนำไป.
อภิหาร *ป.* การนำเข้าไปใกล้, การนำเข้าไปเฉพาะ.
อภิหาเรติ *ก.* ให้นำมาหรือนำไป.
อภิหีสนา *อิต.* เสียงร้องของม้า.
อภิหิต ๑ *นป.* คำพูด, วาจา, การกล่าว; ๒ *กิต.* ได้กล่าวแล้ว, ได้พูดแล้ว.
อภิหีต *กิต.* ดู **อภิหิต.**
อภิเหสน *นป.* ดู **อภิหีสนา.**
อภิเหวิกา *อิต.* แม่ม่าย.

อภิเหสฺสติ *ก.* ดู **อภิหรติ.**
อภีต, อภีรุ, อภีรุก *ค.* ไม่กลัว, กล้า.
อภุมฺม *ค.* ไม่มีพื้น, ไม่แข็งแรง.
อภู *ค.* ไม่เจริญก้าวหน้า.
อภูต ๑ *นป.* ความเป็นของไม่จริง, ความ โกหกหลอกลวง;
๒ ค. ไม่เป็น, ไม่มี, ไม่จริง.
อภูตกฺขาน *นป.* การพูดปด,การกล่าวคำไม่จริง.
อภูตวาที *ป.* คนพูดไม่จริง.
อภูเตน *ก.วิ.* อย่างไม่จริง.
อภูมิ *อิต.* ที่อันไม่สมควร, ไม่ใช่ภาคพื้น.
อเภชฺช *ค.* ไม่ควรแยกออก, ตัดออกไม่ได้.
อเภท *ค.* ๑ ไม่แตกต่าง, ไม่ต่างกัน;
๒ ทำลายไม่ได้.
อโภค *ค.* ไม่มีโภคะ, ใช้ไม่ได้.
อเภสชฺช *ค.* ไม่ใช่เภสัช, ไม่ใช่ยา.
อโภช, อโภชฺช *ค.* ๑ ไม่น่ากิน; ๒ ไม่มีขนด.
อมกส *ค.* ไม่มีริ้นยุง.
อมกฺข *ค.* ๑ ผู้ไม่ลบหลู่คุณท่าน;
๒ ผู้ไม่ทำให้เปื้อน.
อมงฺกุภูต *ค.* ผู้ไม่ขวยเขิน, ผู้ไม่ขวยอาย.
อมจฺจ *ป.* อำมาตย์, ผู้ช่วยเหลือ.
อมจฺจุเธยฺย *นป., ค.* ไม่ใช่บ่วงของมาร, ไม่ใช่เขตของความตาย.
อมจฺฉร *ค.* ไม่ตระหนี่, ไม่เห็นแก่ตัว.
อมชฺช *นป.* หน่อ, ตุ่ม, ช่อ, สิ่งที่มิใช่น้ำเมา.
อมชฺชป *ค.* ผู้ไม่ดื่มน้ำเมา.
อมชฺชปายก *ค.* ผู้ไม่ดื่มน้ำเมา, ผู้งดเว้นจากการดื่มน้ำเมา.
อมณฺฑนา *อิต.* การไม่ประดับ, การไม่ตกแต่ง.
อมต ๑ *นป.* น้ำอมฤต, ความไม่ตาย, พระนิพพาน; ๒ *ค.* อันไม่ตาย.
อมตคามี *ค.* ซึ่งไปสู่พระนิพพาน.
อมตทสฺส, อมตทสฺสี *ค.* ผู้เห็นพระนิพพาน.
อมตทุนฺทุภิ *อิต.* กลองแห่งพระนิพพาน, กลองประกาศอมตธรรม.
อมตทฺวาร *ป.* ประตูพระนิพพาน.
อมตธาตุ *อิต.* นิพพานธาตุ,ธาตุแห่งพระนิพพาน.
อมตนฺทท *ค.* ซึ่งให้ความไม่ตาย, อันนำไปสู่ความไม่ตาย.
อมตปตฺต *ค.* ผู้เข้าถึงพระนิพพาน, ซึ่งบรรลุพระนิพพาน.
อมตปท *นป.* บทอันไม่ตาย, ทางแห่งความไม่ตาย.
อมตผล *นป.* ผลแห่งพระนิพพาน, ผลอันไม่ตาย.
อมตเภรี *อิต.* กลองประกาศอมตธรรม.
อมตมคฺค *ป.* ทางอันไม่ตาย, ทางนำไปสู่อมตะ.
อมตา *อิต.* มะขามป้อม.
อมตฺต ๑ *นป.* ภาชนะดินเผา;
๒ *ค.* ไม่รู้จักประมาณ; ไม่มัวเมา.
อมตฺตญฺญุตา *อิต.* ความไม่รู้จักประมาณ.
อมตฺตญฺญู *ค.* ผู้ไม่รู้จักประมาณ.
อมตฺเตยฺย, อเมตฺเตยฺย *ค.* ผู้ไม่เกื้อกูลหรือเคารพนับถือมารดา.
อมตฺเตยฺยตา , อเมตฺเตยฺยตา *อิต.* ความเป็นผู้ไม่เกื้อกูล หรือเคารพนับถือมารดา.
อมถิต *ค.* (นม) ที่ยังไม่แปร.
อมทฺทว *นป.* ความไม่อ่อน, ความกระด้าง.
อมธุร *ค.* ไม่หวาน.

อมนสิกโรติ *ก.* ไม่มนสิการ, ไม่ได้ใส่ใจ, ไม่ได้ตั้งใจ.
อมนสิการ *ป.* การไม่ทำไว้ในใจ, การไม่ตั้งใจ.
อมนสิการพหุลีการ *ป.*การไม่อบรมให้มีมากในใจ.
อมนาป *ค.* ไม่น่าชอบใจ, ไม่เจริญใจ.
อมนุญฺญ *ค.* ไม่น่าชอบใจ, ไม่เป็นที่ยินดี.
อมนุสฺส, อมานุส *ป.* อมนุษย์, ยักษ์, ผี, เทวดา.
อมนุสฺสิก *ค.* เกี่ยวกับอมนุษย์, เป็นของอมนุษย์.
อมโนรม *ค.* ไม่เป็นที่รื่นรมย์แห่งใจ, ไม่เป็นที่ชอบใจ.
อมนฺตา *ค.* อันไม่ตรึกตรอง, อันไม่พิจารณา.
อมนฺตมาน *กิต.* ไม่สืออยู่, ไม่ถูอยู่.
อมม *ค.* ไม่ยึดถือสิ่งใดว่าเป็นของของตน, ไม่เข้าข้างตัว.
อมร ๑ *ป.* เทวดา; ๒ *ค.* ผู้ไม่ตาย,ไม่เสื่อมสูญ.
อมรโคยาน, อปรโคยาน *ป.* อมรโคยานทวีป (ทวีปตะวันตก)
อมรตฺต *นป.* ความเป็นคืออันไม่ตาย, อมฤตภาพ.
อมรา *อิต.* ๑ เทวดา, ผู้ไม่ตาย ๒ ปลาไหล.
อมราวิกฺเขปิก *ค.* ผู้พูดเหลาะแหละไม่ตายตัว, ผู้พูดซัดส่ายเหมือนปลาไหล.
อมราวตี *อิต.* เมืองของพระอินทร์.
อมล *ค.*ไม่มีทลทิน,ไม่มีโทษเครื่องเศร้าหมอง.
อมสฺสุ, อมสฺสุก *ค.* ไม่มีหนวด.
อมหคฺคต *ค.* (จิต) ไม่ถึงความเป็นใหญ่.
อมา *อ.* กับ, พร้อม, ใกล้.
อมาชาต *ค.* ผู้เกิดในบ้าน, ทาสที่เกิดในเรือน.
อมาตาปิติก *ค.* ไม่มีมารดาบิดา, กำพร้า.
อมาติก *ค.* ไม่มีมารดา, ปราศจากมารดา.
อมาตุคาม *ค.*ไม่ใช่มาตุคาม,ไม่ใช่หญิงชาวบ้าน.
อมานุส, อมานุสิก *ค.* ไม่ใช่มนุษย์.
อมามก *ค.* ไม่ใช่ของเรา, ไม่เป็นของเรา.
อมายา *ค.* ไม่มีมายา, ไม่หลอกลวง.
อมายาวี *ค.* ผู้ไม่มีมายา, ผู้ไม่หลอกลวง.
อมารเธยฺย *ค.* ผู้ไม่อยู่ในบ่วงของมาร, ผู้ ไม่อยู่ในอำนาจของมาร.
อมาวสี, อมาวาสี, *อิต.* วันสิ้นเดือนทางจันทรคติ, วันเดือนดับ.
อมิต *ค.* นับไม่ได้, กำหนดไม่ได้.
อมิตาภ *ค.* มีแสงสว่าง, ไม่มีขอบเขต.
อมิตฺต *ป.* อมิตร, คนที่ไม่ใช่มิตร, ศัตรู.
อมิลาต *ค.* ไม่ซูบซีด, ไม่เหี่ยวแห้ง.
อมิลาตตา *อิต.* ความไม่ร่วงโรย.
อมิลาตา *อิต.* บัว, สลัดได, ว่านหางช้าง.
อมิสฺสิต *กิต.* ไม่ระคน, ไม่เจือปน.
อมุ, อมุก *ส.* โน่น, โน้น.
อมุขร *ค.* ไม่เป็นผู้ปากกล้า, ไม่เจรจาหยาบคาย.
อมุจฺฉิต *ค.* ไม่ห่วง, ไม่โลภ.
อมุต *กิต.* ไม่รู้แล้ว, ไม่รู้สึกแล้ว.
อมุตฺต ๑ *นป.* มีด, กริช; ๒ *ค.* ไม่พ้น, ไม่เป็นอิสระ.
อมุตฺร *ก.วิ.* ในที่นั้น, ในที่เช่นนั้น.
อมุทุ *ค.* ไม่อ่อน, ไม่อ่อนโยน.
อมุยฺหมาน *กิต.* ไม่งมงาย, ไม่หลงลืม.
อมูค *ค.* ไม่ใบ้.
อมูล, อมูลก *ค.* ไม่มีมูล, ไม่มีรากฐาน.
อมูฬฺห *ค.* ผู้ไม่หลง.

อมูหฺหวินย ป. อมูหวินัย, กรรมวาจาที่สงฆ์สวดประกาศให้สมมติแก่ภิกษุผู้หายเป็นบ้าแล้ว เพื่อจะไม่ให้ใครโจทก์ด้วยอาบัติที่เธอทำในเวลาเป็นบ้า.

อเมชฺฌภริต ค. เต็มไปด้วยมลทิน, เต็มไปด้วยความไม่สะอาด.

อโมฆ ค. ไม่โมฆะ, ไม่ว่างเปล่า,

อโมสธมฺม ป. ธรรมที่ไม่เลอะเลือน, ความไม่เลอะเลือนเป็นธรรมดา,

อโมห ๑ ป. ความไม่หลง, ปัญญา, ความเข้าใจ; ๒ ค. ไม่หลง, ไม่งมงาย.

อมฺพ ป., นป. มะม่วง,

อมฺพก ๑ ป. มะม่วงเล็ก ;
๒ ค. ด้อย โง่, มีปัญญาทราม.

อมฺพกมทฺทรี อิต. แม่ไก่.

อมฺพกณฺชิก นป. น้ำมะม่วงคั้น, น้ำผักดอง.

อมฺพกา อิต. แม่, ภรรยาที่ดี, ผู้หญิง.

อมฺพติ ก. ไป, ออกเสียง.

อมฺพปกฺก นป. มะม่วงสุก.

อมฺพปนฺต นป. เขตป่ามะม่วง, ที่สุดเขตต้นมะม่วง.

อมฺพปานก นป. น้ำปานะที่ทำจากผลมะม่วง, น้ำมะม่วงคั้น.

อมฺพปิณฺฑิ อิต. พวงมะม่วง.

อมฺพเปสิกา อิต. เปลือกมะม่วง.

อมฺพผล นป. ผลมะม่วง.

อมฺพร นป. อัมพร, ฟ้า, อากาศ, ผ้านุ่งห่ม.

อมฺพรุกฺข ป. ต้นมะม่วง.

อมฺพลฏฺฐิกา อิต. หน่อมะม่วง.

อมฺพวน นป. ป่ามะม่วง, สวนมะม่วง.

อมฺพสณฺฑ ป. ป่ามะม่วง, ดงมะม่วง.

อมฺพสิญฺจก ค. ผู้รดมะม่วง, ผู้ดูแลรักษามะม่วง.

อมฺพงฺกุร ป. หน่อมะม่วง.

อมฺพฏฺฐา อิต. จิงจ้อ, โกฐเขมา, ตุมกาเครือ, ดีปลี.

อมฺพฏฺฐิ อิต. เมล็ดมะม่วง.

อมฺพา อิต. แม่, มารดา, มะม่วง.

อมฺพาฏก ป.,นป. มะม่วงป่า, มะกอก, ผลมะม่วงป่า, ผลมะกอก,

อมฺพิกา อิต. เจ้าแม่ทุรคา.

อมฺพิล ๑ ป. รสเปรี้ยว ; กรด ;
๒ ค. เปรี้ยว.

อมฺพุ นป. น้ำ.

อมฺพุจารี ป. ปลา, สัตว์ที่มีปกติท่องเที่ยวไปในน้ำ.

อมฺพุช ๑ ป.,นป. ดอกบัว ; ปลา ;
๒ ค. ซึ่งเกิดในน้ำ.

อมฺพุชกร ป. สระน้ำ, บ่อหรือทะเลสาป.

อมฺพุชินี อิต. สระบัว.

อมฺพุท, อมฺพุธร ป. เมฆ.

อมฺภ ป.,นป. น้ำ, หิน, กรวด.

อมฺโภ อ. นิบาตบอกอาลปนะเพื่อให้คนอื่นสนใจ เช่นพ่อมหาจำเริญ ! พ่อ ! เป็นต้น, เป็นคำด่าประจาน เช่นอ้ายบัดซบ.

อมฺโภช นป. บัว, พระจันทร์.

อมฺโภท, อมฺโภธร ป. เมฆ.

อมฺม, อมฺมา ๑ อ. แน่ะแม่, ข้าแต่แม่; เป็นคำร้องเรียกหญิงที่สนิทกัน เช่น แม่มหาจำเริญ ; ๒ อิต. แม่.

อมฺมณ *นป.* มาตราสำหรับตวงข้าวสารมีน้ำหนัก ๑๑ โทณะ; เรือชะล่า, สัดจอง.
อมฺห ๑ *ส.* ฉัน, เรา, ข้าพเจ้า, กู ; ๒ *ก.* (เรา) มีอยู่, เป็นอยู่ ; ๓ *นป.* หิน.
อมฺหมย *ค.* เกิดแต่หิน, สำเร็จแต่หิน.
อมฺหา ๑ *อิต.* แม่โค; ๒ ก.(เรา) มีอยู่, เป็นอยู่.
อมฺหากํ *ส.* แห่งเราทั้งสอง.
อมฺหิ *ก.* (ข้า) มีอยู่, เป็นอยู่.
อมฺเห *ส.* ดู **อมฺหากํ**
อย ๑ *ป.* รายได้, ความเจริญ, การไป ; ๒ *ป., นป.* เหล็ก.
อยํ *ป., อิต* (คน) นี้.
อยกปาล *ป.* ฝาครอบหรือกะทะเหล็ก.
อยติ *ก.* ไป.
อยถา *อ.* เหลวไหล, ไม่จริง.
อยน *นป.* ถนน, ทาง, มรรค, ประตู.
อยส *ป., นป.* ความเสื่อมยศ, ความไม่มีเกียรติ
อยาจิต *กิต.* ไม่ถูกถาม, ไม่ถูกอ้อนวอน.
อยาถาว *ค.* อันไม่จริง, ไม่เป็นตามจริง.
อยาน ๑ *นป.* การไม่ไป ; ๒ *ค.* ไม่ใช่ยาน.
อยิฏฺ *ค.* ไม่บูชายัญ, ไม่เซ่นสรวง.
อยิร, อยิรก *ค., ป.* ผู้เจริญ, เจ้านาย, ปู่.
อยุชฺฌ *ค.* ไม่รบกัน, ไม่ต่อสู้กัน.
อยุต *นป.* หมื่นหนึ่ง.
อยุตฺต ๑ *นป.* ความไม่ยุติธรรม, ความไม่สมควร, ความไม่ประกอบ, ๒ *ค.* ไม่ยุติธรรม, ไม่สมควร, ไม่ประกอบ.
อยุทฺธ *กิต.* ไม่รบกัน, ไม่ต่อสู้กัน.
อโยกูฏ *ป.* ทั่งเหล็ก, ค้อนตีเหล็ก.
อโยขีล *นป.* เสาเหล็ก, เขื่อนเหล็ก.
อโยค *ค.* ไม่ประกอบความเพียร, ไม่มีความพยายาม, ไม่ตามประกอบ.
อโยคฺค ๑ *ป.* สาก, สากตำข้าว; ๒ *ค.* ไม่สมควร, ไม่เหมาะสม, ไม่ประกอบ.
อโยคุฬ *ป.* ก้อนเหล็ก.
อโยมน *นป.* ทั่งเหล็ก, พะเนินเหล็ก.
อโยมย *นป.* เรือนเหล็ก, บ้านที่ทำด้วยเหล็ก.
อโยชฺฌ *ค.* อันใคร ๆ ชนะไม่ได้.
อโยนิ *ค.* ไม่ใช่กำเนิด, ไม่ใช่เหตุ, ไม่แยบคาย, ไม่ละเอียด.
อโยนิโส *ก.วิ.* โดยไม่แยบคาย, โดยไม่ถ่องแท้.
อโยนิโสมนสิการ *ป.* การกระทำไว้ในใจโดยไม่แยบคาย.
อโยปฏฺล *นป.* หลังคาหรือเพดานทำเป็นแผ่นเหล็ก (ในนรก).
อโยปาการ *ป.* รั้วเหล็ก, กำแพงเหล็ก.
อโยพฺพน *ค.* ไม่เป็นหนุ่มสาว.
อโยมย *ค.* ดู **อยมย.**
อโยมุคฺคร *นป.* ไม้ตะบองเหล็ก,ไม้พลองเหล็ก.
อโยสงฺกุ *ป.* ตะปู, หลาวเหล็ก.
อโยสลากา *อิต.* ซี่เหล็ก, กรงเหล็ก.
อยฺย ๑ *ป.* ผู้เจริญ, เจ้านาย, คนมีตระกูล; ๒ *ค.* ผู้เจริญ, เจ้านาย.
อยฺยก *ป.* ปู่, ตา.
อยฺยกา, อยฺยกี *อิต.* ย่า, ยาย
อยฺยปุตฺต *ป.* พระลูกเจ้า, ลูกผู้เจริญ.
อยฺยา *อิต.* นายผู้หญิง, สุภาพสตรี.
อยฺยิกา *อิต.* ดู **อยฺยกา.**
อร *นป.* กำ, ซี่ล้อรถหรือเกวียน, ความเร็ว.

อรฆฏฏ *นป.* ล้อหมุนช่วยในการชักน้ำขึ้นจากบ่อ.
อรช *ค.* ไม่มีธุลี, ปราศจากเครื่องเศร้าหมอง.
อรชฺชมาน *กิต.* ไม่ถูกทำให้ตกใจ.
อรญฺช, อรญฺชร *ป.* ตุ่มใหญ่, อ่าง, ไห, ขวด.
อรญฺญ *นป.* ป่า, ดงไม้.
อรญฺญก *ค.* ซึ่งอยู่ในป่า.
อรญฺญกตฺต *นป.* ความเป็นผู้อยู่ในป่า, การถืออยู่ในป่าเป็นวัตร.
อรญฺญคต *ค.* ไปแล้วสู่ป่า.
อรญฺญวาส *ป.* การอยู่ป่า.
อรญฺญวิหาร *ป.* วิหารหรือกระท่อมที่อยู่ในป่า.
อรญฺญานี *อิต.* ป่าใหญ่.
อรญฺญายตน *นป.* ผีป่า, ชัฏแห่งป่า.
อรณ *ค.* ไม่มีกิเลส, ไม่มีข้าศึก, สงบ.
อรณวิหารี *ค.* ผู้อาศัยอยู่ในที่อันสงบ.
อรณิ *อิต.* ไม้สีไฟ.
อรณิมถน *นป.* การสีไม้สองอันให้เกิดไฟ.
อรณิสหิต *นป.* ไม้สีไฟอันบน.
อรณี *อิต.* ดู **อรณิ.**
อรติ *ค.* ไม่ยินดี, ไม่พอใจ.
อรตี *อิต.* ชื่ออธิดามารนางหนึ่ง.
อรตฺต *ค.* ไม่ถูกความกำหนัดย้อมใจ.
อรวินฺท *นป.* ดอกบัว.
อรห *ค.* สมควร, เหมาะสม, ควรแก่การนับถือบูชา, ห่างจากกิเลส.
อรหติ *ก.* สมควร, ควรแก่การบูชานับถือ.
อรโห *ก.วิ.* ไม่ลับหูลับตา.
อรหตฺต *นป.* ความเป็นพระอรหันต์.
อรหตฺตคหณ *นป.* การถือเอาความเป็นพระอรหันต์, การบรรลุความเป็นอรหันต์.
อรหตฺตผล *นป.* อรหัตผล, ผล คือการสำเร็จเป็นพระอรหันต์.
อรหตฺตมคฺค *ป.* อรหัตมรรค, ทางดำเนินไปสู่ความเป็นพระอรหันต์.
อรหทฺธช *ป.* ธงชัยของพระอรหันต์, จีวร.
อรหนฺต *ป.* พระอรหันต์, ผู้ไกลจากข้าศึก คือ กิเลส.
อรหนฺตฆาต *ป.* การฆ่าพระอรหันต์.
อรหนฺตฆาตก *ค.* ผู้ฆ่าพระอรหันต์.
อรหิต *ค.* ดู **อวฺหิต.**
อราติ *ป.* ศัตรู, ข้าศึก.
อริ *ป.* ข้าศึก, ศัตรู.
อริญฺจมาน *กิต.* ไม่ละทิ้ง,ติดตามไปไม่ลดละ.
อริฏฺฐ ๑ *ป., นป.* นกกา, ไม้สะเดา, ไม้มะคำดีควาย, เปรียง, ยาดองเหล้า;
๒ *ค.* ดุร้าย, เคราะห์ร้าย.
อริฏฺฐก *ค.* ไม่ถูกทำร้าย, ไม่บกพร่อง.
อริตฺต ๑ *นป.* หางเสือ, พาย, ถ่อ;
๒ *ค.* ไม่ว่างเปล่า, ไม่เป็นโมฆะ.
อรินฺทม *ค.* ผู้ย่ำยี, ผู้ชนะ, พระราชา.
อริภาเสติ *ก.* กล่าวโจมตี, ท้าทาย.
อริย ๑ *ป.* ผู้ประเสริฐ, พระอริยะ, เผ่าอารยัน;
๒ *ค.* ประเสริฐ, เด่น, มีกำเนิดสูง.
อริยกนฺต *ค.* ยินดี, พอใจ, ซึ่งพอใจในความเป็นอริยะ,อันพระอริยะใคร่แล้ว.
อริยคณ *ป.* หมู่อริยะ.
อริยครหี *ค.* ผู้ติเตียนพระอริยะ.
อริยจิตฺต *นป.* อริยจิต, จิตของพระอริยะ, จิตประเสริฐ.

อริยตฺรช *ค.* ผู้สืบมาจากอริยะ, เหล่ากอของพระอริยะ.
อริยทส *ค.* ผู้มีความเห็นอันประเสริฐ.
อริยธน *นป.* อริยทรัพย์, ทรัพย์อันประเสริฐ, คุณธรรมภายใน.
อริยธมฺม *ป.* อริยธรรม, ธรรมอันประเสริฐ.
อริยปริเยสนา *อิต.* การแสวงหาอันประเสริฐ.
อริยปุคฺคล *ป.* พระอริยบุคคล, พระอริยเจ้า.
อริยผล *นป.* อริยผล, ผลอันประเสริฐ.
อริยมคฺค *ป.* อริยมรรค, ธรรมอันประเสริฐ.
อริยวตา, อริยวตฺตา *อิต.* ผู้กล่าว, ผู้พูดถ้อยคำอันประเสริฐ.
อริยวํส *ป.* อริยวงศ์, วงศ์ของพระอริยเจ้า.
อริยวตฺตี *ค.* ผู้ประพฤติดี, ผู้มีอริยวัตร.
อริยวาส *ป.* การอยู่อันประเสริฐ, สภาพของจิตที่ประเสริฐ.
อริยวิหาร *ป.* อริยวิหาร, การอยู่อันประเสริฐ, การอยู่ดี, การปฏิบัติดี.
อริยโวหาร *ป.* การประพฤติอันประเสริฐ.
อริยสงฺฆ *ป.* พระอริยสงฆ์, หมู่แห่งพระอริยบุคคล.
อริยสจฺจ *นป.* อริยสัจ, ความจริงอันประเสริฐ.
อริยสาวก *ป.*พระอริยสาวก, สาวกของพระอริยะ.
อริยสาวิกา *อิต.* อริยสาวิกา, สาวกที่เป็นหญิงของพระอริยะ.
อริยสีล *นป.*ศีลของพระอริยะ,ศีลอันประเสริฐ.
อริยุโปสถ *ป.* อุโบสถของพระอริยะ.
อริยูปวาท *ป.* การว่าร้ายพระอริยเจ้า.
อริส *นป.* ริดสีดวงงอก, ริดสีดวงทวาร.
อริสปฺป *ป.* มีงูเป็นข้าศึก, พังพอน.
อรุ *นป.* แผลเก่า, แผลเน่า.
อรุกา *อิต.* ดู **อรุ.**
อรุกาย *ป.* กายที่มีแผล, คือ ทวารเก้า, มีกายเป็นแผล.
อรุกฺข *ค.* ไม่มีต้นไม้, ปราศจากต้นไม้.
อรุคตฺต *ค.* กายที่มีแผล.
อรุจิต *ค.* ไม่ชอบใจ.
อรุณ ๑ *ป.* อรุณ, สีแดงเรื่อ;
๒ *ค.* เป็นสีแดงเรื่อ.
อรุณวณฺณ *ค.* มีสีแดงเรื่อ, เป็นสีแดง.
อรุณุคฺคมน *นป.* การขึ้นไปแห่งอรุณ.
อรุณสทิส *ค.*เหมือนอรุณ, มีสีเหมือนสีอรุณ.
อรุปกฺก *ค.*(ตัว)ที่พุพอง,ซึ่งพุพองไปด้วยแผล.
อรูป ๑ *นป.*พระนิพพาน, สภาพที่ไม่มีรูปร่าง;
๒ *ค.* ไม่มีรูป, เป็นนามธรรม.
อรูปกายิก *ค.* ซึ่งเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่มีรูป.
อรูปฐายี *ค.* ซึ่งดำรงอยู่ในชั้นอรูปพรหม.
อรูปตณฺหา *อิต.* ความอยากเป็นผู้ไม่มีตัวตน, ความอยากเกิดในชั้นอรูปพรหม.
อรูปธาตุ *อิต.* อรูปธาตุ, สภาพที่ไม่มีตัวตน.
อรูปภว *ป.* อรูปภพ, ภพที่ไม่มีรูป.
อรูปโลก *ป.* อรูปโลก, โลกแห่งความไม่มีรูป, โลกแห่งความไม่มีตัวตน.
อรูปาวจร *ค.* อรูปาวจร, อันเที่ยวไปในอรูป, อันนับเนื่องด้วยโลกแห่งความไม่มีรูป.
อรูปิม *ค.* ซึ่งไม่มีรูป, ซึ่งไม่สวย.
อรูปิย *ค.* ไม่ใช่รูปิยะ, ไม่ใช่เงินทอง.
อรูปี ๑ *ป.* ผู้ไม่มีรูปร่าง, สภาพที่ไม่มีรูป ;
๒ *ค.* ไม่มีรูป, ไม่มีตัวตน.
อเร *อ.* เป็นคำร้องเรียก เช่น นี่แน่ะ ! เฮ้ย !แว้ย !.

อโรค, อาโรค *ค.* ไม่มีโรค, ซึ่งไม่เจ็บป่วย.
อโรคภาว *ป.* ความไม่มีโรค, ความไม่เจ็บป่วย.
อโรปิต *ค.* ไม่ปลูก, ไม่ตั้งไว้.
อโรสเนยฺย *ค.* ผู้ไม่โกรธง่าย, ผู้ไม่ขุ่นเคือง.
อล, อฬ ๑ *ป., นป.* เล็บมือเล็บเท้า, อุ้งเท้า, ก้ามของสัตว์มีปูเป็นต้น ;
๒ *ค.* พอ, เพียงพอ, เป็นไปได้.
อลํ (หลํ) ๑ *อ.* พอ, เพียงพอ, หยุด, อย่าเลย;
๒ *ค.* สามารถ, ควร, แน่นอน, เหลือคณนา, นับไม่ได้.
อลัปเตยฺยา *อิต.* ผู้มีอายุพอจะแต่งงานได้, หญิงที่ถูกกล่าวว่า "พอละ" เป็นการแสดงความไม่พอใจของสามีไล่ให้เธอกลับไปหามารดาบิดา.
อลัวจนียา *อิต.* หญิงที่ควรแก่การว่ากล่าวอบรมได้.
อลัสาชีว *ค.* ผู้สมควรแก่การคบเพื่อน.
อลกา *อิต.* เมืองของท้าวกุเวร; มหาราชแห่งทิศเหนือและเจ้าแห่งยักษ์บริษัท.
อลกฺก *ป.* สนุขบ้า, สนัขดุ.
อลกฺกมาลี *ค.* ประดับด้วยพวงดอกอลักกะ.
อลกฺขิก *ค.* ไม่มีบุญวาสนา, อาภัพ.
อลกฺขี *อิต.* ความน่าดูน่าชม, ความเป็นผู้ที่เขากำหนด; ความไม่มีบุญวาสนา.
อลคทฺท *ป.* งูพิษ, งูน้ำ.
อลคุ, อลคุคิต *ค.* ไม่ติด, ไม่สงสัยแล้ว.
อลคุคน *นป.* ความไม่ติดข้อง.
อลงฺกต ๑ *กิต.* ประดับตกแต่งแล้ว;
๒ *ค.* ทำเสร็จแล้ว.
อลงฺกรณ *นป.* การประดับตกแต่ง; การทำให้พอใจ; การทำให้สำเร็จ.
อลงฺกรณก *ค.* อันประดับตกแต่ง.
อลงฺกมฺมนิย *ค.* ซึ่งสมควรหรือสามารถพอที่จะทำกรรมได้.
อลงฺการ *ป.* การประดับตกแต่ง, เครื่องประดับ.
อลชฺชี *ค.* ซึ่งไม่อายต่อบาป.
อลตฺตก *นป.* ครั่ง, สีแดงเหมือนสีเลือดนก.
อลตฺตกกต *ค.* ย้อมด้วยครั่งหรือสีแดงสด.
อลนฺท, อลนฺทู *ป.* ดู **อลคทฺท.**
อลปิต *กิต.* ไม่กล่าวแล้ว, ไม่พูดแล้ว.
อลมริย *ค.* อย่างประเสริฐ, อย่างแท้จริง.
อลมตฺถ *ค.* มีประโยชน์ยิ่ง, ดี, สมควร.
อลมฺพ *ค.* ไม่ห้อยย้อย, ไม่ยืดหน่วงไว้, ไม่ชักช้า.
อลส *ค.* ขี้เกียจ, เฉื่อยชา.
อลสก *นป.* การกินอาหารมากเกินไปจนไม่ย่อย.
อลสตา *อิต.* ความง่วงเหงาหาวนอน, ความขี้เกียจ.
อลสุณ *ค.* ไม่ใช่กระเทียม.
อลสฺส, อาลสฺส *นป.* ความขี้เกียจ.
อลาต *นป.* ลูกไฟ, ดุ้นฟืนติดไฟ.
อลาป, อลาพุ *นป.* น้ำเต้า, ฟักทอง, บวบ.
อลาภ *ป.* ความไม่มีลาภ, ความเสื่อมลาภ.
อลาภก *ค.* เสื่อมลาภ, ไม่มีลาภ.
อลาลา *อ.* ไม่พูดว่าลาลา, ไม่พูดอ้ออาเหมือนคนใบ้.
อลิ *ป.* ผึ้ง, แมลงภู่, แมลงป่อง.
อลิก ๑ *นป.* การพูดปด, การพูดเหลาะแหละ;
๒ *ค.* เท็จ, ไม่จริง, เหลวไหล.
อลีน *ค.* ไม่หดหู่, ไม่เฉื่อยชา, กระฉับกระเฉง.

อลีนตา *อิต.* ความไม่หดหู่, ความไม่เฉื่อยชา, ความมีใจเปิดเผย, ความซื่อสัตย์สุจริต.
อลุ *ป.* หม้อน้ำเล็ก ๆ.
อลุทฺท *ค.* ไม่ดุร้าย, ไม่ละโมบ.
อลุพฺภ, อลูพฺภ *ค.* ไม่ถูกกระทบ, ไม่ถูกรบกวน.
อลูข *ค.* ไม่หมองมัว, ไม่ขุ่น.
อเลณ *ค.* ไม่มีที่พึ่งอาศัย.
อโลณ, อโลณิก *ค.* ไม่เค็ม, ปราศจากเกลือ.
อโลภ *ป.* ความไม่โลภ, ความไม่ทะยานอยาก.
อโลม *ค.* ไม่มีขน.
อโลล, อโลลุป *ค.* ไม่โลเล, ไม่วอกแวก, ไม่ถูกตัณหากระทบ, ไม่โลภ.
อลฺล *ค.* ใหม่, เขียวสด, เปียก, ชื้น, ซึม.
อลฺลกุสมุฏฺฐิ *อิต.* กำแห่งหญ้าสด.
อลฺลเกส *ป.* ผมที่สระใหม่, ผมเปียก.
อลฺลโคมย *นป.* มูลโคใหม่.
อลฺลจมฺม *นป.* หนังสด.
อลฺลติณ *นป.* หญ้าสด.
อลฺลทารุ *นป.* ไม้สด.
อลฺลปาณิ *ป.* ฝ่ามือที่สะอาด.
อลฺลมํสสรีร *ป.* สรีระที่มีเนื้อหนังสด.
อลฺลโรหิตมจฺฉ *ป.* ปลาสด.
อลฺลวตฺถ *ป.* ผ้าใหม่.
อลฺลาป *ป.* การสนทนาปราศรัย.
อลฺลาปสลฺลาป *ป.* ดู **อลฺลาป.**
อลฺลิปตฺต *นป.* ใบมะเกลือ.
อลฺลีน *กิต.* ติดแน่นแล้ว.
อลฺลียติ *ก.* ติด, ยึด, เกาะ, อยาก.
อลฺลียน *นป.* ความติด, ความยึด, ความอยาก.
อว *อ.* ปราศ, รู้, ต่ำ, ลง, แท้, หมดจด, น้อย, ติเตียน, ที่, ซึม, เสื่อม, กล่าว, ลัก, ลุญาณ.
อวํ *ก.วิ.* ต่ำ, ลง, ข้างล่าง.
อวํสิร *ค.* มีหัวต่ำลง, หัวปักลง.
อวหรติ *ก.* ดึง, คร่า, ฉุด, ลาก.
อวกโส *ป.* การดึง, การลาก, การถอดยศ, การทำให้เสื่อมลง.
อวกงฺขติ *ก.* หวัง, ต้องการ, อยาก.
อวกฑฺฒติ *ก.* ดึง, ฉุด, ลาก, จมลง.
อวกฑฺฒน *นป.* การดึง, การฉุด, การลาก.
อวกนฺตติ, โอกนฺตติ *ก.* ตัดออก, ผ่าออก, ฉีกออก.
อวกปฺปนา, โอกปฺปนา *อิต.* การตระเตรียม, การจัดแจง.
อวกโรติ *ก.* ทำให้เสื่อม, ดูหมิ่น, สลัดทิ้ง.
อวกสฺสติ, โอกสฺสติ *ก.* ดู **อวกฑฺฒติ.**
อวกาโรกํ *ก.วิ.* กระจัดกระจาย.
อวการี *ค.* ดูหมิ่น, ละเลย, เพิกเฉย.
อวกาส, โอกาส *ป.* โอกาส, ช่องทาง, ห้อง.
อวกิริย ๑ *กิต.* เกลี่ยแล้ว, โปรยแล้ว ๒ *ค.* ทิ้ง, ถูกสลัดทิ้ง, น่าชัง.
อวกุชฺช *ค.* มีหน้าลงข้างล่าง, คว่ำ, น้อมลง.
อวกุกนฺต *กิต.* ก้าวลงแล้ว, ครอบงำแล้ว, ท่วมทับแล้ว.
อวกุกนฺติ *อิต.* การก้าวลง, การหยั่งลง, ความปรากฏ.
อวกุกม *ป.* การก้าวลงสู่, การเกิด, การปรากฏ.
อวกุกมติ (โอกุกมติ) *ก.* ก้าวลง, เกิด, ปรากฏ.
อวกุ่กมุ่ม *กิต.* ก้าวลงแล้ว, ย่างไปแล้ว, หลีกไปแล้ว.

อวกฺการ *ป.* การขว้างทิ้ง, เศษของที่ต้องทิ้ง.
อวกฺการปาติ *อิต.* ถาดสำหรับใส่เศษอาหาร, ภาชนะสำหรับใส่หยากเยื่อ.
อวกฺขลิต *กิต.* ล้างออกแล้ว, นำออกแล้ว, ทิ้งแล้ว.
อวกฺขิตฺต (โอกฺขิตฺต) *กิต.* ถูกขว้างลงแล้ว, ถูกขว้างทิ้งแล้ว.
อวกฺขิปติ (โอกฺขิปติ) *ก.* โยนลง, ขว้างลง, สำรวม, คุ้มครอง.
อวกฺขิปน *นป.* การขว้างลง, การใส่ลง, การบรรจุลง.
อวขณฺฑติ *ก.* ตัด, เกี่ยว.
อวคจฺฉติ *ก.* ตกลงไป, บรรลุถึง, เข้าถึง.
อวคณฺฑการ *ป.* การทำแก้มตุ่ย ๆ.
อวคณฺฑการก *ค.* ซึ่งทำแก้มตุ่ย ๆ.
อวคณฺฑิต *กิต.* ดูหมิ่นแล้ว, ดูถูกแล้ว.
อวคต *กิต.* ตกลงไปแล้ว, บรรลุแล้ว, เข้าถึงแล้ว.
อวคาห *ป.* การก้าวลงสู่, การค้นคว้า, การพิจารณา.
อวคาหติ (โอคาหติ) *ก.* หยั่งลง, เข้าถึง.
อวคาหน *นป.* ดู **อวคาห.**
อวคุณฺฐน *ค.* อันปกคลุม, ซึ่งหุ้มห่อ.
อวคฺคห *ป.* การห้าม, การขัดขวาง, การหน่วงเหนี่ยว.
อวงฺก *ค.* ซึ่งไม่คด, อันไม่งอ.
อวงฺค *ป.* ดู **อปงฺค.**
อวจ (อโวจ) ๑ *ก.* (เขา) ได้กล่าวแล้ว; ๒ *ค.* ต่ำ, ทราม.
อวจน *นป.* ไม่ใช่ถ้อยคำ, ไม่ใช่คำกล่าว, วาจาที่ผิด.
อวจนกร *ค.* อันไม่กระทำตามคำ.
อวจนีย *ค.* ซึ่งไม่ควรกล่าว.
อวจร ๑ *นป.* การท่องเที่ยวไป, ชั้น, แดน, บริเวณ, เขต, วิสัย; ๒ *ค.* ซึ่งท่องเที่ยวไป, ซึ่งอยู่อาศัย.
อวจรก (โอจรก) *ค.* นักสอดแนม, จารบุรุษ, คนที่มีนิสัยชั่ว.
อวจรณ *นป.* นิสัย, ความประพฤติ, การงาน, ความเกี่ยวข้อง.
อวจุตฺถ *ก.* (ท่าน) ได้กล่าวแล้ว.
อวจฺฉิทฺท *ค.* ใช้ในคำว่า **ฉิทฺทาวฉิทฺทำ** เป็นรู, เป็นช่อง.
อวจฺเฉทก *ค.* ซึ่งตัดออกเป็นชิ้น ๆ.
อวช *ป.* คนโหด, คนถ่อย, คนป่า.
อวชย *ค.* แพ้, ปราชัย.
อวชาต *ค.* คนที่เกิดในตระกูลต่ำ,คนที่สันดานต่ำ.
อวชานน *นป.* การดูถูก, การเหยียดหยาม.
อวชานาติ *ก.* ดูถูก, เหยียดหยาม,ปฏิเสธ,ไม่รับรู้.
อวชินาติ *ก.* ชนะ, มีชัย.
อวชียติ *ก.* แพ้, ปราชัย.
อวชฺช *ค.* ๑ น่าตำหนิ, มีโทษ; ๒ ตำหนิไม่ได้, ไม่มีความผิด.
อวชฺชตา *อิต.* ใช้ในคำว่า **อนวชฺชตา** = ความไม่น่าติเตียน, ความไม่มีโทษ.
อวชฺฌ *ค.* ซึ่งไม่ถูกฆ่า, อันไม่ถูกทำลาย.
อวฌาต *กิต.* ดูถูกแล้ว, สบประมาทแล้ว.
อวญฺจน *ค.* ซึ่งเคลื่อนไหวไม่ได้.
อวญฺญ *ค.* ไม่เป็นหมัน.
อวญฺญตฺติ *อิต.* (ใช้ในคำว่า **อนวญฺญตฺติ**) ความไม่ถูกดูถูก.

อวญฺญา ๑ *อิต.* ความดูถูก, ความไม่นับถือ; ๒ *ค.* ถูกดูถูก, ถูกสบประมาท.

อวญฺญาต, อวญฺญิต (อุญฺญาต) *กิต.* ถูกดูถูกแล้ว, ถูกสบประมาทแล้ว.

อวฏ *นป.* ปล่อง, ช่อง, รู, หนอก, หรือต้นคอ.

อวฏงฺก *ป.* เสากระโดงเรือ.

อวฏฺฐาน *นป.* ฐานะ, ตำแหน่ง, ที่ตั้ง.

อวฏฺฐิต *ค.* มั่นคง, ยั่งยืน.

อวฏฺฐิตตา *อิต.* ความมั่นคง, ความยั่งยืน, ความถาวร.

อวฏฺฐิติ *อิต.* ความตั้งมั่น, ความมั่นคง, ความคงทน.

อวฑฺฒิ *อิต.* ความไม่เจริญ, ความเสื่อม.

อวณฺฏ *ค.* ไม่มีลำต้น.

อวณฺณ *ป.* การตำหนิ, การกล่าวโทษ.

อวณฺณนีย *ค.* ไม่พึงกล่าว, ไม่พึงพรรณนา.

อวณฺณวาท *ป.* การตำหนิ, การใส่ร้าย.

อวตංส *ป.* เครื่องประดับหู,เครื่องประดับศีรษะ.

อวตต (โอตต) *กิต.* แผ่ไปแล้ว, ปกคลุมแล้ว.

อวตรณ *นป.* อวตาร, การแบ่งภาคลงมาเกิด, ท่า, ช่อง.

อวตรติ *ก.* หยั่งลง, แบ่งภาคลงมาเกิด.

อวตาร *ป.* ดู **อวตรณ.**

อวติฏฺฐติ *ก.* ตั้งลง, ยึดมั่น, ยืนนิ่ง.

อวติณฺณ (โอติณฺณ) *กิต.* หยั่งลงแล้ว, อวตารลงมาแล้ว, แบ่งภาคลงมาเกิดแล้ว.

อวตฺถ ๑ *ค.* ผู้ไม่มีผ้า, ชีเปลือย; ๒ *กิต.* ทิ้งแล้ว, โยนแล้ว.

อวตฺถรณ *นป.* ๑ เครื่องลาด, เครื่องปกปิด; ๒ การแผ่ไป, การท่วมทัน.

อวตฺถรติ *ก.* ปู, ลาด, ทับ, ท่วมทัน.

อวตฺถารณ *นป.* ดู **อวตฺถรณ.**

อวตฺถุ *ค.* ไม่มีมูล, ไม่มีเรื่อง, ไม่มีวัตถุ.

อวทญฺญุต, อวทญฺญู *ค.* ผู้ไม่เผื่อแผ่, ผู้ทำเป็นไม่รู้ความประสงค์ของผู้ขอ.

อวทาต (โอทาต) *ค.* ขาวสะอาด.

อวทาน *นป.* ดู **อปทาน.**

อวทานิย *ค.* ตระหนี่, อันตกต่ำ.

อวทาปน *นป.* ความสะอาด, ความหมดจด.

อวทายติ *ก.* กรุณา, เอื้อเฟื้อ.

อวทารณ *นป.* จอบ, เสียม, พลั่ว.

อวทียติ *ก.* ถูกตัด, ถูกทำลาย.

อวเทหก *ค.* เต็มอิ่ม, เต็มท้อง เช่น คำว่า **อุทราวเทหกโภชนं** = อาหารหนัก.

อวธาน *นป.* การเอาใจใส่, การเอื้อเฟื้อ.

อวธารณ *นป.* การกำหนดแน่, การจำกัดลงไป, เป็นชื่อเรียกนิบาต **เอว** เป็นต้น.

อวธาเรติ *ก.* กำหนดแน่, จำกัดลง, เลือก.

อวธิ ๑ *ป.* บริเวณ, เขตแดน, ที่ต่ำ, หลุม; ๒ *ก.* ได้ฆ่าแล้ว.

อวน *ค.* ไม่มีกิเลส, ปราศจากกิเลส.

อวนต *ค.* ดู **อวญฺญ.**

อวนติ *อิต.* การก้ม, การโน้ม, การยอบกายลง.

อวนถ *ค.* ไม่มีกิเลส, ปราศจากกิเลส.

อวนิ *อิต.* แผ่นดิน; ทางน้ำ, รางน้ำ.

อวนินฺทติ *ก.* ติเตียน, นินทา.

อวนีปติ, อวนีส *ป.* ผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน, พระเจ้าแผ่นดิน.

อวนฺตตญฺห *ค.* ผู้ที่มีตัณหายังไม่คายคืน.

อวนฺติ *ป.* ชื่อแคว้นหนึ่งในอินเดีย.

อวนฺทิย *ค.* ผู้ไม่ควรกราบไหว้.
อวปกาสติ *ก.* ดู **อปกสฺสติ.**
อวปตฺต, โอปตฺต *ค.* มีใบหล่นลงแล้ว,ไม่มีใบ.
อวปายี *ค.* ผู้ดื่ม.
อวปิวติ *ก.* ดื่มลงไป.
อวพุชฺฌติ *ก.* ตรัสรู้, เข้าใจ, ตื่น.
อวโพธ *ป.*, **อวพุชฺฌน** *นป.* ความรู้, ความเข้าใจ, การตรัสรู้, การตื่น.
อวโพธติ *ก.* รู้แจ้ง, ตรัสรู้, ตื่น.
อวโพเธติ *ก.* ให้ตรัสรู้, ให้ตื่น.
อวภาสก *ค.* ส่องแสง, รุ่งโรจน์, โอภาส.
อวภาสติ *ก.* ส่องแสง, โชติช่วง.
อวภุญฺชติ *ก.* กิน, รับประทาน.
อวภูต *ค.* ต่ำ, ไม่มีค่า, น่าเกลียด, ปรากฏ.
อวมงฺคล, อวมงฺคลฺล ๑ *นป.* อวมงคล, ความไม่เจริญ; ๒ *ค.* ไม่เจริญ, ไม่เป็นมงคล.
อวมญฺญติ *ก.* ดูหมิ่น, ดูถูก, สบประมาท.
อวมญฺญนา *อิต.* การดูหมิ่น, การสบประมาท.
อวมาน *ป.*, **อวมานน** *นป.* ดู **อวมญฺญนา.**
อวมานิต *กิต.* ถูกดูหมิ่นแล้ว.
อวมาเนติ *ก.* ให้ดูหมิ่น, ให้ดูแคลน.
อวยว *ป.* อวัยวะ, แขนขา, องคาพยพ, ส่วนประกอบ.
อวยวคม, อวยาคมน *ค.* ซึ่งมาในเบื้องต่ำ, ถึงเบื้องต่ำ.
อวร *ค.* ทีหลัง, ภายหลัง, หนุ่มกว่า.
อวรช *ป.* น้องชาย.
อวรชฺฌติ *ก.* ผิดพลาด, ล้มเหลว, เพิกเฉย.
อวรต *ค.* หยุด, งด.
อวรปุร *นป.* ทิศตะวันตกของเมือง.
อวรวต *ป.* พระอาทิตย์.
อวรุทฺธ *กิต.* ปิดแล้ว, ห้ามแล้ว, ไล่ออกแล้ว, ถูกปล้น.
อวรุทฺธก *ค.* ปิดล้อม, กั้น, ขัดขวาง, ขับไล่; อันเป็นข้าศึก.
อวรุทฺธติ *ก.* ขับไล่, ไล่ออก, เนรเทศ.
อวรุนฺธติ *ก.* กักขังไว้, กีดกัน, ปิด.
อวโรธก *ป.* ผู้ขัดขวาง, ผู้กีดกัน, ผู้ทำผิด.
อวโรธน *นป.* การกีดขวาง, อุปสรรค; ความผิด.
อวลกฺข *ค.* ขาว.
อวลกฺขณ *ค.* น่าเกลียด, มีลักษณะน่าเกลียด.
อวลคฺค ๑ *ป.*, *นป.* บั้นเอว, สะเอว; ๒ *ค.* ข้อง, ติดแล้ว.
อวลญฺช *นป.* ไม่ใช่รอย, ไม่มีเครื่องหมาย.
อวลมฺพติ *ก.* ห้อยย้อย, ยึดหน่วง.
อวลมฺพน *นป.*การห้อยย้อย, การยึดหน่วง.
อวลิ, อวลี *อิต.* แถว, แนว, ขอบ, ชาย.
อวลิขติ *ก.* ขูดออก, ลบออก, ตัดเป็นชิ้น ๆ.
อวลิมฺปติ *ก.* โบก, ฉาบ, ทา, ไล้.
อวเลขติ *ก.* ดู **อวลิขติ.**
อวเลขน *นป.* การขูดออก, การลบออก.
อวเลขนกฏฺฐ *นป.* ไม้ชำระ, ไม้สำหรับขัดถู.
อวเลป *ป.* การฉาบทา, ความหยิ่ง, ความดูหมิ่น.
อวเลปน *นป.* การฉาบทา, การลูบไล้.
อวเลหน *นป.* การเลีย.
อวโลกน *นป.* การมองดู, การตรวจดู; การอำลา.
อวโลเกติ *ก.* มองดู, ตรวจดู; อำลา.
อวส *ค.* ไม่มีอำนาจ.
อวสกฺกติ *ก.* ถอยกลับ.

อวสฏ, โอสฏ *ค.* ผู้ละออก, ผู้ผละหนี, คนที่เข้ารีตศาสนาอื่น.
อวสร *ป.* โอกาส, คราว, ต้นเหตุ.
อวสรติ *ก.* เที่ยวไป, มาถึง, พัก, อาศัย, ประชุมลง, รวมลง.
อวสล *ค.* คนชั่ว, คนถ่อย.
อวสาเทติ *ก.* รุกราน, กดขี่, ข่มเหง.
อวสาน *นป.* อวสาน, ที่สุด, สรุป.
อวสาย *นป.*การอวสาน, การจบลง, การสรุป.
อวสายี *ค.* ซึ่งอวสาน, สิ้นสุด, จบ.
อวสิญฺจติ *ก.* รด, ประพรม.
อวสิญฺจนก *ค.* รด, ประพรม.
อวสิฏฺฐ *กิต.* เหลืออยู่แล้ว, ค้างอยู่แล้ว.
อวสิฏฺฐก *ค.* เหลือลง, คงอยู่.
อวสิต *ค.* สำเร็จแล้ว, กำหนดรู้ชัดแล้ว.
อวสิตฺต *กิต.* รดแล้ว, พรมแล้ว, อภิเษกแล้ว.
อวสิสฺสติ *ก.* เหลือไว้, ค้างไว้.
อวสี ๑ *ค.* ไม่มีอำนาจ; ไม่ชำนาญ; ควบคุมไม่ได้; ๒ *ก.* ได้หยุดพักอยู่แล้ว.
อวสีทติ *ก.* จมลง, ดิ่งลง.
อวสีน *ค.* อยู่, คงอยู่.
อวสุสฺสติ *ก.* เหี่ยวแห้ง, ร่วงโรย, ซีด.
อวสุสฺสน *นป.* ความเหี่ยวแห้ง, ร่วงโรย.
อวสูร *ป.* พระอาทิตย์ตก.
อวสูรํ *ก.วิ.* ขณะที่พระอาทิตย์ตก, พร้อมกับพระอาทิตย์ตก.
อวเสมาน *ค.* นอน, บรรทม.
อวเสส ๑ *นป.* สิ่งที่เหลือ, ส่วนเหลือลง; ๒ *ค.* ซึ่งเหลือค้างอยู่; เป็นเศษ.
อวเสสก *นป., ค.* สิ่งที่เหลือลง,ส่วนเหลือ, เศษ.
อวสฺส *ค.* ขัดกับความประสงค์, ซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้.
อวสฺสํ *ก.วิ.* แน่แท้, หลีกเลี่ยงไม่ได้.
อวสฺสกํ *ก.วิ.* อย่างแน่แท้, แน่นอน.
อวสฺสชติ, โอสฺสชติ *ก.* สละ, ละทิ้ง, ตัดขาด, ยกเลิก.
อวสฺสน *นป.* ไม่ใช่เสียงร้อง, (ของแกะ).
อวสฺสย *ป.* การอุดหนุน, การป้องกัน; ที่พึ่ง, ที่อาศัย.
อวสฺสยติ *ก.* อิง, อาศัยอยู่, เนื่องอยู่ด้วย.
อวสฺสว *ค.* มีผล, นิยมใช้ในรูปปฏิเสธว่า **"อนสฺสว** = ไม่มีผล" เท่านั้น.
อวสฺสาวน *นป.* การกรอง.
อวสฺสิก *ค.* ยังไม่ได้กาลฝน, ยังไม่ได้พรรษา; นวกะ.
อวสฺสิต *ก.* กิต. อิงแล้ว, อาศัยอยู่แล้ว, เนื่องอยู่แล้ว, ฝนไม่ตกแล้ว,ไม่พำนักแล้ว.
อวสฺสุต *ค.* ชุ่มด้วยราคะ, อันราคะรั่วรด.
อวสฺเสติ *ก.* พิง, อาศัย, เนื่องอยู่.
อวหฏ *กิต.* ถูกนำไปแล้ว, อันเขาลักไปแล้ว.
อวหรณ *นป.* การนำไป, การลักขโมย, อวหาร.
อวหรติ *ก.* ถือไป, ขโมยไป.
อวหสติ *ก.* หัวเราะเยาะ.
อวหาร *ป.* ดู **อวหรณ.**
อวหาริย *นป.* การจากไป, การอำลา.
อวหาส *ป.* การแย้มหัว, การหัวเราะเยาะ.
อวหียติ *ก.* ถูกทอดทิ้ง, ล้าหลังอยู่.
อวา *อิต.* อันตราย, ความทุกข์.
อวากโรติ *ก.* เลิกทำลาย; ให้คืน.
อวาคต *ค.* เคลื่อน, เลื่อน, ตก.

อวาฏ *ป.* ขุม, หลุม, บ่อ.
อวาฏุก *ค.* ดู **อปาฏุก.**
อวาต *ค.* ไม่มีลม.
อวาตปานก *ค.* ไม่มีช่องกินลม, ไม่มีหน้าต่าง.
อวาปุรณ *นป.* กุญแจ, ลูกดาล, เครื่องปิด, เครื่องไข.
อวาปุรติ *ก.* ปิด, ไข.
อวายมต *ค.* ไม่ทำความพยายาม.
อวายาปิต *ค.* ไม่ให้ทอแล้ว, ไม่ให้ปั่นแล้ว.
อวาวฏ *ค.* เป็นอิสระ, ไม่มีใครขัดขวาง, ซึ่งยังไม่ได้แต่งงาน.
อวาส *ป.* การอยู่, การอาศัย.
อวิ *ป.* แกะ.
อวิกตฺถี *ค.* ไม่โอ้อวด, ไม่คุยโต.
อวิกปฺปิต *กิต.* ไม่ได้วิกัปแล้ว, ไม่ถูกขอแล้ว.
อวิกมฺปมาน *ค.* ไม่หวั่นไหว, ไม่สงสัย.
อวิกมฺปิต *ค.* ซึ่งไม่หวั่นไหว, อันไม่สงสัย.
อวิกมฺปี *ค.* ผู้ไม่หวั่นไหว, ผู้ไม่กวัดแกว่ง.
อวิการ *ค.* ไม่พิการ, ไม่ผันแปร.
อวิกิณฺณ *ค.* ไม่เกลื่อนกล่น, ไม่เรี่ยราด, ไม่เหลวไหล.
อวิโกปี *ค.* ไม่หวั่นไหว, ไม่ถูกรบกวน, ทำลายไม่ได้.
อวิกฺขิตฺต *ค.* ไม่ถูกซัดไป, ไม่ถูกส่งไปที่อื่น, ไม่ฟุ้งซ่าน.
อวิกฺขมฺภิย *ค.* อันไม่ถูกข่ม, ซึ่งไม่ถูกปราบปราม.
อวิกฺเขป *ป.* ความไม่ฟุ้งซ่าน.
อวิคต *ค.* ไม่ไปปราศ, ไม่หายไป.
อวิคฺคห *ป.* สภาพที่ถือเอาไม่ได้; กามเทพ, เจ้าแห่งความรัก; การไม่โต้เถียงกัน.
อวิฆมฺฏิต *ค.* อันไม่ถูกกระทบ, ซึ่งไม่สั่น.
อวิฆาฏ *ป.* การไม่ฆ่า, การไม่เบียดเบียน.
อวิจกฺขณ *นป.* การไม่เห็น, การไม่ประจักษ์, ความไม่รู้แจ้ง
อวิจาร *ป.* การไม่วิจารณ์, การไม่พิจารณา.
อวิจาเรติ *ก.* ไม่วิจารณ์, ไม่พิจารณา.
อวิจิกิจฺฉา *อิต.* ความไม่ลังเล,ความไม่แน่ใจ.
อวิจิณฺณ ๑ *นป.* ความซ่ำซอง;
๒ *ค.* ไม่เลือก, ไม่ค้นหา.
อวิจุ่ง *ก.วิ.* อย่างไม่ปกปิด, อย่างเปิดเผย.
อวิชาต *ค.* ไม่ได้คลอด, ไม่เคยมีลูก.
อวิชานำ *ก.วิ.* ไม่รู้, ไม่เข้าใจ.
อวิชฺชมาน *กิต.* ไม่มีอยู่, ไม่ปรากฏอยู่.
อวิชฺชา *อิต.* อวิชชา, ความไม่รู้, ความเขลา.
อวิชฺโชฆ *ป.* ห้วงน้ำคืออวิชชา.
อวิญฺญาณก *ค.* ไม่มีวิญญาณ, ไม่มีความรู้สึกตัว.
อวิญฺญาต *ค.* ไม่รู้.
อวิญฺญาตวาที *ป.* ผู้มักกล่าวว่าไม่รู้.
อวิญฺญู *ค.* ไม่รู้, โง่เขลา.
อวิต *ค.* ปกปัก, รักษา, ดูแล.
อวิตกฺก *ค.* ไม่วิตก, ไม่ตรึกตรอง.
อวิตถ *นป.* ความจริง.
อวิตฺถนตา *อิต.* ความไม่ตึง, ความไม่กระด้าง.
อวิตฺถาร *ป.* ความไม่พิสดาร.
อวิทิต *ค.* อันไม่รู้, ซึ่งไม่ประสบ.
อวิทู *ป.* ผู้ไม่รู้, ผู้เขลา.
อวิทูร ๑ *นป.* สถานที่ไม่ไกล; ๒ *ค.* ไม่ไกล.
อวิทฺทสุ, อวินฺทสุ *ค.* ผู้ไม่รู้, ผู้ไม่ได้ประสบ.
อวินย *ป.* ไม่ใช่วินัย, ความประพฤติผิด.

อวินาสก, อวินาสิก *ค.* ไม่มีเหตุทำให้พินาศ, ไม่ฉิบหาย.

อวินาสน *ค.* ไม่พินาศ, ไม่ฉิบหาย.

อวินิจฺฉยญฺญู *ค.* ไม่รู้จักวิธีวินิจฉัย, ไม่รู้จักวิธีตัดสิน.

อวินิธาย *ค.* ไม่เข้าไปตั้งไว้ผิด, ไม่แสดงออกผิด.

อวินิปาต *ค.* ไม่ตกไป, ไม่ตก (นรก).

อวินิพฺภุชนฺต, อวินิพฺภุชต *กิต.* ไม่แบ่งแล้ว; ไม่สามารถรู้ได้แล้ว.

อวินิพฺโภค *ค.* อันแบ่งไม่ได้; ไม่แน่ชัด.

อวินีต *ค.* ฝึกไม่ได้, สั่งสอนไม่ได้.

อวิโนทย *ค.* ขจัดไม่ได้, บรรเทาไม่ได้.

อวิปกฺก *ค.* อันไม่สุก, ซึ่งไม่ให้ผล.

อวิปกฺกนฺต *ค.* ไม่หลีกไปแล้ว, ไม่ก้าวล่วงไปแล้ว.

อวิปจฺจนีกสาตตา *อิต.* ความเป็นผู้ไม่ยินดีในการโต้แย้ง.

อวิปริณต *กิต.* ไม่แปรปรวนแล้ว, ไม่กลับกลายแล้ว.

อวิปริณามธมฺม *ป.* ความไม่เปลี่ยนแปลง, ความไม่แปรไปเป็นอย่างอื่น.

อวิปริต, อวิปริตฺต *ค.* ไม่ขัดกัน, ไม่แปรปรวน, ไม่กลับกลาย.

อวิปลฺลตฺถ *ค.* ไม่ผิด, ไม่ผันแปร, ไม่คลาดเคลื่อน, ไม่สำคัญผิด.

อวิปสฺสก *ค.* ไม่เห็นแจ้ง.

อวิปาก *ค.* ไม่มีผล, ไม่ให้ผล.

อวิปฺปฏิสาร *ป.* ความไม่วิปฏิสาร, ความไม่เดือดร้อน.

อวิปฺปวาส ๑ *ป.* การไม่อยู่ปราศจาก, ความตั้งใจ; ๒ *ค.* ซึ่งไม่ทอดทิ้ง, ตั้งใจ, กระตือรือร้น.

อวิภาวี *ค.* ผู้ไม่มีปัญญาแจ่มแจ้ง.

อวิภตฺต *ค.* อันไม่แจกหรือจำแนก.

อวิภูต *ค.* ซึ่งไม่แจ้งชัด, อันไม่ปรากฏชัด, อันไม่เป็นจริง.

อวิภูสน *นป., ค.* ไม่ตกแต่ง, ไม่ประดับประดา.

อวิเภทิย *ค.* ไม่พึงทำให้แตกกัน.

อวิมน *ค.* ไม่ยุ่งเหยิง, ไม่สับสน.

อวิมานนา *อิต.* การไม่ดูหมิ่น, การไม่เหยียดหยาม.

อวิมุข *ค.* ไม่หลบหน้า, ไม่หลีกลี้หนีหน้า.

อวิมุตฺต *ค.* ไม่หลุดพ้น, ไม่พ้น.

อวิรล, อวิรฬ *ค.* ไม่บาง, ไม่ห่าง, ไม่มีช่อง.

อวิราชยต *ค.* ไม่คลายความกำหนัดยินดี, ไม่คลายยึดถือ.

อวิราธต *ค.* ไม่ผิด, ไม่พลาด.

อวิริย *ค.* ไม่มีความเพียรพยายาม.

อวิรุทฺธ *ค.* ไม่เป็นปฏิปักษ์, เป็นเพื่อน, ไม่ขัดขวาง, ไม่ผิด.

อวิรูฬฺห *ค.* ไม่เจริญงอกงาม.

อวิรูฬฺหิ *อิต.* ความไม่เจริญงอกงาม.

อวิโรธ *ป.* ความไม่ยินร้าย, ความไม่โกรธ, ความไม่ประพฤติผิดธรรม, ความสุภาพ.

อวิโรธน *นป.* ดู **อวิโรธ**.

อวิลมฺพิตํ *ก.วิ.* อย่างรวดเร็ว, ไม่ชักช้า.

อวิลุตฺต *ค.* ไม่ได้ปล้น, ไม่ได้ลักแล้ว.

อวิวฏ *ค.* ไม่เปิด, ไม่ห่าง.

อวิวรทนฺต *ค.* มีฟันไม่ห่าง, มีฟันเรียบเสมอดี.

อวิวยฺห *ค.* ยากที่จะทนได้; ไม่ควรจะแต่งงาน.

อวิวาท *ป.* การไม่วิวาท, การไม่โต้แย้ง; การยินยอมตกลง.

อวิวิตฺต *ค.* ไม่สงัดเงียบ, ไม่ห่างไกล.
อวิส *ค.* ไม่ใช่ยาพิษ, ไม่มียาพิษ,ไม่เป็นพิษ.
อวิสำวาท *ป.* การไม่พูดลวงโลก,การไม่พูดโกหก.
อวิสำวาทก *ค.* ผู้ไม่พูดหลอกลวง, ผู้ไม่พูดคลาดเคลื่อนจากความจริง.
อวิสำวาทนตา *อิต.* ความไม่พูดหลอกลวง, ความซื่อสัตย์.
อวิสำวาที *ค.* ดู **อวิสำวาทก.**
อวิสำวาเทติ *ก.* ให้พูดคำไม่หลอกลวง, ให้พูดแต่วาจาสัตย์.
อวิสคฺคตา *อิต.* ความไม่ถูกขัดขวาง, ความไม่ถูกรบกวน; ความปรองดองกัน, ความสมดุลกัน.
อวิสฏ *ค.* ไม่ซ่านไป, ไม่แผ่กระจายไป.
อวิสย *ค.* ไม่อยู่ในวิสัย, ไม่อยู่ในขอบเขต, ไม่ใช่วิสัย.
อวิสหนฺต *ค.* ไม่อดทน, ไม่อดกลั้น.
อวิสาร, อวิสารี *ค.* ไม่พร่า, ไม่แผ่กระจายไป.
อวิสารท *ค.* ไม่แกล้วกล้า, ไม่อาจหาญ, ไม่เชื่อมั่น.
อวิสาหฏ *ค.* ไม่ถูกรบกวน, ไม่ถูกทำให้เขว หรือฟุ้งซ่าน.
อวิสาหาร *ป.* ไม่มีความวอกแวก, ไม่มีความฟุ้งซ่าน.
อวิสุทฺธ *ค.* ไม่บริสุทธิ์, ไม่สะอาด.
อวิเสสกร *ค.* อันไม่แปลก, ไม่แตกต่าง.
อวิเสสน *ก.วิ.*โดยไม่แปลก, โดยไม่แตกต่างกัน.
อวิสฺสชฺชิ *ก.* ได้ปล่อยแล้ว, ได้สละแล้ว.
อวิสฺสชฺชิย *ค.* ไม่ควรสละ, ไม่ควรแจก.
อวิสฺสตฺถ *ค.* ไม่คุ้นเคย, ไม่น่าไว้ใจ; ไม่พอใจ.
อวิสฺสาสนิย *ค.* ไม่น่าเชื่อถือ, ไม่ควรตีสนิท.
อวิหา *อิต.* ชื่อพรหมชั้นสุทธาวาสชั้นแรก.
อวิหิต *ค.* ไม่ทำ, ไม่ประกอบ.
อวิหึสา, อวิเหสา *อิต.* การไม่เบียดเบียน; ความกรุณา, มนุษยธรรม.
อวิเหฐก *ค.* ผู้ไม่เบียดเบียน, ผู้ไม่ทำอันตราย.
อวิเหฐน *นป.* การไม่เบียดเบียน.
อวี *อิต.* แม่แกะ, แกะตัวเมีย.
อวีจิ ๑ *อิต.* ชื่อนรกขุมหนึ่ง; ความคร่ำคร่า; ตลอดกาลไม่ขาดระยะ;
๒ *ค.* ไม่มีคลื่น, ไม่มีเปลว.
อวีต *ค.* ไม่ไปปราศ, ไม่หมดสิ้น.
อวีติกฺกม *ป.* การไม่ก้าวล่วง, การไม่ประพฤติล่วงเกิน.
อวีติวตฺต *ค.* ไม่ล่วงเลยไป, ไม่ผ่านพ้นไป.
อวีวทาต *ค.* ไม่สะอาดหมดจด.
อวุฏฺฐิก *ค.* ไม่มีฝน, ปราศจากฝน.
อวุตฺต *ค.* ไม่กล่าวแล้ว,อันเขาไม่กล่าวบอกแล้ว.
อวุตฺติปริโภค *ป.* การบริโภคอาหารที่ผิดธรรมชาติ(คืออาหารที่เขาไม่นิยมกินกัน).
อวุสิต *ค.* ไม่อยู่อาศัยแล้ว.
อวูปกฏฺฐ *ค.* ไม่ถูกพร่า, ไม่ถูกลากไป.
อวูปสนฺต *ค.* ไม่เข้าไปสงบระงับ.
อวูปสม *ป.* การไม่เข้าไปสงบระงับ.
อเวกลฺล *ค.* ไม่ขาดตกบกพร่อง, ไม่วิกลวิการ.
อเวกลฺลตา *อิต.* ความไม่ขาดตกบกพร่อง, ความไม่วิกลวิการ.
อเวกฺขติ *ก.* เห็นชัด, พิจารณาดู, ตรวจดู.
อเวกฺขน *นป.* การเห็นชัด, การตรวจดูด้วยปัญญา.
อเวกฺขิปติ *ก.* ทิ้งหรือหย่อนเท้าลง, กระโดด.

อเวจิกิจฺฉี *ค.* ไม่มีความสงสัยแคลงใจ.
อเวจฺจ ๑ *กิต.* หยั่งลงด้วยปัญญา, หยั่งรู้แล้ว;
๒ *ค.* แน่ชัด; ไม่หวั่นไหว, สมบูรณ์, มั่นคง.
อเวธ *ค.* ไม่ถูกทำร้าย, ไม่หวั่นไหว.
อเวภงฺคิก,-คิย ๑ *นป.* ของที่ไม่ควรแบ่งแจก;
๒ *ค.* ซึ่งไม่ควรแบ่งแจก.
อเวร ๑ *นป.* ความไม่มีเวร,ความไม่มีความพยาบาท; ๒ *ค.* ไม่มีเวร, ไม่มีความจองร้าย.
อเวรี *ค.* ไม่มีเวร, ไม่มีความจองร้าย.
อเวลา *อิต.* เวลาอันไม่สมควร, ไม่ใช่เวลา.
อเวหาสกุฏิ *อิต.* กุฏีไม่เป็นร้าน, กุฏีที่ไม่แขวนอยู่ในอากาศ คือกุฏีไม่สูง.
อโวทาต *ค.* ไม่ขาว, ไม่บริสุทธิ์.
อวฺยคฺค *ค.* ไม่ถูกรบกวน, ไม่สับสน,ไม่งงงวย.
อวฺยตฺต *ค.* ไม่ฉลาด, ไม่เฉียบแหลม; ไม่สำเร็จ, ไม่ปรากฏออกมา.
อวฺยตฺตตา *อิต.* ความเป็นผู้ไม่ฉลาดเฉียบแหลม; ความไม่แสดงผลออกมาให้ปรากฏ.
อวฺยถ *ค.* ไม่ลำบาก, ไม่เดือดร้อน.
อวฺยย *นป.* อัพยยศัพท์, ศัพท์ที่แจกวิภัตติไม่ได้; ความไม่เสื่อม.
อวฺยเยน *ก.วิ.* โดยปราศจากความสิ้นเปลือง, โดยไม่หมดสิ้นไป.
อวฺยยีภาว *ป.* ความเป็นของไม่สิ้น; เป็นชื่อของสมาสซึ่งมีอัพยยศัพท์เป็นบทประกอบ.
อวฺยสน *นป.* ความไม่เสื่อมสูญ,ความไม่ฉิบหาย.
อวฺยากต *ค.* ซึ่งพระพุทธองค์ไม่ทรงพยากรณ์โดยประการอื่น คือไม่ทรงชี้ชัดลงไปว่าดีหรือชั่ว; ที่เป็นกลางๆ.
อวฺยาทินฺน,-ทิณฺณ *ค.* ไม่ชักให้เห,ไม่ทำให้เขว, ไม่ไหลไปผิดทาง.
อวฺยาธิ *ค.* ไม่มีพยาธิ, ไม่ถูกโรคเบียดเบียน.
อวฺยาปชฺฌ ๑ *นป.* การไม่เบียดเบียน, ความเป็นผู้มีใจกรุณา;
๒ *ค.* ปราศจากการกดขี่, มีใจกรุณา.
อวฺยาปนฺน *ค.* ปราศจากความพยาบาท, ไม่มีความมุ่งร้าย.
อวฺยาปาท *ป.* ความไม่พยาบาท, ความไม่ปองร้ายผู้อื่น.
อวฺยายต *ค.* ไม่พินิจพิเคราะห์, ประมาท.
อวฺยายิก *ค.* ไม่เสื่อม, ไม่เปลี่ยนแปลง,ไม่หมดไป.
อวฺยาวฏ *ค.* ไม่ห่วง, ไม่กังวล, ไม่ขวนขวาย, ประมาท, สะเพร่า, เพิกเฉย.
อวฺยาเสก *ค.* ไม่ระคน, ไม่คลุกเคล้า; บริสุทธิ์.
อวฺยาหรติ *ก.* นำมา, นำกลับมา.
อวฺโยสิต *ค.* ไม่ถึงความสำเร็จ, ไม่ถึงที่สุด.
อวฺหย ๑ *ป.* ชื่อ, การเรียกชื่อ;
๒ *ค.* มีชื่อ, อันเขาเรียกชื่อว่า.
อวฺหยติ, อวฺเหติ *ก.* เรียก, ขนานนาม.
อวฺหา *อิต.* ชื่อ, นาม.
อวฺหาต *กิต.* เรียกแล้ว, ร้องเรียกแล้ว.
อวฺหาติ *ก.* ดู **อวฺหยติ,**
อวฺหาน *นป.* ชื่อ, การร้องเรียก, การขานชื่อ.
อวหายน *นป.* การเรียก, การร้องขอ.
อวฺหายิก ๑ *ป.* ผู้ตั้งชื่อ, ผู้ขนานนาม;
๒ *ค.* ซึ่งเรียกชื่อ, ซึ่งให้ชื่อ.
อวฺเหติ *ก.* ดู **อวฺหาติ.**
อส *ค.* เลว, ไม่ดี.
อสัยุตฺต *ค.* ไม่ผูก, ไม่ประกอบ.

อสังวัต *ค.* ไม่จำกัด,ไม่กำหนดลงอย่างแน่นอน.
อสังวร *ป.* การไม่สังวร, การไม่ระวัง.
อสังวาส *ค.* ไม่มีสังวาส, มีสังวาสอันไม่เสมอกัน.
อสังวินฺทำ *ค.* ไม่ประสบอยู่, ไม่รู้อยู่.
อสังวุต *ค.* ไม่สังวร, ไม่ระวัง.
อสังสฏฺฐ *ค.* ไม่เกี่ยวข้อง, ไม่ระคน,ไม่ส้องเสพ.
อสังสัย *ค.* ไม่มีความสงสัย, หมดกังขา.
อสังสริตปุพฺพ *ค.* ไม่เคยท่องเที่ยวไป, ไม่เคยบังเกิดมาก่อน.
อสังหรติ *ก.* ไม่ย้ายไป, ไม่ขนไป.
อสังหาริม *ค.* ซึ่งนำไปไม่ได้, ซึ่งเคลื่อนที่ไม่ได้.
อสังหาริก,-ริย *ค.* พรากไปไม่ได้,ไม่อาจถือไปได้.
อสังหีร *ค.* ซึ่งไม่หวั่นไหว, ไม่ง่อนแง่น.
อสกึ *ก.วิ.* ไม่ใช่ครั้งเดียว, บ่อยๆ, เนืองๆ.
อสกฺก,-กฺเณยฺย,-โกนฺต *ค.* ไม่อาจ,ไม่สามารถ, ไม่สมควร.
อสกฺขร *ค.* ไม่มีกรวด, ราบเรียบ, เสมอ.
อสกฺย *ค.* ไม่ใช่ชาวศากยะ.
อสกฺยธีตา *อิต.* ไม่ใช่ธิดาของศากยะ.
อสกฺยปุตฺต *ป.* ไม่ใช่ศากยบุตร, ไม่ใช่เหล่ากอของศากยะ.
อสกฺขิลวาจตา *อิต.* ความเป็นผู้กล่าววาจาอันไม่เป็นมิตร, การพูดถ้อยคำอันไม่อ่อนหวาน.
อสคฺคุณ *ค.* ไม่มีคุณ, ไม่มีความดี.
อสงฺกจฺฉิก *ค.* ไม่มีผ้าแถบสำหรับรัดอก, ปราศจากผ้ารัดอก.
อสงฺกมนีย *ค.* ไม่ควรก้าวไปพร้อม, ไม่ควรเคลื่อนย้าย.
อสงฺกมาน *ค.* ไม่กลัว, ไม่สะดุ้ง,ไม่หวาดหวั่น.
อสงฺกิณฺณ *ค.* ไม่เกลื่อนกล่น, ไม่คับคั่ง, ไม่เบียดเสียด.
อสงฺกิต,-กิย *ค.* ไม่รังเกียจ, ไม่ระแวง, ไม่สงสัย, มีความเชื่อมั่น.
อสงฺกิลิฏฺฐ *ค.* ไม่เศร้าหมอง, บริสุทธิ์.
อสงฺกิเลสิก *ค.* ผู้ไม่มีกิเลสเครื่องเศร้าหมอง, ผู้ไม่มีความเศร้าหมอง, ผู้ไม่สกปรก.
อสงฺกุปฺป *ค.* ไม่กำเริบ, ไม่หวั่นไหว, ปลอดภัย.
อสงฺกุสก *ค.* ไม่ขัดกัน, ไม่เป็นข้าศึกกัน.
อสงฺกุสกวตฺติ *อิต.* ความประพฤติที่ไม่ขัดกัน, ความประพฤติที่สอดคล้องกัน, ความว่าง่ายสอนว่าย.
อสงฺเกต *นป., ป.* การไม่สังเกต, การไม่กำหนด, การไม่ได้นัดหมาย.
อสงฺข *ค.* ไม่ได้กำหนด, ไม่ได้นัดหมาย.
อสงฺขต *ค.* ไม่มีอะไรปรุงแต่ง, ไม่ถูกรวบรวม.
อสงฺขตธาตุ *อิต.* ธรรมชาติอันไม่มีอะไรปรุงแต่ง, พระนิพพาน.
อสงฺขาต *ค.* ไม่ได้พิจารณา, ไม่ได้ใคร่ครวญ.
อสงฺขาร *ป., ค.* สภาพอันไม่มีอะไรปรุงแต่ง, ไม่ใช่สังขาร.
อสงฺขิย,-เขย *นป.* อสงไขย, กาลที่นับไม่ได้, เลขจำนวนสูงจำนวนหนึ่งมีศูนย์ตามหลัง ๑๔๐ ตัว.
อสงฺเขยฺย *ค.* ซึ่งนับหรือคำนวณไม่ได้.
อสงฺโขพฺภ *ค.* ไม่กระเพื่อม, ไม่ถูกทำให้หวั่นไหว.
อสงฺค ๑ *ป.* การไม่ติด, การไม่ข้อง; ๒ *ค.* ไม่ติด, ไม่ข้อง.
อสงฺคติ *อิต.* การไม่สมาคม, การไม่คบหา.
อสงฺคม *ป.* ดู **อสงฺคติ**.

อสงฺคห *ป.* การไม่ถือเอาพร้อม, การไม่รวบรวม, การไม่สงเคราะห์.

อสงฺคหก *ค.* ผู้ไม่สงเคราะห์ใคร.

อสงฺคหิต ๑ *นป.* ดู **อสงฺคห**; ๒ *กิต.* อันเขาไม่สงเคราะห์แล้ว, ไม่ถูกรวมเข้าแล้ว.

อสงฺคาหนา *อิต.* ดู **อสงฺคห**.

อสงฺคิต *ค.* ซึ่งไม่ถูกกั้น; เร็ว.

อสงฺฆฏฺฏ *ค.* ไม่ถูกกระทบ, ไม่ถูกเบียดเสียด, ไม่ถูกครูดสี.

อสจฺจ ๑ *นป.* อสัตย์, ความไม่จริง, ความไม่แท้; ๒ *ค.* ไม่จริง, เท็จ.

อสจฺฉิกต *ค.* ไม่ทำให้แจ้ง, ไม่รู้แจ้ง.

อสชฺชมาน *ค.* ไม่ข้องอยู่, ไม่ติดอยู่.

อสชฺชิตฺถ *ก.* (ท่าน) ข้องแล้ว, ติดแล้ว.

อสชฺชาย *ป.* การไม่สาธยาย, การไม่ท่องบ่น.

อสญฺจิจฺจ *ก.วิ.* ไม่แกล้ง, ไม่มีเจตนา.

อสญฺเจตนิก *ค.* ไม่ได้แกล้ง, ไม่มีเจตนา.

อสญฺญ,-ญก,-ญี *ค.* ไม่มีสัญญา, ไม่มีความจำได้, ไม่มีความรู้สึก.

อสญฺญต *ค.* ไม่สำรวม, ไม่ระวัง.

อสญฺญตฺติ *อิต.* การไม่ยินยอม, การไม่ตกลง; การไม่บอกขอ.

อสญฺญี *ค.* ไม่มีสัญญา, ไม่มีความจำได้, ไม่มีความรู้สึก.

อสญฺญีภว *ป.* ภพของสัตว์ที่ไม่มีสัญญา.

อสญฺญีวาท *ค.* ผู้ยึดถือทิฐิว่าหลังจากตายแล้ว อัตตาไม่มีสัญญา.

อสฏฺฐ *ป.* ไม้โพธิ์, ไม้อัสฏฐะ.

อสฐ *ค.* ไม่โอ้อวด, ไม่คดโกง.

อสณฺฐิต *ค.* ไม่ตั้งมั่น, ไม่มั่นคง.

อสติ ๑ *ก.* กิน,กลืนกิน, ดื่ม; ๒ *กิต.* เมื่อไม่มี, ไม่มีอยู่, ไม่เป็นอยู่ ; ๓ *ค.* ไม่มีสติ.

อสตฺต *ค.* ไม่ข้อง, ไม่ยึด, ไม่พัวพัน.

อสตฺถ *ค.* ไม่มีสัตรา, ไม่ใช่ผู้นำหมู่.

อสตฺถิ *ค.* ไม่มีกกขา, ไม่มีต้นขา.

อสทิส *ค.* ไม่เหมือนกัน, ไม่มีสิ่งเปรียบ.

อสทฺธ *ค.* ไม่มีศรัทธา, ไม่มีความเชื่อ.

อสทฺธมฺม *ป.* อสัทธรรม, มิใช่ธรรมของสัตบุรุษ.

อสน ๑ *นป.* หิน, ศิลา; การกินอาหาร; ลูกศร, ลูกธนู, การชัดไป ; ๒ *ป.* ไม้ประดู่; ไม้รกฟ้า; ๓ *ค.* ซึ่งได้กิน (โดยปกติใช้ในรูปปฏิเสธ เช่น **อนสน** = ซึ่งอดอาหาร, ผู้หิวกระหาย.)

อสนคฺคิ *ป.* ไฟที่เกิดจากฟ้าผ่า.

อสนาติ *ก.* กิน, บริโภค.

อสนิ *อิต., ป.* สายฟ้า; อาวุธพระอินทร์.

อสนิจกฺก *นป.* อสนีบาต, ฟ้าผ่า.

อสนิปาต *ป.* อสนีบาต, ฟ้าผ่า.

อสนฺต *ค.* ไม่มีอยู่ ; ไม่สงบ, ไม่ระงับ, คนชั่ว.

อสนฺตํ, อสนฺตาสี *ค.* ไม่สะดุ้ง, ไม่หวาดกลัว.

อสนฺตตฺต *ค.* ไม่ถูกทำให้ร้อน, ไม่เร่าร้อน.

อสนฺตาปน *นป.* การไม่ถูกทำให้ร้อน, การไม่ถูกเผา, การไม่ถูกทรมาน.

อสนฺติเก *สัต.* ในที่ไม่ใกล้, ในที่มิใช่สำนัก.

อสนฺตุฏฺฐ *ค.* ไม่สันโดษ, ซึ่งไม่มีความพอใจในของของตน.

อสนฺตุฏฺฐิ,-ธิตา *อิต.* ความไม่สันโดษ, ความไม่พอใจในของที่ตนมีอยู่.

อสนฺตุเลยฺย *ค.* ไม่พึงชั่ง, ไม่ควรเปรียบ.

อสนฺถต *ค.* ไม่ปูลาดแล้ว, ไม่ปกคลุมแล้ว.

อสนฺถว *ป.* การไม่สัองเสพ, การไม่สมาคมด้วย.
อสนฺถุต *ค.* ไม่คุ้นเคย, ไม่เชยชิด.
อสนฺทิฏฺฐิปรมาสี *ค.* ผู้ไม่ลูบคลำทิฐิของตน, ผู้ไม่ยึดถือความเห็นของตน.
อสนฺทิฑฺฒ,-ทิทฺธ *ค.* ไม่ตกอยู่ในความสงสัย, ไม่แคลงใจ.
อสนฺโทสธมฺม *ค.* ผู้ไม่มีความโกรธเป็นธรรมดา.
อสนฺธิตา *อิต.* ความไม่สืบเนื่องกัน.
อสนฺนต *ค.* ไม่โค้ง, ไม่งอ.
อสปตี *อิต.* หญิงที่ไม่มีหญิงร่วมสามี คือสามีไม่ร่วมกับหญิงอื่น.
อสปตฺต *ค.* ไม่มีปฏิปักษ์, ไม่มีศัตรู, สงบ.
อสปฺปาณกสญฺญี *ค.* ผู้มีความสำคัญว่าไม่มีสัตว์มีชีวิต, มีความสำคัญว่าไม่มีตัวสัตว์.
อสปฺปาย *ค.* ไม่สบาย, ไม่ถูกนิสัย, ไม่เหมาะแก่จริต.
อสปฺปีติก *ค.* ไม่เป็นไปด้วยปีติ, ไม่มีปีติ.
อสปฺปุริส *ป.* อสัตบุรุษ, คนเลว, คนไม่สงบ.
อสพล *ค.* ไม่มีจุด, ไม่ด่างพร้อย.
อสพฺพตฺถคามี *ค.* ซึ่งไม่ให้สำเร็จประโยชน์ทุกอย่าง.
อสพฺภ,-ภิ *ค.* ไม่สุภาพ, หยาบคาย, ทราม.
อสพฺภิ *อิต.* วาจาที่ไม่สุภาพ, ถ้อยคำต่ำทราม.
อสพฺภี *ป.* ไม่ใช่สัตบุรุษ, คนชั่วช้า, คนทุจริต.
อสพฺภีกรณ *นป.* การกระทำที่ต่ำช้าเลวทราม.
อสภ ๑ *ป.* โคอสภะ, วัวผู้, วัวที่เป็นหัวหน้าถือว่าเป็นมงคล; บุรุษผู้ประเสริฐ; ชิง; ๒ *นป.* มาตราวัดยาว ๒๐ ยัฏฐิ = ๑๔๐ คิวบิท; ๓ *ค.* สูงสุด, เลิศ.
อสภาค *ค.* ไม่ควรคบค้าสมาคม, ไม่ถูกส่วนกัน, เข้ากันไม่ได้.
อสม ๑ *นป.* หิน, ศิลา; ๒ *ค.* ไม่เสมอเหมือน, ไม่มีสิ่งเปรียบ.
อสมณก *ค.* ไม่ใช่สมณะ, ไม่ใช่ผู้สงบ.
อสมติกฺกนฺต *ค.* ไม่ก้าวล่วง, ไม่ล่วงเลยไป.
อสมตฺต *ค.* ไม่จบ, ไม่สำเร็จ.
อสมตฺตปญฺญ *ค.* มีปัญญาที่ยังไม่สามารถ คือยังมีปัญญาไม่แก่กล้า.
อสมนุคฺคาหิยมาน *ค.* ยังไม่ถูกถามอย่างละเอียดถี่ถ้วน.
อสมนุปสฺสนฺต *ค.* ไม่ตามเห็นอยู่, ไม่รับรู้อยู่.
อสมนุภาสนฺต *ค.* ยังมิได้สวดสมนุภาส, ยังมิได้สวดประกาศ.
อสมนุนาคต *ค.* ไม่ประกอบ, ไม่มี.
อสมนุนาหาร *ป.* การไม่นำมารวมกัน, การที่จิตไม่เป็นสมาธิ.
อสมเปกฺขน *นป.*, **อสมเปกฺขณา** *อิต.* การไม่เพ่งพิจารณา, การไม่ใคร่ครวญ.
อสมย *ป.* ไม่ใช่สมัย, ไม่ใช่เวลา.
อสมเวกฺขิต *กิต.* ไม่แลดู, ไม่ตรวจดูแล้ว.
อสมสม *ค.* ไม่มีผู้เสมอเหมือน.
อสมาคม *ป.* การไม่มาประชุมกัน, การไม่มาสมาคมกัน.
อสมาทานจาร *ป.* การท่องเที่ยวไปโดยไม่ต้องถือเอาไตรจีวรไปครบสำรับ.
อสมาน *ค.* ไม่เหมือนกัน, ไม่เสมอกัน.
อสมาปนฺน *ค.* ไม่ได้บรรลุ, ไม่ได้รับ.
อสมาหิต *ค.* ไม่ตั้งมั่น, ไม่ประกอบพร้อม.
อสมิทฺธิ *อิต.* ความไม่สำเร็จ,ความไม่เจริญ.

อสมุจฺฉินฺน *ค.* ไม่ถูกตัดออก, ไม่ถูกขจัดออก.
อสมุฏฺฐิต *ค.* ไม่ตั้งขึ้น, ไม่อุบัติขึ้น.
อสมุปฺปนฺน *ค.* ดู **อสมุฏฺฐิต.**
อสมูหต *กิต.* ไม่ถูกถอนขึ้น, ไม่ถูกเพิกขึ้น.
อสเมกฺขการี *ป.* ผู้รีบเร่ง.
อสโมหาน *นป.* การไม่ประชุมกัน, การไม่รวมกัน.
อสโมสรณ *นป.* การไม่มาร่วมกัน, การแยกกัน.
อสมฺปกมฺปิ,-ปิย *ค.* ไม่ถูกทำให้หวั่นไหว, ไม่ถูกทำให้เคลื่อนไหว.
อสมฺปชญฺญ,-ชาน *ค.* ไม่มีสัมปชัญญะ, ไม่มีสติความระลึกได้.
อสมฺปตฺต *ค.* ไม่ถึงแล้ว, ไม่บรรลุแล้ว.
อสมฺปทาน *นป.* การไม่มอบให้, การไม่แบ่งให้.
อสมฺปทุฏฺฐ,-โทส *ค.* ไม่ถูกประทุษร้าย, ไม่ถูกเบียดเบียน.
อสมฺปเวธี *ค.* ไม่หวั่นไหว, ไม่คลอนแคลน.
อสมฺปสฺสนฺต *กิต.* ไม่เห็นอยู่, ไม่พบอยู่.
อสมฺปายนฺต *อิต.* ไม่อาจแก้หรืออธิบายได้, ไม่อาจตอบปัญหาได้.
อสมฺผปฺปลาป *ป.* การไม่พูดเพ้อเจ้อ, การไม่พูดพล่าม.
อสมฺผุฏ,-ผุฏฺฐ *ค.* ไม่สัมผัส, ไม่ถูกต้อง.
อสมฺพทฺธ *ค.* ไม่สัมพันธ์ด้วย, ไม่เกี่ยวเนื่องด้วย.
อสมฺพาธ *ค.* ไม่ถูกขัดขวางแล้ว, ไม่มีการขัดขวาง.
อสมฺภินฺน *ค.* ไม่เจือปน; ไม่แตก, ไม่ทำลาย.
อสมฺภีต *ค.* ไม่กลัวแล้ว, ไม่ตกใจแล้ว.
อสมฺภุณนฺต *ค.* ไม่สามารถ, ไม่อาจ.
อสมฺโภค *ป.* การไม่อยู่ร่วมกัน, การไม่อยู่ร่วมหมู่คณะ.
อสมฺมต *ค.* ไม่ถูกสมมติ, ไม่ถูกแต่งตั้ง, ไม่ถูกอนุมัติ.
อสมฺมา *ก.วิ.* ไม่ถูก, ไม่ชอบ.
อสมฺมานิต *ค.* ไม่ได้รับการยกย่องนับถือ.
อสมฺมุข,-มุขีภูต *ค.* ไม่พร้อมหน้า, ไม่เฉพาะหน้า, ไม่เผชิญหน้า.
อสมฺมุฏฺฐ *อิต.* ความไม่หลงลืม, ความมีสติ.
อสมฺมูฬฺห *ค.* ไม่หลงลืม, ไม่งมงาย.
อสมฺโมทก,-ทิก,- ทนีย *ค.* ไม่น่ายินดี, ไม่น่าบันเทิง,ไม่เป็นเครื่องให้ระลึกถึงกัน; ไม่เป็นมิตรกัน.
อสมฺโมทิย *นป.* การไม่ตกลงใจ, การไม่ปรองดองกัน, การไม่ลงรอยกัน.
อสมฺโมส,-โมห *ป.* ความไม่หลงลืม, ความมีสติ, ความไม่หลงงมงาย.
อสยं *อ.* ไม่ใช่ตนเอง, มิใช่ทำด้วยตนเอง.
อสยංวสี *ค.* ไม่อยู่ในอำนาจของตน.
อสยฺห *ค.* ไม่สามารถทนได้, ไม่พึงอดกลั้นได้.
อสรณ *ค.* ไม่มีที่พึ่ง, ไม่มีที่พำนัก, ไม่มีเครื่องระลึก.
อสรีร *ค.* ไม่มีสรีระ, ไม่มีร่างกาย, ไม่มีที่อาศัย.
อสลฺลกฺขณ *ค.* ไม่ได้กำหนดหมาย.
อสลฺลีน *ค.* ไม่หลีกเร้น, ไม่เบี่ยงบ่าย, ไม่เกียจคร้าน.
อสลฺเลข *ป.,ค.* ไม่ขัดเกลา, ไม่บำเพ็ญเพียรเพื่อขัดเกลากิเลส.
อสสฺสต *ค.* ไม่เที่ยง, ไม่แน่นอน.
อสหตฺถา *ก.วิ.* ไม่ใช่ด้วยมือของตนเอง.
อสหน *ปน.,ค.* ความไม่อดทน, ความไม่อดกลั้น; ไม่มีความเพียร.

อสทานธมฺม *ป.* ธรรมที่ไม่เสื่อม, สภาพที่ไม่เสื่อมเป็นธรรมดา.
อสหาย *ค.* ไม่มีสหาย, ไม่มีเพื่อน, ผู้โดดเดี่ยว.
อสหิต *ค.* ไม่ประกอบด้วยประโยชน์เกื้อกูล.
อสา *อิต.* ส่วน, ภาค, การกินอาหาร
อสาขลฺย *นป.* ความไม่มีเพื่อน, ความไม่เป็นเพื่อน.
อสาเชยฺย *นป.* ความไม่มีมายาสาไถย, ความไม่มีเล่ห์เหลี่ยม, ความไม่โอ้อวด, ความไม่โกง.
อสาต ๑ *นป.* ความทุกข์, ความเจ็บปวด; ๒ *ค.* ไม่เป็นที่พอใจ, ไม่สบอารมณ์.
อสาฉลิก *ค.* ไม่ง่วง, ไม่ซึม.
อสาทิส *ค.* ดู **อสทิส**.
อสาทุ ๑ *นป.* การกระทำผิด, การประพฤติผิด; ๒ ค. ไม่มีรส, ไม่น่ายินดี.
อสาธารณ *ค.* อสาธารณะ, ไม่ทั่วไป, เฉพาะ.
อสาธุ *ค.* ไม่ดี, ชั่ว.
อสามญฺญ *ค.* ไม่มีส่วนแห่งสามัญญผล, ไม่มีส่วนแห่งความเป็นสมณะ.
อสามนฺต *ค.* ไม่ใกล้เคียง, ไม่มีใครทัดเทียม, สามารถยิ่ง.
อสามปาก *ค.* ผู้ที่ไม่ให้สุกเอง, ผู้ไม่หุงต้มเอง.
อสามายิก *ค.* ไม่ใช่ชั่วครู่, ไม่ใช่ชั่วขณะ.
อสามิก *ค.* ไม่มีเจ้าของ, ไม่มีผู้ครอง.
อสาร ๑ *ป.* ความไม่มีสาระ, ความไม่มีประโยชน์; ๒ *ค.* ไม่มีสาระ, ไม่มีแก่นสาร, ไร้ประโยชน์.
อสารก *ค.* อันไม่ประกอบด้วยสาระ, ไม่มีประโยชน์.
อสารท *ค.* ไม่มีแก่นสาร, เน่า, คร่ำคร่า.
อสารทฺธ *ค.* ไม่เร่าร้อน, ไม่ประหม่า.
อสาราท *ป.* ไม่มีราคะ, ไม่มีความกำหนัดยินดี.
อสารุปฺป *ค.* ไม่เหมาะสม, มีรูปอันไม่สมควร.
อสาหส *นป.,ค.* ไม่รุนแรง, ไม่ผลุนผลัน, เยือกเย็น, สงบ.
อสิ *ป.* ดาบ, กระบี่, มีด; ต้นไม้.
อสิก *ค.* มีดาบ, มีกระบี่, มีมีด.
อสิคฺคาหก *ค.* ผู้ถือดาบ, ผู้ถือพระแสง.
อสิจมฺม *นป.* ดาบและโล่.
อสิต ๑ *นป.* อาหาร, ของกิน; ๒ *ค.* ไม่อิง, ไม่เกาะ, เป็นอิสระ, เป็นสีน้ำเงินแก่; ๓ *กิต.* กลืนกินแล้ว, บริโภคแล้ว.
อสิตฺวา *ป.* ด้ามดาบ.
อสิถิล *ค.* ไม่หละหลวม, ไม่หย่อน, ตึง.
อสิทนฺต *ป.* สัตว์มีฟันเป็นดาบ, จระเข้.
อสิทฺธ *ค.* ไม่หุงต้ม, ไม่ปรุง.
อสิเธนุ *อิต.* มีด, พร้า.
อสินข *ค.* มีเล็บเหมือนดาบ, มีเล็บดังดาบ.
อสิปตฺต *ค.* มีใบเหมือนดาบ, ใบดาบ,คมดาบ.
อสิปฺป *ค.* ไม่มีศิลป, ไม่มีฝีมือ.
อสิปุตฺติ *อิต.* มีด.
อสิปาส *ค.* มีดาบเป็นบ่วง(เทวดาจำพวกหนึ่ง).
อสิมล *นป.* สนิมดาบ, วิธีขัดไล่สนิมดาบ, (วิธีบำเพ็ญตบะอย่างหนึ่ง).
อสิลกฺขณ *นป.* ลักษณะดาบ, เครื่องหมายบนดาบ, การทายโชคชะตาจากเครื่องหมายดาบ.
อสิวิฏฺฐ *ค.* ไม่สืบต่อ, ไม่สืบเนื่อง.
อสิเสสา *อิต.* ชื่อดาวกฤษ์ดวงหนึ่งใน ๒๗ ดวง.
อสิโลก *ป.* ชื่อเสียงเลว, ชื่อเสียงไม่ดี.

อสิโลม *ค.* มีขนเป็นดาบ, มีขนคมเหมือดาบ.
อสิสูน *นป.* โรงฆ่า, โรงประหาร.
อสิสูล *นป.* ใบดาบ, ด้านคมของดาบ.
อสีติ *อิต.* แปดสิบ.
อสีติม *ค.* ที่แปดสิบ.
อสีมา *ค.* ไม่ใช่สีมา, ไม่ใช่เขตกำหนด.
อสีล *ค.* ไม่มีศีล.
อสีส *ค.* ไม่มีศีรษะ, ไม่มียอด.
อสุ ๑ *ป.* ชีวิต, ลมหายใจ; ๒ *ค.* โน้น.
อสุก *ค.* ดู **อสุ** ๒
อสุกุก *ค.* ไม่ขาว.
อสุจิ ๑ *ป.* อสุจิ, น้ำสัมภวะ, มูตร, คูถ; ๒ *ค.* ไม่สะอาด, ไม่บริสุทธิ์.
อสุจีก *นป.* ความไม่บริสุทธิ์สะอาด, กิเลสเครื่องเศร้าหมอง.
อสุญญ *ค.* ไม่สูญ, ไม่ว่างเปล่า.
อสุทฺธ *ค.* ไม่บริสุทธิ์, ไม่สะอาด.
อสุนขี *ค.* ไม่ใช่สุนัขตัวเมีย.
อสุภ ๑ *นป.* อสุภะ, ซากศพ; ๒ *ค.* ไม่สวยงาม, น่าเกลียด.
อสุภกถา *อิต.* กถาอันว่าด้วยความไม่สะอาด, ถ้อยคำพรรณนาถึงสิ่งที่น่าเกลียด.
อสุภกมฺมฏฺฐาน *นป.* อสุภกรรมฐาน, กรรมฐานมีอารมณ์ว่ากายนี้เป็นของไม่งาม.
อสุภนิมิตฺต *นป.* อสุภนิมิต, เครื่องกำหนดหมายที่ทำให้เห็นว่าไม่สวยงาม.
อสุภภาวนา *อิต.* การบริกรรมว่าไม่งาม, การพิจารณาว่าร่างกายเป็นของน่าเกลียด.
อสุภสญฺญา *อิต.,ค.* มีความสำคัญว่าร่างกายเป็นของไม่งาม.
อสุภานุปสฺสี *ค.* ผู้มีปกติเห็นว่าร่างกายเป็นของไม่งาม.
อสุร *ป.* อสูร, ผู้ไม่แกล้วกล้า, อมนุษย์จำพวกหนึ่ง, แทตย์, ยักษ์มาร, ผี.
อสุรกาย *ป.* อสุรกาย, พวกอสูร, สัตว์จำพวกมีกายไม่กล้า.
อสุราต *ค.* ไม่ได้หมัก, ยังไม่เป็นสุรา.
อสุรินฺท *ป.*หัวหน้าแห่งอสูร คือ ท้าวเวปจิตติและราหู.
อสุโรป *ป.* ความไม่สุภาพ, ความกระด้าง, ความโกรธเคือง.
อสุสิร *ค.* ไม่มีโพรง, ไม่มีช่อง.
อสุสฺสูส *ค.* ไม่ฟัง, ไม่สดับ, ไม่ตั้งใจฟัง.
อสูจิก *ค.* ไม่มีเข็ม, ปราศจากเข็ม.
อสูยก *ค.* ไม่บ่น, ไม่ริษยา.
อสูร *ณ* ไม่แกล้วกล้า, ขี้ขลาด, โง่เง่า.
อเสข, อเสกฺข *ป.* พระอเสขะ, พระอรหันต์, ผู้ไม่ต้องศึกษาอีก; ๒ *ค.* ผู้ที่ไม่ต้องศึกษาอีก.
อเสจน,-นก *ค.* ไม่ระคนกัน, เป็นที่ชื่นชมยินดี, มีเสน่ห์.
อเสนาสนก *ค.* ไม่มีเสนาสนะ, ปราศจากที่นั่งที่นอน.
อเสยฺย *ค.* ไม่ประเสริฐกว่า, ไม่ดีกว่า.
อเสวนา *อิต.* การไม่เสพ, การไม่คบค้าสมาคม, การไม่เอาอย่าง.
อเสส *ค.* ไม่มีส่วนเหลือ, ทั้งหมด.
อเสสํ *ก.วิ.* โดยไม่มีส่วนเหลือ, สิ้นเชิง.
อเสสิต *ค.* ดู **อเสส.**
อโสก ๑ *ป.*ต้นอโศก; ๒ *ค.* ไม่มีความเศร้าโศก.

อโสณฺฑ *ค.* ผู้ไม่เมา, ผู้ไม่เป็นนักเลงสุรา.
อโสณฺฑี *อิต.* ผู้ไม่เมา, ผู้ไม่เป็นนักเลงสุรา.
อโสตต *นป.* ความเป็นผู้ไม่มีหู.
อโสภณ *ค.* ไม่สวยงาม, น่าเกลียด.
อสฺนาติ *ก.* กิน, รับประทาน.
อสฺม, อสฺมา *ป.* หิน, ศิลา.
อสฺมปุปฺผ *นป.* หญ้าแห้วหมู, กำยาน, สมอ.
อสฺมสฺสติ *ก.* เชื่อถือ, ไว้วางใจ.
อสฺมิ *ก.* (ฉัน) เป็น, มี.
อสฺมิมาน *ป.* อัสมิมานะ,การถือตัวว่าเป็นเรา.
อสฺส ๑ *ป.* ม้า; มุม, คม, ปลาย;
๒ *ก.*(เขา) พึงเป็น; ๓ จตุ; *ฉ. เอก.ของ.* **อิม** แก่.....นี้, ของ.....นี้.
อสฺสก *ค.* มีม้า; จน, ไม่มีทรัพย์
อสฺสกณฺณ *ป.* หูม้า, ต้นสน, ต้นหูกวาง, ต้นรัง, ภูเขาอัสกัณ.
อสฺสขลุงฺก *ป.* ม้ามีฝีเท้าเลว.
อสฺสโคปก *ป.* คนเลี้ยงม้า, คนดูแลม้า, อัศวรักษ์.
อสฺสตร *ป.* ม้าอัศดร, พ่อ, นาคที่อยู่เชิงเขาพระสุเมรุ.
อสฺสตฺถ ๑ *ป.* ไม้โพธิ์, ไม้อัสสัตถพฤกษ์, ไม้เลียบ; ๒ *กิต.* สบาย, หายใจคล่อง, สะดวก.
อสฺสตฺถร *ป.* เครื่องลาดม้า, อานม้า.
อสฺสทมก *ป.* คนฝึกม้า, ผู้ฝึกม้า.
อสฺสทมฺม *ป.* ม้าที่ได้รับการฝึกแล้ว.
อสฺสทฺท *ค.* ไม่มีศรัทธา, ไม่มีความเชื่อ.
อสฺสทฺทิย *นป.* ความเป็นผู้ไม่มีศรัทธา.
อสฺสปุฏ *นป.* ถุงหลัง.
อสฺสโปตก *ป.* ลูกม้า.
อสฺสพนฺธ *ป.* คนเลี้ยงม้า, อัศวรักษ์.
อสฺสภณฺฑก *นป.* ผ้าปูหลังม้า, อานม้า, เครื่องแต่งม้า.
อสฺสม *ป.* อาศรม, สำนัก, กระท่อม.
อสฺสมณ *ป.* มิใช่สมณะ, ไม่ใช่ผู้สงบ.
อสฺสมณฺฑล *นป.* มณฑลหรือลานสำหรับแข่งม้า, สนามม้า.
อสฺสมารก *ป.* ต้นพุด.
อสฺสเมธ *ป.* อัศวเมธ, การฆ่าม้าบูชายัญ, (คือ การปล่อยม้าอุปการเสร็จแล้วเอาม้านั้นมาฆ่าบูชายัญ).
อสฺสยุช *ป.* ชื่อดาวฤกษ์, ชื่อเดือน ๆหนึ่ง ตกราวเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน.
อสฺสยุตฺต *ป.* การรบบนหลังม้า.
อสฺสรตน *นป.* ม้าแก้ว.
อสฺสรถ *ป.* รถม้า, รถเทียมม้า.
อสฺสรูปก *ป.* รูปม้า, ตุ๊กตารูปม้า.
อสฺสลกฺขณ *นป.* ลักษณะม้า, การทายลักษณะม้า.
อสฺสลณฺฑ *ป.* มูลม้า, ขี้ม้า.
อสฺสว ๑ *ป.* น้ำมูก, น้ำหนอง, สิ่งที่ไหลออก; ๒ *ค.* ผู้ว่าง่าย, ผู้เชื่อฟัง.
อสฺสวณตา *อิต.* ความไม่เชื่อฟัง.
อสฺสวติ *ก.* ไหล, ซึม.
อสฺสวนีย *ค.* ไม่น่าฟัง, ไม่ควรฟัง.
อสฺสวาณิช *ป.* พ่อค้าม้า, พ่อค้าที่ใช้ของบรรทุกหลังม้าไปขาย.
อสฺสวานิก *ป.* กองทัพม้า.
อสฺสสติ *ก.* หายใจ, สูดลมหายใจ, สบายใจ.

อสฺสลทสฺส *ป.* ม้าพันธุ์ดี.
อสฺสเสนา *อิต.* เหล่าทหารม้า, พลม้า.
อสฺสา ๑ *อิต.* แม่ม้า; ๒ *(จตุ. ฉ. เอก ของ* **อิม***)* แก่เธอ, แก่หล่อน, ของหล่อน.
อสฺสาชานิย *ป.* ม้าอาชาไนย, ม้าพันธุ์ดี.
อสฺสาท *ป.* รสนิยม, ความยินดี.
อสฺสาทนา *อิต.* ดู **อสฺสาท.**
อสฺสาเทติ *ก.* พอใจ, ยินดี, เพลิดเพลิน, สบายใจ.
อสฺสาว *ป.* สิว, โรคสิวที่หน้า.
อสฺสาส *ป.* ลมหายใจเข้า, ความสบายใจ, ความโล่งใจ.
อสฺสาสก *ค.* อันนำมาซึ่งความสบายใจ.
อสฺสาสปสฺสาส *ป.* การหายใจเข้าและหายใจออก.
อสฺสาลี *ค.* กลับฟื้น, สดชื่น, มีความสุข.
อสฺสาเสติ *ก.* ให้โล่งใจ, ให้สบายใจ, ปลอบใจ.
อสฺสิต *ค.* อาศัยอยู่, เนื่องอยู่, ได้รับความอุดหนุน.
อสฺสิรี *ค.* ไม่มีสิริ, ไม่มีศรี, ไม่มีความรุ่งเรือง.
อสฺสุ ๑ *นป.* น้ำตา ; ๒ อ. แล, แหละ, แน่นอน, โดยแท้; ๓ ก. (เขาทั้งหลาย) พึงมี, พึงเป็น.
อสฺสุก *นป.* ดู **อสฺสุ.**
อสฺสุต *ค.* ไม่ได้ฟัง, ไม่ได้ยินแล้ว.
อสฺสุธารา *อิต.* ธารน้ำตา, การไหลออกแห่งน้ำตา.
อสฺสุมุข *ค.* มีหน้าเต็มด้วยน้ำตา.
อสฺสุโมจน *นป.* การไหลออกแห่งน้ำตา, น้ำตาตก.
อห ๑ *นป.* วัน, เมื่อมีคำอื่นอยู่หลังในรูปสมาส. อห เป็น **อโห** เช่น **อโหรตฺต** = วันและคืน; ๒ *อ.* เป็นนิบาตบอกอรรถแสดงความตกใจ เช่น โอ้ ! อนิจจา ! ตายจริง !.
อหงฺการ *ป.* การถือตัวเป็นใหญ่, การทนงตัว.
อหฏฺฐ *ค.* ไม่ร่าเริงแล้ว.
อหต *ค.* ผ้าใหม่, ผ้าที่ยังไม่ได้ซัก; ไม่ถูกฆ่า, ไม่ถูกกระทบ.
อหมหมิกา *อิต.* ความหยิ่ง, ความถือตัว.
อหริต *ค.* ไม่ใช่ของเขียวสด.
อหห ๑ *นป.* สังขยา จำนวนสูงเท่ากับ ๑ มีศูนย์ตามหลัง ๗๐ ตัว ; ๒ *ป.* ชื่อนรกขุมหนึ่ง; ๓ *อ.* เป็นนิบาตบอกอรรถ คือ ความลำบากหรืออัศจรรย์ใจ.
อหหา *อ.* ดู **อหห** ๓.
อหำ *ส. (ปฐมา. อุต. เอก. ของ* **อมฺห***)* ฉัน, ข้า, กู.
อหาปิต *กิต.* ไม่พลีบูชา, ไม่เซ่นสรวง.
อหาเปนฺต *กิต.* ไม่ละ, ไม่ให้เสื่อม.
อหาริย *ค.* ซึ่งไม่เคลื่อน, เคลื่อนที่ไม่ได้.
อหาสิทฺท *ค.* ไม่ถูกย้อม, ไม่ได้ย้อม.
อหาส *ป.* ความไม่ร่าเริง, ความไม่ยินดี.
อหิ *ป.* งู.
อหิก *ค.* ประจำวัน, ทุก ๆ วัน, รายวัน.
อหิกุณป *ป.* ซากงู, คราบงู.
อหิตาห *ป.* คนจับงู, คนฝึกงู.
อหิตุณฺฑิก *ป.* คนจับงู, หมองู.
อหิจฺฉตฺตก *ป.* เห็ด, ดอกเห็ด.
อหิต ๑ *นป.,ป.* อันตราย, ความโหดร้าย,

ความไม่กรุณา; ๒ *ค.* มีอันตราย, ไม่เหมาะสม, ไม่มีประโยชน์เกื้อกูล.

อหิตุณฺฑิก *ป.* หมองู, คนจับงู.

อหิเปต *ป.* เปรตที่มีศีรษะเหมือนงู.

อหิเผณ *นป.* ฝิ่น.

อหิเมขลา *อิต.* สังวาลย์งู, สร้อยงู.

อหิริก ๑ *นป.* ความไม่ละอาย; ๒ *ค.* ไม่ละอาย.

อหิวาตกโรค *ป.* โรคที่เกิดจากลมมีพิษดังพิษงู, โรคอหิวาต์.

อหิวิชฺชา *อิต.* วิชาหมองู คือการทายโชคชาตาโดยอาศัยงู.

อหึสก *ค.* ผู้ไม่ทำร้ายคนอื่น, ผู้ไม่เบียดเบียนคนอื่น.

อหึสา *อิต.* การไม่เบียดเบียน.

อหีนินฺทริย *ค.* มีอินทรีย์ไม่เลว, มีร่างอันไม่บกพร่อง.

อหุหาริย *นป.* หัวเราะลั่น, หัวเระเสียงดัง.

อเห *อ.* เอะ ! นี่แน่ะ ! อย่างไรกันนี่ !.

อเหฐก *ค.* ผู้ไม่เบียดเบียน, ผู้ไม่ทำร้าย.

อเหตุ,-ตุก *ค.* ไม่มีเหตุ, ไม่มีมูล.

อโห. *อ.* โอ ! อนิจจา ! โธ่ !.

อโหรตฺต *นป.* วันและคืน.

อโหสิ *ก.* ได้เป็นแล้ว, ได้มีแล้ว.

อโหสิกมฺม นป. อโหสิกรรม, กรรมที่เลิกแล้วต่อกัน.

อพ,-พก *นป.* ก้ามปู, เล็บ.

อพกา *อิต.* ดู **อลกา.**

อพกุก *ป.* หมาบ้า; รักดอกขาว.

อพาร *ค.* คด, โกง. .

อา.

อา *อ.* เฉพาะ, ตอบ, ทวน, กลับความ.

อากงฺขติ *ก.* หวัง, จำนง, ปรารถนา.

อากงฺขน *นป.* ความหวัง, ความจำนง, ความปรารถนา.

อากงฺขมาน *กิต.* หวังอยู่, ปรารถนาอยู่.

อากงฺขา *อิต.* ดู **อากงฺขน.**

อากฑฺฒติ *ก.* ฉุด, คร่า, ดึง, ลาก.

อากฑฺฒน *นป.* การฉุด, การคร่า, การดึง, การลาก.

อากปฺป *ป.* อาการ, กิริยา, ท่าทาง.

อากมฺปิต *กิต.* หวั่นไหวแล้ว, สั่นสะเทือนแล้ว.

อากร *ป.* อากร, บ่อเกิด, แหล่ง, ที่เกิด.

อากลฺย, อากสฺส *นป.* ความไข้, ความเจ็บป่วย, อาพาธ.

อากสฺสติ *ก.* ฉุด, คร่า, ดึง, รั้ง,ลาก.

อาการ *ป.* อาการ, ท่าทาง, ทำนอง, มรรยาท.

อาการก *นป.* ลักษณะ, ท่าทาง, มรรยาท, อาการ, เหตุ.

อาการวนฺต *ค.* มีเหตุ, มีผล, มีหลักฐาน.

อากาส ๑ *ป.* อากาศ, ท้องฟ้า, ที่ว่าง; ๒ *นป.* การเล่นในอากาศ,

อากาสก ๑ *ป.* นก ๒ *ค.* ซึ่งเคลื่อนไปในอากาศ, มีอยู่ในอากาศ.

อากาสคงฺคา *อิต.* คงคาสวรรค์, ลำน้ำในอากาศ.

อากาสจารี *ค.* ผู้เที่ยวไปในอากาศ.

อากาสฏฺฐ *ค.* ดำรงหรืออาศัยอยู่ในอากาศ, ที่สถิตอยู่ในอากาศ.

อากาสตล *นป.* หลังคาแบน, กลางหาว.

อากาสติ *ก.* ส่องแสง, รุ่งเรือง.

อากาสธาตุ *อิต.* อากาศธาตุ, ที่ว่าง, สภาพที่ว่างเปล่า.

อากาสานญฺจายตน *นป.* อากาสานัญจายตนฌาน, ฌานที่มีการคำนึงว่าอากาศหาที่สุดมิได้เป็นอารมณ์.

อากิญฺจญฺญ *นป.* ความไม่มี, ความว่างเปล่า.

อากิญฺจญฺญายตน *นป.* อากิญจัญญายตนะ, ฌานที่มีการคำนึงว่าไม่มีอะไรเป็นอารมณ์, สภาวะแห่งความไม่มีอะไร.

อากิณฺณ *ค.* ระคนกัน, ปนกัน, เกลื่อนกล่น, เรี่ยราด, อาเกียรณ์, ลำบาก.

อากิรติ *ก.* โปรย, กระจัดกระจาย, อาเกียรณ์.

อากิริตตฺต *นป.* ความเต็ม, ความบริบูรณ์.

อากิลายติ *ก.* เมื่อย, อ่อนเพลีย, ไม่สบาย.

อากิรณ *นป.* ความอาเกียรณ์, ความเรี่ยราด, ความกระจัดกระจาย.

อากุจฺจ *ป.* สัตว์จำพวกเหี้ย, เหี้ย.

อากุจฺฉา *อิต.* เหี้ย, จะกวด, ตะกวด.

อากุฏฺฐิต *กิต.* ปนกันแล้ว, ระคนแล้ว.

อากุล, อากุลก *ค.* อากูล, เปรอะเปื้อน, ขุ่น, เกลื่อนกล่น, ยุ่ง.

อากุลนีย *ค.* มักใช้ในรูปปฏิเสธ, เป็น **อนากุลนีย** = ไม่สับสน, ไม่ปนกัน.

อากุลีภูต *ค.* ดู **อากุล.**

อากูต *นป.* ความปรารถนา.

อาโกฏน *นป.,ค.* การทุบ, การตี, การต่อย.

อาโกเฏติ *ค.* เคาะ, ทุบ, ตี, ต่อย.

อาข, อาขน *นป.* จอบ, เสียม.

อาขณฺฑล *ป.* ๑ ชื่อพระอินทร์; ๒ ผู้ตัด,ผู้ทำลาย.

อาขนิก *ป.* โจร; หนู; หมู; จอบ; เสียม; คนขุดแร่.

อาขยา *อิต.* ชื่อ, นาม, คำร้องเรียก.

อาขยาต ๑ *นป.* ชื่อตำราไวยากรณ์บาลีและสันสกฤตว่าด้วยกิริยา ; ๒ *ค.* กล่าวแล้ว, พูดแล้ว.

อาขยายิกา *อิต.* อาขยายิกศาสตร์, เรื่องราว, นิทาน, ประวัติ.

อาขาน *นป.* เสียม.

อาขุ *ป.* หนู, ตุ่น.

อาเขฏก *ป.* ความสะดุ้ง, ความหวาดเสียว.

อาคจฺฉติ *ก.* มา, กลับมา.

อาคต ๑ *กิต.* มาแล้ว, ถึงแล้ว; ๒ *นป.* การมา, การถึง.

อาคติ *อิต.* ดู **อาคต** ๒.

อาคท *ป.*, **อาคทน** *นป.* การพูด, การกล่าว, ถ้อยคำ.

อาคนฺตุ *ค.* ผู้มา, แขก.

อาคนฺตุก *ค.* อาคันตุกะ, แขก, ผู้จรมา.

อาคนฺตุกอุปกฺกิเลส *ป.* อุปกิเลสที่จรมา.

อาคนฺตุกทาน *นป.* ทานสำหรับภิกษุผู้จรมาจากที่ไกล.

อาคนฺตุกภตฺต *นป.* ภัตเพื่อผู้จรมา, อาหารที่จัดไว้สำหรับแขก.

อาคนฺตุกวตฺต *นป.* วัตรหรือกิจที่ต้องทำแก่ภิกษุผู้จรมา.

อาคม *ป.* การมาถึง; ข้ออ้าง, คัมภีร์, ศาสนา, นิกาย, บทสวดมนต์, อักษรที่เพิ่มเข้ามา, ปริยัติ.

อาคมน *นป.* การมาถึง, การเข้าถึง.

อาคมยมาน *ค.* คอยอยู่, หวังอยู่.

อาคเมติ *ก.* รอคอย, รอเวลา, รอต้อนรับ.
อาคมุม ๑ *กิต.* มาแล้ว, มาถึงแล้ว;
๒ *ก.วิ.* เพราะอาศัย.
อาคลุ *ป.* ไม้กฤษณา.
อาคามี *ค.* ผู้มาถึง, ผู้กลับมา.
อาคามีกาล *ป.* อนาคตกาล, กาลเบื้องหน้า.
อาคาร *นป.* อาคาร, บ้าน, เรือน, ที่อาศัย.
อาคาร,-ริก *ค.* เกี่ยวกับบ้าน, ซึ่งอยู่ในบ้าน, เพื่อนบ้าน.
อาคาฬฺห *ค.* เผ็ดร้อน, แข็งกระด้าง.
อาคิลายติ *ก.* เมื่อย, อ่อนเพลีย, เจ็บปวด, ไข้, ไม่สบาย.
อาคุ *นป.* บาป, ความผิด,โทษ.
อาคุจารี *ป.* ผู้มีปกติประพฤติผิด,ผู้ประพฤติชั่ว.
อาคู *ป.* ความหยาบช้า, บาป.
อาฆาต *ป.* โกรธ, ฉุนเฉียว; กระทบกระทั่ง.
อาฆาตน *นป.* สถานที่ฆ่า, ตะแลงแกง.
อาฆาเตติ *ก.* ผูกอาฆาต, ผูกโกรธ,ทำให้โกรธ.
อาจมติ *ก.* ชำระล้าง, ซัก, ชะ.
อาจมน *นป.* การชำระล้าง, การซัก.
อาจมนกุมฺภี *อิต.* หม้อชำระ,หม้อสำหรับล้าง.
อาจมนปาทุกา อิต. เขียงเท้าสำหรับใส่เมื่อเวลาล้างชำระ.
อาจมนสราวก *ป.* ภาชนะที่ใส่น้ำสำหรับล้าง.
อาจมา *อิต.* ตัณหาที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว.
อาจเมติ *ก.* ชำระล้าง, ทำความสะอาด.
อาจมฺม *นป.* อาจม, วัตถุอันบุคคลพึงล้าง.
อาจย *ป.* การสั่งสม, การรวบรวม, ก่อทำขึ้น.
อาจรติ *ก.* ประพฤติ, ปฏิบัติ,กระทำ.
อาจรินี *อิต.* ครู-อาจารย์เป็นผู้หญิง; ภรรยาของอาจารย์.
อาจริย *ป.* อาจารย์, ผู้ฝึกมรรยาท, ผู้สั่งสอน, ผู้แนะนำ.
อาจริยก *ป.* ครู, อาจารย์.
อาจริยกุล *นป.* ตระกูล-ครอบครัวของอาจารย์.
อาจริยธน *นป.* ค่าธรรมเนียมของอาจารย์, ค่าบูชาอาจารย์.
อาจริยปาจริย *ป.* อาจารย์เหนืออาจารย์, ปรมาจารย์, บุรพาจารย์.
อาจริยมุฏฺฐิ *อิต.* ความรู้พิเศษของอาจารย์, อาจารย์ที่ปิดบังความรู้.
อาจริยวํส *ป.* วงศ์ตระกูล-, เชื้อสายของอาจารย์.
อาจริยวาท *ป.* อาจริยวาท,คำสั่งสอนที่ปฏิบัติตามที่อาจารย์สอนได้แก่ลัทธิมหายาน.
อาจริยานี *อิต.* อาจารย์หญิง; ภรรยาของอาจารย์.
อาจรี *ป.* การสอน, การแนะนำ.
อาจาม *ป.* ข้าวตัง.
อาจาร ๑ *ป.* ความประพฤติ, การปฏิบัติ, จรรยาที่ดีงาม; ๒ *ค.* ผู้มีความประพฤติดี.
อาจารกุสล *ค.* ผู้ฉลาดในความประพฤติที่ดี.
อาจารโคจร *ค.* ผู้ประพฤติปฏิบัติในทางที่ดี, ผู้ตั้งมั่นอยู่ในมรรยาทที่ดี.
อาจารวิปตฺติ *อิต.* อาจารวิบัติ, ความประพฤติเสียหาย.
อาจารี *ค.* ผู้มีมรรยาทดี, มีความประพฤติดี.
อาจิกฺขก *ป.* ผู้บอก, ผู้แสดง.
อาจิกฺขติ *ก.* บอก, แสดง, แจ้ง, กล่าว.
อาจิกฺขน *นป.* การบอกกล่าว, การแจ้งให้ทราบ.

อาจิกฺขิตุ *ป.* ดู **อาจิกฺขก.**

อาจิณ,-จิณฺณ *กิต.* ประพฤติจนเป็นนิสัยแล้ว, ทำจนเป็นนิสัยแล้ว.

อาจิณฺณกมฺม *นป.* อาจิณกรรม, กรรมที่ทำบ่อย ๆ.

อาจิณฺณกปฺป *ป.* ความประพฤติที่ทำต่อ ๆ กันมา, การประพฤติเนือง ๆ.

อาจินาติ *ก.* สั่งสม, พอกพูน, รวบรวม, ก่อ.

อาจียติ,-เจยฺยติ *ก.* สั่งสม, รวบรวม, ก่อ, เพิ่มพูน.

อาเจร *ป.* ดู **อาจริย.**

อาเจล *ป.* ท่อนผ้า, เศษผ้า.

อาชญฺญ *ค.* ม้าอาชาไนย, ม้าตัวประเสริฐ, ม้าพันธุ์ดี.

อาชว *ป.* ตัณหาที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว.

อาชฺชว *นป.* ความซื่อตรง, ความเป็นคนตรง.

อาชาน *ค.* พอที่จะรู้, พอที่จะเข้าใจได้.

อาชานน *นป.* ความรู้, ความเข้าใจชัด.

อาชานาติ *ก.* รู้, เข้าใจ, ทราบ, ตระหนัก.

อาชานีย *ป.* ๑ ม้าอาชาไนย, ม้ามีโหวพริบดี, ม้าพันธุ์ดี, บุรุษผู้ประเสริฐ; ๒ ได้รับอบรมมาดี, มีกำเนิดดี, รู้ได้เร็ว.

อาชานียตา. *อิต.* ความเป็นผู้เกิดมาจากตระกูลที่ดี, ความเป็นผู้ประเสริฐ.

อาชานียสุสุ *ป.* ลูกม้าอาชาไนย.

อาชาเนยฺย *ป.* ดู **อาชานีย.**

อาชายติ *ก.* เกิดอีก.

อาชิ *อิต.* สงคราม, การรบ.

อาชิร *นป.* สนาม, ลาน.

อาชีว *ป.* อาชีพ, ความเป็นอยู่, การทำมาหากิน.

อาชีวก,-วิก *ป.* อาชีวก, นักบวชนอกพระพุทธศาสนานิกายหนึ่ง.

อาชีวติ *ก.* เป็นอยู่, ดำรงชีพอยู่.

อาชีวปริสุทฺธิ *อิต.* ความบริสุทธิ์แห่งการเลี้ยงชีพ.

อาชีววิปตฺติ *อิต.* ความวิบัติแห่งการเลี้ยงชีพ, ความเป็นผู้เลี้ยงชีพผิด.

อาชีวสมฺปทา *อิต.* ความถึงพร้อมแห่งการเลี้ยงชีพ.

อาชีวิก *นป.* การดำรงชีพอยู่, ความเป็นอยู่.

อาชีวกสาวก *ป.* สาวกของพวกอาชีวก.

อาชีวี ๑ *ป.* การดำรงชีพ, การเลี้ยงชีพ: ๒ *ค.* ผู้มีการเลี้ยงชีพ, ผู้ดำรงชีพ.

อาฏ *ป.* นกเงือก.

อาฐปนา *อิต.* การตั้ง, การประดิษฐาน.

อาณญฺช *ค.* ไม่หวั่นไหว, มั่นคง.

อาณณฺย *นป.* ความไม่มีหนี้.

อาณตฺติ *อิต.* อาณัติ, บัญญัติ, คำสั่ง, ข้อบังคับ, กฎ, อำนาจ.

อาณตฺติก *ค.* เกี่ยวกับอาณัติ, มีระเบียบ.

อาณา *อิต.* อาชญา, ความบังคับ, อำนาจ, คำสั่ง.

อาณาจกฺก *นป.* อาณาจักร, อำนาจการปกครองฝ่ายบ้านเมือง.

อาณาปก ๑ *นป.* คนออกระเบียบข้อบังคับประจำเมือง; ๒ *ค.* ผู้สั่ง, ผู้บังคับ, ผู้ออกระเบียบ.

อาณาปน *นป.* การออกคำสั่ง, การออกกฎหมายบังคับ.

อาณาปวตฺติฏฺฐาน *นป.* ที่เป็นที่ไปได้แห่งอำนาจ, สถานที่ใช้อำนาจได้.

อาณาติ *อิต.* ตะปู, ลิ่ม, สลัก, กลอน.
อาณาเปติ *ก.* สั่ง, บังคับ.
อาณิโคฉก *นป.* ผ้าชี้ริ้วชิ้นเล็ก ๆ.
อาณิทฺวาร *นป.* ประตูเล็ก.
อาตงฺก *ป.* ความเจ็บป่วย, ความเป็นผู้ลำบาก.
อาตงฺกติ *ก.* เป็นอยู่ลำบาก, เจ็บป่วย.
อาตงฺกี *ค.* เจ็บป่วย, ลำบาก.
อาตต *นป.* กลองขึงหนังหน้าเดียว.
อาตตวิตต *นป.* กลองขึงหนังสองหน้า.
อาตตายี *ค.* นักโทษ,ผู้ร้ายฆ่าคน; คนเดินทาง
อาตตฺต *กิต.*เผาแล้ว,ร้อนแล้ว,ส่องแสงแล้ว.
อาตป *ป.* แดด, แสงแดด; ความพยายาม, ความเพียรเผากิเลสให้เร่าร้อน.
อาตปวารณ *นป.* เครื่องบังแดด, ร่ม, ฉัตร.
อาตปตา *อิต.* ความเป็นคืออันเร่าร้อน, ความเร่าร้อน.
อาตปติ *ก.* ส่องแสง, แผดเผา, เร่าร้อน.
อาตปตฺต *นป.* ร่ม, ฉัตร.
อาตปปฺป *ป.* ความเพียร, ความพยายาม; ความร้อน, การแผดเผา.
อาตาป *ป.* แดด, ความร้อน, การแผดเผา, ความพยายาม.
อาตาปน *นป.* ความเพียร, เครื่องเผากิเลส ให้เร่าร้อน, การทรมานตัวเพื่อย่างกิเลส.
อาตาปี *ค.* มีความเพียรเครื่องเผากิเลสให้ เร่าร้อน.
อาตาเปติ *ก.* ทำให้ร้อน, ทรมานตัวให้ลำบาก.
อาติเถยฺย *นป.* ของต้อนรับแขก, ของควรรับแขก.
อาตุ *ป.* พ่อ, บิดา.
อาตุม *ป.* ตน, อาตมัน.
อาตุร *ค.* อาดูร, ป่วย, กระสับกระส่าย.
อาตุรียติ *ก.* อาดูร, ป่วย, เดือดร้อน.
อาโตชฺช *นป.* การเล่นดนตรี.
อาถพฺพณ *นป.* คัมภีร์อาถรรพณเวท, คัมภีร์ชุมนุมคำสวดขอพรพระเจ้า, วิชาเสกเป่าป้องกัน.
อาถพฺพณิก *ป.,ค.* หมอยาทางไสยศาสตร์, ผู้ชำนาญเวทมนตร์คาถา.
อาทเนสนา *อิต.* การแสวงหาอาหาร.
อาทเปติ *ก.* ให้ถือเอา, ให้รับเอา, ให้ยอมตาม.
อาทร *ป.* ความเอื้อเฟื้อ, ความเอาใจใส่, ความให้เกียรติ,
อาทรตา *อิต.* ดู **อาทร.**
อาทริย *นป.* การแสดงความเคารพด้วยการ ให้เกียรติ.
อาทว *ค.* ตื่นเต้น.
อาททติ *ก.* วางลง, สวมใส่, จุดไฟ, เผา.
อาททน *นป.* การจุดไฟ, การเผา.
อาทา, อาทาย *กิต.* ถือเอาแล้ว, พาเอาแล้ว.
อาทาตพฺพ *กิต.* พึงถือเอา, ควรถือเอา.
อาทาติ *ก.* ถือเอา, ฉวย, จับเอา.
อาทาน *นป.* การถือเอา, การฉวย, การจับ.
อาทาปาริวเวนฺทิกา *อิต.* นกเงือก.
อาทายี *ป.* ผู้ถือเอา.
อาทาส,-สก *ป.* กระจก, แว่น, คันฉาย, คันส่อง.
อาทาสปญฺห *ป.,นป.*การเชิญเทวดาให้ปรากฏ ในกระจกแล้วถามปัญหา, การเล่นผีถ้วยแก้ว.
อาทิ ๑ *ป.,นป.* จุดเริ่มต้น, เบื้องต้น, ขั้นแรก; ๒ *ค.* อันต้น, ทีแรก, เริ่มต้น; ๓ *ก.วิ.* เป็นครั้งแรก.

อาทิก *ค.* ดู **อาทิ** ๒.

อาทิกมฺมิก *ป.* ผู้เป็นอาทิกัมมิกะ, ผู้ทำก่อนเพื่อนอันเป็นเหตุให้บัญญัติพระวินัย.

อาทิกลฺยาณ *ค.* งามในเบื้องต้น.

อาทิจฺจ ๑ *ป.* เชื้อสายนางอทิติ, พระอาทิตย์, ดวงตะวัน; ๒ *ค.* มาจากนางอทิติ, เกี่ยวกับพระอาทิตย์.

อาทิจฺจุปฏฺฐานา *อิต.* การบูชาพระอาทิตย์.

อาทิณฺณ *กิต.* แตกแล้ว, หักแล้ว, แยกแล้ว.

อาทิณฺณตฺต *นป.* ความเป็นคืออันแตก,. ความแตก, ความหัก.

อาทิโต *ก.วิ.* ตั้งแต่ต้น, ตั้งแต่แรก.

อาทิตฺต *กิต.* ถูกเผาแล้ว, ถูกทำให้ร้อนแล้ว.

อาทิตฺตปริยายสุตฺต *นป.*อาทิตตปริยายสูตร, พระสูตรที่ตรัสเปรียบราคะ, โทสะ, โมหะ ว่าเป็นของร้อน.

อาทินฺน *กิต.* ถูกถือเอาแล้ว, ถูกพาไปแล้ว.

อาทิปฺปติ (อาทีปติ) *ก.* ลุก, ไหม้, ร้อน, ส่องสว่าง.

อาทิพฺรหฺมจริย *นป.* ปาติโมกขสังวรศีลมีจริยมรรคเป็นเบื้องต้น; สิกขาบทที่มาในพระปาติโมกข์.

อาทิพฺรหฺมจริยก *ค.* เป็นเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์, อันเกี่ยวกับสิกขาบทที่มาในพระปาติโมกข์.

อาทิม *ค.* อันต้น, อันแรกเพื่อน.

อาทิย ๑ *ค.* (๑) กินได้, รับประทานได้; (๒) ดู **อาทิ** ๒, *กิต.* ถูกถือเอาแล้ว.

อาทิยติ *ก.* ๑ ถือเอา, รับเอา, ยึดถือ; ๒. แตก, หัก.

อาทิยนตา *อิต.* ความยึดถือ, การถือเอา.

อาทิสติ *ก.* ชี้ชัด, แสดงชัด; ทายใจ, ดักใจ; อุทิศ, เจาะจง.

อาทิสนา *อิต.* การทำนาย, การทายใจ,การดักใจ.

อาทิโส *ก.วิ.* แต่ต้น.

อาทิสฺส *กิต.* ชี้ชัดแล้ว; ดักใจแล้ว,จำเพาะแล้ว, เจาะจงแล้ว.

อาทีนว *ป.* อาทีนพ, โทษ, ผลร้าย,ความไม่ดี.

อาทีปนีย *ค.* อันเขาพึงแสดง, อันเขาพึงชี้ชัด; อันเขาพึงดักใจ.

อาทีปิต *ค.* ซึ่งถูกไฟเผา, ซึ่งถูกไฟไหม้.

อาทุ *อ.* หรือ, หรือว่า, แต่, แน่นอน.

อาเทติ *ก.* ถือเอา, รับ, ยึด.

อาเทยฺย *ค.* ควรถือเอา; น่ายินดี, น่าต้อนรับ.

อาเทว *ป.* ความเศร้าโศก, ความเสียใจ, การร้องไห้.

อาเทวติ *ก.* ร้องไห้, ร่ำไร, คร่ำครวญ.

อเทวนา *อิต.* ดู **อาเทว.**

อาเทส *ป.* ๑ การแสดงชัด. การชี้ขาด; การดักใจ; ๒ การแปลงสระเป็นพยัญชนะในทางบาลีไวยากรณ์.

อาเทสนา *อิต.* ดู **อาเทส** ๑.

อาธาน *นป.* การตั้งไว้, การรองไว้, ภาชนะที่รับรอง, เครื่องกีดขวาง.

อาธานคาหี *ป.* คนดื้อด้าน, คนว่ายากสอนยาก.

อาธาร *ป.* สัตตมีวิภัติ, เครื่องค้ำจุน;เชิงบาตร; อ่าง, ที่ขังน้ำ, สระ.

อาธารก *ป.,นป.* ตั่ง, ที่นั่ง, ฐานรอง,เสวียน, เชิงรองบาตร, เวที, ยกพื้น, โต๊ะเขียน หนังสือ.

อาธารณตา *อิต.* ความตั้งมั่น, สมาธิ, ความตั้งใจมั่น.
อาธาริต *กิต.* ทรงไว้แล้ว, รองรับไว้แล้ว.
อาธาวติ *ก.* วิ่งกวด, วิ่งไปมา.
อาธาวน *นป.* การวิ่งไปมา, การรู้โจม.
อาธิปจฺจ, อาธิปเตยฺย *นป.* อธิปไตย, ความเป็นใหญ่.
อาธุนาติ *ก.* ฝัดออก, สลัดออก.
อาธุนิก *ค.* ทุกวันนี้, ในบัดนี้.
อาเธยฺย ๑ *นป.* โรงเก็บของ, คลังเสบียง; ๒ *ค.* ควรเก็บไว้, ควรฝากไว้, ควรเอาใจใส่, พอเหมาะ.
อาน, อาณ *นป.* การหายใจเข้า, ลมหายใจ.
อานก *ป.* กลองก้นกลม.
อานณฺย *นป.* ความไม่มีหนี้.
อานทติ *ก.* ร้อง, แผดเสียง, ร้องแปร๋แปร๋น.
อานน ๑ *นป.* หน้า, ปาก; ๒ *ค.* มีปาก.
อานนฺตริก,-ริย *ค.* (กรรมที่ให้ผล) ไม่มีระหว่าง, (กรรม) ที่ไม่ให้กรรมอย่างอื่นเข้ามาแทรก, ติดต่อ, สืบเนื่อง, ทันทีทันใด.
อานนฺท *ป.* ความยินดี, ความเพลิดเพลิน, ความบันเทิงใจ; พระอานนท์, ปลาอานนท์, ปลาใหญ่ที่หนุนแผ่นดินอยู่.
อานนฺทติ *ก.* ร่าเริง, ยินดี, บันเทิงใจ.
อานนฺทน *นป.* การต้อนรับด้วยความยินดี, ความยินดี, ความเพลิดเพลิน.
อานนฺทเภรี *อิต.* กลองที่ตีเพื่อนัดให้เล่นมหรสพฉลอง.
อานนฺทิย ๑ *นป.* ความยินดี, ความเพลิดเพลิน; ๒ *ค.* พึงยินดี, พึงเพลิดเพลิน.
อานนฺที ๑ *อิต.* ความยินดี, ความเพลิดเพลิน; ๒ *ค.* ยินดี, ร่าเริง, ปลื้มใจ.
อานมนา *อิต.* การน้อมไป, การโน้มไป.
อานย *ค.* อันนำมา, ซึ่งนำมา.
อานยติ *ก.* นำมา, ไปพามา.
อานาปาน, อาณาปาณ *นป.* การหายใจเข้าออก, การสูดลมเข้าออก.
อานาปานสติ *อิต.* สติกำหนดลมหายใจเข้าออก.
อานาเปติ *ก.* ให้นำมา, ให้ไปนำมา.
อานาเมติ *ก.* ให้น้อมลง, เอนลง, แอ่นลง.
อานาย *ป.* ข่าย, แห.
อานิสท *นป.* ตะโพก, ก้น.
อานิสส *ป.* อานิสงส์, ประโยชน์, ผลบุญ.
อานีต *กิต.* อันเขานำมาแล้ว, ถูกนำมาแล้ว.
อานุปุพฺพิกถา *อิต.* ถ้อยคำ หรือเทศนาที่แสดงตามลำดับ, วาจาเป็นเครื่องกล่าวโดยลำดับ.
อานุภาว *ป.* อานุภาพ, กำลัง, อำนาจ, ความรุ่งเรือง, ความยิ่งใหญ่.
อานุภาวตา *อิต.* ความเป็นผู้มีอานุภาพ, ความเป็นผู้มีอำนาจ.
อาเนชฺช,-เนญฺช,-นญฺช,- ณญฺช *ค.* ไม่หวั่นไหว, ไม่เอนเอียง, ถาวร, มั่นคง.
อาเนญฺชตา *อิต.* ความไม่หวั่นไหว, ความมั่นคง.
อาเนติ *ก.* นำมา, พามา, ถือมา.
อาป, อาโป *ป.,นป.* น้ำ, ของเหลว, ธรรมชาติที่ซึมซาบ.
อาปกา,-คา *อิต.* แม่น้ำ.
อาปชฺชติ *ก.* พบ, ประสบ, บรรลุ, ถึง; ต้องโทษ, ล่วงละเมิด.

อาปณ *ป.* ร้านขายของ, ตลาด.
อาปณิก *ป.* พ่อค้า, คนขายของ, เจ้าของร้าน.
อาปตติ *ก.* ตกไป, หล่นไป, ล้มลง, รีบร้อน.
อาปตน *นป.* การตกไป, การหล่นไป.
อาปตฺติ *อิต.* อาบัติ, การต้องโทษทางพระวินัย; การถึง.
อาปตฺติก *ค.* ผู้ต้องอาบัติ, ผู้ต้องโทษ.
อาปทา *อิต.* ความวิบัติ, เคราะห์ร้าย, อันตราย.
อาปนฺน *กิต.* ถึงแล้ว, ต้องแล้ว, ต้องอาบัติแล้ว.
อาปนฺนสตฺตา *อิต.* หญิงมีครรภ์, หญิงมีท้อง.
อาปา, อาวา *อิต.* ความทุกข์, อันตราย, เคราะห์กรรม.
อาปาฏลี *อิต.* ต้นแคฝอย.
อาปาณ *นป.* การหายใจเข้าออก, ลมหายใจเข้าออก, ชีวิต.
อาปาณโกฏิก *ค.* ที่สุดแห่งชีวิต, กำหนดที่ลมหายใจขั้นสุดท้าย.
อาปาทก ๑ *ป.* ผู้ดูแลเด็ก, คนเลี้ยงเด็ก; ๒ *ค.* ผลิตขึ้น, ก่อให้เกิดขึ้น, นำไปสู่.
อาปาทิ *ก.* ดู **อาปชฺชติ.**
อาปาทิกา *อิต.* นางพยาบาล, แม่นม, แม่เลี้ยง.
อาปาเทติ ก. พยาบาล, บำรุง, รักษา, ผลิตขึ้น.
อาปาเทตุ *ป.* ผู้เลี้ยงดูเด็ก.
อาปาถ *ป.* คลอง. ทาง, แนว, มรรคา, วิถี.
อาปาถก *ค.* มีคลอง, มีทาง, เป็นทางที่บุคคลพึงเห็นได้.
อาปาน *นป.* สถานที่สำหรับดื่ม, ร้านเหล้า, การดื่ม.
อาปานก *ค.* ผู้ดื่ม, นักดื่มเหล้า.
อาปานภูมิ *อิต.* ภาคพื้นเป็นที่มาดื่ม, โรงสุรา.
อาปานมณฺฑล นป. ร้านเหล้า, โรงสุรา.
อาปานีย *ค.* ควรดื่ม, น่าดื่ม.
อาปานียกำส *ป.* จอกน้ำ, ขันน้ำ, แก้วเหล้า.
อาปายิก *ค.* ผู้ที่ได้รับความทุกข์ในอบาย, ผู้ไปสู่ทุคติ.
อาปาลี *ป.* ตัวเหา.
อาปิยติ *ก.* เอิบอาบ, ซึมซาบ, เอิบอิ่ม, ไหลซ่านไป.
อาปุจฺฉติ *ก.* ถามโดยเอื้อเฟื้อ, ถามหา; บอกลา, ขออนุญาต.
อาปุจฺฉน *นป.* การถามโดยเอื้อเฟื้อ, การบอกลา, การขออนุญาต.
อาปุจฺฉา,-ฉิย *กิต.* ถามโดยเอื้อเฟื้อแล้ว, บอกลาแล้ว, อนุญาตแล้ว.
อาปุจฺฉิตพฺพ *กิต.* อันเขาพึงถามโดยเอื้อเฟื้อ, อันเขาพึงบอกลา.
อาปุตฺตปุตฺต *ป.* ลูกของลูก.
อาปูรณ *นป.* การบรรจุ, ความเต็ม.
อาปูรติ *ก.* เต็ม, บริบูรณ์, ให้เต็ม.
อาเปติ *ก.* ให้ถึง, ให้บรรลุ.
อาโปกสิณ *นป.* การเพ่งกสิณมีน้ำเป็นอารมณ์.
อาโปธาตุ *อิต.* อาโปธาตุ, ธาตุน้ำ, ธรรมชาติที่ไหลซึม.
อาผุสติ *ก.* สัมผัส, ถูกต้อง, กระทบ.
อาพทฺธ *กิต.* ถูกผูกแล้ว, ถูกมัดแล้ว; รัดแล้ว, เนื่องถึงกันแล้ว.
อาพนฺธก *ค.* อันผูกพัน, อันผูกมัด, เนื่องด้วย, เกี่ยวพัน.
อาพนฺธติ *ก.* ผูก, มัด, เกาะ, ซึมซาบ.

อาพนฺธน *นป.* การผูกมัด; การแทรกซึม; บังเหียน, เครื่องผูก, อานม้า.
อาพาธ *ป.* อาพาธ, ความไม่สบาย,ความเจ็บป่วย.
อาพาธติ *ก.* อาพาธ, เจ็บ, ป่วย.
อาพาธิก *ค.* ผู้ป่วย, คนไข้.
อาพาธิต *กิต.* เจ็บไข้แล้ว, ป่วยแล้ว; ถูกข่มเหงแล้ว, ถูกเบียดเบียนแล้ว.
อาพาเธติ *ก.*กดขี่, ข่มเหง, เบียดเบียน, รังแก.
อาพิล *ค.* ขุ่นมัว, ข้น, ถูกรบกวน.
อวภต *กิต.* นำมาแล้ว, ถือไปแล้ว, ถูกนำสืบต่อกันมาแล้ว.
อาภรณ *นป.* สิ่งที่นำมาสวมใส่, อาภรณ์, ผ้า, เครื่องประดับ.
อาภรติ *ก.* นำมา, พามา.
อาภสฺสร *ค.* สว่าง, สุกใส. เปล่งปลั่ง, รุ่งเรือง, เลื่อมพราย.
อาภสฺสรพฺรหฺม *ป.* อาภัสสรพรหม, ชื่อพรหมโลกชั้นหนึ่ง,พรหมที่มีแสงสว่างสุกใสซ่านออกจากกาย.
อาภา *อิต.* แสง, รัศมี, ความสว่าง, ความรุ่งเรือง.
อาภากร *ป.* อาภากร, พระอาทิตย์.
อาภาติ *ก.* ส่องแสง, เปล่งรัศมี.
อาภาเวติ *ก.* ให้เจริญ, ให้งอกงาม, ดำเนิน.
อาภาส *ป.* แสง, ความสว่าง, ความรุ่งเรือง.
อาภิเจตสิก *ค.* ผู้มีความคิดนึกอันแจ่มใส, มีความนึกคิดสูง.
อาภิโทสิก *ค.* เนื่องด้วยเย็นวานนี้, ตอนเย็น, ที่บูดเน่า, ค้างคืน.
อาภิธมฺมิก *ค.* นักอภิธรรม, ผู้ทรงอภิธรรม.
อาภินฺทติ *ก.* ตัด, ฟัน, บั่นทอน.
อาภิสมาจาริก *ค.* ผู้ประพฤติด้วยความเอื้อเฟื้อ, ผู้มีมรรยาทดี.
อาภิเสสิก *ค.* เกี่ยวกับอภิเษก, เกี่ยวกับพิธีราชาภิเษก.
อาภุชติ *ก.* คู้เข้า, นั่งคู้ (บัลลังก์), นั่งขัดสมาธิ.
อาภุชน *นป.* การขด, การคู้, การนั่งขัดสมาธิ.
อาภุชี, อาภุชฺชิ *อิต.* ไม้เสม็ด, ไม้แสม,ไม้ราชดัด.
อาภุญฺชติ *ก.* กิน, เสวย, เสพ.
อาภุญฺชน *นป.* การกิน, การเสวย, การเสพ.
อาเภติ *ก.* ส่องแสง.
อาโภค *ป.* ความคำนึง; ความบริบูรณ์.
อาม ๑ *อ.* เออ, ครับ, ค่ะ; ๒ *ค.* ดิบ, สด.
อามก *ค.* ดู **อาม** ๒.
อามกธญฺญ *นป.* ข้าวดิบ, ข้าวเปลือก, ข้าวที่ยังไม่ได้ซ้อมตำ.
อามกสาก *ป.,นป.* ผักดิบ, ผักสด.
อามกสุสาน *นป.*ป่าช้าที่ทิ้งศพสด,ป่าช้าผีดิบ.
อามฏฺฐ *กิต.*ลูบคลำแล้ว, ถูกต้องแล้ว,จับถือแล้ว.
อามณฺฑ *ป.* ไม้ละหุ่ง, เทพทาโร, แฟง.
อามณฺฑลิย,-ลิก *นป.* การวนเวียน, การปั่นป่วน, การรวนเร.
อามตฺติก *นป.* ภาชนะดิน, เครื่องปั้นดินเผา.
อามตฺติกาปณ *นป.*ร้านขายเครื่องปั้นดินเผา.
อามทฺทน *นป.* การขยี้, การบด, การนวด, การขยำ.
อามนฺต *ค.* ถูกร้องเรียก, ถูกถามหา, ได้รับเชิญ.
อามนฺตน *นป.* การร้องเรียก, การเชื้อเชิญ, การปรึกษา.
อามนฺตนก *ค.* ผู้ร้องเรียก, ผู้เชื้อเชิญ,ผู้ปรึกษา.

อามนฺเตติ *ก.* เรียก, ร้องเรียก, เชื้อเชิญ; ปรึกษา.
อามย *ป.* ความเจ็บไข้, ความไม่สบาย.
อามลก *นป.*, **อามลกี** *อิต.* มะขามป้อม.
อามสติ *ก.* แตะต้อง, ลูบคลำ, ถู.
อามสน *นป.* การแตะต้อง, การลูบคลำ, การถู.
อามา *อิต.* หญิงคนใช้, นางทาสี.
อามาย *ค.* ผู้เกิดในบ้าน, ผู้เกิดภายใน, ทาสในเรือนเบี้ย.
อามสย *ป.* ท้อง, อุทร, พุง.
อามิส ๑ *ป.,นป.* อามิส, อาหาร, เหยื่อ; ๒ *ค.* เป็นอามิส, เป็นเครื่องล่อ.
อามิสทาน *นป.* อามิสทาน, การให้สิ่งของ.
อามิสปฺปิย *ป.* นกที่กินเนื้อสด, นกยาง.
อามุญฺจติ *ก.* สวม, ใส่, แต่งตัว.
อามุตฺต *กิต.* สวมแล้ว, ใส่แล้ว.
อามุป *ป.* ไม้ไผ่หนาม.
อาเมณฺฑิต การเปล่งอุทาน, การกล่าวซ้ำ.
อาโม *อ.* ครับ, จ๊ะ, เออ.
อาโมท *ป.* ความยินดี; ของหอมที่มีกลิ่นแรง.
อาโมทติ *ก.* ยินดี, อนุโมทนา, พอใจ.
อาโมทนา *อิต.* ความยินดี, การอนุโมทนา, ความเบิกบาน.
อาโมเทติ *ก.* ให้ยินดี, ให้พอใจ.
อาย *ป.* กำไร, รายได้, ผลประโยชน์.
อายกมฺมิก *ป.* ผู้รวบรวมผลประโยชน์, ผู้เก็บภาษี.
อายกุสล *นป.* ความฉลาดในการหาเลี้ยงชีพ.
อายโกสลฺล *นป.* ดู **อายกุสล.**
อายปริจฺจาค *ป.* การบริจาคทรัพย์ที่หามาได้.
อายมุข *นป.* การไหลเข้ามา.
อายต,-ตก *ค.* ยื่น, แผ่ออก.
อายตคฺค *ค.* มีที่สุดอันพุ่งไปข้างหน้า.
อายตจฺฉทา *อิต.* ต้นกล้วยชนิดหนึ่ง.
อายตน *นป.* ที่อยู่, ที่อาศัย, บ่อเกิด, เครื่องต่อ, ส่วน.
อายตนิก *ค.* มีส่วน, มีภาค, ประกอบด้วยเครื่องต่อ.
อายตเนตฺต *ป.* กุ้ง.
อายติ *อิต.* อนาคต, ความกว้างขวาง, ความใหญ่โต.
อายตึ *ก.วิ.* ต่อไป.
อายติก *ค.* อันเป็นอนาคต.
อายติกา ท่อน้ำ, ท่อสูบน้ำ.
อายตฺต ๑ *นป.* การครอบครอง, การเข้าอยู่อาศัย; ๒ *ค.* ผู้ครอบครอง, ผู้เข้าอยู่อาศัย.
อายตฺตตา *อิต.* ดู **อายตฺต** ๑.
อายตฺตตมน *ค.* ผู้มีใจขวนขวาย, ผู้ขยัน.
อายน *นป.* ทางมรรคา.
อายมติ *ก.* ดึงออกไป, เหยียดออกไป, กางออกไป.
อายส *ค.* ทำด้วยเหล็ก, สำเร็จด้วยเหล็ก.
อายสกุย *นป.* ความดูหมิ่น, ความเสื่อมเสีย, ชื่อเสียงเสีย.
อายสฺมนฺตุ *ค.* ผู้มีอายุ, ผู้เจริญ.
อายค *ป.* เครื่องบูชา, ไทยธรรม.
อายาจก *ค.* ผู้ขอ, ผู้สมัคร.
อายาจติ *ก.* ขอโดยเอื้อเฟื้อ, ขอร้องเชิญ.
อายาจน *นป.* การขอร้อง, การอ้อนวอน, การเชื้อเชิญ.
อายาจิกา *อิต.* หญิงผู้ขอ, หญิงผู้อ้อนวอน.
อายาต *กิต.* มาถึงแล้ว, กลับมาถึงแล้ว.

อายาติ *ก.* มาถึง, กลับมา.
อายาน *นป.* การมา, การถึง
อายาเปติ *ก.* ให้ดำเนินไป, ให้เป็นไป.
อายาม *ป.* การยื่นออกไป, การแผ่ออกไป, ความยาว.
อายาส *ป.* ความยุ่งยาก, ความลำบาก, ความทุกข์ใจ.
อายุ *นป.* ความเจือกัน, ความรวมกัน; อายุ, เวลาชั่วชีวิตหนึ่ง.
อายุก,-กี *ค.* มีอายุ, มีวัย, มีชีวิต.
อายุกปฺป *ป.* ชั่วอายุ,ชั่วชีวิต, กำหนดชั่วอายุ หนึ่ง.
อายุกฺขย *ป.* ความสิ้นไปแห่งอายุ, การสิ้นอายุ.
อายุต *ค.* ประกอบ, กระทำ, ผูก, ยึด, ติด; ชนะ.
อายุตฺต ๑ *กิต.* เทียม, ประกอบ, กระทำ, ผูก, ยึด; ๒ *ป.* คนเก็บส่วย, คนเก็บภาษี, ผู้ดูแล.
อายุตฺตก *ป.* ดู **อายุตฺต** ๒.
อายุทพฺพ *นป.* ยา, เภสัช.
อายุธ *นป.* อาวุธ.
อายุธิก *ป.* นักรบ, ทหาร.
อายุปฺปมาณ *นป.* ประมาณแห่งอายุ, ประมาณอายุ.
อายุปริยนฺต *ป.* ที่สุดรอบแห่งอายุ.
อายุวฑฺฒน *ค.* ความเจริญแห่งอายุ.
อายุวนฺตุ *ค.* ผู้มีอายุ.
อายุเวท *ป.* อายุรเวท, วิชาเกี่ยวกับการรักษาโรค.
อายุส *นป.* ชั่วอายุ, ตลอดชีวิต.
อายุสงฺขย *ป.* ดู **อายุกฺขย.**
อายุสงฺขาร *ป.* อายุสังขาร, ปัจจัยปรุงแต่งอายุ, ชีวิต.
อายุสฺมนฺตุ *ค.* มีอายุ, มีชีวิต.
อายุสฺส *ค.* เกี่ยวข้องกับชีวิต, เป็นเหตุให้อายุเจริญ.
อายูหก *ค.* ผู้มีความเพียรพยายาม, ผู้มีความบากบั่น.
อายูหติ *ก.* พยายาม, เพียร; สั่งสม, พอกพูน, ประกอบ, กระทำ.
อายูหน *นป.* ความเพียรพยายาม, ความสั่งสม, ความพอกพูน.
อายูหา *อิต.* อายุ, ชีวิต, อายุกาล.
อาโยค *ป.* การประกอบ, การกระทำ; การเทียม, การผูก; ความเพียรพยายาม.
อาโยธน *นป.* สงคราม, การรบพุ่ง, การต่อสู้.
อาร *ป.,นป.* เข็ม, เหล็กแหลม; มุม, ปลาย; ทองเหลือง.
อารกณฺฏก *นป.* เหล็กสว่าน, เหล็กแหลม.
อารกตฺต *นป.* ความไกล, ความห่างไกล, ความเป็นผู้ไกลจากกิเลส.
อารกา *อ.,ก.วิ.* ไกล, ห่างไกล.
อารกูฏ *ป.* ทองเหลือง.
อารกฺขก,-ขิก *ป.* ผู้รักษา,ผู้คุ้มครอง, ผู้ดูแล.
อารกฺขติ *ก.* รักษา, คุ้มครอง, ป้องกัน, ดูแล.
อารกฺขา *อิต.* อารักขา, การรักษา, การคุ้มครองป้องกัน.
อารกฺเขยฺย *ค.* ควรดูแลรักษา.
อารคฺค *นป.* ปลายเข็ม, ปลายเหล็กแหลม, ปลายธนู.
อารจยารจย *ป.* นายนิรยบาล, ผู้ลงโทษ.
อารญฺช *นป.* อ่าง, กระถาง, ชาม.
อารญฺชิต ๑ *นป.* แผลเป็น, รอยตำหนิ, รอยขีด; ๒ *กิต.* ถูกแทงแล้ว, ถูกเจาะแล้ว.

อารญฺญก,-ญิก *ค.* ผู้อยู่ป่า, ผู้มีปกติอยู่ในป่า, ตั้งอยู่ในป่า, เกิดอยู่ในป่า.

อารญฺญกตฺต *นป.* ความเป็นผู้อยู่ป่าเป็นวัตร, การถือการอยู่ป่าเป็นวัตร.

อารญฺญิกงฺค *นป.* การสมาทานธุดงค์ คือการอยู่ป่าเป็นวัตร, องค์ของภิกษุผู้ถือการอยู่ป่าเป็นวัตร.

อารณาพ,- นาพ *นป.* น้ำส้ม.

อารณิ *ป.* น้ำวน.

อารต *ค.* งดเว้น, เลี่ยง.

อารติ *อิต.* การงดเว้น, การหลีกเลี่ยง.

อารตฺต *นป.* เวลา, กาล เช่น วสฺสารตฺต = ฤดูฝน.

อารทฺธ *กิต.* ปรารภแล้ว, เริ่มต้นแล้ว, พยายามแล้ว.

อารทฺธจิตฺต *ค.* มีจิตอันปรารภความเพียรแล้ว, มีจิตตั้งไว้แล้ว.

อารทฺธวิริย *ค.* ผู้มีความเพียรอันปรารภแล้ว, ผู้เริ่มตั้งความเพียร.

อารทฺธา *กิต.* ปรารภแล้ว, เริ่มแล้ว, พยายามแล้ว.

อารปฺป *ป.* ช่องเข็ม, รูเข็ม.

อารพฺภ *อ.* ปรารภ, เริ่ม, กล่าวถึง, ดำริ,รำพึง.

อารพฺภติ, อารภติ *ก.* ทำ, ปรารภ, เริ่มต้น; พยายาม; ร้ายกาจ, ประหาร, ต้องโทษ.

อารภน *นป.* การทำ, การเริ่มต้น, ความพยายาม.

อารมฺภ *ป.* ความริเริ่ม, ความปรารภ, ความเพียรพยายาม; การฆ่า, การทำลาย.

อารมฺมณ *นป.*อารมณ์,เครื่องยึดหน่วงของใจ, ความรู้สึก,สิ่งที่จิตเสวย,เครื่องสนับสนุน.

อารมฺมณปจฺจย *ป.* ปัจจัยหรือเครื่องสนับสนุน คืออารมณ์.

อารมฺมณูปนิชฺฌาน *นป.* การเข้าไปเพ่งซึ่งอารมณ์, ฌานเครื่องเข้าไปเพ่งอารมณ์ จัดเป็นสมาธิหรือ สมถะ.

อารห *นป.* สิ่งที่สมควร, สิ่งที่เหมาะสม.

อารา ๑ *อิต.* เหล็กแหลม, เหล็กหมาด;
๒ *ค.* ไกล, ห่างไกล.

อาราทฺธ *ป.* เครื่องเจาะ, สว่าน, บิดหล่า.

อาราจาร,-จารี *ค.* ผู้มีปกติประพฤติห่างไกลจากกาม.

อาราติ *ป.* ข้าศึก, ศัตรู.

อาราธก,-ธิก ๑ *ค.* ผู้ยินดียิ่ง, ผู้พอใจ; ผู้ประสบความสำเร็จ; ผู้กระตือรือร้น; ผู้อาราธนา; ๒ *ป.* ความยินดี, ความพอใจ, ความกระตือรือร้น; การอาราธนา.

อาราธน *นป.* ความยินดี; ความสำเร็จ.

อาราธนา *อิต.* ดู **อาราธน.**

อาราธนีย *ค.* ควรให้ยินดี; ควรให้ได้รับ.

อาราธิต *กิต.* ถูกทำให้ยินดีแล้ว; ถูกอาราธนาแล้ว.

อาราเธติ *ก.* ทำให้ยินดี ; อาราธนา, เชื้อเชิญ; ให้สำเร็จ,

อาราม *ป.* ความยินดี, ความพอใจ; สวน, อุทาน, อาราม.

อารามตา *อิต.* ความรักใคร่, ความพอใจ.

อารามปาล *ป.* คนเฝ้าสวน, ผู้ดูแลอาราม.

อารามโรป *ป.* คนทำสวน, คนปลูกต้นไม้ในอาราม.

อารามวตฺถุ *นป.* ที่สวน; สิ่งของที่อยู่ในสวน.

อารามิก *ป.,ค.* คนรับใช้ในวัด, คนดูแลวัด, คนทำสวน.

อาราฬิก,-ฬิกา *อิต.* คนครัว.

อาราว *ป.* เสียงร้อง, เสียงครวญคราง.

อาริฏฐ *ป.* ความเป็นฤษี, ความเป็นนักบวช.

อารุ *ป.,นป;* สุกร; วัว, ควาย.

อารุญฺญ *นป.* การร้องไห้คร่ำครวญ.

อารุปฺป ๑ *ป.,นป.* ภพที่ไม่มีรูป, สัตว์ที่ไม่มีรูป, อรูปภพ.

อารุยฺห *กิต.* ขึ้นแล้ว, งอกขึ้นแล้ว, เติบโตขึ้นแล้ว.

อารุหติ *ก.* ขึ้น, งอกขึ้น, เติบโตขึ้น.

อารุหน *นป.* การขึ้น, การงอกขึ้น, การเติบโตขึ้น, การเจริญขึ้น.

อารุ *ป.* สีแดงหรือสีเหลือง.

อารูคฺย *นป.* ความไม่มีโรค, ความปราศจากโรค.

อารูหฺห *กิต.* ขึ้น, งอกขึ้น, เจริญขึ้น.

อารูห *ป.* ดู **อารุหน.**

อาโรคตา *อิต.* ดู **อารูคฺย.**

อาโรคฺย *นป.* ดู **อารูคฺย.**

อาโรคฺยมท *ป.* ความมัวเมาในความไม่มีโรค.

อาโรคฺยสาลา *อิต.* โรงพยาบาล, สุขศาลา.

อาโรจนา *อิต.* การป่าวประกาศ, การโฆษณา, การแจ้งความ.

อาโรจาปน *นป.* การบอก, การประกาศ, การโฆษณา.

อาโรจาเปติ *ก.* ให้บอก, ให้ประกาศ.

อาโรเจติ,-จยติ *ก.* บอก, ประกาศ, โฆษณา.

อาโรทน *นป.*, **อาโรทนา** *อิต.* การคร่ำครวญ, การร้องไห้.

อาโรปน *นป.* การยกขึ้น, การตั้งขึ้น, การกระทำ.

อาโรเปติ *ก.* ปลูก, เพาะ, ยกขึ้น; ฟ้องร้อง, กล่าวหา; สั่งสอน.

อาโรห *ป.* ดู **อารุหน.**

อาโรหก *ป.* ผู้ขี่, คนขับขี่.

อาโรหณ,-หน *นป.* การขึ้น, การปีน.

อาโรหติ *ก.* ดู **อารุหติ.**

อาโรหปริณาห *ป.* ความยาวและความกว้าง.

อาโรหา *อิต.* หญิงงาม, ความถึงพร้อมด้วยทรวดทรง.

อาฬกมนฺทา *อิต.* เมืองของท้าวกุเวร.

อาฬคฺเคติ *ก.* คล้องไว้, แขวนไว้, ติดไว้; ให้แขวนไว้, ให้ติดไว้.

อาฬปติ *ก.* เรียกร้อง, ทักทาย, สนทนา.

อาฬปน *นป.* การเรียกร้อง, การทักทาย, การสนทนา, ชื่อวิภัตติหมวดหนึ่ง.

อาฬปนตา *อิต.* การร้องเรียก, การทักทาย.

อาฬปนา *อิต.* การร้องเรียก, การวิงวอน.

อาฬมฺพ *ป.* การหน่วงไว้, การห้อยไว้, สิ่งที่แขวน, สิ่งที่ห้อย.

อาฬมฺพติ *ก.* แขวน, หน่วงไว้, ยึด, ห้อย, เกาะเกี่ยว.

อาฬมฺพน *นป.* อารมณ์, การยึดอารมณ์, การแขวน, การห้อย.

อาฬมฺภร, อาฬมฺภร *ป.* เป็งมาง; การเตรียมรบ.

อาฬย *ป.,นป.* ตัณหา; เรือน; ความอาลัย, ความห่วงใย; การหลอกล่อ.

อาฬยติ *ก.* ติด, ยึด, เกาะแน่น, อยาก.

อาฬสิย,-ฬสฺย,-ฬสฺส *นป.* ความเกียจคร้าน, ความเฉื่อยชา.

อาลาน,-พาน *นป.* เสา, เสาตะลุง.
อาลาป *ป.* การพูด, การสนทนา, คำพูด.
อาลิ,-พี ๑ *อิต.* เขื่อน, ทำนบ; ปลาชนิดหนึ่ง; เพื่อนหญิง; ๒ *ป.* แมลงป่อง.
อาลิขติ *ก.* ขีดเส้น, วาดรูป.
อาลิงฺค *นป.* ชื่อกลองชนิดหนึ่ง, กลองเล็ก.
อาลิงฺคติ *ก.* สวมกอด, กอดรัด, เคล้าคลึง.
อาลิงฺคน *นป.* การสวมกอด, การเคล้าคลึง.
อาลิงฺคย *นป.* กลองเล็ก.
อาลิงฺคิย *กิต.* สวมกอด เคล้าคลึง
อาลิตฺต *กิต* ฉาบทาแล้ว, ลูบไล้แล้ว; สุมไฟแล้ว, ติดไฟแล้ว.
อาลินฺท *ป.* ระเบียงบ้าน, เฉลียง.
อาลิปฺปติ, อาลิมฺปียติ *ก.* อันเขาฉาบทา, อันเขาติดไฟ.
อาลิมฺปติ *ก.* ทา, ฉาบ, เจิม, ลูบไล้.
อาลิมฺปน *นป.* การฉาบทา, การลูบไล้; การจุดไฟ.
อาลี *อิต.* หญิงสหาย; สะพาน; เขื่อน.
อาลีนก *นป.* ดีบุก, สังกะสี.
อาลุ *นป.* หัวพืชที่กินได้, เง่ามัน; กาต้มน้ำ, หม้อ, หวด.
อาลุก ๑ *นป.* ดู **อาลุ** ๒ *ค.* มีความรู้สึกเร็ว, มีความปรารถนา.
อาลุป *นป.* ดู **อาลุ.**
อาลุมฺปการ *ค.* ปั้นเป็นคำ, แบ่งเป็นคำ.
อาลุมฺปติ *ก.* ปั้น, แบ่ง, ตัด; กิน, กินหญ้า.
อาลุว *นป.* ดู **อาลุ.**
อาลุฬติ *ก.* ฟุ้งซ่าน, ขุ่นมัว, หมองหม่น.
อาลุฬิก *ค.* ซึ่งกรรมอันขุ่นมัว.
อาลุฬิต *ก.* เคลื่อนไหวไปมา, ขุ่นข้อง,วุ่นวาย.
อาลุฬิต *ค.* ซึ่งหวั่นไหว, ซึ่งฟุ้งซ่าน.
อาลุเพติ *ก.* สับสน, ฟุ้งซ่าน, วุ่นวาย; ให้สับสน, ให้วุ่นวาย.
อาเลข *ป.* การวาด, ภาพวาด.
อาเลขนี *อิต.* แปรงทาสี, พู่กัน, ดินสอ.
อาเลป *ป.* น้ำมันสำหรับนวด, เครื่องฉาบทา, การฉาบทา.
อาเลปน *นป.* การนวด, การชโลม, การทา.
อาโลก *ป.* รัศมี, แสงสว่าง, ความรุ่งเรือง, การเห็นแจ้ง.
อาโลกกร,-กรณ *ค.,นป.* ทำแสงสว่าง, ผู้นำแสงสว่างมา.
อาโลกน *นป.* การแลดู,การเพ่งดู,ช่องหน้าต่าง.
อาโลกสญฺญา *อิต.* อาโลกสัญญา,ความสำคัญว่ามีแสงสว่าง.
อาโลกสนฺธิ *ป.* หน้าต่าง, ช่องลม, กรอบหน้าต่าง.
อาโลกิต *นป.* การแลไปข้างหน้า, การจ้องดู, การเพ่งดู.
อาโลเกติ *ก.* แลไปข้างหน้า, จ้องดู, เพ่งดู.
อาโลป *ป.* คำข้าว, ปั้นข้าว; การปล้นสะดม.
อโลปการ *ค.* ทำให้เป็นคำ ๆ.
อโลปติ *ก.* ปล้น, แย่ง, ชิง, ตัด.
อาโลปิก *ค.* อันทำเป็นคำข้าว, ประกอบเป็นคำข้าว.
อาโลเลติ *ก.* กวน, ระคน, วุ่นวาย.
อาโลห *ป.* ความขุ่นมัว, การระคน, การสับสน.
อาโลเพติ *ก.* โลเล, วุ่นวาย, ยังให้ขุ่นมัว, ยังให้ยุ่งเหยิง.

อาวชติ *ก.* เคลื่อนที่, ดำเนินไป, กลับ, ถอยคืน.
อาวชฺช *นป.* โทษ, ความต่ำช้า, ความเลว.
อาวชฺชติ *ก.* คิด, นึก, สังเกต, พิจารณา; เคลื่อน, คว่ำ, ไหลออก.
อาวชฺชน *นป.* การรับอารมณ์, การพิจารณา, การรำพึง.
อาวชฺชิตตฺต *นป.* ดู **อาวชฺชน.**
อาวชฺเชติ *ก.* ให้คิด, ให้พิจารณา, ให้เอนเอียง.
อาวฏ *กิต.* ปิดแล้ว, กั้นแล้ว.
อาวฏฺฏ ๑ *ป.* การหมุนเวียน; น้ำวน; เส้นรอบวง, วงกลม; ๒ *ค.* ถูกทำให้หมุน, ถูกทำให้งงงวย, ถูกล่อลวง.
อาวฏฺฏติ *ก.* หมุนเวียนมา.
อาวฏฺฏน *นป.* ความวนเวียน, ความงงงวย, เครื่องล่อ, การถูกมารดลใจ.
อาวฏฺฏนา *อิต.* ความสนใจ, ความเข้าใจ.
อาวฏฺฏนี *อิต.* ผู้หญิง; เตาหลอม, เบ้ากลม.
อาวฏฺเฏติ *ก.* ให้หมุนมาหมุนไป; ให้ดลใจ,ให้สิง.
อาวตฺต ๑ *นป.* การหมุนไป, การพัดไป, การน้อมไป; ๒ *ค.* ซึ่งหมุนไป, ซึ่งเปลี่ยนไป.
อาวตฺตติ *ก.* หมุนกลับ, เปลี่ยนไป, หันไป.
อาวตฺตน *นป.* ดู **อาวตฺต** ๑.
อาวตฺเตติ *ก.* ดู **อาวฏฺเฏติ.**
อาวตฺฉิก *ค.* ที่กำหนด, ที่เหมาะสม, ตามนิสัยเดิม.
อาวปติ *ก.* หว่าน, โปรย, ฝากไว้.
อาวปน *นป.* การหว่าน, การโปรย, การฝากไว้; ถ้วย; การทอ.
อาวร *ค.* ซึ่งห้าม, กีดขวาง.
อาวรณ *นป.* การปกปิด, การกั้น, อุปสรรค, ฉาก, เครื่องกั้น, ริมฝีปาก, ทำนบ.
อาวรณตา *อิต.* ความขัดขวาง, ความกีดกัน.
อาวรติ *ก.* ปิด, กั้น, กีดกัน, ห้าม.
อาวริย *กิต.* ห้ามแล้ว, ขัดขวางแล้ว.
อาวล *นป.* พันธุ์ไม้เลื้อยมีดอกสีแดงใหญ่ มีรูปเหมือนแตร.
อาวลิ,-ลี *อิต.* ราว, แถว, เชือก.
อาวสติ *ก.* อยู่, พำนัก, อาศัย.
อาวสถ *ป.* ที่อยู่อาศัย, ที่พักแรม, โรงทาน.
อาสถปิณฺฑ *ป.* ก้อนข้าวที่เขาเลี้ยงในที่พัก คนเดินทาง, อาหารในโรงทาน.
อาวสาคาร *นป.* โรงพัก, ที่พักคนเดินทาง.
อาวสิต *ค.* รวบรวม, สั่งสม; สุก, แก่.
อาวห,-ก *ค.* นำมา, พามาแต่งงาน, พามา.
อาวหติ *ก.* นำมา, พามาแต่งงาน, พามาอาวาหมงคล.
อาวหน *นป.* การนำมาแต่งงาน.
อาวา *อิต.* เคราะห์ร้าย, อันตราย.
อาวาฏ *ป.* หลุม, บ่อ, โพรง.
อาวาธ *ป.,นป.* ความเจ็บปวด, ความวิตกกังวล.
อาวาป *ป.* เตาเผา, เตาอบ; สระที่อยู่ติดต้นไม้; การหว่าน; ถ้วย; เครื่องประดับข้อมือ.
อาวาปก *ป.* ถุง, ย่าม.
อาวาปน *ป.,นป.* หูกทอผ้า; กี่.
อาวาร *ป.* การป้องกันรักษา, การคุ้มครอง.
อาวารี *ป.* ร้านค้า, ร้านขายของ.
อาวาเรติ *ก.* ป้องกัน, ห้าม, กีดกัน.
อาวาส *ป.* ที่อยู่อาศัย, อาวาส, วัด.
อาวาสิก *ค.* ผู้อยู่ในอาวาส, ผู้อยู่ในวัด.
อาวาห *ป.,* **อาวาหน** นป.การนำมา,การแต่งงาน.

อาวิ *อ.* ที่แจ้ง, ที่เปิดเผย,จะแจ้ง,กระจ่างแจ้ง.

อาวิก *ป.,ค.* เสื้อที่ทำด้วยขนแกะ, ผ้าสักหลาด.

อาวิกโรติ *ก.* ทำให้แจ้ง, อธิบายให้เข้าใจแจ่มแจ้ง.

อาวิชฺฌติ *ก.* หมุนเวียน, วนเวียน; แทง, เจาะ, ไช, ดึง, ลาก.

อาวิชฺฌน *นป.* การหมุนเวียน; การแทง, การไช.

อาวิชฺฌนก *นป.,ค.* สิ่งที่หมุนไปรอบ ๆ, ที่สำหรับชัก (เชือก); ซึ่งหมุนไปรอบ ๆ, ซึ่งเจาะไช.

อาวิญฺชติ *ก.* กวน, คน; เวียน, ชัก,ดึง, แกว่ง.

อาวิญฺชนา *อิต.* วัตถุสำหรับชัก, สายยู.

อาวิญฺชนก *ค.* ซึ่งเหวี่ยงไปรอบ ๆ, เวียน, ชัก, ซึ่งหลวม.

อาวิญฺชนกรชฺชุ *อิต.* เชือกสำหรับชัก, สายยู.

อาวิฏฺฐ *กิต.* เข้าไปแล้ว, สิงสถิตแล้ว; ถูกผีสิงแล้ว.

อาวิต *ค.* รักษา, เลี้ยงดู, คุ้มครอง.

อาวิทฺธ *กิต.* หมุนแล้ว, ดึงแล้ว,แทงตลอดแล้ว.

อาวิธ *ป.* เครื่องเจาะ, เครื่องไช, สิ่ว, สว่าน.

อาวิภวติ *ก.* แจ่มแจ้ง, ปรากฏชัด.

อาวิภาว *ป.* ความปรากฏแจ่งแจ้ง, ความปรากฏชัด.

อาวิล *ค.* ขุ่นมัว, หม่นหมอง, สกปรก.

อาวิลติ *ก.* หมุน, ปั่นป่วน, วุ่นวาย, ขุ่น.

อาวิลตฺต *นป.* ความรบกวน, ความปั่นป่วน, ความขุ่นมัว.

อาวิสติ *ก.* เข้าไป, เข้าอยู่, สิงสถิต.

อาวี *อิต.* ความเจ็บปวดในการคลอดบุตร.

อาวุณาติ *ก.* ร้อยรัด, เย็บ, ร้อยเข้ากัน, เสียบ, เจาะ, ไช.

อาวุต *กิต.* ถูกร้อยรัดแล้ว, ถูกมัดเข้าด้วยกัน, ถูกไชแล้ว; ปิดแล้ว, กั้นแล้ว,ขัดขวางแล้ว.

อาวุตฺถ *กิต.* เข้าอยู่อาศัยแล้ว, ถูกผีสิงแล้ว.

อาวุธ *นป.* อาวุธ, เครื่องประหาร.

อาวุโส *อ.* คำร้องเรียกที่ภิกษุผู้แก่เรียกพระผู้มีพรรษาน้อยกว่าตน.

อาเวธน *นป.* การบิด, การผูก, การห่อ.

อเวเธติ *ก.* บิด, ผูก, มัด, ห่อ, เวียนรอบ.

อาเวณิก,-ณิย *ค.* พิเศษ, เฉพาะ, คนละส่วน, เป็นอิสระ, เป็นแผนก ๆ.

อาเวธ *ค.* ถูกแทง, เป็นรู, เป็นแผล.

อาเวธิก *ค.* ซึ่งแทงตลอด, แทงทะลุ.

อาเวลา *อิต.* พวงมาลัย, เครื่องประดับศีรษะ, อุบะ.

อาเวลิต,-เวลฺลิต *ค.* ซึ่งโค้ง, ซึ่งม้วนเข้า.

อาเวลิตสิงฺคิก *ค.* มีเขาโค้ง, มีเขางอ.

อาเวสน *นป.* ทางเข้า, ประตู, ที่อยู่; การจำแลงเพศ.

อาเวสิก *ป.* แขกผู้มาหา.

อาเวห *ป.* มาลัยประดับศีรษะ, พวงอุบะ.

อาเวฬี *ค.* ผู้สวมพวงมาลัย.

อาวฺหย *ป.*, **อาวฺหา** *อิต.* ชื่อ, นาม, เรียกชื่อ.

อาส ๑ *ป.* (๑) ส่วน, ภาค, (๒) การกินอาหาร; ๒ *ค.* มีความหวัง; ๓ *ก.* ได้เป็นแล้ว.

อาสก *ค.* มีอาหาร.

อาสกตฺต *นป.* ความมีอาหาร.

อาสํส *ค.* ผู้มีความหวัง.

อาสํสติ *ก.* หวัง, ประสงค์.

อาสํสน *นป.* ความหวัง, ความประสงค์.

อาสังสา *อิต.* ดู **อาสังสน.**
อาสังสุก *ค.* ผู้มีความปรารถนา.
อาสังกติ *ก.* สงสัย, หวาดระแวง.
อาสงฺกา *อิต.* ความสงสัย, ความหวาดระแวง.
อาสงฺกี *ค.* ผู้มีความสงสัย.
อาสงฺค ๑ *ป.* ความข้อง, ความคิด; เสื้อผ้า;
๒ *ค.* ซึ่งประดับตกแต่ง.
อาสงฺคี *ค.* ดู **อาสงฺค** ๒.
อาสชฺช *กิต.* มาถึงแล้ว, กระทบแล้ว, จรดแล้ว, จัดแจงแล้ว.
อาสชฺชติ *ก.* กระทบ, ติด, ข้อง.
อาสชฺชน *นป.* การกระทบ, การติด, การข้อง.
อาสติ *ก.* นั่ง.
อาสตฺต *กิต.* ติดแล้ว, พัวพันแล้ว, แช่งแล้ว, ด่าแล้ว.
อาสตฺติ *อิต.* การติด, การห้อย.
อาสท *ป.* การเข้าถึง, การเกี่ยวเนื่อง.
อาสน *นป.* ตั่ง, ที่นั่ง.
อาสนก *นป.* ตั่งน้อย, ที่นั่งเล็ก.
อาสนสาลา *อิต.* โรงอาหาร, โรงฉัน.
อาสนิก *ค.* มีที่นั่ง.
อาสนฺที *อิต.* เก้าอี้ยาว.
อาสนฺทิกา *อิต.* เก้าอี้เล็ก, ตั่งเตี้ย.
อาสนฺน ๑ *นป.* ความใกล้เคียง, บ้านใกล้เรือนเคียง; ๒ *ค.* ใกล้เคียง.
อาสปฺปนา *อิต.* การเลื้อยคลานไป, ความสงสัย.
อาสภ *ค.,ป.* เหมือนวัวตัวผู้, วีรบุรุษ, ผู้ยิ่งใหญ่.
อาสภฏฺฐาน *นป.* คอกวัว, ตำแหน่งที่มีชื่อเสียง, ความเป็นผู้นำ.
อาสภี *ค.* เข้มแข็ง, ประเสริฐ, กล้าหาญ, เหมือนวัวตัวผู้.
อาสมาน *ค.* หวังอยู่, ปรารถนาอยู่.
อาสย *ป.* อัธยาศัย, ความมุ่งหมาย, ที่อาศัย, สภาพจิตที่นอนอยู่.
อาสยติ *ก.* ประสงค์, ปรารถนา, หวัง.
อาสว *ป.* อาสวะ, น้ำดอง, กิเลสที่นอนเนื่องอยู่ในสันดาน.
อาสวกฺขย *ป.* ความสิ้นอาสวะ.
อาสวติ *ก.* ไหลไป, เกิดขึ้น.
อาสวน *นป.* การไหล.
อาสสาน *ค.* ปรารถนา, หวัง.
อาสา *อิต.* ความปรารถนา, ความหวัง.
อาสาฏิกา *อิต.* ไข่แมลงวัน.
อาสาเทติ *ก.* ทำให้ขัดเคือง, ดูหมิ่น.
อาสาภงฺค *ป.* ความหมดหวัง, ความพลาดหวัง.
อาสาร *ป.* ท่าธาร, กระแส.
อาสาวติ *อิต.* ชื่อเถาวัลย์ที่งอกขึ้นที่สวนจิตลดา สรวงสวรรค์.
อาสาสติ *ก.* หวัง, อ้อนวอน.
อาสาฬฺห *ป.* ชื่อเดือน (ตกราวมิถุนายน-กรกฎาคม)
อาสาฬฺหี *ค.* เกี่ยวกับกลุ่มดาวอาสาฬห.
อาสิ *ก.* ได้เป็นแล้ว.
อาสีสา *อิต.* ความหวัง, ความอยาก.
อาสีสก *ค.* ผู้หวัง, ผู้อ้อนวอน.
อาสีสติ *ก.* หวัง, ปรารถนา, อ้อนวอน.
อาสีสนก ค. หวัง.
อาสีสนา *อิต.* ความหวัง, ความปรารถนา.
อาสิกฺขิต *กิต.* สำเหนียกแล้ว, เล่าเรียนแล้ว.

อาสิญฺจติ *ก.* โปรย, รด, พรม.
อาสิฏฺฐ *กิต.* ประสงค์แล้ว, หวังแล้ว.
อาสิต ๑ *นป.* ที่นั่ง; เมือง;
๒ *กิต.* ผูกพันแล้ว, รึงรัดแล้ว.
อาสิตฺต *กิต.* โปรยแล้ว, รดแล้ว.
อาสิตฺตก ๑ *นป.* ผงชูรส; ๒ *ค.* ซึ่งปนกัน; ผู้ถูกกามรดแล้ว.
อาสิวาท *ป.* การประสาทพร, พร.
อาสี *อิต.* เขี้ยวงู, การให้พร.
อาสีติก *ค.* ๘๐, มีอายุ ๘๐ ปี.
อาสีติกปพฺพ *นป.* เถาวัลย์ที่มีข้อมาก.
อาสีทติ *ก.* นั่งใกล้, นั่งชิด; ดูถูก, ด่าว่า.
อาสีน *กิต.* นั่งชิดแล้ว, นั่งใกล้แล้ว.
อาสียติ *ก.* อาศัย.
อาสีวิส *ป.* งูพิษ, อสรพิษ.
อาสีสนา *อิต.* ดู **อาสีสนา.**
อาสุ ๑ *นป.* ความเร็ว; ๒ *อ.* เร็วพลัน.
อาสุ *ก.* ได้เป็นแล้ว.
อาสุชฺชมาส *ป.* ซึ่งเดือน (ตุลาคม).
อาสุมฺภติ *ก.* โยนลง, ทิ้งลง.
อาเสก *ป.* การอภิเศก, การเจิม, การประพรม.
อาเสวติ *ก.* คบค้าสมาคม, รับใช้.
อาเสวน *นป.*, **อาเสวนา** *อิต.* การคบค้าสมาคม, การสร้องเสพ, การปฏิบัติ.
อาเสวี *ค.* เสพติด, เสพจนคุ้น.
อาห *ก.* กล่าวแล้ว.
อาหจฺจ ๑ *ค.* เคลื่อนได้, ถอดได้;
๒ *กิต.* จับแล้ว, กระทบแล้ว.
อาหจฺจปาท *ป.* เตียงชนิดหนึ่งมีขาจดแม่แคร่ซึ่งอาจถอดออกได้.
อาหฏ *กิต.* นำมาแล้ว, พามาแล้ว,ถือมาแล้ว.
อาหต *กิต.* ฆ่าแล้ว, ประหารแล้ว,กระทบแล้ว.
อาหตก *ป.* คนที่ถูกเขาตี, ทาส, คนงาน.
อาหนติ *ก.* ฆ่า, เบียดเบียน, ตี, จด, ถึง,ไปถึง.
อาหนน *นป.* การตี, การทุบ.
อาหรณก *ค.* ผู้นำมา, ผู้สื่อข่าว.
อาหรติ *ก.* นำมา, ไปเอามา, ยกมาเล่า, นำมาสอน; ใส่โทษ.
อาหริม *ค.* อันนำมา, เป็นเสน่ห์, ล่อให้หลง.
อาหริย *ค.* ผู้ควรนำมา.
อาหว *ป.* สงคราม.
อาหวน,-นีย *ค.* ดู **อาหุเนยฺย.**
อาหาร *ป.* อาหาร, ของกิน, สิ่งบำรุงเลี้ยงร่างกาย, เหตุการณ์.
อาหารโลลตา *อิต.* ความละโมภในอาหาร.
อาหารุปหาร *ป.* การบริโภคอาหาร.
อาหาเรติ *ก.* กิน, รับประทาน.
อาหาว *ป.* รางน้ำ, รางใกล้สระ.
อาหิก *ค.* ทุก ๆ วัน.
อาหิณฺฑติ *ก.* เที่ยวไป, จาริกไป.
อาหิต *กิต.* กองแล้ว, ติดไปแล้ว.
อาหุ *ก.* (เขาทั้งหลาย) กล่าวแล้ว.
อาหุติ *อิต.* ของเซ่นเจ้า, ของบูชายัญ.
อาหุน,-ณ *นป.* การบูชายัญ, การเซ่น.
อาหุเนยฺย,-เณยฺย *ค.* ควรแก่การบูชา, ควรแก่การบวงสรวง.
อาหุนฺทริก *ค.* คับคั่ง, เบียดเสียด, แน่นขนัด.
อาโห *อ.* หรือ, หรือว่า, หรือไม่.
อาพกมนฺทา *อิต.* เมืองท้าวกุเวร.
อาพกา *อิต.* ดู **อาพกมนฺทา**

อาพวน *นป.* ป่าช้า.
อาพมฺพ *ป.,นป.* ดู **อาฉมฺภร.**
อาพวก,-วิก *ค.* ผู้อยู่ป่าช้า, ชื่อยักษ์.
อาพาร *ค.* หนา, กว้าง, โอฬาร, คด, งอ.
อาพาริก,-ริย *ป.* สูท, พ่อครัว.
อาพาหน *นป.* ที่เผาศพ, ป่าช้า, สุสาน.
อาพาหนกิจฺจ *นป.* การเผาศพ, การทำฌาปนกิจ.
อาพาหนฏฺฐาน *นป.* ที่เผาศพ, สุสาน, ป่าช้า.
อาพิ *ป.* แมลงป่อง; ปู.
อาพินฺท *ป.* ดู **อาลินฺท.**
อาพุท *นป.* ดู **อาพุทก.**
อาพุทก *ป.,นป.* เสาตะลุงช้าง; มาตราตวงชนิดหนึ่ง (๑ อาฬหกะเท่ากับ ๔ นาฬี).
อาพุหิย,-หิก *ค.* ร่ำรวย, สุขสบาย, มีโชค.

อิ.

อิกฺก *ป.* หมี.
อิกฺกฏ *ป.* ต้นอ้อชนิดหนึ่ง.
อิกฺกาส *ค.* เกิดจากต้นไม้, ยางต้นไม้.
อิกฺขณ,-ขน *นป.* การเห็น, การแลดู.
อิกฺขณิก *ป.* หมอดู, ผู้ทำนาย.
อิกฺขณิกา *อิต.* หมอดูผู้หญิง.
อิกฺขติ *ก.* เห็น, ดู, เพ่ง.
อิกฺขุ *ป.* ต้นอ้อย.
อิงฺขติ *ก.* ไป, ถึง, เป็นไป.
อิงฺค *ป.* ดู **อาการ.**
อิงฺคติ *ก.* ไป, ถึง, เป็นไป.
อิงฺคิต *นป., กิต.* การเคลื่อนไป, ลักษณะ, ท่าทาง, อาการ, สัญลักษณ์.
อิงฺคุที *อิต.* ไม้สำโรง, ไม้จำปา.
อิงฺฆ *อ.*เดือน; เชิญ; คำสั่ง, เชิญเถิด, เอาเถิด, ดังเราตักเตือน.
อิงฺฆาพ *ป.* ถ่าน, เถ้า.
อิงฺฆาพกู,-พขู *อิต.* หลุมถ่าน, บ่อถ่าน.
อิงฺจ *อ.* ดู *อิติ.*
อิจฺฉก *ค.* ใคร่, ปรารถนา, ต้องการ.
อิจฺฉตา *อิต.* ความปรารถนา, ความประสงค์, ความจำนง.
อิจฺฉติ *ก.* ปรารถนา, ประสงค์, ต้องการ, ชอบใจ, รักใคร่.
อิจฺฉน *นป.* ความปรารถนา, ความประสงค์, ความอยาก.
อิจฺฉา *อิต.,* **อิจฺฉาจาร** *นป.* ดู **อิจฺฉน.**
อิจฺฉาปกต *ค.* ผู้มีความต้องการเป็นปกติ.
อิจฺฉาวิฆาต *นป.* ความขัดข้องแห่งความปรารถนา, ความไม่สมหวัง.
อิจฺฉิต *กิต.* ปรารถนาแล้ว, ต้องการแล้ว.
อิชฺฌติ *ก.* เจริญรุ่งเรือง, สัมฤทธิ์.
อิชฺฌน *นป.,* **อิชฺฌนา** *อิต.* ความเจริญ, ความรุ่งเรือง, ความสำเร็จ.
อิชฺฌิต *กิต.* สำเร็จแล้ว, สัมฤทธิ์แล้ว.
อิญฺจก *ป.* กุ้ง.
อิญฺชติ *ก.* เคลื่อนไหว. สั่น, ลุกซัน (ขน).
อิญฺชน *นป.,* **อิญฺชนา** *อิต.* การเคลื่อนไหว, ความสั่นสะเทือน.
อิญฺชิต ๑ *นป.* การเคลื่อนไหว, การสั่นสะเทือน; ๒ *กิต.* สะเทือนแล้ว, ไหวแล้ว, เอียงแล้ว.
อิญฺชิตตฺต *นป.* ความเป็นคืออันเคลื่อนไหว, ความสะเทือน, ความเอนเอียง.

อิฏฐ ๑ *นป.* ความอยาก, ความชอบใจ, ความสวยงาม, อารมณ์ที่น่าชอบใจ; ๒ *ค.* ยินดี, พอใจ,น่ารัก,น่าใคร่,สวยงาม.

อิฏฐกา,- ฏิกา, *อิต.* อิฐ, กระเบื้อง.

อิฏฐกาวฑฺฒกี *ป.*คนก่ออิฐ, ช่างก่ออิฐถือปูน.

อิฏฐคนฺธ *ค.* ของหอม, กลิ่นที่น่าพอใจ.

อิณ *นป.* หนี้, การให้ยืม.

อิณฏฺฐ *ค.* ลูกหนี้.

อิณปณฺณ *นป.* ใบสัญญากู้เงิน.

อิณโมกฺข *ป.* การพ้นจากหนี้, การไม่มีหนี้สิน.

อิณสามิก *ป.* เจาหนี้, ผู้ให้ยืม.

อิณโสธน *นป.* การชำระหนี้.

อิณายิก *ป.* ลูกหนี้, ผู้ยืม.

อิต *กิต.* ไปแล้ว.

อิตร *ค.* นอกนี้, สิ่งอื่น, อันอื่น.

อิตริตร *ค.* นอกนี้, อันใดอันหนึ่ง.

อิติ *อ.* ดังนี้, อย่างนี้, ดังนี้แล, ด้วยประการฉะนี้; เหตุ; ประการ; เป็นต้น; เทียว; เช่น; แล.

อิติกิร *อ.* ดังข้าพเจ้าได้ยินมาดังนี้.

อิติวุตฺตก *นป.* เรื่องในพระสูตรซึ่งขึ้นต้นด้วยข้อความว่า "ดังได้กล่าวกันมาว่า.."

อิติหา *อิต.* คำสอนที่มีมาแต่อาจารย์สมัยก่อน, โบราณจารีต.

อิติหาส *ป.* ประวัติศาสตร์, พงศาวดาร, ประเพณี.

อิโต *อ.* จากนี้, จากที่นี่, ตั้งแต่บัดนี้.

อิโตปฏฺฐาย *อ.* ตั้งแต่นี้ไป, จำเดิมแต่นี้ไป.

อิตฺตร *ค.* สั้น, กระชั้น, ชั่วครู่, น้อย, เล็กน้อย, มีประมาณน้อย, ไม่คงทน, เปลี่ยนแปลง, ต่ำช้า.

อิตฺตรกาล *ป.* เวลาอันสั้น.

อิตฺตรตา *อิต.* ความเป็นของเปลี่ยนแปลง.

อิตฺถ *อ.* ในที่นี้.

อิตฺถกา *อิต.* ดู **อิฏฐกา.**

อิตฺถ์ *อ.* อย่างนี้.

อิตฺถ์นาม *ค.* ชื่ออย่างนี้, มีชื่อว่าอย่างนี้.

อิตฺถตฺต *นป.* ๑ ภพนี้, ชาตินี้; ๒ สตรีภาพ, ความเป็นหญิง.

อิตฺถมฺภูต (อิตฺถมฺภูต) *ค.* เป็นเช่นนี้.

อิตฺถาคาร ป. ตำหนักในฝ่ายหญิง; นางสนม.

อิตฺถิ, อิตฺถี *อิต.* ผู้หญิง, สตรี.

อิตฺถิกถา *อิต.* อิตถีกถา, การพูดถึงเรื่องผู้หญิง.

อิตฺถิกา *อิต.* ผู้หญิง, สตรี.

อิตฺถิกาม *ป.* ความใคร่ในผู้หญิง, ความอยากได้หญิง.

อิตฺถิกุตฺต *นป.* มายาของหญิง, เล่ห์เหลี่ยมของหญิง, ท่าทางอันมีเสน่ห์.

อิตฺถิฆาตก *ป.* นักฆ่าผู้หญิง.

อิตฺถิธุตฺต *ป.* นักเลงผู้หญิง.

อิตฺถินิมิตฺต *นป.* อิตถีนิมิต, เครื่องหมายความเป็นหญิง.

อิตฺถีลิงฺค *นป.* เพศหญิง.

อิทปฺปจฺจยตา *อิต.* ความมีสิ่งนี้เป็นปัจจัย.

อิทานิ *ก.วิ.* บัดนี้, เดี๋ยวนี้.

อิทฺธ *ค.* เจริญ, รุ่งเรือง, สำเร็จ.

อิทฺธิ *อิต.* ความเจริญ, ฤทธิ์.

อิทฺธิก *ค.* มีฤทธิ์.

อิทฺธิปาท *ป.* อิทธิบาท, ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความสำเร็จ.

อิทฺธิพล *นป.* กำลังของฤทธิ์.

อิทฺธิมนฺตุ *ค.* ผู้มีฤทธิ์.
อิทฺธิวิสย *ป.* วิสัยแห่งฤทธิ์.
อิธ *ก.วิ.* ที่นี่, ในภพนี้ , ในโลกนี้.
อิธุม *นป.* เชื้อเพลิง, ฟืน.
อินฺท *ป.* พระอินทร์, ผู้เป็นจอม.
อินฺทขีล *ป.* เสาเขื่อน.
อินฺทคชฺชิต *นป.* ฟ้าผ่า, ฟ้าร้อง.
อินฺทโคปก *ป.* แมลงค่อมทอง, แมลงเม่า.
อินฺทฆฺฆิ *ป.* สายอสนิบาต, สายฟ้าแลบ.
อินฺทชาลิก *ป.* ผู้วิเศษ, หมอเวทมนต์.
อินฺทธนุ *นป.* รุ้งกินน้ำ.
อินฺทนีล *ป.* นิล, มรกต.
อินฺทปตฺต *นป.* ชื่อเมือง.
อินฺทยว *ป.* ลูกไม้มวกเหล็ก.
อินฺทวารุณิ, อินฺทวารุณี *อิต.* แตงร้าน, แตงกวา.
อินฺทสาล *ป.* ช้างน้าว, ไม้อ้อยช้าง.
อินฺทาวุธ *นป.* ดู **อินฺทธนุ**.
อินฺทีวร ๑ *นป.* ดอกบัวสีน้ำเงิน, บัวเขียว;
๒ *ป.* ราชพฤกษ์.
อินฺทุ *ป.* พระจันทร์, การบูร.
อินฺทุกมล *นป.* บัวขาว.
อินฺทุกลิกา *อิต.* ไม้ลำเจียก, การเกด, กะแชง.
อินฺทุชนก *ป.* ทะเล, มหาสมุทร.
อินฺทุมตี *อิต.* วันพระจันทร์เต็มดวง.
อินฺทุร *ป.* หนู.
อินฺทุรตน *นป.* ไข่มุก.
อินฺทุโลหก *นป.* เงิน.
อินฺทฺริย *นป.* อินทรีย์, อำนาจ,ความเป็นใหญ่.
อินฺทฺริยปโรปริยตฺติ *อิต.* ความหย่อนและยิ่งแห่งอินทรีย์ของสัตว์ทั้งหลาย.
อินฺทฺริยสำวร *ป.* อินทรีย์สังวร, การระวังรักษาอินทรีย์.
อินฺธน *นป.* การจุดไฟ,ไม้สำหรับติดไฟ, เชื้อไฟ.
อิพฺพาธุ,-ลุ *ป., อิต.* แตงกวา.
อิพฺภ *ค.* มั่งคั่ง, ร่ำรวย.
อิภ *ป.* ช้างพลาย.
อิภปิปฺผลี *อิต.* ดีปลีใหญ่, ช้าพลู.
อิภมาจล *ป.* สิงโต.
อิรา *อิต.* โลก, น้ำ, คำพูด.
อิราจาร *ป.* นรก.
อิริตฺวิช *ป.* พราหมณ์ผู้บูชายัญ.
อิริน, อิริณ *นป.* ป่าใหญ่, ทะเลทราย, สถานที่แห้งแล้ง.
อิริยติ *ก.* เคลื่อนไป, ย้ายไป, พยายาม, ปฏิบัติ.
อิริยา, อิริยนา *อิต.* อาการเคลื่อนไหวของร่างกาย, กิริยาท่าทาง.
อิริยาปถ *ป.* อิริยาบถ, การเคลื่อนไหวทางร่างกาย.
อิรีณ *นป.* ทะเลทราย, ทุ่งที่ไร้ประโยชน์.
อิรุ *อิต.* ฤคเวท.
อิลาโคล *อิต.* โลก, แผ่นดิน.
อิลาตล *นป.* พื้นโลก, หน้าดิน.
อิลิกา *อิต.* โลก.
อิลุลิยา *อิต.* กระบี่, ดาบสั้น, กฤช.
อิลุลี *อิต.* ดู **อิลุลิยา**.
อิว *อ.* เพียงดัง, เหมือน, ประหนึ่งว่า.
อิสิ *ป.* ฤษี.
อิสิกา, อิสีกา *อิต.* ไม้จำพวกกก, แฝก.
อิสิคิลิ *ป.* ชื่อภูเขาในแคว้นมคธ.
อิสิปตน *นป.* การตกไปของฤษี, ชื่อของสถานที่ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงปฐมเทศนา.

อิสิปพฺพชา *อิต.* การสละบ้านเรือนออกบวชเป็นฤษี.
อิสิร *ป.* ไฟ.
อิสุ *ป.*, อิต. ลูกศร, ธนู, เกาทัณฑ์.
อิสุธิ *ป.*, อิต. กระบอกบรรจุลูกศร, แล่ง.
อิสฺสติ *ก.* อิสสา, ริษยา.
อิสฺสตฺถ ๑ *นป.* ธนูศิลป์, จาปเวท;
๒ *ป.* นายขมังธนู, นักแม่นปืน.
อิสฺสตฺถก *ป.* ดู **อิสฺสตฺถ** ๒.
อิสฺสยติ *ก.* ดู **อิสฺสติ.**
อิสฺสร *ป.* ผู้เป็นเจ้า,พระอิศวร,พระเจ้าแผ่นดิน, เจ้านายเหนือหัว.
อิสฺสรชน *ป.* อิสรชน, ผู้เป็นไทย, ผู้มีอำนาจ.
อิสฺสรนิมฺมาณ *นป.* การเนรมิตขึ้น, การสร้างขึ้น.
อิสฺสรนิมฺมาณวาที *ค.* ผู้เชื่อว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้างโลก.
อิสฺสริย *นป.* ความเป็นใหญ่, ทรัพย์สมบัติ.
อิสฺสริยตา *อิต.* ดู **อิสฺสริย.**
อิสฺสริยมท *ป.* ความมัวเมาในความเป็นใหญ่.
อิสฺสา *อิต.* ๑ ความอิสสา, ความริษยา;
๒ ละมั่ง.
อิสฺสามนก *ค.* ผู้มีใจริษยา.
อิสฺสาส *ป.* ธนู, ศร.
อิสฺสุกี *ค.* ผู้อิสสา, ผู้ริษยา.
อิห *อ.* ที่นี่.
อิหโลก *ป.*, **อิหโลกิก** นป. โลกนี้, ภพนี้.

อี.

อีฆ *ป.* ความคับแค้นใจ. อันตราย.
อีติ *อิต.* จัญไร, อุบาทว์, ความทุกข์เข็ญ.
อีติก *ค.* มีอันตราย, มีเสนียดจัญไร.
อีทิส *ค.* เช่นนี้, อย่างนี้.
อีรติ *ก.* เคลื่อนไหว, สั่น, โยกคลอน.
อีริณ *นป.* ดู **อิริณ.**
อีเรติ *ก.* พูด, กล่าวออกมา, ซัด, ให้สิ้นไป.
อีส *ป.* ผู้เป็นใหญ่, ผู้ปกครอง, เจ้าของ.
อีสก *ค.* เล็กน้อย, นิดหน่อย.
อีสกุกร *ค.* ทำง่าย.
อีสชฺชล *นป.* น้ำตื้น.
อีสทฺทสุสน *นป.* การยิ้ม.
อีสกำ *ก.วิ.* นิดหน่อย, เล็กน้อย.
อีสขร *ป.* ชื่อภูเขา.
อีสำ *อ.* น้อย.
อีสา *อิต.* งอนไถ.
อีสาก *ค.* มีงอนไถ.
อีสาทนฺต *ค.* มีงายาวเหมือนงอนไถ (ช้าง).
อีหติ *ก.* พยายาม, เพียร, ขยัน, ใฝ่ใจ, คิด, รู้.
อีหน *นป.*, อีหา อิต. ความเพียรพยายาม, ความขยัน, ความดำริ, ความรู้.

อุ.

อุ *อ.* เป็นอุปสรรค ใช้ต่อหน้าศัพท์มีความหมายว่า ขึ้น, นอก, เหนือ, บน.
อุกนาท *ป.* ม้าสีน้ำตาล.
อุกฺกำส *ป.* ความดีเลิศ, ความประเสริฐ, ความสูงสุด.
อุกฺกำสโต *ก.วิ.* โดยอุกฤษฎ์,โดยส่วนสูง,เบื้องบน.
อุกฺกำสก *ค.* ผู้ยกย่องชมเชยตนเอง.
อุกฺกำสนา *อิต.* การยกย่องตนเอง, การสรรเสริญตนเอง.
อุกฺกำสติ,-เสติ *ก.* ยกตน, สรรเสริญ, ชมเชย, สดุดี.

อุกฺกจฺจ *กิต.* ขุดแล้ว, แซะแล้ว, เซือดแล้ว, ผ่าแล้ว.

อุกฺกฏฺฐ *ค.* อุกฤษฏ์, เลิศ, ประเสริฐ, สูงยิ่ง.

อุกฺกฏฺฐตา *อิต.* ความอุกฤษฏ์, ความสูงยิ่ง, ความเลิศ.

อุกฺกฏฺฐิต *กิต.* กระสันแล้ว, กระวนกระวายแล้ว, เดือดพล่านแล้ว, ไม่พอใจแล้ว, อึดอัดแล้ว, อยากแล้ว.

อุกฺกณฺณ *ค.* มีหูชัน, มีหูตั้งขึ้น.

อุกฺกนฺตติ *ก.* ตัด, ฉีก, ผ่า, แหวะ.

อุกฺกมติ *ก.* ก้าวไป, ย่างไป, ดำเนินไป.

อุกฺกมน *นป.* การก้าวไป, การดำเนินไป.

อุกฺกลาป *ค.* ของที่ต้องกวาดทิ้ง, ของสกปรก, ของปฏิกูล.

อุกฺกลิสฺสติ *ก.* เลวทราม, เสื่อมทราม, บกพร่อง.

อุกฺกา *อิต.* ประทีป, คบเพลิง, โคม, ตะเกียง, เชิงกราน, เตา, เบ้าหลอมทอง, ความเร็วของลมอย่างหนึ่ง, อุกกา(บาต).

อุกฺกาจนา *อิต.* การให้ความสว่าง, การสั่งสอน, การแนะนำ.

อุกฺกาจิต *กิต.* ทำให้สว่างแล้ว, ทำให้แจ่มแจ้งแล้ว.

อุกฺกาเจติ *ก.* วิดน้ำออก.

อุกฺกาธาร *ป.* ผู้ถือคบเพลิง.

อุกฺกาปาต *ป.* การตกลงของคบเพลิง, อุกกาบาต, เบ้าหลอมทอง.

อุกฺกาเมติ *ก.* ให้ก้าวไป, ให้หลีกไป.

อุกฺการ *ป.* มูล, ขี้, คูถ.

อุกฺการภูมิ *อิต.* พื้นที่เป็นคูถ, กองคูถ.

อุกฺกาสติ *นป.* ไอ, กระแอม.

อุกฺกาสิก *นป.* ท่อนผ้า, เศษผ้า.

อุกฺกาสิต *นป.* การไอ, การกระแอม.

อุกฺกิณฺณ *กิต.* ขุดออก, ลากออก.

อุกฺกิเลเทติ *ก.* ทำให้สะอาด, ชำระ, ซัก, ฟอก.

อุกฺกุชฺช *ค.* หงาย, หงายขึ้น, ตั้งขึ้น.

อุกฺกุชฺชติ *ก.* หงาย, หงายขึ้น, ตั้งขึ้น.

อุกฺกุชฺชน *นป.* การหงาย, การตั้งขึ้น.

อุกฺกุชฺเชติ *ก.* หงาย, ให้ตั้งขึ้น, เปิดเผย.

อุกฺกุฏิก *ค.* นั่งกระโหย่ง.

อุกฺกุฏิกำ *ก.วิ.* นั่งท่ากระโหย่ง, นั่งกระโหย่งเท้า.

อุกฺกุฏิ *อิต.* การตะโกน, การแผดเสียง, การโพนทะนา.

อุกฺกุส *ป.* นกเขา, เหยี่ยวดำ.

อุกฺกูร *ก.* สูงลาดขึ้น, เป็นเนินลาด, ลาดชัน, ตลิ่งสูง.

อุกฺโกจ *ป.* บรรณาการ, สินบน, สินจ้าง.

อุกฺโกฏน *นป.* การคดโกง, การกินสินบน; ความลำเอียง.

อุกฺโกฏนก *ค.* ซึ่งไม่เที่ยงธรรม.

อุกฺโกเฏติ *ก.* รื้อฟื้น, ยกขึ้นมาพิจารณาใหม่, คดโกง.

อุกฺข *ค.* สะอาด, หมดจด, ล้าง.

อุกฺขตร *ป.* วัวใหญ่, วัวตัวผู้.

อุกฺขลิ *อิต.* หม้อหุงข้าว, เครื่องหุงต้ม.

อุกฺขลิกา *อิต.* หม้อเหล็ก.

อุกฺขิต *กิต.* ถูกประพรมแล้ว, ถูกฉาบทาแล้ว.

อุกฺขิตฺต *กิต.* ถูกซัดไปแล้ว, ถูกเหวี่ยงแล้ว; เที่ยงตรง.

อุกฺขิตฺตก *ค.* ผู้ถูกสงฆ์ยกวัตร, ผู้ถูกลงโทษด้วยการยกออกเสียจากคณะ คือไม่ให้สมโภคร่วมกับสงฆ์.

อุกฺขิปติ *ก.* ยกขึ้น, เพิกขึ้น, ขว้างทิ้ง, ยกวัตร, ยักคิ้ว.

อุกฺขิปน *นป.* การยกขึ้น, การเพิกขึ้น, การขว้างทิ้ง, การยกภิกษุผู้มีอธิกรณ์ออกจากหมู่.

อุกฺเขฏิต *กิต.* ถ่มน้ำลายแล้ว, สลัดทิ้งแล้ว; สะดุ้งแล้ว.

อุกฺเขป *ป.* ดู **อุกฺขิปน.**

อุกฺเขปก *ก.* ผู้ยกวัตร, ผู้ลงโทษด้วยการยกภิกษุผู้มีอธิกรณ์ออกจากสงฆ์.

อุกฺเขปน *นป.* ดู **อุกฺขิปน.**

อุกฺเขปนีย *ค.* ควรแก่การลงโทษโดยการยกออกเสียจากคณะ.

อุกฺเขปนียกมฺม *นป.* อุกเขปนียกรรม, กรรมคือการที่สงฆ์พึงลงโทษด้วยการยกภิกษุผู้ต้องอธิกรณ์ออกจากคณะ.

อุกฺฉาป ๑ *ป.* หยาดเหงื่อ, ของสกปรก, ของปฏิกูล; ๒ *ค.* สกปรก, ปฏิกูล.

อุขติ *ก.* ไป, ถึง, เป็นไป.

อุขา *อิต.* ดู **อุกฺขลิ.**

อุคฺค ๑ *ป.* คนครึ่งชาติ, พ่อเป็นกษัตริย์แม่เป็นศูทร ; ผู้มีอำนาจ ;
๒ *ค.* ยิ่งใหญ่, มีอำนาจ, ทวีขึ้น, ดุร้าย.

อุคฺคนฺธ ๑ *ป., นป.* หัวหอม, มหาหิงคุ์ ;
๒ *ค.* มีกลิ่นแรง, มีกลิ่นฉุน.

อุคฺคจฺฉติ *ก.* ขึ้นไป, โผล่ขึ้น, เหาะขึ้น.

อุคฺคชฺชติ *ก.* ตะโกน, คำราม, ร้อง, ออกเสียง.

อุคฺคณฺหณ,-น *นป.* การเรียน, การศึกษา, การรับเอา.

อุคฺคณฺหาติ *ก.* ศึกษา, เล่าเรียน, สำเหนียก, ถือเอา, เก็บเอา.

อุคฺคณฺหาเปติ *ก.* ให้เรียนเอา, ให้ศึกษา; แนะนำ, สั่งสอน.

อุคฺคณฺหิย,-หิตฺวา *กิต.* เรียนแล้ว, ศึกษาแล้ว, รับเอาแล้ว.

อุคฺคต *กิต.* ขึ้นไปแล้ว, งอกขึ้นแล้ว, สูง, เลิศ.

อุคฺคติ *อิต.* การขึ้นไป, โผล่ขึ้น, ปรากฏ.

อุคฺคตฺถน,-คฏฺฐน *นป.* เครื่องประดับกระจุ๋มกระจิ๋ม, ฟองไข่มุก.

อุคฺคม *ป.* การขึ้น, การโผล่ขึ้น, การเพิ่มขึ้น.

อุคฺคยฺห *กิต.* เรียนเอา, ศึกษาแล้ว, ถือเอาแล้ว.

อุคฺคห *ป.* การเรียนเอา, การถือเอาแล้ว, ศึกษาแล้ว, การถือเอา.

อุคฺคหณ *นป.* ดู **อุคฺคห.**

อุคฺคหายติ *ก.* ถือเอา, เรียนเอา.

อุคฺคเหตุ *ป.* ผู้เรียน, ผู้ศึกษา.

อุคฺคาร *ป.* เรอ, อาเจียน.

อุคฺคาหก *ค.* ผู้เรียน, ผู้ศึกษา.

อุคฺคิรติ *ก.* กวัดแกว่ง, เงือดเง้อ, อาเจียน, ไหลออก.

อุคฺคิลติ *ก.* อาเจียน, สำรอกออก.

อุคฺคีว *นป.* สาแหรก.

อุคฺฆเสติ *ก.* ถู, บด, ขัด, สี.

อุคฺฆฏิต *ค.* ถูกยกขึ้น, ฉลาด, มีปัญญา.

อุคฺฆฏิตญฺญู *ค.* ผู้พอยกขึ้นแสดงก็รู้ทันที, ผู้มีปัญญาเฉียบแหลม.

อุคฺฆรติ *ก.* ซึมซาบ, ไหลออก.

อุคฺฆาฏน *นป.* เครื่องปิด, ลูก, ถัง.

อุคฺฆาเฏติ *ก.* เปิด, เลิก, เคลื่อนไป.

อุคฺฆาต *ป.* การกระทบ, การถอน.

อุคฺฆาติ *อิต.* การเขย่า, การกระทบ, ความชนะ.
อุคฺฆาเตติ *ก.* ทำให้กระเทือน, กระทบ, ตี, ประหาร.
อุคฺโฆส *ป.* การออกเสียง, เสียงกึกก้อง.
อุคฺโฆสนา *อิต.* ดู **อุคฺโฆส.**
อุคฺโฆเสติ *ก.* ออกเสียง, ประกาศ, ทำเสียงเกรียวกราว.
อุงฺกุณ *ป.* ตัวแมลงเล็ก ๆ.
อุจิต *ค.* เหมาะสม, สะดวก, คล่อง.
อุจฺจ *ค.* สูง, ประเสริฐ.
อุจฺจก *ค.* สูง.
อุจฺจงฺก *นป.* ตัก, หน้าตัก.
อุจฺจกุลีนตา *อิต.* ความเป็นผู้เกิดในตระกูลสูง.
อุจฺจตฺต *นป.* ความสูง.
อุจฺจนีจตา *อิต.* ความสูงและความต่ำ, ความไม่สม่ำเสมอ.
อุจฺจย *ป.* การสั่งสม, การพอกพูน.
อุจฺจำ *อ.* สูง.
อุจฺจากุลีน *ค.* มีตระกูลสูง, ผู้ดี.
อุจฺจาร *ป.* อุจจาระ, คูถ, ขี้.
อุจฺจารณ *นป.* การยกขึ้น, การเปล่งเสียง.
อุจฺจารณา *อิต.* ดู **อุจฺจารณ.**
อุจฺจาเรติ *ก.* เปล่งเสียง, ชูขึ้น.
อุจฺจาลิงฺค *ป.* ตัวตืด, ตัวบุ้ง, ปลิง, ทาก.
อุจฺจาวจ *ค.* สูง ๆ ต่ำ ๆ.
อุจฺจาสทฺท ๑ *ป.* เสียงสูง, เสียงดัง; ๒ *ค.* แผดเสียง.
อุจฺจาสยน *นป.* ที่นอนสูง, ที่นอนหรูหรา.
อุจฺจินาติ *ก.* เลือก, คัดเลือก, แสวงหา.
อุจฺจูฬ *ป.* ธงชัย, ธงแห่งความชนะ.
อุจฺฉงฺค *ป.* พกผ้า, กระพุ้งผ้าชายพก, สะเอว.
อุจฺฉนฺน *กิต.* ถูกปกคลุมแล้ว.
อุจฺฉาทน *นป.* การทาตัว, การลูบไล้ตัว.
อุจฺฉาเทติ *ก.* ถู, สี.
อุจฺฉิชฺชติ *ก.* (อันเขา) ตัด, (อันเขา) ขจัด.
อุจฺฉิฏฺฐ *ค.* เหลือไว้, ค้างไว้, ถูกใช้แล้ว, ไม่บริสุทธิ์.
อุจฺฉิฏฺฐโมทน *นป.* ขี้ผึ้ง, สีผึ้ง.
อุจฺฉิต *ค.* สูง, เลิศ.
อุจฺฉินฺทติ *ก.* ตัด, ทำลาย, ขจัด.
อุจฺฉุ *อิต.* อ้อย.
อุจฺฉุยนฺต *นป.* โรงหีบอ้อย, เครื่องหีบอ้อย.
อุจฺฉุรส *ป.* รสอ้อย, น้ำเชื่อม.
อุจฺฉูน *ค.* บวม, พอง, อ้วนฉุ.
อุจฺเฉท *ป.* การตัด, การทำลาย, การขจัด.
อุจฺเฉททิฏฺฐิ อิต. ความเห็นว่าตายแล้วขาดสูญ.
อุจฺเฉทวาที *ป.* ผู้มีวาทะว่าขาดสูญ.
อุชุ, อุชุก *ค.* ตรง, ซื่อตรง.
อุชุคต,-ภูต ดู **อุชุ.**
อุชุคตา *อิต.* ความตรง, ความซื่อตรง.
อุชุ๋ *ก.วิ.* อย่างตรง, อย่างซื่อตรง.
อุชุชคฺฆติ *ก.* หัวเราะลั่น, หัวเราะดัง.
อุชุชงฺคล *ค.* ที่แห้งแล้ง, ที่ดอน.
อุชุชล *ค.* โชติช่วง, โพลง, แจ่ม.
อุชุชลติ *ก.* โพลงขึ้น, รุ่งเรือง, โชติช่วง.
อุชุชลน *นป.* การลุกโพลง, ความรุ่งเรือง.
อุชุชวติ *ก.* รีบเร่ง, ไปทวนกระแส.
อุชุชวนิกา *อิต.* การแล่นทวนกระแส, การแล่นเรือทวนน้ำ.
อุชุชหติ *ก.* สละ, ละทิ้ง, เลิก.

อุชุชุ, อุชุชุก *ค.* ดู **อุชุ.**

อุชุเชนี *อิต.* ชื่อเมืองในอินเดีย.

อุชุโชต *ป.*, **อุชุโชตน** *นป.* ความสว่าง, ความโปร่งแสง.

อุชุโชเตติ *ก.* ส่องสว่าง, กระจ่าง, ลุกโพลง.

อุชุณติ *ก.* ทอดทิ้ง, ปัดออก, เซ็ดออก.

อุชุณคฺคติ *ก.* ดู **อุชุชคฺฆติ.**

อุชุณคฺคิกา *อิต.* การหัวเราะดัง.

อุชุณตฺติ *ก.* ความโกรธ, ความขัดเคือง, การติเตียนเขา.

อุชุณานสญฺญี *ค.*ผู้มีเจตนาร้าย, มีจิตแสวงหาเรื่องที่จะกล่าวโทษ.

อุชุณาปน *นป.* การเพ่งโทษ, การใส่ร้าย.

อุชุณาปนก *ค.* ผู้มักเพ่งโทษคนอื่น, ผู้คอยหาเรื่องคนอื่น.

อุชุณาเปติ *ก.* ให้เพ่งโทษ, ให้ติเตียน, ให้โพนทะนา.

อุชุณายติ *ก.* เพ่งเล็ง, ใส่ร้าย, บ่นว่า.

อุชุณิต *กิต.* ถูกสละ, ถูกละทิ้ง, ถูกโยนทิ้ง.

อุณฺณ *ป.* เสบียงกรัง, ของที่เก็บสะสมไว้เพื่อเลี้ยงชีวิต.

อุณฺณติ *ก.* เสาะหา, แสวงหา, รวบรวมเสบียง.

อุณฺณา *อิต.* ดู **อุณฺณ.**

อุณฺณาจริยา *อิต.* การเที่ยวขอทานเลี้ยงชีพ.

อุณฺณาจาริก *ค.* ผู้เที่ยวขอทาน.

อุณฺณาปตฺต *ป.* ภาชนะหรือบาตรสำหรับขอ.

อุณฺณา *อิต.* การดูถูก, ความหยิ่ง.

อุณฺณาตพฺพ *กิต.* ควรดูถูก, ควรดูหมิ่น.

อุฏฺ *ป.* จาก, แฝกหรือหญ้า.

อุฏฺช *ป.* กระท่อมหรือกุฏีที่มุงหลังคาด้วยจาก.

อุฏฺณฺห, อุฏฺฏณฺห *นป.* กระท่อมหรือเรือนที่มีเครื่องกั้น.

อุฏฺฏณฺห *นป.* ทรัพย์สมบัติ,ข้าวของเงินทอง.

อุฏฺฐหติ *ก.* ลุกขึ้น, ตั้งขึ้น, ก่อ, พยายาม, ขยัน.

อุฏฺฐหน *นป.* ความลุกขึ้น, ความเพียรพยายาม, ความขยัน.

อุฏฺฐหิตฺวา *กิต.* ลุกขึ้นแล้ว.

อุฏฺฐาติ *ก.* ดู **อฏฺฐหติ.**

อุฏฺฐาตุ *ป.* ผู้ลุกขึ้น, ผู้มีความขยันหมั่นเพียร.

อุฏฺฐาน *นป.* การลุกขึ้น, ความพยายาม, การเริ่มตั้งความเพียร, ความบากบั่นของบุรุษ.

อุฏฺฐานก *ค.* ผู้ยังผลให้เกิดขึ้น, ผู้มีความเพียร.

อุฏฺฐาเปติ *ก.* ให้ลุกขึ้น, ให้ตั้งขึ้น; สนทนา.

อุฏฺฐายก *ค.* ผู้มีความเพียรเป็นเหตุให้ลุกขึ้น, ผู้ขยัน.

อุฏฺฐายิกา *อิต.* ความเพียรพยายาม, ความบากบั่น.

อุฏฺฐาหิก *ค.* ดู **อุฏฺฐายก.**

อุฏฺฐิต ๑ *กิต.* ตั้งขึ้นแล้ว, ลุกขึ้นแล้ว ; ๒ *ค.* ผู้ขยัน, ผู้ลุกขึ้นประกอบการงาน.

อุฏฺฐุภติ *ก.* ถ่มน้ำลาย, บ้วนน้ำลายทิ้ง.

อุฑฺฑยฺหน *นป.* การเผา, การไหม้, การถูกไฟไหม้.

อุฑฺฑหติ *ก.* เผา, ไหม้.

อุฑฺฑิต *กิต.* ผูกแล้ว, มัดแล้ว, ถูกผูกมัดแล้ว; บินขึ้นแล้ว.

อุฑฺเฑติ *กิต.* ผูก, มัด, รัด; บิน, เหาะ, ลอยขึ้นไป, ปาไป,ทิ้งไป.

อุณฺณ *นป.*, **อุณฺณา** อิต. ขน, ขนระหว่างคิ้ว

อุณฺณต ๑ *นป.* เครื่องประดับหน้าผาก;
๒ *ค.* ฟูขึ้น, ลอยขึ้น.
อุณฺณติ *อิต.* ความฟูขึ้น, ความพองตัว, ความหยิ่ง.
อุณฺณนาภิ *ป.* แมงมุม.
อุณฺณม *ป.* ความฟูขึ้น, ความพองตัว, ความหยิ่ง.
อุณฺณมติ *ก.* ฟูขึ้น, พองขึ้น, ยกตน, หยิ่ง.
อุณฺณี *อิต.* ผ้าห่มที่ทำด้วยขนสัตว์, ผ้าขนสัตว์.
อุณฺห ๑ *นป.* ความร้อน; ๒ *ค.* ร้อน.
อุณฺหการ *ป.* อาการร้อน
อุณฺหกาล *ป.* กาลร้อน, ฤดูร้อน.
อุณฺหตฺต *นป.* ความร้อน.
อุณฺหรสิ *ป.* พระอาทิตย์.
อุณฺหิกา *อิต.* ข้าวต้ม, ข้าวเปลือก.
อุณฺหิส *ป., นป.* อุณหิส, กรอบหน้ามงกุฎ, ผ้าโพกศีรษะ; ส่วนของบันได, ยอดบันได.
อุตุ *ไตร.* ฤดู, กาล, เวลา, อากาศ, อุณหภูมิ; เลือดระดู.
อุตุก *ค.* เหมาะแก่ฤดู, เหมาะแก่เวลา, ควรแก่กาล.
อุตุกาล *ป.* กาลมีระดู, เวลามีประจำเดือน.
อุตุนี *อิต.* หญิงมีระดู, ผู้มีเลือดประจำเดือน.
อุตุปริสฺสย *ป.* อันตรายจากฤดู, ภัยพิบัติแห่งฤดู.
อุตุสปฺปาย *ป.* ฤดูที่สบาย, เวลาที่สะดวกสบาย.
อุตฺต ๑ *ป.* การกล่าว, การเปล่งออกมา ;
๒ *กิต.* กล่าวแล้ว.
อุตฺตำส *ป.* เครื่องประดับศีรษะ, ต่างหู.
อุตฺตณฺฑุล *ค.* ทุงไม่ดี, ทุงไม่สุก (ข้าว).
อุตฺตตฺต ๑ *นป.* เนื้อตากแห้ง;
๒ *กิต.* ร้อนแล้ว, ละลายแล้ว; ส่องแสงแล้ว.
อุตฺตปติ *ก.* สะดุ้งกลัวต่อบาป, กลัวความผิด.
อุตฺตม *ค.* สูง, เลิศ, ประเสริฐ, วิเศษ.
อุตฺตมงฺค *นป.* ส่วนสำคัญที่สุดของร่างกาย คือศีรษะ, ส่วนสูงสุดของร่างกาย.
อุตฺตมงฺครุห *นป.* ผม.
อุตฺตมณฺณ *ป.* เจ้าหนี้, ผู้ให้ยืม.
อุตฺตมตา *อิต.* ความเป็นของสูงสุด, ความเลิศ.
อุตฺตมตฺถ *ป.* ประโยชน์อันสูงสุด, ประโยชน์ยอดเยี่ยม.
อุตฺตมโปริส *ป.* อุตตมบุรุษ, บุรุษผู้ยอดเยี่ยม.
อุตฺตมา *อิต.* หญิงผู้ดี, หญิงที่ประเสริฐ.
อุตฺตร ๑ *นป.* คำตอบ ; ผ้าห่ม ; ความเข้าไป; เรือ ; ๒ *ค.* สูงกว่า, เหนือ, ยิ่งกว่า, มากกว่า, ข้ามพ้น, ต่อมา, ภายหลัง ; ทิศเหนือ.
อุตฺตรตฺถรณ *นป.* ผ้าคลุมข้างบน, ผ้าห่ม.
อุตฺตรกาล *ป.* กาลต่อไป, กาลภายหน้า.
อุตฺตรกุรุ *ป.* ชื่อมหาทวีป.
อุตฺตรจฺฉท *ป.* เครื่องลาดมีเพดาน, เครื่องปกปิด, เครื่องคลุม.
อุตฺตรณ *นป.* การข้ามไป, การพ้นไป.
อุตฺตรติ *ก.* ข้ามพ้น, ข้ามไป, ผ่านไป, ไหลไปเหนือ.
อุตฺตรปฺปจฺฉท *ป.* เครื่องปิด, ฝาครอบ.
อุตฺตรวตฺติ *อิต.* กระบอกฉีดเล็ก ๆ, เครื่องฉีด.
อุตฺตรสกฺขี *ป.* พยานฝ่ายจำเลย.

อุตฺตรสาธก *ค.* ซึ่งช่วยเหลือ, เป็นเพื่อน.
อุตฺตรเสฺว *ก.วิ.* มะรืนนี้.
อุตฺตรา *อิต.* ทิศเหนือ.
อุตฺตราภิมุข *ค.* มีหน้าไปทางเหนือ, มุ่งหน้าไปสู่ทิศอุดร.
อุตฺตรายน *นป.* พระอาทิตย์เบนไปทางทิศเหนือ.
อุตฺตราสงฺค *ป.* ผ้าอุตตราสงค์, ผ้าห่ม,ผ้าจีวร.
อุตฺตราธิการี *ค.* ผู้เป็นทายาท, ผู้รับมรดก.
อุตฺตริ,-ตรึ *ก.วิ.* ส่วนบน, ข้างบน, เหนือยิ่ง, กว่านั้น.
อุตฺตริภงฺค *ป.* ส่วนย่อย, ส่วนที่สะโอดสะอง; ของกินจุกจิกภายหลังอาหาร, แกงอ่อม.
อุตฺตริมนุสฺสธมฺม *ป.* อุตตริมนุษยธรรม, คุณอันยิ่งยวดของมนุษย์ได้แก่ธรรมวิเศษ มีการสำเร็จฌาน และมรรคผล เป็นต้น.
อุตฺตริสาฏก *ป.* ดู **อุตฺตราสงฺค**.
อุตฺตริตร *ค.* สูงยิ่งขึ้นไป, ล้ำเลิศ.
อุตฺตริย *นป.* ความเป็นของสูง, ความเลิศยิ่ง; คำกล่าวตอบ.
อุตฺตรีย *นป.* ผ้าห่ม, ผ้าคลุม, เสื้อคลุม.
อุตฺตโรฏฺ *ป.* ริมฝีปาก.
อุตฺตโรตฺตร *ก.วิ.* ยิ่ง ๆ ขึ้น, เพิ่มขึ้น ๆ.
อุตฺตสติ *ก.* หวาด, สะดุ้ง, ผวาตกใจ.
อุตฺตสน ๑ *นป.* การหวาดกลัว, การสะดุ้ง; ๒ *ค.* หวาดกลัว, สะดุ้ง.
อุตฺตสฺต,-ตฺรสฺต *กิต.* หวาดกลัวแล้ว, สะดุ้งแล้ว.
อุตฺตาน,-นก *ค.* หงาย, นอนหงาย; มีเนื้อความตื้น, ง่าย, แจ่มแจ้ง.
อุตฺตานมุข *ค.* มีหน้าเบิกบาน, มีหน้าแช่มชื่นแจ่มใส.
อุตฺตานสย *ค.* ผู้ยังนอนหงาย, ทารก.
อุตฺตานเสยฺยก *ค.* ดู **อุตฺตานสย**.
อุตฺตานี *ค.* เปิดเผย, ปรากฏ, ตื้น.
อุตฺตานีกมฺม *นป.* การแสดงให้ปรากฏ, การทำให้เข้าใจง่าย.
อุตฺตานีกรณ *นป.* ดู **อุตฺตานีกมฺม**.
อุตฺตานีกโรติ *ก.* ทำให้แจ้ง, ทำให้ตื้น, ทำให้ปรากฏ; แสดงอาบัติ,
อุตฺตาเปติ *ก.* ทำให้ร้อน, เผา.
อุตฺตาร *ป.* การข้ามไป, การผ่านไป; การอาเจียน, การสำรอก.
อุตฺตารเสตุ *ป.* สะพานสำหรับข้ามแม่น้ำ.
อุตฺตาริต *กิต.* อันเขาให้ข้ามพ้น; อันเขานำออกแล้ว.
อุตฺตาริตตฺต *นป.* ความเป็นผู้อันเขาให้ข้ามพ้น; ความเป็นอันเขานำออกแล้ว.
อุตฺตาเรติ *ก.* ให้ข้าม, ช่วย, ดึง, ลาก.
อุตฺตาล *ป.* ลิง; ๒ *ค.* ว่องไว, สูง, เยี่ยม.
อุตฺตาส *ป.* ความหวาด, ความสะดุ้ง.
อุตฺตาสน *นป.* การเสียบประจาน, การทำให้สะดุ้ง.
อุตฺตาสวนฺตุ *ค.* มีความสะดุ้ง, มีการหวาดผวา.
อุตฺตาเสสิ *ก.* เสียบประจาน, ทำให้สะดุ้ง.
อุตฺติ *อิต.* ถ้อยคำ, การพูด.
อุตฺติฏฺ *ก.* (ท่าน) จงลุกขึ้น.
อุตฺติฏฺติ *ก.* ลุกขึ้น, ยืนขึ้น; พยายาม.
อุตฺติณ *ค.* ไม่มีหญ้า, รื้อหญ้าออก.
อุตฺติณฺณ ๑ *นป.* การข้าม; ๒ กิต. ข้ามแล้ว, ผ่านแล้ว, รื้อออกแล้ว.
อุตฺตุส *ป.* ข้าวเผา, ข้าวขั้ว.

อุตฺราส *ป.* ดู **อุตฺตาส.**
อุตฺราสี *ค.* ผู้กวาด, ผู้สะดุ้ง, คนขี้ขลาด.
อุท *อ.* หรือ, หรือว่า.
อุท,-ทก *นป.* น้ำ, อุทก.
อุทกกจฺฉ *ป., นป.* ดินแฉะ, ดินชื้น; หนอง, บึง.
อุทกกาก *ป.* นกกาน้ำ, นกอ้ายงั่ว.
อุทกเตลก *นป.* น้ำมันที่เจือน้ำ.
อุทกทนฺตโปฌ *นป.* น้ำสำหรับล้างหน้าและปากและไม้ถูฟัน.
อุทกโทณี *อิต.* รางน้ำ, ท่อไขน้ำ.
อุทกธารา *อิต.* กระแสน้ำ, สายน้ำ.
อุทกนิทฺธมน *นป.* ประตูน้ำ, ท่อไขน้ำ,รางน้ำ.
อุทกนฺติ *อิต.* การตกลงไปในน้ำ.
อุทกปุญฺฉนี *อิต.* ผ้าเช็ดน้ำ, ผ้าเช็ดตัว.
อุทกผุสิต *นป.* หยาดน้ำ.
อุทกพินฺทุ *นป.* ดู **อุทกผุสิต.**
อุทกพุพฺพุฬ *นป.* ฟองน้ำ, โป่งน้ำ.
อุทกมณิก *ป.* ตุ่มน้ำใหญ่, โอ่งน้ำ.
อุทกมลฺลก *ป.* ถ้วยน้ำ, จอกน้ำ.
อุทกรกฺขส *ป.* รากษสน้ำ, ผีเสื้อน้ำ.
อุทกกรหท *ป.* ห้วงน้ำ, ทะเลสาป.
อุทกรุห *ป.* พืชที่ขึ้นในน้ำ.
อุทกเลขา *อิต.* การขีดเขียนบนน้ำ.
อุทกวาร *ป.* วาระแห่งน้ำ, ถึงวาระเป็นผู้นำน้ำมาให้.
อุทกวารก *นป.* ถังน้ำ.
อุทกวาหก *นป.* น้ำท่วม, น้ำไหลบ่า, การเกิดขึ้นของน้ำ.
อุทกวาหน *นป.* การตักน้ำ.
อุทกสาก *นป.* ผักน้ำ, ผักที่เกิดในน้ำ.
อุทกสาฏิกา *อิต.* ผ้าอาบน้ำ, ผ้าสำหรับนุ่งอาบน้ำ.
อุทกสุทฺธิก *นป.* การล้างด้วยน้ำ.
อุทกายติกา *อิต.* ท่อน้ำ, รางน้ำ.
อุทกุมฺภ *นป.* หม้อน้ำ, เหยือกน้ำ.
อุทโกฆ *ป.* ห้วงน้ำ.
อุทโกทร *นป.* โรคท้องมาน.
อุทโกโรหก *ค.* ผู้ลงอาบน้ำ.
อุทโกโรหน *นป.* การลงอาบน้ำ.
อุทคฺค *ค.* มีใจสูง, ดีใจ. เบิกบานใจ.
อุทคฺคิหุตฺต *นป.* ไฟสำหรับบูชายัญ.
อุทงฺคณ *นป.* ที่ดอน, ที่กันดาร.
อุทญฺจน *นป.* กระบวยตักน้ำ, ถังน้ำ.
อุทญฺจนี *ค.* ซึ่งนำน้ำไป, ระบายน้ำ.
อุทญฺญวนฺตุ *ค.* มีน้ำมาก.
อุทฏฺฐาติ *ก.* ดู **อุฏฐาติ.**
อุทณฺหสมย *ป.* เวลารุ่งอรุณ.
อุทตฺต *ค.* สูง.
อุทธิ *ป.* ทรงไว้ซึ่งน้ำ, ทะเล.
อุทธิกม *ป.* การเดินทางข้ามทะเล.
อุทธิเมขลา *อิต.* แผ่นดิน.
อุทนฺต *ป.* ข่าว.
อุทปตฺต ๑ *นป.* เหยือกน้ำ, ขันน้ำ; ๒ *กิต.* กระโดดขึ้น.
อุทปาทิ *ก.* เกิดขึ้น, มีขึ้น.
อุทปาน *ป., นป.* บ่อน้ำ.
อุทปฺปตฺต *กิต.* ดู **อุทปตฺต.**
อุทพินฺทุ *นป.* หยาดน้ำ.
อุทพฺภติ *ก.* ฆ่า, ทำลาย.
อุทย *ป.* การโผล่ขึ้น, รายได้.

อุทยติ *ก.* ขึ้น, โผล่ขึ้น.
อุทยตฺถคม *ป.* การเกิดขึ้นและการเสื่อม.
อุทยตฺถคามินี *ค.* ซึ่งเกิดขึ้นและเสื่อมไป.
อุทยตฺถิก *ป.* ผู้ปรารถนาความเจริญ.
อุทยน *นป.* การขึ้นไป,ความเจริญ.
อุทยพฺพย *ป.* การเจริญขึ้นและเสื่อมลง.
อุทยพฺพยานุปสฺสี *ค.* ผู้มีปกติเห็นความเกิดขึ้นและเสื่อมไป.
อุทร *นป.* ท้อง.
อุทรตฺตาณ *นป.* ผ้ากันเปื้อน, ผ้าคาดเอว.
อุทรปฏล *นป.* เยื่อท้อง, เยื่อกระเพาะอาหาร.
อุทรปูร *ค.* เต็มท้อง, เต็มกระเพาะ.
อุทรวฏฏิ *อิต.* ถุงท้อง, บริเวณกระเพาะ.
อุทรวาต *ป.* ลมในท้อง, การปวดท้อง.
อุทราวเทหกำ *ก.วิ.* ล้นกระเพาะ.
อุทรามย *ป.* โรคบิด.
อุทราวตฺต *ป.* สะดือ.
อุทราเวฏฐ *ป.* เหล็กคดงอ, ไม้คดงอ.
อุทริย *นป.* ท้อง, พุง, อาหารใหม่.
อุทวสิต *นป.* บ้าน, เคหสถาน.
อุทสฺสเย *ก.* ให้ครอง, ให้ดำรง.
อุทหารก *ป.* ผู้นำน้ำไป, เมฆฝน.
อุทหาริก *ป.* ผู้นำน้ำไป.
อุทหาริย *นป.* การนำน้ำไป.
อุทาคจฺฉติ *ก.* บรรลุ, ถึงความสำเร็จ.
อุทาน *นป.* อุทาน, คำเปล่ง, ชื่อคัมภีร์เล่มหนึ่งในนวังคสัตถุศาสน์.
อุทาเนติ *ก.* อุทาน, เปล่ง, เปล่งวาจา.
อุทาร *ค.* สูง, เลิศ, ยิ่งใหญ่.
อุทาว *อ.* หรือ, หรือว่า.
อุทาวตฺต *กิต.* ละแล้ว, กลับแล้ว.
อุทาสีน *ค.* วางเฉย, ไม่เอาใจใส่.
อุทาหฏ *กิต.* อุทานแล้ว, เปล่งแล้ว, นำมาอ้างแล้ว.
อุทาหรณ *นป.* อุทาหรณ์, การยกตัวอย่างมาอ้าง.
อุทาหรติ *ก.* เปล่ง, สวด, ยกมาอ้าง.
อุทาหาร *ป.* การเปล่ง, การสวด, การสาธยาย
อุทาหุ *อ.* หรือ, หรือว่า.
อุทิกฺขติ *ก.* มองดู, ตรวจดู; หวัง; ริษยา.
อุทิกฺขิตฺ *ป.* ผู้มองดู.
อุทิกฺขิย *กิต.* ได้มองดูแล้ว, ได้เห็นแล้ว.
อุทิจฺจ *ค.* เลิศ, ประเสริฐ, ผู้เกิดในตระกูลสูง; ผู้อยู่ทางทิศเหนือ.
อุทิต *กิต.* ขึ้นไปแล้ว, โผล่ขึ้นแล้ว, ผุดขึ้นแล้ว; กล่าวแล้ว, แสดงแล้ว, ประกาศแล้ว.
อุทีจิ *อิต.* ทิศเหนือ.
อุทีรณ *นป.* การเปล่ง, การกล่าว.
อุทีเรติ, อุทีรยติ *ก.* เปล่ง, กล่าว, พูด, ประกาศ; ให้เกิดขึ้น, ให้มีขึ้น.
อุทุ *ค.* ผู้มีใจซื่อตรง.
อุทุกฺขล *ป., นป.* ครก.
อุทุกฺขลิกา *อิต.* ส่วนของประตู, ธรณีประตู.
อุทุมพร *ป.* ไม้มะเดื่อ.
อุเทติ,-ทยติ *ก.* ขึ้นไป, เกิดขึ้น, เพิ่มขึ้น.
อุโทสิต *ป.* หิ้ง, ชั้นวางของ.
อุทฺท ๑ *นป.* น้ำ, ของเหลว;
๒ *ป.* สัตว์ที่อยู่แถบอิเควเตอร์, นาก.
อุทฺทณฺฑ *นป.* กระท่อมชนิดหนึ่ง, กุฏีหรือเรือนที่มีเครื่องกั้น.
อุทฺทโลมิ *ป.* เครื่องลาดมีชายทั้งสองข้าง.

อุทฺทสฺเสติ *ก.* แสดง (ตน), แสดงตัว, ปรากฏตัว,เปิดเผย, แสดงความประสงค์.

อุทฺทาน *นป.* การผูกไว้, การรวมไว้, กลุ่ม, หมวด, พวก, หัวข้อ, ใจความย่อ, รายการ, พวง, มัด; ความสุภาพอ่อนโยน; ที่ตั้งเตาไฟ.

อุทฺทาป *ป.*เชิงเทิน, กำแพงป้อมที่ยื่นออกมา.

อุทฺทาม ๑ *นป.* กำแพง, เครื่องกั้น,
๒ *ค.* ไม่มีพันธะ, อันไม่ผูกมัด.

อุทฺทาล,-ลก *ป.* ต้นราชพฤกษ์.

อุทฺทาลน *นป.* การรื้อออก, การทำลาย.

อุทฺทาเวติ *ก.* รื้อออก, ทำลาย.

อุทฺทิฏฺ *กิต.* ชี้แจง, ยกขึ้นอ้าง, แต่งตั้ง, บัญญัติ, ประกาศ, เสนอ, อุทิศ.

อุทฺทิน *นป.* กลางวัน, เที่ยงวัน.

อุทฺทิย *ค.* ทางทิศเหนือ, ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ.

อุทฺทิสติ *ก.* ชี้แจง, แสดง, นัดหมาย, แต่งตั้ง, บัญญัติ, ประกาศ, เสนอ, อุทิศ.

อุทฺทิสาเปติ *ก.* ให้สวด, ให้แสดง.

อุทฺทิสฺส *กิต.* อุทิศ, เจาะจง, เพ่งเล็งถึง, มุ่งหมาย.

อุทฺทิสฺสกต *ค.* อันอุทิศ, อันเจาะจง, มุ่งหมายเฉพาะ.

อุทิสฺสิย *กิต.* ดู **อุทฺทิสฺส.**

อุทฺทิสฺสน *นป.* การอุทิศ, การเจาะจง, การมุ่งหมายให้.

อุทฺทีปนา *อิต.* การอธิบาย; การลับ.

อุทฺทียติ *ก.* ดู **อุทฺรียติ.**

อุทฺเทก, อุเทฺรก *ป.* การเรอ, การอาเจียน.

อุทฺเทกนิก *ค.* พ่น, พุ, ไหลพุ่ง.

อุทฺเทส *ป.* อุเทศ, การยกขึ้นแสดง; การจัดรวมไว้เป็นข้อ ๆ; การสวด.

อุทฺเทสก *ค.* ผู้แสดง, ผู้สวด.

อุทฺเทสิก ๑ *นป.* การมุ่งหมายถึง, การเพ่งเล็ง; การแสดง; เจดีย์ที่สร้างเป็นเครื่องระลึกถึงพระพุทธเจ้า;
๒ *ค.* อันยกขึ้นแสดง, ยกขึ้นอ้าง.

อุทฺเทหกำ *ก.วิ.* อย่างเดือดพล่าน.

อุทฺทิหิกา *อิต.* มดขาว.

อุทฺโทสิต *ป.* โรงไว้ของ, ที่เก็บบริขาร.

อุทฺธ *ค.* เบื้องบน, เลย, เกิน, นอกเหนือไป, ข้างล่าง, (เวลา) หลัง, ต่อไป, ในอนาคต.

อุทฺธก *ป.* กลองชนิดหนึ่ง.

อุทฺธคต *ค.* ผู้ไปในเบื้องบน, ผู้มีอายุมาก.

อุทฺธคฺค *ค.* มีปลายชันขึ้น, เด่น, เลิศ, มีคุณค่า.

อุทฺธคฺคิก *ค.* มีผลเลิศ, มีผลยอดเยี่ยม.

อุทฺธจฺจ *นป.* ความฟุ้งขึ้น, ความคิดฟุ้งซ่าน, ความไม่สงบ.

อุทฺธช *ค.* ตรง, ซื่อตรง.

อุทฺธฏ ๑ *นป.* ดู **อุทฺธจฺจ** ;
๒ *กิต.* ยกขึ้นแล้ว, ถอนขึ้นแล้ว, เคลื่อนออกแล้ว.

อุทฺธต *กิต.* ยกขึ้นแล้ว, ทำให้ฟุ้งขึ้นแล้ว, ไม่สงบนิ่งแล้ว.

อุทฺธเทหิก *ค.* ทานให้เพื่อผู้ตายในวันตาย.

อุทฺธน *นป.* เตาเผา, เตาอบ.

อุทฺธปาท *ค.* มีเท้าขึ้นเบื้องบน.

อุทฺธมฺม *ป.* อธรรม, คำสอนที่ผิด.

อุทฺธรณ *นป.* การยกขึ้น, การถอนออก, การรวบรวม, การเก็บเกี่ยว.

อุทฺธรติ *ก.* ยกขึ้น, ถอนออก.
อุทฺธ์ *ก.วิ.* เบื้องบน, ตั้งแต่นี้ไป.
อุทฺธ์ภาคิย *ค.* ซึ่งอยู่ส่วนบน,เป็นส่วนเบื้องสูง.
อุทฺธ์วิเรจน *นป.* การอาเจียน; การจาม.
อุทฺธ์สติ *ก.* ฟุ้งขึ้น,ปลิวว่อน, บินขึ้น.
อุทฺธ์เสติ *ก.* ทำลาย, ล้างผลาญ,ทำให้ฉิบหาย.
อุทฺธ์โสต *ค.* มีกระแสในเบื้องบน.
อุทฺธงฺคม *ค.* ไปในเบื้องบน.
อุทฺธาร *ป.* การถอนออก, การดึงออก;หนี้สิน.
อุทฺธิต *กิต.* ดึงออก, เด็ดออก.
อุทฺธุนาติ *ก.* สั่น.
อุทฺธุมาต,-ตก *ค.* พอง, บวม, ขึ้นอืด.
อุทฺธุมายติ *ก.* พอง, บวมขึ้น.
อุทฺธุมายน *นป.* การพอง, การบวม.
อุทฺธุมายิก *ค.* ดู **อุทฺธุมาต.**
อุทฺธูยติ *ก.* ถูกขับไล่, ถูกผลักออกไป.
อุทฺธรภติ *ก.* กิน, เคี้ยวกิน.
อุทฺรย, อุทฺทย *ค.* ให้ผล, อำนวยผล.
อุทฺรียติ, อุทฺทียติ *ก.* ซ่ารุด, เสื่อมโทรม, กระจัดกระจาย.
อุทฺรียน, อุทฺทียน *นป.* การซ่ารุด, การแตกออก, การกระจัดกระจาย.
อุเทฺรก *ป.* เรอ, ราก, อาเจียน.
อุนฺทติ *ก.* ไหล, ชุ่ม, เปียก.
อุนฺทุ (ทู) ร *ป.* หนู.
อุนฺน *ค.* เปียก, ชุ่ม, ชื้น.
อุนฺนก *นป.* เครื่องหอม, เครื่องสำอาง.
อุนฺนงฺคล *ก.* มีไถอันวางแล้ว, พักผ่อน.
อุนฺนต *กิต.* ฟูขึ้นแล้ว, เขยิบขึ้นแล้ว, เงยขึ้นแล้ว; ถือตัว.
อุนฺนติ *อิต.* การฟูขึ้น, การเงยขึ้น,การถือตัว.
อุนฺนทติ *ก.* แผดเสียง, คำราม, ตะโกน.
อุนฺนม *ป.* ที่สูง, ที่ดอน.
อุนฺนมติ *ก.* ยึดขึ้น, สูงขึ้น; ถือตัว.
อุนฺนฬ (ฬ) *ค.* ทะลึ่ง, อวดดี, ถือตัว, วางปึ่ง.
อุนฺนหนา *อิต.* การพูดประจบประแจง, การพูดเอาใจคนอื่น.
อุนฺนาท *ป.* การแผดเสียง, เสียงอึกทึก.
อุนฺนาที *ค.* อึกทึก, ดังสนั่นหวั่นไหว.
อุนฺนาเทติ *ก.* ให้เสียงกึกก้อง.
อุนฺนามี *ค.* ขึ้น, ยกขึ้น.
อุนฺนาเมติ *ก.* ให้สูง, เขยิบขึ้น.
อุนฺนีตก *ค.* ถูกน้ำไป, ถูกพาไป.
อุป *อ.* ที่ใกล้; เข้าไปใกล้, มั่น.
อุปก *ค.* เข้าไปใกล้, จวน, ใกล้เข้า.
อุปกจฺฉ *นป.* รักแร้.
อุปกจฺฉก *นป.* รักแร้, หลุม, บ่อ
อุปกฑฺฒ *ค.* ใกล้เข้ามา, คร่ามาใกล้.
อุปกฑฺฒติ *ก.* คร่าเข้าไป, ฉุดไป.
อุปกณฺฑกี *ค.* ซุบผอม.
อุปกณฺณก *นป.* ที่ใกล้หู.
อุปกณฺณกชปฺปี *ค.* ผู้กระซิบที่หู, ผู้แพร่ข่าว.
อุปกปฺปติ *ก.*เข้าไปให้สำเร็จ, บันดาลให้เป็นผล.
อุปกปฺปน *นป.* ความสัมฤทธิ์ผล, การบังเกิดผล.
อุปกปฺปนา *อิต.* ดู **อุปกปฺปน.**
อุปกรณ *นป.* อุปกรณ์, เครื่องกระทำซึ่งความอุดหนุน.
อุปกโรติ *ก.* ช่วยเหลือ, อุดหนุน.
อุปการ *ป.* อุปการะ, ความช่วยเหลือ.

อุปการก *ค.* ผู้มีอุปการธรรมเป็นเครื่องเกื้อหนุนให้เกิด.
อุปการิกา *อิต.* หญิงที่ช่วยเหลือ; เชิงเทิน.
อุปการิย *ป.* แนวเชิงเทิน, เชิงกำแพง.
อุปการี *ป.* ผู้มีอุปการะ, ผู้ช่วยเหลือ.
อุปกิณฺณ *กิต.* เรี่ยราดแล้ว, ปกคลุมแล้ว.
อุปกิริยา *อิต.* เครื่องมือ, เครื่องอุปกรณ์.
อุปกูชติ, อุปกุชฺชติ *ก.* ร้อง, ขัน, คู, ส่งเสียง.
อุปกูล *นป.* ฝั่งแม่น้ำ.
อุปกูลิต *กิต.* ห่อเหี่ยวแล้ว, หดหายเข้าไปแล้ว.
อุปกูฬิต *กิต.* เผาแล้ว, ลนแล้ว.
อุปกุก *ค.* ไหม้เกรียม, แห้งผาก.
อุปกุกนฺต *กิต.* พยายามแล้ว, ต่อสู้แล้ว.
อุปกุกม *ป.* การก้าวเข้าไปใกล้,การดำเนินการ.
อุปกุกมติ *ก.* ก้าวเข้าไปใกล้, พยายาม, ลงมือทำ.
อุปกุกมน *นป.* การเข้าไปใกล้, การต่อสู้, การเริ่มต้น.
อุปกุกิตก *ป.* ทาสที่ซื้อหรือไถ่มา.
อุปกุกิตกวาท *ป.* วาทะว่าถูกซื้อแล้ว.
อุปกุกิลิฏฺ *ค.* เปรอะเปื้อน, เศร้าหมอง, ไม่บริสุทธิ์.
อุปกุกิเลส *ป.*อุปกิเลส,กิเลสเครื่องเศร้าหมอง.
อุปกุกุฏฺ *กิต.* กล่าวโทษแล้ว, ติเตียนแล้ว.
อุปกุโกส *ป.* การกล่าวโทษ, การติเตียน.
อุปกุโกสติ *ก.* ด่าว่า, ติเตียน, กล่าวโทษ.
อุปกุขฏ *กิต.* นำเข้ามาใกล้, จัดแจง, แต่ง.
อุปกุขร *ป.* เพลารถ, เพลาเกวียน.
อุปกุขลติ *ก.* พลาดเท้า, ล้ม, สะดุดล้ม.
อุปกุขลน *นป.* การพลาดผิด, การลื่นล้ม.
อุปกุขิตฺตก *ค.* ถูกทิ้ง, ถูกสลัดออก.
อุปขนฺธ *ป.* ส่วนบนของลำตัว, หลัง, ไหล่.
อุปค *ค.* เข้าถึง, มีผล.
อุปคจฺฉติ *ก.* มาถึง, เข้าถึง.
อุปคณฺหนา *อิต.* การเข้าไปยึด,การยึดหน่วง.
อุปคมน *นป.* การเข้าถึง, การได้รับ.
อุปคมนก *ค.* ผู้เข้าถึง, ผู้เข้าไปใกล้.
อุปคมฺม *กิต.* เข้าถึงแล้ว, เข้าไปใกล้แล้ว.
อุปคฬิต *กิต.* ไหลออกแล้ว, ถ่มออกแล้ว.
อุปคามี *ค.* ผู้เขาถึง, ผู้ได้รับ.
อุปคายติ *ก.* ร้องเพลง.
อุปคูหณ *นป.* การสวมกอด.
อุปคูหติ ก. สวมกอด, กอดรัด.
อุปคูหน *นป.* ดู **อุปคูหณ.**
อุปคฺฆาต *ป.* การกระแทก, การผลัก.
อุปคฺฆายติ *ก.* ดม, สูด, จูบ,
อุปฆฏฺฏิต *กิต.* เคาะแล้ว, กระทบแล้ว.
อุปฆาต *ป.*การทำร้าย, การประหาร, การฆ่า.
อุปฆาตก *ค.* ผู้ทำร้าย, ผู้ตัดรอน.
อุปฆาตน *นป.* ดู **อุปฆาต.**
อุปฆาติก,-ฆาตี ดู **อุปฆาตก.**
อุปฆาเตติ *ก.* ฆ่า, ประหาร.
อุปจย *ป.* การพอกพูน, การก่อ, การสั่งสม.
อุปจรติ *ก.* ประพฤติ, เกี่ยวข้อง, ติดต่อ.
อุปจริต *กิต.* ปฏิบัติ, รับใช้.
อุปจาร *ค.,ป.* ใกล้เคียง, บริเวณชานรอบ; มารยาทเรียบร้อย.
อุปจารสมาธิ *ป.* อุปจารสมาธิ, สมาธิเฉียด
อุปจิกา *อิต.* ตัวปลวก.

อุปจิณฺณ *กิต.* สั่งสมแล้ว, พอกพูนแล้ว, ปฏิบัติแล้ว.

อุปจิต *กิต.* สั่งสมแล้ว, ก่อแล้ว.

อุปจิตตฺต *นป.* การสั่งสม, การก่อ, การเก็บ, การรวบรวม.

อุปจินาติ *ก.* สั่งสม, พอกพูน, ก่อ, เก็บ.

อุปจฺจ *กิต.* บินขึ้นไปแล้ว, เหาะขึ้นไปแล้ว.

อุปจฺจกา อิต. เนินเขา, เชิงเขา.

อุปจฺจคา *ก.* ล่วงไปแล้ว, ชนะได้แล้ว.

อุปจฺจย *ป.* ความก้าวล่วง, การล่วงไป, การอพยพ.

อุปจฺฉินฺทติ *ก.* ตัด, ทำลาย, หยุดชะงัก.

อุปจฺฉุภติ *ก.* ขว้าง, ปา, เหวี่ยง, โยน.

อุปจฺเฉท *ป.* การตัด, การทำลาย, การหยุดชะงัก.

อุปจฺเฉทก *ค.* ผู้เข้าไปตัด, ผู้เข้าไปทำลาย, ซึ่งหยุดชะงัก.

อุปชานาติ *ก.* เรียน, รู้, ทราบ.

อุปชาป *ป.* อันตราย, การทำลาย, การคัดค้าน.

อุปชายติ *ก.* ยังให้เกิด, ทำให้เกิด.

อุปชีวติ *ก.* เป็นอยู่, อาศัยอยู่, ขึ้นอยู่.

อุปชีวิก,-ชีวี *ค.* ผู้อาศัยคนอื่นเป็นอยู่, ผู้พึ่งคนอื่น.

อุปชูต *นป.* การเล่นการพนัน, เงินพนัน.

อุปชฺฌ,-ฌาย *ป.* พระอุปัชฌายะ, พระเถระผู้ให้บรรพชาอุปสมบท.

อุปญฺญาต *กิต.* รู้แล้ว, ทราบแล้ว, เข้าใจแล้ว.

อุปญฺญาส *ป.* คำนำ, อารัมภบท.

อุปญฺญิสฺสติ *ก.* ดู **อุปชานาติ.**

อุปฏฺฏ *กิต.* เจ็บปวด, ทรมาน, เบียดเบียน.

อุปฏฺเปติ *ก.* เข้าไปตั้งไว้, วางไว้, เตรียมไว้, ให้รับใช้, ให้คอยปฏิบัติ, ให้อุปสมบท.

อุปฏฺหติ *ก.* อุปัฏฐาก, บำรุง, คอยรับใช้, คอยเอาใจใส่.

อุปฏฺาก *ป.* อุปัฏฐาก, ผู้รับใช้, ผู้บำรุง, ผู้ปฏิบัติ.

อุปฏฺาติ *ก.* ดู **อุปฏฺหติ.**

อุปฏฺาน *นป.* การอุปัฏฐาก, การคอยรับใช้, การบำรุง, การปฏิบัติ.

อุปฏฺานสาลา *อิต.* ศาลาเป็นที่บำรุง, หอฉัน, โรงฉัน.

อุปฏฺาปน *นป.* ดู **อุปฏฺาน.**

อุปฏฺาเปติ *ก.* ให้เข้าไปตั้งไว้, ให้เข้าไปคอยปฏิบัติ, ให้เข้าไปบำรุง.

อุปฏฺิต *กิต.* ถูกตั้งไว้แล้ว, ถูกตระเตรียมแล้ว, เข้าไปใกล้แล้ว, เข้าไปปฏิบัติแล้ว.

อุปฏฺิย *กิต.* อุปัฏฐากแล้ว, บำรุงแล้ว.

อุปฏฺเหติ *ก.* ให้รับใช้, ให้เคารพ, ตั้งวางไว้.

อุปทยฺหติ *ก.* ถูกเผา, ถูกไหม้.

อุปฑฺฒ ๑ *นป.* กึ่งหนึ่ง, ครึ่งหนึ่ง;
๒ *ค.* กึ่งหนึ่ง, ครึ่งหนึ่ง.

อุปตปฺปติ *ก.* ทรมานกาย, ทำกายให้เร่าร้อน, ทำทุกรกิริยา.

อุปตาป *ป.* ความเร่าร้อน, ความลำบาก, การแผดเผา, การทรมานกาย.

อุปตาปก *ค.* อันให้เร่าร้อน, ให้เดือดร้อน, อันทรมาน.

อุปตาปน *นป.* ดู **อุปตาป.**

อุปตาปิก *ค.* ดู **อุปตาปก.**

อุปตาเปติ *ก.* ให้เร่าร้อน, ให้เจ็บปวด, ทรมาน, รบกวน.

อุปติฏฺติ *ก.* ยืนอยู่ใกล้ๆ, เฝ้าดู, เคารพ.

อุปติสฺส *ป.* ชื่อเดิมของพระสารีบุตร.

อุปตฺต *กิต.* ละเลงแล้ว, ทาแล้ว,กระจายแล้ว.
อุปตฺถทฺธ *ค.* แข็งที่อ, อุดหนุน, ถูกหนุน.
อุปตฺถมฺภ *ป.* การอุปถัมภ์, การอุดหนุน, การช่วยเหลือ, การประคองไว้.
อุปตฺถมฺภก *ค.* อุปถัมภ์, อุดหนุน, ค้ำจุน.
อุปตฺถมฺภน *นป.* ดู **อุปตฺถมฺภ.**
อุปตฺถมฺเภติ *ก.* ทำให้มั่นคง, อุดหนุน, อุปถัมภ์, ค้ำจุน, สนับสนุน.
อุปตฺถร *ป.* เครื่องปู, เครื่องลาด, พรม, ผ้าปู.
อุปถจารี *ค.* ผู้มักประพฤติผิดทาง.
อุปทสฺสิตุ *ค.* ผู้แสดง.
อุปทสฺเสติ *ก.* แสดง, ทำให้ปรากฏ.
อุปทสฺสก *ป.* คนนำทาง, คนชี้แจง, คนรักษาประตู.
อุปทสฺเสติ *ก.* ดู **อุปทสฺเสติ.**
อุปทหติ *ก.* ให้, จัดหา, ทำ, ตั้งมั่น, เข้าไปตั้งไว้, เข้าไปทรงไว้.
อุปทา *อิต.* บรรณาการ.
อุปทายก *ค.* ให้, มอบให้.
อุปทิฏฐ *กิต.* ชี้แจงแล้ว, แนะนำแล้ว.
อุปทิสติ *ก.* ชี้แจง, แสดง, แนะนำ.
อุปทิสน *นป.* ชี้แจง, แสดง, แนะนำ.
อุปทิสฺสติ *ก.* อันเขาย่อมแสดง, อันเขาย่อมเห็น, ปรากฏชัด.
อุปที *อิต.* ไม้เลื้อย, เถาวัลย์.
อุปทุสฺสติ *ก.* ผูกพยาบาท, ประทุษร้าย.
อุปเทว *ป.* อุปเทวะ, เทวดารอง.
อุปเทส *ป.* คำแนะนำ, คำสั่งสอน, การชี้แจง, การแนะนำ.
อุปเทห *ป.* น้ำมันทารักษาโรค.
อุปทฺทว *ป.* อุปัทวะ, อุบาทว์, จัญไร, อันตราย, ความทุกข์.
อุปทฺทวติ *ก.* ลำบาก, เดือดร้อน, เร่าร้อน, รบกวน.
อุปทฺทเวติ. *ก.* ดู **อุปทฺทวติ.**
อุปทฺทุต *กิต.* ถูกทำให้เดือดร้อนแล้ว, ถูกทำให้วุ่นวายแล้ว.
อุปธาน ๑ *นป.* หมอน, เขนย;
๒ *ค.* ต้นเหตุ, มูลเหตุ.
อุปธาเนติ *ก.* ตรึก, คิด, คำนึง.
อุปธารณ *นป.* ภาชนะสำหรับรอง, ถังนม.
อุปธารณา *อิต.* การเข้าไปทรงไว้, การใคร่ครวญ, การไตร่ตรอง.
อุปธาริต *กิต.* เข้าไปทรงไว้แล้ว, เข้าไปพิจารณาแล้ว.
อุปธาเรติ *ก.* เข้าไปทรงไว้, ใคร่ครวญ, ไตร่ตรอง, สอบสวน.
อุปธาวน *นป.* การวิ่งเข้าไป, การแล่นเข้าไป, การจู่โจมเข้าไปหา.
อุปธิ *ป.* ร่างกาย, ล้อ, กิเลสเครื่องทรงไว้, เหตุแห่งความเวียนเกิด, กิเลสที่ทำให้ติดอยู่ในวัฏฏะ
อุปธิก *ค.* มีอุปธิ, มีเครื่องผูกพัน, มีกิเลสเป็นเหตุให้เวียนเกิด.
อุปเธยฺย *นป.* เครื่องรองรับ.
อุปนจฺจติ *ก.* ฟ้อนรำ.
อุปนต *กิต.* น้อมเข้าไปแล้ว, โน้มลงแล้ว.
อุปนทติ *ก.* ร้อง, บันลือ, แผดเสียง, แซ่ซ้อง, ร้องกึกก้อง.

อุปนทฺธ *กิต.* ตำหนิ, ว่าร้ายแล้ว; บ่นแล้ว, ถูกผูกมั่นแล้ว, ถูกผูกโกรธแล้ว.
อุปนนฺธ *กิต.* ดู **อุปนทฺธ.**
อุปนนฺธติ *ก.* ติเตียน, ว่าร้าย, บ่น, ผูกมั่น, ผูกแน่น, ผูกโกรธ.
อุปนมติ *ก.* น้อมเข้ามา, น้อมเข้าไป.
อุปนมน *นป.* การน้อมเข้ามาใกล้.
อุปนยติ *ก.* นำเข้าไป, มอบให้.
อุปนยน *นป.* การน้อมเข้ามาใกล้.
อุปนยฺหติ *ก.* เข้าผูก, ผูกมั่น, เข้าไปผูกไว้, ผูกพยาบาท.
อุปนยฺหนา *อิต.* การเข้าไปผูกความมุ่งร้าย, การผูกพยาบาท, การเข้าไปผูกมั่น.
อุปนายิ *ค.* ผู้เข้าใกล้, ผู้นำเข้าไป.
อุปนาเมติ *ก.* น้อมเข้าไป, นำเข้าไป,น้อมถวาย.
อุปนาห *ป.* การผูกโกรธ, การผูกเวร, การจองเวร.
อุปนาหี ค. ผู้จองร้าย, ผู้ผูกพยาบาท.
อุปนิกฺขมติ *ก.* ออกไป, ออกมา.
อุปนิกฺขิตฺต *กิต.* ถูกวางไว้แล้ว, ถูกตั้งไว้แล้ว.
อุปนิกฺขิตฺตก ๑ *ป.* จารบุรุษ, คนสืบความลับ; ๒ *ค.* ดู **อุปนิกฺขิตฺต.**
อุปนิกฺขิปติ *ก.* วางลง, ตั้งไว้, ตั้งไว้ข้าง ๆ.
อุปนิกฺขิปน *นป.* การวางลง, การตั้งไว้, การวางดักไว้.
อุปนิกฺเขป *ป.* การวางไว้ใกล้, การตั้งไว้ใกล้, การให้คำมั่นสัญญา, การวางประกัน, การหยิบเอาไปวางเปรียบเทียบ.
อุปนิชฺฌติ *ก.* เข้าไปเสียดสี, เบียดเสียด.
อุปนิชฺฌาน *นป.* ความเพ่งพินิจ, การไตร่ตรอง.
อุปนิชฺฌายติ *ก.* เพ่งพินิจ, ไตร่ตรอง.
อุปนิชฺฌายน *นป.* ความพินิจ, การไตร่ตรอง.
อุปนิธา *อิต.* การเปรียบเทียบ, การเทียบเคียง.
อุปนิธาย *อ.* อย่างเทียบเคียง.
อุปนิธิ *ป.* การฝังไว้, การเก็บไว้.
อุปนิปชฺชติ *ก.* เข้าไปนอนอยู่ใกล้ ๆ, นอนข้างเคียง.
อุปนิพชฺฌติ *ก.* อันเขาผูก, อันเขามัด.
อุปนิพทฺธ *กิต.* ถูกผูกแล้ว, ถูกมัดแล้ว.
อุปนิพนฺธ ๑ *ป.* ความเกี่ยวพัน ; ๒ *ค.* เกี่ยวพัน.
อุปนิพนฺธติ *ก.* ผูกมัด, เกี่ยวข้อง.
อุปนิพนฺธน *นป.* การเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด, การรบเร้า.
อุปนิพนฺธิก *ค.* ดู **อุปนิพนฺธ** ๒.
อุปนิพฺพตฺต *กิต.* บังเกิดขึ้นแล้ว, ปรากฏขึ้นแล้ว.
อุปนิภ *ค.* เหมือน, เช่นกับ.
อุปนิวตฺตติ *ก.* กลับ.
อุปนิสา *อิต.* สาเหตุ, อุปนิสัย, คุณความดี, รูปเปรียบ, ความลี้ลับ.
อุปนิสาที *ค.* ผู้เข้าไปนั่งใกล้.
อุปนิสีทติ *ก.* เข้าไปนั่งใกล้, นั่งอยู่ข้าง ๆ.
อุปนิเสวติ *ก.* เข้าไปซ่องเสพ, สมาคม,คบหา.
อุปนิเสวน *นป.* การซ่องเสพ, สมาคม,การคบหา.
อุปนิสฺสชฺชติ *ก.* สละให้, มอบให้กัน, เข้าไปขัดขวาง.
อุปนิสฺสย *ป.* อุปนิสัย, พื้นฐานเดิม, ความประพฤติที่เคยชิน.
อุปนิสฺสยติ *ก.* อาศัยอยู่, นอนเนื่องอยู่, ซ่องเสพ, เกี่ยวข้อง.

อุปนิสฺสาย *ก.วิ.* เพราะอาศัย, เนื่องอยู่ด้วย.
อุปนีต *กิต.* นำไปแล้ว, มอบให้แล้ว.
อุปนีย *กิต.* ดู **อุปนีต.**
อุปนียติ *ก.* อันเขานำไป.
อุปนีล *ค.* น้ำเงินแก่, เขียวคราม, ดำ.
อุปนีหาตุ *กิต.* เพื่อให้นำมา.
อุปเนติ *ก.* นำเข้าไป, มอบให้.
อุปนฺตเสล *ป.* ที่ใกล้ภูเขา.
อุปนฺติ *ก.วิ.* ในที่ใกล้, ในที่เฉพาะหน้า.
อุปนฺติก ๑ *ป.* ความใกล้ชิด; ๒ *ค.* ใกล้.
อุปปชฺชติ *ก.* เกิดอีก, ปรากฏขึ้น, เข้าถึง.
อุปปชฺชเวทนียกมฺม *นป.* กรรมที่ให้ผลในชาติหน้า.
อุปปติ *ป.* ชายชู้.
อุปปตฺติ *อิต.* การเกิด, การปรากฏขึ้น, การเข้าถึง.
อุปปตฺติก *ค.* ผู้เกิด, ผู้กลับมาเกิด.
อุปปตฺติเทว *ป.* เทวดาโดยกำเนิด.
อุปปนฺน *กิต.* อุบัติแล้ว, เกิดแล้ว.
อุปปริกฺขติ *ก.* เห็นรอบ, พิจารณา, สำรวจ, สอบทาน.
อุปปริกฺขน *นป.* การเห็นรอบ, การพิจารณา, การไต่สวน.
อุปปริกฺขา *อิต.* ดู **อุปปริกฺขน.**
อุปปริกฺขี *ค.* ผู้ตรวจสอบ, ผู้ไต่สวน.
อุปปาต ปู *ดู* **อุปปตฺติ.**
อุปปาติก *ค.* ผู้เกิดขึ้น.
อุปปาเทติ *ก.* ให้ถึง, ให้สำเร็จ, ให้เกิด.
อุปปารมี *อิต.* อุปบารมี, บารมีชั้นกลาง.
อุปปีสน *นป.* การบด, การทำให้ละเอียด.
อุปปีฬก *ค.* ซึ่งกดขี่, ซึ่งเบียดเบียน,ซึ่งบีบคั้น.
อุปปีฬา *อิต.* การเบียดเบียน, การกดขี่, การบีบคั้น.
อุปปีเฬติ *ก.* เบียดเบียน, กดขี่, บีบคั้น.
อุปปุโรหิต *ป.* ปุโรหิตรอง.
อุปปลวติ *ก.* ว่ายน้ำไป, ลอยไป.
อุปปฺปทาน *นป.* การให้สินบน, การให้สินจ้าง.
อุปพฺพชติ *ก.* เข้าไปสู่, ไปเยี่ยม.
อุปพฺพูฬฺห *ค.* เกลื่อนกล่น, มากมาย, แน่นขนัด.
อุปพฺรูหน *นป.* ความเจริญ, การเพิ่มขึ้น, การขยายตัว.
อุปพฺรูเหติ *ก.* เจริญ, เพิ่มพูน, งอกงาม.
อุปภุญฺชก *ค.* ผู้บริโภค, ผู้เสพ.
อุปโภค ๑ *ป.* เครื่องอุปโภค, เครื่องใช้สอย; ๒ *ค.* น่าใช้สอย.
อุปโภคี *ค.* ดู **อุปภุญฺชก.**
อุปโภคฺค *ค.* น่าบริโภค, น่าใช้สอย.
อุปม *ค.* มีอุปมา, เปรียบเทียบได้.
อุปมา *อิต.* อุปมา, การเปรียบเทียบ, ความเหมือนกัน.
อุปมาตุ *อิต.* พี่เลี้ยง, นางนม.
อุปมาน *นป.* ความเหมือน, อุปมา.
อุปมานิต *ค.* ถูกอุปมา, เหมือน.
อุปเมติ *ก.* อุปมา, เปรียบเทียบ.
อุปเมยฺย *ค.* อุปไมย, สิ่งที่เขาพึงเปรียบเทียบได้.
อุปย *ป.* การเข้าไปใกล้, การถือมั่น.
อุปยติ *ก.* ถึง, เข้าถึง, ลุ.
อุปยน *ป.* การแต่งงาน, การสมรส.
อุปยาจติ *ก.* อ้อนวอน, ขอร้อง.
อุปยาจิตก *นป.* การอ้อนวอน, การขอร้อง.

อุปยาติ *ก.* ไปถึง, ไปใกล้, เข้าใกล้.

อุปยาน *นป.* ๑ การไปถึง, การเข้าใกล้; ๒ เครื่องบรรณาการ.

อุปยานก *นป.* ปู.

อุปยุญฺชติ *ก.* เกี่ยวข้อง, ประกอบ, ประพฤติ, ปฏิบัติ.

อุปโยค *ป.* การเกี่ยวเนื่อง, การประกอบ.

อุปรจิต *กิต.* ก่อแล้ว, สร้างแล้ว.

อุปรชฺช *นป.* ความเป็นอุปราช.

อุปรต *กิต.* งดแล้ว, ละแล้ว.

อุปรติ *อิต.* การงดเว้น, การละ.

อุปรมติ *ก.* งดเว้น, ละ.

อุปรมน *นป.* ดู **อุปรติ.**

อุปรมา *อิต.* ดู **อุปรติ.**

อุปรว *นป.* เสียง.

อุปรวติ *ก.* ร้อง, ตะโกน.

อุปราช *ป.* พระอุปราช, ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์, ตำแหน่งพระเจ้าแผ่นดินรอง.

อุปราชา *ป.* ดู **อุปราช.**

อุปริ *อุป.* เหนือ, บน, ข้างบน, สูงขึ้นไป.

อุปริจร *ป.* การเที่ยวไปในอากาศ, การบิน.

อุปริฏฺฐ *ค.* สูงสุด, ตั้งอยู่บน.

อุปริฏฺฐิม *ค.* ดู **อุปริฏฺฐ.**

อุปริภทฺทก *ป.* ชื่อต้นไม้, ต้นชบา.

อุปริภาค *ป.* ส่วนเบื้องบน.

อุปริม *ค.* เบื้องบน, ยอดสุด.

อุปริมุข *ก.วิ.* เบื้องบน.

อุปรุชฺฌติ *ก.* อันเขาละเว้น, อันเขาทำลาย, อันเขาเลิกละ.

อุปรุนฺธติ *ก.* เข้าไปปิดไว้, กั้น, ขวาง, ห้าม.

อุปรูปริ *ก.วิ.* ยิ่ง ๆ ขึ้นไป, เหนือขึ้นไป.

อุปรูฬฺห *กิต.* งอกขึ้นอีกแล้ว.

อุปโรจติ *ก.* ยินดี, ชอบใจ.

อุปโรทติ *ก.* เศร้าโศก, เสียใจ, ร้องคราง.

อุปโรธ *ป.* อุปสรรค, เครื่องขัดขวาง, เครื่องทำลาย.

อุปโรธน *นป.* ดู **อุปโรธ.**

อุปโรป *ป.* ต้นไม้อ่อน, ต้นไม้เล็ก ๆ.

อุปโรปก *ป.* ดู **อุปโรป.**

อุปล *ป.* หิน, ศิลา.

อุปลกฺขณา *อิต.* การเข้าไปกำหนดหมาย, ปัญญาเครื่องกำหนดความแตกต่าง.

อุปลกฺเขติ *ก.* ทำให้เห็นข้อแตกต่าง, เข้าไปกำหนด, สังเกต.

อุปลทฺธ *กิต.* อันเขาได้รับแล้ว, อันเขาได้เห็น แล้ว, เหมาะสมแล้ว.

อุปลทฺธิ *อิต.* การได้, ลาภ; ญาณ, ความรู้, ความเห็น.

อุปลพฺภติ *ก.* อันเขาย่อมได้, อันเขาประสบ.

อุปลภติ *ก.* ได้รับ, ประสบ, พบ.

อุปลาปน *นป.* การโกหกตอแหล, เรื่องเหลวไหล, การชักชวน.

อุปลาเปติ *ก.* ชักชวน, ปลอบโยน, ป้อยอ.

อุปลาสิกา *อิต.* ความกระหาย, ความอยาก, ความกดขี่.

อุปลาเฬติ *ก.* ปลอบโยน, ประเล้าประโลม.

อุปลาเสติ *ก.* เป่า, ให้เสียง.

อุปลิกฺขติ *ก.* ข่วน, ขีด, เกา, ทำให้บาดเจ็บ.

อุปลิตฺต *กิต.* ฉาบแล้ว, ทาแล้ว, ทำให้เปื้อนแล้ว.

อุปลิปฺปติ *ก.* อันเขาฉาบทา,อันเขาทำให้เปื้อน.

อุปลิมฺปติ *ก.* ฉาบ, ทา. ทำให้เปื้อน.
อุปลิมฺปน *นป.* การฉาบทา, การลูบไล้.
อุปเลป *ป.* ดู **อุปลิมฺปน.**
อุปโลหิตก *ค.* แดงเรื่อ.
อุปลฺลวติ *ก.* ลอย.
อุปวชฺช *ค.* ควรว่าร้าย, ควรตำหนิ.
อุปวชฺชตา *อิต.* ความเป็นผู้ควรว่าร้าย, ความเป็นผู้ควรตำหนิ.
อุปวณฺเณติ *ก.* พรรณา, อธิบาย.
อุปวตฺตติ *ก.* เป็นไป, เป็นไปตาม, เกิดขึ้น, ประพฤติตาม.
อุปวตฺตน *ค.* อันเป็นไป, อันเป็นที่แวะพัก.
อุปวทติ *ก.* เข้าไปว่าร้าย, ใส่โทษ, ติเตียน.
อุปวน *นป.* สวน, ป่าที่อยู่ใกล้ ๆ, ป่าเล็ก ๆ.
อุปวสติ *ก.* เข้าอยู่, อาศัย, รักษา, เข้าจำ.
อุปวสถ *ป.* หมู่บ้าน.
อุปวาท *ป.* การว่าร้าย, การติเตียน, การกล่าวโทษ.
อุปวาทก *ค.* ผู้ว่าร้าย, ติเตียน.
อุปวาที *ค.* ดู **อุปวาทก.**
อุปวายติ *ก.* พัดไป.
อุปวาส *ป.* การเข้าอยู่จำ, การงดเว้นจากสิ่ง ยั่วยวน, ผู้อยู่อาศัยด้วย, ลูกน้อง.
อุปวาสน *นป.* น้ำอบ, ของหอม.
อุปวาเสติ *ก.* อบ, รม (ด้วยกลิ่น).
อุปวาหน *นป.* การนำไป, การชำระ.
อุปวิจรติ *ก.* วิจาร, พิจารณา, ใคร่ครวญ.
อุปวิจาร*ป.* ความพินิจพิเคราะห์, การพิจารณา.
อุปวิชญฺญา *อิต.* หญิงจวนจะคลอดบุตร.
อุปวิสติ *ก.* เข้าไปนั่งใกล้.
อุปวีณ *ป.* คอพิณ, คอขลุ่ย.
อุปวียติ *ก.* อันเขาทอ, อันเขาปั่น.
อุปวุตฺถ *กิต.* ถูกว่าร้ายแล้ว, ถูกตำหนิแล้ว.
อุปวุตฺถ *กิต.* เข้าอยู่แล้ว.
อุปเวสน *นป.* การเข้าไปใกล้, ความยับยั้ง.
อุปวุหยติ *ก.* เรียก, ร้องเรียก.
อุปสงฺวสติ *ก.* เข้าไปอยู่อาศัย.
อุปสงฺหรณ *นป.* การนำมาพร้อม, การนำมาเปรียบเทียบ.
อุปสงฺหรติ *ก.* นำมาพร้อม, นำมารวมกัน, พิจารณา, เอาใจใส่, ช่วยเหลือ, เปรียบเทียบ.
อุปสงฺหาร *ป.* ดู **อุปสงฺหรณ.**
อุปสงฺหิต *ค.* อันเขานำมาประกอบแล้ว, อันเขานำมาประยุกต์แล้ว.
อุปสงฺกมติ *ก.* เข้าไปหา, เข้าไปใกล้,เข้าไปเฝ้า.
อุปสงฺกมน *นป.* การเข้าไปใกล้.
อุปสงฺกมฺม *กิต.* เข้าไปหาแล้ว.
อุปสงฺกมิตาร *ค.* ผู้เข้าไปใกล้.
อุปสงฺเขยฺย *ค.* อันควรนับได้, ควรตระเตรียม.
อุปสคฺค *ป.* อุปสรรค, เครื่องขัดข้อง, อันตราย, คำที่เพิ่มเข้ามาข้างหน้าทำให้ความหมายเปลี่ยนไป.
อุปสญฺญปฺปา *อิต.* การหยุดอยู่, การตั้งไว้.
อุปสนฺต *กิต.* เข้าไปสงบระงับแล้ว.
อุปสม *ป.* ความสงบ.
อุปสมติ *ก.* สงบ,ระงับ.
อุปสมน,-มาน *นป.* ดู **อุปสม.**
อุปสเมติ *ก.* สงบ, ระงับ.
อุปสมฺปชฺชติ *ก.* เข้าถึง, ถึงพร้อม, อุปสมบท, บวช.

อุปสมฺปทา *อิต.* การเข้าถึง, การอุปสมบท.
อุปสมฺปนฺน *กิต.* อุปสัมบัน, เข้าถึงแล้ว, อุปสมบทแล้ว.
อุปสมฺปาเทติ *ก.* ให้ถึงพร้อม, ให้อุปสมบท.
อุปสมฺผสฺสติ *ก.* กอด, รัด, สัมผัส.
อุปสมฺมติ *ก.* สงบ, ระงับ, เข้าไประงับ.
อุปสวฺยาน *นป.* ผ้าพาดไหล่ซ้าย.
อุปสีสก *ค.* อันหวัง, ซึ่งกระเสือกกระสน.
อุปสิงฺฆก *ค.* ซึ่งสูด, ซึ่งดม.
อุปสิงฺฆติ *ก.* สูดกลิ่น, ดมกลิ่น.
อุปสิงฺฆน *นป.* การสูดกลิ่น, การดมกลิ่น.
อุปสุยฺยติ *ก.* อิสสา, ริษยา.
อุปสุสฺสติ *ก.* แห้ง, เหือดแห้ง.
อุปสุสฺสน *นป.* การแห้ง, การเหือดแห้ง.
อุปเสจน *นป.* ผงชูรส.
อุปเสนิยา *อิต.* คนหรือสัตว์ที่น่ารัก.
อุปเสวติ *ก.* ซ่องเสพ, คบหา, ประพฤติ, รับใช้.
อุปเสวนา *อิต.* การซ่องเสพ, การประพฤติ, การรับใช้.
อุปเสวี *ค.* ผู้ซ่องเสพ, ผู้คบหา, ผู้รับใช้.
อุปโสภติ *ก.* โสภา, สุกใส, งาม.
อุปโสเภติ *ก.* ทำให้สวย, ทำให้งาม.
อุปโสเสติ *ก.* ให้แห้ง, ตาก, ผึ่ง.
อุปสฺสคฺค *ป.* ดู **อุปสคฺค.**
อุปสฺสฏฺฐ *กิต.* ถูกกดขี่, ถูกทำให้ลำบากแล้ว, ขัดข้องแล้ว.
อุปสฺสตฺถ *กิต.* ดู **อุปสฺสฏฺฐ.**
อุปสฺสย *ป.* ที่พัก, ที่อาศัย.
อุปสฺสาส *ป.* การหายใจ.
อุปสฺสุติ *อิต.* การฟัง, การแอบฟัง, ความสนใจ.
อุปสฺสุติก *ค.* ผู้แอบฟัง.
อุปหจฺจ *กิต.* กระทบแล้ว, ทำร้ายแล้ว.
อุปหญฺญติ *ก.* อันเขาทำร้าย.
อุปหต *กิต.* ทำร้ายแล้ว, ทำให้เสียหายแล้ว.
อุปหตฺตุ *ป.* ผู้นำมา.
อุปหนติ, อุปหนฺติ *ก.* ทำร้าย, ทำให้เสีย.
อุปหรณ *นป.* การให้, ของฝุ่มเฟือย,การถือเอา.
อุปหรติ *ก.* นำมา, ให้.
อุปหาร *ป.* ของให้, การนำมาให้.
อุปหีสติ *ก.* เบียดเบียน, ทำร้าย.
อุปหาเสติ *ก.* เป่า, ให้เสียง.
อุปาคจฺฉติ *ก.* ถึง, บรรลุ, ได้รับ.
อุปาต กิต. ขว้างขึ้นแล้ว, ฟุ้งแล้ว.
อุปาติธาวติ *ก.* เหวี่ยงเข้าไป, แล่นเข้าไป.
อุปาติปนฺน *กิต.* ตกลงไปแล้ว.
อุปาติวตฺต *กิต.* ล่วงไปแล้ว, เป็นอิสระแล้ว.
อุปาติวตฺตติ *ก.* เป็นไปล่วง, ล่วงพ้น.
อุปาทา *ก.วิ.* ถือเอา, ยึดเอา.
อุปาทาน *นป.* อุปาทาน, การยึดมั่น, การถือมั่น.
อุปาทานกฺขนฺธ *ป.* ความยึดถือขันธ์.
อุปาทานกฺขย *ป.* ความสิ้นไปแห่งอุปาทาน.
อุปาทานปจฺจย *ป.* ปัจจัยคืออุปาทาน, เหตุอันเกิดจากความยึดถือ.
อุปาทานิย *ค.* เนื่องด้วยความยึดถือ.
อุปาทาย *กิต.* ถือแล้ว, หมายเอา, เพราะอาศัย.
อุปาทิณฺณ *กิต.* ถูกถือมั่นแล้ว.
อุปาทิ *ป.* เชื้อ, วิบากขันธ์ที่กิเลสมีตัณหาเป็นต้นเข้าไปยึดไว้.
อุปาทินฺนก *ค.* อันวิญญาณเข้าถือเอาแล้ว, มีใจครอง.

อุปาทิยติ *ก.* ยึดมั่น, ถือมั่น.
อุปาทิเสส *ค.* มีเชื้อเหลืออยู่, ยังมีเบญจขันธ์เหลืออยู่.
อุปาธิ *ป.* ตำแหน่ง, ฐานะ,หมอน,เครื่องตกแต่ง.
อุปาธิย *ค.* มีเบาะ, มีหมอน.
อุปาธิรถ *ป.* รถที่มีเครื่องตกแต่ง.
อุปาย *ป.* อุบาย, หนทาง, วิธี, เล่ห์เหลี่ยม, มายา.
อุปายกุสล *ค.* ผู้ฉลาดในอุบาย.
อุปายโกสลฺล *นป.* ความเป็นผู้ฉลาดในอุบาย.
อุปายตฺต *นป.* อุบาย, วิธี.
อุปายน *นป.* ของขวัญ, ของแจก, ของอภินันทนาการ.
อุปายาส *ป.* ความทุกข์ยาก, ความตรอมใจ.
อุปายิก *นป.* ถูกต้อง, เหมาะ, ควร.
อุปารทฺธ *กิต.* ติเตียนแล้ว, โต้เถียงแล้ว, คัดค้านแล้ว.
อุปารมติ *ก.* เว้น, เลิก, ละ.
อุปารมฺภ *ป.*, **อุปารมฺภน** *นป.* คำตำหนิ, คำคัดค้าน.
อุปารมฺภติ *ก.* ตำหนิ, โต้แย้ง, กล่าวค้าน.
อุปาวิสิ *ก.* (เขา) เข้าไปนั่งแล้ว.
อุปาสงฺค *ป.* แล่ง, กระบอกบรรจุลูกศร.
อุปาสก *ป.* อุบาสก, ชายผู้เข้าใกล้ (พระรัตนตรัย).
อุปาสติ *ก.* นั่งใกล้, ปรนนิบัติ, ภักดี.
อุปาสน *นป.* การนั่งใกล้, การรับใช้, การยิงธนู.
อุปาสิกา *อิต.* อุบาสิกา, หญิงผู้เข้าใกล้ (พระรัตนตรัย).
อุปาสิต *กิต.* นั่งใกล้แล้ว, ปรนนิบัติแล้ว, ภักดีแล้ว.
อุปาสีน *ค.* ผู้นั่งใกล้, ผู้เข้าใกล้.
อุปาหต *กิต.* ตีแล้ว, กระทบแล้ว,ทำร้ายแล้ว.
อุปาหน *ป., นป.* รองเท้า, เกือก.
อุปาหนา *อิต.* ดู **อุปาหน.**
อุปาหาร *ป.* การนำเข้ามา, การเพิ่มเข้ามา.
อุปิตฺถี *อิต.* เมียน้อย, นางบำเรอ.
อุปิย *ป.* การเข้าไป.
อุเปกฺขก *ค.* ผู้เข้าไปเพ่ง, ผู้มีความวางเฉย, ผู้มีใจเป็นกลาง.
อุเปกฺขติ *ก.* เข้าไปเพ่ง, เข้าไปเห็น, วางเฉย, ไม่เอนเอียง.
อุเปกฺขนา *อิต.* อุเบกขา, ความมีใจเป็นกลาง, ความวางเฉย.
อุเปกฺขา *อิต.* ดู **อุเปกฺขนา.**
อุเปขา *อิต.* ดู **อุเปกฺขนา.**
อุเปจฺจ *กิต.* เข้าถึงแล้ว, บรรลุแล้ว.
อุเปติ *ก.* เข้าถึงแล้ว, บรรลุแล้ว.
อุโปคฺฆาต *ป.* ตัวอย่าง.
อุโปจิต *ป.* ก่อแล้ว, สั่งสมแล้ว.
อุโปสถ *ป.* อุโบสถ, วันอุโบสถ, การรักษาศีล๘; สกุลช้าง.
อุโปสถกมฺม *นป.* อุโบสถกรรม, การรักษาอุโบสถ.
อุโปสถาคาร *นป.* อุโบสถาคาร, โบสถ์, โรงอุโบสถ.
อุโปสถิก *ค.* อันเป็นวันอุโบสถ, ผู้รักษาศีลอุโบสถ.
อุโปสถี *ค.* ดู **อุโปสถิก.**
อุปฺปกฺก *ค.* บวมขึ้น, โน, โหนก, พอง.
อุปฺปจฺจ *ป.* การบินขึ้น, การลอยขึ้น.
อุปฺปจฺจติ *ก.* อันเขาหุง, อันเขาต้ม.

อุปฺปชฺชติ *ก.* เกิดขึ้น, อุบัติขึ้น.
อุปฺปชฺชน *นป.* การเกิดขึ้น, การอุบัติขึ้น.
อุปฺปชฺชนก *ค.* ผู้อุบัติขึ้น, ผู้เกิดขึ้น.
อุปฺปชฺชิตุ *ป.* ผู้บังเกิดขึ้น, ผู้อุบัติ.
อุปฺปฏิปาฏิ *อิต.* ความไม่เป็นไปตามลำดับ, ความไม่สม่ำเสมอ.
อุปฺปฏิปาฏิยา *ก.วิ.* ผิดระเบียบ, ขัดต่อระเบียบ.
อุปฺปณฺฑนา *อิต.* การเยาะเย้ย. การเสียดสี.
อุปฺปณฺฑุปฺปณฺฑุกชาตา *ค.* อันซูบซีด, ซีดเซียว, ผอมเหลือง.
อุปฺปณฺเฑติ *ก.* เยาะเย้ย, หยัน, เสียดสี.
อุปฺปตติ *ก.* บินขึ้น, กระโดดขึ้น.
อุปฺปตน *นป.* การบินขึ้น, การกระโดดขึ้น.
อุปฺปตฺติ *อิต.* การอุบัติขึ้น, การเกิดขึ้น.
อุปฺปถ *ป.* ทางผิด, ไม่ใช่ทาง.
อุปฺปนฺน *กิต.* อุบัติขึ้นแล้ว, เกิดขึ้นแล้ว.
อุปฺปพฺพชติ *ก.* สึก, ละเพศบรรพชิต.
อุปฺปพฺพาเชติ *ก.* ให้สึก, ให้ละจากบรรพชิตเพศ.
อุปฺปล *นป.* บัว, ดอกบัว; มาตรานับจำนวนสูงเท่ากับ ๑ มีศูนย์ตามหลัง ๙๘ ศูนย์ (มีค่า = ๑๐,๐๐๐,๐๐๐^{๙๙}).
อุปฺปลก *ป.* คล้ายดอกบัว; ชื่อนรกขุมหนึ่ง.
อุปฺปลินี *อิต.* สระที่เต็มด้วยดอกบัว, สระบัว.
อุปฺปลี *ค.* มีบัวมาก, เต็มด้วยดอกบัว.
อุปฺปาพาเสติ *ก.* เปล่งเสียง, ออกเสียง.
อุปฺปาฏก *ป.* ตัวแมลง, สัตว์ที่นำโทษมาให้ เช่น หนู เป็นต้น.
อุปฺปาฏน *นป.* การดึง, การฉุด, การถอนออก.
อุปฺปาเฏติ *ก.* ดึง, ฉุด, ลาก, ทำลาย.
อุปฺปาต *ป.* การบินขึ้น; อุกกาบาต; เหตุการณ์อันผิดปกติ, ลาง.
อุปฺปาท *ป.* ๑ ดู **อุปฺปาต**; ๒ การบังเกิดขึ้น, การอุบัติขึ้น.
อุปฺปาทน *นป.* การเกิดขึ้น, การก่อให้เกิด.
อุปฺปาที *ค.* ผู้เกิด, ผู้อุบัติ.
อุปฺปาเทติ *ก.* ผลิต, ทำให้เกิดขึ้น.
อุปฺปาเทตุ *ป.* ผู้ผลิต, ผู้สร้าง.
อุปฺปาเทตุ *อ.* (ปฐ., จตุ.) การผลิต; เพื่อผลิต, เพื่อทำให้เกิดขึ้น.
อุปฺปิลวติ *ก.* ลอย, โผล่, กระโดดขึ้น.
อุปฺปิลาวน *นป.* การพูดเพ้อเจ้อ, การพูดเหลวไหล.
อุปฺปีฬ *ค.* อันเบียดเบียน, ซึ่งกดขี่.
อุปฺปีฬน *นป.* การเบียดเบียน, การกดขี่, การบีบคั้น.
อุปฺปีเฬติ *ก.* กดขี่, เบียดเบียน.
อุปฺโปสน *นป.* การโบยตี, การเฆี่ยน, การปัดฝุ่น.
อุปฺโปเสติ *ก.* โบยตี, เฆี่ยน, ปัดฝุ่น.
อุปฺปุลวน *นป.* การลอย, การโผล่ขึ้น.
อุปฺผาเลติ *ก.* ให้ตัด, ให้ผ่าออก.
อุปฺผาสุลิก *ค.* มีซี่โครงปรากฏ, ผอม.
อุปฺลาเปติ *ก.* จุ่ม, จม, ดำ, ท่วม.
อุพฺพฏฺฏม *ค.* ซึ่งไปผิดทาง, เดินผิดทาง.
อุพฺพฏฺฏน *นป.* การขัดสีกาย, การชำระกาย.
อุพฺพฏฺเฏติ *ก.* ขัดสี, ถู, ชำระ.
อุพฺพตฺตติ *ก.* ขึ้น, พอง, บวม.
อุพฺพตฺเตติ *ก.* ให้พองขึ้น, ให้บวม; ฉีกออก; เดินทางผิด.

อุพฺพธติ *ก.* ฆ่า, ทำลาย, สังหาร.
อุพฺพนฺธติ *ก.* แขวน, ห้อย.
อุพฺพนฺธน *นป.* การห้อย, การผูก, การแขวน.
อุพฺพรี *อิต.* ที่มีพืชอุดมสมบูรณ์, ที่เพาะปลูก; ภรรยา, เมีย.
อุพฺพสติ *ก.* ออกจากบ้าน, หนีจากบ้าน.
อุพฺพห *ค.* ยากแก่การออก, ลากไปยาก.
อุพฺพหติ *ก.* ดึงออก, ลากไป, เข็นไป, นำไป, ยกขึ้น.
อุพฺพหน *นป.* การดึง, การยกขึ้น.
อุพฺพาธติ *ก.* เบียดเบียน, กดขี่.
อุพฺพาฬียติ *ก.* อันเขาไม่ตั้งหลักแหล่ง, อันเขาไม่ทอดทิ้ง.
อุพฺพาหน *นป.* การนำไป, การแบก.
อุพฺพาหิกา *อิต.* อุพพาหิกาวิธี, การเสนอให้วินิจฉัย.
อุพฺพาเหติ *ก.* เบียดเบียน, กีดขวาง, รบกวน.
อุพฺพาฬฺห *กิต.* ถูกเบียดเบียนแล้ว, ถูกรบกวนแล้ว.
อุพฺพิคฺค *กิต.* กลัวแล้ว, ตกใจแล้ว, หวาดเสียวแล้ว.
อุพฺพิชฺชติ *ก.* ยุ่งยาก, เดือดร้อน, ตกใจ, หวาดเสียว.
อุพฺพิชฺชนา *อิต.* ความยุ่งยากใจ, ความหวาดเสียว, ความกลัว.
อุพฺพิทฺธ *ค.* ถูกแทงทะลุ.
อุพฺพินย *ค.* อยู่นอกพระวินัย, ไม่ใช่วินัย.
อุพฺพิล *นป.* ความเบิกบาน, ความปลื้มใจ.
อุพฺพิลาป *ป.* ดู **อุพฺพิล.**
อุพฺพิลาวิต *ค.* ตื่นใจ, รื่นเริง, ชื่นบาน.
อุพฺพิลาวิตตฺต *นป.* ความเป็นผู้เบิกบานใจ, ความชื่นบาน.
อุพฺพิลฺล *นป.* ดู **อุพฺพิล.**
อุพฺพิลฺลาวิตตฺต *นป.* ดู **อุพฺพิลาวิตตฺต.**
อุพฺพิสติ *ก.* ออกจากบ้านไป.
อุพฺพี *อิต.* แผ่นดิน.
อุพฺพีธร *ป.* ภูเขา.
อุพฺพุพฺพหวนฺต *ค.* ที่เจริญยิ่งนัก, (ช้าง) ตัวประเสริฐ, เป็น **อุรุพฺพหวนฺต** ก็มี.
อุพฺเพค *ป.* ความตื่นเต้น.
อุพฺเพคี *ค.* มีความกลัว; มีความหวาดเสียว.
อุพฺเพชนีย *ค.* พึงเดือดร้อน, พึงหวาดหวั่น.
อุพฺเพชตุ,-เชตุ *ป.* ผู้ตกใจกลัว, ผู้สะดุ้ง.
อุพฺเพเชติ *ก.* ให้ตกใจกลัว, ให้สะดุ้ง.
อุพฺเพธน *นป.* ความห่อหุ้ม, ความผูกมัด.
อุพฺเพธ *ป.* ความสูง.
อุพฺเพธติ *ก.* หวั่นไหว, สะเทือน, สั่น.
อุพฺภ *ค.* เต็ม, บริบูรณ์.
อุพฺภ *อ.* เบื้องบน, ยอด, เหนือ.
อุพฺภฏฺฐก *ค.* ซึ่งตั้งตรง.
อุพฺภณฺเฑติ *ก.* ห่อ, มัด, ปกปิด.
อุพฺภต *กิต.* โยนออกแล้ว, นำออกแล้ว, ยกขึ้นแล้ว.
อุพฺภติ *ก.* เต็ม, บริบูรณ์.
อุพฺภว *ป.* การอุบัติ, การเกิด.
อุพฺภาร *ป.* การนำออก, การรื้อออก, การเดาะ (กฐิน).
อุพฺภิชฺชติ *ก.* แตกออก, ผลิ, โผล่.
อุพฺภิท ๑ *นป.* เกลือแกง;
๒ *ป.* การแตก, การผลิ, การงอก;
๓ *ค.* ซึ่งผลิ, ซึ่งงอก.

อุพฺภิโททก *ป.* น้ำพุ.
อุพฺภินฺทติ *ก.* แตกออก, แยกออก, พุ่งออก.
อุพฺภินฺน *กิต.* แตกออกแล้ว, พุ่งออกแล้ว.
อุพฺภุชติ *ก.* ยกขึ้น, งอขึ้น, จับตั้งขึ้น.
อุภ *ส.* ทั้งสอง, สองอย่าง.
อุภโต *อ.* โดยส่วนสอง, สองข้าง.
อุภโตทณฺฑกจ *นป.* เลื่อยที่มีฟันสองด้าน.
อุภโตพฺยญฺชนก *ค.* อุภโตพยัญชนะ, กะเทย, ผู้มีเครื่องหมายเพศปรากฏสองเพศ คือเพศชายและเพศหญิง.
อุภโตภาควิมุตฺต *ค.* ผู้หลุดพ้นแล้วโดยส่วนสอง คือโดยเจโตวิมุติและปัญญาวิมุติ.
อุภโตสงฺฆ *ป.* สงฆ์สองฝ่าย คือ ภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์.
อุภย *ส.* ดู **อุภ.**
อุภยตฺถ *ก.วิ.* ในที่ทั้งสอง, ในกรณีทั้งสอง.
อุโภ *ค.* ทั้งสอง.
อุมงฺค *ป.* ปัญญา; ถ้ำ.
อุมา *อิต.* ความโซติช่วง, ความเปล่งปลั่ง.
อุมฺมคฺค *ป.* อุโมงค์, ทางใต้ดิน,ทางระบายน้ำ, ทางแยก.
อุมฺมงฺค *ป.* การปรากฏออกมา.
อุมฺมชฺชติ *ก.* มัวเมา, ประมาท, บ้า.
อุมฺมชฺชน *นป.* การขัดสี, การถู.
อุมฺมตฺต *ค.* บ้า, เสียจริต.
อุมฺมตฺตก *ค.* คนบ้า, คนวิกลจริต.
อุมฺมทฺทติ *ก.* ขยำ, ขยี้, เหยียบย่ำ.
อุมฺมสติ *ก.* แตะต้อง, ลูบคลำ, ยกขึ้น.
อุมฺมสนา *อิต.* การแตะต้อง, การลูบคลำ, การยกขึ้น.
อุมฺมา *อิต.* ฝ้าย, ผ้าลินิน, น้ำมันผสมสี.
อุมฺมาท *ป.* ความเป็นบ้า, การวิกลจริต.
อุมฺมาทน *ค.* ซึ่งเป็นบ้า.
อุมฺมาทนา *อิต.* ความเป็นบ้า, ความวิกลจริต.
อุมฺมาร *ป.* ธรณีประตู, ดาลประตู.
อุมฺมิ *อิต.* คลื่น.
อุมฺมิสติ *ก.* ลืมตา.
อมฺมิหติ *ก.* เยี่ยวรด, ถ่ายปัสสาวะรด.
อุมฺมี *อิต.* คลื่น.
อุมฺมีลน *นป.* การลืมตา.
อมฺมีเลติ *ก.* ลืมตา.
อุมฺมุก *นป.* ตุ้นไฟ, คบเพลิง, ไต้.
อุมฺมุกฺก *กิต.* ตกลงแล้ว, ดำลงแล้ว;คลายแล้ว.
อุมฺมุข *ค.* มีหน้าหงาย, ไม่ระมัดระวัง;ผู้คอย.
อุมฺมุชฺชติ *ก.* โผล่ขึ้น.
อุมฺมุชฺชน *นป.* การโผล่ขึ้น.
อุมฺมุชฺชนิมุชฺชา *อิต.* การโผล่ขึ้น, และดำลง.
อุมฺมุชฺชมานก *ค.* ซึ่งโผล่ขึ้น, ซึ่งผุดขึ้น.
อุมฺมุชฺชา *อิต.* การโผล่ขึ้น.
อุมฺมูล *ค.* ซึ่งถูกถอนราก.
อุมฺมูลก *ค.* ดู **อุมฺมูล.**
อุมฺมูลน *นป.* การมีรากโผล่ขึ้น.
อุมฺมูเลติ *ก.* ถอนขึ้น, ถอนราก, ทำลาย.
อุมฺหยติ *ก.* หัวเราะ, ยิ้มแย้ม.
อุมฺหาเปติ *ก.* ให้หัวเราะ, ให้ยิ้มแย้ม.
อุมฺหิต *กิต.* หัวเราะแล้ว.
อุยฺยมติ *ก.* พยายาม, เพียร.
อุยฺยาติ ก. ออกไป, หนีไป, หลีกไป.
อุยฺยาน นป. อุทยาน, สวน.
อุยฺยานกีฬา กิต. การรื่นเริงในสวน.

อุยฺยานปาล *ป.* คนเฝ้าสวน, ผู้ดูแลสวน.
อุยฺยานภูมิ *อิต.* สถานที่รื่นรมย์.
อุยฺยานวนฺต *ค.* มีสวนเป็นที่น่ารื่นรมย์.
อุยฺยาม *ป.* ความพยายาม, ความบากบั่น, การประกอบ; การส่งไป.
อุยฺยุญฺชติ *ก.* ประกอบ, ขวนขวาย, เพียร; ส่งไป.
อุยฺยุญฺชน *นป.* ดู **อุยฺยาม.**
อุยฺยุตฺต *ค.* ซึ่งประกอบความเพียร, มีความพยายาม.
อุยฺยุตฺต *ค.* พยายามแล้ว, เพียรประกอบแล้ว, ขวนขวายแล้ว, ถูกส่งไปแล้ว.
อุยฺโยค *ป.* การประกอบ, การกระทำ; การออกไป, ความเสื่อม, ความวอดวาย.
อุยฺโยชน *นป.* การขวนขวาย; การส่งไป.
อุยฺโยเชติ *ก.* ส่งไป, ไล่ออก.
อุยฺโยธิก *นป.* การต่อสู้กัน, การประหัตประหารกัน; สนามรบ, สมรภูมิ.
อุร *ป., นป.* อก.
อุรค *ป.* ผู้ไปด้วยอก, การเลื้อยคลาน, งู.
อุรจกฺก *นป.* ล้อเหล็ก, ล้อมีคม (เครื่องมือทรมานสัตว์นรก).
อุรจฺฉท *ป.* เกราะ, เครื่องปิดอก.
อุรณ *ป.* แกะตัวผู้.
อุรตฺตาสี *ก.วิ.* ตีอกชกตัวเอง (แสดงความเสียใจ).
อุรพฺภ *ป.* แกะ.
อุราฬี *อิต.* แกะตัวเมีย.
อุรุ ๑ *อิต.* ทราย; ๒ *ค.* ใหญ่, กว้าง, เลิศ.
อุรุนฺทา *อิต.* ความโล่งอก, การหายใจสะดวก.
อุรูพฺหว *ค.* กว้าง, ใหญ่, แข็งแรง.
อุโรฆาต *ป.* โรคหืด.
อุลติ *ก.* เที่ยวไป.
อุลุปี *ป.* ปลาโลมา.
อุลุมฺป *ป.,นป.* แพะ.
อุลูก *ป.* นกแสก, นกฮูก.
อุลูกปกฺข *ป.* ปีกนกแสก, ปีกนกฮูก.
อุลฺลงฺฆติ *ก.* กระโดดขึ้น, โลดขึ้น.
อุลฺลงฺฆน *นป.* การกระโดดขึ้น; การบุกรุก, การละเมิด.
อุลฺลงฺฆนา *อิต.* ดู **อุลฺลงฺฆน.**
อุลฺลงฺเฆติ *ก.* กระโดดขึ้น; บุกรุก, ละเมิด.
อุลฺลปติ *ก.* พูดอวด, พูดหลอก, ร้องเรียก.
อุลฺลปน *นป.* การพูดโอ้อวด, การพูดหลอกลวง, การร้องเรียก.
อุลฺลปนา *อิต.* ดู **อุลฺลปน.**
อุลฺลสิต *กิต.* ส่องแสงแล้ว, ฉายแสงแล้ว.
อุลฺลิขติ *ก.* หวี, ขูด, ขีด, เขียน.
อุลฺลิขน *นป.* การหวี, การขีด, การเขียน.
อุลฺลิงฺเคติ *ก.* แสดงออก.
อุลฺลิตฺต *กิต.* ฉาบทาแล้ว, ปะแล้ว.
อุลฺลุณฺฑน *นป.* การโกน.
อุลฺลุมฺปติ *ก.* ยกขึ้น, ช่วย.
อุลฺลุมฺปน *นป.* การยกขึ้น, การให้พ้นภัย, การยกย่อง.
อุลฺลุฬิต *กิต.* ไหวแล้ว, สั่นแล้ว,กระเพื่อมแล้ว.
อุลฺเลขน *นป.* การเขียน, การขูด, การขีด, การกะเทาะออก.
อุลฺโลก *นป.* ที่ที่ต้องแหงนดู, เพดาน, ผ้าดาดเพดาน.
อุลฺโลกก *ค.* ผู้มองดู, ผู้ตรวจดู.

อุลฺโลกน *นป.* การมองขึ้น; หน้าต่าง.
อุลฺโลเกติ *ก.* มองดู, แลดู, เฝ้าดู.
อุลฺโลจ *ป., นป.* เครื่องกั้นข้างบน, เพดาน.
อุลฺโลปน *นป.* ดู **อุลฺลุมฺปน.**
อุลฺโลล *ป.* คลื่นใหญ่, ละลอก, ความปั่นป่วน, ความไม่สงบ.
อุลฺโลลนา *อิต.* ความโลเล,ความเหลาะแหละ, ความไม่เพียงพอ, ความอยาก.
อุลฺโลเลติ *ก.* โลเล, เหลาะแหละ, ปั่นป่วน; หวัง, จำนง.
อุวิฏฺ *กิต.* เข้าไปแล้ว.
อุส *นป.* อุษา, ใกล้รุ่ง; ดินเกลือ.
อุสณ *นป.* ผักกาด.
อุสภ ๑ *ป.* วัวผู้, วัวที่เป็นจ่าฝูง, วัวที่เป็นมงคล; ผู้ประเสริฐ; ชิง, ๒ *นป.* มาตราวัดความยาวเท่ากับ ๒๐ ยัฏฐิ หรือเท่ากับ ๑๔๐ คิวบิท, ๓ *ค.* สูงสุด, เลิศ, หัวหน้า.
อุสภงฺค *นป.* หนอกวัว.
อุสา *อิต.* อาหาร; แม่วัว; ความร้อน; กลางคืน.
อุสิร *ป., นป.* แฝก, หญ้าคมบาง.
อุสุ *ป.,* อิต. ธนู, ศร.
อุสุการ *ป.* ช่างศร, ช่างทำศร.
อุสุม *ป.* ไออุ่น, ความร้อน.
อุสูยก *ค.* ผู้ริษยา, ผู้ไม่อยากให้คนอื่นได้ดี.
อุสูยติ *ก.* ริษยา, ไม่อยากให้คนอื่นได้ดี.
อุสูยนา *อิต.* ความริษยา, ความไม่อยากให้คนอื่นได้ดี.
อุสูยก *ค.* ดู **อุสุยฺยก.**
อุสูยติ *ก.* ดู **อุสุยฺยติ.**
อุสูยนา *อิต.* ดู **อุสุยฺยนา.**
อุสูยา,-สุยฺยา *อิต.* ดู **อุสุยฺยนา.**
อุสฺมา *ป.* ไออุ่น, ความร้อน.
อุสฺมาภ *ป.* พระอาทิตย์.
อุสฺส *ค.* สูงกว่า.
อุสฺสกฺกติ *ก.* ตะเกียกตะกายขึ้น, เพียรพยายาม.
อุสฺสงฺกิต *กิต.* สงสัยแล้ว, ลังเลแล้ว, ไม่เชื่อใจแล้ว.
อุสฺสงฺกี *ค.* ผู้สงสัย, ผู้ระแวง, ผู้กังวล.
อุสฺสงฺข *ค.* มีข้อเท้าอยู่กลาง.
อุสฺสชฺชติ *ก.* สละ, สลัด, ปล่อย.
อุสฺสฏ *กิต.* แผ่กว้างออกไป, ซ่านไป.
อุสฺสท ๑ *ป.* นรกที่เด่น, นรกขุมหนึ่ง; ความนูน, ความเด่น, ความอูม; การนวด, การทา; ความเต็ม, ความเบียดเสียด, ความเกลื่อนกล่น; คุณลักษณะ, อุนิสัย, เครื่องหมาย; ความทะลึ่งอวดดี; สภาพที่เลว เช่นราคะ โทสะ และโมหะ; ๒ *ค.* สูง, เด่น; มากด้วย; มากมาย; เดียรดาษ.
อุสฺสทก *ค.* เต็มเปี่ยม, ล้น.
อุสฺสนฺน *ค.* เต็มเปี่ยม, หนาขึ้น, สูงขึ้น; เดียรดาษ; ทาด้วย; ขยายออก, แผ่ออก.
อุสฺสนฺนตา *อิต.* ความพอกพูน,ความหนาขึ้น, ความเต็ม.
อุสฺสย *ค.* อิสสา, ริษยา, หึงหวง.
อุสฺสรติ *ก.* แผ่ออก, ซ่านออก; วิ่งหนีไป.
อุสฺสว *ป.* มหรสพ, การละเล่น, การรื่นเริง.
อุสฺสหติ *ก.* อุตสาหะ, เพียร; อาจ, สามารถ.
อุสฺสหน *นป.* อุตสาหะ, ความเพียร, ความอาจ, ความสามารถ.

อุสฺสาท *ป.* ความเต็มเปี่ยม, ความมากมาย; ความวุ่นวาย, เสียงกึกก้อง.
อุสฺสาทิยติ *ก.* มากมาย, เหลือล้น, เดียรดาษ.
อุสฺสาเทติ *ก.* ปล่อยไป; ยกขึ้น, ตั้งขึ้น; ไล่ไป, ต้อนไป; ยินดี, ยกย่อง, ยินยอม.
อุสฺสาปน *นป.* การยกขึ้น, การตั้งขึ้น.
อุสฺสาเปติ *ก.* ให้ยกขึ้น, ให้ตั้งขึ้น.
อุสฺสารณ *นป.* ความวุ่นวาย, ความโกลาหล; การไล่ไป, การขับไล่.
อุสฺสารณา *อิต.* ดู **อุสฺสารณ.**
อุสฺสาริต *กิต.* ถูกยกขึ้นแล้ว.
อุสฺสาเรติ *ก.* ผลัก, ไส, ให้หนีไป, ให้ยกขึ้น.
อุสฺสาว *ป.* น้ำค้าง, ความด่างพร้อย, ความแปดเปื้อน.
อุสฺสาวน *นป.* การประกาศ, การแจ้งความ.
อุสฺสาวพินฺทุ *นป.* หยาดน้ำค้าง.
อุสฺสาห *ป.* ความอุตส่าห์, ความอดทน.
อุสฺสาหน *นป.* ดู อุสฺสาห.
อุสฺสาเหติ *ก.* ให้อุตสาหะ, ให้ร่าเริง.
อุสฺสิญฺจติ *ก.* วิดน้ำขึ้น, ตักน้ำขึ้น.
อุสฺสิญฺจน *นป.* การวิดน้ำ, การตักน้ำ.
อุสฺสิต *ค.* รุ่งเรือง, เจริญ, ยกขึ้น.
อุสฺสีทติ *ก.* เกย (บก).
อุสฺสีสก *นป.* เบื้องบนศีรษะ, หัวเตียง, หมอน.
อุสฺสุก *ค.* ผู้ขวนขวาย, ผู้กระตือรือร้น.
อุสฺสุกิต *ค.* ขวนขวาย, มักใช้ในรูปปฏิเสธเป็น **อนุสฺสุกิต** ไม่ขวนขวาย.
อุสฺสุกี *ค.* ผู้ประสงค์.
อุสฺสุกฺก *นป.* ความพยายาม, ความขวนขวาย.
อุสฺสุกฺกตา *อิต.* **ดู อุสฺสุกฺก.**
อุสฺสุกฺกติ *ก.* ขวนขวาย, พยายาม.
อุสฺสุกฺกาเปติ *ก.* ให้ขวนขวาย, ชักนำ,ปลุกใจ.
อุสฺสุต *ค.* อันทำให้แปดเปื้อน, อันเต็มไปด้วยราคะ.
อุสฺสุสฺสติ *ก.* แห้ง, ระเหยไป.
อุสฺสูร *นป.* พระอาทิตย์.
อุสฺสูรเสยฺยา *อิต.* การนอนตื่นสาย.
อุสฺเสติ *ก.* ลุกขึ้น, ขึ้น.
อุสฺเสเนติ *ก.* ชักมาใกล้ตัวเอง, เป็นมิตร.
อุสฺเสพฺเหติ *ก.* เป่านกหวีด, เป่าปาก.
อุสฺโสต *ค.* มีกระแสเบื้องบน.
อุสฺโสพฺหิ *อิต.* ความพยายาม, ความเพียร.
อุสฺโสพฺหิกา *อิต.* มีความพยายาม, มีความเพียร.
อุหุงฺกร *ป.* นกฮูก, นกเค้าแมว.
อุฬาร *ค.* โอฬาร, ใหญ่, ประเสริฐ.
อุฬารตา *อิต.* ความโอฬาร, ความยิ่งใหญ่, ความประเสริฐ.
อุฬารตฺต *นป.* ดู **อุฬารตา.**
อุฬุ *ป.* ดาว.
อุฬุงฺก *ป.* ช้อน, ทัพพี, กระบวย.
อุฬุมฺป *ป.* แพ.
อุฬุราช *ป.* พระจันทร์.
อุลูก *ป.* นกฮูก, นกเค้าแมว.
อุลูกปกฺขิก *ค.* มีเครื่องประดับทำด้วยขนปีกนกฮูก.

อู

อูกา *อิต.* ตัวเล็น, เหา.
อูติ *อิต.* การเก็บ, การสั่งสม.
อูน, อูนก *ค.* หย่อน, พร่อง.

อูนตา *อิต.* **อูนตฺต** *นป.* ความหย่อน, ความพร่อง.
อูนูทร *ค.* มีท้องว่าง, มีท้องพร่อง.
อูปาย *ป.* ดู **อุปาย.**
อูปิย *ค.* ดู **อุปิย.**
อูมิ *อิต.* คลื่น, ละลอก.
อูมิกา *อิต.* แหวน; คลื่น; เสียงหึ่งของผึ้ง.
อูมฺมิมาลิ *อิต.* ทะเล.
อูรฏฐิ *นป.* กระดูกขาอ่อน.
อูรุ *ป.* ขาอ่อน.
อูรุตฺถมฺภ *ป.* การทำให้โง่, การทำให้มึนงง.
อูรุปพฺพ *นป.* ข้อต่อเข่า, หัวเข่า.
อูส *ป.* ดินเค็ม, ที่มีเกลือ.
อูสร ๑ *นป.* ที่ที่มีดินเค็ม, ดินกร่อย; ๒ *ค.* มีรสเค็ม.
อูสวนฺตุ *ค.* มีรสเค็ม, ที่มีดินเค็ม.
อูหจฺจ *อิต.* ดึงออกแล้ว, ถอนขึ้นแล้ว.
อูหญฺญติ *ก.* อันเขารบกวน; อันเขาทำให้เปื้อน.
อูหต *กิต.* ยกขึ้นแล้ว, ถอนแล้ว, ทำลายแล้ว; รบกวนแล้ว, ทำให้เปื้อนแล้ว.
อูหติ *ก.* วิตก, คิด, ดำริ.
อูหทติ *ก.*ปล่อยออก, ถ่าย,ชำระ,ถ่ายอุจจาระรด.
อูหน *นป.* การพิจารณา; การสังเคราะห์.
อูหนติ *ก.* รบกวน, ทำให้เปื้อน; ถ่ายออก, ดึงออก.
อูหนี *อิต.* ไม้กวาด, แปรง.
อูหสติ *ก.* หัวเราะเยาะ, ล้อ.
อูหสน *นป.* การหัวเราะเยาะ, การล้อ.
อูหา *อิต.* ๑ การตรึกตรอง; ๒ ชีวิต; ๓ เที่ยงคืน.

เอ

เอก ค. หนึ่ง.
เอกํส ๑ *ป., นป.* ส่วนหนึ่ง, ความเป็นหนึ่ง; ๒ *ค.* ซึ่งอยู่บนบ่าข้างหนึ่ง, แน่นอน.
เอกํสวยากรณ *นป.* การตอบปัญหาแง่เดียว.
เอกํสิก *ค.* อันใดอันหนึ่ง, ผู้ใดผู้หนึ่ง.
เอกํสิกตา *อิต.* ความเป็นอันใดอันหนึ่ง, ความแน่นอน.
เอกเสน *ก.วิ.* โดยส่วนเดียว, อย่างแน่นอน.
เอกก *ค.* ผู้เดียว, เปลี่ยว.
เอกกฺขี *ค.* ผู้มีตาข้างเดียว.
เอกคฺค *ค.* สงบ, เป็นหนึ่ง.
เอกคฺคตา *อิต.* ความเป็นผู้มีจิตสงบ,สมาธิจิต.
เอกจร *ป.* ๑ แรด; ๒ ผู้ท่องเที่ยวไปผู้เดียว.
เอกจารี *ค.* ดู **เอกจร** ๒.
เอกจฺจ *ค.* บางพวก, บางคน, อย่างใดอย่างหนึ่ง.
เอกจฺจิก *ค.* ผู้เดียว, สิ่งเดียว.
เอกจฺจิย *ค.* ดู **เอกจฺจ.**
เอกชฺฌ *ก.วิ.* โดยความเป็นอันเดียวกัน, ในที่เดียวกัน.
เอกโต *ก.วิ.* โดยความเป็นอันเดียวกัน, ฝ่ายเดียวกัน.
เอกตฺต *นป.* ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน.
เอกตฺตตา *อิต.* ดู **เอกตฺต.**
เอกทตฺถุ *ก.วิ.* ครั้งหนึ่ง, โดยเฉพาะ.
เอกทา *ก.วิ.* ครั้งหนึ่ง, ในกาลครั้งหนึ่ง.
เอกเทส *ป.* เอกเทศ, ส่วนหนึ่ง.
เอกนินฺนาท *ป.* การร้องขึ้นพร้อมกัน.
เอกนุต *ค.* ที่สุดข้างหนึ่ง, ล้ำ, ยิ่ง.

เอกนฺตริก *ค.* มีในระหว่าง, สลับกัน.
เอกนฺตโลมี *ป.* เครื่องลาดมีชายข้างเดียว.
เอกนฺตํ *ก.วิ.* แน่นอน, อย่างแน่นอน.
เอกนฺเตน *ก.วิ.* ดู **เอกนฺตํ.**
เอกปฏลิก *ค.* มีหนังปะข้างเดียว.
เอกปฏฺฏ *ค.* มีผ้าข้างเดียว, มีหนังปะด้านเดียว.
เอกปทิกมคฺค *ป.* ทางเดินเท้าเล็ก ๆ, ทางเดินแคบ ๆ.
เอกปที *ป.* ทางแคบ, ทางเดินเท้าเล็ก ๆ.
เอกปุตฺติก *ค.* ผู้มีบุตรคนเดียว.
เอกปุริสกา *ค.* หญิงที่ซื่อสัตย์ต่อชายคนเดียว.
เอกโปกฺขร *นป.* ชื่อกลองชนิดหนึ่ง.
เอกภตฺตกินี *ค.* หญิงที่ซื่อสัตย์ต่อสามีคนเดียว.
เอกภตฺติก *ค.* ผู้บริโภคอาหารวันละครั้ง.
เอกมน *ค.* ผู้มีใจเป็นอันเดียวกัน.
เอกมนฺตํ *ก.วิ.* ที่สุดด้านหนึ่ง.
เอกมูลา *อิต.* ต้นฝ้ายลินิน.
เอกเมก *ค.* ทีละอัน, แต่ละอัน.
เอกรชฺช *นป.* ความเป็นพระราชาแต่พระองค์เดียว.
เอกวารํ *ก.วิ.* ในวาระหนึ่ง, ครั้งหนึ่ง.
เอกวิธ *ค.* มีอย่างเดียว, ไม่ต่างกัน.
เอกวิธา *ก.วิ.* โดยส่วนเดียว,โดยไม่แปลกกัน.
เอกวีร *ป.* นายพลทหาร, ผู้แกล้วกล้าเป็นที่หนึ่ง.
เอกสทิส *ค.* เหมือนกันทีเดียว, เอกลักษณ์.
เอกสย *ป.* ม้า.
เอกสาฏ,-สาฏก *ค.* ผู้มีผ้าผืนเดียว.
เอกเสยฺยา *อิต.* ฟูกหรือเบาะสำหรับนอนคนเดียว.
เอกโส *ก.วิ.* โดยส่วนเดียว, ทีละอัน.
เอกากินี *อิต.* หญิงผู้เดียว, หญิงที่อยู่เปล่าเปลี่ยว.
เอกากิย *ค.* โดดเดี่ยว, เปล่าเปลี่ยว.
เอกากี *ป.* ชายผู้เดียว.
เอกาคาริก *ป.* โจร, ขโมย.
เอกาตปตฺต *นป.* อาณาจักรหนึ่ง, ประเทศราช.
เอกาทส *ค.* สิบเอ็ด, จำนวนสิบเอ็ด.
เอกาทสม *ค.* ที่สิบเอ็ด.
เอกานิก *ค.* ดู **เอกากิย.**
เอกายน *ป.* ทางหรือวิธีอันเอก,ทางไปอันเดียว.
เอกาสนิก *ค.* ผู้รับประทานอาหารมื้อเดียวต่อวัน, ผู้บริโภควันละครั้ง.
เอกาห *นป.* วันหนึ่ง, วันเดียว.
เอกาหิก *ค.* มีเพื่อวันเดียว.
เอกิกา *อิต.* หญิงผู้เดียว, หญิงเปล่าเปลี่ยว.
เอกีภาว *ป.* ความเป็นอันเดียว,ความโดดเดี่ยว.
เอกีภูต *ค.* เป็นอันเดียวกัน, อันเนื่องกัน.
เอกูน *ค.* หย่อนหนึ่ง.
เอเกก *ค.* ทีละอัน, หนึ่ง ๆ, แต่ละหนึ่ง.
เอโกทิ *ค.* แน่วแน่, ตั้งมั่น.
เอโกทิภาว *ป.* ความแน่วแน่,ความเป็นสมาธิ.
เอชติ *ก.* ถูกทำให้เคลื่อนไหว.
เอชา *อิต.* ตัณหา, การหวั่นไหว; ความพยายาม, เสน่ห์, การทำให้หลงผิด.
เอฏฐิ *อิต.* ความอยาก, ตัณหา, การแสวงหา.
เอณ,-ณิ *อิต.* ละมั่ง, เนื้อทราย.
เอณิชงฺฆ *ค.* มีแข้งเรียวดุจแข้งเนื้อทราย (ลักษณะอย่างหนึ่งของมหาบุรุษ).
เอณิมิค *ป.* ดู **เอณิ.**
เอเณยฺย *ป.* ดู **เอณิ.**
เอเณยก *นป.* ดู **เอณิ.**
เอต *ส.* นี้, นั้น.

เอตทคฺค *ป.* ความเป็นผู้เลิศ, ความเป็นหัวหน้า, ความเป็นผู้ยอดเยี่ยมในทางใดทางหนึ่ง.

เอตรหิ *ก.วิ.* เดี๋ยวนี้, ขณะนี้.

เอตาทิส,-ริส *ค.* เหมือนอย่างนี้, เช่นนี้.

เอติ *ก.* มา, กลับมา, ถึง, บรรลุ.

เอติหย *นป.* ประเพณีที่เล่าสืบต่อกันมา.

เอตฺต *ก.วิ.* ที่นั่น, ที่นี่.

เอตฺตก *ค.* เท่านี้, มีประมาณเท่านี้.

เอตฺตโต *ก.วิ.* จากที่นี้, จากนี้ไป.

เอตฺตาวตา *ก.วิ.* มีประมาณเท่านี้.

เอตฺโต *ก.วิ.* จากนี้, ตั้งแต่นี้ไป.

เอตฺถ *ก.วิ.* ในที่นี้, เดี๋ยวนี้.

เอทิส *ค.* เช่นนี้, เช่นนั้น, อย่างนั้น.

เอทิสก *ค.* ดู **เอทิส.**

เอธ *ป.* เชื้อเพลิง, เชื้อไฟ.

เอธติ *ก.* ถึง, บรรลุ, สำเร็จ, รุ่งเรือง.

เอน *ส.* นี้, คนนี้, สิ่งนี้.

เอรก ๑ *ป., นป.* ตะไคร้น้ำ;
๒ *ค.* ซึ่งนำไป, ย้ายไป.

เอรกทุสฺส *นป.* เครื่องนุ่งห่มที่ทำด้วยใบตะไคร้น้ำ.

เอรกวตฺติก *นป.* ริ้วสาย, การลงโทษชนิดหนึ่งคือเฉือนหนังตั้งแต่คอถึงเท้าเอาเชือกผูกคร่าไปให้วิ่งเหยียบหนังของตัว.

เอรกุ *นป.* หญ้าชนิดหนึ่ง.

เอรณฺฑ *ป.* ไม้ละหุ่ง.

เอราวณ *ป.* ช้างพระอินทร์, ช้างเอราวัณ.

เอราวต *ป.* มะแว้ง, มะสัง, หมากหนาม.

เอราวตี *อิต.* สายอสนีบาต, ฟ้าแลบ; แม่น้ำเอรวดี.

เอเรติ *ก.* เขย่า, เคลื่อน, หมุน, ยกขึ้น, เปล่งเสียง.

เอล ๑ *ป.* กระวาน; ๒ *นป.* โทษ, บาป, ความชั่ว.

เอลา *อิต.* น้ำลาย, กระวานใหญ่.

เอลาลุก *นป.* แตงกวา.

เอว *อ.* นั่นเทียว, นั่นแหละ, อย่างเดียว, ทีเดียว, เท่านั้น.

เอวรูป *ค.* มีรูปอย่างนี้, เช่นนี้, เห็นปานนี้.

เอวเมว *อ.* ฉันนั้นนั่นเทียว, อย่างนั้นแหละ.

เอวเมวํ *อ.* ดู **เอวเมว.**

เอวํ *ก.วิ.* อย่างนี้, ด้วยประการฉะนี้, ดังนี้แล, อย่างนั้น.

เอวมฺปิ *อ.* ฉันนั้น, ดังนั้น.

เอส *ค.* นั่น, นั้น.

เอสกา *ป.* ลูกศร, ลูกธนู.

เอสณิกา *อิต.* เครื่องชั่ง, เครื่องตวง.

เอสติ *ก.* ค้นหา, แสวงหา, พยายาม.

เอสนา *อิต.* การแสวงหา, การค้นหา.

เอสนี *อิต.* เครื่องมือตรวจโรค.

เอสิก *นป.* เสา.

เอสิกา *อิต.* เสาเขื่อน, เสาระเนียด, เสาหลักเมือง; ความปรารถนา.

เอสิกาฌมฺภ *ป.* ดู **เอสิกา.**

เอสินี *อิต.* ผู้แสวงหา, ผู้ค้นหา.

เอสี *ป.* ดู **เอสินี.**

เอโส *ค.* นี้, นั่น, นั้น.

เอหิ *ก.* จงมา.

เอหิปสฺสิก *ค.* ควรเรียกให้มาดูด้วยตนเอง, เปิดเผยสำหรับทุก ๆ คน.

เอหิภทนฺติก *ค.* ผู้รับคำเชิญ.

เอพก *ป.* ธรณีประตู; แพะ, แกะ.
เอพคล ๑ *ป.* ต้นชุมเห็ด; ๒ *ค.* ชุ่มด้วยน้ำลาย.
เอพคลา *อิต.* ดู **เอพคล** ๑.
เอพมูค *ค.* ผู้ทั้งหนวกทั้งใบ้.
เอพา *อิต.* น้ำลาย.
เอพาลุก *นป.* ฟักทอง, แตงกวา.
เอพิกา *อิต.* นางแพะ, แพะตัวเมีย.

โอ.

โอ *อ.* ดู **อว.**
โอก *นป.* น้ำ; เรือน, ที่อยู่อาศัย.
โอกจร *ค.* ผู้อาศัยอยู่ในเรือน, ผู้อยู่ในน้ำ, ผู้เที่ยวไปในน้ำ เช่น ปลา เป็นต้น.
โอกฑฺฒติ *ก.* คร่าไป, ลากไป.
โอกน *ป.* แมลงหรือสัตว์เล็ก ๆ.
โอกนฺตติ *ก.* ตัดออก, ตัดทิ้ง.
โอกปฺปติ *ก.* จัดแจง; ทำให้สำเร็จ; ไว้ใจ.
โอกปฺปนา *อิต.* การทำให้แน่วแน่, ความไว้วางใจ, ความเชื่อมั่น.
โอกปฺปนิย *ค.* ควรไว้ใจ, เหมาะ.
โอกปฺเปติ *ก.* ทำใจให้แน่วแน่, ไว้วางใจ, เชื่อมั่น.
โอกมฺเปติ *ก.* ให้หวั่นไหว, ให้สะเทือน.
โอกสฺสติ *ก.* ดึงลง, ลากไป, เคลื่อนไป.
โอการ *ป.* ความต่ำทราม, ความลามก, ความชั่วช้า.
โอกาส *ป.* โอกาส, ช่อง, ที่ว่าง; การอนุญาต; การปรากฏ.
โอกาสกมฺม *นป.* การอนุญาต, การให้โอกาส.
โอกาสติ *ก.* ปรากฏ, มองเห็นชัด.
โอกิณฺณ *กิต.* เรี่ยราดแล้ว, เกลื่อนกล่นแล้ว, เดียรดาษแล้ว.
โอกิรณ *นป.* การโปรย, การหว่าน, การทำให้เรี่ยราด; การตัดออก, การสลัดทิ้ง.
โอกิลินี,-รินี *อิต.* หญิงที่ถูกทอดทิ้ง, หญิงที่ถูกขับไล่ออก.
โอกุฬ *ป.* ขนม, อาหาร.
โอโกฏิมก *ค.* มียอดโน้มลง, มีลักษณะวิปลาส.
โอกุกจร *ป.* นกต่อ, นกดุเหว่า.
โอกุกฏฺฐ *กิต.* ต่ำ.
โอกุกนฺต *กิต.* ก้าวลงแล้ว, ปฏิสนธิแล้ว.
โอกุกนฺติ *อิต.* การเข้าไป, การปฏิสนธิ.
โอกุกนฺติก *ค.* ซึ่งเกิดขึ้น, อันปรากฏขึ้นบ่อย ๆ.
โอกุกมติ *ก.* ก้าวลง, ปฏิสนธิ.
โอกุกมน *นป.* การก้าวลง, การปฏิสนธิ, การเลี่ยงไป.
โอกุกมนฺต *กิต.* การก้าวลง, การเข้าไปหา.
โอกุกมฺม *กิต.* ก้าวลงแล้ว, หยั่งลงแล้ว.
โอกุกสฺส *ป.* การคร่ามา, การดึงมา.
โอกุขายติ *ก.* ปรากฏชัด, แจ่มแจ้ง; ชอนเข้าไป.
โอกุขายิก *ค.* ซึ่งปรากฏ, ซึ่งอยู่ลึก.
โอกุขิต *กิต.* ประพรมแล้ว.
โอกุขิปติ *ก.* ขว้างไป, เหวี่ยงไป.
โอคจฺฉติ *ก.* ลงไป; ล่ม.
โอคณ *ค.* อันแยกจากหมู่, ผู้อยู่เดียวดาย.
โอคธ *ค.* ถึงที่สุด, หยั่งลง, นับเข้า.
โอคมน *นป.* อัสดงคต, การตกลง.
โอคยฺห *กิต.* หยั่งลงแล้ว, เข้าไปแล้ว.
โอคหน *นป.* การดำน้ำ, การอาบน้ำ.
โอคาธ ๑ *นป.* ที่ที่มั่นคง; ๒ *ค.* ซึ่งหยั่งลง, ตั้งมั่น.
โอคาห *ป.* การหยั่งลง, การโฉบลง, การจมลง.
โอคาหติ *ก.* หยั่งลง, โผลง.

โอคาหน *นป.* ดู **โอคาห.**

โอคาหิย *กิต.* ดู **โอคยฺห.**

โอคาหฺห *กิต.* หยั่งลงแล้ว, เข้าไปแล้ว.

โอคิลติ *ก.* กลืนลงไป.

โอคุณฺเฐติ *ก.* ปกคลุม, ปิด.

โอคุมฺเผติ *ก.* มัดรวมกันเข้า; ม้วน; ปกปิด; ประดับ.

โอคุห *ป.* เต่า.

โอคฺคจฺฉติ *ก.* อัสดงคต, ตกลง.

โอฆ *ป.* ห้วงน้ำ; ฝูง; กิเลสที่ท่วมทับหมู่สัตว์.

โอฆติณฺณ *ค.* ผู้ข้ามโอฆะได้แล้ว.

โอฆน *นป.* การท่วมทับ.

โอจรก *ค.* ผู้ไต่สวน, ผู้สอดแนม, ผู้มีความประพฤติต่ำทราม.

โอจรติ *ก.* ค้นหา, สืบความลับ, ไต่สวน.

โอจิณฺณ *กิต.* ๑ สั่งสมแล้ว, เก็บแล้ว; ๒ ค้นหาแล้ว, สอบสวนแล้ว.

โอจิกฺขติ *ก.* บอก, แสดง.

โอจิต *กิต.* สั่งสมแล้ว, เลือกแล้ว, เก็บแล้ว.

โอจิตฺย *นป.* ความเหมาะสม, ความสมควร.

โอจินน *นป.* การสั่งสม, การเก็บ.

โอจินาติ *ก.* สั่งสม, เลือก, เก็บ.

โอจินายติ *ก.* ดูถูก, ดูหมิ่น.

โอจีรก *ค.* นาน.

โอจฺฉินฺทติ *ก.* ตัดออก.

โอช *ป., นป.* โอชะ, รสที่ซึมซาบ, น้ำเชื้อ, ความรุ่งเรือง; กำลัง.

โอชทีป *ป.* ประเทศลังกา, เมืองสิงหฬ.

โอชวนิก *ค.* ผู้แล่นตามน้ำ.

โอชวนฺตตา *อิต.* ความมีโอชะ, ความมีน้ำหล่อเลี้ยง, ความมีกำลัง.

โอชวนฺตุ *ค.* มีโอชะ, มีรสอร่อย, มีน้ำหล่อเลี้ยง.

โอชหาติ *ก.* สละ, เลิก.

โอชา *อิต.* ดู **โอช.**

โอชินาติ *ก.* ชนะ, ปราบ, กำจัด.

โอญฺญาต *กิต.* ดูถูกแล้ว, ดูหมิ่นแล้ว.

โอฏฺ *ป.* ๑ ริมฝีปาก ; ๒ อูฐ.

โอฏฺฐวจิตฺตก *ป.* นก.

โอฏฺฐา *อิต.* หม้อดิน.

โอฏฺฐุภติ *ก.* ถ่มน้ำลาย.

โอฑฺเฑติ *ก.* วาง (กับ) ดัก, ทอด, เหวี่ยง(แห).

โอฑฺฑ *กิต.* นำไปแล้ว, แยกไปแล้ว.

โอณมติ *ก.* ก้มลง, โน้มลง.

โอณมน *นป.* การก้มลง, การโน้มลง.

โอณิ *ป., อิต.* ภาชนะ, ภาชนะสำหรับใส่เหล้า.

โอณิรกฺข *ป.* ผู้รักษาภาชนะ.

โอณีต *กิต.* นำออกแล้ว, ลากออกแล้ว.

โอณชน *นป.* การล้างออก, การทำความสะอาด.

โอโณเชติ *ก.* ล้าง, ชำระ, อุทิศ, ให้.

โอตต *กิต.* ปกคลุมแล้ว.

โอตมสิก *ค.* ผู้อาศัยอยู่ในที่มืด.

โอตรณ *นป.* การก้าวลง, การแบ่งภาคลงมาเกิด.

โอตรติ *ก.* ก้าวลง, อวตาร, แบ่งภาคลงมาเกิด.

โอตลฺลก *ค.* คนเข็ญใจ, คนจน.

โอตาปก *ค.* แห้ง, สุก.

โอตาเปติ ก. ตาก, ผึ่งให้แห้ง.

โอตาร *ป.* ช่อง; โอกาส; อวตาร; การหยั่งลง; โทษ; การค้นหา.

โอตารคเวสี *ค.* ผู้แสวงหาโอกาส.

โอตารณ *นป.* การก้าวลง, การหยั่งลง.

โอตาราเปกฺข *ค.* ผู้คอยหาโอกาส.

โอตาเรติ *ก.* ให้หยั่งลง, ให้ก้าวลง.
โอติณฺณ *กิต.* หยั่งลงแล้ว, ถูกเสียดแทงแล้ว, หลงรักแล้ว, ยึดติดแล้ว.
โอตุ *ป.* แมว.
โอตฺตปฺป *นป.* ความเกรงกลัวต่อบาป, ความสะดุ้งต่อบาป.
โอตฺตปฺปติ *ก.* เกรงกลัวต่อบาป, สะดุ้งต่อบาป.
โอตฺตปฺปี,-ตาปี *ค.* มีความกลัวต่อบาป, มีความสะดุ้งต่อบาป.
โอตฺถฏ *กิต.* ลาดทับแล้ว, ปูทับแล้ว, ปิดบังแล้ว.
โอตฺถรก *นป.* ธมกรก, เครื่องกรองน้ำ.
โอตฺถรณ *นป.* การปูลาด, การปกคลุม, การท่วมทับ.
โอตฺถรติ *ก.* ลาดทับ, ปกคลุม, ปิดบัง,ท่วมทับ.
โอทก ๑ *นป.* น้ำ; ๒ *ค.* เป็นน้ำ, ชุ่มด้วยน้ำ.
โอทกนฺติก ๑ *นป.* สถานที่ใกล้น้ำ, ที่ใกล้เคียง; ๒ *ค.* ผู้ชำระกรรมชั่วโดยมีน้ำเป็นที่สุด, ผู้อาบน้ำล้างบาป.
โอทคฺย *นป.* ความปิติยินดี, ความร่าเริง.
โอทน *ป., นป.* ข้าวสุก, ข้าวต้ม.
โอทนิก *ป.* พ่อครัว, คนครัว.
โอทนิย *ค.* ซึ่งทำจากข้าวสุก, ซึ่งทำจากข้าวต้ม.
โอทปตฺตกินี *อิต.*, ค. ผู้มีหม้อน้ำ, ภรรยผู้มีคุณสมบัติในการจัดหาน้ำ, ภรรยาที่สมรสได้แก่สตรีที่บุรุษจับต้องภาชนะด้วยกันแล้วให้อยู่ร่วม.
โอทริก,-ริย *ค.* จะกละ, กินจุ, เห็นแก่กิน.
โอทริกต *นป.* การทำท้องให้เต็มคือกินจุ.
โอทหติ *ก.* ตั้งลง, วางลง, เติม, นำมา, เพิ่ม, ตั้งใจ.
โอทหน *นป.* การตั้งลง, การวางลง,การตั้งใจ, การนำมาเพิ่ม, การสั่งสม.
โอทาต ๑ *ป.* สีขาว; ๒ *ค.* ขาว, บริสุทธิ์.
โอทาตก *ค.* ขาว, บริสุทธิ์ ; ผู้นุ่งขาวห่มขาว.
โอทาตวณฺณ *ค.* มีสีขาว.
โอทาตวสน *ค.* ซึ่งนุ่งห่มผ้าสีขาว.
โอทิสฺส *กิต.* เจาะจงแล้ว, เฉพาะแล้ว.
โอทีรก *ค.* ดู **โอจีรก.**
โอทุมฺพร *ค.* สำเร็จด้วยไม้มะเดื่อ.
โอทฺทาฬก *นป.* น้ำผึ้ง, รวงผึ้ง.
โอธสุต *กิต.* ตกลงแล้ว, ห้อยลงแล้ว, กระจัดกระจายแล้ว.
โอธานีย *นป.* ที่สำหรับวางของ, ที่ใส่ของ.
โอธิ *ป.* เขต, แดน, พรหมแดน.
โอธิก *ค.* มีอย่างต่าง ๆ, มากมาย.
โอธิโส *ก.วิ.* โดยส่วน, โดยถ่องแถว, เฉพาะ, พิเศษ.
โอธุนาติ *ก.* สลัดทิ้ง, ขจัดออก, เปลื้อง.
โอนต *กิต.* ก้มลงแล้ว, เอนลงแล้ว.
โอนทฺธ *กิต.* ผูกมัดแล้ว, ห่อหุ้มแล้ว.
โอนนฺธติ *ก.* ผูกมัด, ห่อหุ้ม, ปกคลุม.
โอนมก *ค.* ซึ่งก้มลง, ซึ่งโน้มลง.
โอนมติ *ก.* ก้มลง, น้อมลง, ถ่อมลง.
โอนมน *นป.* การก้มลง, การน้อมลง, การหยั่งลง.
โอนยฺหติ *ก.* หุ้ม, ห่อ, ผูกมัด.
โอนหน *นป.* การห่อ, การหุ้ม, การปกปิด.
โอนาห *นป.* ดู **โอนหน.**
โอนีต *กิต.* นำออกแล้ว, เอาออกแล้ว, นำไปแล้ว.

โอเนติ *ก.* นำไปปราศ, นำออกไป.
โอโนชน *นป.* การแจกจ่าย, การมอบให้, วิภาคกรรม.
โอโนเชติ *ก.* จำแนก, แจกจ่าย, อุทิศให้.
โอปกฺกมิก *ค.* มีความรู้สึกเจ็บปวด, อาการเพียบหนัก, เสียดแทง.
โอปกฺขี *ค.* มีปีกหัก.
โอปกฺริยา *อิต.* กระท่อม, ปะรำ.
โอปคฺยุห *ค.* น่าขี่, น่าขับ.
โอปตติ *ก.* ตกลง, บินลง, ตกทับ.
โอปตฺต *ค.* มีใบหล่นลงแล้ว, ปราศจากใบ.
โอปธิก *ค.* อันให้เกิดอุปธิสมบัติคือบุญอันให้เกิดสมบัติ และโภคสมบัติ.
โอปเธย *นป.* จักร, ล้อเกวียน.
โอปนยิก *ค.* อันนำไป, ควรน้อมเข้ามาในตน.
โอปปจฺจยิก *ค.* ผู้ลอยเกิด, ผู้ผุดเกิดขึ้น เช่น เทวดา.
โอปปาติก *ค.* ผู้ลอยเกิด, ผู้ผุดเกิด.
โอปปาตี *ค.* ดู **โอปปาติก.**
โอปภคฺค *ค.* น่าบริโภค, น่าใช้สอย, น่ายินดี.
โอปมฺม *นป.* การอุปมา, การเปรียบเทียบ, การแสดงอุทาหรณ์.
โอปรชฺช *นป.* ความเป็นพระราชาผู้รอง, ตำแหน่งอุปราช.
โอปวยฺห ๑ *ป.* ช้างพระที่นั่ง; ๒ *ค.* ควรขับขี่, ควรขี่.
โอปสมิก *ค.* ซึ่งนำไปสู่แดนสงบ.
โอปสายิก *ค.* ซึ่งอยู่แค่เอื้อมมือ, อยู่ใกล้มือ.
โอปาเฏติ *ก.* แก้, เปิด, ฉีกออก, เจาะ, เฉือน.
โอปาต *ป.* การตกลง, การบินลง; หลุม, บ่อ.
โอปาเตติ *ก.* ให้ตกไป; ทำลาย; ขัดจังหวะ.
โอปาน *นป.* บ่อน้ำ, สระน้ำ.
โอปายิก *ค.* ชอบด้วยอุบาย, ควร, สมควร, เหมาะ.
โอปายิกํ *อ.* สมควร, เหมาะ, สะดวก.
โอปารมฺภ *ค.* ซึ่งช่วยเหลือ, ซึ่งเจือจาน, อุปถัมภ์, น่าตำหนิ, น่าติเตียน.
โอปิย *กิต.* ใส่เข้าไปแล้ว, เข้าไปสู่แล้ว.
โอปิลวติ *ก.* จมลงไป, ดำลงไป.
โอปิลาเปติ *ก.* ให้ดำลง, ให้จมลง; ให้ลอย.
โอปิเพติ *ก.* ใส่ลงไป, ยัดลงไป.
โอปุณฺณติ *ก.* ทำให้เป็นกอง, ตะล่อม, ห่อ; ทา, ถู, เช็ด, ล้าง, ขัด.
โอปุณฺณน,- ปุณฺชน *นป.* การนำมารวมกัน, การทำให้เป็นกอง, กอง, ชั้น, การทา, การถู, การเช็ด.
โอปุณาติ,- นาติ *ก.* พัด, ฝัด, ร่อน, โปรย, เอาออกแสดง.
โอปุปฺผ *นป.* ช่อ, ดอกไม้ตูม, ดอกไม้ผลิ, ดอกไม้ที่ห้อยย้อยลง.
โอเปติ *ก.* ให้เข้าไป, ใส่เข้าไป, ผลักเข้า, เข้าถึง.
โอผุฏ *กิต.* ปกคลุมแล้ว, ปกปิดแล้ว,กีดกันแล้ว.
โอพนฺธติ *ก.* ผูก, มัด, รัด, พัน.
โอภคฺค *กิต.* หักลง, ทำลายลง, โค่นลงแล้ว.
โอภญฺชติ *ก.* ม้วน, งอ, โค้ง, ทบ.
โอภตจุมฺพฏา *อิต.* สตรีผู้มีเทริดอันบุรุษนำลงแล้วนำมาเป็นภรรยา.
โอภรติ *ก.* นำไป, นำออกไป หิ้ว, หาม, ปลง.
โอภาส *ป.* โอภาส, แสงสว่าง, ความสุกใส.
โอภาสติ *ก.* ๑ โอภาส, ปราศรัย, กล่าวโทษ, เย้ยหยัน, ด่า, พูดคัดค้าน; ๒ ส่องแสง, รุ่งโรจน์.

โอภาสน *นป.* การส่องแสง, การปราศรัย.
โอภาเสติ *ก.* ให้รุ่งเรือง, ให้ส่องแสง.
โอโภค *ค.* ซึ่งงอ, ม้วน, พับ, ทบ, โค้ง.
โอม, โอมก *ค.* ต่ำกว่า, เลวกว่า, น้อยกว่า.
โอมฏฺ *กิต.* ถูกต้องแล้ว, ลูบคลำแล้ว, ตำหนิแล้ว.
โอมทฺทติ *ก.* ขยำ, บีบ; กดขี่, เหยียบย่ำ.
โอมสติ *ก.* ถูกต้อง, ลูบคลำ; ติเตียน.
โอมสนา *อิต.* การถูกต้อง, การลูบคลำ, การติเตียน.
โอมสวาท *ป.* ดู **โอมสนา.**
โอมาน ๑ *ป.* การเหยียดหยาม, การไม่เคารพ; ๒ *ค.* ซึ่งบินอยู่.
โอมิสฺสก *ค.* ซึ่งประสมกัน, ที่ปนกัน.
โอมุกฺก *ค.* ซึ่งเขาแก้ออก, ซึ่งเขาสลัดออก, ซึ่งเขาละทิ้ง.
โอมุญฺจติ *ก.* นำออก, เปลื้องออก.
โอมุญฺจาเปติ *ก.* ให้นำออก, ให้แก้ออก.
โอมุตฺต *กิต.* แก้ออกแล้ว, เปลื้องออกแล้ว.
โอมุตฺเตติ *ก.* เยี่ยว, ถ่ายปัสสาวะ.
โอยาจติ *ก.* พยาบาท, ด่า, สาป.
โอร ๑ *นป.* ฝั่งใน, โลกนี้; ๒ *ค.* ด้อยกว่า, ภายหลัง.
โอรๆ *ก.วิ.* ภายใต้, ฝั่งนี้, น้อยกว่า.
โอรก *ค.* ดู **โอร ๒.**
โอรตฺต *กิต.* ยินดีแล้ว, เว้นแล้ว.
โอรปาร *นป.* เบื้องต่ำและเบื้องสูง, ฝั่งนี้และฝั่งโน้น.
โอรพฺภิก *ป.* พราน, แกะ.
โอรมติ *ก.* หยุดอยู่, พักอยู่ฝั่งนี้.
โอรมตฺตก *ค.* เป็นโลกียะ, อันต่ำช้า, เป็นของเล็กน้อย.
โอรมฺมติ *ค.* งดเว้น, ละ.
โอรมาเปติ *ก.* ให้งดเว้น, ให้พักอยู่ฝั่งนี้.
โอรมฺภาคิย *ค.* ซึ่งเป็นของที่ต่ำกว่า, อันเป็นส่วนเบื้องต่ำ.
โอรส *ป., ค.* โอรส, ผู้เกิดแต่อก.
โอรโส *ก.วิ.* โดยทางฝั่งนี้.
โอริม *ค.* ส่วนต่ำที่สุด, สิ่งที่อยู่ด้านนี้.
โอริมตีร *นป.* ฝั่งนี้, ด้านนี้.
โอรุนฺธติ *ก.* ทำร้าย, ลงโทษ, บรรลุ.
โอรุหติ *ก.* ลงมา, ข้ามลง.
โอรุหน *นป.* การลงมา, การข้ามลง.
โอรุหฺ *กิต.* ลงมา, ไต่ลงมา.
โอเรน *ก.วิ.* ดู **โอรๆ.**
โอโรธ *ป.* ๑ การทำลาย; ๒ ตำหนักนางสนมกำนัล.
โอโรปณ,-น *นป.* การยกลง, การตัดออก.
โอโรเปติ *ก.* ยกลง, ตัดออก, นำไป.
โอโรหณ,-น *นป.* ดู **โอรุหน.**
โอโรหติ *ก.* ดู **โอรุหติ.**
โอฉฑฺเฑติ *ก.* ห้อย, แขวน; มัด; ยับยั้ง.
โอฉงฺฆนา *อิต.* การโน้มตัวลง.
โอฉงฺเฆติ *ก.* ให้กระโดดลง, เต้นขึ้นเต้นลง.
โอฉมฺพ *ค.* ซึ่งห้อย, ซึ่งแขวน.
โอฉมฺพก ๑ *นป.* เครื่องยึดตัว, ไม้เท้า ; ๒ *ค.* ดู **โอฉมฺพ.**
โอฉมฺพติ *ก.* ห้อยลง, แขวน, เกาะ.
โอฉมฺพน *นป.* การห้อย, การแขวน.
โอฉมฺพนก *นป.* เก้าอี้มีที่วางแขน.

โอลิขติ *ก.* ขูดออก, โกนออก, หวี.
โอลิคลฺล *ป.* บ่อน้ำโสโครกใกล้บ้าน, บ่อโคลนตม.
โอลิ (ลี) ยติ *ก.* ติด, ยึด; เฉื่อยชา, ล้าหลัง.
โอลียนา *อิต.* ความช้า, ความเฉื่อยชา.
โอลุคฺค *กิต.* แตกออกแล้ว, อับปางแล้ว.
โอลุชฺชติ *ก.* แตกออก, ละลายออก, อับปาง.
โอลุพฺภ *กิต.* พิงแล้ว, ยันแล้ว, ยึดแน่นแล้ว.
โอลุมฺปติ *ก.* ปล้น, ยึด, เด็ด.
โอโลกน *นป.* การมองดู.
โอโลกนก *นป.* หน้าต่าง, ที่เป็นที่แลดู.
โอโลเกติ *ก.* มองดู, ตรวจดู.
โอวชฺชมาน *กิต.* อันเขาตักเตือนอยู่.
โอวฏ *กิต.* ห้ามแล้ว, กีดกันแล้ว.
โอวฏฏิก *นป.* ชายผ้า, ถุงเข็มขัด.
โอวฏฏิกา *อิต.* ดู **โอวฏฏิก.**
โอวตฺถ *กิต.* เปียกแล้ว.
โอวทติ *ก.* แนะนำ, ให้โอวาท.
โอวทน *นป.* การแนะนำ, การให้โอวาท.
โอวมติ *ก.* อาเจียน, สำรอก.
โอวรก *ป.* ห้องใน, ห้องเก็บของ.
โอวรติ *ก.* ป้องกัน, ขัดขวาง.
โอวสฺสติ *ก.* ตกลง, โปรยลง (ฝน).
โอวหาติ *ก.* นำลง.
โอวาท *ป.* โอวาท, คำแนะนำ.
โอวาทก *ค.* ผู้ให้โอวาท.
โอวาทกฺขม *ค.* ผู้อดทนต่อคำสั่งสอน, ผู้ว่าง่าย.
โอวาที *ค.* ดู **โอวาทก.**
โอวิชฺฌติ *ก.* เจาะ, ไช.
โอวุต *กิต.* ดู **โอผุฏ.**
โอวุยฺหติ *ก.* อันเขานำลง.
โอสกฺกติ *ก.* ถอยกลับ, ดึงกลับ, ล้าหลัง.
โอสกฺกนา *กิต.* การถอยกลับ, การดึงกลับ, การล้าหลัง.
โอสชฺชติ *ก.*ปล่อยออกมา, ส่งออก, ถอนออก, ถอยไป.
โอสฏ *กิต.* เข้าไปหาแล้ว, มาประชุมแล้ว.
โอสณฺเหติ *ก.* หวี, สาง, แปรง.
โอสถ *นป.* โอสถ, ยารักษาโรค.
โอสธิ *อิต.* ต้นไม้ที่ตายเมื่อมีผลแก่, ไม้ซึ่งเป็นยามาแต่กำเนิด, ยารักษาโรค.
โอสธิกา *อิต.* ยารักษาโรค, ยานอก, การบ่ม, การชะด้วยน้ำอุ่น.
โอสธี *อิต.* ยารักษาโรค; ชื่อดาวประจำรุ่ง, ดาวประกายพรึก, ดาวพระศุกร์.
โอสธีส *ป.* พระจันทร์.
โอสนฺน *ค.* คลาย, หมดกำลัง, อ่อนแอ.
โอสปฺปติ *ก.* เลื้อย, คลาน, กระเสือกกระสน.
โอสรก *ค.* ซึ่งเป็นที่กำบัง, เป็นที่พักผ่อน.
โอสรณ *นป.* การกลับมาสู่, การกลับเข้ามาหาหมู่, การมาประชุม, การถอยกลับ; ความฟุ้งไป; ความเห็นผิด.
โอสรติ *ก.* เข้ามาสู่, กลับเข้ามาหาหมู่, มาประชุม.
โอสาเทติ *ก.* ให้จม, ข่มขี่.
โอสาน *นป.* อวสาน, การจบ, การสิ้นสุด, ที่สุด.
โอสาเปติ *ก.* ให้จม,ให้ตกลง, ให้สิ้นสุดลง.
โอสารก *ค.* ดู **โอสรก.**
โอสารณา *อิต.* ดู **โอสรณ.**

โอสาเรติ *ก.* บรรจุเข้าตำแหน่งเดิม, เรียกเข้าหมู่; อธิบาย, ชี้แจง, นำมาพิจารณา.
โอสิญฺจติ *ก.* รด, พรม, โปรย, วิด.
โอสิต *กิต.* อาศัยอยู่แล้ว, เข้าถึงแล้ว.
โอสิตฺต *กิต.* พรมแล้ว, โปรยแล้ว, วิดแล้ว.
โอสีทติ *ก.* จมลง, ล่มลง, ดิ่งลง.
โอสีทน *นป.* การจมลง.
โอสีทาปน *นป.* การทำให้จมลง.
โอสีทาเปติ *ก.* ให้จมลง, ให้ล่มลง.
โอสุมิก *ค.* ซึ่งเป็นของร้อน, มีความร้อน.
โอสฺส *ค.* สูง, เลิศ, ประเสริฐกว่า.
โอสฺสคฺค *นป.* ความขาดสติ, ความไม่ตั้งใจ, ความประมาท.
โอสฺสชติ *ก.* สละ, ละ, เลิก, ปล่อย.
โอสฺสชน *นป.* การสละ, การเลิก, การปล่อย.
โอสฺสฏฺฐ *กิต.* สละแล้ว, เลิกแล้ว, ปล่อยแล้ว.
โอสฺสนฺน ๑ *กิต.* จมลงแล้ว, ล่มลงแล้ว; ๒ *ค.* ไม่เพียงพอ, ขาดแคลน.
โอสฺสวน *นป.* น้ำไหล, น้ำพุ, สายน้ำ.
โอหนติ *ก.* ชำระ, ฟอก, ล้าง.
โอหรณ *นป.* การนำไปนอกลู่นอกทาง, ทางที่เฉออกไป, ทางเฉียง.
โอหรติ *ก.* นำออก, นำไป, นำลง.
โอหาย *กิต.* สละแล้ว, เลิกแล้ว.
โอหาร *ป.* ดู **อวหาร.**
โอหารณ *นป.* การนำลง, การปลงลง, การนำออก, การโกนออก.
โอหารี *ป.* การดึงลง, การถ่วงลง,ความหนัก.
โอหาเรติ *ก.* ให้สละ, ให้ละ, ให้เลิก, ให้ปลง, ให้โกนออก.
โอหิต *กิต.* วางลงแล้ว, ปลงลงแล้ว,ซ่อนไว้แล้ว.
โอหิยฺยก *ค.* ผู้ล้าหลัง, ซึ่งอยู่ข้างหลัง.
โอหีน *กิต.* ซึ่งถูกปล่อยไว้ข้างหลังแล้ว.
โอหียก *ค.* ดู **โอหิยฺยก.**
โอหียติ ก. ล้าหลัง, ชักช้า, หยุดอยู่ข้างหลัง.
โอหียน *นป.* การล้าหลัง, การชักช้า, การหยุดอยู่ข้างหลัง.
โอหียนา *อิต.* การดูถูก, การหยามน้ำหน้า.
โอหปุปฺผ *นป.* ดอกชบา.
โอหมฺปิก *ค.* ซึ่งเกี่ยวข้องด้วยเรือ,คนล่องแพ.
โอหาร *ค.* โอหาร, ใหญ่, ประเสริฐ.
โอหาริก *ค.* ดู **โอหาร.**
โอหิคลฺล *ป.* บ่อโสโครกใกล้บ้าน.

ก.

ก ๑ *ป.* พระพรหม; ลม; ไฟ; ใจ; ๒ *นป.* หัว, ผม; น้ำ; ๓ ส. ใคร ? อะไร ? สิ่งไหน?
กส *ป.* ภาชนะอาหาร, จาน, บาตร, โลหะทั่วไป, เงินตราราคาสี่กหาปณะ.
กสกณฺฏก *ป.* หนามโลหะ, ตะปู.
กสกูฏ *นป.* การโกงด้วยโลหะปลอม.
กสตาล *ป., นป.* จานโลหะ.
กสตาห *ป.* กังสดาล, โลหะหรือสัมฤทธิ์ที่ใช้ตี, ฆ้องทองสัมฤทธิ์.
กสติ *ก.* ดู **อวกสฺสติ.**
กสปตฺถริก *ป.* พ่อค้าขายภาชนะโลหะหรือทองสัมฤทธิ์.
กสปาติ,-ปาตี *อิต.* ถาดหรือภาชนะสัมฤทธิ์.
กสภณฺฑ *นป.* ภัณฑะหรือเครื่องทองแดง, ภาชนะสัมฤทธิ์.
กสภาชน *นป.* ภาชนะทองสัมฤทธิ์.

กำสมย *ค.* สำเร็จด้วยทองสัมฤทธิ์.
กำสมลฺลก *ป.* จานโลหะ, ภาชนะโลหะ.
กำสโลห *นป.* ทองสัมฤทธิ์.
กกจ *ป.* เลื่อย, ไม้ดองดึง, ไม้สวาด.
กกจขณฺฑ *ป.* ขัณฑ์, ส่วนของเลื่อย.
กกจทนฺต *ป.* ซี่หรือฟันเลื่อย.
กกณฺฏ,-ฏก *ป.* กิ้งก่า.
กกุ *ป.* หนอก, ปม, ปุ่ม, ยอดสูงสุด.
กกุฏฺ *ป.* นกพิราบ, นกเขา.
กกุฏปาท *ค.* มีเท้าเหมือนเท้านกพิราบ.
กกุนฺทร *นป.* ถ้ำของสิงโต, ที่อยู่ของสิงโต.
กกุธ *ป.* หนอกโค, หงอนไก่, ไม้รกฟ้าขาว, ไม้กุ่ม, เครื่องราชกกุธภัณฑ์.
กกุธผล *นป.* ลูกกุ่ม.
กกุธภณฺฑ *นป.* เครื่องราชกกุธภัณฑ์, ของที่แสดงความเป็นพระราชา.
กเกรุก *ป.* หนอน, ด้วง.
กกุภ ๑ *ป.* ตะกอน, ยางเหนียว, กาว, มหาจุณ, แป้งผัดหน้า, บุษราคัม; ๒ *ค.* เป็นสีขาว, มีสีขาว.
กกุฏฺฏ *ป.* เนื้อ, กวาง.
กกุฏฺฏ,-ฏก *ป.* ปู.
กกุฏฺฏกมคฺค *ป.* ทางปูเดิน, รอยปู.
กกุฏฺฏกยนฺตก *นป.* บันไดมีขอที่ปลายสำหรับเกาะกำแพง.
กกุฏฺฏกรส *ป.* รสที่เกิดจากปู, แกงปู.
กกุกร *ป.* ไก่ป่าที่ใช้เป็นไก่ต่อ; กระจก, คันฉ่อง.
กกุกรตา *อิต.* ความกระด้าง, ความหยาบคาย, ความขรุขระ.
กกุกริย *นป.* ความหยาบคาย, ความกระด้าง.
กกุกรุ *นป.* เถาวัลย์ชนิดหนึ่ง, ไม้เลื้อยชนิดหนึ่ง.
กกุกส *ค.* หยาบ, กระด้าง,ดุร้าย,
กกุกสฺส *ป.* ความหยาบคาย, ความกระด้าง.
กกุการิก *นป.* แตงชนิดหนึ่ง.
กกุการิ *อิต.* แตง, แตงกวา, ฟักเหลือง.
กกุการุ *นป.* ผักจำพวกบวบฟักแฟง.
กกุกาเรติ *ก.* ทำเสียงกัก ๆ, แสดงความสะอิดสะเอียน.
กกุกุ *นป.* แป้งผัดหน้า.
กกุโกฏฺฏก *ป.* ต้นมะตูม, ต้นอ้อย.
กกุโกล (ตกุโกล) *นป.* ของหอมชนิดหนึ่ง.
กกุข *ป.* รักแร้; หญ้าแห้ง; ควาย; เข็มขัดผู้หญิง.
กกุขฏ *ค.* หยาบ, กระด้าง.
กกุขฏา *อิต.* ดินสอขาว
กกุขพ *ค.* หยาบ, กระด้าง, ดุร้าย, กักขพะ.
กกุขพตฺต *นป.* ความหยาบ, ความกระด้าง.
กกุขพิย *นป.* ความแข็ง, ความหยาบ, ความเข้มงวด.
กงฺก *ป.* นกกระยาง, นกอีลุ้ม, เหยี่ยวแดง.
กงฺกฏ *ป.* เกราะ.
กงฺกณ *นป.* กำไลมือ.
กงฺกต *นป.*, ป. กูบช้าง, ต้นไม้.
กงฺกมุข *ป.* คีมคีบไฟ.
กงฺกล *ป.*, *นป.* โครงกระดูก, ร่าง, โซ่.
กงฺกา *อิต.* กลิ่นหอมของดอกบัว.
กงฺกุฏฺฐก *นป.* ดินสีทองสีเงิน.
กงฺขติ *ก.* สงสัย, ลังเลใจ.
กงฺขน *นป.* ความสงสัย, ความลังเลใจ.
กงฺขนา *อิต.* ความสงสัย, ความไม่แน่ใจ.
กงฺขา *อิต.* ดู **กงฺขนา**.

กงฺขาธมฺม *ป.* สภาวะคือความสงสัยแห่งใจ.
กงฺขายติ *ก.* สงสัย, ข้องใจ, ลังเล.
กงฺขายนา *อิต.* ดู **กงฺขนา.**
กงฺขายิตตฺต *นป.* ดู **กงฺขนา.**
กงฺขาวิตรณ *นป.* การก้าวล่วงความสงสัย, การข้ามความสงสัยเสียได้.
กงฺขาวิตรณวิสุทฺธิ *อิต.* ความหมดจดแห่งการก้าวล่วงความสงสัย.
กงฺขิย *กิต.* สงสัยแล้ว, เคลือบแคลงแล้ว.
กงฺขี *ค.* ผู้สงสัย, ผู้หวัง.
กงฺคุ *อิต.* ข้าวฟ่าง, ประยงค์.
กจ *ป.* ผม, เมฆ.
กจกลาป *ป.* จุกผม, ผมเปีย.
กจงฺคน *นป.* ตลาดเสรี.
กจมาล *ป.* ควัน.
กจวร *ป.* ขยะ, หยากเยื่อ, ฝุ่น, ผ้าเก่า ๆ.
กจวรฉฑฺฑนก *นป.* **กจวรฉฑฺฑนี** *อิต.* ภาชนะสำหรับเทหยากเยื่อ.
กจวรฉฑฺฑิกา *อิต.* หญิงผู้กวาดขยะ, หญิงผู้ทิ้งหยากเยื่อ.
กจฺจิ *อ.* แลหรือ ?.
กจฺจิการ *ป.* ไม้ซาก.
กจฺจินุ *อ.* อย่างไร ? แลหรือ ?
กจฺฉ ๑ *ป., นป.* รักแร้, ที่เฉอะแฉะ, สายรัดท้องช้าง, หญ้า, ลูกศร; ๒ *ค.* ผู้ควรพูดถึง, ผู้ควรกล่าวถึง.
กจฺฉก *ป.* ต้นมะเดื่อ.
กจฺฉติ *ก.* อันเขาย่อมกล่าว, อันเขาย่อมทำ.
กจฺฉนฺตร *นป.* ห้องเล็กแห่งพระราชา, รักแร้, ระหว่างรักแร้.
กจฺฉป *ป.* เต่า.
กจฺฉปินี *อิต.* ดู **กจฺฉป.**
กจฺฉปุฏ *นป., ค.* คนขายของเร่, ผู้มีหีบห่อห้อยมา.
กจฺฉา *อิต.* รักแร้, เข็มขัด, สายรัดท้องช้าง, เครื่องประดับหัวและคอ (ช้าง).
กจฺฉิการ *ป.* ดู **กจฺจิการ.**
กจฺฉุ *อิต.* หิด, โรคคัน; ต้นเต่าร้าง, ต้นหมามุ้ย.
กจฺฉุจุณฺณ *นป.* ผงเต่าร้าง, ผงหมามุ้ย.
กชฺชล *นป.* ขี้เขม่า, แร่พลวง.
กชฺโชปกฺกมก *นป.* บุษราคัม, มณีชนิดหนึ่ง.
กญฺจก *นป.* ต้นไม้ชนิดหนึ่ง.
กญฺจน *นป.* ทอง, ทองคำ.
กญฺจนก *ค.* เป็นสีทอง, ทอง.
กญฺจนกทลิกฺขณฺฑ *ป.* เครือกล้วยสุก.
กญฺจนคฺฆิก *ป.* มาลัยทอง, สายสร้อยทอง.
กญฺจนปฏฺฏ *นป.* ผ้าโพกศีรษะหรือมงกุฎที่ทำด้วยทอง.
กญฺจุก *ป.* เสื้อกั๊ก; เกราะ; อาวุธ; คราบงู; หีบ; ซอง; ฝักมีด; เครื่องปกคลุม.
กญฺจุกี *ป.* คนใช้ของหญิง, คนรับใช้นางข้างใน.
กญฺชิก,- ย *นป.* น้ำข้าว, น้ำส้ม.
กญฺญา *อิต.* นางสาวน้อย, เด็กหญิง.
กฏ ๑ *ป.* เสื่อลำแพน; ของลับหญิง; แก้ม; ขมับช้าง; ๒ *กิต.* ทำแล้ว.
กฏก *นป;* กำไลมือ, ไหล่ภูเขา.
กฏกฏายติ *ก.* กด, บด, บีบ. ลับ; ประพฤติเสียงดังกฏะกฏะ.
กฏกี *ป.* ภูเขา.
กฏโกฬ *ป.* กระโถน.

กฏจฺุ *ป.* ช้อน, ทัพพี.
กฏจฺุก *ค.* มีช้อน, มีทัพพี.
กฏจฺุกาหิก *ค.* มีช้อนในมือ, ผู้ถือช้อนอยู่.
กฏจฺุภิกฺขา *อิต.* ภิกษาทัพพีหนึ่ง, ข้าวทัพพีหนึ่ง.
กฏจฺุมตฺต *ค.* มีอาหารเพียงทัพพีเดียว.
กฏฏฺฐิก *นป.* กระดูกสะเอว, กระดูกสะโพก.
กฏตฺตากมฺม *นป.* กรรมที่สักว่าทำ คือมีเจตนาไม่เต็มที่.
กฏน *นป.* กรรมชั่ว, หญ้าคา, จาก.
กฏมฺภรา *อิต.* บัวคำชนิดหนึ่ง; ช้างพัง.
กฏลฺลก *นป.* ตุ๊กตา, รูปหุ่น.
กฏสาร *ป.* เสื่อกก, เสื่อหยาบ, เสื่อลำแพน.
กฏสิ,- สี *อิต.* สุสาน, ป่าช้า.
กฏากฏ *นป.* กรรมที่ทำแล้ว; น้ำถั่วเขียวที่ข้นนิดหน่อย.
กฏาห *ป.* หม้อ, กระเช้า, ภาชนะสำหรับรองรับ.
กฏิ *อิต.* เอว, ตะโพก, ส่วนโค้ง, การโกง.
กฏิฉาลก *นป.* กระดูกสันหลังที่จดบั้นเอว.
กฏิปเทส *ป.* ก้น, สะโพก.
กฏิปริโยสาน *นป.* ที่สุดแห่งบั้นเอว, ก้น.
กฏิปุฬฺลก *นป.* มีก้นใหญ่, มีก้นงาม.
กฏิภาค *ป.* เอว.
กฏิภาร *ป.* ของหรือภาชนะที่นำไปด้วยเอว เช่นการอุ้มเด็ก.
กฏิสนฺธิ *อิต.* ที่ต่อของบั้นเอว.
กฏิสโมหิต *ค.* ซึ่งติดหรือผูกบั้นเอว.
กฏิสุตฺต *นป.* เข็มขัด, สายรัดเอว.
กฏุ *ค.* แหลมคม, เข้มงวด, เผ็ดร้อน, รุนแรง, เจ็บแสบ.
กฏุก ๑ *นป., ป.* ความเผ็ดร้อน, รสเปรี้ยว, รสขม, การบูน; ๒ *ค.* แหลมคม, เข้มงวด, น่ากลัว, ขมขื่น, ร้ายแรง.
กฏุกณฺจุกตา *อิต.* ความขี้เหนียว, ความตระหนี่, ความเข้มงวด.
กฏุกตฺต *นป.* ความแหลมคม, ความเผ็ดร้อน, ความขมขื่น.
กฏุกปฺผล ๑ *นป.* ผลของพืชที่มีกลิ่นหอมชนิดหนึ่ง; ๒ *ค.* มีผลเผ็ดร้อน.
กฏุกภณฺฑ *นป.* เครื่องเทศ.
กฏุกภาว *ป.* ความขี้เหนียว.
กฏุกโรหินี *อิต.* ข่า.
กฏุกวิปาก *ค.* ดู **กฏุกปผล ๒**
กฏุกา *อิต.* ดู **กฏุกโรหินี.**
กฏุกีฏ *ป.* ยุง.
กฏุมิกา *อิต.* ความไม่จริง, ความไม่แท้.
กฏุรา *อิต.* เศษนมที่เหลือจากทำเนย, เปรียง.
กฏุล *ค.* ประกอบด้วยสารเผ็ดร้อน, ปรุงด้วยของเผ็ดร้อน.
กฏุวร *ป.* กบ.
กฏุวิย *ค.* ไม่บริสุทธิ์, เศร้าหมอง.
กเฏรุกฺข *ป.* พันธุ์ไม้เลื้อยชนิดหนึ่ง.
กเฏรุห *ป.* พุ่มดอกไม้, กอดอกไม้.
กฏฺฐ ๑ *นป.* เศษไม้, ฟืน, ความลำบากกาย ป่าทึบ, หมู่ไม้ ๒ เลว, ไร้ประโยชน์; ๓ *กิต.* ไถแล้ว.
กฏฺฐก *ป.* ต้นไผ่, ไม้รวก; เทพยดาจำพวกหนึ่ง.
กฏฺฐกลิงฺคร *นป.* ท่อนไม้, ชิ้นไม้.
กฏฺฐขณฺฑ *ป.* ท่อนไม้, ชิ้นไม้, ฟืน.
กฏฺฐคฺคิ *ป.* ไฟเกิดแต่ไม้, ไฟธรรมชาติ.
กฏฺฐตฺถร *นป.* เตียงไม้, เสื่อที่ทำด้วยแขนงไม้.

กฏตาล *ป.* กุญแจไม้, ลูกดาลไม้.
กฏตาพ *ป.* กลองไม้, ฆ้องไม้, เกราะ.
กฏตุมฺพ *ป.* คนโทน้ำทำด้วยไม้, ทะนานไม้.
กฏปาทุกา *อิต.* เขียงเท้าไม้, เกือกไม้.
กฏปุญฺช *ป.* กองฟืน, กองไม้.
กฏผาลก *ค.* คนผ่าฟืน, คนตัดฟืน.
กฏภตี *ค.* ดู **กฏผาลก.**
กฏมญฺจก *นป.* เตียงไม้.
กฏมย *ค.* ซึ่งทำด้วยไม้, สำเร็จด้วยไม้.
กฏรูป *ป.* รูปที่ทำด้วยไม้.
กฏวาท *ป.* พาหนะบรรทุกฟืน.
กฏวาหน *นป.* พาหนะไม้; ชื่อเมืองเมืองหนึ่ง.
กฏหตฺถี *ป.* ช้างที่ทำด้วยไม้.
กฏหารก *ป.* คนหาฟืน.
กฏิสุส *นป.* ผ้าไหมที่ถักด้วยรัตนะ, เครื่องลาดด้วยแถบไหมติดด้วยรัตนะ.
กณติ *ก.* กวน, เคี่ยว, ต้ม.
กณฉ *นป.* กระเบื้อง, เศษหม้อแตก, กรวด.
กณฉก *นป.* ดู **กณฉ.**
กณิกา *อิต.* ชอล์กขาว, ดินสอขาว.
กณิน ๑ *นป.* ไม้สะดึง; ผ้าที่ถวายแก่ภิกษุผู้อยู่จำพรรษาเพื่อทำจีวร;
๒ *ค.* กระด้าง, แข็งที่อ, เคร่งตึง.
กณินขนฺธก *ป.* กฐินขันธ์, ขันธ์ที่ ๗ ของมหาวรรคแห่งพระวินัย, วิภังค์.
กณินจีวร *นป.* จีวรที่ทำด้วยผ้ากฐิน.
กณินตฺถาร *ป.* การกรานกฐิน, การขึงไม้สะดึง คือเอาผ้าที่จะเย็บเป็นจีวรขึงที่ไม้สะดึง และทำจีวรให้สำเร็จ, การทำจีวรให้สำเร็จด้วยประการนั้นเรียกว่าการกรานกฐิน.
กณินตฺถารณ *นป.* ดู **กณินตฺถาร.**
กณินทุสฺส *นป.* ผ้ากฐิน, ผ้าที่ถวายพระสงฆ์ประจำปีเพื่อทำจีวร.
กณินมณฺฑป *ป.* บริเวณที่พระภิกษุซึ่งผ้ากฐินทำให้เป็นจีวร.
กณินรชฺชุ *อิต.* เชือกที่ใช้ดึงผ้ากฐินกับไม้สะดึง.
กณินสาลา *อิต.* ดู **กณินมณฺฑป.**
กณินุทฺธาร *ป.* การรื้อไม้สะดึงออก เพราะกรานกฐินเสร็จแล้วหรือเพราะสามารถจะทำได้.
กณินุพฺภาร *ป.* ดู **กณินุทฺธาร.**
กณฺฑติ *ก.* ดึง, ฉุด, คร่า, ลาก.
กณฺฑน *นป.* การดึง, การฉุด, การลาก.
กณฺฑนก *ค.* ซึ่งดึง, ซึ่งลาก.
กณ *ป.* รำข้าว, ส่วนเล็กที่สุด, ปรมาณู.
กณกุณฺฑก *ค.* (ขนม) ที่ทำด้วยรำข้าว.
กณติ *ก.* ทำเสียง, ส่งเสียง.
กณภกฺข ๑ *นป.* การกินรำ, การประพฤติวัตรของนักพรตจำพวกหนึ่ง;
๒ *ค.* ผู้มีรำเป็นอาหาร.
กณย *ป.* หอก, ทวน, ฉมวก, ส้อม.
กณวีร *ป.* ยี่โถ.
กณเวร *ป.* ดู **กณวีร.**
กณโหม *นป.* การเผารำบูชา, การทำพิธีชัดรำบูชาไฟ.
กณาชก *นป.* ข้าวปลายเกรียน, ข้าวหัก, ข้าวปน.
กณิกา *อิต.* คนทิสอ, เจตตะภังคี; รอยจุดบนผิวหนัง; ข้าวปน; เครื่องประดับหู.
กณิการ ๑ *ป.* ไม้กรรณิการ์;
๒ *นป.* ดอกกรรณิการ์.

กณิฏฐ *ค.* น้อยที่สุด, เล็กที่สุด, ผู้เป็นน้องคนเล็ก.
กณิฏฐก *ป.* น้องชาย.
กณิฏฐา *อิต.* น้องสาว.
กณิฏฐิกา *อิต.* ดู **กณิฏฐา.**
กณิฏฺฐี *อิต.* ดู **กณิฏฐา.**
กณิย *ค.* ดู **กณิฏฐ.**
กเณรา *อิต.* หญิงเพศยา, หญิงโสเภณี.
กเณรุ *ป.* ช้าง, ช้างรุ่น.
กเณรุกา *อิต.* ช้างพัง.
กณฺฏ *นป.* หนาม.
กณฺฏก *นป.* หนาม, กระดูก, ก้างปลา, ข้าศึก, ศัตรู, อุปสรรค.
กณฺฏกกสา *อิต.* แส้หนามสำหรับลงโทษ.
กณฺฏกคหน *นป.* กอหนาม, ป่าหนาม.
กณฺฏกคุมฺพ *ป.* กอหนาม, พุ่มหนาม.
กณฺฏกผล *ป.* ขนุน, ทุเรียน.
กณฺฏกลตา *อิต.* เครือเถาที่มีหนาม.
กณฺฏกวฏฏ *นป.* รั้วหนาม.
กณฺฏกาคาร *ป.* เม่น.
กณฺฏกาจิต *ค.* ซึ่งปกคลุมด้วยหนาม.
กณฺฏกาธาน *นป.* ดู **กณฺฏกวฏฏ.**
กณฺฏกาปจิต *ค.* ดู **กณฺฏกาจิต.**
กณฺฏกาปสฺสย *ป.*เตียงนอนที่ทำด้วยหนังสัตว์มีหนามหรือตะปูแหลมรองรับอยู่เบื้องล่าง (เป็นวัตรของนักพรตเปลือยจำพวกหนึ่ง).
กณฺฏกาปสฺสยิก *ค.* ผู้นอนบนเตียงหนาม.
กณฺฏกาวฏฏ ป. รั้วหนาม.
กณฺฏกีผล นป. ขนุน, ทุเรียน.
กณฺฐ *ป.* คอ, ลำคอ.
กณฺฐก *ป.*ดู **กณฺฏก;** ชื่อม้าตัวหนึ่งที่เป็นพาหนะของเจ้าชายสิทธัตถะ.
กณฺฐกปาสก *ป.* บังเหียน, เชือกบังเหียน.
กณฺฐกูป *ป.* หลุมคอ.
กณฺฐช *ค.*เกิดแต่ลำคอ, (อักษร) ที่มีฐานกรณ์เกิดจากคอ.
กณฺฐนาฬ *ป.* ลำคอ.
กณฺฐภูสา *อิต.* ผ้าพันคอ, เครื่องประดับคอ.
กณฺฐลตา *อิต.* ปลอกคอเสื้อ; บังเหียนม้า.
กณฺฐมณี *ป.* สร้อยคอ, เพชรพลอย.
กณฺฐสุตฺตก *ป.* เครื่องประดับคอ, สร้อยคอ.
กณฺฑ *ป.* ปล้อง; ลูกศร; ภาค; หมวด; ตอน; โอกาส; ลำต้น; ฤดู.
กณฺฑนาฬี อิต. กระบอกสำหรับใส่ลูกศร.
กณฺฑรา อิต. เอ็น, เส้นเลือด.
กณฺฑวารณ ค. ซึ่งป้องกันลูกศร.
กณฺฑี ๑ *ป.* นายขมังธนู; ๒ *ค.* มีลูกศรเสียบเข้าไป.
กณฺฑุ *อิต.*, **กณฺฑุก** *ป.*, หิด, ฝี; ลูกศร.
กณฺฑุติ *อิต.* การเกา.
กณฺฑุปฏิจฺฉาทิ *นป.* ผ้าสำหรับนุ่งปิดฝี.
กณฺฑุโรคี *ค.* เป็นโรคฝี.
กณฺฑุ (ฑู) วติ, *ก.* เกา, ข่วน.
กณฺฑุ (ฑู) วน, *นป.* การข่วน, การเกา, ความรู้สึกคัน.
กณฺฑุส *นป.* ลูกดุม.
กณฺฑูยน *นป.* ดู **กณฺฑูวน.**
กณฺฑูยา *อิต.* การเกา, การข่วน.
กณฺโฑลิกา *อิต.* กระเช้าหวาย, กระจาด, ห้องเก็บของ.
กณฺณ *ป.* หู, ริม, ขอบ, ชายผ้า; หางเสือ.

กณฺณก *ค.* มีมุมหรือหู.
กณฺณกฏุก *ค.* ซึ่งไม่น่าฟัง.
กณฺณคูถ *นป.*, **กณฺณคูถก** *ป.* ขี้หู.
กณฺณจาลน *นป.*, การกระดิกหู.
กณฺณจูฬา *อิต.* โคนหู, หมวกหู.
กณฺณ (จฺ) ฉิทฺท *นป.* ช่องหู, รูหู.
กณฺณ (จฺ) ฉินฺน *ค.* คนหูแหว่ง, คนหูขาด.
กณฺณเฉท *ป.*การตัดหู, การฉีกหู.
กณฺณชป *ค.* ผู้ส่อเสียด, ผู้เล่าเรื่อง.
กณฺณชปฺปก *ค.* ผู้กระซิบ.
กณฺณชปฺปน *นป.* การกระซิบ.
กณฺณชลูกา *อิต.* ตะเข็บ, ตะขาบ; กิ้งกือ.
กณฺณธาร *ป.* นายเรือ, คนถือท้ายเรือ, คนถือหางเสือ.
กณฺณปตฺต *นป.* ใบหู.
กณฺณปิฏฺฐี *อิต.* ส่วนบนของใบหู, หลังหู.
กณฺณปุฬฺฬ *นป.* หางหรือชายหู.
กณฺณปูร *ป.* เครื่องประดับหู, บัวคำ.
กณฺณพิล *นป.* ช่องหู.
กณฺณภูสา *อิต.* เครื่องประดับหู, ต่างหู.
กณฺณมล *นป.* ขี้หู.
กณฺณมุณฺฑ *ป.* ชื่อสระใหญ่.
กณฺณมูล *นป.* โคนหู, กกหู.
กณฺณวลฺลิ *อิต.* ใบหู.
กณฺณวิภูสน *นป.* ดู **กณฺณปูร.**
กณฺณเวฐน *นป.* เครื่องประดับหู, ตุ้มหู.
กณฺณสกฺขลิ,-ลิกา *อิต.* ส่วนนอกของหู,หมวกหู.
กณฺณสงฺขลิ *อิต.* สายตุ้มหู.
กณฺณสนฺโธวิก *ป.* การล้างหู, การทำความสะอาดหู.
กณฺณสุข ๑ *นป.* การพูดเพราะ;
๒ *ค.* น่าฟัง, สบายหู, ไพเราะหู.
กณฺณสุตฺตก *นป.* รังดุม, สายผูกจีวร.
กณฺณสูล *นป.* ความเจ็บปวดหู,สิ่งที่ไม่ไพเราะหู.
กณฺณโสต *นป.* ช่องหู, รูหู.
กณฺณิก *ป.*, **กณฺณิกา** *อิต.* คนถือท้าย; เครื่องประดับหู, ช่อฟ้า; ยอด; ฝักบัว.
กณฺณิกาพทฺธ *ค.* ซึ่งผูกให้เป็นช่อ, ที่ติดกันเป็นช่อ.
กณฺณิกามณฺฑล *นป.* มณฑลแห่งช่อฟ้า.
กณฺณิการ *ป.* ไม้กรรณิการ์; ฝักบัว; กลิ่นบัว.
กณฺห ๑ *ป.* นารายณ์; บาป; สีดำ;
๒ *ค.* ชั่ว; ดำ, เขียวคราม.
กณฺหอญฺชน *นป.* การขัดจนเป็นมัน, การขัดให้เป็นเงา.
กณฺหกมฺม *นป.* กรรมดำ, กรรมเลว.
กณฺหโคตมก *ป.* งูเห่า.
กณฺหชฏิ *ป.*นักพรตที่มีผมสีดำหรือมีผมเป็นมัน.
กณฺหชิน *นป.* หนังเสือดำ.
กณฺหตุณฺฑ *ป.* ลิงหน้าดำ, ชะนี.
กณฺหธมฺม *ป.* ธรรมดำ, ธรรมเลว, อกุศล.
กณฺหปกฺข *ป.*ปักษ์ข้างแรม, กึ่งเดือนข้างแรม, ข้างแรม, ฝ่ายดำ.
กณฺหปฏิปทา *อิต.* ปฏิปทาอันเลวทราม, ทางที่ชั่ว.
กณฺหภาวกร *ค.* ซึ่งก่อให้เกิดสถานะเลว.
กณฺหมคฺค *ป.* ดู **กณฺหปฏิปทา.**
กณฺหวณฺฏา *อิต.* แคฝอย.
กณฺหวตฺตนี *ป.* ไฟ, ไฟที่ทิ้งถ่านดำไว้.
กณฺหวิปาก *ค.* มีวิบากคือผลชั่ว.

กณฺหสปฺป *ป.* งูดำมีพิษ.
กณฺหสีส *ค.* มีศีรษะดำ, มีผมดำ.
กณฺหาภิชาติ *อิต.* กัณหาภิชาติ, กำเนิดดำ.
กณฺหาภิชาติก *ค.* ผู้เกิดในตระกูลต่ำ.
กต ๑ *นป.* สิ่งที่ทำแล้ว, การกระทำ; ๒*กิต.* ทำแล้ว, ประกอบแล้ว, สร้างแล้ว, จัดแจงแล้ว.
กตก *นป.* ต้นนัต; ต้นตุมกา; ของปลอม; ปุ่มไม้สำหรับเช็ดเท้า.
กตกมฺม *ค.* ผู้มีกรรมอันทำแล้ว.
กตกรณีย *ค.* ผู้ทำสิ่งที่ควรทำ, ผู้มีกิจที่ควรทำได้ทำเสร็จแล้ว.
กตกลฺยาณ *ค.*ผู้มีกรรมดีหรือกรรมงามอันทำแล้ว.
กตกาล *ค.* ผู้มีกาละอันทำแล้ว, ผู้ตายแล้ว.
กตกิจฺจ *ค.* ผู้มีกิจอันทำแล้ว.
กตกิพฺพิส *ค.* ผู้มีโทษ, ผู้มีความผิด.
กตชาติหิงฺคุลิก *ค.* ตกแต่งแล้วด้วยสีแดงอันบริสุทธิ์.
กตญฺชลี *ค.* ผู้ประนมมือไหว้แล้ว.
กตญฺญู,-ญุ *ค.* ผู้รู้บุญคุณที่คนอื่นได้ทำแล้วแก่ตน.
กตญฺญุตา *อิต.* ความเป็นผู้รู้บุญคุณที่คนอื่นทำแล้วแก่ตน.
กตตฺต *นป.* ความเป็นผู้มีการงานอันทำแล้ว.
กตตฺถ *ค.* ผู้ทำประโยชน์แล้ว.
กตถทฺธ *ค.* ผู้มีใจโหดร้าย.
กตน *นป.* กรรมชั่ว, การทำบาป.
กตนฺต *ป.* มัจจุราช, ผู้ทำซึ่งที่สุด.
กตนามเธยฺย *ค.* ได้รับชื่อแล้ว, ผู้มีชื่ออันเขาตั้งแล้ว.
กตนิสฺสม *ค.* ไม่เหน็ดเหนื่อย, กล้าหาญ.
กตปรปฺปวาท *ค.* ผู้กล่าวร้ายคนอื่น.
กตปริคฺคห *ค.* ชายผู้แต่งงานแล้ว.
กตปริจย *ค.* ผู้คุ้นเคย.
กตปุญฺญตา *อิต.* ความเป็นผู้มีบุญอันทำแล้ว.
กตปุพฺพ *ค.* ผู้เคยทำแล้ว.
กตผณ *ค.* มีพังพานชูขึ้นแล้ว, แผ่พังพานแล้ว (งู).
กตพุทฺธิ *ค.* ผู้มีใจอันฝึกฝนแล้ว, ผู้ฉลาด.
กตภตฺตกิจฺจ *ค.* ผู้มีภัตตกิจอันทำแล้ว, ผู้รับประทานเสร็จแล้ว.
กตภาว *ป.* ความเป็นผู้ได้ทำแล้ว.
กตม *ค.* อันไหน, คนไหน, สิ่งไหน.
กตมาล *ป.* ราชพฤกษ์.
กตโยคฺค *ค.* ผู้ทำความขวนขวายแล้ว.
กตร *ค.* ดู **กตม.**
กตลุทฺท *ค.* ดุร้าย.
กตเวณี *ค.* ผู้มีผมอันเกล้าแล้ว.
กตเวทิตา *อิต.* ความเป็นผู้สนองคุณท่าน, การตอบแทนคุณท่าน.
กตเวที *ค.* ผู้ประกาศคุณท่าน.
กตสนฺนาห *ค.* ผู้สวมเกราะ.
กตสุกต *ค.* ถูกสร้างขึ้นมาดี, ประกอบขึ้นดี.
กตหตฺถ *ค.* มีฝีมือ; ฉลาด, ชำนาญ.
กตหตฺถิก *ป.* ช้าง, ตุ๊กตารูปช้าง.
กตาคส *ค.* ผู้ทำความชั่ว.
กตาธิการ *ค.* ผู้มีอธิการอันทำไว้แล้ว, ผู้มีบารมีอันทำไว้แล้ว.
กตานุคฺคห *ค.* ผู้ได้รับความอนุเคราะห์.
กตาปราธ *ค.* ผู้ต้องโทษ, ผู้มีความผิด.
กตาภินิเวส *ค.* ดู **กตาธิการ.**
กตาภินีหาร *ค.* ดู **กตาธิการ.**
กตาวี *ค.* ผู้ทำ, ผู้ประกอบ.

กติ *อ.* เท่าไร ?
กติกา *อิต.* กฎ, ข้อตกลง; การสนทนา, เงื่อนไขว่าด้วยการตกลง.
กติกาสณฺฐาน *นป.* การเข้าถึง, การนัดหมายกัน, การตกลงกัน.
กติปย *ค.* เล็กน้อย, นิดหน่อย.
กติปาห *นป.* สองสามวัน.
กติปาหํ *ก.วิ.* สองสามวัน.
กติม *ค.* ที่เท่าไร ?
กติวตฺต *นป.* กติกา, ข้อตกลง.
กติวสฺส *ค.* มีอายุเท่าไร ?
กติวิธ *ค.* มีอย่างเท่าไร, มีกี่อย่าง.
กตุ *ป.* การบูชา.
กตุปาสน *ค.* ผู้ชำนาญในการยิงลูกศร, นายขมังธนู.
กตูปการ ๑ *ป.* อุปการะที่ทำแก่คนอื่น; ๒ *ค.* ผู้มีอุปการะอันทำแล้ว.
กโตภาส *ค.* ผู้ได้รับอนุญาตแล้ว.
กตฺตพฺพ-ก, ๑ *นป.* สิ่งที่ควรทำ, หน้าที่การงาน, ข้อผูกพัน; ๒ ค. พึงทำ, ควรทำ.
กตฺตพฺพตา *อิต.* ความเป็นสิ่งที่ควรทำ.
กตฺตร *ค.* เล็กมาก, อ่อนแอ, แก่.
กตฺตรทณฺฑ *ป.*, **กตฺตรยฏฺฐิ** *อิต.* ไม้เท้า.
กตฺตรยติ *ก.* หย่อน, อ่อนแอ.
กตฺตรสุปฺป *ป.* กระด้งเล็ก ๆ, กระด้งเก่า.
กตฺตริ,-ริกา,-ตรี *อิต.*กรรไกร,ตะไกร, มีด;กลาสี.
กตฺตเรติ *ก.* ดู **กตฺตรยติ.**
กตฺติก,-มาส *ป.* ชื่อเดือนที่มีพระจันทร์เพ็ญเสวยฤกษ์กัตติการาวเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน.
กตฺติกา *อิต.* ๑ ดู **กตฺติก;** ๒ เครื่องประดับ.
กตฺตุ *ป.* ผู้ทำ, ผู้สร้าง, ชื่อการกหนึ่ง.
กตฺตุกาม *ค.* ใคร่ทำ, อยากทำ.
กตฺตุกมฺยตา *อิต.* ความอยากทำ, การใคร่ทำ.
กตฺตุกามตา *อิต.* ความอยากทำ,ความใคร่ทำ.
กตฺถ *ก.วิ.* ที่ไหน ?
กตฺถจิ *อ.*ในที่บางแห่ง,ในที่ใดที่หนึ่ง,ในที่เช่นไร.
กตฺถติ *ก.* อวดคุย, สรรเสริญ, ยกย่อง.
กตฺถนา *อิต.* การอวดคุย, การเยินยอ.
กตฺถิตุ *ป.* ผู้โอ้อวด.
กตฺถี *ค.* ผู้โอ้อวด, ผู้ยกยอ.
กตฺถูริกา *อิต.* ชะมด.
กถ *ก.วิ.* อย่างไร.
กถกถา *อิต.* วาจาเป็นเครื่องกล่าวว่าอะไร, ความสงสัย.
กถกถี *ค.* สงสัย, แคลงใจ.
กถกร *ค.* อันกระทำอย่างไร.
กถปการ *ค.*, **กถวิธ** *ค.* มีชนิดไร, เป็นอย่างไร.
กถภูต *ค.* มีชนิดใด, เป็นอย่างไร, บังเกิดแล้วอย่างไร.
กถสีล *ค.* มีศีลอย่างไร.
กถญฺจิ *อ.* ยาก, ลำบาก, ฝืดเคือง.
กถน *นป.* การกล่าว, การสนทนา.
กถลิ *อิต.*, **กถลิก** *นป.* ตั่ง, ท่อนไม้หรือเศษผ้าสำหรับเช็ดเท้า.
กถา *อิต.* การกล่าว, การพูด, เรื่องราว.
กถาน *นป.* มาตรานับ จำนวนสูงเท่ากับ ๑๐,๐๐๐,๐๐๐^{๙๙} หรือเลขหนึ่งมีศูนย์ตามหลัง ๑๒๖ ตัว.
กถาปวตฺติ *อิต.* เรื่องที่สนทนากัน.

กถาปาภต *นป.* เรื่องที่สนทนา.
กถาเปติ *ก.* ให้กล่าว, ให้บอก.
กถามคฺค *ป.* กถามรรค, การบอกเล่า, ประวัติ.
กถาวตฺถุ *นป.* เรื่องที่นำมาสนทนา, ชื่อของคัมภีร์เล่มที่ห้า ของอภิธรรมเจ็ดคัมภีร์.
กถาสลฺลาป *ป.* การสนทนาปราศรัย.
กถิก *ค.* ผู้บอกกล่าว, ผู้สนทนา.
กถิกา *อิต.* ถ้อยคำ, คำพูด.
กถิน *ค.* ยาก, ลำบาก, รุนแรง.
กถี *ค.* ผู้กล่าว, ผู้แสดง.
กเถติ *ก.* พูด, กล่าว, สนทนา.
กโถชฺช *นป.* การทะเลาะกันในคำพูด.
กท *ป.* เมฆฝน.
กทกี *อิต.* เครื่องป้องกันฝน,เครื่องป้องกันน้ำ.
กทนฺน *นป.* ข้าวหัก, อาหารที่ไม่ดี.
กทมฺพ *ป.* ต้นกระทุ่ม, ต้นกาแฟ; ต้นผักกาดเขียว.
กทมฺพก *นป.* ฝูง, หมู่, คณะ, กอง.
กทร ๑ *ป.* ไม้พยอมขาว, กฤษณา; เลื่อย; ๒ *ค.* ระทมทุกข์, เศร้าใจ.
กทริย ๑ *นป.* ความตระหนี่, ความเห็นแก่ตัว; ๒ *ค.* ผู้ตระหนี่.
กทริยตา *อิต.* ความตระหนี่.
กทล *นป.* ต้นกล้วย.
กทลิ,-ลี *อิต.* ต้นกล้วย, ธง; ละมั่ง.
กทลิผล *นป.* ผลกล้วย.
กทลิมิค *ป.* สัตว์จำพวกกวาง ซึ่งมีหนังมีค่ามาก.
กทา *อ.* ในกาลใด, เมื่อใด.
กทาจน *อ.* บางครั้ง, บางคราว, ทันที.
กทาจิ *อ.* บางครั้ง, บางคราว, บางที.
กทาจิกรหจิ *อ.* บางครั้ง, บางคราว,นานนานครั้ง.
กทาจุปตฺติก *ค.* ซึ่งเกิดขึ้นในกาลบางครั้ง.
กทฺทม *ป.ตม,* เปือกตม, โคลน, เลน.
กทฺทมพหุล *ค.* ซึ่งมากด้วยเปือกตม.
กทฺทมีกต *ค.* ทำให้เป็นเปือกตม,ทำให้สกปรก.
กทฺทโมทก *นป.* น้ำและโคลน, น้ำปนตม.
กนก *นป.* ทอง.
กนกคุค *ค.* มียอดหรือหงอนทำด้วยทอง.
กนกจฺฉวี *ค.* มีผิวเหมือนทอง.
กนกตฺตจ *ค.* มีหนังเหมือนทอง.
กนกตฺถลี *อิต.* บ่อทอง, เหมืองทองคำ.
กนกปุปฺผา *อิต.* สีทอง, สีเหมือนทอง.
กนกรส *ป.* แร่ชนิดหนึ่งมีสารหนูกับกำมะถันใช้ทำสีเหลือง.
กนกวิมาน *นป.* วิมานทอง.
กนกสิขรี *ค.* มียอดเป็นทอง.
กนิฏฺ *ป.,ค.* น้องชาย, ผู้เกิดภายหลัง.
กนิฏฺก *ค.* ดู **กนิฏฺ.**
กนิฏฺตฺต *นป.* ความเป็นของเล็กน้อย.
กนิฏฺา *อิต.* นิ้วก้อย.
กนิฏฺี *อิต.* น้องสาวผู้น้อย.
กนิย *ค.* น้อยกว่า, เล็กกว่า.
กนีนิกา *อิต.* แก้วตา, ลูกตา; นิ้วก้อย.
กนฺต ๑ *ป.* คนเป็นที่รัก, คนรัก; ผัว; ๒ *ค.* น่าใคร่, เป็นที่ชอบใจ; ๓ *กิต.* ตัดแล้ว, ปั่นแล้ว, กรอแล้ว.
กนฺตติ *ก.* ตัด; ปั่น; สลัก; เจาะ.
กนฺตน *นป.* การตัด, การปั่น, การเจาะ.
กนฺตา *อิต.* กานดา, ผู้หญิง, เมีย.
กนฺตาร *ป.,ค.* ทางทุรกันดาร, ยากที่จะผ่านได้.

กนฺตารทฺุธาน *นป.* ระยะทางไกลอันข้ามได้ยาก, ทางกันดาร.
กนฺตารนิตฺถรณ *นป.* การข้ามทางกันดาร.
กนฺตารปฏิปนฺน *ค.* ผู้เดินทางกันดาร.
กนฺตารมคฺค *ป.* ทางกันดาร, ทางเดินยาก.
กนฺตารมุข *ป.* ปากทางกันดาร.
กนฺตาริย *ค.* ซึ่งอาศัยอยู่ในที่กันดาร.
กนฺติ *อิต.* ความใคร่, ความยินดี; อำนาจ.
กนฺติก *ค.* ๑ ผู้ปั่น, ผู้หมุน, ผู้ติด; ๒ ผู้ใคร่, น่าพอใจ.
กนฺท *ป.* หัว, หัวเผือก, เหง้าในดิน.
กนฺทติ *ก.* ร้องไห้, คร่ำครวญ.
กนฺทน *นป.* การร้องไห้, การคร่ำครวญ.
กนฺทร *นป.* **กนฺทรา** *อิต.* ซอกเขา, ถ้ำ.
กนฺทราก *ป.* ภูเขา.
กนฺทล *ป.,นป.* ชื่อของต้นไม้อย่างหนึ่ง มีดอกขาว; วัด; ลางร้าย.
กนฺทฬ *ป.* ชื่อบัวน้ำ ซึ่งใช้เป็นอาหารได้ มีเหง้าใหญ่มาก.
กนฺทิต *นป.* การร้องไห้, การพิไร.
กนฺทุก *ป.* ลูกคลีหนัง, ลูกบอล.
กนฺธรา *อิต.* คอ.
กนฺน *ค.* ซึ่งหยดลง.
กนฺนาม *ป.,ค.* ชื่อไร, มีชื่อไร.
กปณ ๑ *ป.* คนกำพร้า, คนเข็ญใจ; ๒ *ค.* จน, ทุกข์, ลำบาก, มีค่าน้อย.
กปณิกา *อิต.* หญิงเข็ญใจ.
กปลฺล,-ปลฺลก *นป.* กระเบื้อง, กะทะ.
กปลฺลปาฏิ *อิต.* หม้อหรือถาดหิน, กะทะ.
กปลฺลปูว *ป.,นป.* ขนมเบื้อง.
กปาล,-ปาลก *ป.* กบาล, กะโหลกศีรษะ, กะทะ, เศษหม้อ, เศษกระเบื้อง.
กปาส *ป.,นป.* ต้นฝ้าย, ฝ้าย.
กปิ *ป.* ลิง, ลิงเสน.
กปิกจฺฉุ *ป.* ไม้เอนกคุณคัน, ต้นตุมกาเครือ, ดีปลี.
กปิจิตฺต *ก.* มีจิตเหมือนลิง, มีจิตกลับกลอก.
กปิญฺชล *ป.* นกกะทา, นกป่า.
กปิฏฺฐ *ป.,นป.* มะขวิด; กระพุ่มมือ, การประสานนิ้วมือเข้ากัน.
กปิฏฺฐน *ป.* ต้นมะขวิด.
กปิตน *ป.* มะสัง, ต้นหมาก.
กปิตฺถ *ป.,นป.* ดู **กปิฏฺฐ**
กปิตฺถน *ป.* ดู **กปิฏฺฐน.**
กปิล ๑ *ป.* สีดำแดง; ชื่อของฤาษีตนหนึ่ง; ๒ *ค.* ดำแดง,
กปิลวตฺถุ *นป.* เมืองกบิลพัสดุ์.
กปิลา *อิต.* ประดู่ลาย, ไม้หนาด, ไม้ดองดึง; โคสีน้ำตาล.
กปิสีส *นป.* ศีรษะลิง, ไม้สลักประตู, สลักเพชร.
กโปณิ *ป.* ข้อศอก.
กโปต,-ตก ๑ *ป.* นกพิราบ; ๒ *นป.* แร่พลวง.
กโปตาริ *ป.* เหยี่ยว.
กโปล *ป.* แก้ม.
กปฺป ๑ *ป.* ชื่อคัมภีร์เล่มหนึ่งแห่งเวทางคศาสตร์หกคัมภีร์; กัป, กัลป์, อายุของโลก, ยุค; ปรมาณู; ข้อที่ถือว่าควร, ข้อกำหนด, กฎ, กำหนดอายุ; จุดดำที่พระสงฆ์หมายทำลงในจีวร; ความรวมทั้งหมด; ความคิด, การตรึก, วิธี; ๒ *ค.* เหมือน, เท่ากับ; เหมาะสม, สมควร

กปฺปก *ป.* กัลบก, ช่างแต่งผม, ช่างโกนหนวด, ข้าราชสำนัก; มหาอำมาตย์; พนักงานภูษามาลา.
กปฺปกาล *ป.* กาลที่สิ้นอายุของโลก.
กปฺปกฺขย *นป.* กาลสิ้นไปแห่งกัลป์, กาลเป็นที่สิ้นไปแห่งอายุของโลก.
กปฺปคฺคิ *ป.* ไฟที่ทำลายโลก, ไฟประลัยกัลป์.
กปฺปชาติก *ค.* ผู้เป็นคนตระกูลกัลบก, ผู้เกิดในตระกูลช่างตัดผม.
กปฺปชาล *นป.* ดู **กปฺปกฺขย**.
กปฺปฏ *ป.* ผ้าเปื้อน, ผ้าขี้ริ้ว.
กปฺปฏฐ, กปฺปฏฐายี *ค.* ผู้ตั้งอยู่ตลอดกัป.
กปฺปตา *อิต.* ความเหมาะสม, ความสมควร.
กปฺปติ *ก.* ควร, เหมาะสม.
กปฺปน *ป.,นป.,* **กปฺปนา** *อิต.* เครื่องแต่งตัวช้าง; การตัด; การตรึก, ความคิด; การตระเตรียม.
กปฺปนิพฺพตฺต *ค.* ผู้เกิดตั้งแต่กาลเริ่มต้นแห่งกัป.
กปฺปปริวตฺต *นป.* การหมุนเวียนแห่งกัป, ความเจริญแห่งกัป, ความสิ้นสุดแห่งโลก.
กปฺปพินฺทุ *นป.* จุดดำเล็กที่ทำไว้บนจีวรพระ.
กปฺปร *ป.* ข้อศอก; กะโหลกศีรษะ.
กปฺปรุกฺข *ป.* ต้นไม้ที่ตั้งอยู่ตลอดกัป; ต้นกัลปพฤกษ์.
กปฺปลตา *อิต.* เครือเถาเหมือนกับต้นกัลปพฤกษ์.
กปฺปสมณ *ป.* สมณะผู้มีมรรยาท, สมณะผู้มีศีล.
กปฺปหลาหล *นป.* ความโกลาหลในกาลใกล้จะสิ้นกัลป์.
กปฺปาตีต *ค.* ผู้ล่วงกัป (พระอรหันต์).
กปฺปาส *นป.* ฝ้าย.
กปฺปาสอฏฐิ *นป.* เมล็ดฝ้าย.
กปฺปาสปตฬ *นป.* ชั้นหรือเยื่อบาง ๆ ของฝ้าย.
กปฺปาสมย *ค.* สำเร็จด้วยฝ้าย, ทำด้วยฝ้าย.
กปฺปาสี *อิต.* ต้นฝ้าย.
กปฺปาสสุขุม *ค.* มีเนื้อฝ้ายที่อ่อนนุ่มนิ่ม.
กปฺปิก *ค.* ผู้เป็นไปในกัลป์, ผู้เวียนว่ายอยู่ในวัฏฏะ.
กปฺปิต ๑ *ป.* ช้างที่แต่งแล้ว; ๒ *กิต.* เตรียมแล้ว, ตกแต่งแล้ว, พิจารณาแล้ว, สำเร็จการเป็นอยู่แล้ว.
กปฺปิย *ค.* เหมาะสม, สมควร, ถูกต้อง.
กปฺปิยการก *ป.* กัปปิยการก,ผู้อุปัฏฐากพระ, ผู้ทำสิ่งที่สมควร.
กปฺปิยกุฏิ *อิต.* กัปปิยกุฎี, กุฏีนอกวิหารใช้เป็นที่เก็บของที่ถูกต้องตามพุทธานุญาต.
กปฺปิยทารก *ป.* เด็กที่คอยรับใช้พระ.
กปฺปิยภณฺฑ *นป.* กัปปิยภัณฑ์, สิ่งที่ควรถวายแก่พระ.
กปฺปิยภูมิ *อิต.* ดู **กปฺปิยกุฏิ**.
กปฺปิยโวหาร *ป.* กัปปิยโวหาร,คำพูดที่สมควร.
กปฺปิยสญฺญตา *อิต.* ความเป็นผู้มีความสำคัญว่าควร.
กปฺปิยากปฺปิย *นป.* สิ่งที่ควรและไม่ควร.
กปฺปิยานุโลม *นป.* ความที่เข้ากันได้กับกฎ, การอนุโลมตามกฎ.
กปฺปี *ค.* ผู้จัดแจง; ผู้ปรารถนา;ผู้ตั้งอยู่ชั่วกัป.
กปฺปูร *ป.,นป.* การบูร.
กปฺเปติ *ก.* สำเร็จ, เลี้ยงชีพ, จัดแจง, เตรียม, พิจารณา, ทำให้เหมาะสม.
กพร *ค.* เป็นจุดด่าง.
กพรมณิ *ป.,อิต.* เพชรตาแมว.
กพล *ป.* กอง, ก้อน, ชิ้น.

กพลิงฺการ *ป.* ก้อนข้าว, คำข้าว.
กพลิงฺการาหาร *ป.* อาหารที่เป็นก้อนได้แก่คำข้าว.
กพลิกา *อิต.* ผ้าพันแผล.
กพฬ ป. คำข้าว.
กพฺพ *นป.* กาพย์, โคลง, ฉันท์, เพลง.
กพฺพการ, กพฺพการก *ป.* นักกาพย์, นักกลอน, กวี.
กพฺยการก *ป.* ดู **กพฺพการ.**
กม *ป.,นป.* การก้าวไป, การดำเนินไป; ลักษณะ; ลำดับ, ความสืบต่อ; ทาง, วิธี.
กมฏฐ *ป.* เต่า; เม่น; ไม้ไผ่.
กมณฺฑลุ *ป.,นป.* คนโทน้ำ, จั่นน้ำ.
กมติ *ก.* ก้าวไป, ดำเนินไป; บรรลุ.
กมตฺถ *ก.วิ.* เพื่อประโยชน์อะไร, ทำไม.
กมน *นป.* การก้าวไป, การดำเนินไป, การบรรลุ.
กมนีย ๑ *นป.* สิ่งที่น่าใคร่, สิ่งที่น่าปรารถนา.
กมล *นป.* ดอกบัว, ดวงใจ, ชื่อหญ้าชนิดหนึ่งที่ใช้ทำรองเท้า.
กมลทล *นป.* กลีบบัว.
กมลปาทุกา *อิต.* รองเท้าที่ทำด้วยหญ้าชนิดหนึ่งชื่อว่ากมละ.
กมลา *อิต.* หญิงงาม, นางงาม, ชื่อฉันท์ชนิดหนึ่งเรียกว่ากมลฉันท์.
กมลากร *นป.* แหล่งบัว, สระน้ำ.
กมลาสน *ป.* พระพรหม, พระผู้สร้างโลก.
กมลินี *อิต.* สระบัว.
กมลี *ค.* มีบัวมาก, เดียรดาษด้วยดอกบัว.
กมิตุ *ค.* ผู้ใคร่, ผู้ปรารถนา.
กมุก *ป.* หมาก, ต้นหมาก.
กมฺปก *ค.* ผู้หวั่นไหว, ผู้ทำให้หวั่นไหว.
กมฺปติ *ก.* ไหว, หวั่นไหว, กระเพื่อม.
กมฺปน *นป.,* **กมฺปา** *อิต.* การไหว, ความเคลื่อนไหว.
กมฺปาก *ป.* ลม.
กมฺปิต *กิต.* ไหวแล้ว, กระเพื่อมแล้ว.
กมฺปิย *ค.* น่าหวั่นไหว, มีความสะเทือน.
กมฺเปติ *ก.* ทำให้หวั่นไหว, ทำให้สะเทือน.
กมฺพก *ป.* ผักบุ้ง, ผักทอดยอด.
กมฺพล *ป.,นป.* ผ้ากัมพล, ผ้าที่ทำด้วยขนสัตว์.
กมฺพลสิลาสน *นป.* กัมพลศิลาอาสน์, แท่นหินที่ปูลาดด้วยผ้ากัมพลใช้เป็นที่ประทับของท้าวสักกะ.
กมฺพลสุตฺต *นป.* ด้ายขนสัตว์.
กมฺพลี *ค.* ผู้มีผ้าขนสัตว์.
กมฺพลีย *นป.* ผ้าขนสัตว์ชนิดหนึ่ง,
กมฺพุ *ป.,นป.* ทอง, หอยสังข์; กำไลมือ; ช้าง; คอ; เส้นเลือด.
กมฺพุคีว *ค.* มีคองามเป็นปล้องๆ ดุจหอยสังข์.
กมฺพุคีวา *อิต.* คองามคล้ายกลองทอง หรือคอมีปล้องสามปล้อง.
กมฺพุนฺทลามิ *ป.* ท้าววิรุฬหกราช.
กมฺพุสุส *นป.* เครื่องประดับทำด้วยทอง.
กมฺโพชก ๑ *ป.* ชื่อของชนบทแห่งหนึ่ง ; ๒ *ค.* ชาวกัมโพช.
กมฺโพชิ *ป.,นป.* ต้นขี้เหล็ก.
กมฺม *นป.* กรรม, การกระทำ, การงาน.
กมฺมก *ค.* ที่เนื่องด้วยกรรม, ซึ่งอาศัยกรรม.
กมฺมกถา *อิต.* การกล่าวเรื่องของกรรม, กรรมบรรยาย.
กมฺมกร *ป.,ค.* กรรมกร, ผู้ทำการงาน, ลูกจ้าง.

กมฺมกรณ *นป.* การกระทำกรรม, การกระทำการงาน.

กมฺมกรณา *อิต.* กรรมกรณ์, การลงโทษทางกาย, เครื่องทรมานทางกาย.

กมฺมกริยาทสฺสน *นป.* ความเห็นในการกระทำกรรม, ทัศนะในการทำงาน.

กมฺมกาม *ค.* ผู้ใคร่ในการงาน, ผู้รักงาน.

กมฺมการ *ป.* ดู **กมฺมกร.**

กมฺมการก *ป.,นป.* กรรมการก; คนทำงาน, ลูกจ้าง.

กมฺมกิเลส *ป.* กรรมกิเลส, กรรมเป็นเหตุให้เศร้าหมอง.

กมฺมกฺขย *ป.* ความสิ้นไปแห่งกรรม.

กมฺมครุ *ค.* ผู้หนักในกรรม, ผู้เคร่งในการงาน.

กมฺมจฺเฉท *ป.* การตัดรอนของกรรม, การแทรกแซงของกรรม.

กมฺมช *ค.* ที่เกิดเพราะกรรม, มีกรรมเป็นแดนเกิด.

กมฺมชวาต *ป.* ลมกรรมชวาต,ลมเกิดแต่กรรม, ลมเบ่ง.

กมฺมชาต *นป.* สิ่งที่เกิดแต่การกระทำ.

กมฺมญฺญ *ค.* อันควรแก่กรรม,ควรแก่การงาน.

กมฺมญฺญตา *อิต.*, **กมฺมญฺญภาว** *ป.* ความที่จิตเป็นสภาพควรแก่การงาน, ความพร้อม ความคล่องแคล่ว.

กมฺมฏฺฐาน *นป.* กรรมฐาน.

กมฺมฏฺฐานิก *ค.* ผู้ปฏิบัติกรรมฐาน.

กมฺมตปฺปน *นป.* ความเดือดร้อนเพราะกรรม.

กมฺมทายาท *ค.* ผู้รับผลของกรรม.

กมฺมทฺวาร *นป.* กรรมทวาร,ทางเกิดของกรรม.

กมฺมธารย *ป.* ชื่อของสมาสอย่างหนึ่งเรียกว่า กรรมธารยสมาส.

กมฺมธุร *ป.,นป.* หน้าที่ในการทำงาน, ธุรการ.

กมฺมเธยฺย *นป.* ความเป็นผู้เอาธุระในการงาน; หน้าที่.

กมฺมโธเรยฺย *ค.* ผู้ควรเอาธุระในการงาน, ผู้ควรอดทนต่อหน้าที่.

กมฺมนานตฺต *นป.* สภาวกรรมมีอย่างต่าง ๆ กัน.

กมฺมนิ *ป.* ช่างเขียน.

กมฺมนิเกตฺวา *ค.* มีกรรมเป็นที่พำนักอาศัย.

กมฺมนิปฺผาทน *นป.* การทำงานให้เสร็จ.

กมฺมนิพนฺธน *ค.* อันเกี่ยวเนื่องด้วยกรรม.

กมฺมนิมิตฺต *นป.* กรรมนิมิต, เครื่องหมายแห่งการกระทำ.

กมฺมนิย,-นีย *ค.* ดู **กมฺมญฺญ.**

กมฺมนฺต *นป.* การงาน, การกระทำ.

กมฺมนฺตฏฺฐาน *นป.* ที่เป็นที่ตั้งแห่งการทำงาน, สถานที่ทำงาน.

กมฺมนฺตสมฺปทา *อิต.* การถึงพร้อมด้วยการงาน, ความสำเร็จแห่งการงาน.

กมฺมนฺติก *ค.* ผู้ประกอบด้วยการงาน, ผู้เป็นกรรมกร.

กมฺมปจฺจย ๑ *ป.* กรรมปัจจัย, ปัจจัยของกรรม; ๒ มีกรรมเป็นเครื่องสนับสนุน.

กมฺมปฏิสรณ *ค.* มีกรรมเป็นที่พึ่ง, มีกรรมเป็นที่คุ้มครอง.

กมฺมปตฺต *ค.* ผู้ถึงกรรม, (ภิกษุ) ผู้เข้ามาท่ามกลางสงฆ์ เพื่อทำสังฆกรรม.

กมฺมปติสฺสรณ *ค.* ดู **กมฺมปฏิสรณ.**

กมฺมปถ *ป.* กรรมบถ, วิถีทางเกิดของกรรม.

กมฺมปฺปตฺต *ค.* ควรแก่สังฆกรรม, ผู้ประชุมกันทำสังฆกรรม.
กมฺมผล *นป.* ผลของกรรม.
กมฺมพนฺธุ *ค.* มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์.
กมฺมพล *นป.* กำลังแห่งกรรม, อำนาจของกรรม.
กมฺมพหุล *ค.* ผู้มากไปด้วยกรรม.
กมฺมภูมิ *อิต.* ภูมิของกรรม, ชื่อของกรรม.
กมฺมมูล *ค.* มีกรรมเป็นมูลเหตุ.
กมฺมมูลก *ค.*ซึ่งเกิดขึ้นเพราะมีกรรมเป็นมูล.
กมฺมโยนิ,-นี *ค.* มีกรรมเป็นกำเนิด.
กมฺมรต, กมฺมราม *ค.* ผู้ยินดีในกรรม, ผู้ยินดีในการงาน.
กมฺมลกฺขณ *ค.* มีกรรมเป็นลักษณะ.
กมฺมวฏฺฏ *นป.* กรรมวัฏ, ความหมุนเวียนด้วยอำนาจของกรรม.
กมฺมวตฺถุ *นป.* เรื่องของกรรม.
กมฺมวฏฺฐาน *นป.* การกำหนดกรรม, การเป็นไปตามกรรม.
กมฺมวาจา *อิต.* การสวดกรรม, คำประกาศกิจการในท่ามกลางสงฆ์.
กมฺมวาท *ป.* ความเห็นว่ากรรมคือการกระทำมีอยู่.
กมฺมวาที *ค.* ผู้กล่าวว่ากรรมมีผล, ผู้เชื่อในผลกรรม.
กมฺมวิปาก *ป.* วิบากกรรม, ผลของกรรม.
กมฺมวิสุทฺธิ *อิต.* ความบริสุทธิ์แห่งกรรม.
กมฺมวิเสส *ป.* ความวิเศษแห่งกรรม, ความแตกต่างแห่งกรรม.
กมฺมเวค *ป.* กำลังแห่งกรรม, ความเร็วแห่งกรรม.
กมฺมโวสฺสคฺค *ป.* ความแตกต่างแห่งกรรม, การจำแนกแห่งกรรม.
กมฺมส *ป.* โทษ, ความต่างพร้อย, รอยเปื้อน.
กมฺมสจฺจ *ค.* ซึ่งมีความเที่ยงตรงต่อกรรม, มีกรรมเป็นความจริง.
กมฺมสชฺช *ค.* ผู้พร้อมที่จะทำกรรม.
กมฺมสมฺภว *ค.* เกิดขึ้นแต่กรรม, มีกรรมเป็นแดนเกิด.
กมฺมสมาทาน *นป.* การสมาทานกรรม.
กมฺมสมารมฺภ *ค.* มีการเริ่มต้นในกรรม.
กมฺมสมุฏฺฐาน *ค.* อันเกิดขึ้นแต่กรรม.
กมฺมสริกฺขก *ค.* พึงเห็นสมด้วยกรรม, พึงเห็นเสมอด้วยกรรม.
กมฺมสริกฺขตา *อิต.* ความเป็น คือ อันบัณฑิตพึงเห็นเสมอด้วยกรรม.
กมฺมสหาย *ค.* มีกรรมเป็นเพื่อน.
กมฺมสาฑฺฒา *อิต.* ความควรแก่การงาน, ความเหมาะสมแก่การงาน.
กมฺมสามี *ป.* เจ้าของกรรม.
กมฺมสีล *ค.* ผู้ทำการงานเป็นปกติ.
กมฺมโสจน *นป.* ความเศร้าใจในกรรมชั่ว.
กมฺมสฺสก *ค.* มีกรรมเป็นของของตน.
กมฺมสฺสกตา *อิต.* ความเป็นผู้มีกรรมเป็นของของตน.
กมฺมสฺสกตาสทฺธา *อิต.* ความเชื่อว่าสัตว์ทั้งปวงมีกรรมเป็นของของตน.
กมฺมสฺสามี *ป.* เจ้าของกรรม.
กมฺมหีน *ค.* ผู้ว่างงาน, ผู้ไม่มีการงานทำ.
กมฺมาธิฏฺฐายก *ป.* ผู้ดูแลการงาน, ผู้คุมงาน.
กมฺมาธิฏฺฐายี *ค.*ผู้ควบคุมงาน,ผู้อำนวยการงาน.

กมฺมานุรูป *ค.* อันควรแก่การงาน.
กมฺมายูหน *นป.* กองแห่งกรรม.
กมฺมาร *ป.* ช่างโลหะ, ช่างเหล็ก, ช่างทอง.
กมฺมารภณฺฑ *นป.* เครื่องมือของช่างเหล็ก.
กมฺมารมฺภ *ป.* การเริ่มต้นแห่งงาน.
กมฺมารสาลา *อิต.* โรงหล่อ, โรงเหล็ก.
กมฺมารห *ค.* อันควรแก่กรรม, ผู้ควรแก่กรรม.
กมฺมาราม *ค.* พอใจในการงาน, ซึ่งยินดีในการงาน.
กมฺมารามตา *อิต.* ความพอใจในการงาน, ความเป็นผู้ยินดีในการงาน.
กมฺมาส *ป.* หลายสี, ด่างพร้อย, สีดำมอ ๆ.
กมฺมิก, กมฺมี *ป.* ผู้กระทำ, ผู้ดูแล; การกระทำ.
กมฺมุปจย *ป.* การสะสมกรรม, การก่อสร้างกรรม.
กมฺย *ค.* ผู้ใคร่, ผู้ปรารถนา.
กมฺยตา *อิต.* ความประสงค์, ความใคร่.
กย *ป.* การซื้อ.
กยติ *ก.* ซื้อ.
กยวิกฺย *ป.* พ่อค้า.
กยวิกฺกยี *ป.* พ่อค้า, นายหน้า.
กยิก, กยี *ป.* ผู้ซื้อ.
กร ๑ *ป.* มือ; รัศมี, ภาษี, อากร; งวงช้าง; ๒ *ค.* ซึ่งประกอบ, ซึ่งกระทำ.
กรก ๑ *ป.* ต้นทับทิม; ๒ *นป.* คนโทน้ำ, หม้อน้ำ.
กรกวสฺส *นป.* ฝนลูกเห็บ.
กรกา *อิต.* ลูกเห็บ.
กรคฺค *นป.* ปลายมือ, ปลายงวงช้าง.
กรคฺคห *ป.* การแต่งงาน.
กรงฺค *นป.* ศีรษะ, หัว, กระดูกมนุษย์.
กรงฺคณ *นป.* ตลาด.
กรจฺฉท *ป.* ต้นสัก, ไม้สัก.
กรช *ป.* เล็บมือ.
กรชกาย *ป.*กรัชกาย, ร่างกาย, กายที่เกิดจากธุลี.
กรชาล *นป.* ลำแสง, การพวยพุ่งของแสง.
กรญฺช *ป.* ไม้กะเช้า; ไม้กุ่ม.
กรณ *นป.* การกระทำ, การผลิตขึ้น; เครื่องมือทำงาน; ร่างกาย.
กรณตฺถ *ป.* อรรถหรือความหมายว่าเป็นเครื่องมือ, กรณอรรถ, อรรถที่ลงในตติยาวิภัตติ.
กรณวิภตฺติ *อิต.* กรณการก, ตติยาวิภัตติ.
กรณีย ๑ *นป.* กิจที่ควรทำ, สิ่งที่ควรทำ, ข้อผูกพัน, หน้าที่; ๒ *ค.* ควรทำ, พึงทำ.
กรณียตา *อิต.* ความเป็นสิ่งที่ควรทำ.
กรณีสุตา *อิต.* ลูกเลี้ยง, ธิดาเลี้ยง.
กรณฺฑ,-ณฺฑก *ป.*เตียบ, ผอบ, กระเช้า,ผิวหนัง, หนัง.
กรณฺฑกีผล *ป.* ผลขนุน.
กรตล *นป.* ฝ่ามือ.
กรตาล *นป.* ฉิ่ง.
กรติ ๑ *ก.* ตัด, ทำอันตราย, ทำร้าย ๒ *อิต.* ถั่วชนิดหนึ่ง, ถั่วราชมาส.
กรปาลิกา *อิต.* เขน; ดาบไม้.
กรปตฺต *นป.* เลื่อย.
กรปุฏ *ป.* กอบมือ, หลุมมือ.
กรภ *ป.* อูฐ; ข้อมือ; งวงช้าง.
กรภฏฺฏ *ป.* ต้นหมาก.
กรภีร *ป.* สิงโต.
กรภูสา *อิต.* เครื่องประดับมือ, กำไลมือ.
กรมทฺท *ป.* ต้นเล็บเหยี่ยว.

กรมร *ป.* ผู้ควรตายด้วยน้ำมือ (ของข้าศึก) แต่ครั้นถูกจับแล้วได้รับอภัยมีชีวิตและได้รับจ้างเป็นทาส, เชลย.

กรมาล *ป.* ควันไฟ.

กรวิ *ป.* นกดุเหว่า.

กรวีก ๑ *ป.* นกการเวก, กล่าวไว้ในตำนานว่าอาศัยอยู่ในป่าหิมพานต์มีเสียงไพเราะสัตว์ทั้งหลายได้ยินต้องหยุดชะงัก; ๒ *ค.*เป็นชื่อของภูเขาลูกหนึ่งซึ่งเป็นบริวารของภูเขาสุเมรุ

กรวีกภาณี *ค.* พูดเพราะเหมือนนกดุเหว่า.

กรวีย *ป.* ดู **กรวีก.**

กรวีร *ป.* ต้นพุด, ต้นองุ่น.

กรสาขา *อิต.* นิ้วมือ, นิ้วเท้า.

กรหาฏ *นป.* หัว, เหง้าในดิน.

กรหิ *อ.* ในกาลบางครั้ง, ในกาลบางคราว.

กริสาปณ *ป.* กหาปณะ, เงินตรามีพิกัดเท่ากับ ๒๐ มาสก.

กรี *ป.* ช้าง, สัตว์มีมือ; ตุ่ม, อ่าง.

กรียติ *ก.* อันเขาย่อมทำ.

กรีร *ป.* ไม้ดองดึง, ไม้สวาด.

กรีส *นป.* กรีส, มูตร, คูถ; หยากเยื่อ; มาตราวัดความยาวมีประมาณ ๔ อัมมณหรือ ๑๒๕ ศอก.

กรีสงฺคสา *อิต.* พายุ.

กรีสมคฺค *ป.* ทวารหนัก.

กรุณ *ป.* การเล่นอย่างน่าเอ็นดู.

กรุณ์ *ก.วิ.* อย่างน่าเอ็นดู, น่ากรุณา.

กรุณา *อิต.* ความกรุณา, ความเอ็นดู.

กรุณาคุณช *ค.* อันเกิดจากคุณแห่งความกรุณา.

กรุณาชล *นป.* น้ำแห่งความกรุณา, สาย(ฝน)แห่งความเอ็นดู.

กรุณาฌาน *นป.*การเพ่งอันเกี่ยวกับความกรุณา.

กรุณาธิมุตฺต *นป.* ความมุ่งในความกรุณาหรือความเอ็นดู, ความน้อมไปในความกรุณา.

กรุณานุวตฺตี *ค.* อันอนุวัตตามกรุณา, เป็นไปตามความเอ็นดู.

กรุณาปร *ค.* ผู้มีความกรุณาสูง, ผู้มีความกรุณาเป็นเบื้องหน้า.

กรุณาภาวนา *อิต.* กรุณาภาวนา, การเจริญหรือก่อให้เกิดความกรุณา.

กรุณายติ *ก.* กรุณา, เอ็นดู.

กรุณายน *อิต.* ความกรุณา, ความเอ็นดู.

กรุณารส *ป.* รสแห่งความกรุณา.

กรุณาวิหาร *ค.* มีจิตอยู่ด้วยความกรุณา, จิตประกอบด้วยความเอ็นดู.

กรุมฺภ *ป.* เทวดาชั้นหนึ่ง.

กรุมฺภก *ป.* พันธุ์ข้าวชนิดหนึ่งมีสีแดงก่ำ.

กเรณุ,-ณุกา *อิต.* ช้างพัง, ช้างตัวเมีย.

กเรรี *ป.* ไม้กุ่ม.

กโรฏิ ๑ *อิต.* จาน, ภาชนะ, กะโหลกศีรษะ, หมวกเกราะ, ๒ *ป.* ครุฑ.

กโรฏิว,-ฏิย *ค.* ผู้สวมหมวกเกราะ.

กโรติ *ก.* ทำ, สร้าง.

กล ๑ *ป.* เสียงแผ่วเบา; ๒ *ค.* อ่อน, ไม่ชัดเจน.

กลกล *ป.* เสียงโกลาหล, เสียงเซ็งแซ่.

กลกณฺฐ *ป.* นกเขา, นกพิราบ, หงส์, ห่าน.

กลงฺก (กลงฺก) *ป.* เครื่องหมาย, รอย,แผลเป็น, สนิม, การติเตียนของโลก.

กลงฺกุร *ป.* น้ำวน.

กลติ *ก.* เปล่งเสียงร้อง, ร้องออกมา.
กลตฺต *นป.* เมีย, ภรรยา; สะโพก.
กลนฺท *นป.* กอง, กองฟาง.
กลนฺทก *ป.* กระรอก, กระแต; ผ้า, เสื่อ.
กลนฺทกนิวาป *ป.* ชื่อของสถานที่ที่เลี้ยงกระรอกหรือกระแต ซึ่งอยู่ภายในสวนเวฬุวันใกล้เมืองราชคฤห์.
กลนฺทร *ป.* คนที่มีกำเนิดผสม (ลูกครึ่ง).
กลภ *ป.* ช้างอ่อน, ช้างหนุ่ม.
กลมฺพ *นป.* **กลมฺพก** *ป.* ผักบุ้ง, ผักทอดยอด.
กลมฺพี *อิต.* ส่วนหลังของคอ.
กลมฺพุกา *อิต.* ดู **กลมฺพก.**
กลล *นป.* รูปกลละ, รูปเริ่มแรกในการเกิดในครรภ์มารดา, โคลนเลน.
กลลกต *ค.* ทำให้เป็นโคลน, รบกวน.
กลลคต *ค.* ตกโคลน, จมโคลน.
กลลคหณน *นป.* ตะกอนโคลนที่ก้นแม่น้ำ.
กลลมกฺขิต *ค.* ซึ่งทาด้วยโคลนหรือตม, เปื้อนแล้วด้วยเปือกตม.
กลลรูป *นป.*กลลรูป,รูปที่พึงมีขึ้นเมื่อตั้งครรภ์.
กลลิก (กลลิงฺก) *ป.* นกกระจอก.
กลส *นป.* หม้อน้ำ, ชาม, ตุ่ม.
กลห *ป.* การทะเลาะวิวาท, การโต้เถียง.
กลหการก *ค.* ผู้ทะเลาะ.
กลหการณ *นป.* เหตุแห่งการทะเลาะ.
กลหปฺปวฑฺฒนี *อิต.* การก่อการทะเลาะวิวาท.
กลหสทฺท *ป.* เสียงทะเลาะกัน.
กลา *อิต.* ส่วน, กล, วิชากล, เสี้ยวที่สิบหกของดวงจันทร์.
กลาป *ป.* ฟ่อน, ห่อ, กอง, หมวด; แล่งธนู; หางนกยูง.
กลาปก *ป.* เส้นเชือกหรือแถวแนว.
กลาปี *ป.* นกยูง; ผู้มีห่อ, ผู้มีแล่งธนู.
กลาพุก *นป.*-เข็มขัดที่ทำด้วยเชือกถัก.
กลาย *ป.* ถั่วเขียว, ถั่วแปบ, ถั่วราชมาส.
กลายติ *ก.* ประพฤติโกง, หลอกลวง.
กลาร *ค.* เป็นสีน้ำตาลอ่อน.
กลิ *ป.* กลี, บาป, โทษ, เคราะห์ร้าย, ความระทมทุกข์.
กลิกา *อิต.* ดอกไม้ที่ใกล้จะบาน, ดอกไม้ที่ยังตูม.
กลิคฺคห *ป.* ผลชั่ว, ความพ่ายแพ้.
กลิงฺค *ป.*นกกระแวน,นกแซงแซวหางบ่วง.
กลิงฺคร *ป.,นป.*ไม้ผุ, แกลบ, ข้าวลีบ, ท่อนไม้, ดุ้นฟืน.
กลิงฺคุ *ป.,นป.*ต้นไม้อินเดียชนิดหนึ่งคล้ายต้นพุด.
กลิต *กิต.* เปล่งเสียงร้อง.
กลิยุคฺค *ป.* กลียุค, สมัยที่ทุกข์ยาก, ยุคร้าย.
กลิล *ค.* ชัฏ, รก, ทึบ.
กลีร *ป.* หน่อไม้.
กลุส ๑ *นป.* บาป, ความไม่บริสุทธิ์; ๒ ค. ขุ่น, สกปรก, ไม่สะอาด.
กเลพร, กเลวร *นป.* ร่างกาย,อัตภาพ, ซากศพ.
กลฺยตา *อิต.* ความเป็นผู้มีสุขภาพดี, ความเป็นที่น่ายินดี.
กลฺยาณ ๑ *นป.* ความดี, ความงาม; ๒ *ค.* งาม, ดี, เจริญ, เป็นที่ชอบใจ.
กลฺยาณก *ค.* ดี, งาม, เป็นกุศล
กลฺยาณกมฺม *นป.* กัลยาณกรรม, กรรมหรือการกระทำที่ดีงาม.

กลฺยาณกาม *ป.,ค.* ใคร่ในสิ่งที่ดีงาม.
กลฺยาณการี *ค.* ผู้ทำสิ่งที่ดีงาม.
กลฺยาณกุสล *ค.* ผู้ฉลาดหรือชำนาญในสิ่งที่ดีงาม.
กลฺยาณจริต *ค.* ผู้ประพฤติความดีงาม.
กลฺยาณชาติก *ค.* ผู้มีชาติอันงาม.
กลฺยาณชฺฌาสย *ค.* ผู้มีอัธยาศัยดีงาม.
กลฺยาณตา *อิต.* ความดี, ความเป็นผู้มีคุณธรรมอันดีงาม.
กลฺยาณทสฺสน *ค.* น่าดู, น่ารัก, งาม.
กลฺยาณธมฺม *ป.* กัลยาณธรรม, ธรรมที่ดีงาม.
กลฺยาณปีติ *ค.* ผู้ยินดีในสิ่งที่ดีงาม.
กลฺยาณภตฺติก *ค.* ผู้มีภัตอันดี.
กลฺยาณมิตฺต *ป.* กัลยาณมิตร, มิตรที่ดีงาม, เพื่อนที่ดี.
กลฺยาณมิตฺตตา *อิต.* ความเป็นผู้มีมิตรดี; การคบค้าสมาคมกับคนดี.
กลฺยาณรูป *ค.* มีรูปสวย.
กลฺยาณวากฺกรณ *ค.* มีวาจาอันไพเราะน่ายินดี.
กลฺยาณวาจ *ค.* มีวาจาดีงาม.
กลฺยาณสมฺปวงฺก *ป.* เพื่อนที่ดีงาม.
กลฺยาณสมฺปวงฺกตา *อิต.* ความเป็นผู้มีเพื่อนที่ดีงาม.
กลฺยาณสีล *ค.* ผู้มีศีลอันดีงาม.
กลฺยาณาธิมุตฺติก *ค.* ผู้มีจิตน้อมไปในทางที่ดีงาม.
กลฺยาณี ๑ *อิต.* หญิงงาม, ชื่อแม่น้ำและเมืองในลังกา; ๒ *ค.* ดี, งาม.
กลฺล ๑ *ป.* เช้า, รุ่งอรุณ; ๒ *ค.* ฉลาด, สามารถ, สบาย, แข็งแรง, สมควร.
กลฺลตา *อิต.* ความสามารถ, ความพร้อม.
กลฺลสรีร *ค.* มีสรีระแข็งแรง, มีร่างกายแข็งแรง.
กลฺลหาร *นป.* บัวขาว, จงกลนี.
กลฺลิต *นป.* ความยินดี, ความพอใจ, ความเห็นด้วย.
กลฺโลล *ป.* คลื่น, ระลอก.
กวจ *ป.* เกราะ, เสื้อเกราะ.
กวจชาลิกา *อิต.* เสื้อเกราะ.
กวนฺธ *ป.,นป.* ร่างที่ไม่มีหัว, ผีหัวขาด.
กวาฏ, กวาฏก *ป.,นป.* หน้าต่าง, บานประตูหน้าต่าง.
กวาฏปิฏฐ *นป.* บานประตู.
กวาฏพนฺธ *ป.* เครื่องผูกประตู.
กวิ *ป.* กวี, ผู้มีปัญญา.
กวิฏฐ *ป.* มะขวิด.
กวิตฺต *นป.,* **กวิตา** *อิต.* ความเป็นกวี.
กวุย *นป.* กาพย์, คำประพันธ์ชนิดร้อยกรอง.
กสก *ป.* ผาลไถ.
กสก,-สิก ป. ชาวนา, คนไถนา.
กสฏ ๑ *ป.* ขี้ขยะ, ตะกอน, หยากเยื่อ, ความชั่ว, ความผิด; ๒ *ค.* ชั่ว, สกปรก, ลามก, ไร้ค่า; ไม่มีรส, จืด.
กสติ *ก.* ไถ, พรวน.
กสทน *ป.* ปรอท.
กสน *นป.* การไถ, การพรวน.
กสมฺพุ *ป.* ดู **กสฏ** ๑.
กสมฺพุชาต *ค.* สกปรก, ไม่บริสุทธิ์, เลว.
กสลย *นป.* ใบไม้อ่อน.
กสา *อิต.* แส้, หวาย.
กสานิวิฏฐ *ค.* ถูกเฆี่ยนด้วยแส้, ถูกตีด้วยแส้.
กสาย *นป.* น้ำฝาด, สีฝาด, ผ้ากาสาวะ; ความเปื่อน, กิเลสที่ย้อมดุจน้ำฝาด; ความไม่บริสุทธิ์.

กสายตฺต *นป.* ความฝาด.
กสาว ๑ *ป.,นป.* ดู **กสาย**; ๒ *ค.* ที่ย้อมฝาด.
กสาหต *ค.* ดู **กสานิวิฏฺ.**
กสิ,-สี *อิต.*การเพาะปลูก, การไถ, การหว่าน.
กสิกมฺม *นป.* กสิกรรม, การทำไร่ไถนา.
กสิกร *ป.* ชาวนา, คนทำนา.
กสิกรณ *นป.* การไถนา, การทำนา.
กสิเขตฺต *นป.* ทุ่งนา, ที่ทำนา.
กสิณ ๑ *นป.* วัตถุหรือเครื่องหมายสำหรับเพ่งอารมณ์เวลาทำกัมมัฏฐาน; ๒ *ค.* ทั้งหมด, สิ้นเชิง.
กสิณปริกมฺม *นป.* กิจเบื้องต้นคือการเตรียมหาวัตถุก่อนที่จะลงมือเพ่งกัมมัฏฐาน.
กสิณมณฺฑล *นป.* วัตถุกลม ๆ เช่น กระด้งสำหรับเพ่งเวลาทำกัมมัฏฐาน.
กสิต *กิต.* ไถแล้ว, พรวนแล้ว.
กสิตฏฺฐาน *นป.* ที่ที่ไถแล้ว, ที่พรวนแล้ว.
กสิตฺวา *กิต.* ดู **กสิต.**
กสิปุ *ป.* อาหาร; เครื่องแต่งตัว.
กสิภณฺฑ *นป.* เครื่องมือทำนา.
กสิมา *ป.*ชายผู้เป็นสามี,ผู้ปลูกฝัง,ผู้ให้กำเนิด.
กสิร ๑ *ป.* ความทุกข์ยาก, ความลำบาก; ๒ *ค.* ซึ่งทุกข์ยาก, ซึ่งลำบาก.
กสี *อิต.* การเพาะปลูก, การไถนา.
กสุมีร *ป.* ชื่อรัฐหนึ่งในอินเดียตอนเหนือ.
กสุมีรช *นป.* หญ้าฝรั่น.
กสฺสก *ป.* ชาวนา, ผู้ไถหว่าน; ผัว.
กสฺสติ *ก.* คร่า, ฉุด, ลาก, ดึง.
กหำ *ก.วิ.* ที่ไหน ?
กหาปณ *นป.* กหาปณะ, เงินตรามีพิกัดเท่ากับ ๒๐ มาสก.
กหาปณก *นป.* ชื่อของการทรมานชนิดหนึ่งซึ่งเฉือนเนื้อออกเป็นชิ้น ๆ เท่าเหรียญกหาปณะ.
กหภ *ป.* ช้างรุ่น.
กหาย *ป.* ถั่วราชมาส, ถั่วดำ.
กหาร *ป.* สีดำแดง.
กหาริกา *อิต.* ช้างพังเชือกใหญ่ชนิดหนึ่ง.
กหิงฺคร *ป.,นป.* ดู **กลิงคร.**
กหิมฺพก *นป.* เครื่องหมายที่ให้รู้ระยะน้อยใหญ่ยาวสั้นของผ้ากฐิน.
กหีร *ป.* หน่อไม้, ยอดไม้.
กเหพร,- วร *ป.,นป.* ร่างกาย, อัตภาพ, ซากศพ.
กโหปี *อิต.* ขัน, ภาชนะใส่น้ำ, หม้อน้ำ, กะทะ, กระจาด.
กโหปีมุข *นป.* ขอบขัน, ขอบกะทะ.
กา *อ.* เลียนเสียงร้องของ กา คือ กา-กา.
กาก *ป.* นกกา.
กากคุยฺห *นป.,ค.* ที่กาซ่อนอยู่ได้, รังกา.
กากจฺฉติ *ก.* กรน.
กากจฺฉท *ป.* นกขุนทอง, นกสาลิกาดง.
กากณ *นป.* เหรียญตรามีค่ากากณิกหนึ่ง, เหรียญมีค่าน้อยมาก.
กากณิกคฺฆนก *ค.* มีราคากากณิกหนึ่ง.
กากณิกา *อิต.* ดู **กากณ.**
กากตาลีย *ค.* (กรรม) ซึ่งมิได้คิดก่อน.
กากติตฺถา *อิต.* กรรมที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ.
กากตินฺทุก *ป.* ต้นกัญชา.

กากนิพ *นป.* รังกา.

กากปกฺข *ป.* ผมที่ขมวดไว้เป็นหย่อม ๆ เช่น ผมเด็กแยกห้า หรือสามแหยม.

กากปญฺญา *อิต.* ความฉลาดเยี่ยงกา, ความฉลาดแกมโกง.

กากปฏฺฐนก *ป.,นป.* ท่าน้ำเป็นที่อาศัยของกา, ที่หากินของกา.

กากปาท *ป.,นป.* กากบาท, รอยกา, ตีนกา.

กากเปยฺย *ค.* แอ่งน้ำที่เต็มเปี่ยมพอที่กาควรดื่มกินได้,เต็มจนถึงขอบพอที่กาจะดื่มกินได้โดยง่าย.

กากภตฺต *นป.* อาหารของกา.

กากภีรุ *ป.* นกที่กลัวต่อกา,นกฮูก,นกเค้าแมว.

กากล *นป.* สร้อยคอ.

กากลี *อิต.* เสียงเล็กที่สุด, เสียงแผ่วเบาที่สุด, เสียงอ่อนหวาน.

กากวญฺญา *อิต.* หญิงที่มีบุตรคนเดียว.

กากวณฺณ ๑. *ป.* พระนามของกษัตริย์พระองค์หนึ่งในลังกา;๒ *ค.* มีสีเหมือนกา,มีผิวพรรณดำ.

กากวสฺส *ป.* เสียงร้องของกา, เสียงร้องดุจเสียงกา.

กากสีส ๑ *นป.* หัวของกา, ศีรษะของกา; ๒ *ค.* (สัตว์นรกชุมหนึ่ง) มีหัวเหมือนหัวกา.

กากสูร ๑ *ป.* กาตัวกล้า, ความกล้าของกา; ๒ *ค.* ผู้กล้าเหมือนอย่างกา, ผู้ฉลาดเหมือนอย่างกา, ผู้ไม่มียางอาย.

กากสฺสร, กากสฺสรก *ค.* มีเสียงเหมือนเสียงกา.

กากามสก *ค.* ผู้จับต้องเหมือนอย่างกา, ผู้กินอาหารที่จับจด, ผู้รังเกียจอาหาร.

กากี *อิต.* กาตัวเมีย.

กากุฏฺฐปก *ค.* ผู้แพ้วกา, ผู้ไล่กา, เด็กผู้รู้เดียงสาพอจะไล่กาได้.

กากโกทุมฺพริกา *อิต.* มะเดื่อปล้อง.

กากโกปมา *อิต.* เปรียบเหมือนกา, คล้ายกา, มีกาเป็นตัวอย่าง.

กากโกรว *ป.* เสียงร้องของกา, เสียงการ้อง.

กากโกล *ป.* นกดุเหว่า, กาป่า.

กากโกลูก *ป.* กาและนกเค้า.

กากโกฬ *ป.* ดู **กากโกล**.

กาจ *ป.* แก้ว, แก้วผลึก, แอก; กระเช้าหรือสิ่งที่แขวน เช่น หม้อน้ำซึ่งอาจนำไปด้วยการหาบหาม;โรคตา; ดินเหนียวชนิดหนึ่ง, ขี้ผึ้ง.

กาจน *นป.* เครื่องปิด, เครื่องล้อมรั้ว.

กาจนา *อิต.* ความตรึกตรอง, ความพินิจ;เครื่องชั่ง.

กาจตุมฺพ *ป.* ขวดแก้ว, ขวดโหล.

กาจมณิ *ป.* แก้วผลึก.

กาจมย *ค.* ทำด้วยแก้ว, สำเร็จด้วยแก้ว.

กาจี *ค.* ใช้ในรูปปฏิเสธอย่างเดียวเป็น **อกาจี** = ไม่มีโทษ, ไม่มีที่ติ

กาช *ป.* หาบ, คาน, แอก.

กาชหารก *ป.* ผู้หาบ, ผู้แบกคานหาม.

กาญฺจน *นป.* ทอง, ทองคำ.

กาฏ *ป.* อวัยวะสืบพันธุ์ของชาย.

กาฏโกฏจิกา *อิต.* ผู้หญิงและผู้ชาย.

กาณ *ป.,ค.* คนตาบอดข้างเดียว.

กาตพฺพ ๑ *นป.* ธุระ, หน้าที่, งานที่ควรทำ; ๒ *ค.* สิ่งที่ควรกระทำ.

กาตร *ค.* มีตระกูลต่ำ, จน, ทุกข์.

กาตเว *อ.* เพื่อกระทำ.

กาตุกาม *ค.* ผู้ใคร่เพื่อทำ, ผู้อยากทำ.
กาตุกามตา, กาตุกมฺยตา *อิต.* ความเป็นผู้ใคร่เพื่อทำ, ความประสงค์จะทำ.
กาทมฺพ *ป.* นกทิ้งทูด, นกเค้าโหม่ง, นกกะลิง, นกกาน้ำ.
กานน *นป.* ป่า, หมู่ไม้.
กานาม *ค.* (หญิง) มีชื่อว่าอย่างไร?
กาปิลนี *อิต.* หญิงชาวเมืองกบิลพัสดุ์.
กาปิลวตฺถว *ค.* เป็นชาวเมืองกบิลพัสดุ์.
กาปุริส *ป.* คนวายร้าย, คนเลว.
กาโปตก *ค.* มีสีเหมือนสีนกพิราบ, สีเทา ๆ, สีมอ ๆ.
กาโปติกา *อิต.* เหล้าชนิดหนึ่งมีสีเหมือนสีเท้านกพิราบ.
กามํ *อ.* แท้, แน่แท้, ก็จริง.
กาม *ป.,นป.* กามเทพ, ความใคร่, ตัณหา.
กามก *ค.* ผู้มีความใคร่, ผู้มีความอยาก.
กามกณฺฏก *ป.* หนามคือกาม, กามมีอาการดุจหนาม.
กามกร *ป.,นป.* การทำความใคร่, การตั้งความใคร่.
กามกลล *นป.* เปือกตมคือกาม, กามมีอาการทำให้เศร้าหมองดุจเปือกตม.
กามกาม *ค.* ผู้รักใคร่ในกาม, ผู้ปรารถนาในกาม.
กามการ *ป.,นป.* ดู **กามกร.**
กามการี *ค.* ผู้มีปกติทำตามปรารถนา.
กามโกฏฐาส *ป.* ส่วนประกอบของกาม, หมวดธรรมที่เกี่ยวกับเรื่องกาม.
กามโกป *ป.,นป.* ความกำเริบแห่งกาม.
กามคเวสี *ค.* ผู้แสวงหากาม, ผู้ใฝ่ในกาม.
กามคิชฺฌ, กามคิทฺธ, กามคิทฺธิมา *ค.* ผู้มักมากในการเสพกาม.
กามคิทฺธี,- ธินี ดู **กามคิชฺฌ.**
กามคุณ *ป.* กามคุณ, อารมณ์ที่น่าใคร่.
กามคุณิก *ค.* ซึ่งประกอบด้วยกามคุณห้า.
กามเคธ *ป.* ความยินดีในกาม, ความข้องหรือติดอยู่ในกาม.
กามคฺค *นป.* ความกำหนัดยิ่ง, ความยินดียิ่ง.
กามคฺคิ *นป.* ไฟคือกาม.
กามจาคี *ค.* ผู้สละกาม, ผู้หลีกจากกาม.
กามจฺฉนฺท *ป.* ความพอใจในกาม.
กามชาล *นป.* ข่ายคือกาม, กามมีอาการรึงรัดดุจตาข่าย.
กามชฺฌ *ป.* ความติดอยู่ในกาม, ความพัวพันในกาม.
กามณฺฑลุก *ค.* ผู้มีคนโทน้ำติดตัว.
กามตณฺหา *อิต.* กามตัณหา, ความทะยานอยากในกาม.
กามตา *อิต.* ความอยาก, ความใคร่.
กามตฺถกาม *ค.* ผู้ปรารถนาความดีงาม, ผู้ใคร่เพื่อประโยชน์แก่กาม.
กามท,-ทท *ค.* ซึ่งให้สิ่งที่น่าปรารถนา.
กามทุกฺข *นป.* ความทุกข์เพราะกาม, กามทุกข์.
กามทุห *ค.* อันให้ความปรารถนา.
กามธาตุ *อิต.* กามธาตุ, ธาตุแห่งกาม, โลกที่ยังเกี่ยวข้องอยู่ด้วยการเสพกาม.
กามน *ค.* ผู้ใคร่.
กามนนฺที *ค.* ผู้เพลิดเพลินในกาม.
กามนิกฺกาม *ค.* ผู้ไม่มีความใคร่ในกาม, ผู้เบื่อกาม.

กามนิสิต *ค.* ซึ่งอาศัยกาม.
กามนีต *ค.* ผู้อันกามนำไปแล้ว.
กามปงฺก, *ป.* เปือกตมคือกาม.
กามปฏิสนฺธิสุขี *ค.* ผู้มีสุขด้วยการถือปฏิสนธิในกามภพ.
กามปริฬาห *ป.* ความเร่าร้อนเพราะกาม.
กามปาล *ป.* การบำรุงกาม, การรักษาสิ่งที่ประสงค์.
กามปิปาสา *อิต.* ความกระหายในกาม, การอยากเสพกาม.
กามพนฺธ *ป.* เครื่องผูกคือกาม, ความพัวพันในกาม.
กามพนฺธน *นป.* ดู **กามพนฺธ**.
กามภว *ป.* กามภพ, ภพที่เกี่ยวข้องด้วยกาม.
กามโภค *ป.* การบริโภคกาม, ความชื่นชมในกาม.
กามโภคี, กามโภชี *ค.* ผู้มีปกติเสพกาม, ผู้หมกมุ่นในกาม.
กามมคฺค *ป.* กามมรรค, วิถีทางเป็นที่ดำเนินไปเพื่อความใคร่, ช่องสังวาส.
กามมตฺต *ค.* ผู้เมาในกาม.
กามมุจฺฉา *อิต.* ความลุ่มหลงในกาม.
กามยิตุ *ค.* ผู้ใคร่.
กามโยค *ป.* กามโยคะ, การประกอบในกาม.
กามรติ *อิต.* ความยินดีในกาม.
กามรส *ป.* กามรส, รสแห่งความใคร่.
กามราค *ป.* ความกำหนัดในกาม.
กามลาปี *ค.* มีปกติพูดพร่ำถึงกาม, ผู้พูดพร่ำพรอด.
กามลาภ *ป.* ความโลภในกาม.
กามโลก *ป.* กามโลก, โลกที่เนื่องด้วยกาม.
กามวณฺณี *ค.* ผู้มีผิวพรรณงามน่ารัก.
กามวสิก *ค.* ผู้ตกอยู่ในอำนาจกาม.
กามวิตกฺก *ป.* กามวิตก, ความตรึกในกาม.
กามสกาม *ค.* ผู้มีความปรารถนาในกาม, ผู้กระสัน.
กามสงฺกปฺป *ป.* ความดำริในกาม.
กามสงฺค *ป.* ความข้องอยู่ในกาม.
กามสญฺญา *อิต.* กามสัญญา, ความสำคัญในกาม.
กามสญฺโญชน *นป.* กามสัญโญชน์, เครื่องผูกมัดคือกาม.
กามสิเนห *ป.* ความเยื่อใยในกาม, ความติดใจในกาม.
กามสุข *นป.* กามสุข, ความสุขทางกาม,โลกียสุข.
กามสุตฺต *นป.* กามสูตร, เป็นชื่อพระสูตรที่หนึ่งแห่งอัฏฐกวรรคสุตตนิบาต.
กามเสวนา *อิต.* การเสพกาม.
กามเสวี *ค.* ผู้เสพกาม.
กามเสฏฐ *ป.* เทพชั้นหนึ่ง.
กามสฺสาท *ป.* ความพอใจในกาม.
กามเหตุ *ค.* มีความใคร่เป็นเหตุ.
กามเหตุก *ค.* ดู **กามเหตุ**.
กามากาม *ค.* ไม่มีความปรารถนาทางกาม.
กามาตุล *ค.* ผู้ทุรนทุรายเพราะความใคร่เป็นเหตุ, ผู้ป่วยใจ.
กามาธิกรณ *ค.*ผู้มีความใคร่เป็นเหตุให้เกิดเรื่อง.
กามาธิมุตฺต *ค.* ผู้น้อมนึกถึงกาม, ผู้จดจ่อในกาม.
กามานุสารี *ค.* ผู้ระลึกถึงกามเป็นนิตย์, ผู้ใฝ่ใจในความสุขทางกาม.

กามาภิภู *ค.* ผู้ครอบงำความใคร่, ผู้ชนะกาม.
กามาภิมุข *ค.* ดู **กามาธิมุตฺต.**
กามาราม *ค.* ผู้มีกามเป็นที่มายินดี, ผู้มีความยินดีในกาม.
กามาวจร *ค.* ซึ่งท่องเที่ยวไปในกาม.
กามาวจรกิริยา *อิต.* จิตที่เป็นกิริยาฝ่ายกามาวจร.
กามาวจรจิตฺต *นป.* จิตที่ท่องเที่ยวไปในกาม.
กามาวจรวิปาก *นป.* จิตซึ่งเป็นผลท่องเที่ยวไปในกาม.
กามาวฏฏ *นป.* กามวัฏ, วนคือกาม, ความวนเวียนอยู่ในกาม.
กามาสว *ป.* กามาสวะ, อาสวะคือกาม, กามมีอาการหมักหมมดุจน้ำดอง.
กามิ *ค.* ผู้ใคร่.
กามิตฺถิ *อิต.* หญิงบำเรอกาม.
กามินี *อิต.* กิริยาทำให้ใคร่, มารยาหญิง.
กามี *ป.,ค.* พระจันทร์, นกกระจอก; ผู้ใคร่.
กามุก *ป.* ผัว, สามี.
กามุปโภค *ป.* การบริโภคกาม, การเสพกาม.
กามุปาทาน *นป.* ความถือมั่นในกาม, ความยึดมั่นในกาม.
กามูปปตฺติ *อิต.* กามอุบัติ, การเข้าถึงกาม, การเกิดขึ้นแห่งกาม.
กเมติ *ก.* ปรารถนา, อยาก, ใคร่.
กาเมตพฺพ *กิต.* พึงปรารถนา, พึงใคร่.
กาเมสนา *อิต.* การแสวงหากาม, ความใฝ่ในกาม.
กาโมฆ *ป.* ห้วงคือกาม, กามมีอาการพัดจิตให้จมลงดุจห้วงน้ำ.
กาย *ป.* กาย, กอง, ฝูง, หมู่, ประชุม; หมวดแห่งเจตสิกธรรมคือ เวทนา สัญญา และสังขาร.
กายกมฺม *นป.* กายกรรม, สิ่งที่พึงกระทำทางกาย, การออกกำลังกาย.
กายกมฺมญฺญตา *อิต.* ความคล่องแห่งกาย, ความเป็นของควรแก่การงานแห่งกอง เวทนา, สัญญาและสังขาร.
กายกมฺมนฺต *ป.* ดู **กายกมฺม.**
กายกลิ *นป.* กายโทษ, สิ่งชั่วช้าที่อยู่ในกาย.
กายกสาว *ป.* ความหมักหมมแห่งร่างกาย, ความสกปรกที่มีอยู่ในร่างกาย.
กายคต *ค.* สิ่งที่ไปในกาย, สิ่งที่อยู่ในกาย.
กายคนฺถ *ป.* กิเลสเครื่องร้อยรัดกาย; กลิ่นเกิดจากกาย, เครื่องหอมสำหรับลูบไล้ร่างกาย.
กายคุตฺต *ค.* ผู้มีร่างกายอันคุ้มครองแล้ว, ผู้รักษากายได้แล้ว, ผู้มีกายสงบ.
กายคุตฺติ *อิต.* การคุ้มครองร่างกาย, ความสงบแห่งกาย.
กายงฺค *นป.* องค์ของกาย, อวัยวะแห่งร่างกาย.
กายฑาห *ป.*ความเร่าร้อนแห่งกาย,ความไข้.
กายตปน *นป.* การยังกายให้เร่าร้อน, การย่างตน.
กายถาม *ป.* กำลังกาย.
กายทรถ *ป.* ความกระวนกระวายแห่งร่างกาย, ความทุกข์กาย.
กายทุกฺข *นป.*ทุกข์ทางกาย,ความลำบากกาย.
กายทุจฺจริต *นป.* กายทุจริต,ความประพฤติชั่วทางกาย.

กายทุฏฐุลฺลฺ *นป.*ความประพฤติชั่วหยาบทางกาย.

กายทฺวาร *นป.* กายทวาร, ช่องของกาย, ทวารแห่งกายินทรีย์.

กายธาตุ *อิต.* กายธาตุ, หมวดกาย, ธาตุที่เป็นส่วนประกอบของร่างกายคือ ดิน, น้ำ, ลม, ไฟ.

กายปโกป,-ยปฺปโกป *ป.* ความกำเริบทางกาย, ความประพฤติผิดทางกาย.

กายปจารก,-ยปฺปจารก *นป.*การยังกายให้ไหว, การคะนองกาย.

กายปฏิพทฺธ *ค.* ที่เนื่องด้วยกาย, เกี่ยวข้องด้วยกาย.

กายปโยค *ป.* การประกอบทางกาย, ความพยายามทางกาย.

กายปริยนฺติก *ค.* (เวทนา) ซึ่งมีกายเป็นที่สุด.

กายปริหาริก *ค.* ผู้บริหารกาย, ผู้รักษากาย.

กายปสาท,-ยปฺปสาท ป. กายประสาท, ความรู้สึกทางกาย.

กายปสฺสทฺธิ *อิต.* ความสงบระงับแห่งนามธรรมหรือเจตสิก, ความสงบระงับแห่งกองเวทนา, สัญญาและสังขาร.

กายปาคุญฺญตา *อิต.* ความคล่องแคล่วของกาย, ความคล่องแคล่วแห่งกองเวทนา, สัญญา และ สังขาร.

กายปาคพฺภินิย *นป.* ความคะนองกาย, ความไม่สุภาพ.

กายปาคพฺภิย *นป.* ดู **กายปาคพฺภินิย.**

กายผนฺทิต *นป.* ความดิ้นรนทางกาย.

กายพทฺธ *ค.* อันผูกพันทางกาย, ซึ่งเกี่ยวเนื่องด้วยกาย.

กายพนฺธน *นป.* เครื่องรัดกาย, เข็มขัด, ประคดเอว.

กายพล *นป.* กำลังกาย, พลังกาย.

กายภาวนา *อิต.* การอบรมกาย, การฝึกหัดกาย.

กายมจฺเฉร *ป.* ความตระหนี่ร่างกาย, ความเห็นแก่ตัว.

กายมุทุตา *อิต.* ความอ่อนของร่างกาย, ความอ่อนแห่งนามธรรมคือเจตสิก.

กายมุนิ *ป.* นักพรต, ผู้ทรมานกาย.

กายโมเนยฺย *นป.* ความเป็นปราชญ์ด้วยการทรมานกาย; ข้อปฏิบัติที่ให้ถึงความเป็นผู้นิ่งได้ด้วยการฝึกหัดกาย.

กายรถ *ป.* รถคือกาย, รถมีลักษณะดุจร่างกาย.

กายลหุตา *อิต.* ความเบาของร่างกาย, ความเบาแห่งนามธรรมคือเจตสิก.

กายวงฺก *ป.* ความคดแห่งกาย,ความประพฤติที่ไม่ซื่อตรงทางกาย, กายทุจริต.

กายวิการ *ป.* กายวิการ, ความพิการทางร่างกาย.

กายวิชมฺภน *นป.* ความว่องไวของร่างกาย, การบิดกาย.

กายวิญฺญตฺติ *อิต.* กิริยาให้รู้ชัดด้วยการไหวกาย, การแสดงออกทางกาย, การบอกกล่าว, การชี้แจง.

กายวิญฺญาณ *นป.* ความรู้สึกในกายสัมผัส, ความรู้แจ้งอารมณ์ด้วยกายคืออาการที่รู้ว่าสัมผัส.

กายวิญฺเญยฺย *ค.* ซึ่งควรรู้ชัดด้วยกาย, ซึ่งสัมผัสทางกาย.

กายวิปฺผนฺทน *นป.* ความดิ้นรนทางกาย, ความไหวกาย.
กายวิเวก *ป.* ความสงัดกาย, ที่สงัดเงียบกาย, กายสันโดษ.
กายวูปกาส *ป.* การแยกตนออก, การหลีกออกจากหมู่.
กายเวยฺยาวจฺจ *นป.* การรับใช้ทางกาย; การช่วยเหลือด้วยกาย; หน้าที่บ่าว, หน้าที่ของคนใช้.
กายเวยฺยาวฏิก *ค.* ผู้รับใช้, ผู้บริการ, ผู้ทำหน้าที่คนรับใช้.
กายสมงฺคี *ค.* มีกายพร้อมเพรียงกัน, อันพรั่งพร้อมด้วยกาย.
กายสำวร *ป.* การสำรวมกาย, การควบคุมกาย.
การสัสคฺค *ป.* การจับต้องกาย, การสัมผัสกาย, การเกี่ยวข้องทางกาย.
กายสกฺขี *ค.* ผู้มีตนเป็นพยาน. ผู้ยกตนขึ้นเป็นพยาน; ผู้บรรลุธรรมโดยยึดร่างกายเป็นเหตุ.
กายสงฺขาร *ป.* เครื่องปรุงแต่งกาย, ลมหายใจเข้าออก.
กายสงฺคห *ป.* กายสงเคราะห์, การช่วยเหลือทางกาย.
กายสญฺเจตนา *อิต.* ความจงใจทำด้วยกาย, ความแกล้งทำด้วยกาย.
กายสมฺปีฬน *นป.* การเบียดเบียนกาย, การบังคับร่างกาย.
กายสมฺผสฺส *ป.* การสัมผัสด้วยกาย, ความรู้สึกทางสัมผัส.
กายสุจริต *นป.* กายสุจริต, ความประพฤติชอบทางกาย.
กายสุจิ, กายโสเจยฺย *นป.* ความสะอาดแห่งกาย, กายบริสุทธิ์.
กายานุปสฺสนา *อิต.* การตั้งสติกำหนดพิจารณากาย, การพิจารณากายในกาย.
กายานุปสฺสี *ป.* ผู้พิจารณาเห็นกายในกายเป็นนิตย์, ผู้ตั้งสติกำหนดกาย.
กายายตน *นป.* สิ่งที่เป็นสื่อรับความรู้สึกจากภายนอกมาสู่กาย, สื่อทางกาย.
กายิก ๑ *ป.* ผู้ซื้อ; ๒ *ค.* เป็นไปในกาย, เกี่ยวเนื่องด้วยกาย.
กายิกทุกฺข *นป.* ทุกข์ทางกาย.
กายินฺทฺริย *นป.* กายินทรีย์, สิ่งที่เป็นใหญ่ในหน้าที่ของตน.
กายุชฺชุกตา *อิต.* ความตรงของกาย.
กายูปค *ค.* อันเข้าไปสู่กาย, อันอาศัยกาย, ซึ่งติดอยู่กับกาย.
กายูร,-ยุร *นป.* สร้อยข้อมือ, สร้อยคอ, สังวาล.
กายูรี *อิต.* ผู้มีปกติสวมกำไล.
การ *ป.* การกระทำ, การสักการะ.
การก ๑ *นป.* การก; ๒ *ค.* ซึ่งกระทำการ.
การณ *นป.* การกระทำ, เหตุ.
การณา *อิต.* การทรมานกาย, การลงโทษ.
การณิก *ป.,ค.* คนมีหน้าที่ทรมานกาย; ผู้รู้เหตุรวดเร็ว.
การณฺฑว ๑ *ป.* นกเป็ดน้ำ;
๒ *นป.* หยากเยื่อ, ขยะ,สิ่งปฏิกูล.
การเวล,-เวลฺล *ป.* ผักโหม, ผักไห่.
การา *อิต.*, **การาฆร** *นป.* คุก, ตะราง.
การาปก *ป.,นป.* คนหรือสิ่งที่ให้ทำ.
การาปน *นป.* การสั่งให้ทำ.

การาปิกา *อิต.* ดู **การาปก.**
การาเปติ *ก.* ให้ทำ, ปกครอง; เสวย (ราชย์).
การาเภทก *ค.* ผู้ทำลายคุก; ผู้แหกคุก.
การิกา *อิต.* การกระทำ; ฉันท์; อรรถกถา.
การิย *นป.* ธุระ, หน้าที่, สิ่งที่ควรกระทำ.
การี *ค.* ผู้ทำเป็นปกติ, ผู้คอยรับใช้.
การุ *ป.* คนมีศิลปะ.
การุญฺญ *นป.*, **การุญฺญตา** *อิต.* ความกรุณา, ความเอ็นดู.
การุณิก *ค.* ผู้มีใจกรุณา.
การเรติ *ก.* ให้ทำ; ขึ้นครอง (ราชย์).
กาล *ป.* กาล, เวลา, สมัย.
กาลกณฺณี *ป.* คนชั่วช้า, คนจัญไร.
กาลกต *ค.* ผู้ทำกาละ, ซึ่งตายแล้ว.
กาลกิริยา *อิต.* การทำกาละ,ความตาย, การตาย.
กาลกูฏ *ป.* ยอดเขาหิมาลัยยอดหนึ่ง, ยาพิษชนิดหนึ่ง.
กาลคต *กิต.* ดู **กาลกต.**
กาลจกฺก *นป.* นาฬิกา.
กาลญฺญุตา *อิต.* ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลา.
กาลญฺญู *ค.* ผู้รู้จักกาลเวลาอันควร.
กาลนฺตร *นป.* ระหว่างกาลเวลา, กาล, สมัย.
กาลปกฺข *ป.* ข้างแรมของเดือน.
กาล *(ป)* **ปเวทน** *นป.* การบอกเวลา, การแพร่ข่าว, การตาย.
กาลโภชน *นป.* การบริโภคตามเวลา.
กาลวาที *ค.* ผู้พูดตามเวลา.
กาลวิปสฺสี *ค.* ผู้มีปกติเห็นกาลเวลาอย่างแจ้งชัด.
กาลสต *นป.* ร้อยชาติ, ร้อยครั้ง.
กาลิก *ค.* ซึ่งประกอบด้วยกาล; อันเป็นไปชั่วระยะเวลาที่กำหนด.
กาลิงฺค *ป.* ชื่อของรัฐรัฐหนึ่งในอินเดียตะวันออกเฉียงใต้.
กาลีย *นป.* ไม้จันทน์ชนิดหนึ่งที่เลื่อมเป็นมัน.
กาลุสิย *นป.* ของปฏิกูล, สิ่งสกปรก.
กาเวยฺย *นป.* กาพย์, กลอน, คำโคลง.
กาเวรี *อิต.* แม่น้ำกาเวรีในอินเดีย, สตรีราชสำนัก, หญิงงามเมือง.
กาส ๑ *ป.* โรคไอ; ๒ *ป.*,*นป.* ต้นเป้ง, ไม้เลา.
กาสมทฺท *ป.* กะเพรา.
กาสาย, กาสาว ๑ นป. ผ้าที่ย้อมน้ำฝาด; จีวร; ๒ *ค.*ซึ่งย้อมน้ำฝาด,ซึ่งย้อมสีเหลือง.
กาสาวก *นป.* ดู **กาสาย** ๑.
กาสาวิย *ค.* ผู้ครองผ้ากาสาวพัสตร์, ผู้นุ่งเหลืองห่มเหลือง.
กาสิ *ป.* แคว้นกาสี.
กาสิก *ค.* ผู้อยู่ในแคว้นกาสี,ผ้าที่ทำในแคว้นกาสี.
กาสุ *อิต.* หลุม, บ่อ.
กาสุมรี *อิต.* ไม้มะลื่น, ไม้มะดูก, ไม้ไข่เน่า, ไม้มะตูม.
กาฬ ๑ *ป.* สีดำ ; ข้างแรม; ๒ ค. ดำ, มีสีดำ.
กาฬก *ค.* ดู **กาฬ** ๒.
กาฬกณฺฐก *ป.* ชื่อของอสูรพวกหนึ่ง, ยักษ์.
กาฬกณฺฐก *ป.* นกกาน้ำ, นกอีลุ้ม.
กาฬกณฺณิก *ค.* ผู้เป็นคนกาลกรรณี, ผู้เป็นคนจัญไร.
กาฬกณฺณี *อิต.* ความจัญไร, ความเป็นเสนียด.
กาฬกพร *ค.* กระดำกระด่าง, มีตัวด่างพร้อย

กาพกา *อิต.* กระแต, กระรอก.
กาพฏฺฏ *ป.* ชื่อภูเขาลูกหนึ่งในเทือกเขาหิมาลัย; ยาพิษชนิดหนึ่งเป็นเม็ดดำ ๆ.
กาพเกส *ค.* ผู้มีผมดำ, ผู้มีผมเป็นเงางาม.
กาพโกกิล *ป.* นกดุเหว่า.
กาพกุขนฺธก *ป.* มะพลับ.
กาพญฺชน *นป.* ยาหยอดตาสีดำ.
กาพชลฺลิก *ค.* ซึ่งเกิดจากน้ำสีดำ, มีรอยด่าง, มีตำหนิ.
กาพตีปุ *นป.* ตะกั่ว, ตีบุก; เหล็กวิลาศ.
กาพปกฺข *ป.* กาพปักษ์, ข้างแรม.
กาพเมยฺย *ป.* นกแซงแซว.
กาพยส *นป.* เหล็ก.
กาพโลณ *นป.* เกลือสีดำ.
กาพวลฺลิ *อิต.* เถาย่านาง.
กาพเวยฺย *ป.* ดู **กาพเมยฺย**
กาพสีห *ป.* สิงห์ดำ; แรด; หมี; ค่าง.
กาพา *อิต.* จิงจ้อดำ, ประยงค์, หญ้ากับแก้.
กาพาครุ *นป.* กฤษณาดำ.
กาพานุสารี *ป.* กระลำพัก.
กาพายส *นป.* ดู **กาพยส.**
กาพาวก *ป.* ชื่อสกุลช้าง.
กาพิย,-พีย *นป.* ดู **กาฬิย, กาพานุสารี.**
กึ *อ.* ใช้ในคำถาม, อะไร, ใช้ในความติเตียน; หรือ; หรือว่า, หรือไม่, อย่างไร, หรืออย่างไร.
กึอกฺขายี *ค.* มีปกติกล่าวว่าอย่างไร, หรืออะไร, ผู้มักถาม.
กึอตฺถิย *ค.* มีความต้องการอะไร.
กึภิญฺญ *ค.* มีชื่อว่าอะไร.
กึกร, กิงฺกร *ป.* คนที่ทำกิจอะไรๆ ได้, คนใช้, บ่าว, ทาส.
กึกรณีย, กิงฺกรณีย *นป.* กิจที่ควรทำอะไร ๆ, ธุรกิจ, หน้าที่.
กึการ *ป.* ดู **กึกร.**
กึการณา, กิงฺการณา *ปัญ.* เพราะเหตุอะไร, เพราะอะไรเป็นเหตุ.
กึกินี, กิงฺกิณี *อิต.* กระดิ่ง, ระฆัง, ลูกพรวน.
กึกิราต, กิงฺกิราต *ป.* หญ้าหางช้าง.
กึชจฺจ *ค.* ผู้มีชาติอย่างไร, เป็นวรรณะอะไร, เกิดมาจากไหน.
กึนาม *ค.* ชื่ออะไร, มีชื่อว่าอย่างไร.
กึปกฺก, กิมฺปกฺก *นป.* ผลกิมปักกะ, ผลไม้ชนิดหนึ่งซึ่งมีพิษ.
กึปุริส *ป.* คนอะไร, คนเผ่าไหน; คนป่า; กินนร.
กึวาที *ค.* ผู้ชอบกล่าวถึงอะไร, ผู้มีความเห็นว่าอย่างไร.
กึสีล *ค.* ผู้มีอะไรเป็นปกติ, ผู้มีอุปนิสัยอย่างไร.
กึสุ *อ.* แลหรือ, อย่างไร, อย่างไรเล่า.
กึสุก *ป.* ไม้ทองหลาง, ไม้ทองกวาว.
กิกี *อิต.* นกต้อยตีวิด, ไก่ฟ้า.
กิงฺกิณิกชาล *นป.* ข่ายแห่งกระดิ่ง, กระดิ่งตาข่าย, ห่วงลูกพรวน.
กิจฺจ *นป.* กิจ, ธุระ, การงาน, หน้าที่, สิ่งที่ควรทำ.
กิจฺจกร *ค.* กิจกร, ผู้ทำกิจ, เจ้าหน้าที่.
กิจฺจกรณีย *นป.* กรณียกิจ, สิ่งที่ควรทำตามหน้าที่.
กิจฺจการี *ค.* ดู **กิจฺจกร.**
กิจฺจยตา *อิต.* ความเป็นผู้มีสิ่งที่ต้องทำตามหน้าที่.

กิจฺจากิจฺจ *นป.* สิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำ.
กิจฺจาธิกรณ *นป.* กิจจาธิกรณ์, กิจที่สงฆ์พึงทำในที่ประชุมสงฆ์.
กิจฺฉ ๑ *นป.* ความลำบาก, ความทุกข์, ความขัดสน; ๒ *ค.* ยาก, ทุกข์, ขัดสน.
กิจฺฉติ *ก.* ยาก, ลำบาก, ทุกข์, ขัดสน.
กิญฺจ *อ.* ไฉนไม่, อย่างไร, ทำไม.
กิญฺจน *นป.* ของบางสิ่งบางอย่าง, ของเล็ก ๆ น้อย ๆ, เครื่องกังวล.
กิญฺจาปิ *อ.* แม้โดยแท้, แม้ก็จริง, แม้กระนั้นแต่, แต่ว่า.
กิญฺจิ *อ.* ไร ๆ, อย่างใดอย่างหนึ่ง, น้อย.
กิญฺจิกฺข *นป.* สิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ.
กิญฺชกฺข *ป.,นป.* เกสร, เรณู.
กิฏก *นป.* แผ่นเหล็ก, แผ่นโลหะ.
กิฏิก *นป.* มักใช้ในรูปสมาสเช่น **สสรณกิฏิ-** กำ, -กันสาด; **อุคฺฆาฏนกิฏิกำ**-ฝาค้ำ.
กิฏฺฐ *นป.* ข้าวกล้า.
กิฏฺฐสมฺพาธ *ป.* ที่คับแคบด้วยข้าวกล้า.
กิฏฺฐาท *ค.* ผู้บริโภคข้าว, (สัตว์) ที่กินข้าวกล้าเป็นอาหาร.
กิฏฺฐารกฺข *ป.* คนรักษาข้าวกล้า,คนเฝ้าไร่นา.
กิณกิณายติ, กิณิกิณายติ, กีกิณายติ *ก.* ดังกริ๋ง ๆ, ดังกรุ๋งกริ๋ง,
กิณาติ *ก.* ซื้อ.
กิณิ *ป.* เสียงดังกริ๋ง. ๆ.
กิณฺณ ๑ *นป.* พืช, ส่าเหล้า, สุรา; ๒ *กิต.* เรี่ยราดแล้ว, กระจัดกระจายแล้ว.
กิณฺห *ค.* ดำ, ชั่ว, เลว.
กิต *กิต.* ประดับแล้ว, ตกแต่งแล้ว, เปื้อนแล้ว.
กิตว *ป.* นักเลงสกา, นักเลงพนัน, คนโกง.
กิตฺตก *ค.* มีประมาณเท่าไร, ราคาเท่าไร, เท่าไร.
กิตฺตน *นป.* การยกยอ, การสรรเสริญ.
กิตฺตยติ *ก.* ดู **กิตฺเตติ**.
กิตฺติ,-ตี *อิต.* เกียรติ, ชื่อเสียง, การสดุดี, การสรรเสริญ.
กิตฺติโฆส *ป.* การประกาศชื่อเสียง, การประกาศเกียรติคุณ.
กิตฺติม *ค.* ฉลาด; เทียม, ปลอม.
กิตฺติวณฺณ *ป.,นป.* การพรรณนาคุณงามความดี, การยกย่อง.
กิตฺติสทฺท *ป.* กิตติศัพท์, ชื่อเสียง.
กิตฺเตติ *ก.* ยกย่อง, สรรเสริญ, ประกาศคุณ; บอก, แสดง.
กินฺติ *อ.* โดยวิธีใด, อย่างไร, ว่าอย่างไร.
กินฺนร *ป.* กินนร, คนครึ่งนก; นกเล็ก ๆ มีหัวคล้ายหัวมนุษย์.
กินฺนรา,-นรี *อิต.* กินนรตัวเมีย.
กินฺนาม *ค.* ชื่อไร, มีชื่อว่าอย่างไร.
กิปิลฺลก,-ลิกา *อิต.* มด.
กิพฺพิส, กิพฺพิสก *นป.* อกุศล, โทษ, การกระทำผิด.
กิมกฺขายี *ค.* ผู้มีปกติกล่าวว่าอย่างไร.
กิมตฺถ *ก.วิ.* เพื่อประโยชน์อะไร, เพื่ออะไร.
กิมิ *ป.* หนอน, แมลง; หิ่งห้อยชนิดหนึ่ง.
กิมิกุล *นป.* หมู่หนอน, กลุ่มหนอน.
กิมิน *ค.* ซึ่งเต็มไปด้วยหนอน.
กิมุ กิมุต *อ.* หรือ, หรือว่า, หรือไม่, อย่างใด เท่าใด, เหมือนอย่างนี้.

กิมฺปกฺก, กิมฺผล *นป.* ผลไม้มีพิษชนิดหนึ่ง ลูกเท่าผลมะม่วง.

กิมฺปุริส *ป.* ดู **กินฺนร.**

กิร *อ.* ได้ยินว่า, ดังได้สดับมา, แน่แท้, แน่นอน, ไม่ชอบใจ.

กิรณ *ป.,นป.* รัศมี, แสง, การส่องแสง; ที่ทำงาน.

กิรติ *ก.* กระจัดกระจาย, เรี่ยราด, หว่าน.

กิราต *ป.* คนป่า, คนร้าย.

กิราส *ค.* เท็จ, โกง, ไม่จริง.

กิริ-กิริ *อ.* เสียงร้อง **"กิริ-กิริ"** ของนก.

กิริย *นป.,* **กิริยา, กิริยา** *อิต.* กิริยา, กรรม, การกระทำ.

กิริยตา *อิต.* ความเป็นกิริยา (อาการ), สภาพของกรรมที่สร้างขึ้น, การกระทำ.

กิริยติ *ก.* อันเขาทำอยู่.

กิริยวาท *ป.* วาทะที่ว่า กรรมที่ทำแล้วเป็นอันทำ, ความเชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วมีผล.

กิริยาวาที *ป.* ผู้มีปกติกล่าวว่ากรรมที่ทำแล้วเป็นอันทำ, ผู้เชื่อในผลกรรมของกรรม.

กิริยาจิตฺต *นป.* จิตที่เป็นเพียงกิริยาคือไม่จัดลงไปแน่นอนว่า ดีหรือชั่ว, จิตที่ไม่มีผล.

กิรีฏ *ป.,นป.* มงกุฎกระบังเพชร.

กิรีฏี *ค.* ผู้ใส่ชฎา, ผู้สวมชฎา.

กิล *อ.* ดู **กิร;** เสียงดังกิล.

กิลญฺช *ป.,* **กิลญฺชา** *อิต.* เสื่อลำแพน, เสื่อหยาบ.

กิลมติ *ก.* เหน็ดเหนื่อย, เมื่อยล้า, ลำบาก.

กิลมถ *ป.,* **กิลมน** *นป.* ความเหน็ดเหนื่อย, ความลำบาก.

กิลมียติ *ก.* (อัน...) ให้ลำบาก, ให้เหน็ดเหนื่อย, ถูกรบกวน, ถูกทรมาน.

กิลเมติ *ก.* ย่อมให้ลำบาก, ทำให้เหน็ดเหนื่อย.

กิลาส *ป.* โรคกลาก, โรคผิวหนัง.

กิลาสุ *ค.* ลำบาก, เหน็ดเหนื่อย, เมื่อยล้า, ขี้เกียจ.

กิลิ ๑ *อ.*'ดังกิลิ ๆ', ๒ *อิต.* เสียงที่ดัง'กิลิ ๆ'

กิลิชฺชติ *ก.* เปียก, ชุ่ม, (แผล) เป็นหนอง.

กิลิฏฺ ๑ *ไตร.* ถ้อยคำที่ไม่สมต้นสมปลาย; ๒ *กิต.* เศร้าหมอง, ไม่สะอาด.

กิลินฺน *ค.* เปียก, ชุ่ม.

กิลิสฺสติ *ก.* เปียก, ชุ่ม, เศร้าหมอง,ไม่บริสุทธิ์.

กิลิสฺสน *นป.* ความเปียก, ความชุ่ม, ความเศร้าหมอง, ความไม่บริสุทธิ์.

กิเลส *ป.* กิเลส, สิ่งที่ทำใจให้เศร้าหมอง.

กิเลสกาม *ป,* กิเลสกาม, กิเลสเป็นเหตุใคร่.

กิเลสกฺขย *ป.* ความสิ้นแห่งกิเลส.

กิเลสปฺปหาน *นป.* การละกิเลส, การทำลายกิเลส.

กิเลสปุญฺช *ป.* กองกิเลส.

กิเลสภูมิ *อิต.* ภูมิแห่งกิเลสมี ๔ คือ
(๑) สังโยชน์ (๒) อนุสัย
(๓) ปริยุฏฐาน (๔) อุปาทาน.

กิเลสมาร *ป.* กิเลสมาร, มารคือกิเลส.

กิเลสวตฺถุ *นป.* กิเลสวัตถุ, วัตถุเป็นที่ตั้งขึ้นแห่งกิเลส.

กิเลสวิปฺปยุตฺต *ค.* ซึ่งปราศจากกิเลส.

กิเลสสมฺปยุตฺต *ค.* ที่ประกอบด้วยกิเลส.

กิเลเสติ *ก.* ทำให้เศร้าหมอง, ทำให้เปียก.

กิโลมก *นป.* พังผืด.

กิส, กิสก *ค.* ผอม, บาง, ร่างน้อย.

กิสลย *นป.* ข้อ, หน่อ (แห่งต้นไม้).
กิโสร *ป.* ลูกม้า.
กิสฺสติ *ก.* ผอม, อ่อนเพลีย, ล้า, เบื่อหน่าย.
กีจก *ป.* ไม้ไผ่ชนิดหนึ่ง, ขลุ่ย.
กีฏ, กีฏก *ป.* แมลง, ตั๊กแตน, ตัวมอด, ตัวชีผ้าขาว.
กีต *กิต.* อันเขาซื้อแล้ว, อันเขาไถ่มาแล้ว.
กีทิส *ค.* เช่นไร ? อย่างไร ? เหมือนอะไร ?
กีร *ป.* นกแก้ว, นกแขกเต้า.
กีริส *ค.* ดู **กีทิส.**
กีล *ป.ตอ,* หลัก, เสา, เข็มที่ตอกลงไปในดิน.
กีลิต *กิต.* อันเขาผูกแล้ว, อันเขามัดแล้ว.
กีว *อ.* เท่าไร? มากเท่าไร? มีประมาณเท่าไร?
กีวตก, กีวติก *ค.* มากเท่าไร?มีจำนวนเท่าไร?
กีฬติ *ก.* เล่น, เล่นกีฬา, ร่าเริง.
กีฬนก ๑ *นป.* เครื่องเล่น, ตุ๊กตา; ๒ *ค.* ผู้เล่น.
กีฬนา *อิต.* การเล่น, การเล่นกีฬา,การร่าเริง.
กีฬา *อิต.* กีฬา, การเล่น, ความร่าเริง.
กีฬาโกฬ,-โกฬก *นป.* ลูกบอล, ลูกกลม สำหรับเล่น.
กีฬาปนก ๑ *นป.* สิ่งที่ชวนให้เล่น, เครื่องเล่น, ตุ๊กตา; ๒ *ค.,ป.* ผู้ใช้ให้เล่น, ผู้สั่งให้เล่น, เจ้าหน้าที่การกีฬา, นักกีฬา.
กีฬาปสุต *ค.* ผู้ขวนขวายในการเล่น, ผู้ใส่ใจในการกีฬา.
กีฬาเปติ *ก.* ให้เล่น, ฝึก, ซ้อม.
กีฬาภณฺฑก *นป.* ดู **กีฬาปนก** ๑.
กีฬามณฺฑล *นป.* สนามกีฬา, สถานที่ สำหรับแข่งขันกีฬา.
กีฬาสาลา *อิต.* โรงกีฬา, โรงสำหรับการเล่น กีฬา, สถานที่รื่นเริง.
กีฬิกา *อิต.* ดู **กีฬา.**
กีฬิต ๑ *นป.* ดู กีฬา; ๒ *กิต.* อันเขาเล่นแล้ว, อันเขารื่นเริงแล้ว.
กุ ๑ *อิต.* แผ่นดิน; ๒ *อ.* ชั่ว, บาป,น่าเกลียด; น้อย.
กุกุตฺถก *ป.* นกกวัก, นกสาลิกา.
กุโกล *นป.* ต้นพุทรา.
กุกุกุ *ป.,นป.* มาตราวัดเท่ากับหนึ่งศอก.
กุกฺกุจฺจ *นป.* ความรำคาญ, ความเดือดร้อน, ความกังวลใจ.
กุกฺกุจฺจก *ค.* ผู้รำคาญ, ผู้กังวล.
กุกฺกุจฺจายติ *ก.* รำคาญ, กังวล.
กุกฺกุจฺจิย *นป.* ดู **กุกฺกุจฺจ.**
กุกฺกุฏ *ป.* ไก่ตัวผู้.
กุกฺกุฏี *อิต.* แม่ไก่, ไก่ตัวเมีย.
กุกฺกุฏฺฐก,-กุตฺถก *ป.* ไก่เถื่อน,ไก่ป่า, นกกวัก.
กุกฺกุร *ป.* สุนัข, หมา.
กุกฺกุรวติก *ค.* ผู้ประพฤติวัตรเหมือนอย่าง สุนัข, ผู้มีกิริยาอาการเยี่ยงสุนัข.
กุกฺกุล,-กุฬ *ป.* เถ้าหรือถ่าน, ถ่านเพลิง, ชื่อนรกขุมหนึ่ง.
กุกฺกุส ๑ *ป.* รำ; นกเขา, เหยี่ยวดำ, ๒ *ค.* เป็นสี, มีรอย, มีจุด.
กุกฺกุห *ป.* นกเขา; นกออก.
กุงฺกุม *นป.* ดอกบัวบก, หญ้าฝรั่น.
กุงฺกุมี *ค.* ซึ่งผลุดนั่ง; ผู้ทำเสียงอึกทึก.
กุงฺกุมีย *นป.* เสียงอึกทึก, โกลาหล.
กุจ ป. เต้านม, หน้าอกผู้หญิง.

กุจฺฉ *นป.* บัวขาว.
กุจฺฉา *อิต.* การติเตียน.
กุจฺฉิ *ป.,อิต.* ท้อง, ครรภ์, โพรง, ภายใน.
กุจฺฉิฏฐ ๑ *ป.* ลมในกายประเภทหนึ่ง, ลมในท้อง; ๒ *ค.* ซึ่งอาศัยอยู่ในท้อง.
กุจฺฉิฑาห,-ฑาห *ป.* ความเร่าร้อนในท้อง, การอักเสบในกระเพาะ.
กุจฺฉิต *ค.* ต่ำช้าเลวทราม.
กุจฺฉิปริหาร *นป.* การบริหารท้อง, การเลี้ยงชีวิต.
กุจฺฉิปริหาริก *ค.* ผู้บริหารท้อง, (อาหาร) สำหรับบริหารท้อง.
กุจฺฉิโรค *ป.* โรคท้อง, โรคในท้อง.
กุจฺฉิมนฺตุ *ค.* มีครรภ์.
กุจฺฉิวิการ *ป.* ความพิการแห่งท้อง,ลำไส้พิการ.
กุจฺฉิวิตฺถมฺภน *นป.*การค้ำจุนท้อง, การช่วยเหลือให้ลำไส้ปฏิบัติงานได้ตามปกติ (การย่อยอาหาร).
กุช *ป.* ต้นไม้, กอไม้; ดาวพระอังคาร.
กุชน *ค.* โค้ง, งอ.
กุชฺช *นป.* ความคดโกง, ความหลอกลวง.
กุชฺฌติ *ก.* โกรธ, ขุ่นเคือง, ขึ้งเคียด.
กุชฺฌน *นป.*, -นา *อิต.* ความโกรธ, ความขัดเคือง.
กุชฺฌาปน *นป.* การทำให้โกรธ.
กุชฺฌิ *ก.* โกรธแล้ว.
กุชฺฌติ *ก.* (นก) ส่งเสียงร้อง.
กุญฺจ *นป.* เสียงร้อง, เสียงร้องแหลม, เสียงร้องแปร๋แปร๋น ของช้าง (ด้วยความกลัว ตกใจหรือโกรธ).
กุญฺจการ *ป.* การทำเสียงกะต๊าก (ของแม่ไก่).
กุญฺจนาท *ป.* เสียงบันลือดังนกกระเรียน, เสียงช้างร้อง.
กุญฺจิกา *อิต.* กุญแจ, ดาล.
กุญฺจิกาโกสก *ป.,นป.* กล่องใส่กุญแจ.
กุญฺจิกาวิวร *นป.* ช่องใส่กุญแจ, ช่องดาล.
กุญฺจิต *ค.* โค้ง, คด, งอ, เป็นลอน.
กุญฺช *ป.* โพรง, หุบเขา, ที่อันคลุมด้วยไม้เถา.
กุญฺชนที *อิต.* ห้วย, ซอกเขาที่มีน้ำไหล.
กุญฺชร *ป.* กุญชร, ช้าง, ช้างพลาย.
กุญฺชรวร *ป.* ช้างตัวประเสริฐ, ช้างมิ่งเมือง.
กุญฺชรสาลา *อิต.* โรงช้าง.
กุฏ *ป.,นป.* เหยือกน้ำ, หม้อน้ำ.
กุฏก, (กูฏก) *ป.* คนโกง.
กุฏช *ป.* รากไม้ใช้ทำยาชนิดหนึ่ง, ไม้มวกเหล็ก, อัญชันเขียว, ทุมแทง.
กุฏธาริกา *อิต.* ทาสหญิง, หญิงรับใช้, หญิงผู้กระเดียดหม้อน้ำ.
กุฏนฺนฏ *นป.* หญ้าแห้วหมู.
กุฏว *ป.* รังนก.
กุฏสิมฺพลี, (โกฏิสิมฺพลี) *อิต.* ไม้งิ้วป่า.
กุฏิ,-กา *อิต.* กุฏี, กระท่อม, ที่อยู่ของพระ.
กุฏิมฺพิก *ป.* กระฎุมพี , คนมั่งมี, พ่อเรือน.
กุฏิล *ค.,นป.* โค้ง, งอ, โกง, คดโกง; ส่วนที่โค้ง, ที่คด, ที่งอ.
กุฏิลตา *อิต.* ความคด, ความโกง.
กุฏิลภาว *ป.* ความเป็นคนโกง, ความเป็นผู้มีนิสัยโกง.
กุฏี *อิต.* กระท่อม, ห้องเล็ก, เพิง.
กุฏีการ *ป.* การสร้างกุฏี.

กุฏีทุสก *ค.* ผู้ทำลายกระท่อมหรือรัง.
กุฏีปุริส *ป.* คนอยู่กระท่อม, ชาวนา.
กุฏุกุณฺจก *ค.* ใกล้ชิด, กระชับ, แน่น.
กุฏุมฺพ *นป.* ครอบครัว, ทรัพย์สมบัติ, หลักทรัพย์.
กุฏุมฺพิก *ป.* กระฎุมพี, คนมั่งมี,คนมีหลักฐาน, เข้าของที่ดิน, พ่อเรือน.
กุฏฏ ๑ *ป.* แป้ง, ผง; ๒ *ค.* บีบ, คั้น.
กุฏฐ ๑ *นป.* โรคเรื้อน; ต้นโกฐ; ๒ *ค.* เล็ก, น้อย, รอง.
กุฏฐิต *ค.* ร้อน, เดือดพล่าน, ละลาย.
กุฏฐิลิกา *อิต.* ฝัก, เปลือก.
กุฏฐี *ป.* คนเป็นโรคเรื้อน, คนขี้เรื้อน.
กุฐารี *อิต.* ผึ่ง, ขวาน, เครื่องมือตัดไม้.
กุฑฺุพ *ป.* ฟายมือ, ซองมือ.
กุฑฺุมล,-ก *ป.* ดอกไม้ตูม, ดอกไม้ที่กำลังจะแย้มบาน.
กุฑฺฑ *นป.* ฝา, ฝาขัดแตะ.
กุฑฺฑมูล *นป.* รากไม้ชนิดหนึ่ง.
กุณ *ค.* (คน) เป็นง่อย, ขาพิการ, ขาเป๋.
กุณป *ป.* ศพ, ซากศพ.
กุณปดนฺธ *ป.* กลิ่นศพ , กลิ่นซากศพเน่า.
กุณฺฉี *ค.* หดเข้ามา, งอเข้ามา.
กุณาล *ป.* นกดุเหว่า; ชื่อสระใหญ่.
กุณาลก *ป.* นกดุเหว่า.
กุณี *ค.,ป.* เป็นง่อย, กระจอก; คนเป็นง่อย, คนกระจอก.
กุณฺฑ *ค.,ป.* เป็นง่อย,โค้ง, คดงอ; เกียจคร้าน, ไม่คม; คนเป็นง่อย.
กุณฺเฑติ *ก.* ทำให้งอ, ทำให้คด,ทำให้เป็นง่อย.
กุณฺฑ ๑ *นป.,ป.* หม้อหุงข้าว, กระถาง; หม้อน้ำ; สระน้ำ; เหี้ย; ๒ *ค.* คด, งอ.
กุณฺฑก *นป.* รำข้าว.
กุณฺฑกขาทก *ค.* ผู้กินรำข้าว (เป็นอาหาร).
กุณฺฑกงฺคารปูว *ป.,นป.* ขนมเบื้องที่ทำด้วยรำข้าว.
กุณฺฑกปูว *ป.,นป.* ขนมที่ทำด้วยรำข้าว.
กุณฺฑกมุฏฐิ *ป.* รำข้าวหนึ่งกำมือ.
กุณฺฑกยาคุ *อิต.*ยาคูที่ทำด้วยรำข้าว, ข้าวต้มรำ.
กุณฺฑล *นป.* กุณฑล, ต่างหู; ลอนผม.
กุณฺฑลเกส *ค.* มีผมเป็นลอน, มีผมหยักเป็นคลื่น, มีผมดัด.
กุณฺฑลาวฏฺต *ค.* ซึ่งวนเป็นวงกลม (เหมือนลานนาฬิกา).
กุณฺฑลี *ค.* ผู้มีกุณฑล, ผู้ใส่ต่างหู, ผู้มีผมเป็นลอน.
กุณฺฑี,-ฑิกา,-ฑี *อิต.*กุณฑี, คนโทน้ำ,เต้าน้ำ, เหยือกน้ำ, หม้อน้ำ, ถังน้ำเล็กๆ, จั่นน้ำ.
กุณฺฑิก *ค.* ผู้ดัด, ผู้ฝึกให้คดหรือให้โค้ง (ในคำว่า อหิกุณฺฑิก หมองู).
กุทิฏฺฐ *นป.* ท่าผิด, ลัทธิผิด, ความเห็นผิด.
กุตุก *ค.* กระหาย, ต้องการ, โลภ.
กุตุมฺพก *ป.* ดอกกุตุมพกะ (ชื่อดอกไม้ชนิดหนึ่งในอินเดีย).
กุตูหล *ป.,นป.* ความโกลาหล, ความแตกตื่น, ความตื่นเต้น.
กุตูหลมงฺคล *นป.* มงคลตื่นข่าว; งานรื่นเริง, พิธีกรรม.
กุตูหลสาลา *อิต.* ศาลาพักผ่อน, โรงหย่อนใจ, ศาลาสาธารณะ.

กุโต *อ.* แต่ไหน?, จากไหน?.
กุตฺต *นป.* สิ่งที่ถูกทำขึ้น; ความประพฤติ; อากัปกิริยา, กิริยาอาการที่มีเสน่ห์.
กุตฺตก *นป.,ค.* พรมที่ทำด้วยขนแกะใหญ่ที่นางระบำ ๑๖ คนขึ้นไปฟ้อนรำได้; มีมารยาท, แสร้งทำดัดจริต.
กุตฺติ *อิต.* การจัด, การตกแต่ง; ความกลมกล่อม (ของเสียง).
กุตฺติม *ค.* สิ่งที่ถูกทำขึ้น,ของเทียม,ของเนรมิต.
กุตฺถ,กุตฺร *อ.* ที่ไหน? ในที่ไหน? ณ ที่ไหน?
กุถ *ป.,นป.* ผ้าขนแกะ,ผ้าห่มทำด้วยขนแกะ.
กุถติ *ก.* หุง, ต้ม, เดือด.
กุถน *นป.* การย่อยอาหาร.
กุถิต *ค.* เดือด, เดือดพล่าน; (อาหาร) ที่ย่อยแล้ว; ซึ่งถูกทรมาน, ซึ่งระทมทุกข์.
กุทณฺฑก *ป.,นป.* ตะโหงก, ไม้สองอันใช้หนีบคออย่างคา.
กุทสฺสุ *อ.* เมื่อไร? แน่แท้, แน่นอน.
กุทา *อ.* ในกาลไร? เมื่อไร? ในกาลบางครั้ง.
กุทาจน,-นำ *อ.* ในกาลไหน ๆ, ในกาลบางครั้งบางคราว.
กุทาร *ป.* ภรรยาชั่ว, เมียเลว.
กุทารี *ป.,* อิต. ขวาน, จอบ, เสียม.
กุทิฏฐิ *อิต.* ความเห็นชั่ว, ความเห็นผิด, มิจฉาทิฐิ.
กุทฺทาล *ป.* จอบ, เสียม.
กุทฺทาลก *ป.* จอบหรือเสียมเล็ก ๆ.
กุทฺธ *ค.* ผู้โกรธแล้ว, ผู้ขัดเคืองแล้ว.
กุทฺรูส,-ก *ป.* หญ้ากับแก้.
กุนฏิ *อิต.* หินแก้วสีแดง; เม็ดผักชี.
กุนฺต *ป.* หลาว, ทวน, หอก, เหล็กแหลม, คฑา, กระบอง; นกกระเรียน.
กุนฺตนี *อิต.* นางนกกระเรียน.
กุนฺตล *ป.* ผม; หม้อน้ำ.
กุนฺถ *ป.* มดดำ.
กุนฺท *นป.* ต้นคล้า, ต้นตาเสือ; มะลิวัลย์.
กุนฺนที *อิต.* แม่น้ำอ้อย, ลำธาร.
กุปถ *ป.* ทางผิด, ทางไม่ดี.
กุปิต *ค.* ผู้โกรธแล้ว, ผู้ขัดเคืองแล้ว; หวั่นไหวแล้ว, กำเริบแล้ว.
กุปินี *อิต.* แหจับปลา, ร่างแห, เครื่องดัก.
กุปุริส *ป.* คนชั่ว, คนเลว.
กุปฺป ๑ *ค.,ป.,นป.* ซึ่งหวั่นไหว, ไม่มั่นคง, กำเริบ,ความโกรธ, ความกำเริบ, สะเทือน, หวั่นไหว, เสียงร้องโวยวาย, ๒ นป.แร่ธาตุ (หมายถึงแร่ธาตุอื่นๆ นอกจากทองและเงิน.)
กุปฺปติ *ก.* โกรธ, เคือง, หวั่นไหว, กำเริบ, สะเทือน.
กุปฺปน *นป.* ความโกรธ, ความเคือง, ความกำเริบ, ความสะเทือน.
กุปฺปิล *นป.* ดอกไม้ชนิดหนึ่ง.
กุพฺพติ *ก.* กระทำ, ทำ.
กุพฺพนก *ป.* ละเมาะไม้, ป่าย่อย ๆ.
กุพฺพร *นป.* ทูบเกวียน.
กุมติ *อิต.,ค.* ความเห็นอันบัณฑิตเกลียด, ความเห็นผิด, ความเห็นนอกลู่นอกทาง; ผู้เห็นผิด.
กุมาร *ป.* กุมาร, เด็กชาย, เด็กวัยรุ่น; เทพเจ้าแห่งสงคราม.
กุมารก *ป.,นป.* กุมาร, เด็กชาย, สิ่งสำหรับเด็ก, การกระทำเยี่ยงเด็ก.

กุมารกวาท *ป.* วาทะเยี่ยงเด็ก,การพูดอย่างเด็ก.

กุมารกีฬา *อิต.* การเล่นของเด็ก, การรื่นเริงของเด็ก, กีฬาเด็ก.

กุมารปญฺห,-หา *ป.,อิต.* กุมารปัญหา, ปัญหาสำหรับเด็ก, ปัญหาที่ผูกขึ้นพอเหมาะกับภูมิปัญญาของเด็ก.

กุมารภจฺจา *อิต.* นางผดุงครรภ์, คนดูแลเด็ก.

กุมารลกฺขณ *นป.* การทำนายลักษณะเด็ก.

กุมาริกา,-รี *อิต.* กุมารี, เด็กหญิง, เด็กหญิงวัยรุ่น, หญิงพรหมจารี.

กุมารีปญฺห *ป.* การอัญเชิญเทวดาให้เข้าทรงหญิงสาวแล้วถามปัญหา,การให้หญิงสาวเข้าทรงแล้วถามปัญหา,การเป็นหมอทรงหญิงสาว.

กุมาส *ป.* ขนมกุมาส.

กุมิตฺต *ป.* มิตรเลว, เพื่อนชั่ว.

กุมิน *นป.* ข่ายดักปลา, ไซ.

กุมุท ๑ *นป.* ดอกโกมุท, ดอกบุณฑริก, ดอกบัวขาว; ชื่อนรกขุมหนึ่ง; สังขยาจำนวนสูง ๑๐,๐๐๐,๐๐๐^{๙๕} หรือ ๑ มีศูนย์ตามหลัง ๑๐๕ ตัว; ๒ ป. ชื่อช้างประจำทิศ.

กุมุทนาฬ,-นาล *นป.* ก้านดอกบัวขาว, ก้านบัวขาว.

กุมุทปตฺต *นป.* ใบบัวขาว, กลีบบัวขาว.

กุมุทพนฺธว *ป.* พระจันทร์.

กุมุทภณฺฑิกา *อิต.* ธัญญพืชชนิดหนึ่ง.

กุมุทวณฺณ *ค.* มีวรรณะดังดอกโกมุท, มีผิวพรรณเหมือนดอกบุณฑริก, มีสีเหมือนดอกบัวขาว.

กุมุทวน *นป.* หมู่บัวขาว, กอบัวขาว.

กุมุทิกา *อิต.* แตงหนู; ไม้รกฟ้า.

กุมฺภ *ป.* หม้อ, หม้อน้ำ; กระพองหัวช้าง; มาตราตวงเท่ากับ ๑๐ อัมมณะ.

กุมฺภก *นป.* เสากระโดง.

กุมฺภการ *ป.* ช่างหม้อ.

กุมฺภการสาลา *อิต.* โรงช่างหม้อ.

กุมฺภการิกา *อิต.* ตุ่มดินขนาดใหญ่ (ที่คนสามารถเข้าไปอาศัยอยู่ได้).

กุมฺภฏฺฐานกถา *อิต.* การพูดคุยกันถึงเรื่องท่าน้ำ, พูดคุยกันที่บ่อน้ำ.

กุมฺภณฺฑ *ป.* กลองชนิดหนึ่ง.

กุมฺภตฺเถนก *ค.* ผู้ลักด้วยหม้อ, ผู้ขโมยของโดยใช้หม้อเป็นเครื่องมือ (คือใช้ไฟจุดใต้หม้อ).

กุมฺภทาสี *อิต.* นางกุมภทาสี, หญิงสาวที่รับใช้ตักน้ำ, หญิงสาวใช้ที่นำหม้อน้ำไป.

กุมฺภทูหน *นป.* การรีดนมด้วยหม้อ, การรีดนมลงในภาชนะ.

กุมฺภภารมตฺต *ค.* ซึ่งจุประมาณหนึ่งหม้อ; มีปริมาตรหนึ่งหม้อ.

กุมฺภณฺฑ *ป.* ฟักเขียว; กุมภัณฑ์, ยักษ์ประเภทหนึ่งซึ่งเป็นบริวารของท้าววิรุฬหก.

กุมฺภณฺฑสามิ *ป.* นายของเหล่ากุมภัณฑ์, ท้าววิรุฬหก.

กุมฺภณฺฑี *อิต.* กุมภัณฑ์,นางยักษ์; ฟักเขียว.

กุมฺภี *อิต.* หม้อ, หม้อขนาดใหญ่, แตงหนู; ไม้รกฟ้า.

กุมฺภีล *ป.* จระเข้.

กุมฺภีลภย *นป.* ภัยเกิดแต่จระเข้.
กุมฺภีลราชา *ป.* พญาจระเข้.
กุมฺภีลก *ป.* นกชนิดหนึ่ง.
กุมฺม *ป.* เต่า.
กุมฺมคฺค *ป.* ทางผิด.
กุมฺมจ *ป.* ตา, หน่อ, ช่อ.
กุมฺมาส *ป.* ขนมกุมมาส, ขนมหวานชนิดหนึ่งทำด้วยข้าวสุกหรือถั่ว.
กุมฺมิค *ป.* สัตว์เล็ก ๆ.
กุยฺยก *นป.* ดอกสารภี, หมากพลับ.
กุร *นป.* ข้าว, ข้าวต้ม.
กุรงฺค,-รุงฺค *ป.* กวาง, ละมั่ง.
กุรณฺฑก *ป.* หญ้าหางช้าง.
กุรร *ป.* นกเขา, นกออก.
กุรวีก *ป.* นกการเวก, นกดุเหว่า.
กุรุงฺคมิค *ป.* กวาง, เนื้อ.
กุรุนที *อิต.* อรรถกถาวินัย ชื่อกุรุนที.
กุรุร *ป.* ดู **กุรร.**
กุรุวินฺท *ป.* พลอย.
กุรุวินฺทก *ป.* จุดสำหรับอาบ, แป้งผัดหน้าทาตัวหลังจากอาบน้ำแล้ว.
กุรู,-รุ *ป.* ชาวแคว้นกุรุ, แคว้นกุรุ
กุรูร, กุรูรี *ค.* ดุร้าย, โหดร้าย, ทารุณ.
กุล *นป.* ตระกูล, วงศ์, เหล่ากอ, ครอบครัว.
กุลก *ป.* ตะโก, มะเกลือ.
กุลคนฺธน *ค.* ผู้ทำลายตระกูล.
กุลเคห *นป.* เรือนแห่งตระกูล, บ้านประจำตระกูล.
กุลงฺกปาทก *ป.* กรอบเชิงฝา.
กุลงฺกปาทุก *นป.* เขียงเท้าไม้.
กุลงฺคาร *ป.* บุคคลผู้เป็นดุจถ่านเพลิงแห่งวงศ์ตระกูล, ผู้ผลาญวงศ์ตระกูล.
กุลฏา *อิต.* หญิงชั่ว, หญิงไม่บริสุทธิ์.
กุลตนฺติ *อิต.* แบบแผนประจำตระกูล, ประเพณีแห่งตระกูล.
กุลตฺถ *ป.* ถั่วพู.
กุลทตฺติก,-ติย *ค.* (สิ่ง) ที่ตระกูลมอบให้.
กุลทาสี *อิต.* นางกุลทาสี, สาวใช้แห่งตระกูล, หญิงรับใช้ประจำครอบครัว.
กุลทูสก *ค.* ผู้ประทุษร้ายตระกูล, ผู้ทำลายตระกูล.
กุลทฺวาร *นป.* ประตูแห่งสกุล.
กุลธีตุ *อิต.* กุลธิดา, ธิดาแห่งสกุล.
กุลปาลิกา *อิต.* หญิงผู้รักษาตระกูล, หญิงมีสกุล.
กุลปุตฺต *ป.* กุลบุตร, บุตรแห่งสกุล.
กุลมจฺฉริย *นป.* ความตระหนี่ตระกูล, ความหวงแหนตระกูล.
กุลล *ป.* เหยี่ยว, แร้ง.
กุลว *ป.* เรือนคลัง, โรงเก็บของ.
กุลวส *นป.* วงศ์แห่งตระกูล, ตระกูลวงศ์.
กุลสนฺตก *นป.* อันเป็นของมีอยู่แห่งตระกูล; สมบัติของตระกูล, สมบัติประจำตระกูล.
กุลาจล *ป.* มหาบรรพต, ชื่อรวมของภูเขาใหญ่ทั้งเจ็ด คือเขาสัตตบริภัณฑ์ ซึ่งล้อมรอบเขาพระสุเมรุอยู่.
กุลาล *ป.* ช่างหม้อ; ไก่ป่า, เป็ดป่า.
กุลาลจกฺก *นป.* จักรของนายช่างหม้อ, แป้นหมุน, แป้นวงกลมสำหรับปั้นหม้อ.
กุลาว *ป.* ๑ ดู **กุลว;** ๒ นกแขวก.

กุลาวก *นป.* รังนก.
กุลาหก *ป.* กิ้งก่า.
กุลิก *ค.* เป็นไปกับด้วยตระกูล, ซึ่งเนื่องด้วยตระกูล, อันเป็นของตระกูล.
กุลิงฺก,-ลิงฺค *ป.* นกกะลิง.
กุลิตฺถิ *อิต.* กุลสตรี, หญิงผู้มีตระกูล.
กุลิย *ป.* กระรอกบิน.
กุลิส *ป.,นป.* อาวุธพระอินทร์, สายฟ้า.
กุลี *ค.* ดู **กุลิก.**
กุลีน *ค.,ป.* ผู้มีสกุล, คนมีสกุล.
กุลีร,-ลีรก,-พีร *ป.* ปู; กุ้ง.
กุลีรปาท,-ทก *ค.* (เตียง) มีขาเหมือนก้ามปู.
กุลุก,-ลุงฺก *ป.* นกเล็กชนิดหนึ่ง.
กุลูปก,-ปค *ค.* ผู้เข้าไปอาศัยตระกูล, ผู้เข้าถึงตระกูล, คุ้นเคยกับตระกูล.
กุลุฉ ๑ *ป.* แพ; กระด้ง; ๒ ค. ดู **กุลิก.**
กุลุฉก ๑ *ป.* กระชุ, เครื่องสาน; แพชนิดหนึ่ง; กระด้งเล็ก ๆ; ๒ ค. ผู้ได้รับเลี้ยงดูอย่างดี.
กุลุฉกวิหาร *ป.* วิหารธรรมดื้น ๆ, ธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่างง่าย ๆ, ความเป็นอยู่อย่างธรรมดา.
กุลุฉกสณฺฐาน *ค.* มีสัณฐานดังพ่วงแพ-รูปร่างเหมือนแพ.
กุว, กุวึ, กุว *อ.* ที่ไหน?
กุวลย *นป.* ดอกบัว, ดอกอุบล.
กุวาท *ป.* วาทะผิด, ธรรมผิด.
กุวิตกฺก *ป.* ความตรึกผิด, ความคิดผิด.
กุวิสาร *ป.* ไม้ซีก, ไม้ทองกวาว, ไม้ทองหลาง.
กุเวณี *อิต.* ไซ, เครื่องดักปลา, อวน, แห.
กุเวร *ป.* ท้าวกุเวร, ท้าวเวสวัณ, ท้าวโลกบาล ผู้รักษาทิศอุดร.
กุส,-สก *ป.* หญ้าคา, ข่า; สลาก.
กุสกณฺฏก,-กณฺฑก *นป.* หน่อหญ้าคา.
กุสคฺค *นป.* ปลายหญ้าคา.
กุสจีร *นป.* ผ้าคากรอง, ผ้าที่ทำด้วยหญ้าคา.
กุสปาต *ป.* การแจกสลาก, การจับสลาก.
กุสมุฏฐิ *อิต.* หญ้าคาหนึ่งกำมือ.
กุสมุทฺท *ป.* ทะเลน้อย.
กุสล ๑ *นป.* กุศล, บุญ ความดีงาม, กรรมดี; ๒ *ค.* ฉลาด, ชำนาญ, ดีงาม, ถูกต้อง, เป็นกุศล.
กุสลกมฺม *นป.* กุศลกรรม, กรรมดี, ความประพฤติดี, การกระทำที่เป็นกุศล.
กุสลจิตฺต *นป.* กุศลจิต, จิตที่เป็นกุศล, ความคิดที่ดี.
กุสลเจตนา *อิต.* กุศลเจตนา, เจตนาที่เป็นกุศล, ความตั้งใจดี.
กุสลตา *อิต.* ความเป็นผู้ฉลาด,ความชำนาญ.
กุสลธมฺม *ป.* กุศลธรรม, ธรรมที่เป็นกุศล, ธรรมฝ่ายดี.
กุสลปกฺข *ป.* ธรรมฝ่ายกุศล.
กุสลปกฺขิก *ค.* อันเป็นฝักฝ่ายแห่งกุศล.
กุสลมูล *นป.* กุศลมูล, รากเง่าแห่งกุศล.
กุสลวิตกฺก *ป.* กุศลวิตก, ความตรึกที่เป็นกุศล.
กุสลวิปาก *ป.* กุศลวิบาก, ผลแห่งกรรมดี.
กุสลเวทนา *อิต.* เวทนาที่เป็นกุศล.
กุสลสีล *นป.* ศีลอันเป็นกุศล,ความประพฤติดี.
กุสลานุเอสี *ค.* ผู้แสวงหากุศล, ผู้แสวงหาความดี.

กุสลาภิสนฺท *ป.* วิบากเป็นแดนไหลออกแห่งกุศล, ผลแห่งกุศลธรรม, ห้วงบุญ.

กุสา *อิต.* เชือกที่รัดบนจมูกม้ากับบังเหียน.

กุสิ *นป.* ผ้ากุสิ, ชื่อผ้าตัวยืนเล็กรียาวต่อข้างมณฑล และอัฑฒมณฑลในจีวร ๕ ขัณฑ์.

กุสินารา *อิต.* ชื่อนครหลวงของแคว้นมัลละ, ชื่อเมืองที่พระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน.

กุสีต *ค.* เกียจคร้าน, เฉื่อยชา.

กุสีตตา *อิต.*, **กุสิตตฺต** *นป.* ความเป็นคนเกียจคร้าน, ความเกียจคร้าน, ความเฉื่อยชา.

กุสุม *นป.* ดอกไม้; ระดู, ประจำเดือนของผู้หญิง.

กุสุมิต *ค.* มีดอก, กำลังผลิดอก, มีดอกบานสะพรั่ง.

กุสุพฺภ,-โสพฺภ *ป., นป.* บ่อเล็ก, หลุม.

กุสุมฺภ *นป.* ดอกคำ.

กุสุมฺภรา *อิต.* ต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

กุสูล *ป.* ฉาง, ยุ้ง.

กุเสสย *นป.* ดอกบัว.

กุสฺโสพฺภ *นป.* ดู **กุสุพฺภ.**

กุห,-หก *ค., ป.* ผู้โกหก, ผู้หลอกลวง.

กุหณา,-นา *อิต.* การหลอกลวง, การโกง, การฉ้อฉล; สิ่งที่เป็นอันตราย.

กุหนาวตฺถุ *นป.* กุหนาวัตถุ, วัตถุเป็นที่ตั้งแห่งความหลอกลวง, เรื่องที่จัดว่าเป็นการหลอกลวง.

กุหร *นป.* โพรง, รู, ช่อง.

กุหึ *อ.* ณ ที่ไหน? ที่ไหน?

กุหิญฺจนํ,- จิ *อ.* ในที่ไหน? , ที่ไหน?, ในที่ใดที่หนึ่ง.

กุหิยติ *ก.* ร่าเริง.

กุหิร *นป.* ดู **กุหร.**

กุเหติ *ก.* หลอกลวง, โกง.

กุเหลิกา *อิต.* การอบ, การรมควัน.

กุฬีรก *ป.* ไก่ฟ้า.

กุฬีรปาท *ป.* ดู **กุลีรปาท.**

กูชติ *ก.* (นก) ร้อง, ร้องเจี๊ยบจ๊าบ.

กูชน *นป.* เสียงนกร้องเจี๊ยบจ๊าบ.

กูชิต *นป., ค.* เสียงนกร้อง; กึกก้องด้วยเสียงนกร้อง.

กูฏ ๑ *ป., นป.* ยอด, ความเด่น, ช่อฟ้า, ยอดเขา, ขอบ, กอง; ฆ้อง, พะเนินเหล็ก; ๒ *ค., นป.* โกง, ไม่ซื่อตรง, ไม่เชื่อง; ความคดโกง, การปลอม.

กูฏโคณ *ป.* วัวเปลี่ยว, วัวที่ไม่เชื่อง.

กูฏงฺค *นป.* บ่า, ไหล่, จะงอยบ่า.

กูฏงฺคม *ค.* (กลอนเรือน) ซึ่งไปสู่ยอด, ซึ่งไปรวมกันที่ยอด.

กูฏชฏิล *ป.* ชฎิลโกง.

กูฏฏฺฏ *นป.* คดีโกง.

กูฏฏฺฏการก *ป.* ผู้ฉ้อโกง, ผู้สร้างคดีโกง.

กูฏฏฺฐ *ค.* สม่ำเสมอ, เนืองนิจ, แน่นอน, ถาวร, มั่นคง, ไม่หวั่นไหว, ตั้งตรง.

กูฏมาน *นป.* เครื่องชั่งโกง, เครื่องตวงวัดที่ไม่ถูกต้อง.

กูฏวาณิช *ป.* พ่อค้าโกง.

กูฏวินิจฺฉยิกฺกา *อิต.* คำวินิจฉัยที่ไม่ถูกต้อง, ถ้อยคำเท็จ.

กูฏเวที *ป.* คนชอบกล่าวเท็จ, ผู้ใส่ร้าย.
กูฏสิมฺพลี *ป.* ไม้งิ้วป่า.
กูฏาคาร *นป.* เรือนยอด, อาคารที่มีหลังคาเป็นยอดแหลม.
กูเฏยฺย *นป.* ความโกง, ความหลอกลวง.
กูป,-ปก *ป.* หลุม, บ่อ, โพรง; เสากระโดงเรือ.
กูปขณ,-ขน *ป.* คนขุดบ่อ, คนขุดหลุม.
กูปตล *นป.* พื้นหลุม.
กูปามฺพุพาหณ *นป.* ถัง, ครุ.
กูร *นป.* ดู **กุร.**
กูล *นป.* ฝั่ง, ตลิ่ง, เชื่อน, เนินลาด, ข้าง.
กูวร *ค.* สวยงาม, มีเสน่ห์ , น่าชม.
เกก *ป.* ต้นมะซาง.
เกกร *ป.* คนตาเหล่.
เกกา *อิต.* เสียงร้องของนกยูง.
เกกี *อิต.* นกยูง.
เกช *นป.* พืช, บัวที่เกิดในน้ำ.
เกฏภ *นป.* เกฏภศาสตร์, ศาสตร์ชนิดหนึ่งของพราหมณ์ ว่าด้วยวิชาการกวี, ศาสตร์อันเป็นอุปกรณ์แห่งกวี.
เกฏภี *ค.* ผู้คดโกง, ผู้หลอกลวง.
เกณิปาต *ป.* ดู **เกนิปาต.**
เกตก *ป.*, **เกตกี** *อิต.* ต้นการะเกด, ต้นลำเจียก.
เกตน *นป.* ธง.
เกตว *นป.* การโกง, ความหลอกลวง; สกา.
เกตุ *ป.* ธง, เครื่องหมายแห่งความรุ่งโรจน์; รัศมี, ลำแสง.
เกตุกมฺยตา *อิต.* ความอยากทำตนให้ปรากฏดุจธง, ความเย่อหยิ่ง, ความอวดตน.
เกตุมนฺตุ *ค.* ซึ่งประดับด้วยธง.
เกตุมาลา *อิต.* เกตุมาลา, พระรัศมีซึ่งเปล่งอยู่เหนือพระเศียรของพระพุทธเจ้า.
เกตุวนฺตุ *ค.* ดู **เกตุมนฺตุ.**
เกทาร *ป., นป.* นา, ทุ่งนา, นาดอน, ไร่; ภูเขา.
เกทารโกฏิ *อิต.* ที่สุดแห่งนา, ปลายนาดอน.
เกทารปาฬิ *อิต.* เขื่อน, คันนา.
เกนิปาต *ป.* ถ่อ, หางเสือเรือ, กะแชง, ไม้กระโดง.
เกปุก,-พุก *นป.* น้ำ.
เกยูร *นป.* กำไลแขน, กำไลทองต้นแขน.
เกยูรี *ค.* ผู้ใส่กำไลแขน.
เกยฺย *ค.* (สิ่ง) ที่ควรซื้อ.
เกราฏิก *ค., ป.* ผู้คดโกง, ผู้หลอกลวง; คนโกง, คนหลอกลวง; คนตระหนี่.
เกราฏิย *นป.* ความคดโกง, ความหลอกลวง.
เกลาส *ป., ค.* เขาไกรลาส, ชื่อเขาเทือกหนึ่งในภูเขาหิมาลัย; ขาวผ่อง, ขาวโพลน.
เกลิ *อิต.* ความสนุกสนาน, การเล่นกีฬา.
เกลิกา *อิต.* พิณ, ไวโอลิน.
เกลิกุญฺจิกา *อิต.* ลูกสะใภ้.
เกวฏฺฏ *ป.* ชาวประมง, คนหาปลา.
เกวร *นป.* บัวขาว.
เกวล *ค.* อันเดียว, สิ้นเชิง, ทั้งสิ้น, ล้วน.
เกวลํ *อ.* อย่างเดียว, เท่านั้น.
เกวลกปฺป *ค.* เกือบทั้งหมด, แทบทั้งสิ้น.
เกวลปริปุณฺณ *ค.* บริบูรณ์โดยสิ้นเชิง,ครบบริบูรณ์.
เกวลี *ค.* ผู้หมดกิเลสโดยสิ้นเชิง (พระอรหันต์).
เกส *ป.* ผม.
เกสกมฺพล *นป.* ผ้ากัมพลทำด้วยผม, ผ้าห่มทำด้วยผมมนุษย์.

เกสกมฺพลี *ค.* ผู้ห่มผ้ากัมพลที่ทำด้วยผมมนุษย์ (หมายถึงอชิตเกสกัมพล).
เกสกลาป *ป.* มัดแห่งผม, ปอยผม, จุกผม.
เกสกลฺยาณ *นป.* ความงามแห่งผม.
เกสการิก *ค.,ป.* ผู้แต่งผม; ช่างแต่งผม, กัลบก.
เกสธาตุ *อิต.* ธาตุคือพระเกศ, พระเกศธาตุ (ของพระพุทธเจ้า).
เกสนิวาสี *ค.* (เปรต) ผู้นุ่งผม, ผู้มีผมรุงรัง, ผู้มีขนที่ลับดก.
เกสมชฺชก *นป.* หวี.
เกสยติ *ก.* ซูบผอม.
เกสร ๑ *นป.* เกษร, ละอองดอกไม้, ส่วนสืบพันธุ์ในดอกไม้; ขนสร้อยของสัตว์; ๒ *ป.* ไม้บุนนาค, พิกุล, มหาหิงคุ์.
เกสรภาร *ป.* พัดชนิดหนึ่ง.
เกสรสีห *ป.* ไกรสรราชสีห์, ราชสีห์ชาติไกรสร, สิงโตมีขนสร้อยคอ.
เกสรี *ป.* ไกรสร, ราชสีห์, สิงโต.
เกสว ๑ *ป.* พระวิษณุ, พระนารายณ์; ๒ *ค.* มีผมดก, มีผมงาม.
เกสโสภา *อิต.* ความงามแห่งผม, ผมงาม.
เกสหตฺถ *ป.* ปอยผม, มวยผม.
เกสิก *ค.* (ผลมะม่วง) มีไคล, เข้าไคล.
เกโสโรปน *นป.* การปลงผม, การตัดผม.
เกโสหารก *ป.* ช่างตัดผม, กัลบก.
เกหนา *อิต.* ความอยาก, ความปรารถนา, ความโลภ.
เกหายติ *ก.* ปรารถนาจะเล่น,อยากเล่น.
เกหายน *นป.* ความปรารถนาจะเล่น, ความอยากเล่น.
เกหาส *ป.* ดู **เกลาส.**
เกหิ *อิต.* กีฬา, การเล่น; การเยาะเย้ย.
โกก *ป.* สุนัขป่า, หมาใน; ต้นอินทผลัม.
โกกเทว *ป.* นกพิราบ.
โกกนท *นป.* บัวแดง.
โกกนทพนฺธุ *ป.* พระอาทิตย์.
โกกาสก,-สิก *ป.* บัวแดง.
โกกิล *ป.* นกดุเหว่า.
โกจิ *ป., ค.* ใครๆ, คนบางคน; บางคน, บางอย่าง.
โกจฺฉ *นป.* เก้าอี้, เก้าอี้หวาย, ตั่ง; หวี, แปรง; หลัง (มือ, เท้า.)
โกจฺฉการ *ป.* ช่างทำหวี, ช่างทำแปรง.
โกช *ป.* เกราะ, เสื้อเกราะ.
โกชว *ป.* ผ้าโกเชาว์, ผ้าลาดใหญ่, พรมที่ทำด้วยขนแกะ.
โกญฺจ *ป.* นกกระเรียน, นกยาง; เสียงร้องของช้าง, (ช้างร้อง) เสียงแปร๋แปร๋น.
โกญฺจนาท *ป.* ดู **กุญฺจนาท.**
โกญฺจราว *ป.* ดู **กุญฺจนาท.**
โกญฺจวาทิก *ป.* นกกระเรียนและนกตระกรุม.
โกญฺจา *อิต.* นกกระเรียน, นกกระสา,นกยาง.
โกฏ *ค.* (ภูเขา) มียอด; ป้อม, ที่มั่น.
โกฏจิกา *อิต.* อวัยวะสืบพันธุ์หญิง.
โกฏร , โกฏว *ป.* โพรงไม้, ปล้องไม้.
โกฏิ *อิต.* ที่สุด, ปลาย, ยอด, มุม, ขอบ, เงื่อน; หนึ่งโกฏิ, สังขยาจำนวน ๑๐ ล้าน.
โกฏิก *ค.* มียอด, มีปลาย, มีที่สุด.
โกฏิคต *ค.* ผู้ถึงที่สุด, ผู้บรรลุพระนิพพาน.

โกฏิปฺปโกฏิ *อิต.* สังขยาจำนวนสูงเท่ากับ ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ " หรือเท่ากับ ๑ ตามด้วยศูนย์ ๒๑ ตัว,

โกฏิปฺปตฺต *ค.* ดู **โกฏิคต.**

โกฏิย *ป.* พังพอน.

โกฏิล *ค.* ผู้คดโกง.

โกฏิลฺล *นป.* ความคดโกง.

โกฏิสิมฺพลี *ป.* ดู **กูฏสิมฺพลี.**

โกฏี *ค.* มีจุดหมาย, มีที่สุด.

โกฏฺฏมฺพร *นป.* ผ้าอย่างดี, ผ้าทอด้วยขนสัตว์มีเนื้อละเอียด.

โกเฏติ *ก.* เพิก; เคาะ.

โกฏฺฏ *ค.* ถูกทุบ, ถูกฟาด, ซึ่งแตกออก.

โกฏฺฏน *นป.* การทุบ, การฟาด, การขยี้, การตำ.

โกฏฺฏิม *ป., นป.* ทางเดินที่ปูด้วยหินลูกรัง.

โกฏเฏติ *ก.* ทุบ, ฟาด, บด, ขยี้, โขลก, ตำ, ตี.

โกฏฺฐ ๑ *ป., นป.* กระเพาะ, ลำไส้, ท้อง; ยุ้ง, ฉาง, ห้องเก็บของ, กุฏิพระ; ช่อง, โพรง, ห้อง; ๒ *นป.* ต้นโกฐ; ๓ *ป.* นกเปล้า.

โกฏฺฐก *นป.* ซุ้ม, ป้อม, ที่หลบซ่อน, ห้องเก็บของ. ยุ้ง, ฉาง.

โกฏฺฐฏฺฐิ *อิต.* กระดูกท้อง.

โกฏฺฐพฺภนฺตร *นป.* ภายในแห่งท้อง, ลำไส้.

โกฏฺฐพิกา,-พี *อิต.* ฉางข้าว.

โกฏฺฐาคาร *ป.,นป.* เรือนคลัง, ยุ้ง, ฉาง, โกดัง.

โกฏฺฐาคาริก *ป.* เจ้าหน้าที่รักษาคลัง, คนรักษาโกดัง.

โกฏฺฐาส *ป.* โกฏฐาส, ส่วน, ภาค.

โกฏฺฐาสย *ป.* ลมในไส้.

โกฏฺฐุ *ป.* สุนัขจิ้งจอก, หมาใน.

โกณ *ป.* มุม, ปลาย, คม, ริม, ไม้ดีดคันพิณ; คมดาบ.

โกณฺฑ *ป.* คนห้าวหาญ, คนอวดรู้.

โกณฺฑ *ป.* คนเปลี้ย; คนง่อย.

โกณฺฑ *ป.* คนพิการ, คนชั่วช้า.

โกณฺฑญฺญ *ป.* ตระกูลที่รุ่งเรืองตระกูลหนึ่ง; โกณฑัญญภิกษุ.

โกตุก *นป.* แหวนแต่งงาน;ความประหลาดใจ.

โกตูหล,-หฬ *นป.* ความอึกทึก, ความครึกโครม.

โกตูหลฑิณฺฑ *ป.* เสียงโกลาหล.

โกตฺถฉิ,ฬี *อิต.* ดู **โกฏฺฐพิกา.**

โกตฺถุ,-ฑุก *ป.* ดู **โกฏฺฐ.**

โกทณฺฑ *นป.* เกาทัณฑ์, ธนู, หน้าไม้, ลูกศร.

โกทุมฺพร *นป.* ดู **โกฏุมฺพร.**

โกธ *ป.* ความโกรธ, ความขัดเคือง.

โกธครุ *ค.* ผู้หนักในความโกรธ, ผู้มักโกรธ.

โกธน *ค.* ,*นป.* ผู้มักโกรธ, ความโกรธ.

โกธปญฺญาณ,-ฌาน *ค.* ผู้มีความโกรธเป็นเครื่องปรากฏ, ผู้โกรธง่าย.

โกธภกฺข *ค.* (ยักษ์) มีความโกรธเป็นภักษา (ธรรมดายักษ์ยิ่งโกรธก็ยิ่งมีวรรณะเอิบอิ่มขึ้นดุจได้กินอาหาร).

โกธวินย *ป.* การบรรเทาความโกรธ, การกำจัดความโกรธ.

โกธุปายาส *ป.* การประสบกับความโกรธแค้น, ความคับแค้นด้วยสามารถ แห่งความโกรธ, ความคับอกคับใจ.

โกนฺต *ป.* ดู **กุนฺต.**

โกป *ป.* ความโกรธ, ความกำเริบ.
โกปนฺตร *ค.* ผู้ตกอยู่ในอำนาจความโกรธ.
โกปเนยฺย *ค.* เป็นที่ตั้งแห่งความโกรธ.
โกปี *ค.* ผู้มีความโกรธ.
โกปีน *นป.* ของลับ, อวัยวะสืบพันธุ์; กรรมอันไม่สมควร; เปลือกไม้, ใย, ผ้าขาวม้า.
โกปีนนิทฺทหนี *ค.* เป็นเหตุไม่รู้จักละอาย.
โกเปติ *ก.* ทำให้เกิดโกรธ, ละเมิด (กฎ).
โกมล *ค.* อ่อน, ละเอียดอ่อน, น่ารัก.
โกมาร,-รก,-ริก *ค.* ผู้ตั้งอยู่ในวัยรุ่นหนุ่มสาว.
โกมารพฺรหฺมจริยา *อิต.* การประพฤติพรหมจรรย์เนื่องมาแต่ตนดำรงอยู่ในวัยเด็ก, พรหมจรรย์ที่ประพฤติสืบต่อมาตั้งแต่ยังเป็นเด็ก.
โกมารภจฺจ ๑ *นป.* วิชาสำหรับรักษาโรคเด็ก, กุมารเวชวิทยา; ๒ *ค.* ผู้ที่เจ้าชายชุบเลี้ยง (หมายถึงกหมอชีวกโกมารภัจ).
โกมารี *อิต.* กุมารี, หญิงรุ่นสาว,หญิงพรหมจารี.
โกมุที *อิต.* แสงจันทร์; วันเพ็ญเดือน ๑๒.
โกรก *ป., นป.* ดอกไม้ใกล้จะบาน; ฝัก.
โกรกิต *ค.* มีดอกตูม.
โกรชิก *ค.* ผู้วางหน้าเฉยเมย, ผู้ปั้นปึ่ง.
โกรณฺฑก *ป.* ต้นหรือดอกหงอนไก่.
โกรพฺย,-วฺย *ค., ป.* ผู้เป็นเหล่ากอแห่งกุรุ, ผู้สืบเชื้อสายมาแต่เผ่ากุรุ, เป็นชาวแคว้นกุรุ; เหล่ากอแห่งกุรุ; ชาวแคว้นกุรุ.
โกริยา *อิต.* แม่ไก่.
โกล *ป. นป.* พุทรา; ไม่ปรู, จิงจ้อ, สะเดา; กระเบา; มะดูก.
โกลก *นป.* กระวาน; พริกไทย.
โกลงฺโกล *ค.* ผู้ไปจากตระกูลสู่ตระกูล (พระโสดาบัน) ผู้ยังต้องเกิดอยู่ในภพอีก ๒ภพบ้าง ๓ภพบ้างจึงจะได้บรรลุพระอรหันต์.
โกลญฺญ *ค.* ผู้เกิดแต่ตระกูล (ที่ดี),ผู้มีตระกูล.
โกลฏฺฐิ *นป.* เมล็ดกระเบา, เมล็ดพุทรา.
โกลฏฺฐิปกฺขิ *ป.* นกเขา.
โกลมตฺตี *ค.* มีขนาดเท่าผลกระเบา, มีขนาดเท่าผลพุทรา.
โกลมฺพ,-พมฺพ *ป.* ตุ่มใหญ่.
โกลรุกฺข *ป.* ต้นกระเบา, พุทรา.
โกลวลฺลี *อิต.* ดีปลี, ชะพลู.
โกลสมฺปาก *ค.* ซึ่งให้สุกกับด้วย (น้ำคั้น) ผลพุทรา, ซึ่งเคี่ยวหรือกวนกับ (น้ำคั้น) ผลพุทรา.
โกลาป *ค., นป.* กลวง, แห้ง, ไม่มียาง; ไม้ตายยืนต้น, ไม้กลวง, ไม้เป็นโพรง.
โกลาหล *ป., นป.* ความโกลาหล, ความสับสนอลหม่าน.
โกลิต *ป.* นามเดิมของพระมหาโมคคัลลานเถระ.
โกลิย ๑ *ป.* โกลิยวงศ์; ๒ *ค.* ผลกระเบา.
โกลี *อิต.* กระเบา.
โกลีนิย *ค.* (สตรี) ผู้ควรแก่ตระกูล, สตรีเป็นมิ่งขวัญแห่งตระกูล.
โกเลยฺยก *ค.* ผู้ควรแก่ตระกูล, ผู้มีตระกูล, ผู้เป็นมิ่งขวัญแห่งตระกูล; (สุนัข) พันธุ์ดี, ซึ่งฝึกดีแล้ว.
โกวิท *ค.* ฉลาด, ชำนิชำนาญ, รอบรู้.
โกวิฬาร *ป.* ต้นปาริชาตในดาวดึงสเทวโลก; ไม้ซึก, ไม้ทองกวาว, ไม้ทองหลาง.

โกส *ป., นป.* ฝัก, ปลอก; ยุ้ง, ฉาง, ห้องเก็บของ, กุดัง, คลัง; ภาชนะใส่อาหาร; รังไหม; ถุงอัณฑะ; มาตราวัดยาว ๕๐๐ ชั่วคันธนู.

โกสก *ป.* ถ้วย, กระบวย, แก้วน้ำ; ฝัก, ปลอก, กล่อง.

โกสการก *ป.* ตัวไหม.

โกสโกฏฐาคาร *ป., นป.* เรือนคลังและยุ้งฉาง.

โกสช *ป.* อำนาจที่เกิดขึ้นเพราะมีทรัพย์, ความโอ่อ่าเพราะมีทรัพย์.

โกสชุช *นป.* ความเกียจคร้าน, ความเฉื่อยชา.

โกสผล *นป.* กระวาน, ลูกจันทน์.

โกสมฺพี *อิต.* เมืองโกสัมพี, นครหลวงแห่งแคว้นวังสะ.

โกสล *ป.* แคว้นโกศล.

โกสลฺล *นป.* ความเป็นคนฉลาด.

โกสาตกี *อิต.* บวบขม, เมล็ดบวบ.

โกสารกฺข *ป.* ขุนคลัง, บุคคลที่รักษาคลังหรือยุ้งฉาง.

โกสิ *อิต.* ฝัก (ดาบ).

โกสิก *ป.* นกเค้าแมว, นกทึดทือ; ไม้กำคูณ.

โกสินารก *ค.,ป.* ผู้อาศัยอยู่ในเมืองกุสินารา; ชาวเมืองกุสินารา.

โกสิย *ป.* ท้าวโกสีย์, พระอินทร์; นกเค้าแมว, นกฮูก, นกแสก.

โกสี *อิต., ป.* ต้นมะม่วง; รองเท้า.

โกเสยฺย *ค., นป.* (ผ้า) ซึ่งทอด้วยไหม, ผ้าไหม, ผ้าแพร, ผ้าม่วง.

โกเสยฺยปาวาร *ป.* ผ้าห่มซึ่งทอด้วยไหม, เสื้อคลุมไหม.

โกเสยฺยวตฺถ *นป.* ผ้าไหม.

โกโสหิต *ค.* ซึ่งอยู่ในฝัก.

โกหญฺญ *นป.* ความเป็นคนหลอกลวง, ความโกหก.

โกหาป *ค., ป.* ดู **โกฉาป.**

กฺริยา *อิต.* ดู **กิริยา.**

กฺริยากปฺปวิกปฺป *ป.* ศาสตร์ว่าด้วยกระบวนการแต่ง (อันเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่กวี) หมายถึงเกฎุภศาสตร์.

กฺว *อ.* ที่ไหน?, ณ ที่ไหน?.

กฺวจิ *อ.* ในที่บางแห่ง, ที่ใดที่หนึ่ง.

ข.

ข *นป.* ที่ว่าง, กลางหาว, ท้องฟ้า.

ขค *ป.* นก, ผู้ไปในท้องฟ้า; ลูกศร; พระอาทิตย์; ลมพระพาย.

ขคฺค *ป.* พระขรรค์, ดาบ, กระบี่, มีด; แรด.

ขคฺคคาหก *ป.* ผู้ถือดาบ, ผู้ถือพระขรรค์, ผู้ถือกระบี่.

ขคฺคตล *นป.* ใบพระขรรค์, ใบดาบ, ใบมีด.

ขคฺคธร *ค.* ผู้ถือพระขรรค์, ผู้ถือดาบ.

ขคฺคธารา อิต. คมพระขรรค์, คมดาบ.

ขคฺควิสาณ *ป.,นป.* นอแรด, สัตว์มีเขาเหมือนดาบ.

ขจร *ป.* เมฆ; ลม; พระอาทิตย์; นก (ผู้ไปในอากาศ).

ขจติ *ก.* ขจิต, กะไหล่, ประดับ; ตกแต่ง.

ขช *ป.* ช้อน, ทัพพี.

ขชป *ป.* เนยเหลว.

ขชล *ป.* หิมะแข็ง, น้ำฝน.

ขชุช ๑ *นป.* อาหารแข็ง, ของเคี้ยว;
๒ *ค.* ของควรเคี้ยว.

ขชฺชก ๑ *นป.* ดู **ขชฺช** ๑; ๒ *ค.* ดู **ขชฺช** ๒.
ขชฺชติ *ก.* (กรรมวาจกของขาทติ) อันเขาเคี้ยวกิน.
ขชฺชนฺตร *นป.* ของเคี้ยวต่าง ๆ.
ขชฺชุ *อิต.* หิด, โรคกลาก.
ขชฺชุรี *อิต.* อินทผลัม, ต้นเป๋ง.
ขชฺโชปนก *ป.* หิ่งห้อย.
ขณฺช *ค.* กระจอก, ง่อย.
ขณฺชโขฏ *ป.* การเดินเขยก.
ขณฺชติ *ก.* เขยก, เดินกระโผลกกระเผลก.
ขณฺชน ๑ *นป.* การเดินเขยก; ๒ *ป.* นกเป็ดน้ำ, นกไส้; นกกางเขน.
ขณฺชรีฏ *ป.* ดู **ขณฺชน** ๒.
ขฏก *ป.* กำมือ.
ขฏขฏ *ค.* (เสียง) ขฏะขฏะ.
ขฏขาทก *ป.* ถ้วยแก้ว; สุนัขจิ้งจอก; กา.
ขฏิ *อิต.* รอยแผลเป็น; หีบศพ.
ขฏิกา *อิต.* ชอล์กขาว, ดินสอขาว.
ขโฏปิกา *อิต.* เตียง, ที่นอน, เก้าอี้ยาว.
ขณ ๑ *ป.* ขณะ, ครู่, ครั้งคราว, สมัย, ยาม, มาตรานับเวลาเท่ากับ ๑๐ อัจฉรา; ๒ *นป.* การขุด.
ขณติ *ก.* ขุด, ถอน, ทำลาย.
ขณน *นป.* การขุด.
ขณมุหุตฺต *ป.* มาตรานับเวลาเท่ากับ ๑๐ มุหุตตะ.
ขณลย *ป.* มาตรานับเวลาเท่ากับ ๑๐ ลยะ.
ขณาตีต *ค.* ล่วงโอกาส, พลาดหวัง.
ขณิก *ค.* ชั่วขณะ, ชั่วยาม.
ขณิกตฺต *นป.* ความมีเพียงชั่วครู่ชั่วยาม; ความหายไป.
ขณิตฺติ,-ตี *อิต.* จอบ, เสียม, พลั่ว.
ขเณน *ก.วิ.* ชั่วขณะ, ชั่วครู่.
ขณฺฑ ๑ *ป.* กิ่ง, ชิ้น, ท่อน, ส่วน; น้ำอ้อยก้อน, ลูกกวาด; ๒ *ค.* ซึ่งแตก, ทำลาย.
ขณฺฑติ *ก.* แตก, หัก.
ขณฺฑทนฺต *ค.* ผู้มีฟันหัก (ฟันหลุด).
ขณฺฑน *นป.* การแตก, การหัก.
ขณฺฑผุลฺล *นป.* ส่วนที่แตกหักออกไป.
ขณฺฑาขณฺฑำ *ก.วิ.*(แตก) เป็นท่อนน้อยท่อนใหญ่.
ขณฺฑาขณฺฑิก *ค.* (ของที่แตก) เป็นท่อนน้อยท่อนใหญ่, แตกออกเป็นชิ้น.
ขณฺฑิกา *อิต.* ส่วน, ชิ้น, ก้อน, กอง; ไม้เท้า.
ขณฺฑิจฺจ *นป.* ความเป็นของหัก (ฟัน).
ขณฺเฑติ *ก.* ทำให้แตก, ทำลาย, ละเมิด, สละ, เลิก.
ขตก *นป.* ความเสียหาย, ความบาดเจ็บ.
ขตฺต *นป., ป.* การปกครอง, อำนาจ, ราชสมบัติ, กษัตริย์, เจ้าชาย, เจ้านาย.
ขตฺตช *ป.* ผู้เกิดแต่วรรณะกษัตริย์ (แม่เป็นศูทร พ่อเป็นกษัตริย์).
ขตฺตธมฺม *ป.* ธรรมนูญการปกครอง, หลักการปกครอง, รัฐศาสตร์.
ขตฺตวิชฺชา *อิต.*, **ขตฺตเวท** *ป.* นโยบายการปกครอง, วิชาการปกครอง.
ขตฺติย *ป.* กษัตริย์, พระเจ้าแผ่นดิน, ชาตินักรบ; เจ้าชาย, เจ้านาย, คนชั้นสูง.
ขตฺติยกญฺญา *อิต.*นางกษัตริย์, หญิงกษัตริย์, เจ้าหญิง.
ขตฺติยกุล *นป.* วงศ์กษัตริย์, ราชตระกูล.

ขตฺติยช *ป.* ผู้เกิดแต่วรรณกษัตริย์ (แม่เป็นพราหมณี).
ขตฺติยปริสา *อิต.* เหล่ากษัตริย์, พวกกษัตริย์.
ขตฺติยมหาสาล *ป.* กษัตริย์มหาศาล, กษัตริย์ที่มีพระราชสมบัติมาก.
ขตฺติยมาน *ป.* ขัตติยมานะ, มานะว่าเป็นกษัตริย์, มานะของกษัตริย์, ความถือตัวว่าเป็นกษัตริย์.
ขตฺติยมายา *อิต.* มารยากษัตริย์.
ขตฺติยสุขุมาล *ค.* ผู้ละเอียดอ่อน, ผู้นุ่มนวลเหมือนกษัตริย์, ผู้ดี.
ขตฺติยา,-ยานี *อิต.* นางกษัตริย์, เจ้าหญิง.
ขตฺตุ *ป.* นายสารถี, ราชอำมาตย์; นายประตู; ผู้ขุด.
ขตฺตุ *ก.วิ.* ครั้ง, (ใช้ต่อหลังศัพท์สังขยา เช่น **ติกฺขตฺตุ**=สามครั้ง).
ขทิร *ป.* ไม้ตะเคียน; ไม้สะแก; ไม้พะยอม; พระจันทร์.
ขนติ *ก.* ดู **ขณติ**.
ขนิตฺตี *อิต.* จอบ, เกรียงสำหรับโบกปูน.
ขนฺติ,-ขนฺตี *อิต.* ความอดทน, ความอดกลั้น.
ขนฺติก *ค.* ผู้อดทน, ความนิ่งเฉย.
ขนฺติมนฺตุ, ขนฺตุ *ค.* มีความอดทน.
ขนฺทติ *ก.* กระโดด.
ขนฺธ *ป.* ขันธกุมาร; บ่า, ไหล่, ต้นคอ; ขันธ์, ลำต้นไม้; หมู่, กอง, พวก, หมวด, ส่วน; ขันธ์ ๕ ของสัตว์, (ปัญจ) ขันธ์.
ขนฺธก *ป.* ส่วน, ภาค, กอง.
ขนฺธเทส *นป.* คอช้าง.
ขนฺธปญฺจก *นป.* รูปนามที่แยกออกเป็นกอง คือ รูป, เวทนา, สัญญา, สังขารและวิญญาณ.
ขนฺธาวาร *ป.* ค่าย, แนวต้านทาน.
ขปฺป *ป.* น้ำตา.
ขม *ค.* อดทน, อดกลั้น, อภัยให้.
ขมติ *ก.* อดทน, อดกลั้น, ข่มใจได้, อภัยให้.
ขมน *นป.* ดู **ขนฺติ** .
ขมา *อิต.* ๑ ดู **ขนฺติ**; ๒ แผ่นดิน.
ขมาปน *นป.* การบอกให้ยกโทษให้, การให้ขอขมา.
ขมาเปติ *ก.* บอกให้ยกโทษให้, ขอโทษ, ขออภัย.
ขมฺภ *ป.* ไม้ยัน, ไม้ค้ำ, ตอหม้อ, ผู้ค้ำจุน.
ขมฺภกต *ค.* ผู้ทำการค้ำจุน, ผู้สนับสนุน.
ขมฺเภติ *ก.* ยัน, ค้ำ, สนับสนุน; ขัดขวาง, ดับ.
ขย *ป.* ความสิ้นไป, โรคผอมแห้ง.
ขยาตีต *ค.* ล่วงเลยไป, การหมดไปแล้วกลับคืนมาใหม่.
ขยานุปสฺสนา *อิต.* ความรู้แจ้งเห็นจริงในความเสื่อม.
ขร ๑ *ป.* ลา, ล่อ, เลื่อน; ๒ *นป.* น้ำ; ๓ *ค.* ดุ, ดุร้าย, ขรุขระ, กล้า, แข็ง, คม, ปวดร้าว, เจ็บไข้.
ขรติ *ก.* ไหล.
ขรตฺต *นป.* ความขรุขระ, ความหยาบ.
ขรตฺตจ *ป.* สับปะรด.
ขรตา *อิต.* ดู **ขรตฺต**.
ขราชิน *นป.* หนังสัตว์ขรุขระ เช่น เครื่องนุ่งห่มของฤษี.
ขล *ป.* ลานข้าว; ตะกอน, ผงละเอียด; ความชั่ว.

ขลกาล *ป.* ฤดูนวดข้าว, กาลนวดข้าว.
ขลคฺค *นป.* การลงมือนวดข้าว,ต้นฤดูนวดข้าว.
ขลมณฺฑล *นป.* มณฑลแห่งลาน,ลานนวดข้าว.
ขลติ *ก.* ลื่น, พลาดเท้า, สะดุด.
ขลิก *นป.* กระดานสกา.
ขลิต ๑ *นป.* ความผิด, ความพลั้งพลาด;
๒ *ค.* ล้าน, เตียน, โล่ง.
ขลีน *ป.* บังเหียนม้า.
ขลุ *อ.* แน่แท้, แท้จริง, ได้ยินว่า.
ขลุงฺก *ป.* ม้ากระจอก, ม้าขาเขยก.
ขลฺล *ป., ค.* รางน้ำ, เครื่องแต่งตัวที่ทำด้วย
หนัง; แตก, ร้าว.
ขลฺลาฏ *ค.* ดู **ขลิต** ๒.
ขลฺลาฏสีส *ค.* มีศีรษะล้าน, คนหัวล้าน.
ขลฺลาฏิย *นป.* ความเป็นผู้หัวล้าน.
ขลฺลิกา *อิต.* กะทะทอด.
ขเลติ *ก.* ล้าง.
ขโลปี *อิต.* หม้อ, หม้อน้ำ.
ขห ๑ *ป.* คนพาล, คนชั่ว, คนกักขฬะ;
๒ *ค.* หยาบคาย, ดุร้าย, แข็ง, กักขฬะ.
ขหุ๋ก, ขหุงฺก *ป.* ดู **ขลุงฺก.**
ขวสุส *ป.* น้ำค้างแข็งสีขาว.
ขวาริ *ป., นป.* น้ำฝน.
ขาณ *ป., นป.* ตอไม้, เสา.
ขาณุก *ป.* ตอไม้, หลัก, เสา.
ขาต ๑ *นป.* ตระพังน้ำ, สระน้ำ;
๒ *กิต.* ถูกขุดแล้ว; อันเขากล่าวแล้ว.
ขาตุตหุ *นป.* คู, คลอง.
ขาท *นป.* การกิน.
ขาทก *ค.* ผู้กิน, ผู้อาศัย (อาหาร) เป็นอยู่.
ขาทติ *ก.* กิน, เคี้ยว, กัด, ขบ.
ขาทน *นป.* การเคี้ยวกิน, การกลืนกิน.
ขาทนีย ๑ *นป.* ของควรเคี้ยว, อาหารแข้น,
อาหารแข็ง; ๒ *ค.* อันควรเคี้ยวกิน.
ขาทา *อิต.* อาหาร.
ขาทาปน *นป.* การให้เคี้ยวกิน, การป้อน.
ขาทาเปติ *ก.* ให้เคี้ยวกิน, ป้อน.
ขาทิตตฺต *นป.* ความเป็นสิ่งอันเขาเคี้ยวกิน
แล้ว, การถูกเคี้ยวกินแล้ว.
ขาทิตุ *อ. (ปฐ.,จตุ.)* การเคี้ยวกิน, เพื่อเคี้ยวกิน.
ขายติ *ก.* ปรากฏว่า, คล้ายกับว่า,
ประหนึ่งว่า; กล่าวว่า, เรียกว่า.
ขายิต ๑ *นป.* ของที่กินแล้ว; ๒ *ค.* กินแล้ว.
ขาร *ป.* ที่ที่มีดินเค็ม, ขี้เถ้า, น้ำด่าง.
ขารก ๑ *ป.* ช่อดอกไม้สด; ไม้ช้างน้าว,
ไม้อ้อยช้าง; ๒ *ค.* รสเค็ม, รสแสบ.
ขาราปตจฺฉิก *ป.* การทรมาน, การลงโทษ
วิธีหนึ่ง โดยการใช้มีดสับร่างกาย
แล้วเอาแผลจุ่มน้ำกรดทำให้เนื้อหนัง
เอ็นหลุดไปให้เหลือแต่โครงกระดูก.
ขาริ, ขารี *อิต.* มาตราตวงเท่ากับ ๓ มาณิกา.
ขาริก ๑ *ค.* มีรสเค็ม, มีรสแสบ;
๒ *ค.* เนื่องด้วยมาตราตวงชื่อว่า ขารี.
ขาริกาช, ขาริวิช *ป., นป.* สาแหรก,
เครื่องหาบบริขารของพวกดาบส.
ขาเปติ *ก.* ล้าง, ซัก, ชำระ.
ขิชฺชติ *ก.* เดือดร้อน, ระทมทุกข์.
ขิฑฺฑาปโทสิก *ค.* ผู้อันความเพลิดเพลิน
ประทุษร้าย คือ ได้รับโทษจากการเล่น.
ขิฑฺฑรติ *อิต.* ความเพลิดเพลินในการเล่น.

ขิฑฺฑา *อิต.* การเล่น, การร่าเริง, กีฬา.
ขิฑฺฑาทสก *นป.* รอบสิบปีของการเล่น, ได้แก่สิบปีที่สองของชีวิตมนุษย์ คือ ๑๑-๒๐ ปี ของอายุ.
ขิตฺต *กิต.* ขว้างแล้ว, ซัดแล้ว, พุ่งแล้ว.
ขิตฺตจิตฺต *ค.* ผู้มีจิตฟุ้งซ่านแล้ว.
ขิทิร *ป.* พระจันทร์; สถานที่ล้างบาป.
ขิป *ป., นป.* สิ่งที่ซัดไป, สิ่งปกคลุม, เสื้อคลุม; แห, อวน, สุ่ม.
ขิปติ *ก.* ซัดไป, ขว้างไป; จาม.
ขิปน *นป.* การซัดไป, การขว้างปา.
ขิปิต ๑ *นป.* การจาม, การแสดงการดูถูกโดยวิธีย่นจมูก; ๒ *กิต.* ขว้างไปแล้ว.
ขิปิตสทฺท *ป.* เสียงจาม.
ขิปฺป ๑ *ป.* แห, อวน, ไซ, ลัน; ๒ *ค.* เร็ว, ด่วน, พลัน.
ขิปฺปตรํ *ก.วิ.* เร็วกว่า, ด่วนกว่า, รีบมาก.
ขิปฺปิ *ก.วิ.* เร็ว, พลัน.
ขิล, ขิพ *นป.* ความด้าน, ความกระด้าง; ที่ซึ่งปลูกอะไรไม่ขึ้น.
ขีณ *กิต.* สิ้นไปแล้ว, หมดไปแล้ว;ทำลายแล้ว.
ขีณตา *อิต.* **ขีณตฺต** *นป.* ความสิ้นไป, ความหมดไป.
ขีณพีช *ค.* ผู้มีพืชคือตัณหาสิ้นแล้ว.
ขีณาสว *ป.* พระขีณาสพ, ผู้หมดอาสวะ, พระอรหันต์.
ขียติ *ก.* สิ้นไป, หมดไป; ทำลาย, สังหาร.
ขียน *นป.* การสิ้นไป, การหมดไป; การติเตียน.
ขีร *นป.* น้ำนม, นมสด, นม.
ขีรคนฺธ *ป.* กลิ่นน้ำนม.
ขีรฆฏ *ป.* หม้อน้ำนม.
ขีรณฺณว *ป.* เกษียรสมุทร, ทะเลนม,ขีรัณณพ.
ขีรนิกา *อิต.* แม่โคนม.
ขีรปก *ค.* ผู้ดื่มน้ำนม.
ขีรมตฺต *ค.* มีน้ำนมพอดื่มอิ่ม.
ขีรมูล *นป.* ค่าน้ำนม, เงินสำหรับซื้อน้ำนม.
ขีริกา *อิต.* ไม้กระโดน; ไม้อินทนิน; ไม้มะม่วง; ไม้เกด; แมลงวัน.
ขีโรทน *นป.* ข้าวเจือด้วยน้ำนม.
ขีล *ป.* ขอ, หมุด, ตะปู, หลัก, เสา, เสาเขื่อน, ตอ.
ขุสน *นป.* การด่า, การบริภาษ.
ขุเสติ *ก.* ด่า, สาปแช่ง.
ขุชฺช *ป., ค.* คนค่อม, ค่อม, หลังค่อม.
ขุทา *อิต.* ความหิว, ความอยาก.
ขุทิต *ค.* หิวแล้ว, อยากแล้ว.
ขุทฺท, ขุทฺทก ๑ *ป., นป.* ง้วนผึ้ง, น้ำผึ้ง, ผึ้งตัวเล็ก, ผึ้งหวี่, แมลงวัน; ๒ *ค.* น้อย, เล็ก, ต่ำ, ยากไร้, ไม่สำคัญ.
ขุทฺทกนที *อิต.* แม่น้ำเล็ก ๆ, แม่น้ำน้อย.
ขุทฺทกนิกาย *ป.* ขุททกนิกาย, ชื่อคัมภีร์หมวดที่ห้าแห่งสุตตันตปิฎก.
ขุทฺทกปาฐ *ป.* ชื่อคัมภีร์เล่มแรกแห่งขุททกนิกาย.
ขุทฺทมณฺฑูกา *อิต.* กระดิ่ง, ลูกกะพรวน.
ขุทฺทช *นป.* ง้วนผึ้ง.
ขุทฺทชนฺตุ *ป.* แมลง, ตัวแมลง.
ขุทฺทปาทป *ป.* กอไม้, ต้นไม้เล็ก ๆ.
ขุทฺทสฺข,-สงฺข *ป.* หอยเล็ก.
ขุทฺทา *อิต.* แมลงเล็ก ๆ, ผึ้ง, แตน; แมลงวัน.

ขุทฺทานุขุทฺทก *ค.* เล็กน้อย, เล็ก ๆน้อย ๆ, เบ็ดเตล็ด.
ขุธา *อิต.* ความหิว, ความกระหาย.
ขุปฺปิปาสา *อิต.* ความหิวกระหาย.
ขุภติ *ก.* กำเริบ, กระเพื่อม, ไหว,สั่น,สะเทือน.
ขุร *ป., นป.* มีดโกน; กีบเท้าสัตว์.
ขุรก *ป.* หมากหอมควาย, หมากเม่าควาย.
ขุรโกส *ป.* ฝักหรือปลอกมีดโกน.
ขุรกฺเขป *ป.* การถีบของม้า.
ขุรคฺค *นป.* ห้องตัดผม, ห้องแต่งผม; ขณะที่ปลงผมเสร็จ.
ขุรจกฺก *นป.*จักรหรือล้อที่มีคมเหมือนมีดโกน.
ขุรติ *ก.* ตัด, โกน, ข่วน.
ขุรธารา *อิต.* คมมีดโกน.
ขุรปฺป *ป.* ลูกศร, ลูกธนู.
ขุรภณฺฑ *นป.* ขุรภัณฑ์, เครื่องมือช่างตัดผม.
ขุรมุณฺฑ *ค.* หัวโล้นเกลี้ยงเพราะถูกโกน.
ขุลฺล *ค.* น้อย, เลว.
ขุลฺลตาต *ป.* ลุง.
ขุลฺลม *ป.* ถนน, ทางเดินเท้า.
เขฏ, เขฏก *นป.* โล่.
เขฏิตาล *ป.* นักดนตรีสัญจร.
เขตฺต *นป.* สวน, นา, ไร่, ที่อยู่; เมีย; ร่างกาย.
เขตฺตกมฺม *นป.* เกษตรกรรม; กสิกรรม, การทำนา, การทำสวน.
เขตฺตโคป *ป.* ผู้เฝ้านา, ผู้รักษาสวน.
เขตฺตชิน *ค.* เจ้าที่ดิน, ผู้มีที่ดินอยู่ในปกครองมาก.
เขตฺตปาล *ป.* ดู **เขตฺตโคป**.
เขตฺตสามิก *ป.* เจ้าของนา, เจ้าของสวน, เจ้าของที่ดิน.
เขตฺตโสธน *นป.* การแผ้วถางนาหรือสวน, การบุกเบิกนาหรือสวน.
เขตฺตาชีว *ป.*ผู้มีอาชีพทางทำนาหรือทำสวน, เกษตรกร, กสิกร.
เขตฺตูปม *ค.* ซึ่งอุปมาด้วยนาหรือสวน, เปรียบกับนาหรือสวน.
เขท *ป.* ความลำบาก, ความยุ่งยาก, ความโทมนัส.
เขป *ป.* การขว้างไป, การซัดไป,ความฟุ้งซ่าน.
เขปน *นป.* การสิ้นไป, การหมดไป.
เขเปติ *ก.* ปล่อยให้สิ้นไป (เวลาหรือสมบัติ), ให้เวลาล่วงเลยไป.
เขม *ค.* เกษม, สำราญ, ปลอดภัย, สงบ, ดี.
เขมฏฺฐาน *นป.* สถานที่อันเกษม, สถานที่ปลอดภัย.
เขมฏฺฐิต *ค.* ผู้ดำรงอยู่ในความเกษม, ผู้สำราญ.
เขมปฺปตฺต *ค.* ผู้ตั้งอยู่ในความเกษมสำราญ.
เขมภูมิ *อิต.* ดู **เขมฏฺฐาน.**
เขมี *ค.* ผู้มีความเกษมสำราญ, ผู้มีความสงบ.
เขฬ *ป.* เขฬะ, น้ำลาย, เสมหะ, เสลด.
เขฬกิลินฺน *ค.* อันเปื้อนด้วยน้ำลาย.
เขฬมลฺลก *ป.* กระโถน.
เขฬสิก, เขฬากปฺป *ค.* ผู้กลืนกินน้ำลาย (เป็นคำที่หยาบคายหรือใส่โทษ), ผู้ติดในลาภสักการะ.
โข *อ.* แล, โดยแท้แล, แน่นอน.
โขณฺฑ *ค.* คนกระจอก, คนขาเขยก.

โขภ *ป.* ความสะดุ้ง,ความกำเริบ,ความไม่สงบ.
โขเภติ *ก.* สะดุ้ง, กระเพื่อม, หวั่นไหว,ไม่สงบ.
โขม ๑ *นป.* ผ้าโขม, ผ้าลินิน;
๒ *ค.* อันทำด้วยเปลือกไม้.
โขมทุสฺส *นป.* ผ้าลินิน, ผ้าเปลือกไม้; ชื่อหมู่บ้านตำบลหนึ่งในแคว้นสักกะ.
โขลก *ป.* หมวกยอด, จอมปลวก.
ขฺยาต *ค.* ปรากฏ, รู้, มีชื่อเสียง.

ค

คคน *นป.* ท้องฟ้า, กลางหาว, อากาศ.
คคนคามี *ค.* ผู้ไปในท้องฟ้า (นก).
คคฺคร *นป.* เสียงร้อง, เสียงคำราม.
คคฺครา *อิต.* ชื่อทะเลสาป.
คคฺครายติ *ก.* ร้อง, คำราม, แผดเสียง, คราง.
คคฺครี *อิต.* ภาชนะชนิดหนึ่งสำหรับคนนม ให้เป็นเนย; สูบลม.
คงฺคา *อิต.* แม่น้ำ, แม่น้ำคงคา, ทางช้างเผือก.
คงฺคาตีร *นป.* ฝั่งแม่น้ำ.
คงฺคาทฺวาร *นป.* ปากแม่น้ำ.
คงฺคาธาร *ป.* สายน้ำ, กระแสน้ำ.
คงฺคาปาร *นป.* ฝั่งโน้น.
คงฺคาโสต *ป.* กระแสน้ำ.
คงฺเคยฺย ๑ *ป.* ตระกูลช้างจำพวกที่เกิด ณ ลุ่มแม่น้ำคงคา; ๒ *ค.* ซึ่งอยู่ที่แม่น้ำคงคา.
คจฺฉ *ป.* พุ่มไม้, กอไม้.
คจฺฉติ *ก.* ไป, เดินไป, เคลื่อนไป.
คช, คชก *ป.* ช้าง.
คชกุมฺภ *ป.* กระพองช้าง.
คชกุล *นป.* ตระกูลช้าง.
คชตา *อิต.* ฝูงช้าง, โขลงช้าง.
คชโปตก *ป.* ลูกช้าง, ช้างอ่อน.
คชมาจฉ *ป.* สิงโต.
คชฺชติ *ก.* ร้อง, คำราม, ฟ้าร้อง.
คชฺชนา *อิต.* การร้อง, การคำราม, การแผดเสียง.
คชฺชิต ๑ *นป.* ดู **คชฺชนา**; ๒ *ป.* ช้างซับมัน, ช้างตกมัน.
คชฺชิตุ *ป.* ผู้ร้อง, ผู้คำราม, ผู้แผดเสียง.
คณฺช *ค.* เหมือนเพชรนิลจินดา.
คณ *ป.* คณะ, ฝูง, หมู่, พวก, ประชุม.
คณก *ป.*, **คณกี** *อิต.* ผู้นับ, ผู้คำนวณ, โหร, หมอดู.
คณนปถาตีต *ค.* เหลือที่จะนับได้, นับไม่ถ้วน, นับไม่ได้.
คณนา *อิต.* การนับ, การคำนวณ,จำนวนเลข.
คณปูรก *ค.* ผู้เป็นคณปูรกะ, ผู้ทำหมู่ให้เต็ม, ผู้ทำจำนวนให้เต็ม.
คณพนฺธน *นป.* ความผูกพันกันเป็นหมู่, การร่วมมือกัน.
คณโภชน *นป.* คณโภชน์, อาหารที่จัดให้ฉันร่วมกัน, อาหารที่จัดให้ฉันเป็นวง.
คณพนฺธิก *ค.* ซึ่งพัวพันด้วยหมู่คณะ.
คณวสฺสิก *ค.* หลายปี, ตลอดกาลนาน.
คณสงฺคนิก *ค.* อันเกี่ยวข้องด้วยหมู่, อันนับเนื่องในหมู่.
คณสงฺคนิกา *อิต.* ความปรารถนาจะอยู่กับหมู่คณะ.
คณาจริย *ป.* คณาจารย์, อาจารย์ของหมู่คณะ.
คณาราม *ป.* ผู้ยินดีในหมู่คณะ.
คณารามตา *อิต.* ความเป็นผู้ยินดีในหมู่คณะ.
คณิ *ป.* ระมาด, กวาง.

คณิกา *อิต.* ๑ หญิงงามเมือง, หญิงแพศยา; ๒ ดู **คณนา**.

คณิต ๑ *นป.* คณิต, คำนวณ; ๒ *กิต.* คำนวณแล้ว, นับแล้ว.

คณี ๑ *ป.* ดู **คณิ**; ๒ *ค.* (อาจารย์)ผู้มีคณะศิษย์.

คเณติ *ก.* นับ, คำนวณ.

คเณรุ *อิต.* หญิงงามเมือง, หญิงแพศยา; ช้างพัง.

คณฺฐิ, คณฺฐิกา *อิต.* ปม; การผูก; ลูกดุม; ข้อ; ปล้อง.

คณฺฐิฏฺฐาน *นป.* ทางที่ทุรกันดาร.

คณฺฐิปาท *นป.* คำที่เป็นดุจปม, คำพูดที่มีเงื่อนงำ, คำพูดที่คลุมเครือ.

คณฺฐิปาย *ป.* แร้ว, บ่วง, เหยื่อล่อ.

คณฺฐิปาส *ป.* บ่วง, แร้ว, จั่น, เครื่องล่ามเท้า.

คณฺฑ *ป.* แก้ม; ขมับช้าง; แผลเป็น; หนังพอง.

คณฺฑก ๑ *นป.* แรด; ปลาสลาด; ๒ *ค.* มีแผล, เป็นฝี.

คณฺฑกฏุป *ป.* ลักยิ้ม.

คณฺฑกตฺถ *นป.* น้อยหน่า, น้อยโหน่ง.

คณฺฑมฺพ *ป.* ต้นคัณฑามพพฤกษ์, ต้นมะม่วงชนิดหนึ่งเป็นที่ซึ่งพระโคตมพุทธเจ้าได้ทรงกระทำยมกปาฏิหาริย์.

คณฺฑิกา *อิต.* ฆ้อง, กลอง, ระฆัง; ชื่อของพืชชนิดหนึ่ง.

คณฺฑี ๑ *อิต.* ระฆัง; ๒ *ค.* มีฝี, เป็นฝี.

คณฺฑุ *ป.* หมอน.

คณฺฑุปฺปาท *ป.* ไส้เดือน.

คณฺฑุล *ป.* คนค่อม.

คณฺฑู *อิต.* ปม, ปุ่ม, ที่ต่อ.

คณฺหาติ, คณฺหาติ *ก.* ถือเอา, จับเอา, รับเอา.

คณฺหาเปติ *ก.* ให้ยึดเอา, ให้ถือเอา.

คณฺหิตุ *อ. (ปฐ., จตุ.)* การถือเอา, การยึดเอา, เพื่อถือเอา, เพื่อยึดเอา.

คณฺหิย *กิต.* ถือเอาแล้ว, ฉวยเอาแล้ว.

คต *กิต.* ไปแล้ว, ถึงแล้ว, บรรลุแล้ว.

คตก *ป.* ผู้ไป, ทูต.

คตฏฺฐาน *นป.* ที่หรือฐานะซึ่งไปแล้วหรือถึงแล้ว.

คตตฺต *นป.* ความเป็นแห่ง . . . . ผู้ไปแล้ว.

คตทฺธ, คตทฺธี *ค.* ผู้บรรลุแล้ว, ผู้ถึงทับแล้ว, ผู้มีทางไกลอันถึงแล้ว.

คตภาว *ป.* ดู **คตตฺต**.

คตโยพฺพน *ค.* ผู้มีวัยหนุ่มสาวผ่านพ้นไปแล้ว, ผู้พ้นวัยหนุ่มสาวไปแล้ว.

คติ *อิต.* การไป, ที่เกิดต่าง ๆ, ที่ตั้งอยู่, การตกลง, อัชฌาสัย, ญาณ, ที่อยู่, การเดินไป.

คติก, คตี *ค.* ผู้ไป, ผู้เดิน, ผู้อยู่.

คตฺต *ป., นป.* กาย, ร่างกาย, ตัว; อวัยวะ.

คถิต *กิต.* ผูกแล้ว, มัดแล้ว, ปรารถนาแล้ว.

คท *ป.* โรค, ความป่วยไข้, เสียง, คำพูด.

คทติ *ก.* พูด, กล่าว.

คทา *อิต.* ตะบอง, อาวุธท้าวกุเวร.

คทฺทภณฺฑ *ป.* ต้นมะสัง.

คทฺทุ (ทู) ล *ป.*สายหนัง,บ่วงหนัง;เครื่องผูกสุนัข.

คทฺทุ (ทู) หน *นป.* การรีดนม.

คทฺธ *ป.* แร้ง.

คทฺรภ *ป.* ลา.

คธิต *กิต.* ดู **คฬิต.**

คนฺตุ *ป.* ผู้ไป, ผู้ถึง.

คนฺถ *ป.* คัมภีร์, ตำรา, การร้อยกรอง; เครื่องผูก, เครื่องร้อยรัด, เครื่องรัด.

คนฺถการ *ป.* ผู้แต่งหนังสือ, ผู้ร้อยกรอง, ผู้รจนาพระคัมภีร์.

คนฺถธุร *นป.* ธุรคือการเรียนพระคัมภีร์.

คนฺถน *นป.* การถัก, การบิด; การแต่งความ, การร้อยกรอง.

คนฺถปฺปโมจน *นป.* การหลุดพ้นจากเครื่องร้อยรัด.

คนฺถติ, คนฺเถติ *ก.* ผูก, มัด, รัด, ถัก, ประกอบ, แต่ง.

คนฺธ ๑ *ป.* กลิ่น; เครื่องหอม, เครื่องสำอาง; ตระกูลช้าง; ๒ *ค.* นิดหน่อย.

คนฺธกฏฺฐ *นป.* ไม้จันทน์หอม.

คนฺธกรณฺฑก *ป.* ขวดของหอม.

คนฺธกุฏิ *อิต.* คันธกุฏี, กระท่อมที่อยู่อาศัยของบรรพชิต (โดยเฉพาะเป็นที่ประทับอยู่อาศัยของพระพุทธเจ้า).

คนฺธจุณฺณ *นป.* แป้งหอม.

คนฺธชาต *นป.* คันธชาติ, ของหอม.

คนฺธณฺฑา *อิต.* จมูก.

คนฺธตณฺหา *อิต.* ความอยากในกลิ่นของหอม.

คนฺธเตล *นป.* น้ำมันหอม, น้ำหอม, น้ำอบ.

คนฺธตุณฺฑน *ป.* ผู้ลักของหอม, ผู้ขโมยของหอม.

คนฺธธาตุ *อิต.* คันธธาตุ, ของหอม.

คนฺธปญฺจงฺคุลิก *นป.* เครื่องหมายนิ้วมือทั้งห้าที่บุคคลเจิมแล้วด้วยวัตถุมีกลิ่นหอม.

คนฺธปาสาณ *ป.* กำมะถัน.

คนฺธพฺพ *ป.* คนธรรพ์, กำเนิดเทวดา, นักดนตรี, นักร้อง; ม้า.

คนฺธพฺพา *อิต.* ดนตรี, เพลง.

คนฺธพฺพาธิป *ป.* ท้าวธตรฐ, หัวหน้าพวกคนธรรพ์, มหาราชผู้ครองทิศตะวันออก.

คนฺธมาทน *ป.* ภูเขาคันธมาทน์, ชื่อภูเขาเทือกหนึ่งในกลุ่มภูเขาหิมาลัย;แมลงปีกแข็ง.

คนฺธโลลุปา *อิต.* แมลง, แมลงวัน, ผึ้ง.

คนฺธสญฺเจตนา *อิต.* คันธสัญเจตนา, ความติดใจในกลิ่น.

คนฺธสญฺญา *อิต.* คันธสัญญา, ความสำคัญหมายในกลิ่น.

คนฺธวาห *ป.* ลม, จมูก.

คนฺธสนฺนิธิ *ป.* การสะสมของหอม.

คนฺธสาร *ป.* ไม้จันทน์.

คนฺธสุคนฺธ *ป.* กลิ่นและกลิ่นหอม, กลิ่นหอมมาก.

คนฺธโสม *นป.* บัวขาว, บุณฑริก, ซึ่งเกิดอยู่บนบก.

คนฺธาปณ ป. ร้านขายของหอม.

คนฺธายตน ป. อายตนะคือกลิ่น.

คนฺธาร *ป.* แคว้นคันธาระ; เสียงเหมือนแพะร้อง.

คนฺธารมฺมณ ๑ *นป.* คันธารมณ์, อารมณ์คือกลิ่น, ความติดในกลิ่น ๒ *ค.* มีกลิ่น.

คนฺธารี *ป.* ชาวแคว้นคันธาระ.

คนฺธาเลป *นป.* การลูบไล้ด้วยของหอม.

คนฺธาวาห *ป.* ดู **คนฺธวาห.**

คนฺธาสา *อิต.* ความหวังหรืออยากในกลิ่น.

คนฺธิก, คนฺธี *ค.* มีกลิ่นหอม, มีของหอม.

คนฺโธทก *นป.* น้ำหอม.
คพฺภ *ป.* ความหยิ่ง, ความจองหอง.
คพฺภ *ป.* ครรภ์, สัตว์ในครรภ์, ห้อง, ห้องใน, ลำไส้.
คพฺภกรณ *นป.* การตั้งครรภ์.
คพฺภคต *ค.* ผู้อยู่ในครรภ์, ผู้ลงสู่ครรภ์, ผู้ตั้งครรภ์.
คพฺภทฺวาร *นป.* ประตูห้อง.
คพฺภปริสฺสว *ป.* รก (เครื่องสำหรับหล่อเลี้ยงเด็กในครรภ์).
คพฺภปริหรณ *นป.* การบริหารครรภ์, การรักษาครรภ์,การทะนุถนอมครรภ์.
คพฺภปริหาร *ป.* **ดู คพฺภปริหรณ.**
คพฺภปาตน นป. การตกไปแห่งครรภ์, การแท้งลูก.
คพฺภมล *นป.* มลทินแห่งครรภ์, รก (เครื่องสำหรับหล่อเลี้ยงเด็กในครรภ์แนบอยู่กับมดลูกมีสายล่ามมาที่สะดือเด็ก).
คพฺภร *นป.* ถ้ำที่เป็นช่อง, ถ้ำธรรมชาติ.
คพฺภวุฏฺฐาน *นป.* การคลอดบุตร.
คพฺภเสยฺยก *ค.* คัพภเสยยกสัตว์, ผู้เกิดในครรภ์, ผู้เกิดมาเป็นตัว.
คพฺภเสยฺยา *อิต.* การก้าวลงสู่ครรภ์, การจุติมาเกิดในครรภ์.
คพฺภาวกฺกนฺติ *อิต.* **ดู คพฺภเสยฺยา.**
คพฺภาสย ป. มดลูก.
คพฺภินี *อิต.* หญิงมีครรภ์.
คพฺภีลิก *ป.* หมอนกลม.
คภีร *ค.* ลึก.
คม *ป.* ดู **คติ.**
คมฺม *ป.* ทาง, ถนน.
คมน ๑ *ป.* การไป, การเดิน, การเคลื่อนไหว; ๒ *ค.* อันเป็นที่ไป.
คมนการณ *นป.* เหตุแห่งการไป.
คมนนฺตราย *ป.* อันตรายในการไปหรือการเดินทาง.
คมนาคมน *นป.*การคมนาคม, การไปและการมา.
คมนีย *ค.* ควรไป, พึงไป, น่าไป.
คมิก, คมิย *ค.* ผู้เตรียมจะไป.
คมิกวตฺต *นป.* วัตรของผู้จะเดินทาง, การเตรียมเพื่อจะเดินทาง.
คเมติ *ก.* ส่งไป, ให้ไป, เข้าใจ; รอ.
คมฺภีร ๑ *นป.* ความลึก, ความลึกซึ้ง ๒ *ค.* ลึก, ซึ้ง, สุขุม, ยากที่จะเข้าใจได้.
คมฺภีรตา *อิต.* ความลึกซึ้ง.
คมฺภีราวภาส *ค.* ซึ่งมีความลึกซึ้งปรากฏ, ปรากฏว่าลึกซึ้ง.
คมฺม *ค.* หยาบช้า, ต่ำทราม, อันเป็นของคนต่ำ, อันเป็นของชาวบ้าน, สิ่งที่ควรได้ควรถึง.
คยฺห ๑ *นป.* สมบัติที่บุคคลพึงนำไปได้, สมบัติที่เคลื่อนที่ได้; ๒*ค.* อันควรถือเอา อันควรนำเอาไปได้.
คยฺหก *ค.* คนที่ควรจับ, นักโทษ.
คยฺหติ *ก.* อันเขาถือเอา, อันเขาจับเอา.
คยฺหูปค *ค.* มีประโยชน์, น่าใช้.
คร *ป., นป.* ยาพิษ, ยาแก้พิษ, ยาถอนพิษ.
ครล *นป.* พิษงู.
ครหก *ค.* ผู้ให้ร้าย, ผู้ใส่โทษ, ผู้ติเตียน.
ครหณ *นป.* การติเตียน, การกล่าวโทษ, การใส่ร้าย.

ครหติ *ก.* ติเตียน, กล่าวโทษ, ใส่ร้าย, นินทา, ด่า, ว่าร้าย.

ครหา *อิต.* ดู **ครหณ.**

ครหี *ค.* ดู **ครหก.**

ครห นป.พิษ.

ครุ ๑ *ป.* ครู, ผู้สอน, ผู้แนะนำ, ผู้ควรเคารพ; ปีก; ๒ *ค.* ใหญ่, หนัก, ผู้ควรแก่การเคารพนับถือ, ผู้ควรได้รับการยกย่อง, สำคัญ.

ครุก *ค.* ดู **ครุ ๒.**

ครุกโรติ *ก.* เคารพ, นับถือ, ยกย่อง.

ครุกาตพฺพ *ค.* ซึ่งควรแก่การยกย่อง, ซึ่งควรแก่การเคารพนับถือ.

ครุการ *ป.* การเคารพ, การยกย่อง.

ครุคพฺภา *อิต.* หญิงมีครรภ์แก่.

ครุฏฐานิย *ค.* ผู้ตั้งอยู่ในตำแหน่งครู, ผู้ควรแก่การเคารพนับถือและยกย่อง.

ครุตฺต *นป.*, **ครุตฺตา** *อิต.* ความเป็นครู, ความเป็นผู้ควรเคารพ, ความเป็นผู้หนัก, ความเป็นของหนัก.

ครุธมฺม *ป.* ครุธรรม, ข้อบังคับสำหรับภิกษุณีต้องปฏิบัติอย่างเข้มงวด มี ๘ ประการคือ:-

(๑) ต้องเคารพพระภิกษุ แม้จะอ่อนพรรษากว่า.

(๒) ต้องไม่จำพรรษาในวัดที่ไม่มีภิกษุ.

(๓) ต้องทำอุโบสถและรับโอวาทจากภิกษุทุกกึ่งเดือน.

(๔) เมื่อออกพรรษาต้องปวารณาตนต่อภิกษุ-ภิกษุณีอื่นให้ตักเตือนต่น.

(๕) ต้องอาบัติหนักแล้วต้องรับมานัตต์ (รับโทษ) จากสงฆ์สองฝ่าย ๑๕ วัน.

(๖) ต้องบวชจากสงฆ์ทั้งสองฝ่ายหลังจากเป็นสิกขมานามาเต็ม ๒ ปีแล้ว.

(๗) จะด่าค่อนแคะภิกษุไม่ได้.

(๘) ห้ามสอนภิกษุเด็ดขาด.

ครุฬ *ป.* ครุฑ, นกกระไน, นกหัวขวาน.

คล *ป.* คอ, ลำคอ.

คลก *นป.* ลำคอ.

คลคุฬ *ป.* ยอดคอ, คอหอย.

คลคฺคาห *ป.* การจับคอ, การสำลัก.

คลชฺโฌหรนิย *ค.* (ของแข็ง) ที่อาจกลืนกินได้.

คลติ *ก.* หยาด, หยด, ฝนตก, ไหล, เลื่อนไป พลัด, หล่น, กลืนกิน.

คลนาฬิ *อิต.* ก้านคอ, หลอดเสียง.

คลนฺตฏฐิ *นป.* ไหปลาร้า.

คลปฺปมาณ *ค.* ประมาณคอ, เพียงคอ, แค่คอ.

คลปฺปริโยสาน *ค.* อันเป็นที่สุดแห่งคอ.

คลปฺปเวธก *นป.* ความเจ็บคอ, ความปวดคอ.

คลมูล *นป.* โคนคอ, กกคอ.

คลวาฏก *ป.* ดู **คลมูล.**

ควกฺข *ป.* หน้าต่าง; ช่องลม; ตาโค.

ควช *ป.* โคลาน, โคชนิดหนึ่ง.

ควปาน *นป.* ขนมที่ทำด้วยข้าวผสมนมโค.

ควมฺปติ *ป.* เจ้าของวัว, โคที่เป็นจ่าฝูง.

ควย *ป.* ดู **ควช.**

ควล *ป.* ควายป่า, ควายกระทิง.

ควิ *ป.* เครือเถาคล้ายต้นไม้ยืนต้น, ในคำว่า **ควิปฺผล**=ผลควิ.

คเวสก *ค.* ผู้เสาะแสวงหา, ผู้เสาะหา, นักสืบ.

คเวสติ *ก.* แสวงหา, เสาะหา, ค้นหา, สืบ, ตามหา.

คเวสน *นป.*, คเวสนา อิต. การแสวงหา, การค้นหา.

คเวสี *ค.* ผู้แสวงหา, ผู้ค้นหา, นักสืบ.

ควฺย *ค.* แห่งวัว.

คห ๑ *ป.* ความยึด, ผู้ยึดถือ, ดาวพระเคราะห์; ๒ *นป.* บ้าน, เรือน.

คหการก *ป.* ผู้สร้างเรือน.

คหกูฏ *นป.* ยอดเรือน, ช่อฟ้า.

คหฏฺฐ *ป.* คฤหัสถ์, ผู้ครองเรือน.

คหณ *นป.* การยึด, การถือ, การศึกษา, การเล่าเรียน.

คหณิก *ค.* ผู้บริสุทธิ์มาแต่กำเนิด; ผู้มีไฟธาตุย่อย.

คหณี *อิต.* ไฟธาตุ, ไฟย่อยอาหาร; ท้อง.

คหติ, คเหติ *ก.* โจนลง, ดำลง, ลุยน้ำ.

คหน ๑ *นป.* ดง, ป่าทึบ, ป่าชัฏ; ๒ *ค.* ทึบ, หนา, ลึก, รกชัฏ.

คหนฏฺฐาน *นป.* ที่อาศัยในป่าชัฏ.

คหปตานี *อิต.* แม่บ้าน, แม่เรือน, ผู้หญิงเป็นเจ้าของบ้าน, คหปตานี.

คหปติ *ป.* คหบดี, พ่อบ้าน, พ่อเรือน, ผู้ชายเป็นเจ้าของบ้าน.

คหปติก *ค.* อันเป็นของคหบดี, ผู้เป็นคหบดี.

คหปติมหาสาล *ป.* คหบดีมหาศาล, พ่อเรือนผู้มีสมบัติมาก.

คหิต ๑ *นป.* การยึด, การถือ, การจับ; ๒ *ค.* ซึ่งถือแล้ว, ซึ่งยึดแล้ว.

คหิตภาว *ป.* ความที่แห่ง...อันเขาถือเอาแล้ว, ความยึดเอา.

คห *ป.* หยาด; ปม; ขอ; ดู **คฆ** ด้วย.

คหคหายติ *ก.* ประพฤติดังคละคละ, ทำเสียงคละคละ, แผดเสียง, คำราม.

คหติ, คหยติ *ก.* ดู **คฆติ.**

คหุฆ *ป.* ดู **คหุฏฺฐ.**

คโหจี *อิต.* เครื่องเถาที่เป็นยา เช่น เถาหัวด้วน, กระพังโหม, บอระเพ็ด.

คาถก *นป.* คำอันเป็นคาถา.

คาถา *อิต.* คาถา, โศลก, คำประพันธ์ประเภทร้อยกรอง.

คาถาทฺวย *นป.* หมวดสองแห่งคาถา, คาถาสองคาถา.

คาถาปท *นป.* บาทคาถา, คาถาบาทหนึ่ง.

คาถาภิคีต *ค.* ซึ่งได้มาด้วยการท่องคาถา, ได้มาด้วยการขับร้อง.

คาธ ๑ *ป.* ความลึก, ความตั้งมั่น, ความหยั่งลงมั่น; ๒ *ค.* ลึก, ลึกซึ้ง.

คาธติ *ก.* หยั่งลง, ตั้งมั่น.

คาน *นป.* การขับ, การร้อง, เพลง.

คาม *ป.* บ้าน, หมู่บ้าน.

คามก *ป.* หมู่บ้านเล็ก, ชาวบ้าน.

คามกูฏ *ป.* คนโกง, คนประจบประแจง, คนสอพลอ.

คามฆาต *ป.* การทำลายบ้าน, การปล้นบ้าน.

คามฆาตก *ค.* ผู้ทำลายบ้าน, ผู้ปล้นบ้าน.

คามชน *ป.* ชนในบ้าน, ชาวบ้าน.

คามเชฏฐ *ป.* หัวหน้าบ้าน, ผู้ใหญ่บ้าน.

คามฏฐาน *นป.* ที่เคยตั้งบ้าน, บ้านเก่า, บ้านร้าง.

คามณิ,-ณี ๑ *ป.* นายบ้าน, หัวหน้าบ้าน, ผู้ใหญ่บ้าน ๒ *ค.* หัวหน้า, ประเสริฐ, เลิศ, สูงสุด.

คามณิย,-ณีย *ป.* คนฝึกช้างและม้าเป็นต้น.

คามทฺวาร *นป.* ประตูใหญ่, ประตูบ้าน, ประตูเข้าบ้าน.

คามธมฺม *นป.* คามธรรม, ธรรมของชาวบ้าน, การร่วมประเพณี, ความประพฤติที่ต่ำช้า.

คามตา *อิต.* หมู่บ้าน.

คามนฺต *ป.* บ้าน, เขตบ้าน, แดนบ้าน, ที่ใกล้บ้าน.

คามนฺตร *นป.* บ้าน, ละแวกบ้าน, ระหว่างบ้าน.

คามโภชก *ป.* ผู้กินบ้าน, การครองบ้าน, การเป็นใหญ่ในบ้าน, นายบ้าน, ผู้ใหญ่บ้าน.

คามมณฺฑล *นป.* ลานบ้าน.

คามวาสี *ป.* ผู้อยู่ในบ้าน, ชาวบ้าน, ผู้อยู่ใกล้บ้าน (ภิกษุ).

คามสามนฺต *นป.* ที่รอบๆ บ้าน, ใกล้บ้าน.

คามสีมา *อิต.* คามสีมา, เขตบ้าน, แดนบ้าน.

คามิก *ป.* ผู้อยู่ในบ้าน, ชาวบ้าน.

คามี *ค.* ผู้ไปถึง, ผู้ถึง.

คามูปจาร *ป.* อุปจารแห่งบ้าน, ที่ใกล้บ้าน, ชานบ้าน, นอกบ้าน.

คาเมยฺย *ค.* ซึ่งอยู่ในบ้าน, เกี่ยวกับบ้าน.

คายก *ป.* นักขับ, นักร้อง.

คายติ *ก.* ขับร้อง, ร้องเพลง, สาธยาย.

คายตฺติ, คายตฺตี *อิต.* ชื่อฉันท์; ต้นสีเสียด.

คายน *นป.* การขับร้อง, การร้องเพลง.

คายิกา *อิต.* หญิงนักร้อง.

คารยฺห *ค.* น่าครหา, น่าติเตียน, ต่ำทราม, ชั่ว.

คารยฺหวจ, คารยฺหวาที *ค.* ผู้พูดคำที่น่าติเตียน.

คารว *ป.*, **คารวตา** *อิต.* คารวะ, ความเคารพนับถือ, ความอ่อนน้อม.

คาวี *อิต.* โคตัวเมีย, แม่โค.

คาวุต *นป.* คาวุต, มาตราวัดระยะยาว เท่ากับอุสภะ.

คาวุติก *ค.* ประมาณ ๑ คาวุต, แค่ ๑ คาวุต.

คาห *ป.* การยึด, การถือ, การจับ; การครอบงำ, การสิง, ความเห็น.

คาหก *ค.* ผู้ยึด, ผู้ถือ, ผู้แบกหาม.

คาหติ *ก.* ดำลงไป, ผ่านเข้าไป, โจนลงไป.

คาหน *นป.* การดำลงไป, การโจนลงไป.

คาหาปก *ค.* ผู้ให้รับ, ผู้ให้ถือ, ผู้จัดแจง, (เสนาสนคาหาปก = ผู้จัดแจงเสนาสนะ); ผู้รับ.

คาหาเปติ *ก.* ให้ถือ, ให้ยึด, ให้จับ, สั่งจับ.

คาหี *ค.* ดู **คาหก.**

คาเหติ *ก.* ดู **คาหาเปติ.**

คาฬฺห *ค.* มั่นคง, แข็งแรง, แน่นหนา.

คาฬฺหํ *ก.วิ.* มั่นคง, แข็งแรง, แน่นหนา.

คิงฺคมก *นป.* เครื่องประดับไหล่.

คิชฺฌ ๑ *ป.* แร้ง; ๒ *ค.* ผู้จะกละ, มักมาก, อยากได้.

คิชฺฌกูฏ *ป.* ภูเขาคิชฌกูฏใกล้เมืองราชคฤห์, *ค.* ภูเขามียอดเหมือนนกแร้ง.

คิชฺฌติ *ก.* ปรารถา, อยากได้, ต้องการ, มักมาก, ละโมบ, โลภ.

คิชฺฌโปตก *ป.* ลูกแร้ง.

คิญฺชกา *อิต.* อิฐ, กระเบื้อง.

คิญฺชกาวสถ *ป.* บ้านเรือนหรือสถานที่ที่สร้างขึ้นด้วยอิฐหรือมุงด้วยกระเบื้อง.

คิทฺธ *ค.* ผู้จะกละ, ผู้มักมาก.

คิทฺธิ *อิต.* ความจะกละ, ความมักมาก.

คิทฺธี *ค.* ดู **คิทฺธ.**

คินิ *ป.* ไฟ.

คิมฺห, คิมฺหนฺต *ป., ค.* ร้อน, ฤดูร้อน.

คิมฺหาน *ป.* ฤดูร้อน.

คิมฺหิก *ค.* มีความร้อน, อันมีในฤดูร้อน, เนื่องด้วยความร้อน.

คิรคฺค *ป.* ยอดภูเขา.

คิรา *อิต.* การเปล่งเสียง, การกล่าวถ้อยคำ, คำพูด.

คิริ *ป.* ภูเขา.

คิริกณฺฑก *ป.* อสนีบาต, สายฟ้า.

คิริกณฺณิกา, คิริกณฺณี *อิต.* ต้นทุมแทง, อัญชันเขียว.

คิริคพฺภ *นป.* ชื่อเมืองหลวงเก่าของแคว้นมคธ.

คิริคพฺภร *นป.*, **คิริคุหา** *อิต.* เงื้อมเขา, ซอกเขา, ถ้ำ.

คิริธาตุ *ป.* พื้นดินสีแดง, หินทราย.

คิริมลฺลิกา *อิต.* ไม้มวกเหล็ก, อัญชันสีเขียว, ทุมแทง.

คิริเมขล *ป.* ชื่อช้างของพญามาร.

คิริย *ป.* ชื่อนักแสดงละครพวกหนึ่ง.

คิริราชา *ป.* เขาหลวง, เขาใหญ่.

คิริสิขร *นป.* สิงขร, ยอดภูเขา.

คิล *ป.* การกลืนกิน; ไม้จำพวกมะนาว, มะงั่ว.

คิลติ *ก.* กิน, กลืนกิน.

คิลน *นป.* การกลืนกิน.

คิลาน, คิลานก *ค.* ผู้เจ็บป่วย, ผู้เป็นไข้; (สิ่งของ) ที่เหมาะกับความป่วยไข้, ที่เหมาะกับโรค.

คิลานปจฺจย *ป.* ปัจจัยสำหรับผู้ป่วย, เครื่องบำบัดไข้.

คิลานภตฺต *นป.* คิลานภัต, อาหารเพื่อผู้ป่วย.

คิลานเภสชฺช *นป.* ยารักษาโรค.

คิลานสาลา *อิต.* โรงพยาบาล.

คิลานาลย *ป.* การลวงว่าป่วยไข้.

คิลานุปฏฺฐาก *ค.* ผู้พยาบาลคนป่วยไข้, การรักษาไข้.

คิลายติ *ก.* เมื่อย, อ่อนเพลีย, หมดแรง, เหนื่อย, ระบม, ไม่สบาย.

คิห *นป.* บ้าน, เรือน, ใช้ในคำว่า **อคิห** *ค.* = ผู้ไม่มีเรือน (บรรพชิต).

คิหิ, คิหี *ป.* คฤหัสถ์, ผู้ครองเรือน.

คิหิกิจฺจ *นป.* กิจหรือหน้าที่ของคฤหัสถ์.

คิหิธมฺม *ป.* ดู **คิหิกิจฺจ.**

คิหิปริสา *อิต.* คิหิบริษัท,บริษัทฝ่ายคฤหัสถ์, พวกคฤหัสถ์.

คิหิพนฺธน *นป.* พันธะของผู้ครองเรือน, เครื่องผูกมัดของคฤหัสถ์.

คิหิพฺยญฺชน *นป.* ลักษณะของคฤหัสถ์.

คิหิภูต *ค.* เป็นคฤหัสถ์, เป็นผู้ครองเรือน.

คิหิโภค *ป.* โภคะของคฤหัสถ์, ทรัพย์สมบัติของผู้ครองเรือน.

คิหิลิงฺค *นป.* เพศคฤหัสถ์, ลักษณะพิเศษของคฤหัสถ์.

ดิหิสังสคฺค *ป.* การเกี่ยวข้องสมาคมหรือคลุกคลีกับคฤหัสถ์.

ดิหิสโยชน *นป.* (กิเลส) เครื่องหน่วงเหนี่ยวของคฤหัสถ์, เครื่องผูกพันของคฤหัสถ์.

ดิหิสุข *นป.* สุขของคฤหัสถ์.

ดีต ๑ *นป.* การขับร้อง, การร้องเพลง; เพลง; ๒ *ค.* ขับร้องแล้ว.

ดีตก *นป.* เพลง, เสียงเพลงเบา ๆ.

ดีตรว,-สทฺท,-สร *ป.* เสียงขับร้อง, เสียงเพลง.

ดีติกา *อิต.* ดู **ดีตก**.

ดีวา *อิต.* คอ, ลำคอ, หนี้สิน.

ดีเวยฺย,-ยก *นป.* เครื่องประดับคอ.

ดุคฺคุฬ,-คุฬ *ป.* ไม้กำคูน, ยางไม้ที่เป็นยา.

ดุจฺฉ *ป.* พวง, ช่อ, พุ่ม.

ดุฌฺชา *อิต.* มาตราน้ำหนักสี่เมล็ดข้าวเปลือกเป็นหนึ่งคุญชา; มะกล่ำ.

ดุณ *ป.* คุณ, ความดี, อานิสงส์; สายธนู, เชือก, เส้น; ส่วน, ชั้น; พับผ้าเป็นชั้น ๆ.

ดุณกถา *อิต.* การกล่าวถึงคุณ, การกล่าวยกย่อง, การสรรเสริญ, การพรรณาคุณความดี.

ดุณกิตฺตน *นป.* การพรรณาคุณความดี.

ดุณคณ *อิต.* หมวดแห่งคุณ, กองแห่งคุณ.

ดุณคฺคตา *อิต.* ความเป็นผู้มีคุณความดี.

ดุณฑฺฒ *ค.* ผู้มีคุณความดีมาก.

ดุณวนฺตุ *ค.* ผู้มีคุณความดี.

ดุณหีน *ค.* ผู้เสื่อมจากคุณความดี.

ดุณี *ค.* ดู **ดุณวนฺตุ**.

ดุณูเปต *ค.* ผู้เข้าถึงคุณความดี.

ดุณฺฑิกา *อิต.* ปมเชือก.

ดุณฺเฑติ *ก.* ห่อ, หุ้ม, คลุม, ซ่อน, ปกปิด.

ดุตฺต *ค.* อันเขารักษาแล้ว, อันเขาคุ้มครองแล้ว.

ดุตฺตทฺวาร *ค.* ผู้มีทวารอันคุ้มครองดีแล้ว.

ดุตฺตทฺวารตา *อิต.* ความเป็นผู้มีทวารอันคุ้มครองแล้ว, การบังคับตนได้.

ดุตฺติ *อิต.* ผู้รักษา, ผู้คุ้มครอง, ผู้ป้องกัน.

ดุตฺตินฺทฺริย *ค.* ผู้มีอินทรีย์อันคุ้มครองแล้ว, ผู้บังคับตนได้.

ดุท *นป.* ทวารหนัก, เวจมรรค.

ดุนฺทา *อิต.* กะเม็ง, หญ้าปากกา.

ดุปฺปติ, โดปติ *ก.* คุ้มครอง, รักษา.

ดุมฺพ *ป.* กอไม้, พุ่มไม้; ฝูง, หมู่, พวก, ประชุม.

ดุมฺพนฺตร *นป.* ภายในพุ่มไม้; หมู่ไม้.

ดุมฺพิย *ค.* เป็นหมู่, เป็นหมวด, เป็นกลุ่ม, เป็นเหล่า.

ดุยฺห ๑ *นป.* ของลับ, ลึงค์; ความลับ; ๒ *ค.* อันควรปกปิด.

ดุยฺหก *ป.* กำเนิดเทวดา.

ดุยฺหปุริส *ป.* สปาย, ผู้สืบความลับ, สายลับ, สายสืบ.

ดุยฺหภณฺฑก *นป.* อวัยวะเพศ, อวัยวะสืบพันธุ์.

ดุยฺหเมฬุน *ป.* อีกา.

ดุรุ ๑ *ป.* ครู, อาจารย์; ๒ *ค.* หนัก, ควรคารวะ, น่าเคารพ.

ดุรุทกฺขิณา *อิต.* การทำทักษิณาให้แก่ครู, การบูชาครู.

ดุรุวาร *ป.* วันพฤหัสบดี.

ดุรุสารา *อิต.* ดอกกล้วยไม้.

ดุลสีหิ *ป.* แมงลัก.

ดุลา *อิต.* ฝี, เม็ดผื่น.

คุหน *นป.*, **คุหนา** *อิต.* การซ่อน, การปกปิด, การรักษา; ความลับ.
คุหา *อิต.* ถ้ำ; หัวใจ.
คุหาสย *ค.* (จิต) มีถ้ำคือหัวใจเป็นที่อาศัย.
คูฬ *นป.* น้ำอ้อยงบ, ลูกกลม, ขลุบ, ลูกโลก, กลุ่ม.
คูฬกีฬา *อิต.* การเล่นลูกกลม, การเล่นลูกขลุบ, เล่นลูกบอล.
คูฬกรณ *นป.* การทำน้ำอ้อยงบ, โรงงานน้ำตาล.
คูฬปูวก *ป.* ขนมหวาน.
คูฬผล *นป.* ลูกมะซาง, ชะเอมเถา.
คูฬผาณิต *นป.* น้ำอ้อยงบ.
คูฬา *อิต.* นกคุฬา.
คูฬิก *นป.* หมู่, ก้อน; กลุ่ม; ห่วง, โซ่; ๒ *ค.* มีโซ่, มีห่วง.
คูฬิกา *ค.* ลูกกลม, ลูกกลมเล็ก ๆ.
คูถ *นป.* คูถ, อุจจาระ, ขี้.
คูถก *นป.* ขี้ (ตา,หู).
คูถกฏาห *ป.* หม้อคูถ.
คูถกูป *ป.* หลุมคูถ, ส้วม.
คูถคต *นป.* กองคูถ.
คูถคนฺธี *ค.* อันมีกลิ่นเหมือนกลิ่นคูถ,กลิ่นคูถ.
คูถฏฺฐาน *นป.* ส้วม, ที่ถ่ายคูถ, ถาน, เวจ.
คูถนรก,-นิรย *นป.* คูถนรก, นรกที่เต็มไปด้วยคูถ.
คูถปาณก *ป.* สัตว์ที่อาศัยอยู่ในคูถ, ตัวหนอน.
คูถภกฺข *ค.* ผู้มีคูถเป็นภักษาหาร, ผู้กินคูถ, ผู้เป็นอยู่ด้วยคูถ.
คูถภาณี *ค.* ผู้พูดเลว, พูดไม่เพราะ, พูดหยาบ; คนปากเหม็น, คนปากเสีย.
คูหติ *ก.* ซ่อน, กำบัง, ปกปิด.
คูหน *นป.*, **คูหนา** *อิต.* การซ่อน, การกำบัง, การปกปิด.
คูหิต, คูฬฺห *ค.* อันเขาซ่อนแล้ว, อันเขาปกปิดแล้ว.
คูเหติ *ก.* ดู **คูหติ.**
คูฬฺหปุริส *ป.* คนสอดแนม, สายลับ.
เคณฺฑ *นป.* ลูกช่าง, ลูกคลี, ลูกบอล.
เคณฺฑุก *ป.* ลูกคลีหนัง, ลูกคลียาง.
เคธ *ป.* ความโลภ, ความจะกะละ.
เคธติ *ก.* โลภ, อยากได้, จะกละ.
เคธิ *อิต.* ความโลภ, ความปรารถนา, ความริษยา.
เคธิกต *ค.* อันอิสสา, อันริษยาในคำว่า **"เคธิกตจิตฺต".**
เคธิกตา *อิต.*ความเป็นแห่งบุคคลผู้มีความโลภ ความปรารถนา, ความโลภ, ความหยิ่ง.
เคธิต *นป.* ความโลภ, ความปรารถนา.
เคยฺย ๑ *นป.* คำประพันธ์ประเภทร้อยกรอง, ศาสตร์ชนิดหนึ่งในพระพุทธศาสนา, คำประพันธ์ประเภทหนึ่งในเก้าประเภท ; ๒ *ค.* ควรขับร้อง, พึงกล่อม.
เครุก *นป.*, **เครุกา** *อิต.* ดินสอพอง, ดินสอแดงสำหรับระบายสี.
เคลญฺญ *นป.* ความป่วยไข้.
เคห *ป., นป.* บ้าน, เรือน, ที่อยู่อาศัย.
เคหงฺค *นป.* ชื่อบ้าน.
เคหงฺคณ *นป.* ลานหน้าบ้าน.
เคหชน *ป.* เคหชน , คนที่อยู่ในบ้าน, สมาชิกในครัวเรือน.

เคหฌาปน *นป., ป.* การวางเพลิง, การเผาบ้าน, ผู้เผาบ้าน.
เคฏฐาน *นป.* ที่ตั้งบ้าน, บริเวณบ้าน, บริเวณที่อยู่อาศัย.
เคหทฺวาร *นป.* ประตูบ้าน, ประตูเรือน.
เคหนิสฺสิต *ค.* ผู้อาศัยอยู่ในเรือน, เกี่ยวข้องอยู่ในบ้าน, อันเกี่ยวกับชีวิตในครอบครัว.
เคหปฺปเวสน *นป.* การเข้าสู่เรือน, พิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่.
เคหปิฏฐิ *อิต.* หลังบ้าน.
เคหวิตต *นป.* ทรัพย์สมบัติแห่งบ้านเรือน, อุปกรณ์แห่งเรือน.
เคหสิต *ค.* ดู **เคหนิสฺสิต.**
โค *ป.,อิต.*โค,วัว;แผ่นดิน;พระอาทิตย์;คำพูด.
โคกณฺฏก *นป.* กีบโค, กีบเท้าวัว; กระจับ; โคกกระสุน.
โคกณฺณ *ป.*, **โคกาณา** *อิต.* คีบ; ตระกูลกวางมีกวางระมาดเป็นต้น; งู.
โคกีล *ป.* ไถ, สาก.
โคกุจ *นป.* คอกวัว, โรงวัว.
โคคณ *ป.* ฝูงโค, หมู่โค.
โคฆาตก *ป.* คนฆ่าโค.
โคจร *ป.* ทุ่งเลี้ยงวัว, อาหารวัว, อาหาร, อารมณ์, ที่ควรเที่ยวไป.
โคจรคาม *ป.* โคจรคาม, หมู่บ้านที่ภิกษุเที่ยวไปบิณฑบาต.
โคจรณ *นป.* ทุ่งหญ้า, อาหาร (หญ้า).
โคจฺฉก *ป.* ช่อ, พวง.
โคฏวิย, โคฏวิส *ป.* ตะกวด, สัตว์งวง; ส่วนของเรือ; ดาดฟ้า, บาหลี; สมอเรือ, แจว, พาย.
โคฏฐ *นป.* ดู **โคกุล.**
โคธผล *นป.* เม็ดยา.
โคณ *ป.* โคผู้, วัว.
โคณก *ป.* พรมทำด้วยขนสัตว์.
โคณฺส *ป.* งูพิษ.
โคตม ๑ *ป.* พระโคดม, พระนามของพระพุทธเจ้า; ๒ *ค.* เหล่ากอแห่งพระโคดม, โคตมโคตร.
โคตมี *อิต.* หญิงที่เป็นเหล่ากอแห่งโคตม.
โคตฺต *นป.* โคตร, วงศ์สกุล, เผ่าพันธุ์.
โคตฺตล *ป.* สุนัขจิ้งจอก.
โคตฺรภู *ค.* บุคคลซึ่งอยู่กึ่งกลางระหว่างปุถุชนกับพระอริยเจ้า.
โคตฺรภูญาณ *นป.* ความรู้ที่กำลังพ้นเขตของปุถุชนและกำลังย่างขึ้นสู่เขตพระอริยเจ้า.
โคธก *นป.* คนค่อม.
โคธกา *อิต.* นกกระเต็นน้อย, นกกางเขน.
โคธา *อิต.* เหี้ย; สายซอ.
โคธุม,-ธูม *ป.*ข้าวสาลี,ข้าวละมาน,หญ้ากับแก้.
โคนก ดู. **โคณก.**
โคนส *ป.* งูพิษ.
โคนงฺคลี *อิต.*, **โคนงฺคุล** *ป.* ลิงหน้าดำ, ชะนี.
โคป *ป.* คนเลี้ยงโค.
โคปก *ค.* ผู้เฝ้า, ผู้คุ้มครอง, คนยาม.
โคปขุม *ค.* มีดวงตาเหมือนดวงตาลูกโค.
โคปติ *ป.* เจ้าแห่งโค.

โคปติ, โคเปติ, โคปยติ *ก.* รักษา, คุ้มครอง.
โคปท *นป.* รอยเท้าโค.
โคปน *นป.*, **โคปนา** *อิต.* การเฝ้า, การคุ้มครองป้องกัน.
โคปริณายก *ป.* ผู้นำโค, หัวหน้าโค, จ่าฝูงโค.
โคปานสี *อิต.* ไม้กลอนหลังคา, ไม้จันทัน.
โคปานสีวงฺก *ค.* คดหรืองอเหมือนไม้กลอนหรือจันทัน.
โคปายิต *ค.* ดู **โคปก.**
โคปาล,-ลก *ป.* ดู **โคป.**
โคปาลคามก *ป.* หมู่บ้านคนเลี้ยงโค.
โคปิต *กิต.* อันเขาคุ้มครองหรือรักษาแล้ว.
โคปี *อิต.* หญิงเลี้ยงโคหรือภรรยาของนายโคบาล.
โคปุร *นป.* ประตูเมือง, ซุ้มประตู.
โคเปติ *ป.* รักษา, คุ้มครอง, ดูแล, เฝ้า.
โคเปตุ *ป.* ผู้รักษา, ผู้ดูแล.
โคปฺผก *นป.* ข้อเท้า, ข้อตีน.
โคมณฺฑล *นป.* มณฑลแห่งโค, สนามโค.
โคมนฺตุ *ป.* เจ้าของโค.
โคมย *นป.* โคมัย, ขี้โค.
โคมายุ *ป.* สุนัขจิ้งจอก, หมาป่า, หมาใน.
โคมิก, โคมี *ค.* เจ้าของโค.
โคมีพฺห *ป.* ดู **โคมย.**
โคมุตฺต *นป.* โคมูตร, เยี่ยวโค.
โคเมธ *ป.* โคเมธ, การบวงสรวงด้วยโค, การเอาโคบูชายัญ.
โคยูถ *ป.* ฝูงโค, หมู่โค.
โครา *ค.* ขาว, บริสุทธิ์.
โครกฺขา *อิต.* การเลี้ยงโค, การรักษาแผ่นดิน การรักษานา.
โครงฺกุ *ป.* นกเป็ดน้ำ.
โครณ *นป.* ความพยายาม, การฝึกฝน.
โครวก *นป.* การร้องของโค.
โครส *ป.* โครส, สิ่งที่โคผลิตออกมา (น้ำนม) มี ๕ อย่าง คือ(๑) **ขีร**=นมสด, (๒) **ทธิ** =นมส้ม, (๓) **มต**=เนยใส, (๔) **ตกฺก** = เปรียง, (๕) **นวนีต** =เนยข้น.
โครูป *ป.* โค.
โคลกฺขณ *นป.* ลักษณะแห่งโค, การทำนายโชคชะตาโดยดูลักษณะของโค.
โคลีส *ป.* ไม้มวกใหญ่, ไม้สะคร้อ, ไม้โตนด.
โคโลมี *อิต.* ว่านน้ำ.
โควจฺฉ *ป.* ลูกโค.
โควติก *ค.* ผู้ประพฤติวัตรอย่างโค.
โควิกตฺตน *นป.* มีดหั่นเนื้อ.
โควิตฺตก *ค.* ผู้มีสมบัติคือโค, ผู้มีโคมาก.
โควินฺท *ป.* เจ้าโค, พญาโค, ผู้เป็นหัวหน้าของโค; พระกฤษณะ.
โควิส,-วุสก *ป.* โคถึก, โคเถลิง.
โคสงฺขย,โคสงฺขย *ป.* ดู **โคป.**
โคสาลา *อิต.* คอกโค, โรงโค.
โคสิงฺค *ป.* เขาโค.
โคสิต *ค.* อันผสมด้วยน้ำนมโค.
โคสีล *นป.* โคศีล, การประพฤติวัตรอย่างโค.
โคสีส *ป.* จันทน์เหลือง, จันทน์เทศ.
โคหนุก *นป.* ไม้มีสัณฐานดุจคางโค,ไม้คางโค.
โคพ, โคพก *ป., นป.* ลูกกลม.

ฆ

ฆสติ *ก.* ขัด, สี, ถู, บด; ยินดี, ชอบใจ, ร่าเริง.
ฆสน *นป.* การขัด, การสี, การถู, การบด.
ฆฆติ *ก.* หัวเราะ, หัวเราะเยาะ.
ฆจฺจา *อิต.* การทำลาย.
ฆจฺจ *ค.* อันฆ่าแล้ว, อันทำลายแล้ว.
ฆณฺณ *นป.* การฆ่า, การทำลาย.
ฆฏ *นป.* หม้อน้ำ, เหยือกน้ำ, ขัน; ก้อน, กลุ่ม, กอง.
ฆฏก *ป., นป.* หม้อเล็ก; ตุ่มเล็ก; ปุ่มไม้, ไม้ตะโก; ม้ากระจอก.
ฆฏติ *ก.* พยายาม, สืบต่อ, ต่อประสาน, ประยุกต์.
ฆฏทาสี *อิต.* แม่สื่อ.
ฆฏน *นป.*, **ฆฏนา** *อิต.* การพยายาม, การสืบต่อ, การติดแน่น.
ฆฏยติ *ก.* ให้พยายาม, ให้สืบต่อ.
ฆฏา *อิต.* ฝูง, หมู่, พวก, ประชุม.
ฆฏิกมุคฺคร *นป.* ไม้กระบองสั้น, ไม้ค้อน.
ฆฏิกา *อิต.* ถ้วย, ชาม, ลิ่ม, ปม, ปุ่ม, ลูกคลี; เวลา.
ฆฏิกายนฺต *นป.* นาฬิกา, เครื่องวัดเวลา.
ฆฏิการ *ป.* ช่างหม้อ.
ฆฏิต *ค.* อันพยายามแล้ว, อันสืบต่อแล้ว.
ฆฏี *อิต.* หม้อน้ำ, ตุ่มน้ำ; นาฬิกา.
ฆฏีหฏาห,ฆฏีกปาล *นป.* หม้อน้ำ,กระโหลกน้ำ.
ฆฏีการ *ป.* ดู **ฆฏิการ.**
ฆฏียติ *ก.* อันเขาพยายาม, อันเขาสืบต่อ.
ฆฏียนฺต *นป.* ถัง, ครุ, เครื่องสูบน้ำ.
ฆเฏติ *ก.* พยายาม, สืบต่อ, ต่อเนื่อง.
ฆฏฺฏน *นป.* การทุบ, การตี, การต่อย; การขัดสี, การว่าเสียดสี; การนำมารวมกัน.
ฆฏฺเฏติ *ก.* ทุบ, ตี, ต่อย, ขัดสี, กระทบ; ทำให้ขัดเคือง.
ฆณฺฑา *อิต.* ระฆัง.
ฆณฺฑิก,-ฏิก *ป.* คนลาดตระเวน.
ฆต *นป.* เนยเหลว, เนยใส, เปรียง.
ฆตกุมารี *อิต.* ต้นหางจระเข้.
ฆตสิตฺต *ค.* อันรดแล้วด้วยเนยใสหรือเปรียง
ฆตาสน *ป.* ไฟ.
ฆน ๑ *นป.*ค้อน; เครื่องดนตรีชนิดหนึ่งที่ใช้ประโคม; ๒ *ป.* เมฆ, ร่างกาย, ก้อน; ๓ *ค.* หนา, แน่น, แข็ง, ทึบ.
ฆนกป *ป.* ลูกเห็บ.
ฆนชาลา *อิต.* สายฟ้า.
ฆนตม ๑ *ป.* ความมืดทึบ; ๒ *ค.* มืดทึบ, มืดมาก.
ฆนนาภิ *ป.* ควัน.
ฆนปทวี *อิต.* ท้องฟ้า.
ฆนปาสณฺฑ *ป.* นกยูง.
ฆนปุปฺผ *นป.* เครื่องลาดติดรูปดอกไม้.
ฆนสาร *ป.* การบูร.
ฆนารุณ *ค.* แดงเข้ม, แดงจัด.
ฆโนปล *นป.* ลูกเห็บ.
ฆมฺม *ป.* ความร้อน, ฤดูร้อน; เหงื่อ.
ฆมฺมชล *นป.* เหงื่อ.
ฆมฺมติ *ก.* ไป, ถึง.
ฆมฺมาภิฏฺฏ,-ภิตตฺต *ค.* อันความร้อนแผดเผาแล้ว, ถูกแผดเผาแล้ว.

ฆมฺมชฺชุติ *ป.* พระอาทิตย์.
ฆร *นป.* เรือน.
ฆรกโปฏฺฐ *ป.* นกพิราบบ้าน.
ฆรโคลิ (พิ) กา *อิต.* จิ้งจก, ตุ๊กแก, ตุ๊ดตู่.
ฆรณี *อิต.* หญิงแม่เรือน, แม่บ้าน, เมีย.
ฆรทฺวาร *นป.* ประตูเรือน.
ฆรทาสี *อิต.* ทาสี, คนรับใช้หญิง.
ฆรพนฺธน*นป.*เครื่องผูกคือเรือน,การแต่งงาน.
ฆรมานุส *ป.* กลุ่มชนผู้อยู่ในเรือน.
ฆรมุข *นป.* หน้ามุข, หน้าบ้าน.
ฆรเมสี *ป.* ผู้ดูแลบ้าน, พ่อบ้าน, เจ้าของบ้าน.
ฆรสนฺธิ *อิต.* ที่ต่อหรือรอยแยกแห่งเรือน.
ฆรสปฺป *ป.* งูเรือน, งูกินหนู.
ฆรสูกร *ป.* หมูบ้าน.
ฆราชิร *นป.* ลานบ้าน, สนามหน้าบ้าน.
ฆราวาส *ป.* ฆราวาส, ผู้ครองเรือน.
ฆส *ค.* ผู้กิน.
ฆสติ *ก.* กิน.
ฆสิ *ป.* อาหาร.
ฆสฺต *ค.* กลืนกินแล้ว, ใช้ในคำว่า **"วงฺกฆสฺต"** = กลืนกินขอแล้ว.
ฆสฺมร *ค.* คนโลภอาหาร, คนจะกละ.
มาฏ *ป.* ต้นคอ, ท้ายทอย
มาฏก *ป.* ผู้ฆ่า; ต้นมะขาม, ต้นมะกา, ต้นกระเบียน, ต้นมูกใหญ่.
มาฏยติ *ก.* ครูดสี, เสียดสี.
มาต *ป.* การฆ่า, การประหาร, การปลัน.
มาตก ๑ *นป.* ดู **มาต**; ๒ *ค.* ผู้ฆ่า, ผู้ประหาร, ผู้ปลัน.
มาตน *นป.* ดู **มาต.**
มาติปกฺขี *ป.* เหยี่ยวดำ.
มาตี ดู **มาตก** ๒.
มาตุก *ค.* เบียดเบียน, คิดร้าย, ผู้ทำลาย.
มาเตติ *ก.* ฆ่า, ประหาร, ทำลาย, ปลัน.
มาน *นป.* จมูก.
มานธาตุ *อิต.* มานธาตุ, ธาตุแห่งการรับรู้กลิ่น.
มานวิญฺญาณ *นป.* การรับรู้กลิ่น.
มานสมฺผสฺส *ป.* การถูกต้องกลิ่นด้วยฆานประสาท.
มานโรค *ป.* โรคจมูก.
มานายตน *นป.* ฆานายตนะ, ฆานประสาท, สื่อกลางที่จมูกรับรู้กลิ่น.
มานินฺทฺริย *นป.* ฆานินทรีย์, อินทรีย์คือ จมูก, สิ่งที่เป็นใหญ่ในการดมกลิ่น คือจมูก.
มายติ *ก.* ดม; สูด (กลิ่น).
มายน *นป.* การดม, การสูด (กลิ่น).
มายนีย *ค.* ควรดม, ควรสูด.
มาส *ป.* อาหาร, หญ้าแห้ง, ทุ่งหญ้า.
มาสจฺฉาทน *นป.* อาหารและเครื่องนุ่งห่ม.
มาสน *นป.* ดู **มาส.**
มาสหารก *ค.* คนนำอาหารมา, คนหาบหญ้า.
มาเสสน *นป.*, **มาเสสนา** *อิต.* การแสวงหาอาหาร.
ฆุฏติ *ก.* ตี, เฆี่ยน, ประหาร; แลกเปลี่ยน.
ฆุฏฺฐ*ค.*โฆษณาแล้ว,ประกาศแล้ว,ป่าวร้องแล้ว.
ฆุณ *ป.* ตัวด้วง, ตัวหนอน.
ฆุณติ *ก.* ไป, ถึง, เป็นไป.
ฆุณฺณติ *ก.* ไป, ถึง, เป็นไป; ถือ, จับ, ยึด.

มุรติ *ก.* กลัว, น่ากลัว; ออกเสียง, ร้อง, กล่าว.
มุสติ *ก.* ออกเสียง, ประกาศ, ป่าวร้อง.
มูก *ป.* ชื่อนกชนิดหนึ่ง คือนกเค้า.
เมปฺปติ *ก.* ถือเอา, ยึดเอา.
โมฏ, โมฏิก *ป.* ม้า, ม้ากระจอก.
โมณส *ป.* งู.
โมณา *อิต.* จมูก.
โมณี *ป.* หมู.
โมร ๑ *ป., นป.* สิ่งน่ากลัว, ภัย; สีขาว; กลางคืน; ยาพิษ; ๒ *ค.* ร้าย, น่ากลัว.
โมรตร *ค.* ร้ายมาก, น่ากลัวมาก.
โมรติ, โมเรติ *ก.* ดู **มุรติ.**
โมรทสฺสน *ป.* นกเค้า.
โมรราสน *ป.* สุนัขจิ้งจอก.
โมรรูป *ค.* ดู **โมร** ๒.
โมรวิส *ค.* (งู) มีพิษร้าย.
โมล *นป.* เศษนมที่เหลือจากทำเนย.
โมส ๑ *ป.* เสียงกึกก้อง, เสียงกังวาน, การออกเสียง; บ้านคนเลี้ยงวัว; ๒ *ค.* ผู้ประกาศ, ผู้โฆษณา, โฆษก.
โมสก *ค.* ดู **โมส** ๒.
โมสติ *ก.* ดู **มุสติ.**
โมสน *นป.*, **โมสนา** *อิต.* การโฆษณา, การประกาศ, การกระจายเสียง.
โมสาปฺปมาณ,-ณิก *ค.* ผู้ถือเสียงเป็นประมาณ, ผู้หนักในเสียง, ผู้ติดในเสียง.
โมสาเปติ *ก.* ให้ประกาศ, ให้ป่าวร้อง.
โมสิต *ค.* อันเขาประกาศแล้ว, อันเขาป่าวร้องแล้ว.
โมเสติ *ก.* ดู **มุสติ.**

จ

จ *อ.* **(วากยารัมภ)** ก็, แล, ก็แล, **(ผลโชตก)** ด้วยว่า; **(วิเสสโชตก)** แต่, ก็แต่ว่า, ถึงอย่างนั้น; **(ตัปปาฏิกรณโชตก)** เหมือนอย่างว่า; **(ทัฬหีกรณโชตก)** จริงอยู่, แท้จริง;**(ปักขันตรโชตก)** ฝ่ายว่า, ส่วนว่า; **(อันวยพยติเรกโชตก)** อัน; **(สมุจจยัตถ)**กับ, และ, ด้วย, หนึ่ง; **(สัมปิณฑนัตถ)**อนึ่ง; **(อนุกกัฑฒนัตถ)** ด้วย; **(ปทปูรณ)** แล.
จกิต *ค.* ผู้ถูกรบกวน, ผู้สะดุ้ง, ผู้กลัว.
จโกร *ป.* นกกด, นกเขาไฟ.
จกฺก *นป.* จักร, ล้อ, ล้อรถ, วงกลม, เสนา, พล, กองทัพ, อำนาจ, อาชญา, เขตแดน, อาวุธรูปกลมมีคมเป็นเปลวโดยรอบ.
จกฺกงฺกีต *ค.* มีเครื่องหมายรูปวงจักร.
จกฺกฉินฺน *ค.* มีจักรอันขาดแล้ว; มีวงล้อหักเสียหายแล้ว.
จกฺกนฺต *ป.* ดุมรถ.
จกฺกปาณี *ป.* พระนารายณ์, พระวิษณุ; เทพเจ้าผู้มีมือถือจักร.
จกฺกภญฺชนี *ค.* ผู้หักรานจักร, ผู้ทำลายความดีความเจริญ.
จกฺกภท *ป.*การหักรานจักร,การกำจัดอำนาจ.
จกฺกมุข *ป.* หมู, สุกร.
จกฺกยุค *นป.* คู่แห่งล้อ, ล้อรถทั้งคู่.
จกฺกรตน *นป.* จักรรัตน, รัตนคือจักร, จักรแก้ว (ของพระเจ้าจักรพรรดิ).
จกฺกลก *ป.* วงกลม, ลงล้อ.

จกฺกลิ,-ลี *อิต.*ผ้า, แผ่นผ้า, แผ่นผ้าที่ทำให้มีรูปเหมือนวงล้อเพื่อทำเป็นผ้าเช็ดเท้า.

จกฺกลิก *นป.* ผ้าผืนเล็ก (สำหรับหน้าต่าง), ม่านหน้าต่าง, บังตา.

จกฺกวฏฺฏก *นป.* วงล้อชักรอก, (สำหรับชักรอบบ่อน้ำ), ระหัดถีบ.

จกฺกวตฺติ,-ตี *ป.* พระเจ้าจักรพรรดิ.

จกฺกวาก *ป.* นกจากพราก, ห่านแดง.

จกฺกวาฏ *ป.*ที่กำหนด, เขตแดน, ที่ตั้งตะเกียง.

จกฺกวาต *ป.* ลมหัวด้วน, ลมหมุน.

จกฺกวาล,-วาฬ *ป., นป.* จักรวาล, สุริยจักรวาล, โลก, ปริมณฑล.

จกฺกวาลคพฺภ *ป.* ห้องแห่งจักรวาล, ภายในจักรวาล.

จกฺกวาลปพฺพต *ป., นป.* จักรวาลบรรพต, ภูเขาล้อมรอบจักรวาล.

จกฺกวาลรชฺช *นป.*ราชสมบัติในรอบจักรวาล, ความเป็นพระราชาผู้มีอำนาจทั่วจักรวาล.

จกฺกวิทฺธ *นป.* ศิลปแทงจักร, วิธีการยิงลูกศรไปยังเป้าหมายต่าง ๆ ซึ่งอยู่เป็นวงล้อมให้ลูกศรทะลุเป้าหมายเหล่านั้นแล้วกลับมาตั้งอยู่ในมือของผู้ยิง.

จกฺกวฺห *ป.* ดู **จกฺกวาก.**

จกฺกสมารูฬฺห *ค.* ผู้ขึ้นแล้วสู่ล้อ, ผู้ขึ้นแล้วสู่ยาน, ผู้ขึ้นขี่รถแล้ว.

จกฺกิก *ป.* บุคคลผู้เที่ยวไปด้วยจักร, คนลาดตระเวน.

จกฺขุ *นป.* จักษุ, ตา, ความเห็นแจ้ง, ปัญญา.

จกฺขุก *ค.* ผู้มีจักษุ, ผู้มีตา, ผู้มีปัญญา.

จกฺขุกรณ,-กรณี *ค.* ซึ่งกระทำปัญญาจักษุ, ผู้ทำให้เกิดปัญญาจักษุ, ผู้ทำให้เกิดความเห็นชัดด้วยใจ.

จกฺขุท,-ทท *ค.* ผู้ให้จักษุ, ผู้ให้ปัญญาจักษุ.

จกฺขุธาตุ *อิต.* จักขุธาตุ, ธาตุคือตา, ธาตุเห็น.

จกฺขุปถ *ป.* คลองแห่งจักษุ, วิถีแห่งจักษุ, ทัศนวิสัย.

จกฺขุปสาท *ป.* ประสาทตา.

จกฺขุภูต *ค.* ผู้มีปัญญาเกิดแล้ว, ผู้มีปัญญาเห็นประจักษ์.

จกฺขุมนฺตุ *ค.* ผู้มีจักษุ, ผู้มีปัญญาจักษุ.

จกฺขุโมหน *นป.* การเล่นกล.

จกฺขุโลล *ค.* ผู้คะนองตา, ผู้มีสายตา, ผู้อยากเห็นโน่นเห็นนี่.

จกฺขุวิญฺญาณ *นป.* จักขุวิญญาณ, ความรู้ที่อาศัยตาเกิดขึ้น.

จกฺขุวิญฺเญยฺย *ค.* (สิ่ง) ที่พึงรู้แจ้งด้วยจักษุ.

จกฺขุสมฺผสฺส *ป.*จักขุสัมผัส,การสัมผัสทางตา.

จกฺขุสฺส *ค.* น่าดู , เจริญตา.

จงฺกม *ป.*, **จงฺกมน** *นป.* การจงกรม, การเดินเวียนรอบไปมา; ที่จงกรม.

จงฺกมติ *ก.* จงกรม, เดินเวียนรอบไปมา.

จงฺกมิก *ค.* ผู้เดินจงกรมเป็นปกติ, ผู้ถือการจงกรมเป็นวัตร.

จงฺกุร *นป.* เกวียน, ยาน, พาหนะ; ต้นไม้.

จงฺโกร *ป.* ดู **จโกร.**

จงฺควาร *ป.*หม้อกรองน้ำด่าง,หม้อกรองน้ำนม.

จงฺโคฏก *ป.* เตียบ, ผอบ, ตลับ, หีบ.

จจฺจร *นป.* ทางสี่แพร่ง, ทางแยก, สนาม, ลานบ้าน.

จชติ *ก.* สละ, บริจาค, มอบให้, ทอดทิ้, เลิก.
จชน *นป.* การสละ, การบริจาค, การเลิก.
จณฺจรี *อิต.* ผี้ง.
จณฺจล *ค.* ซึ่งกลิ้ง, ซึ่งหวั่นไหว, ซึ่งเคลื่อน, ซึ่งไม่มั่นคง.
จณฺจลติ *ก.* เคลื่อนไหวไปมา, ร่ายรำ,ท่องเที่ยว.
จณฺจุ *ไตร.* จะงอยปากของนก.
จฏก *ป.* นกกระจอก.
จฏุล *ค.* ผู้ฉลาด, ผู้ชำนาญ.
จณก *ป.* ถั่วเขียว.
จณฺฑ,-ฑก *ค.* ดุร้าย, ทารุณ, เหี้ยมโหด.
จณฺฑโสต *ป.* กระแสน้ำเชี่ยว, สายน้ำไหลแรง.
จณฺฑหตฺถี *ป.* ช้างดุ, ช้างตกมัน.
จณฺฑาล ๑ *ป.* คนจัณฑาล, คนต่ำช้า, ลูกคนต่างวรรณะ เช่น บิดาเป็นศูทร มารดาเป็นพราหมณ์ เป็นต้น;
๒ *นป.* การเล่นของคนจัณฑาล.
จณฺฑาลกุล *นป.* ตระกูลคนจัณฑาล.
จณฺฑาลี *อิต.* หญิงจัณฑาล.
จณฺฑิกต *ค.* ผู้ดุร้าย.
จณฺฑิกฺก *นป.* ความดุร้าย, ความโกรธ.
จณฺฑิตฺต *นป.* ดู **จณฺฑิกฺก**.
จณฺฑิล *ป.* ช่างตัดผม.
จตุ *ค.* สี่.
จตุกฺก ๑ *นป.* หมวดสี่, ทางสี่แพร่ง, ทางแยก;
๒ *ค.* (แม่น้ำ) งวด, ยุบแห้ง, ตื้น; (ปัญญา) น้อย.
จตุกฺกณฺณ *ป.,ค.* มนต์มีสี่หู, มนต์ลึกลับซึ่งฟังได้เพียงสองคน; มีสี่มุม, ซึ่งเป็นรูปสี่เหลี่ยม.
จตุกฺกม *ค.* ซึ่งก้าวไปด้วยเท้าสี่, ซึ่งเดินสี่ขา (สัตว์สี่เท้า).
จตุกฺกุณฺฑิก *ค.* ผู้เดินด้วยอวัยวะสี่ (มือทั้งสองและเข่าทั้งสอง), ผู้คลาน.
จตุกฺโกณ *ค.* มีสี่มุม, เป็นสี่แยก.
จตุกฺโกณรจฺฉา *อิต.* ทางสี่แยก.
จตุกฺขตฺตุ *อ.* สี่ครั้ง, สี่หน.
จตุคุณ *ค.* ซึ่งคูณด้วยสี่, สี่เท้า, สี่ชั้น.
จตุจกฺก *ค.* มีจักรสี่ (หมายถึงร่างกายของมนุษย์), มีสี่ล้อ.
จตุจตฺตาฬีสติ *อิต.* สี่สิบสี่.
จตุชาต *ค.* (ของหอม) ซึ่งเกิดแต่คันธชาติสี่, มีส่วนประกอบสี่อย่าง.
จตุชาติคนฺธ, จตุชฺชาติยคนฺธ *ป.* ของหอมมีชาติสี่, คันธชาติสี่ชนิด คือ
๑. **กุงฺกุม** = หญ้าฝรั่น.
๒. **ตคร**=กฤษณา.
๓. **ตุรุกฺข**=กำยาน.
๔. **ยานปุปฺผา**=บุบผชาติอันมีในแดนโยนก.
จตุตฺตึสติ *อิต.* สามสิบสี่.
จตุตฺถ *ค.* ที่สี่.
จตุตฺถภตฺต *นป.* ภัตที่พึงบริโภคในวันที่สี่ (หลังจากที่ได้ถือพรตมาตลอดแล้วสามวัน), อาหารที่บริโภคทุก ๆ สี่วัน.
จตุตฺถมคฺค *ป.* มรรคที่สี่, อรหัตมรรค.
จตุตฺถมน *นป.* ใจที่ ๔ คือชิวหาหรือลิ้น.
จตุตฺถี *อิต.* ดิถีที่สี่; จตุตถีวิภัตติ.
จตุทฺทส *ค.* สิบสี่.
จตุทฺทิสา *อิต.* ทิศสี่, สี่ทิศ.

จตุทฺทีปก *ค.* (มหาเมฆ) อันปกคลุมทวีปทั้งสี่, (พายุฝน) อันพัดแผ่ไปทั่วทั้งสี่ทวีป.

จตุทฺวาร *ค.* มีทวารสี่, มีสี่ประตู.

จตุธา *อ.* โดยส่วนสี่, เป็นสี่ส่วน.

จตุนวุติ *ค.* เก้าสิบสี่.

จตุปจฺจย *ป.* เครื่องอาศัยสี่อย่าง, ปัจจัยสี่ ได้แก่จีวร, บิณฑบาต, เสนาสนะ, และคิลานเภสัช.

จตุปญฺญาส,-ปณฺณาส *ค.* ห้าสิบสี่.

จตุปริวฏฺฏ *อ.* โดยเวียนรอบสี่, (รู้เบญจขันธ์ตามความเป็นจริง) เป็นสี่ชั้น.

จตุปริสา *อิต.* บริษัทสี่ได้แก่ภิกษุ, ภิกษุณี, อุบาสก และอุบาสิกา.

จตุปล *ค.* มีสี่ชั้น.

จตุปฺปถ *ป.* ทางสี่แพร่ง.

จตุปฺปท *ค., ป.* มีสี่เท้า; สัตว์สี่เท้า.

จตุปาริสุทฺธิสีล *นป.* ปาริสุทธิศีลสี่ คือ
๑. ปาฏิโมกขสังวรศีล.
๒. อินทรียสังวรศีล.
๓. อาชีวปริสุทธิศีล.
๔. ปัจจยสันนิสิตศีล.

จตุปฺปาทก,-ทิก *ค.* (คาถา) มีสี่บาท.

จตุพฺพคฺค *ป.* หมวดแห่งวัตถุสี่ที่มนุษย์ต้องการ
๑. **ธมฺม**-สมาจาร
๒. **กาม**-สุข
๓. **อตฺถ**-ปัจจัย
๔. **โมกฺข**-นิพพาน.

จตุพฺพิธ *ค.* มีสี่อย่าง, มีสี่ชนิด.

จตุพฺพิปลฺลาส *ป.* วิปัลลาสสี่, ความเคลื่อนสี่อย่าง, ความเปลี่ยนแปลงสี่อย่าง.

จตุพฺยูห *ค.* มีสี่กระบวน, มีสี่กองทัพ, ซึ่งจัดเป็นสี่กระบวนทัพ.

จตุภูมก,-มิก *ค.* มีสี่ภูมิ, มีสี่ชั้น.

จตุมธุร *นป.* วัตถุมีรสอร่อยสี่อย่าง, ของหวานสี่อย่าง คือ เนยใส, น้ำมัน, น้ำผึ้ง, น้ำอ้อย.

จตุมหาปถ *ป.* ทางใหญ่สี่แพร่ง, ทางหลวงสี่แยก.

จตุมหาภูติก *ค.* อันเป็นไปกับด้วยมหาภูตรูปสี่, ที่ประกอบด้วยธาตุสี่.

จตุมฺมหาราชิก *ค.* จาตุมมหาราชิกะ, (หมู่เทวดา) ผู้เป็นบริวารของท้าวจาตุมมหาราชอยู่ในชั้นจาตุมมหาราชซึ่งเป็นสวรรค์ชั้นที่หนึ่ง.

จตุร *ค.* ฉลาด, ชำนาญ, เฉียบแหลม.

จตุรสฺส *ค.* มีมุมสี่.

จตุรงฺคตม *นป.* ความมืดสี่อย่างคือ
๑. คืนแรม ๑๔ หรือ ๑๕ ค่ำ.
๒. ป่าชัฏที่หนาทึบ.
๓. ก้อนเมฆที่ปิดบังท้องฟ้า.
๔. เวลาเที่ยงคืน.

จตุรงฺค,-คิก *ค.* มีองค์สี่, มีอวัยวะสี่, (เสนา) มีสี่เหล่า.

จตุรงฺคินี *อิต.* กองทัพสี่เหล่า คือ เหล่าช้าง, เหล่าม้า, เหล่ารถ, เหล่าราบ.

จตุรงฺคี *ค.* (เสนา) มีสี่เหล่า.

จตุรงฺคุล,-ลิก *ค.* มีประมาณสี่นิ้ว.

จตุรนฺต *ค.* มีที่สุดสี่, มีสี่ทิศเป็นที่สุด.

จตุรสฺส,-สก *ค.* ซึ่งเป็นจตุรัส, ซึ่งเป็นสี่เหลี่ยม, มีสี่มุม.

จตุรสฺสร *ค.* (ค้อน) สี่เหลี่ยม, มีคมทั้งสี่ด้าน.
จตุราธิฏฺฐาน *ค.* ผู้มีอธิษฐานธรรมสี่.
จตุราปสฺเสน *ค.* ผู้มีธรรมเป็นที่พักพิงมีสี่ประการ.
จตุราสีติ *ค.* แปดสิบสี่.
จตุรุสฺสท *ค.* หนาแน่นด้วยเหตุสี่ประการ, พรั่งพร้อมด้วยสิ่งประกอบสี่อย่าง คือ ประชาชน, ข้าว, ไม้, และน้ำ.
จตุวคฺค *ค.* (สงฆ์) จตุวรรค, มีภิกษุจำนวนสี่รูป, มีพวกสี่.
จตุวีสติ *ค.* ยี่สิบสี่.
จตุสจฺจ *นป.* สัจจะสี่ (หมายถึงอริยสัจ ๔).
จตุสฏฺฐิ *ค.* หกสิบสี่.
จตุสตฺตติ *ค.* เจ็ดสิบสี่.
จตุห,-ตูห *นป.* สี่วัน.
จตฺต *กิต.* (อัน) สละแล้ว, บริจาคแล้ว, เลิกแล้ว.
จตฺตตฺต *นป.* ความเป็นสิ่งที่ถูกสละ, ความเป็นสิ่งที่ถูกทอดทิ้ง, การบริจาค.
จตฺตารีสก *ค.* มีจำนวนสี่สิบ.
จตฺตาพีส,-ตารีส *ค.* สี่สิบ.
จตฺตาพีสทนฺต *ค.* (มหาบุรุษ) ผู้มีฟันสี่สิบซี่.
จทิร *ป.* ช้าง; พระจันทร์; การบูร; ง.
จน, จนำ *อ.* เป็นอสากัลยัตถวาจกนิบาต บ่งความเพียงบางส่วนเช่นในคำว่า **กุทา+จน=กุทาจน=** ในกาลบางคราว, บางครั้งบางคราว เป็นต้น.
จนฺท *ป.* พระจันทร์, ดวงเดือน.
จนฺทก *ป.* แววหาง (นกยูง).
จนฺทกนฺต *ป.* แก้วชนิดหนึ่งชื่อว่า จันทกันต์; ไม้จันทน์; บัวขาว.
จนฺทกนฺตา *อิต.* กลางคืน.
จนฺทคฺคาห *ป.* การจับพระจันทร์ (แห่งอสุรินทราหู), จันทรคราส, จันทรุปราคา.
จนฺทน *ป., นป.* ต้นไม้จันทน์; ไม้จันทน์; เนื้อไม้จันทน์.
จนฺทนคณฺฐิ,-คณฺฑิ *อิต.* ข้อไม้จันทน์, ปุ่มไม้จันทน์, ท่อนไม้จันทน์.
จนฺทนคนฺธี *ค.* มีกลิ่นแห่งไม้จันทน์, มีกลิ่นดุจไม้จันทน์.
จนฺทนวิเลปน *นป.* เครื่องลูบไล้ที่ทำด้วยไม้จันทน์.
จนฺทนสาร *ป.* แก่นไม้จันทน์.
จนฺทนิกา *อิต.* บ่อน้ำครำ, บ่อน้ำใกล้ทางเข้าหมู่บ้าน (โดยมากเป็นน้ำโสโครก).
จนฺทนุสฺสท *ค.* อบอวลด้วยกลิ่นไม้จันทน์.
จนฺทภาคา *อิต.* แม่น้ำจันทภาคอยู่ในอินเดีย.
จนฺทมณฺฑล *นป.* จันทมณฑล, มณฑลแห่งพระจันทร์, วงรัศมีแห่งพระจันทร์, วงดือน.
จนฺทิกา *อิต.* แสงจันทร์.
จนฺทิมนฺตุ *ป.* พระจันทร์ (โดยมากใช้ในรูปปฐมาวิภัติ=**จนฺทิมา** หรือใช้ในรูปสมาสเฉพาะกับสุริย=**จนฺทิมสุริยา**).
จปล *ค.* กวัดแกว่ง, กลับกลอก, รวนเร, หวั่นไหว, คลอนแคลน.
จปลตา *อิต.* ความกวัดแกว่ง, ความหวั่นไหว.
จปุจปุการกำ *อ.* ทำเสียงดังจุ๊บๆ จั๊บๆ (ขณะกินหรือดื่ม).
จปฺเปติ *ก.* เคี้ยว.

จมร,-มรี *ป.* จามรี, ชื่อเนื้อทรายมีขนอ่อนละเอียด หางยาวเป็นพู่เป็นสัตว์บดเอื้องอยู่ในจำพวกโค.

จมรวีชนี *อิต.* พัดทำด้วยขนหางจามรี (เป็นเครื่องราชกกุธภัณฑ์อย่างหนึ่ง).

จมฺรุ *ป.* สัตว์จำพวกกวางหรือชะมดชนิดหนึ่ง ซึ่งหนังของมันถูกนำมาใช้เป็นประโยชน์.

จมู *อิต.* เสนา, กองทัพ.

จมูนาถ *ป.* นายทหารผู้เป็นที่พึ่งแห่งกองทัพ, นายทัพ, นายพล.

จมูปติ *ป.* ทหารผู้เป็นใหญ่แห่งกองทัพ, นายทัพ, นายพล, เสนาบดี.

จมูรุ *ป.* ดู **จมรุ.**

จมฺป,-ปก *ป.* ต้นจำปา.

จมฺปา *อิต.* เมืองจัมปา, เป็นชื่อเมือง ๆ หนึ่งในอินเดียสมัยพุทธกาล ปัจจุบันเรียกว่า ภคัลปุระในแคว้นเบงกอล.

จมฺเปยฺย,-ยก *ป.* ต้นไม้ตระกูลจำปา.

จมฺเปยฺยก *ค.* ผู้เป็นชาวจัมปา.

จมฺม,-มก *นป.* หนัง; โล่.

จมฺมการ,-การี *ป.* ช่างหนัง, ช่างรองเท้า.

จมฺมขณฺฑ *ป.* ชิ้นหนัง, ท่อนหนัง, แผ่นหนังสำหรับรองนั่ง.

จมฺมฆฏก *ป.* ถุงหนังสำหรับใส่น้ำ, กระออมหนังสำหรับตักน้ำ.

จมฺมณฺฑ *ป.* ดู **จมฺมฆฏก.**

จมฺมนทฺธ *นป.* กลอง.

จมฺมปตฺตา *อิต.* ค้างคาว.

จมฺมปสิพฺพก *ป., นป.* กระสอบหนัง, ถุงหนัง, กระเป๋าหนัง.

จมฺมพนฺธ *ป.* เชือกหนัง.

จมฺมภสฺตา *อิต.* ถุงหนัง, กระสอบหนัง.

จมฺมมาลุก *ป.* ดู **จมฺมภสฺตา.**

จมฺมโยธี *ป.* ทหารมีเกราะหนัง,พลสวมเกราะหนัง.

จมฺมวรตฺตา *อิต.* เชือกหนัง, สายหนัง.

จมฺมวาสี *ค.* ผู้นุ่งห่มหนัง.

จมฺมสาฏก *ค., ป.* **(ปริพาชก)** ผู้มีผ้าสาฏกทำด้วยหนัง, ผู้นุ่งห่มผ้าหนัง; ชื่อของปริพาชกคนหนึ่ง.

จมฺมาวุต *ค.* ซึ่งหุ้มด้วยหนัง.

จย *ป.* ความสะสม, ความเพิ่มพูน; กอง.

จร *ป., ค.* การเที่ยวไป, คนท่องเที่ยว, คนสอดแนม.

จรก *ค.* ผู้เที่ยวไป, (สัตว์) ที่สัญจรไป.

จรฏ *ป.* นกมูลไถ, นกสาลิกาดง.

จรณ *นป.* การเที่ยวไป, ความประพฤติ, จรณะ; เท้า.

จรณวนฺตุ *ค.* ผู้มีจรณะ,ผู้มีความประพฤติชอบ.

จรณายุธ *ป.* ไก่.

จรติ *ก.* เที่ยวไป, ท่องเที่ยวไป, ดำเนินไป, ประพฤติ.

จรหิ *อ.* ก็, แลหรือ, เล่า, อะไรเล่า.

จราจร *ค.* ซึ่งเที่ยวไปเที่ยวมา, ซึ่งเที่ยวไปๆ มาๆ, คลอนแคลน.

จราเปติ *ก.* ให้เที่ยวไป, ให้เดินไป, ให้เคลื่อนไป; ให้เดินเป็นวงกลม.

จริต,-ตก *นป.* จริต, ความประพฤติ, นิสัย; ชีวิต, ความเป็นอยู่.

จริตุ *ป.* คนผู้เที่ยวไป, ผู้ประพฤติ, ผู้ปฏิบัติ.

จริม,-มก *ค.* อันสุดท้าย, อันหลัง.

จริมภว *ป.* ภพสุดท้าย.

จริย *นป.*, **จริยา** *อิต.* จริยา, จรรยา, ความประพฤติ; การท่องเที่ยวไป.

จริยมนุสฺส *ป.* คนคอยตรวจตรา, คนยาม.

จริยาปิฎก *นป.* คัมภีร์จริยาปิกฎ, ชื่อของคัมภีร์สุดท้ายในขุททกนิกาย.

จรุ *ป.* เครื่องสังเวยเทวดา, เครื่องบวงสรวงเทวดา.

จล *ค.* หวั่นไหว, โคลงเคลง, ยุ่งยาก.

จลก ๑ *ป.* พนักงานจัดกระบวนทัพ; ๒ *นป.*อามิสที่เป็นเดน,ชิ้นเนื้อที่เคี้ยวแล้วคายทิ้งเสีย.

จลกุกกุ,-กุธ *ค.* (โค) มีหนอกกระเพื่อม, มีหนอกสั่นระริก.

จลจิตฺต *ค.* ผู้มีจิตหวั่นไหว, ผู้มีจิตไม่มั่นคง.

จลติ *ก.* ไหว, หวั่นไหว, สั่น, คลอนแคลน, กระเพื่อม, พลิ้ว, สะบัด.

จลน *ค., นป.* ซึ่งหวั่นไหว, ซึ่งสั่น, ซึ่งคลอนแคลน, ซึ่งกระเพื่อม; ความหวั่นไหว, การเคลื่อนไหว, การสั่น, การกระเพื่อม.

จลนี *อิต.* เนื้อสมัน.

จลาจล *ค.* ซึ่งเคลื่อนไหวไปมา, ซึ่งหวั่นไหวไปมา, ซึ่งไม่มั่นคง.

จลิต *ค., นป.* ซึ่งหวั่นไหว, ซึ่งสั่น, ซึ่งคลอนแคลน, การเคลื่อนไหว, การหวั่นไหว.

จลุ *ป.* น้ำในกอบมือ.

จวติ *ก.* จุติ, เคลื่อน, ตาย (จากภพหนึ่งไปเกิดในภพอื่นต่อไป), ดับไป.

จวน *นป.* การจุติ, การเคลื่อน, การตาย (จากภพหนึ่งไปเกิดในภพอื่นต่อไป).

จวนธมฺม *ค.* มีการจุติเป็นธรรมดา, ซึ่งจะต้องตายจากไปอย่างแน่นอน.

จวนตา *อิต.* ความเป็นคืออันเคลื่อน, ความจุติ, ความเคลื่อน.

จสก *ป.* ขัน, จอก, กระบวย.

จาค *ป.* การบริจาค, การให้, การเผื่อแผ่, การสละ, การเสียสละ.

จาคกถา *อิต.* จาคกถา, กถาว่าด้วยการบริจาค, การสนทนากันในเรื่องความเสียสละ.

จาคธน *นป.* ทรัพย์คือจาคะ, ทรัพย์คือการให้ปันสิ่งของของตนแก่คนที่ควรให้ปัน (เป็นอริยทรัพย์อย่างหนึ่งในอริยทรัพย์เจ็ด).

จาคสมฺปทา *อิต.* จาคสัมปทา, ความถึงพร้อมด้วยการบริจาค.

จาควนฺตุ *ค.* ผู้มีจาคะ, ผู้มีความเผื่อแผ่, ผู้มีความเสียสละ.

จาคาธิฏฺฐาน *ป.*ธรรมที่ควรตั้งไว้ในใจคือจาคะ, ธรรมที่ควรตั้งไว้ในใจคือการสละสิ่งที่เป็นข้าศึกแก่ความจริงใจ (อธิษฐานธรรมอย่างหนึ่งในอธิษฐานธรรมสี่).

จาคานุสฺสติ *อิต.* จาคานุสติ, การระลึกถึงทานที่ตนได้บริจาคแล้ว.

จาคี *ป., ค.* ผู้สละ, ผู้เสียสละ, ผู้ละเลิก, ผู้ให้, ผู้บริจาค.

จาฏิ *อิต.* ตุ่มน้ำ, หม้อน้ำ, ตุ่มใหญ่ที่คนเข้าไปอาศัยอยู่ได้; มาตราตวงชนิดหนึ่ง.

จาฏิกปาล *นป.* แผ่นกระเบื้อง, หม้อ, จานกระเบื้อง (ใช้เป็นโล่), โล่กระเบื้อง.

จาฏิปณฺชร *ป.*กรงมีรูปดุจตุ่ม,กรงที่ทำคล้ายตุ่ม.
จาฏุกมฺยตา *อิต.*ความแกล้งประพฤติถ่อมตน, การประจบ, การสรรเสริญ, การเยินยอ.
จาฏุปฏ *ป.* ตัวตลก.
จาตก *ป.* นกกระเต็น, ไก่ป่า, นกเงือก.
จาตุกุมฺมาส *ป.* ขนมกุมมาส (ทำด้วยข้าวต้มผสมนมเปรี้ยว) มีส่วนผสมสี่อย่าง.
จาตุทฺทสิก *ค.* ซึ่งเป็นไปในวันจาตุททสี, เกี่ยวกับวันจาตุททสี.
จาตุทฺทสี *อิต.* วันจาตุททสี, ดิถีที่สิบสี่ (แห่งปักษ์), วันขึ้นหรือแรม ๑๔ ค่ำ.
จาตุทฺทิส *ค.* มีในทิศทั้งสี่, ซึ่งเป็นไปในทิศทั้งสี่; ผู้มาแต่ทิศทั้งสี่.
จาตุทฺทีป *ค.* (กษัตริย์) ผู้ปกครองทวีปทั้งสี่.
จาตุทฺทีปก,-ปิก ดู **จตุทฺทีปิก.**
จาตุพฺเพท *ป.* พระเวทสี่ (ใช้เฉพาะในรูปพหุวจนะ=จาตุพฺเพทา).
จาตุมฺมหาปถ *ป.* ดู **จตุมหาปถ.**
จาตุมฺมหาภูติก *ค.* ดู **จตุมหาภูติก.**
จาตุมฺมหาราชิก *ค.* ดู **จตุมหาราชิก.**
จาตุมฺมาสินี *อิต.* ดิถีเป็นที่เต็มแห่งเดือนทั้งสี่, วันเพ็ญแห่งเดือนที่สี่ (ของแต่ละฤดู).
จาตุยาม *ป.* สังวรมีสี่ส่วน, สังวรมีสี่อย่าง, การสำรวมโดยส่วนสี่.
จาตุรนฺต *ค.* ดู **จตุรนฺต.**
จาตุริย *นป.* ความฉลาด, ความชำนาญ, ความสันทัด.
จาป *ป., นป.* แล่งธนู, ธนู, คันศร.
จาปโกฏิ *อิต.* ที่สุดแล่ง, ปลายธนู.
จาปณาพิ *อิต.* แล่งธนู, ที่เก็บลูกศร.
จาปลสุณ *น ป.* กระเทียมชนิดหนึ่งซึ่งไม่มีเยื่อ.
จาปลฺล ดู **จปลตา.**
จามร *นป.* แส้จามร, แส้หางจามรี, หางจามรีที่ใช้เป็นแส้.
จามีกร *นป.* ทองคำ.
จาร *ป.* การเที่ยวไป, การเคลื่อนไหว; การประพฤติ; คนสอดแนม, สายลับ, จารบุรุษ.
จารก,-ริก ๑ *ค.* ผู้เที่ยวไป, ผู้ท่องเที่ยวไป, ผู้ประพฤติ; ๒ *ป.* คุก, เรือนจำ.
จารณ *ค., นป.* ผู้เที่ยวไป, ผู้ประพฤติ; การให้เที่ยวไป,การจัดการ,ความประพฤติ.
จาริกา *อิต.* การเที่ยว, การท่องเที่ยว, การเดินทาง.
จาริตฺต *นป.* จารีต, ประเพณี, ความประพฤติหรือการปฏิบัติที่ทำต่อกันมา, ความประพฤติ, การติดต่อเยี่ยมเยียน, การสมสู่.
จาริตฺตสีล *นป.* จาริตตศีล, ศีลที่ประพฤติเป็นอาจิณ.
จารี *ค.* ผู้มีปกติประพฤติ, ผู้มักเที่ยวไป.
จารุ *นป., ค.* ทองคำ, งาม, สวยงาม, เป็นที่ชอบใจ.
จารุทสฺสน *ค.* ซึ่งดูเป็นที่พอใจ, น่าดู, น่ารัก, มีเสน่ห์.
จาเรติ *ก.* ให้เที่ยวไป, ให้เป็นไป, ให้ซ่านไป, ปล่อยให้เที่ยวไป.
จาล*ป.*ความไหว,ความหวั่นไหว,การสั่นสะเทือน.
จาลนี *อิต.* เครื่องกรอง (ยา),ตะแกรงร่อนยา.
จาเลติ *ก.* ทำให้ไหว, ทำให้เคลื่อนไหว, ให้หวั่นไหว, ร่อน.

ฉาวนา *อิต.* การทำให้เคลื่อน, การทำให้พ้นไป, การทำให้หลุดไป.

ฉาเวติ *ก.* ทำให้เลื่อน, ทำให้พ้น, ทำให้หลุดไป, พราก, ไล่.

จิ *อ.* อสากัลยัตถวาจกนิบาตบ่งความไม่จำกัดตายตัว เช่นในคำว่า **โกจิ-**ใคร, **กิญฺจิ-** อะไร, **กทาจิ-** ในกาลบางคราว, ในกาลไรๆ เป็นต้น.

จิกิจฺฉติ *ก.* คิด, ใคร่ครวญ, พิจารณา, ตั้งใจ, มุ่งหมาย; เยียวยา, รักษา.

จิกฺขลฺล *นป.* เปือกตม, โคลน; เลน, ปลัก, บึง.

จิกฺขลฺลวนฺตุ *ค.* มีตม, มีโคลน.

จิกฺขสฺสติ *ก.* ปรารถนาจะให้หยด, ปรารถนาจะฟอกออก.

จิงฺคฏ *ป.* กุ้ง.

จิงฺคุลก,-คูลก *นป.* ลูกเดือย, (บางแห่งเป็น **ฑิงฺคุลก** ก็มี เป็น **ฑงฺคุลก** ก็มี).

จิงฺคุลิก *นป.* กังหัน (สำหรับเล่น), เครื่องเล่นชนิดหนึ่งทำด้วยใบตาลเป็นต้นซึ่งหมุนด้วยแรงลม.

จิงฺคุลายติ *ก.* ประพฤติดุจกังหัน, หมุนไป, หมุนรอบ.

จิจฺจิฏายติ *ก.* ประพฤติเสียงดังฉี่ๆ ฉ่าๆ (เหมือนเสียงก้อนเหล็กเผาไฟที่จุ่มลงในน้ำ), เดือดพล่าน.

จิจฺจิฏายน *นป.* การทำเสียงดังฉี่ๆ ฉ่าๆ.

จิญฺจา *อิต.* ต้นมะขาม.

จิฏิ-จิฏิ *อ.* เสียงดังจิฏิ ๆ.

จิฏิจิฏายติ *ก.* ดู **จิจฺจิฏายติ.**

จิณฺณ *กิต.* (อันเขา) ประพฤติแล้ว, อันเขาปฏิบัติแล้ว; เที่ยวไปแล้ว.

จิณฺณฏฺฐาน *นป.* ที่ตนเคยเที่ยวไปแล้ว; ฐานะที่เคยประพฤติมาแล้ว.

จิณฺณวสี *ค.* ผู้มีความชำนาญอันตนประพฤติแล้ว, ผู้ปฏิบัติเชี่ยวชาญแล้ว.

จิณฺณตฺต *นป.* ความเป็นสิ่งที่เคยประพฤติมา, ธรรมเนียม, ประเพณี, นิสัย.

จิณฺห *นป.* เครื่องหมาย, รอย.

จิต *กิต.* (อันเขา) สั่งสมแล้ว, รวบรวมแล้ว, ก่อแล้ว.

จิตก ๑ *ป.* จิตกาธาน, เชิงตะกอน;
๒ *ค.* ซึ่งขจิต, ซึ่งทาบ, ซึ่งตกแต่ง, ซึ่งฝังลวดลาย.

จิตกา *อิต.* ดู **จิตก** ๑.

จิตนฺตรสฺส *ค.* มีระหว่างพระอังสะเต็ม, มีพระรากขวัญเต็ม, มีช่องไหปลาร้าเต็ม (มหาปุริสลักษณะ).

จิตา *อิต.* ดู **จิตก** ๑.

จิติ *อิต.* ความสั่งสม, ความสะสม; กอง, ก้อน.

จิตฺต ๑ *นป.* จิต, ใจ, ความคิด, ตั้งใจ, เจตนา;
๒ *ป.* จิตรมาส, เดือนที่ ๕ ทางจันทรคติ (อยู่ในระหว่างเดือนมีนาคม-เมษายน);
๓ *ค., นป.* วิจิตร, สวยงาม, มีลวดลาย หลายสี; การวาดภาพ,การระบายสี, การเขียนลวดลาย ภาพ, ลวดลาย.

จิตฺตก *นป.* รอยเจิม, เครื่องหมายที่เจิมบนหน้าผาก.

จิตฺตก, จิตฺรก ๑ *ป.* กวางดาว, เนื้อลาย, เสือดาว;
๒ *ค.* วิจิตร, สวยงาม, มีลวดลาย, มีหลายสี.

จิตฺตกณฺฐ *นป.* นกพิราบ.

จิตฺตกต *ค.* ซึ่งถูกกระทำให้วิจิตร, ซึ่งถูกกระทำให้สวยงาม, ซึ่งถูกตกแต่ง; ซึ่งจิตกระทำขึ้น, ซึ่งสร้างสรรค์, ซึ่งสำเร็จด้วยใจ.

จิตฺตกถ,-กถิก,-กถี *ค.* ผู้กล่าวถ้อยคำอันวิจิตร, ผู้กล่าวถ้อยคำไพเราะ, ผู้เป็นนักพูดที่ฉลาด, ผู้มีวาทศิลป์, ผู้เป็นนักเทศน์.

จิตฺตกมฺม *นป.* จิตรกรรม, การวาดเขียน, การเขียนลวดลาย,การตกแต่งประดับประดา.

จิตฺตกลิ *ป.* ความชั่วร้ายแห่งจิต, โทษของจิต, จิตที่ชั่วช้า, จิตที่ต่ำทราม.

จิตฺตกฉลตา *อิต.* ความพรั่งพร้อมแห่งจิต, การฉับไวแห่งจิต.

จิตฺตกา *อิต.* เครื่องลาดที่ปักให้มีลวดลายสวยงาม.

จิตฺตกาย *ป.* เสือ, เสือดาว, เสือลาย.

จิตฺตการ *ป.* จิตรกร, ช่างเขียน, นักวาดภาพ, นักตกแต่ง.

จิตฺตกิเลส *ป.* สิ่งที่ทำให้จิตเศร้าหมอง, ความเศร้าหมองแห่งจิต.

จิตฺตกูฏ *ป.* เขาจิตรกูฏ.

จิตฺตเกฬิสา *อิต.* ความรื่นเริงแห่งจิตใจ.

จิตฺตกฺขร *ค.* มีอักขระอันวิจิตร, มีอักษรสวยงาม.

จิตฺตกฺเขป *ป.* ความฟุ้งซ่านแห่งจิต,ความวิกลจริต.

จิตฺตเจตสิก *ค.* ซึ่งเนื่องด้วยจิตและเจตสิก.

จิตฺตตา *อิต.* **จิตฺตตฺต** *นป.* ความเป็นสิ่งวิจิตร ความเป็นสิ่งสวยงาม.

จิตฺตตฺถรก *นป.* เครื่องลาดอันวิจิตร, พรมมีลวดลายสวยงาม.

จิตฺตทณฺฑก *ป.* ต้นฝ้าย.

จิตฺตทุพฺภก *ป.* สภาวธรรมอันประทุษร้ายจิต, สิ่งที่ทำลายจิตใจ. จิตใจชั่วร้าย.

จิตฺตปโกปน *นป.* การทำจิตใจให้กำเริบ, การทำจิตใจให้หวั่นไหว, ทำจิตใจให้สั่นสะเทือน.

จิตฺตปตฺต, จิตฺรปตฺต *ค.* มีปีกหลายสี, มีปีกสวยงาม.

จิตฺตปมทฺที *ค.* ซึ่งย่ำยีจิตใจ, ซึ่งบีบคั้นจิตใจ.

จิตฺตปริยาย *ป.* ปริยายแห่งจิต, การกำหนดรู้จิต.

จิตฺตปสฺสทฺธิ *อิต.* ความสงบแห่งจิต, ความระงับแห่งจิต.

จิตฺตปาฏลิ *อิต.* ต้นจิตตปาฏลิ, ต้นไม้ประจำอสุรพิภพ.

จิตฺตปีฬา *อิต.* ความบีบคั้นแห่งจิต, การสลบ, การหมดสติ.

จิตฺตเปกฺขณ,-เปกฺขุณ *ค.* มีปีกหลากสี, มีปีกสวยงาม.

จิตฺตพิมฺพมุขี *ค.* ผู้มีใบหน้างามดุจรูปวาด.

จิตฺตภาวนา *อิต.* การยังจิตให้เจริญ, การอบรมจิต.

จิตฺตมล *นป.* มลทินแห่งจิต, ความหม่นหมองแห่งจิต.

จิตฺตมิค *ป.* กวางดาว, เนื้อลาย.

จิตฺตมุทุตา *อิต.* ความอ่อนโยนแห่งจิต.

จิตฺตรุจิต *ค.* ซึ่งจิตชอบ, ซึ่งเป็นที่พอใจ.

จิตฺตรูป *นป.* รูปอันวิจิตร, รูปภาพสวยงาม.

จิตฺตรูป *อ.* ตามที่คาดหมาย, ตามที่ใจนึก.

จิตฺตลตา *อิต.* เครือเถาชนิดหนึ่งชื่อจิตรลดา.

จิตฺตลตาวน *นป.* สวนจิตรลดา, ชื่อสวนของพระอินทร์.

จิตฺตลหุตา *อิต.* ความเบาแห่งจิต.

จิตฺตเลขา *อิต.* รูปภาพ.

จิตฺตวิกฺเขป *ป.* ความฟุ้งซ่านแห่งจิต, ความวิกลจริต.

จิตฺตวิตาน *นป.* เพดานอันวิจิตร, เพดานมีลวดลายสวยงาม.

จิตฺตวิปฺปยุตฺต *ค.* วิปยุตจากจิต, ซึ่งไม่ประกอบด้วยจิต.

จิตฺตวิพฺภม *ป.* ความหมุนไปผิดแห่งจิต, ความวิกลจริต.

จิตฺตวิสังยุตฺต *ค.* (ธรรม) ที่ไม่เจือจิต, ไม่เกี่ยวข้องกับจิต.

จิตฺตวูปสม *ป.* ความเข้าไปสงบแห่งจิต, ความระงับแห่งจิต.

จิตฺตวฺยญฺชน *ค.* มีพยัญชนะอันวิจิตร, มีพยัญชนะงดงาม.

จิตฺตสงฺกิเลส *ป.* ความเศร้าหมองแห่งจิต, จิตเศร้าหมอง.

จิตฺตสญฺญตฺติ *อิต.* ความหมายรู้ด้วยใจ,มั่นใจ.

จิตฺตสนฺตาป *ป.* ความเร่าร้อนแห่งจิต, ความโศกเศร้าทุกข์ใจ.

จิตฺตสมถ *ป.* ความสงบแห่งจิต.

จิตฺตสมาธิ *ป.* ความตั้งมั่นแห่งจิต, ความแน่วแน่แห่งจิต.

จิตฺตสโมธาน *นป.* ความรวมลงพร้อมแห่งจิต, ความพร้อมเพรียงแห่งจิต, ความแน่วแน่แห่งจิต.

จิตฺตสมฺปีฬน *ค.* ซึ่งบีบคั้นจิต,ซึ่งเบียดเบียนจิต.

จิตฺตสหภู *ค.* ซึ่งมีพร้อมกับจิต, ซึ่งเกิดร่วมกับจิต.

จิตฺตสาณี *อิต.* ม่านอันวิจิตร, ฉากซึ่งมีลวดลายสวยงาม.

จิตฺตสาลา *อิต.* ศาลาอันวิจิตร, ศาลาที่มีภาพเขียนสวยงาม, โรงแสดงภาพ.

จิตฺตสิพฺพน *ค.* มีการเย็บประณีตงดงาม, มีการชลิบอันวิจิตร.

จิตฺตเหตุก *ค.* มีจิตเป็นเหตุ.

จิตฺตา *อิต.* ดาวฤกษ์ชื่อจิตรา.

จิตฺตาคาร *นป.* เรือนอันวิจิตร, เรือนที่มีภาพเขียนสวยงาม, อาคารแสดงภาพ.

จิตฺตาธิปตี *ป.* จิตตาธิบดี, ธรรมที่เป็นใหญ่คือจิต, ความเป็นใหญ่แห่งจิต.

จิตฺตาธิปเตยฺย *ค.* มีธรรมที่เป็นใหญ่คือจิต.

จิตฺตานุปริวตฺตี *ค.* ผู้หมุนไปตามจิต, ผู้เปลี่ยนแปลงไปตามจิต.

จิตฺตานุปสฺสนา *อิต.* จิตตานุปัสนา (สติปัฏฐาน), การพิจารณาเห็นเนือง ๆ ซึ่งจิต.

จิตฺตาโภค *ป.* ความผูกจิต, ความเอาใจจดจ่อ, ความตั้งใจ.

จิตฺติกโรติ,-ตีกโรติ *ก.* กระทำความยำเกรง, เคารพยกย่อง, บูชา.

จิตฺติการ,-ตีการ *ป.* การทำความยำเกรง, การเคารพนับถือ, การยกย่อง, การให้เกียรติ.

จิตฺติต *ค.* ซึ่งถูกทำให้วิจิตร, ซึ่งได้ทำไว้ให้มีลวดลาย, สวยงาม.

จิตฺตุชุกตา *อิต.* ความซื่อตรงแห่งจิต, ความเป็นผู้มีจิตซื่อตรง.

จิตฺตุตฺราส *ป.* ความสะดุ้งแห่งจิต, ความหวาดกลัว.

จิตฺตุปาทน *นป.* รองเท้าอันวิจิตร, รองเท้ามีสีกาววาว.

จิตฺตุปฺปาท *ป.* จิตตุปบาท, ความเกิดขึ้นแห่งจิต,ความนึกคิดที่เกิดขึ้นในขณะหนึ่งๆ.

จิตฺเตกคฺคตา *อิต.* ความที่จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่ง, ความแน่วแน่แห่งจิต,จิตเป็นสมาธิ.

จิตฺเตติ *ก.* วาด, เขียน, ทำให้วิจิตร, ทำให้เป็นสีต่าง ๆ.

จิตฺร *ป., ค., นป.* ดู **จิตฺต** ๒,๓.

จิตฺรตณฺฑุลา *อิต.* ต้นพิลังกาสา, ต้นไม้ชนิดหนึ่งมีผลเล็ก ๆ กลม ๆ ใช้ทำยาได้.

จินาติ *ก.* สั่งสม, รวบรวม, ก่อ.

จินฺตก,-ตนก *ค., นป.* ผู้คิด, ผู้ดำริ, ผู้แต่ง; คนมีความคิด, คนมีความฝักใฝ่, ผู้คิดสร้าง, ผู้แต่ง.

จินฺตน *นป.*, **จินฺตนา** *อิต.* การคิด, การดำริ, ความนึกคิด, ความดำริ.

จินฺตา *อิต.* ความคิด, ความดำริ, ความตรึก.

จินฺตากวิ *ป.* จินตกวี, ผู้สามารถในการแต่งร้อยกรองตามแนวความคิดของตน.

จินฺตามณิ *ป.* จินดามณี, แก้วสารพัดนึก.

จินฺตามย *ค.* ซึ่งสำเร็จด้วยความคิด.

จินฺติต ๑ (อันเขา) คิดแล้ว, ดำริแล้ว, สร้างแล้ว. ๒ *นป.* การคิด, ดำริ, ตรึก, ตั้งใจ.

จินฺตี *ค.* ผู้มีความคิด, ผู้มีความดำริ.

จินฺเตตพฺพ *กิต.* (อันเขา) พึงคิด, พึงดำริ.

จินฺเตติ *ก.* คิด, ดำริ, ไตร่ตรอง.

จินฺเตยฺย *ค.* (สิ่ง) ที่พึงคิด, ที่ควรดำริ, ที่ควรไตร่ตรอง.

จิปิฏ *ค.* ซึ่งถูกกดให้เรียบ, ถูกทำให้แบน.

จิมิ *ป.* นกแก้ว.

จิมิลิกา *อิต.* ผ้าปูพื้น, ผ้ารองพื้น.

จิร *ค.* นาน, ช้า, ช้านาน, ยืนนาน, ยั่งยืน.

จิรํ *อ.* นาน, ยั่งยืน.

จิรกาลํ *อ.* ตลอดเวลาอันยาวนาน, ชั่วกาลนาน.

จิรกฺริย*ค.*ผู้ประพฤติช้า,เฉื่อยชา,ผัดเพี้ยนเวลา.

จิรกิริยา*อิต.*การกระทำให้ชักช้า,ความเฉื่อยชา.

จิรฏฺฐิติก *ค.* ซึ่งตั้งอยู่ตลอดกาลอันยาวนาน, ซึ่งดำรงอยู่ชั่วกาลนาน.

จิรตรํ *อ.* นานกว่า, ยั่งยืนกว่า.

จิรทกฺขิต,-ทิกฺขิต *ค.* ผู้ประพฤติพรตมาช้านาน, ผู้บวชมานานแล้ว.

จิรนิวาสี *ค.* ผู้อาศัยมาช้านาน.

จิรนฺตน *ค.* ชั่วก่อน, เก่าแก่, มีมาช้านาน, โบราณ.

จิรปฏิก *ป.* กาลนาน (มีใช้เฉพาะในรูปปัญจมีวิภัตติเป็น **จิรปฏิกา** = ตั้งแต่กาลนานมาแล้ว).

จิรปพฺพชิต *ค.* ดู **จิรทกฺขิต.**

จิรปฺปวาสี *ค.* ผู้อยู่ปราศตลอดกาลนาน, ผู้จากไปนาน.

จิรรตฺตํ *อ.* ตลอดราตรีนาน, สิ้นกาลนาน, ชั่วกาลนาน.

จิรรตฺตาย *อ.* เพื่อราตรีนาน, ชั่วกาลนาน.

จิรสฺสํ *อ.* ชั่วกาลนาน, ในที่สุด.

จิราย *อ.* เพื่อกาลนาน, ชั่วกาลนาน.

จิรายติ *ก.* ประพฤติชักช้า, ช้า, ล่าช้า.
จิรีฏ *ป.* นกแก้ว.
จิเรน *อ.* โดยกาลนาน, ชั่วกาลนาน.
จิลมิกา *อิต.* สายสร้อย; หิ่งห้อย; สายฟ้า.
จิลิมิกา *ป.* ดู **จิมิลิกา**.
จิลฺลก *ป.* เสาเข็ม, หลัก, หมุด, เดือย.
จิลฺลาภ *ป.* คนล้วงกระเป๋า.
จิวิ, จิวุ *ป.* คาง.
จิหน *นป.* เครื่องหมาย, รอยจุด.
จีนก *ป., นป.* ถั่วเขียว.
จีนปิฏฺฐ *นป.* ชาด, เสน, ตะกั่วแดง.
จีนรฏฺฐ *นป.* ประเทศจีน.
จียติ *ก.* (อันเขา) สั่งสม, รวบรวม.
จีร,-รก *นป.* เส้นใย, ใยไม้, เปลือกไม้, ผ้าเปลือกไม้; เส้น, ดิ้น (เงินหรือทอง).
จีรวาสิก *นป.* ผ้าเปลือกไม้กรอง.
จีริย *ค.* ผ้าซึ่งทำด้วยเปลือกไม้กรอง.
จีริพิกา *อิต.* จิ้งหรีด.
จีรี *อิต.* จิ้งหรีด, เรไร.
จีวร *นป.* จีวร, ผ้าห่มของพระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา.
จีวรกณฺณ *นป.* มุมจีวร, ชายจีวร.
จีวรกมฺม *นป.* จีวรกรรม, การกระทำจีวร, การตัดเย็บจีวร.
จีวรการ *ป.* คนทำจีวร, ช่างตัดเย็บจีวร.
จีวรการสมย *ป.* สมัยเป็นที่กระทำซึ่งจีวร, ระยะกาล (ที่ทรงอนุญาตไว้) เพื่อการทำจีวร, คราวที่พระทำจีวร.
จีวรกาลสมย *ป.* สมัยจีวรกาล, คราวที่ทรงอนุญาตให้(พระภิกษุสงฆ์)รับจีวรได้.
จีวรทานสมย *ป.* สมัยถวายจีวรในจีวรกาล.
จีวรทุสฺส *นป.* ผ้าสำหรับทำจีวร.
จีวรนิทาหก *ค.*(ภิกษุ)ผู้เป็นเจ้าหน้าที่เก็บจีวร.
จีวรปฏิคฺคาหก *ค.* (ภิกษุ) ผู้เป็นเจ้าหน้าที่รับจีวร.
จีวรปฏิวิส *ป.* ส่วนจีวร, ชิ้นส่วนของจีวร.
จีวรปลิโพธ *ป.* จีวรปลิโพธ, ความห่วงกังวลเกี่ยวกับจีวร, ปลิโพธอย่างหนึ่งในสองประการแห่งการกรานกฐิน.
จีวรปวิเวก *นป.* ความสงัดจากกิเลสเพราะจีวร.
จีวรภตฺต *นป.* จีวรและภัต.
จีวรภาชก *ค.* (ภิกษุ) ผู้เป็นเจ้าหน้าที่แจกจีวร, ผู้แบ่งจีวร.
จีวรภิสี *อิต.* หมอนที่ทำด้วยจีวร, จีวรที่ใช้เป็นหมอนหนุน.
จีวรรชฺชุ *อิต.* เชือกราวจีวร, สายระเดียง.
จีวรลูข *ค.*(ภิกษุ) ผู้ทรงผ้าจีวรอันเศร้าหมอง, ผู้นุ่งห่มผ้าจีวรสีปอน ๆ.
จีวรวํส *ป.* ราวไม้ไผ่สำหรับตากจีวร, ราวจีวร, ไม้ระเดียง.
จีวรวิภงฺค *ป.* การแจกจีวร, การแบ่งจีวร.
จีวรสงฺกมนีย *นป.* จีวรที่ต้องส่งคืน, จีวรของผู้ที่ตนนำมาใช้โดยไม่บอกเจ้าของจำต้องส่งคืนเจ้าของเดิม.
จุจุก *นป.* หัวนม.
จุจุ, จุจุฬ, (จฬ) *อิต.*มัน,เผือก, หัวผักกาดแดง.
จุณฺณ *ค., นป.* ละเอียด, เป็นผง, เป็นจุณ; จุณ,ผง,ฝุ่น,แป้ง,ปูนขาว,จุณสำหรับอาบ.
จุณฺณก *นป.* แป้งร่ำ, แป้งหอม.
จุณฺณกชาต *ค.* ซึ่งเป็นผงละเอียด.

จุณฺณจาลนี, จุณฺณกจาลนี *อิต.* เครื่องกรองยาผง, ตะแกรงร่อนยาผง.

จุณฺณิต *กิต.* (อันเขา) บด, ขยี้, ทำให้แหลก, ทำให้ละเอียดแล้ว.

จุณฺเณติ *ก.* บด, ขยี้, ทำให้แหลก, ทำให้ละเอียด.

จุต *กิต.* จุติแล้ว, เคลื่อนแล้ว, ตายแล้ว.

จุติ *อิต.* การจุติ, การเคลื่อน, การพลัดตก, การตาย (จากภพหนึ่งไปเกิดในภพอื่นต่อไป).

จุทิต *กิต.* (อันเขา) โจทแล้ว, กล่าวหาแล้ว, ติเตียนแล้ว.

จุทิตก *ค., ป.* ผู้ถูกโจท, ผู้ถูกฟ้องร้อง, ผู้ถูกกล่าวหา, ผู้ถูกติเตียน; จำเลย.

จุทฺทส *ค.* สิบสี่.

จุนฺท *ป.* ช่างงา, ช่างแกะสลักงาช้าง.

จุนฺทการ *ป.* ช่างกลึง.

จุพฺพก *นป.* คาง.

จุมฺพก *ป.* แม่เหล็ก, ก้อนแม่เหล็ก.

จุมฺพฏ,-ฏก *นป.* เทริด, เชิง, เครื่องรองภาชนะ, หมอน.

จุมฺพติ *ก.* จุมพิต, จูบ.

จุลฺล *ค., ป.* เล็ก, น้อย, เล็กน้อย; เตา.

จุลฺลองฺคุลี *อิต.* นิ้วก้อย.

จุลฺลอนฺเตวาสิก *ป.* คนรับใช้, มหาดเล็ก.

จุลฺลกี *อิต.* หมูทะเล; หม้อน้ำ; ฝั่งนั้น.

จุลฺลปิตุ *ป.* อา.

จุลฺลี *อิต.* กองไฟ, เตาไฟ.

จุลฺลุปฏฺฐาก *ป.* จุลลุปัฏฐาก, คนรับใช้ประจำตัว, คนรับใช้ใกล้ชิด.

จูจุก *นป.* ดู **จุจุก.**

จูต *ป.* มะม่วง.

จูฬ *ค.* ดู **จุลฺล.**

จูฬิกา,-ฬิกา *อิต.* จอนผม, ผมจุก, ผมขอด, หมวกหูช้าง.

จูห *ป.*, **จูหา** *อิต.* จอนผม, จุกผม, มวยผม; ขนแผง, หงอน.

จูหก *ค.* มียอด, มีผมจุก, มีหงอน.

จูหนิก *ค.* มีขนาดเล็ก, เล็ก, น้อย.

จูหามณิ *ป.* กระบังเพชร, ปิ่น.

จูหิกา *อิต.* ดู **จูฬิกา.**

จูหาสีติ *ค.* แปดสิบสี่.

เจ *อ.* (ปริกัปปัตถวาจกนิบาต บ่งความคาดหมาย ความคาดคะเนหรือความกำหนด) ถ้า, ถ้าว่า, หากว่า, ผิว่า.

เจจฺจ *อ.* แกล้ง, จงใจ, ตั้งใจ.

เจฏ,-ฏก *ป.* คนรับใช้, เด็กรับใช้, ทาส, คนเลว.

เจฏิกา, เจฏี *อิต.* หญิงรับใช้, สาวใช้.

เจต *ป., นป.* จิตใจ, ความคิด, ตั้งใจ.

เจตก ๑ *ป.* นกต่อ; ๒ *ค.* ซึ่งคิด, ซึ่งตรึก.

เจตกเกตุ *ป.* นกกวัก.

เจตนก *ค.* ซึ่งเนื่องด้วยเจตนา, มีความคิด, มีความตั้งใจ.

เจตนา *อิต.* เจตนา, ความตั้งใจ, ความจงใจ, ความมุ่งหมาย.

เจตยติ *ก.* จงใจ, ตั้งใจ, มุ่งหมาย, คิด.

เจตยิต *กิต.* (อันเขา) จงใจแล้ว, ตั้งใจแล้ว, มุ่งหมายแล้ว.

เจตส *ค.* มีความตั้งใจ, มีความคิด, (ใช้เฉพาะในรูปสมาส).

เจตสิก *นป., ค.* เจตสิก, สิ่งที่เป็นไปร่วมกับจิต, ซึ่งประกอบกับจิต, เกิดดับร่วมกับจิต, เป็นไปทางใจ, อาการของจิต.

เจตาปน *นป.* การแลกเปลี่ยน, การซื้อขาย.

เจตาเปติ *ก.* แลก, เปลี่ยน, ซื้อขาย.

เจติย ๑ *ป.* ชื่อมหาชนบทหนึ่งในสิบหกของอินเดียโบราณ, แคว้นเจติยะ; ๒ นป. เจดีย์, สิ่งที่ระลึกซึ่งควรแก่การเคารพบูชา, สิ่งก่อสร้างสำหรับบรรจุสิ่งที่นับถือ.

เจติยคพฺภ *ป.* ห้องแห่งเจดีย์, ห้องเจดีย์, บริเวณภายในองค์เจดีย์.

เจติยงฺคณ *นป.* ลานเจดีย์, บริเวณรอบองค์เจดีย์.

เจติยปพฺพต *ป.* เจติยบรรพต, ชื่อภูเขาเทือกหนึ่งในลังกาทวีปปัจจุบันเรียกว่ามิหินตะเล.

เจติยวนฺทนา *อิต.* การไหว้พระเจดีย์.

เจเตติ *ก.* ดู **เจตยติ.**

เจโตขิล,-ขีล *ป.* ตะปูตรึงใจ, ความเคลือบแคลงดุจเสี้ยนแทงใจ, ความกระด้างแห่งจิตใจ, ความเสื่อมเสียทางใจ.

เจโตปณิธิ *ป.* ความตั้งใจแน่วแน่, ความปักใจ, การตั้งจิตปรารถนา.

เจโตปโทส *ป.* ความเสื่อมเสียแห่งใจ, ความมัวหมองแห่งจิต, ความชั่วทางใจ.

เจโตปริจฺจ *นป.*ความยักเยื้องแห่งจิต, ความเป็นไปต่างๆ แห่งจิต, สภาพของจิต, อุปนิสัย.

เจโตปริยญาณ *นป.* ญาณกำหนดรู้แห่งจิตใจ (ของผู้อื่น), ความรู้จักทายใจคน.

เจโตปริยาย *ป.* ปริยายแห่งจิต, ความยักเยื้องแห่งจิต, ความเป็นไปต่าง ๆของจิตใจ.

เจโตปริวิตกฺก *ป.* ความตรึกตรองแห่งจิต, ความคร่ำคิด, ความไตร่ตรอง.

เจโตปสาท *ป.*ความผ่องใสแห่งจิต,ความอิ่มใจ.

เจโตผรณตา *อิต.* ความแผ่ซ่านแห่งจิต, ความอิ่มเอิบแห่งจิต, ความฟูใจ.

เจโตวสิปฺปตฺต *ค.*ผู้ถึงความเป็นผู้ชำนาญทางใจ, ผู้มีอำนาจเหนือจิต.

เจโตวิมุตฺติ *อิต.* ความหลุดพ้นแห่งจิต, ความหลุดพ้นด้วยอำนาจแห่งใจ, จิตหลุดพ้นด้วยกำลังสมาธิ.

เจโตวิวรณ *นป.* การเปิดเผยซึ่งจิต, การปล่อยใจ.

เจโตสมถ *ป.* ความสงบระงับแห่งจิต, ความสงบใจ.

เจโตสมาธิ *ป.* ความตั้งมั่นแห่งจิต.

เจโตสมฺผสฺส *ป.* การสัมผัสทางใจ, การถูกต้องด้วยใจ.

เจล *นป.* ผ้า, ผ้านุ่งผ้าห่ม.

เจลก *ค.,ป.*ผู้มีผ้า,ผู้นุ่งห่มผ้า;พนักงานเชิญธง.

เจลเกตุ,-เกฬุ *ป.* ดู **เจตเกตุ.**

เจลณฺฑุก, เวลณฺฑุก *นป.* เทริดผ้า.

เจลปฏิกา *อิต.* แผ่นผ้า, ผืนผ้า, ผ้าลาด.

เจลวิตาน *นป.* เพดานผ้า, ผ้าใบบังแดด.

เจลาปก,-วก *ป.* นกกระจอก.

เจลาล *ป.* แตงร้าน, แตงกวา.

เจลิกา *อิต.* เสื้อใน (ของผู้หญิง).

เจลุกฺเขป *ป.* การยกขึ้นซึ่งผ้า, การโบกผ้า (แสดงความพอใจ).

เจฬปฏิกา *อิต.* ดู **เจลปฏิกา.**

โจกฺข *ค.* สะอาด, น่าพอใจ; ฉลาด.

โจกฺขภาว *ป.* ความเป็นของสะอาด, สะอาด.
โจจ *ป.* กล้วยมีเมล็ด; เปลือกไม้.
โจจปาน *นป.*น้ำปานะที่ทำจากกล้วยมีเมล็ด.
โจทก*ค., ป.* ผู้โจท,ผู้ท้วง,ผู้ฟ้อง,ผู้กล่าวหา;โจทก์.
โจทฺทส *ค.* สิบสี่.
โจทนา *อิต.* การโจท, การท้วง, การฟ้อง, การกล่าวหา, การติเตียน.
โจทิต *กิต.* (อันเขา) เร้าใจแล้ว, โจทแล้ว, กล่าวหาแล้ว, ติเตียนแล้ว.
โจเทติ *ก.* โจท, ท้วง, ฟ้อง, กล่าวหา, ติเตียน, เตือน.
โจเทตุ *ค., ป.* ดู **โจทก**.
โจปน *นป.* การให้ไหว, การเคลื่อนไหว.
โจร *ป.* โจร, ขโมย.
โจรกถา, *อิต.* การกล่าวถึงเรื่องโจร, การคุยกันเรื่องโจร.
โจรฆาตก *ป.* คนฆ่าโจร, เพชฌฆาตผู้มีหน้าที่ประหารชีวิตโจร.
โจราฏวิ *อิต.* ดงเป็นที่ซุ่มอยู่แห่งโจร, ดงโจร.
โจริกา *อิต.* โจรกรรม, การลักขโมย.
โจรี *อิต.* โจรผู้หญิง, นางโจร.
โจรุปทฺทว *ป.* อันตรายคือโจร, อันตรายอันเกิดแต่โจร, การจู่โจมของโจร.
โจล, (โจฬ) *ป.* ผ้า
โจลก, (โจฬก) *นป.* ชิ้นผ้า, ท่อนผ้า, เศษผ้า, ผ้าขี้ริ้ว.
โจลกี *ป.* หน่อไม้ไผ่.
โจลภิสิ, โจฬภิสิ *อิต.* ฟูกทำด้วยเศษผ้า, ฟูกเศษผ้า.
โจพรฏฺฐ *นป.* แคว้นโจฬะ, ชื่อแคว้นหนึ่งในอินเดียตอนใต้.
โจฬิย *ค.* ซึ่งอยู่ในแคว้นโจฬะ, ซึ่งมีในแคว้นโจฬะ, ซึ่งเนื่องด้วยแคว้นโจฬะ, เป็นชาวแคว้นโจฬะ.

ฉ

ฉ *ไตร.* หก, จำนวนหก.
ฉก *นป.* มูตร, คูถ, มูลสัตว์.
ฉกน,-นก *นป.* มูลสัตว์.
ฉกฉก, ฉคฉก *ป.* แพะ.
ฉกามาวจร *ค.* ผู้ท่องเที่ยวไปในสวรรค์หกชั้น.
ฉกฺก *นป.* หมวดหก.
ฉกฺกณฺณ *ป.* มนต์มีมุมหก คือ ฟังได้แต่หกหูหรือสามคน.
ฉกฺขตฺตุ *อ.* หกครั้ง.
ฉคณ *ป., นป.* มูลวัวแห้ง.
ฉคล *ป.* แพะ.
ฉจตฺตาฬีส,-ฬีสติ *อิต.* สี่สิบหก.
ฉชฺช *ป.* เป็นชื่อของเสียงดนตรีชนิดหนึ่งของชาวฮินดู, เสียงที่เกิดจากฐานทั้งหก (คือนาสิก, โอฏฐ, อุร, ตาล, ชิวหา, และทันตะ, ประสงค์เอาเสียงเหมือนนกยูงร้อง).
ฉฏา *อิต.* ความสุกใส; กอง; แถว, แนว.
ฉฏาผล *ป.* ต้นตาลโตนด.
ฉฏฺฐ *ค.* **ฉฏฺฐี** *อิต.* ที่หก.
ฉฑฺฑก *ค.* ผู้ทิ้ง, ผู้เคลื่อนย้าย.
ฉฑฺฑน *นป.* การทิ้ง, ผู้ซัดไป.
ฉฑฺฑนีย *ค.* อันควรทิ้ง, อันควรซัดไป.
ฉฑฺฑาเปติ *ก.* ให้ทิ้ง, ให้ขว้าง, ให้ซัดไป.
ฉฑฺฑิต *ค.* อันเขาทิ้งแล้ว, อันเขาสละแล้ว.

ฉฑฺฑิย *ค.* อันควรทิ้ง, อันควรสละ.
ฉฑฺฑียติ *ก.* อันเขาทิ้ง, อันเขาขว้าง.
ฉฑฺเฑติ *ก.* ทิ้ง, ขว้าง, ซัดไป, สละ.
ฉณ *ป.* มหรสพ, การรื่นเริงสนุกสนาน.
ฉตฺต ๑ *นป.* ฉัตร; ร่ม; เห็ด; ศพ;
๒ *ป.* นักเรียน, ศิษย์.
ฉตฺตก *ป., นป.* ดู **ฉตฺต** ๑.
ฉตฺตการ *ป.* ช่างทำร่ม, ช่างทำฉัตร.
ฉตฺตคาหก *ค.* ผู้ถือร่ม, ผู้กางร่ม.
ฉตฺตทณฺฑ *ป.* คันร่ม, ด้ามร่ม.
ฉตฺตนาฬี *อิต.* ก้านร่ม.
ฉตฺตปณฺณ *ป.* ต้นตีนเป็ด.
ฉตฺตปาณี *ป.* ดู **ฉตฺตคาหก.**
ฉตฺตมงฺคล *นป.* ฉัตรมงคล, พระราชพิธีฉลองเศวตฉัตร.
ฉตฺตหตฺถ *ค.* ดู **ฉตฺตคาหก.**
ฉตฺตึส,-ตึสติ *อิต.* สามสิบหก.
ฉตฺตุสฺสาปน *นป.* การยกเศวตฉัตร คือ การขึ้นครองราชย์.
ฉท *ป.* ใบไม้; ปีก; สิ่งปกปิด, สิ่งกำบัง, ผ้าคลุม.
ฉทติ *ก.* กล่าวโทษ, โพนทะนา, ติเตียน.
ฉทน *นป.* เครื่องมุง, เครื่องปกปิด; หลังคา; ใบไม้; ผม.
ฉทิ *อิต.* ดู **ฉท.**
ฉทฺท *นป.* ดู **ฉท.**
ฉทฺทนฺต ๑ *ป.* ชื่อตระกูลช้าง, ชื่อสระใหญ่;
๒ *ค.* มีหกงา.
ฉทฺทิกา *อิต.* อาเจียน.
ฉทฺเทติ *ก.* อาเจียน, อ้วก, ราก.
ฉทฺธา, ฉธา *ก.วิ.* หกอย่าง, หกชนิด.
ฉทฺวาร *นป.* ทวารหก, หกประตู, หกช่อง.
ฉทฺวาริก *ค.* ประกอบด้วยทวารทั้งหก.
ฉนวุติ *ค.* เก้าสิบหก.
ฉนฺท *ป.* ความพอใจ, ความรักใคร่, ความมุ่งหมาย; ฉันทศาสตร์.
ฉนฺทก *นป.* การออกเสียงเลือกตั้ง; การรวบรวมทานเพื่อภิกษุสงฆ์.
ฉนฺทช *ค.* เกิดความพอใจ, เกิดความรักใคร่หรือความปรารถนา.
ฉนฺทตา *อิต.* ดู **ฉนฺท.**
ฉนฺทนานตฺต *นป.* ความแตกต่างกันแห่งความพอใจ หรือความปรารถนา.
ฉนฺทปหาน *นป.* การละความพอใจหรือปรารถนาผิด.
ฉนฺทมูลก *ค.* มีความพอใจเป็นมูล.
ฉนฺทราค *ป.* ความกำหนัดด้วยอำนาจความพอใจ.
ฉนฺทส *ป.* พราหมณ์; วิธีแต่งฉันท์.
ฉนฺทสา *อิต.* วิธีแต่งฉันท์.
ฉนฺทสมฺปทา *อิต.* ความถึงพร้อมด้วยความพอใจ, ความตั้งใจแน่วแน่.
ฉนฺทาคติ *อิต.* ความลำเอียงเพราะรักใคร่.
ฉนฺทาธิปเตยฺย *ค.* ตกอยู่ในอำนาจความรักใคร่หรือพอใจ,มีความรักใคร่พอใจเป็นใหญ่.
ฉนฺทามุนีต *ค.* ซึ่งถูกความพอใจนำไปแล้ว.
ฉนฺทารห *ค.* อันควรแก่การพอใจ.
ฉนฺทิก *ค.* มีความพอใจ, มีความพยายาม.
ฉนฺทิกต *ค.* มีความพอใจ, มีความพยายาม.
ฉนฺโทวิจิติ *อิต.* ตำราฉันท์ประเภทหนึ่งในเวทางค์.

ฉนฺน ๑ *นป.* ที่กำบัง, ที่ปกปิด, ที่เร้นลับ; ๒ *ป.* ชื่อพระฉันนะ; ๓ *ค.* อันปกปิด, อันกำบังแล้ว, อันมุงแล้ว, อันซ่อนแล้ว, อันปกปิดแล้ว; หุ้มห่อแล้ว; เหมาะ, สมควร.

ฉปก *ป.* ชื่อชาติชนชั้นต่ำ (จัณฑาล).

ฉปฺปญฺญาส *ค.* ห้าสิบหก.

ฉปฺปท *ป.* ผึ้ง, แตน, แมลงภู่.

ฉพฺพคฺคิย *ค.* มีพวกหก, หกคน.

ฉพฺพณฺณ *ค.* มีหกสี.

ฉพฺพสฺส *ค.* มีปีหก, มีหกปี (อายุ)

ฉพฺพิธ *ค.* มีอย่างหก, มีหกอย่าง.

ฉพฺยาปุตฺต *นป.* ชื่อตระกูลพระยานาค (งู) ตระกูลหนึ่ง.

ฉมติ *ก.* กิน, บริโภค; ไปถึง, เป็นไป.

ฉมา *อิต.* ภูมิ, พื้น, แผ่นดิน.

ฉมฺภติ *ก.* สะดุ้ง, ตกใจกลัว.

ฉมฺภิตตฺต *นป.* ความเป็นผู้สะดุ้ง, ความเป็นผู้ตกใจกลัว, ความพิศวงงงงวย.

ฉมฺภี *ค.* สะดุ้ง, ตกใจกลัว, หวาดเสียว, งงงัน.

ฉมฺภเติ *ก.* ดู **ฉมฺภติ.**

ฉล *นป.* เลศ, ความล่อลวง, การโกง, ฉ้อฉล; ความพลั้งพลาด.

ฉลฺลิ *อิต.* สะเก็ดไม้; เปลือกไม้.

ฉว ๑ *ป.* ศพ; ๒ *ค.* ชั่วร้าย, เลวร้าย,ต่ำทราม.

ฉวก *ป., ค.* ศพ; เลวร้าย, ลามก

ฉวกุฏิกา *อิต.* กระท่อมผี, ที่เก็บศพ.

ฉวฏฺฐิ *นป.* กระดูกผี, ซากศพ.

ฉวฑาหก *ป.* คนเผาศพ, สัปเหร่อ.

ฉวทุสฺส *นป.* ผ้าห่อศพ.

ฉวสีร *นป.* ซากศพ.

ฉวาลาต *นป.* ถ่านไฟจากฟืนเผาศพ.

ฉวิ *อิต.* ผิว, หนังหุ้ม.

ฉวิกลฺยาณ *นป.* ความงามแห่งผิว.

ฉวิโรค *ป.* โรคผิวหนัง.

ฉวิวณฺณ *ป.* ผิวพรรณ, สีของผิว.

ฉสฏฺฐี *ค.* หกสิบหก.

ฉสต *นป.* หกร้อย.

ฉสตฺตติ *ค.* เจ็ดสิบหก.

ฉสหสฺส *นป.* หกพัน.

ฉหตฺถ *ป., ค.* หกศอก.

ฉพส *ค.* มีส่วนหก, มีหกส่วน, มีหกมุม.

ฉพงฺค *ค.* ซึ่งประกอบด้วยองค์หก, มีหกส่วน.

ฉพภิญฺญ *ค.* มีอภิญญาหก.

ฉพภิญฺญา *อิต.* อภิญญาหก.

ฉพายตน *นป.* อายตนะหก.

ฉาต *ค.* หิว, อยาก, กระหาย.

ฉาตก ๑ *นป.*ความหิว, ความอยาก, ความกระหาย; ๒ *ค.* ดู **ฉาต.**

ฉาตกาล *นป.* ฉาตกาล, ฉาตสมัย, เวลาหรือคราวอดอยาก.

ฉาตชฺฌตฺต *ค.* ดู **ฉาต.**

ฉาตตา *อิต.* ดู **ฉาตก** ๑.

ฉาทน *นป.*, **ฉาทนา** *อิต.* เครื่องปกปิด, เครื่องกำบัง, เครื่องหุ้มห่อ.

ฉาทนีย*ค.*ควรปกปิด, ควรกำบัง, ควรหุ้มห่อ.

ฉาทาเปติ *ก.* ให้ปกปิด, ให้กำบัง, ให้หุ้มห่อ.

ฉาทิ *อิต.* เงา, ร่ม, ร่มเงา.

ฉาทิต *ค.* อันเขาปกปิดแล้ว, อันเขากำบังแล้ว, อันเขาหุ้มห่อแล้ว, อันเขามุงแล้ว.

ฉาทิย *นป.* เครื่องมุง, เครื่องบัง,เครื่องปกปิด.

ฉาเทติ *ก.* ปกปิด, กำบัง, ห่อหุ้ม; ให้ดีใจ, ให้ยินดี, ชอบ.

ฉาป, ฉาปก *ป.*, **ฉาปี** *อิต.* ลูกสัตว์.

ฉายา*อิต.*ฉายา, ร่ม, เงา, รูปถ่าย,ความรุ่งโรจน์.

ฉายามาน *นป.* การนับหรือการวัดเงา, การนับเวลา.

ฉายารูป *นป.* รูปภาพ, รูปถ่าย.

ฉารตฺต *ค.* มีหกราตรี, มีหกคืน.

ฉาริกา *อิต.* เถ้า, ขี้เถ้า.

ฉาห *นป.* หกวัน.

ฉิคฺคล *นป.* รู, ช่อง, โพรง, ขุม.

ฉิชฺชติ ๑ *ก.* อันเขาตัด, อันเขาทำให้แตก, อันเขาฉีก, อันเขาทำให้ขาด, อันเขาทำลาย, อันเขาเจาะ; ตัด, แตก, ฉีก, ขาด, ทำลาย.

ฉิชฺชน *นป.* การตัด, การแตก, การฉีก, การทำลาย.

ฉิท *ค.* ผู้ตัด, ผู้ทำให้แตก, ผู้ทำลาย, (นิยมใช้ในคำสมาส เช่น พนฺธนจฺฉิท =ผู้ตัดเครื่องผูก).

ฉิทฺท ๑ *นป.* ช่อง, รู, รอยแตก, โทษ; ๒ *ค.* มีช่อง, มีรู, มีรอยแตก, มีโทษ.

ฉิทฺทก *ค.* ดู **ฉิทฺท** ๒.

ฉิทฺทการี *ค.*ผู้ไม่ลงรอยกัน,ขัดกัน,แตกร้าวกัน.

ฉิทฺทเวสี *ค.* ผู้เพ่งโทษคนอื่น, ผู้คอยจับผิดผู้อื่น, ผู้คอยมองหาจุดอ่อนผู้อื่น.

ฉิทฺทาวจฺฉิทฺทก *ค.* มีรอยแตกและรู, มีช่องน้อยช่องใหญ่.

ฉิทฺทาวฉิทฺท *ค.* ดู **ฉิทฺทาวจฺฉิทฺทก.**

ฉิทฺทตา *อิต.* ความเป็นคือรอยแตกหรือช่อง, รอยแตก, ช่อง, รู.

ฉิทฺทิต *ค.* อันเขาตัดแล้ว, อันเขาทำแตกแล้ว, อันเขาฉีกแล้ว, อันเขาเจาะแล้ว.

ฉินฺทติ *ก.* ตัด, ทำลาย.

ฉินฺทน *นป.* การตัด, การทำลาย.

ฉินฺทนก *ค.* ผู้ตัด, ผู้ทำลาย.

ฉินฺทิย *ค.* ควรตัด, ควรทำลาย.

ฉินฺน *ค.* อันเขาตัดแล้ว, อันเขาทำลายแล้ว.

ฉินฺนก *ค.* ดู **ฉินฺน.**

ฉินฺนกณฺณ *ค.*ผู้มีหูขาด,ผู้มีหูแหว่ง,ผู้ไม่มีใบหู.

ฉินฺนคนฺถ *ค.* ผู้ไม่มีเครื่องผูกมัด, ผู้ไม่มีเครื่องร้อยรัด.

ฉินฺนปิโลติก *ค.* ผู้มีผ้าขาดหรือไม่มีผ้า.

ฉินฺนภตฺต *ค.* ผู้ไม่มีอาหาร, ผู้ขาดอาหาร, ผู้อดอาหาร.

ฉินฺนสํสย *ค.* ผู้มีความสงสัยขาดแล้ว, ผู้หมดความสงสัย.

ฉินฺนสาฏก *ป., ค.* ผ้าหรือเครื่องประดับขาดแล้ว; ผู้มีผ้าหรือเครื่องประดับขาด.

ฉินฺนาส *ค.* ผู้มีความหวังอันขาดแล้ว, ผู้หมดหวัง.

ฉินฺนิกา *อิต.* ผู้หลอกลวง, ผู้ฉ้อฉล, คนขี้โกง.

ฉินฺนิริยาปถ *ค.* ผู้มีอิริยาบถขาดแล้ว, คนพิการ, คนง่อย.

ฉิมฺพลี *ป.* ไม้งิ้ว.

ฉิยติ, ฉุฏติ,-เฏติ,-ฏยติ *ก.* ตัด, ทำให้ขาด, บั่น, ทอน.

ฉุฑฺฑ *ค.* อันเขาทิ้ง, อันซัดไปแล้ว, เลว, ต่ำต้อย.

ฉุทฺท *ค.* อันเขาซัดไปแล้ว, อันเขาทิ้งไปแล้ว.

ฉุปติ *ก.* แตะต้อง, ลูบคลำ.

ฉุปน *นป.* การถูกต้อง, การลูบคลำ.

ฉุปิต *ค.* อันเขาแตะต้องแล้ว, อันเขาลูบคลำแล้ว.
ฉุรติ *ก.* ตัด, ทำให้ขาด, บั่น, ทอน.
ฉุริกา, ฉุริกา *อิต.* มีดน้อย, กริช.
เฉก *ค.* ฉลาด, เฉียบแหลม.
เฉกตา *อิต.* ความเป็นแห่งบุคคลผู้ฉลาด, ความฉลาดเฉียบแหลม.
เฉจฺฉติ *ก.* ดู **ฉุรติ.**
เฉชฺช ๑ *นป.* การทำโทษด้วยการตัดอวัยวะ; ๒ *ค.* ควรถูกตัดทิ้ง.
เฉต *ป.* เสือดาว.
เฉตฺวา, เฉตฺวาน *กิต.* ตัดแล้ว, ทอนแล้ว.
เฉท *ป.* การตัด, การบั่น, การทอน.
เฉทก *ค.* ผู้ตัด, ผู้บั่น, ผู้ทอน.
เฉทน *นป.* ดู **เฉท.**
เฉทนก ๑ *นป.* สิ่งที่ต้องตัดให้ถูกต้องตามวินัยกรรม, วิธีการตัดให้ถูกต้องตามวินัยกรรม; ๒ *ค.* ผู้ตัด, ผู้บั่น, ผู้ทอน, ผู้ฉีก.
เฉทาปน *นป.* การสั่งหรือใช้ให้ตัดหรือฉีก.
เฉทาเปติ *ก.* ให้ตัด, ให้ทอน, ให้ฉีก.
เฉเทติ , เฉทยติ *ก.* ตัด, ทอน, ฉีก.
เฉปฺปา *อิต.* หาง.
เฉมณฺฑ *ป.* ลูกกำพร้า.
โฉฏี *ป.* ชาวประมง, คนจับปลา.
โฉรณ *นป.* การตัด, การทำให้ขาด, การบั่น, การทอน, การฉีก.

ช

ชกุฏ *ป.* มะพร้าว.
ชกฺขณ *นป.* การกิน.
ชกฺขติ *ก.* หัวเราะ, กิน, บริโภค.
ชคต *นป.*, **ชคติ,-ตี** *อิต.* แผ่นดิน, โลก.
ชคติปฺปเทส *ป.* ประเทศแห่งแผ่นดิน, ถิ่นที่บนพื้นโลก, ภูมิประเทศ.
ชคติรุห *ป.* ต้นไม้, สิ่งที่ขึ้นบนแผ่นดิน.
ชคตีปาล *ป.* พระเจ้าแผ่นดิน, พระราชา.
ชคฺค *นป.* ความตื่นตัว,การดูแล,การเอาใจใส่.
ชคฺคติ *ก.* ดูแล, รักษา, เอาใจใส่, บำรุงเลี้ยง, ระวัง.
ชคฺคน *นป.*, **ชคฺคนา, ชคฺคนตา** *อิต.* การดูแล, การรักษา, การเอาใจใส่บำรุงเลี้ยง.
ชคฺคหน *นป.* การหัวเราะ.
ชคฺฆติ *ก.* หัวเราะ, กระซิกกระซี้, พอใจ.
ชคฺฆนนา *อิต.*, **ชคฺฆิต** *นป.* การหัวเราะ.
ชฆน *นป.* บั้นเอว, สะเอว, สะโพก.
ชงฺคม *ค.* อันเคลื่อนที่ได้, อันไหวไปได้.
ชงฺคมติ *ก.* เคลื่อนไหวไปมา.
ชงฺคล *นป.* ภาคพื้น, ที่ดอน, หาดทราย, ป่า.
ชงฺฆ *ป.* แข้ง.
ชงฺฆเปสนิก *นป.* การเดินส่งข่าว; การไปรษณีย์,ผู้เดินส่งข่าว,บุรุษไปรษณีย์.
ชงฺฆพล *นป.* กำลังแข้ง.
ชงฺฆมคฺค *ป.* ทางเท้า, ทางเดินเท้า, บาทวิถี.
ชงฺฆวิหาร *ป.* การเดิน.
ชงฺฆา *อิต.* ดู **ชงฺฆ.**
ชงฺฆาล *ป.* กวาง, เนื้อ.
ชงฺเฆยฺยก *นป.* ผ้าห่มชั้งเฆยยกะ, ผ้าห่มปกคลุมแข้ง.
ชจฺจ *ค.* กำเนิด, ถือกำเนิด.
ชจฺจติ *ก.* บริภาษ, ด่า.
ชจฺจนฺธ *ค.* ผู้บอดมาแต่กำเนิด, ผู้บอดมาตั้งแต่เกิด.

ชจฺจา *อิต.* โดยชาติ, โดยกำเนิด.
ชชติ *ก.* รบ, ยุทธ์, ต่อสู้.
ชชฺชร *ค.* เหี่ยวแห้ง, โรยรา, แก่.
ชชฺชริต *ค.* อ่อนแอ, ร่วงโรย.
ชญฺชติ *ก.* ดู **ชชติ.**
ชญฺญ *ค.* บริสุทธิ์, งาม, เลิศ, ประเสริฐ, มีสกุล, ผู้รู้.
ชญฺญา *ก.* พึงรู้, ควรรู้.
ชฏ *นป.* ด้าม (มีด).
ชฏติ *ก.* เบียดกัน, รก, รุงรัง.
ชฏา *อิต.* ชัฏ, เครื่องผูก, ชฎา, เทริด, มวยผม, กิ่งไม้ไผ่เป็นต้น; ตัณหา.
ชฏาชาล *ป.* ประทีป, โคมไฟ, ตะเกียง.
ชฏาธร *ป:*ชฎาธร,ผู้ทรงหรือสวมชฎา, ฤษี, ชฎิล.
ชฏาธรณ *นป.* การสวมชฎา,การทรงเทริด.
ชฏิต *ค.* อันยุ่งเหยิง, อันรกรุงรัง.
ชฏิย, ชฏิล, ชฏิลก, ชฏี *ป.* ดู **ชฏาธร.**
ชฐร *ป., นป.* ท้อง, พุง.
ชฐรคฺคิ *ป.* การตั้งครรภ์.
ชฑ *ค.* โง่เขลา, ใบ้.
ชณฺณุ *นป.*, **ชณฺณุกา** อิต. เข่า.
ชณฺณุมตฺต, ชณฺณุคคฺม *ค.* ลึกแค่เข่า, ลึกประมาณเข่า.
ชตุ *นป.* ยาง, ครั่ง.
ชตุกา *อิต.* ค้างคาว.
ชตุมฏฺฐก *นป.*สิ่งที่ปิดด้วยครั่ง,สิ่งที่ประทับครั่ง.
ชตุมณิ *ป.* ไฝ, ขี้แมลงวัน.
ชตุตุ *นป.* ไหล่, กระดูกไหปลาร้า.
ชทฺธุ *นป.* การกินอาหาร, (ใช้ในคำว่า **อชทฺธุ** - การไม่กินอาหาร, - อดอาหาร, รูปคุณนาม คือ **อชทฺธุก**-ผู้อดอาหาร).
ชน *ป.* ชน, คน, ประชาชน, สัตว์, ผู้เกิด.
ชนก ๑ *ป.* ชนก, ผู้ให้เกิด, พ่อ;
๒ *ค.* ผู้ให้เกิด, ผู้ให้กำเนิด, ผู้ผลิต.
ชนกาย *ป.* กลุ่มชน, หมู่ชน, ฝูงชน.
ชนตฺตา *อิต.* ฉัตร, ร่มกันแดด.
ชนติ *ก.* ทำเสียง, ออกเสียง, ร้อง.
ชนน *นป.* การให้เกิด, การผลิต.
ชนนี *อิต.* ชนนี, ผู้ให้เกิด, แม่.
ชนนฺติก *นป.* การกระซิบความลับ.
ชนปท *ป.* ชนบท, ท้องถิ่น, บ้านนอก, ต่างจังหวัด.
ชนปทกถา *อิต.* การพูดถึงเรื่องชนบท.
ชนปทกลฺยาณี *อิต.* นางชนบทกัลยาณี, นางงามชนบท.
ชนปทจาริกา *อิต.* ผู้เที่ยวไปในชนบท.
ชนปทตฺถาวริย *นป.* ความถาวรหรือมั่นคงแห่งชนบท.
ชนปทปเทส *ป.* ถิ่นที่อันเป็นชนบท, ส่วนชนบท.
ชนปาโมกฺข *ค.* ผู้เป็นประธานหรือหัวหน้าของกลุ่มชน.
ชนสมฺมุทฺท *ป.* ดู **ชนกาย.**
ชนาธิป *ป.* ผู้เป็นใหญ่แห่งชน, ราชา, พระเจ้าแผ่นดิน, จอมมนุษย์, กษัตริย์.
ชนาลย *ป.* มณฑป; ที่อยู่ของชน.
ชนิกา *อิต.* แม่.
ชนิตฺต *นป.* ที่เกิด.

ชนินฺท *ป.* ดู **ชนาธิป.**
ชเนติ *ก.* ให้เกิด, ให้กำเนิด, ผลิตผล.
ชเนตุ *ป.* ผู้ให้เกิด, ผู้ผลิต.
ชเนตฺตี *อิต.* ดู **ชนิกา.**
ชโนสภ *ป.* ผู้นำหมู่ชน, ผู้เป็นใหญ่ในหมู่ชน.
ชนฺตาคาร *ป., นป.* เรือนไฟ.
ชนฺตาฆร *นป.* เรือนไฟ.
ชนฺติ *อิต.* การละ, การละทิ้ง, การเลิก.
ชนฺตุ *ป.* สัตว์, คน, ชน, ประชาชน; หญ้า.
ชนฺนุ *นป.* ดู **ชณฺณุ.**
ชป *ป.* การบ่น, การพูดอุบอิบ, การร่ายมนต์.
ชปก, ชปฺปก *ค.* ผู้บ่น, ผู้พูดอุบอิบ, ผู้พูดพึมพำ; ท่องบ่น, สาธยาย.
ชปติ, ชปฺปติ *ก.* บ่น, พูดอุบอิบ, พูดพึมพำ; ท่องบ่น, สาธยาย.
ชปน, ชปฺปน *นป.* การบ่น, การพูดอุบอิบ, การพึมพำ; การสาธยาย.
ชปา *อิต.* ชบา, กุหลาบ, สะเอ้ง.
ชปฺปา, ชปฺปนา *อิต.* ความโลภ, ความอยากได้, ความหิว; การพูดเพื่อให้ได้มา.
ชมน *นป.* อาหาร.
ชมฺปติ *ป.* เมียและผัว; ผัวเมีย.
ชมฺพว *นป.* ผลหว้า, ผลชมพู่.
ชมฺพาล *ป.* โคลน, ตม, เปือกตม.
ชมฺพาลี ๑ *อิต.* บ่อโสโครก, บ่อที่สกปรก; ๒ *ค.* ซึ่งมีเปือกตม, อันเป็นโคลนตม.
ชมฺพีร *ป.* ต้นมะนาว.
ชมฺพุ,-พู *อิต.* ไม้ชมพู, ไม้หว้า.
ชมฺพุก *ป.* หมาใน.
ชมฺพุ (พู) ทีป *ป.* ชมพูทวีปคือประเทศอินเดีย.
ชมฺพุ (พู) นท *นป.* ทองชมพูนุท, ทองเนื้อดี.
ชมฺพุ (พู) ปกฺก *นป.* ผลชมพูสุก, ผลหว้าสุก.
ชมฺพุ (พู) เปสี *ป.* เปลือกผลหว้า.
ชมฺพุสณฺฑ *ป.* ป่าไม้หว้า, หมู่ไม้หว้า.
ชมฺโพนท *นป.* ดู **ชมฺพุนท.**
ชมฺภ *ป.* ฟัน; ผลมะนาว; อาหาร; กอง.
ชมฺภติ *ก.* หาว, บิดกาย, เอี้ยวกาย; ลุกขึ้น, เดินไป.
ชมฺภนา *อิต.* การหาว, การบิดกาย, การเอี้ยว; การลุกขึ้น, การเดินไป.
ชมฺภีร ๑ *ป.* ต้นส้มหรือมะนาว; ๒ *นป.* ผลส้ม.
ชมฺม *ค.* ต่ำ, เลว, ทราม, ลามก, น่าดูถูก, น่ารังเกียจ, น่าชัง.
ชมฺมน *นป.* ความเกิด, การสืบสายโลหิต.
ชย *ป.* ความชนะ,ความมีชัย;ชัยพฤกษ์;ธงชัย.
ชยกุสุม *นป.* ดอกชัยพฤกษ์.
ชยคฺคห,-คาห *นป.* ชัยชนะ, โชคดี.
ชยติ *ก.* ชนะ, มีชัย, ได้เปรียบ.
ชยน *นป.* ดู **ชย.**
ชยปาน *นป.* น้ำชยบาน, การดื่มเพื่อชัยชนะ.
ชยมงฺคล *นป.* ชัยมงคล, โชคดีแห่งความชนะ.
ชยภูมิ *อิต.* ชัยภูมิ, ทำเลที่เหมาะ, พื้นที่อันมีชัย.
ชยเภรี *อิต.* กลองชัย, กลองศึก.
ชยมฺปติ, ชยมฺปติก *ป.* เมียและผัว, ผัวเมีย.
ชยสุมน *นป.* ดอกชบา, ดอกมะลิ.
ชร ๑ *ป.* ความป่วยไข้; ๒ *ค.* อันชรา, อันแก่, อันคร่ำคร่า, อันเสื่อม.
ชรคฺคว *ป.* วัวแก่.
ชรตา *อิต.* ความแก่, ชราภาพ.

ชรติ *ก.* แก่, คร่ำคร่า, เสื่อมสลาย.
ชรนฺตป *ป.* คนแก่; ควาย.
ชรสกฺก *ป.* ท้าวสักกะแก่.
ชรา *อิต.* ชรา, ความแก่, ความคร่ำคร่า, ความเสื่อมโทรม.
ชราชชฺชร,-ชิณฺณ *ค.* ซึ่งแก่หรือคร่ำคร่าเพราะชรา.
ชราทุกฺข *นป.* ความทุกข์เพราะชรา.
ชราธมฺม *ค.* มีความแก่หรือคร่ำคร่าเป็นธรรมดา.
ชราปตฺต *ค.* ซึ่งถึงความคร่ำคร่าหรือชรา, ชรา, แก่.
ชราภย *นป.* ความกลัวแต่ความชราหรือความเสื่อมโทรม.
ชรายุ *ป.* ครรภ์.
ชล *นป.* น้ำ.
ชลกณฺฏก *ป.* จระเข้.
ชลกปิ *ป.* หมูทะเล.
ชลโคจร,-จรก ๑ *ป.* ปลา; ๒ *ค.* ผู้เที่ยวไปในน้ำ, ผู้อาศัยอยู่ในน้ำ.
ชลช ๑ *ป.* ปลา; ๒ *นป.* ดอกบัว; ๓ *ค.* ผู้เกิดแต่น้ำ, ผู้เกิดจากน้ำ.
ชลติ *ก.* รุ่งเรือง, ส่องแสง, โชติช่วง, โพลง.
ชลท *ป.* เมฆฝน.
ชลทายก *ป.* น้ำเต้าทอง.
ชลธร *ป.* ดู **ชลท**.
ชลธิ *ป.* ทะเล.
ชลน *นป.* ความรุ่งโรจน์, ความโชติช่วง.
ชลนิคฺคม *ป.* ทางระบายน้ำ.
ชลนิธิ *ป.* ดู **ชลธิ**.
ชลพุตฺติ *อิต.* หอยกาบ, หอยโข่ง.
ชลาธร *ป.* ทะเลสาบ, สระ.
ชลาพุ *ป.* ครรภ์, มดลูก, รก.
ชลาพุช *ค.* ซึ่งเกิดในครรภ์, ซึ่งเกิดแต่ครรภ์.
ชลาลย *ป.* ที่ขังน้ำ, สระ.
ชลาสย *ป.* ดู **ชลาธร**.
ชลาวฺหย *นป.* ดอกบัว.
ชลิต ๑ *นป.* การส่องแสง, ความรุ่งโรจน์, ความโชติช่วง; ๒ *ค.* อันลุกโพลง, อันรุ่งโรจน์, อันโชติช่วง.
ชลูกา, ชลูปิกา *อิต.* ปลิง.
ชโลทิ *นป.* น้ำตาลเมา.
ชโลทร *นป.* ท้องมาน (โรคท้องมาน).
ชลฺล *นป., ป.* ความเปียก, ความชื้น, ความแฉะ; นักกีฬา, นักกายกรรม.
ชลฺลิกา *อิต.* หยาดเหงื่อ, ของสกปรก (ขี้ไคล); สะเก็ดไม้ผุ.
ชว ๑ *ป.* ความเร็ว, ความรีบด่วน, ความคล่องแคล่ว, ความว่องไว; กำลัง; ๒ *ค.* ว่องไว, เร็ว.
ชวจฺฉินฺน *ค.* ผู้มีเชาวน์อันขาดแล้ว, ผู้ไม่มีความว่องไว, ผู้ขาดความว่องไว.
ชวติ *ก.* วิ่ง, แล่น, รีบเร่ง, รีบร้อน.
ชวน ๑ *นป.* การวิ่ง; เชาวน์, ความรู้สึกเร็ว, ความเข้าใจได้ไว, ความว่องไว, ความกระตือรือร้น; ๒ *ค.* ว่องไว.
ชวนก *ค.* ดู **ชว** ๒.
ชวนปญฺญ *ค.* มีปัญญาว่องไว, มีความเข้าใจได้ไว.
ชวนิกา *อิต.* ผ้าม่าน.

ชวสมฺปนฺน *ค.* ผู้ถึงพร้อมด้วยเชาวน์หรือความว่องไว, ผู้มีความกระตือรือร้น.
ชวาธิก *ป.* ดู **ชวน** ๑.
ชห *ค.* อันละ, อันเลิก.
ชหติ, ชหาติ *ก.* ละ, เลิก,ทอดทิ้ง, ผละหนี.
ชหิติกา *อิต.* หญิงผู้ซึ่งถูกทอดทิ้ง.
ชห ๑ *ป.* คนโง่, คนเขลา;
๒ *ค.* โง่, เขลา; เชื่องช้า, ทึบ.
ชหตฺต *นป.* ความเซอะซะ, ความโง่เง่า.
ชาคร *ค.* ตื่น, ระวัง, มีสติรอบคอบ.
ชาครณ *นป.*, **ชาครตา** *อิต.* ความตื่น, ความระมัดระวัง.
ชาครติ *ก.* ตื่น, ระมัดระวัง, เฝ้าดู.
ชาคริต *นป.* ดู **ชาครณ.**
ชาคริย *นป.*, **ชาคริยา** *อิต.* ดู **ชาครณ**
ชาคริยานุโยค *ป.* การประกอบความเพียรโดยไม่เห็นแก่นอนมากนัก, การประกอบความเพียรโดยการตื่นอยู่เป็นนิตย์.
ชาณุ *ป.* เข่า.
ชาณุมณฺฑล *นป.* สะบ้าหัวเข่า.
ชาณุมตฺต *ค.* ประมาณเข่า.
ชาต *นป.* ฝูง, หมู่, พวก, ประชุม.
ชาต *กิต.* เกิดแล้ว, อุบัติขึ้นแล้ว.
ชาตก ๑ *นป.*ชาดก, เรื่องราวของพระพุทธเจ้าที่มีมาในอดีต; ๒ *ค.* ลูกชาย ;
๓ *ป., ค.* อันเกิดขึ้นแล้ว, อันอุบัติขึ้นแล้ว.
ชาตกตฺถวณฺณนา *อิต.* อรรถกถาชาดก, หนังสืออธิบายความชาดก.
ชาตกภาณก *ค.* ผู้เล่าชาดก.
ชาตตฺต *นป.* ความเป็นแห่งผู้เกิดแล้ว, การเกิด.
ชาตทิวส *ป.* วันเกิด.
ชาตรูป *นป.* ทอง.
ชาตเวท *ป.* ไฟ.
ชาตสฺสร *ป., นป.* สระที่เกิดเอง, สระธรรมชาติ.
ชาตาปจฺจา *อิต.* หญิงคลอดลูก.
ชาติ *อิต.* การเกิด, ชาติ, สกุล, ชนิด, จำพวก, ชาติมนุษย์; มะลิซ้อน.
ชาติก *ค.* มีชาติกำเนิด.
ชาติโกส *ป., นป.* ลูกจันทน์.
ชาติกฺขย *ป.* ความสิ้นไปแห่งการเกิด, ความสิ้นชาติ.
ชาติกฺเขตฺต *นป.* ที่เกิด, ภพที่เกิด.
ชาติ (ตฺ) ถทฺธ *ค.* ผู้กระด้างหรือเย่อหยิ่งเพราะชาติ.
ชาตินิโรธ *ป.* ความดับสูญแห่งการเกิด.
ชาติปภว *ป.* ต้นเหตุแห่งชาติ,มูลเหตุที่ให้เกิด.
ชาติปุปฺผ, ชาติผล *นป.* ดู **ชาติโกส.**
ชาติภย *นป.* ความกลัวต่อการเกิด, ความกลัวการเกิด.
ชาติภูมิ *อิต.*ชาติภูมิ,ถิ่นที่เกิด,บ้านเกิดเมืองนอน.
ชาติมณิ *ป.*แก้วมณีที่มีค่าล้ำ,แก้วมณีมีค่ามาก.
ชาติมนฺตุ *ค.*ผู้มีชาติดี,ผู้มีกำเนิดดี,ผู้มีตระกูลสูง.
ชาติมย *ค.* สำเร็จแต่ชาติ, เกิดมาถูกต้องโดยสัญชาติ.
ชาติวาท *ป.* การสนทนาถึงเรื่องชาติ, การถกกันด้วยเรื่องเทือกเถาเหล่ากอ.
ชาติวิภงฺค *ป.* ความแตกต่างกันแห่งชาติสกุล, ลักษณะพิเศษประจำชาติ.
ชาติวีฌา *อิต.* พิณที่มีมาแต่เกิด, พิณคู่มือ, พิณประจำสกุล.

ชาติเวท *ป.* เปลวไฟ.
ชาติสังสาร *ป.* การเวียนว่ายตายเกิด.
ชาติสมฺปนฺน *ค.* ผู้ถึงพร้อมด้วยชาติ, ผู้เกิดมาดี, ผู้มีตระกูล.
ชาติสมฺภว *ป.* ดู **ชาติปภว.**
ชาติสมฺเภท *ป.* ความแตกต่างแห่งชาติตระกูลหรือยศศักดิ์.
ชาติสินฺธว *ป.* ม้าที่ฝึกดี, ม้าประเสริฐ.
ชาติสุมนา *อิต.* มะลิวัลย์, มะลิซ้อน, พุทธชาต.
ชาติสุวณฺณ *นป.* ทองคำธรรมชาติ, ทองเนื้อดี, ทองแท้.
ชาติสฺสร *ค.* ผู้ระลึกชาติได้.
ชาติหิงฺคุลก *นป., ค.* สีแดงตามธรรมชาติ.
ชาตุ *ค.* แท้, แน่แท้, แน่นอน.
ชาน, ชานน *นป.* ความรู้, ความเข้าใจ, ความจำได้, ความชำนาญ.
ชานนก *ค.* ผู้รู้, ผู้เข้าใจ, ผู้จำได้, ผู้ชำนาญ.
ชานนตา *อิต.* ความรู้.
ชานนีย *ค.* อันเขาพึงรู้, สิ่งที่ควรรู้, ซึ่งน่ารู้.
ชานปท, ชานปทิก *ค.* ชาวชนบท, ชาวบ้านนอก.
ชานาติ *ก.* รู้, ทราบ, เข้าใจ.
ชานาเปติ *ก.* ให้รู้, ให้ทราบ, ให้เข้าใจ.
ชานิ *อิต.* ความเสื่อม, ความต่ำทราม; ภรรยา, เมีย.
ชานิปติ *ป.* เมียและผัว, ผัวเมีย.
ชานิตุ *อ.* การรู้, การเข้าใจ; เพื่ออันรู้, เพื่ออันเข้าใจ.
ชานิยา *ก.* พึงรู้, พึงทราบ, พึงเข้าใจ.
ชานุ, ชานุก *นป.* เข่า.
ชานุมณฺฑล *นป.* บริเวณแห่งเข่า, วงรอบเข่า, แค่เข่า, เข่า.
ชาป *ป.* คำสาวด, คำแช่ง, คำด่า.
ชาปยติ *ก.* ให้เกิด, ให้อุบัติ, ให้ผลิต.
ชามาตุ *ป.* ลูกเขย, ผัวของลูกสาว.
ชามี *อิต.* น้องสาว, พี่สาว.
ชาเมยฺย *ป.* ลูกของน้องสาวพี่สาว, หลาน.
ชายติ *ก.* เกิด, อุบัติ, ผลิต.
ชายตฺตน *นป.* ความเป็นเมีย, ความเป็นภริยา.
ชายน *นป.* ความเกิด, ความอุบัติ.
ชายมฺปติก *ป.* ชายาและบดี, ภรรยาและสามี, เมียและผัว, ผัวเมีย.
ชายา *อิต.* ชายา, ภรรยา, เมีย.
ชายาชีว *ป.* นักแสดง.
ชายาปติ *ป.* ดู **ชายมฺปติก.**
ชายิกา *อิต.* ดู **ชายา.**
ชาร *ป.* คู่รัก, ชู้, ชายชู้.
ชารตฺตน *นป.* ความเป็นชู้, ความมีชู้, ความคบชู้.
ชารี *อิต.* คู่รัก, หญิงชู้, หญิงมีชู้.
ชาล *นป.* หน้าต่าง, ช่องลม; ข่าย, แห, เครื่องผูกพัน; หมู่, พวก, ประชุม.
ชาลก *ป.* พวง, ช่อ, ดอกไม้ตูม; ข่ายน้อย.
ชาลการ *ป.* แมงมุม.
ชาลกฺขิ, ชาลกฺขิก *นป.* ร่างแห, ตาข่าย.
ชาลตณฺหา *อิต.* ข่ายคือตัณหา, อำนาจความอยาก, ความดิ้นรน.
ชาลปาท *ป.* เป็ด, ห่าน.
ชาลปูว *ป.* ขนมร่างแห, ขนมตาข่าย, ขนมเบื้อง.

ชาลสิขา *อิต.* ยอดเปลวไฟ, เปลวไฟ (ดู **อจฺจิ** ด้วย).

ชาลหตฺถปาท *ค.* ฝ่ามือและฝ่าเท้ามีลายดุจตาข่าย.

ชาลา *อิต.* เปลวไฟ, โคมไฟ.

ชาลากุล *ค.* ซึ่งมีเปลวไฟแวดล้อม, ซึ่งแวดล้อมด้วยเปลวไฟ.

ชาลิก *ป.* คนดักข่าย, ชาวประมงใช้แหทอดปลา, ผู้ทำข่ายหรือแห.

ชาลิกา *อิต.* เกราะ.

ชาลินี *อิต.* ตัณหา, ความอยากได้, ความดิ้นรน.

ชาลี *ค.* ผู้มีข่าย, ผู้มีแห.

ชาเลติ *ก.* ให้โพลง; ลุกโพลง, ติดไฟ, สว่างไสว, รุ่งเรือง.

ชิคจฺฉา *อิต.* ความอยาก, ความหิว, ความกระหาย.

ชิคีสก *ค.* ผู้อยากได้, ผู้ต้องการ,ผู้ละโมบ.

ชิคีสติ *ก.* อยากได้, ต้องการ, ปรารถนา.

ชิคีสนตา, ชิคีสนา, ชิคีสา *อิต.*ความอยากได้, ความต้องการ, ความปรารถนา, ความโลภ.

ชิคุจฺฉก *ค.* ผู้ติเตียน, ผู้รังเกียจ, ผู้ไม่พอใจ.

ชิคุจฺฉติ *ก.* รังเกียจ, ไม่พอใจ.

ชิคุจฺฉน *นป.*, **ชิคุจฺฉนา, ชิคุจฺฉา** *อิต.* ความรังเกียจ, ความไม่พอใจ.

ชิฆจฺฉติ *ก.* หิว, อยาก, ปรารถนาจะกิน.

ชิฆจฺฉา *อิต.* ความหิว, ความอยาก.

ชิฆญฺญ ๑ *ค.* ผู้ปรารถนาจะกิน,ผู้ใคร่จะกิน, ๒ *ค.* มีในที่สุด, สุดท้าย, (ราตรี) ซึ่งสิ้นสุดลง, หลังสุด, ต่ำ, ต้อย.

ชิณฺหุก *ป.* มะกล่ำ, ชะเอม, กระพังโหม.

ชิณฺณ, ชิณฺณก *ค.* ชรา, แก่, คร่ำคร่า, เก่า.

ชิณฺณตา *อิต.* ความชรา, ความแก่, ความทุพพลภาพ.

ชิต ๑ *นป.* ความชนะ; ๒ ชนะแล้ว, มีชัยแล้ว, ปราบปรามได้แล้ว.

ชิตตฺต ๑ *นป.* ความมีชัย, ความชนะ; ๒ *ค.* ผู้มีตนชนะแล้ว, ผู้ชนะตนแล้ว.

ชิติ *อิต.* ดู **ชิต** ๑.

ชิน *ป.* พระชินพุทธเจ้า, ผู้ชนะ.

ชินจกฺก *นป.* พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า.

ชินปุตฺต *ป.* ชินบุตร, สาวกของพระพุทธเจ้า.

ชินภูมิ *อิต.* ภูมิหรือพื้นที่ของผู้ชนะ.

ชินสาสน *นป.* ศาสนาหรือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า.

ชินาติ *ก.* ชนะ, มีชัย.

ชิมฺห *ค.* คด, โกง, ไม่ซื่อ.

ชิมฺหตา *อิต.* ความคดโกง, ความไม่ซื่อ.

ชิมฺเหยฺย *นป.* ความคด, ความหลอกลวง, ความฉ้อโกง.

ชิยา *อิต.* สายธนู.

ชิวฺหคฺค *นป.* ปลายลิ้น.

ชิวฺหา *อิต.* ชิวหา, ลิ้น.

ชิวฺหาปสาท *ป.* ชิวหาประสาท,ความรับรู้รส.

ชิวฺหามูลย *ป.* ลิ้นไก่.

ชิวฺหายตน *นป.* ชิวหายตนะ, อายตนะคือลิ้น, ลิ้น, สิ่งที่รับรู้รส.

ชิวฺหาวิญฺญาณ *นป.* ความรู้สึกทางลิ้น, ความรับรู้รส.

ชิวฺหาสมฺผสฺส *ป.* การกระทบด้วยลิ้น, ความสัมผัสทางลิ้น.

ชิวฺหินฺทฺริย *นป.* ดู **ชิวฺหาปสาท**.

ชีน *ค.* เสื่อม, ลด, เปลือง, หมดไป.

ชีมูต *ป.* เมฆฝน.

ชีมูตวาหี *ป.* ควัน.

ชียติ *ก.* เสื่อม, หมดไป, เก่า, คร่ำคร่า, แก่.

ชีรก *นป.* เม็ดยี่หร่า; การย่อยอาหาร.

ชีรณ *นป.* ความชรา, ความเก่าแก่, ความคร่ำคร่า, ความเสื่อม; การย่อยอาหาร.

ชีรณตา *อิต.* ความเป็นคืออันชรา, ความชรา ความเก่าแก่, ความคร่ำคร่า, ความเสื่อม, ความทุพพลภาพ.

ชีรติ, ชิรยติ *ก.* เก่า, แก่, ชรา, คร่ำคร่า, เสื่อม.

ชีราเปติ, ชีเรติ *ก.* ให้คร่ำคร่า, ให้เก่าแก่, ให้เสื่อม; ให้ย่อย.

ชีว *ป.* ชีวิต, ความเป็นอยู่, จิต; สัตว์.

ชีวก ๑ *ป.* เทียนขาว, กะเม็ง; ๒ *ค.* ผู้เป็นอยู่.

ชีวญฺชีว *ป.* นกกระจอก, นกโพระดก.

ชีวติ *ก.* เป็นอยู่, มีชีวิตอยู่.

ชีวน *นป.* ความเป็นอยู่, มีชีวิตอยู่, การดำรงชีวิต.

ชีวนี, ชีวนฺตี *อิต.* ต้นเยาวพาณี.

ชีวมนฺทิร *ป.* ร่างกาย.

ชีวมานก *ค.* ดู **ชีวก** ๒.

ชีวสาธน *นป.* อาหาร, ข้าว.

ชีวสุมน *นป.* ดู **ชปา**.

ชีวิกา *อิต.* ความเป็นอยู่, ความมีชีวิตอยู่.

ชีวิต *นป.* ชีวิต, อายุ, ความเป็นอยู่.

ชีวิตกฺขย *นป.* ความสิ้นไปแห่งชีวิต,ความตาย.

ชีวิตทาน *นป.* การให้ชีวิตเป็นทาน, การสละชีวิตเป็นทาน.

ชีวิตนิกนฺติ *อิต.* ความห่วงใยในชีวิต.

ชีวิตปริกฺขาร *ป.* บริขารแห่งชีวิต, สิ่งที่จำเป็นแก่ชีวิต, สิ่งที่ชีวิตต้องอาศัยเป็นอยู่.

ชีวิตปริยาทาน *นป.* การดับของชีวิต, การสิ้นสุดชีวิต.

ชีวิตปริโยสาน *นป.* ที่สุดของชีวิต, ความตาย.

ชีวิตมท *ป.* ความมัวเมาในชีวิต, ความหยิ่งในชีวิต, ความหลงในชีวิต.

ชีวิตรูป *ค.* ผู้เป็นอยู่, ผู้มีชีวิตอยู่.

ชีวิตวุตฺติ *อิต.* ความเป็นไปแห่งชีวิต, ความเป็นอยู่, การดำรงชีพ.

ชีวิตสงฺขย *ป.* ดู **ชีวิตกฺขย**.

ชีวิตเหตุ *ก.วิ.* เหตุแห่งชีวิต, เหตุแห่งความเป็นอยู่, เพื่อความเป็นอยู่.

ชีวิตาสา *อิต.* ความหวังในชีวิต, ความต้องการเป็นอยู่.

ชีวิตินฺทฺริย *นป.* ชีวิตินทรีย์, ความเป็นใหญ่แห่งชีวิต, กำลังแห่งชีวิต, ความสำคัญแห่งชีวิต, อินทรีย์คือชีวิต.

ชีวี *ค.* ผู้เป็นอยู่, ผู้มีชีวิต.

ชุณห *ค.* กระจ่าง, สว่าง, แจ่มใส.

ชุณฺหปกฺข *ป.* ชุณหปักษ์, เดือนข้างขึ้น.

ชุณฺหา *อิต.* แสงจันทร์คืนเดือนหงาย.

ชุติ *อิต.* รัศมี, แสง; ความงาม, ความรุ่งเรือง, ความสดใส, ความสุกสกาว.

ชุติก *ค.* มีแสงสว่าง, มีความสดใส.

ชุตินฺธร *ค.* ซึ่งทรงไว้ซึ่งแสงสว่าง, ซึ่งมีแสงสดใส, ซึ่งมีแสงโชติช่วง.
ชุติมตา *อิต.* ความสุกใส, ความรุ่งเรือง.
ชุติมนฺตุ *ค.* ดู **ชุติก.**
ชุหติ *ก.* เทลงไปในไฟ, บูชาไฟ, อุทิศให้.
ชุหน *นป.* การบูชายัญ, อุทิศให้, พลีกรรม.
ชุหวติ, ชุหาติ *ก.* บูชา, บูชายัญ.
ชุหฺวาน *ป.* ไฟ, ไม้, ต้นไม้.
ชุโหติ *ก.* บูชายัญ.
ชูต *นป.* การพนัน, สกา.
ชูตการ *ป.* นักการพนัน.
เช *อ.* นิบาตบอกอรรถคือความร้องเรียกเป็นคำเรียกสาวใช้; แน่ะแม่.
เชคุจฺฉ *ค.* น่ารังเกียจ, น่าเหยียดหยาม.
เชคุจฺฉิตา *อิต.* ความไม่พอใจ, ความสะอิดสะเอียน.
เชคุจฺฉิย *ค.* ดู **เชคุจฺฉ.**
เชคุจฺฉี *ค.* ผู้รังเกียจ.
เชฏฺฐ ๑ *ป.* ชื่อเดือนคือเดือนเจ็ดตกราวเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน; ๒ *ค.* พี่ใหญ่, ผู้เจริญที่สุด, สูงสุด.
เชฏฺฐก *ค.* ดู **เชฏฺฐ** ๒.
เชฏฺฐภคินี *อิต.* พี่สาวใหญ่.
เชฏฺฐภาตุ,-ภาติก *ป.* พี่ชายใหญ่.
เชฏฺฐมาส *ป.* ดู **เชฏฺฐ** ๑.
เชฏฺฐสสฺสุ *อิต.* พี่สาวของภรรยา, พี่เมีย.
เชฏฺฐา *อิต.* ชื่อดาวนักษัตร.
เชฏฺฐาปจายน *นป.* การอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่.
เชฏฺฐาปจายี *ค.* ผู้อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่.
เชตพฺพ *กิต.* อันเขาพึงชนะ.
เชติ *ก.* ชนะ, มีชัย.
เชตุตฺตร *นป.* ชื่อเมืองเชตุดรอยู่ในแคว้นสีพีมีกล่าวไว้ในเวสสันตรชาดก.
เชยฺย *กิต.* ดู **เชตพฺพ.**
โชตก *ค.* อันส่องแสง, อันให้แสงสว่าง, ส่อง, อันอธิบาย.
โชตติ *ก.* ส่องแสง, สว่าง, สดใส.
โชตน *นป.*, **โชตนา** *อิต.* ความลุกโพลง, การส่องแสง, การอธิบาย.
โชติ ๑ *อิต.* แสงสว่าง, ความรุ่งเรือง, รัศมี, ๒ *นป.* ดาว; ๓ *ป.* ไฟ.
โชติก *ค.* มีแสงสว่าง, มีความรุ่งเรือง, มีรัศมี.
โชติปถ *ป.* ท้องฟ้า.
โชติปรายน *ค.* มีความสว่างหรือรุ่งเรืองเป็นเบื้องหน้า,มีอนาคตแจ่มใส,มีอนาคตรุ่งโรจน์.
โชติปาวก *ป.* ไฟที่โพลง, ไฟสว่างไสว.
โชติปาสาณ *ป.* หินที่ทำให้เกิดความร้อนหรือแสงสว่าง.
โชติมนฺตุ *ค.* ดู **โชติก.**
โชติมาลิกา *อิต.* การทรมานร่างกายอย่างหนึ่งคือการย่างตน.
โชติรส *ป.* แก้วโชติรส, แก้วมีรัศมีสุกใส, แก้วสารพัดนึก.
โชติสตฺถ *นป.*, **โชติสา** *อิต.* คัมภีร์โชตยศาสตร์ว่าด้วยดวงดาว, ดาราศาสตร์, ตำราดาว.
โชเตติ *ก.* ส่องแสง, ให้แสงสว่าง, ทำให้แสงสว่าง, อธิบายความ.
โชเตตุ๋ *อ. (ปฐ. จตุ.)* การให้แสงสว่าง, การอธิบายความ; เพื่อให้แสงสว่าง, เพื่ออธิบายความ.

ฌ

ฌงฺการ *ป.* เสียงดังหึ่งๆ เหมือนเสียงผึ้ง.
ฌชฺฌรี *อิต.* มะรุม, ผักไห่, ผักปลัง, ผักทอดยอด.
ฌฏิ *ป.* พุ่มไม้.
ฌฏิติ *ก.วิ.* โดยเร็ว, อย่างเร็ว.
ฌตฺต *กิต.* อันเขาเผาแล้ว, อันเขาตั้งไฟแล้ว.
ฌตฺวา *กิต.* ไหม้แล้ว.
ฌมฺปาก *ป.* ลิง.
ฌรี *อิต.* น้ำพุ, แม่น้ำ.
ฌลฺลิกา *อิต.* จิ้งหรีด, จักจั่น, เรไร.
ฌลา *อิต.* ธิดา, ลูกสาว; แสงพระอาทิตย์.
ฌส *ป.* ปลา.
ฌสติ *ก.* ทำร้าย.
ฌสา *อิต.* แตงหนู, มะกอก.
ฌาฏก,-ฏล *ป.* ไม้สะคร้อ, ไม้มวกใหญ่, ไม้โตนด.
ฌาฏตฺถก *ป.* แตงโม.
ฌาน *นป.* ฌาน, การเพ่งจนใจเป็นสมาธิ; เพลิง, ไฟ.
ฌานกีฬา *อิต.* การเล่นฌาน.
ฌานงฺค *นป.* องค์แห่งฌาน.
ฌานรต *ค.* ผู้ยินดีในฌาน.
ฌานวิโมกฺข *ป.* ความหลุดพ้นเพราะอาศัยฌาน.
ฌานสหคต *ค.* อันสหรคตด้วยฌาน, อันประกอบด้วยฌาน.
ฌานานุยุตฺต *ค.* ผู้ประกอบฌานอยู่เนืองๆ, ผู้บำเพ็ญฌาน.
ฌานิก *ค.* ผู้บรรลุฌาน, ผู้ได้ฌาน.
ฌาปก *ค.* ผู้เผา, ผู้จุดไฟ.
ฌาปน *นป.* การเผา, การจุดไฟ.
ฌาปิต *ค.* อันเขาเผาแล้ว, อันเขาให้ไหม้แล้ว.
ฌาปิยติ *ก.* อันเขาเผา.
ฌาเปติ *ก.* เผา, ให้ไหม้.
ฌาม *ค.* เผาไหม้, หมดสิ้นไป.
ฌามก ๑ *ค.* ดู **ฌาม.**, ๒ *นป.* ข้าวตัง, ข้าวไหม้. ๓ *ป.* กะทุ่ม.
ฌายก *ค.* ผู้เพ่ง, ผู้ตรึก, ผู้เข้าสมาธิ; ผู้เผา, ผู้ก่อไฟ.
ฌายติ *ก.* เพ่ง, ตรึก; เผา, ไหม้.
ฌายน *นป.* การเพ่ง, การเข้าสมาธิ; การเผา.
ฌายี *ค.* ผู้เพ่ง, ผู้เข้าสมาธิ.
ฌาริ, ฌิรุกา *อิต.* แมลงปอ.
ฌาวุก, ฌาวุก *ป.* ไม้ซิงชี่.
ฌิมฺพ *ป.* ต้นพลู.

ญ

ญตฺต ๑ *นป.* การเรียนรู้, ความเฉียบ, ความเฉียบแหลม; ๒ *ค.* ใกล้.
ญตฺติ *อิต.* คำประกาศให้รู้; คำเผดียงสงฆ์.
ญตฺวา *กิต.* รู้แล้ว, เข้าใจแล้ว, เรียนรู้แล้ว.
ญาณ *นป.* ญาณ, ความรู้, ความเฉลียวฉลาด, ความเข้าใจแจ่มแจ้ง.
ญาณกรณ,-ณี *ค.* อันทำให้เข้าใจแจ่มแจ้ง, อันทำให้รู้แจ้ง.
ญาณจกฺขุ *นป.* ญาณจักษุ, จักษุคือปัญญา, ปัญญา.
ญาณชาล *นป.* ข่ายคือญาณ, ข่ายคือความรู้.
ญาณทสฺสน *นป.* ความรู้ความเห็น, ความเข้าใจแจ่มแจ้ง.
ญาณทสฺสี *นป.* ผู้มีความเห็นอันแจ่มแจ้ง.

ญาณปถ *ป.* คลองแห่งญาณ, แนวทางแห่งความรู้.
ญาณผุสนา *อิต.* การประสพญาณ, การบรรลุญาณ.
ญาณพนฺธุ *ป.* พวกพ้องญาณ.
ญาณวตฺถุ *นป.* ญาณวัตถุ, หัวข้อแห่งญาณ.
ญาณวาท *ป.* การพูดถึงเรื่องญาณ.
ญาณวิปฺปยุตฺต *ค.* ญาณวิปยุตต์, อันปราศจากญาณ.
ญาณวิโมกฺข *ป.* ความหลุดพ้นเพราะอาศัยญาณ.
ญาณวิเสส *ป.* ญาณวิเศษ.
ญาณสมฺปยุตฺต *ค.* ประกอบด้วยญาณ.
ญาณิก *ค.* ผู้มีญาณ, ผู้ประกอบด้วยญาณ.
ญาณินฺทฺริย *นป.* ญาณินทรีย์, พลังแห่งญาณ, ความสามารถหรือยิ่งใหญ่แห่งญาณ.
ญาณี *ค.* ผู้มีความรู้, ผู้มีความฉลาด.
ญาณุปปนฺน *ค.* ผู้เข้าถึงญาณ, ผู้บรรลุญาณ, ผู้ประกอบด้วยความรู้.
ญาต *ค.* รู้, ทราบ, เข้าใจ.
ญาตก, ญาติ *ป.* ญาติ, พี่น้อง, คนสนิท.
ญาติกถา *อิต.* การพูดถึงญาติพี่น้อง.
ญาติธมฺม *ป.* ญาติธรรม, หน้าที่ของญาติพี่น้อง.
ญาติปริวฏฺฏ *นป.* ความหมุนเวียนแห่งญาติพี่น้อง, เครือญาติ.
ญาติเปต *ป.* ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว, ญาติที่ตายแล้ว.
ญาติวฺยส *นป.* ความพินาศแห่งญาติ, ความเสื่อมแห่งญาติ.
ญาติสงฺคห *ป.* การสงเคราะห์ญาติ.
ญาติสงฺฆ *ป.* หมู่ญาติ, คณะญาติ.
ญาติสาโลหิต *ป.* สายโลหิตแห่งญาติ, ตระกูลญาติ, ญาติร่วมสายโลหิต.
ญาติสิเนห *ป.* ความเสน่หาในญาติ, ความรักญาติ.
ญาติเหตุสมฺปตฺติ *อิต.* สมบัติที่ได้รับเพราะเหตุแห่งญาติ.
ญาปน *นป.* การประกาศ, แจ้งให้ทราบ.
ญาเปติ *ก.* ให้รู้, อธิบาย, ประกาศ.
ญาย *ป.* การแนะนำ, คำสั่งสอน, วิธี, ระบบความเหมาะสม, ความจริง, การประพฤติดี, การปฏิบัติชอบ.
ญายติ *ค.* รู้, ทราบ, เข้าใจ.
ญายปฏิปนฺน *ค.* ผู้ปฏิบัติในทางที่ชอบ, การปฏิบัติในทางที่ควร, ผู้ปฏิบัติดี.
เญยฺย *ค.* ควรรู้, ควรเข้าใจ.
เญยฺยธมฺม *ป.* สิ่งที่ควรเรียนรู้, สิ่งที่ควรเข้าใจ.

ฏ

ฏกร *ป.* น้ำประสานทอง.
ฏงฺก *ป.* สิ่ง, เครื่องมือสะกัดหิน.
ฏงฺกก *ป.* เงินเหรียญ.
ฏฑฺฑรี *อิต.* การพูดตลกเล่น.
ฏาร *ป.* ม้า.
ฏีกา *อิต.* ฎีกา, หนังสือที่แก้หรืออธิบายอรรถกถา.
ฏีกาจริย *ป.* พระฎีกาจารย์, อาจารย์ผู้แต่งหนังสืออธิบายอรรถกถา.

ฐ

ฐกฺกุร *นป.* สิ่งที่ควรเคารพ, รูปที่ควรเคารพ.
ฐตฺวา *กิต.* ตั้งอยู่แล้ว, ยืนอยู่แล้ว.

ฐปน *นป.*, **ฐปนา** *อิต.* การตั้งขึ้น, การยกขึ้น การวางไว้, การรักษาไว้, การแต่งตั้ง, การสถาปนา; การงด, การหยุดไว้ (ในคำว่า **ปาฏิโมกฺขฐปน** การงดสวดปาฏิโมกข์).

ฐปาเปติ *ก.* ให้ตั้งไว้, ให้วางไว้, ให้หยุด.

ฐเปติ *ก.* วาง, ตั้งไว้, หยุด, เว้น, กำหนดตั้ง, แต่งตั้ง, บรรจุ.

ฐาน *นป.* ฐานะ, การตั้งอยู่, การดำรงอยู่, การหยุดอยู่, ที่ตั้ง, หลักแหล่ง, ตำแหน่ง, เหตุ, โอกาส.

ฐานโส *ก.วิ.* โดยเหตุ, โดยฐานะ.

ฐานนฺตร *นป.* ฐานันดร, ลำดับแห่งยศบรรดาศักดิ์.

ฐานิก *ค.* ผู้มีฐานะ, ผู้รับตำแหน่ง.

ฐานีย ๑ *นป.* พระนคร, เมืองหลวง; ๒ *ค.* อันควรแก่การตั้งใจ, อันควรแก่ตำแหน่ง.

ฐานุปฺปตฺติ *อิต.* การเกิดขึ้นโดยฉับพลัน.

ฐาปก *ค.* ผู้ตั้งใจ, ผู้วางไว้, ผู้เก็บไว้หรือผู้รักษา.

ฐายก *ค.* ผู้ยืน, ผู้ดำรงอยู่.

ฐายี *ค.* ซึ่งตั้งอยู่, ซึ่งดำรงอยู่, ซึ่งวางไว้, ซึ่งรักษาไว้.

ฐิต *ค.* ซึ่งตั้งอยู่แล้ว, ดำรงอยู่แล้ว.

ฐิตก *ค.* ผู้ยืนอยู่, ผู้ดำรงอยู่.

ฐิตกปฺป,-กปฺปี *ค.* ซึ่งดำรงอยู่ตลอดกัลป์.

ฐิตจิตฺต *ค.* ผู้มีจิตอันตั้งมั่นแล้ว, ผู้ควบคุมจิตได้.

ฐิตฐาน *ค.* ที่เป็นที่ยืน, สถานที่ตั้ง.

ฐิตตฺต ๑ *นป.* ความเป็นผู้ดำรงอยู่, ความเป็นผู้ตั้งมั่น, ๒ *ค.* ผู้มีตนอันตั้งมั่นแล้ว, ผู้บังคับหรือควบคุมตนได้.

ฐิตตา *อิต.* ความเป็นผู้ดำรงอยู่, ความเป็นผู้ตั้งมั่น.

ฐิติ *อิต.* การตั้งอยู่, การดำรงอยู่, ความมั่นคง,ความอดทน, ความเป็นอยู่.

ฐิติก *ค.* ผู้ยืนอยู่, ผู้ดำรงอยู่, ผู้เนื่องอยู่ด้วย.

ฐิติกา *อิต.* บัญชีเป็นที่ตั้งลำดับ, บัญชีแสดงยอดจำนวน, หญิงผู้มีความมั่นคง.

ฐิติภาคิย *ค.* ผู้มีส่วนแห่งความตั้งมั่น, ผู้มีหลักฐาน, ผู้มีความยั่งยืน.

ฐิติภาว *ป.* ความเป็นแห่งการตั้งอยู่, ความเป็นผู้มั่นคง.

ฐียติ *ก.* ดื้อดึง, โกรธแค้น.

ฑ

ฑส *ป.* เหลือบ, ไข่แมลงวัน.

ฑสติ *ก.* กัด, ต่อย.

ฑสน *นป.* การกัด, การขบ, การต่อย.

ฑสาเปติ *ก.* ให้กัด, ให้ต่อย.

ฑฑฺฒ *กิต.* อัน. . .กัดแล้ว, อัน. . .ต่อยแล้ว, ถูกกัดแล้ว, ถูกต่อยแล้ว.

ฑยฺหติ *ก.* อัน..ไหม้,อัน...เผา,ถูกเผา, ถูกไหม้.

ฑสติ *ก.* ดู **ฑสติ**.

ฑสน *นป.*ดู **ฑสน**.

ฑหติ *ก.* เผา, ไหม้, ผลาญ, ทรมาน.

ฑาก *ป., นป.* ผักดอง, เมี่ยง.

ฑามร *ป.* การทะเลาะวิวาท, ความโกลาหล.

ฑาฬิม *นป.* ลูกทับทิม.

ฑาห *ป.* ความเร่าร้อน, การเผาไหม้,ความโพลง.

ฑาหก ๑ *ป.* ไฟ; ๒ *ค.* ผู้เผา, ผู้ไหม้; ผู้ผลาญ, ผู้ทำให้เร่าร้อน.

ฑียน *นป.* การบิน, การลอยขึ้น.

เฑติ ก. บิน, ลอย.

ต

ต ๑ *ไตร.ปฐ. เอก.* (**โส, สา, ตำ**) นั้น, (สิ่ง) นั้น, ๒ *ส. ปฐ. เอก.* (**โส, สา, ตำ**) เขา, มัน.

ตำ *อ.* เพราะเหตุนั้น, ด้วยเหตุนั้น.

ตกฺก ๑ *ป.* วิตก, ความตรึก, เหตุผล, ตรรกวิทยา; ๒ *นป.* เปรียง, ผลอินทผลัม.

ตกฺกคหน *นป.* ชัฏคือความตรึก, ความนึกคิดยุ่งเหยิง.

ตกฺกน *นป.* การตรึก, เหตุผล.

ตกฺกร ๑ *ป.* ขโมย; โจร; ๒ *ค.* ผู้ทำสิ่งนั้น.

ตกฺกวฑฺฒน *นป.* การยังความดำริให้เจริญหรือมากขึ้น.

ตกฺกสิลา *อิต.* นครตักกสิลา, ชื่อเมืองสำนักศึกษาใหญ่สมัยพุทธกาลอยู่ในประเทศปากีสถานปัจจุบัน.

ตกฺกห *นป.* หัวหอม, หัวกระเทียม; ดอกซ่อนกลิ่น.

ตกฺกาคม *ป.* ลำดับแห่งความตรึก.

ตกฺการี *อิ.* ไม้คนทา.

ตกฺกกาล *ป.* กาลนั้น, เวลานั้น.

ตกฺกิก *ค.* ผู้มีความตรึก, ผู้มีความคิดคาดคะเน.

ตกฺกี *ค.* ดู **ตกฺกิก.**

ตกฺเกติ *ก.* นึก, ตรึก, ตรอง, เชื่อใจ.

ตกฺโกฏฺก *ป.* หนอน, ไส้เดือน, พยาธิ.

ตกฺโกล *นป.* กระวาน, ของหอม.

ตกฺขก *ป.* ช่างไม้.

ตคร *นป.* กฤษณา.

ตคฺครุก *ค.* ซึ่งโค้งบรรจบกัน.

ตคฺฆ *อ.* แน่แท้, โดยแท้, ถ้าอย่างนั้น.

ตจ *ป.* หนัง, เปลือกไม้.

ตจคนฺถ *ป.* กลิ่นอันเกิดแต่เปลือกไม้, กลิ่นเปลือก.

ตจปญฺจก *นป.* (กรรมฐาน) มีหนังเป็นที่ห้า คือ **เกสา, โลมา, นขา, ทนฺตา, ตโจ.**

ตจปริโยนทฺธ *ค.* ซึ่งหุ้มห่อด้วยหนังหรือเปลือกไม้.

ตจปริโยสาน *ค.* มีหนังเป็นที่สุด.

ตจรส *ป.* รสอันเกิดแต่เปลือก, รสของเปลือก.

ตจสาร *ค.* (ไม้) มีเปลือกเป็นแก่น, มีเปลือกแข็ง ได้แก่ไม้ไผ่, ต้นตาล ฯลฯ.

ตจุพฺภว *ค.* อันเกิดแต่เปลือกไม้, ทำจากเปลือกไม้.

ตจฺจริต *ค.* ดู **ตคฺครุก.**

ตจฺจ ๑ *นป.* ความจริง; ๒ *ค.* จริง, แท้.

ตจฺฉก *ป.* ช่างถาก, ช่างไม้.

ตจฺฉติ *ก.* ถาก, ถาง, ผ่า, ตัด, ทำให้บาง.

ตจฺฉน *นป.* การถาก, การผ่า, การตัด, การทำให้บาง.

ตจฺฉนี *อิต.* ขวาน, พร้า.

ตจฺฉิกา *อิต.* ดู **ตจฺฉก.**

ตจฺฉิต *ค.* ถากแล้ว, ทำให้บางแล้ว.

ตจฺเฉติ *ก.* ดู **ตจฺฉติ.**

ตชฺช *ค.* ซึ่งเกิดจากนั้น.

ตชฺชนา *อิต.* การขู่, การคุกคาม.

ตชฺชนิย *ค.* อันเขาพึงติเตียน, ซึ่งควรติเตียนหรือลงโทษ, อันควรข่มขู่.

ตชฺชนี *อิต.* นิ้วชี้.

ตชฺชารี *อิต.* มาตราวัดเท่ากับ ๓๖ อณู.

ตชฺเชติ *ก.* คุกคาม, ข่มขู่, ด่าว่า, ทำให้กลัว.

ตฏ ๑ *ป.* เหว, เงื้อมผา; ๒ *นป.* ฝั่ง, ตลิ่ง, ท่า.

ตฏตฏายติ *ก.* ทำเสียงตัฏตัฏ.
ตฏฏก *นป.* ถาด, ถ้วย,โถ, โอ, ชาม.
ตฏฏิกา *อิต.* เสื่อผืนเล็ก, เสื่อลำแพน.
ตณฺฑุล *นป.* ข้าวสาร.
ตณฺฑุลโทณ *นป.* ทะนานข้าวสาร.
ตณฺฑุลมุฏฐิ *อิต.* กอบข้าวสาร, ข้าวสารกอบหนึ่ง.
ตณฺฑุลมูล *นป.* หัวแห้วหมู.
ตณฺฑุลโหม *นป.*การทำพลีกรรมด้วยข้าวสาร (คือการเอาข้าวสารเผาไฟบูชายัญ).
ตณฺฑุลีก,-ลีย *ป.* บานไม่รู้โรย.
ตณฺฑุเลยฺย,-เลยฺยก *ป.* กระเพรา, มะพลับ.
ตณฺหกฺขย *ป.* ความสิ้นไปแห่งตัณหา, ความสิ้นตัณหา; พระนิพพาน.
ตณฺหงฺกร *ป.* พระพุทธเจ้าทรงพระนามว่าตัณหังกระ.
ตณฺหา *อิต.* ตัณหา, ความอยาก, ความกระหาย, ความดิ้นรน; ชื่อธิดาของมาร.
ตณฺหากาย *ป.* หมวดหรือหมู่แห่งตัณหา.
ตณฺหาคต *ค.* อันตกอยู่ในอำนาจตัณหา, อันตัณหาครอบงำแล้ว.
ตณฺหาคหฺทูล *ป.* เครื่องผูกคือตัณหา.
ตณฺหาจฺฉิท *ป.* การทำลายตัณหา.
ตณฺหาชาล *นป.*บ่วงคือตัณหา,ข่ายคือตัณหา.
ตณฺหาทาส *ค.* อันเป็นทาสของตัณหา.
ตณฺหาทุติย *ค.* ผู้มีตัณหาเป็นเพื่อน.
ตณฺหาธินิเวส *ค.* อันเต็มด้วยตัณหา.
ตณฺหาธิปเตยฺย *ค.* เป็นใหญ่เหนือตัณหา.
ตณฺหาธิปนฺน *ค.* อันตัณหายึดไว้แล้ว.
ตณฺหานที *อิต.* แม่น้ำคือตัณหา.
ตณฺหานิฆาตน *นป.*การฆ่าหรือทำลายตัณหา.
ตณฺหาปกฺข *ป.* พวกหรือฝ่ายแห่งตัณหา.
ตณฺหาปจฺจย *ต.* มีตัณหาเป็นปัจจัย, มีตัณหาเป็นเหตุ.
ตณฺหามูลก *ค.* เป็นรากเง่าแห่งตัณหา.
ตณฺหาเลป *ป.* ความเคลือบคลุมแห่งตัณหา.
ตณฺหาลุก *ค.* ผู้โลภหรืออยากได้ด้วยตัณหา.
ตณฺหาวสิก *ค.* ผู้ตกอยู่ในอำนาจของตัณหา.
ตณฺหาวิจริต *นป.* ความมักมากในตัณหา, ความคลุ่นคิดถึงตัณหา.
ตณฺหาสโยชน *นป.* เครื่องผูกมัดคือตัณหา.
ตณฺหาสมุทย *ป.* เหตุเกิดขึ้นแห่งตัณหา.
ตณฺหาสมุทฺท *ป.* สมุทรคือตัณหา.
ตณฺหาสงฺขย *ป.* ดู **ตณฺหกฺขย.**
ตณฺหาสมฺภูต *ค.* อันเกิดแต่ตัณหา, อันเกิดมาจากตัณหา.
ตณฺหาสลฺล *นป.* ลูกศรคือตัณหา.
ตณฺหียติ *ก.* อยาก, ปรารถนา, กระหาย.
ตณฺหุปฺปาท *ป.* ดู **ตณฺหาสมุทย.**
ตต *ค.* ซึ่งแผ่ไป, แพร่ไป, ขยายไป.
ตตปตฺตี *อิต.* ต้นกล้วย.
ตติย *ค.* ที่สาม.
ตติยํ *ก.วิ.* ครั้งที่สาม, คำรบสาม.
ตโต *อ.* จากนั้น, จากที่นั้น, ลำดับ[illegible] เพราะฉะนั้น, ยิ่งกว่านั้น.
ตโตนิทานํ*ก.วิ.*มีสิ่งนั้นเป็นเหตุ,เนื่องด้
ตโตปฏฺฐาย *อ.* จำเดิมแต่นั้น, ตั้งแต่นั[illegible]
ตโตปรํ *อ.* เบื้องหน้าแต่นั้น, ตั้งแต่นั้นมา.
ตตฺต ๑ *นป.* ความจริง, ความแท้, ธรรมชาติที่เป็นจริง; ๒ *ค.* ร้อนแล้ว, โพลงแล้ว.

ตตฺตก *ค.* มีประมาณเท่านั้น, มีขนาดนั้น, เพียงนั้น, แค่นั้น; ยินดี, ตกลง, เห็นด้วย.
ตตฺว *นป.* ความจริง, ความแท้.
ตตฺถ, ตตฺร *อ.* ที่นั่น, ในเหตุนั้น.
ตถ ๑*นป.*ความจริง,ความแท้;๒*ค.* จริง, แท้.
ตถตา *อิต.* ความเป็นจริง, ความเป็นแท้, ความเป็นเช่นนั้น, ความเป็นเหมือนอย่างนั้น.
ตถตฺต *นป.* ความเป็นเช่นนั้น; ความเป็นจริง.
ตถปรกฺกม *ป.* การก้าวเข้าไปสู่ความเป็นจริง.
ตถภาว *ป.* ดู **ตถตฺต.**
ตถวจน *นป., ค.* คำจริง; ผู้กล่าวคำจริง.
ตถริว *อ.* ฉันนั้น, เหมือนอย่างนั้น.
ตถา *ก.วิ.* ฉันนั้น, เหมือนอย่างนั้น, ประการนั้น.
ตถาการี *ค.* ผู้กระทำเช่นนั้น, ผู้กระทำอย่างนั้น.
ตถาคต ๑ *ป.* พระตถาคต, พระนามของพระพุทธเจ้า; สัตว์; ๒ *ค.* ผู้ไปแล้วเช่นนั้น; ผู้ตรัสรู้.
ตถาคตพล *นป.* พระปรีชาสามารถของพระตถาคต.
ตถาคตสาวก *ป.* สาวกของพระตถาคต.
ตถาภาว *ป.* ความเป็นเช่นนั้น, สภาพอย่างนั้น.
ตถารูป *ค.* มีอย่างนั้นเป็นรูป, มีรูปเช่นนั้น, อย่างนั้น, เช่นนั้น.
ตถาวาที *ค.* ผู้กล่าวเช่นนั้น, กล่าวอย่างนั้น.
ตถาวิธ *ค.* เหมือนอย่างนั้น, เช่นนั้น, ดังนั้น, อย่างนั้น.
ตถิย *ค.* จริง, แท้.
ตทูปม *ค.* มีอุปมาเช่นนั้น, มีอย่างนั้นเป็นเครื่องเปรียบ, เหมือนอย่างนั้น.
ตเถว *อ.* ฉันนั้นนั่นแล, ในทำนองเดียวกัน, เหมือนกันนั่นแหละ.
ตทคฺเค *ก.วิ.* ตั้งแต่นี้ไป.
ตทงฺค ๑ *นป.* องค์นั้น ส่วนนั้น; ๒ *ค.* ชั่วเวลา, ชั่วคราว, ชั่วขณะ.
ตทนฺตเร *ก.วิ.* ในระหว่างนั้น.
ตทนุรูป *ค.* สมควรแก่สิ่งนั้น, เหมาะสม.
ตทห,-หุ *นป.* วันนั้น, วันเดียวกัน.
ตทา *อ.* ในกาลนั้น, ในครั้งนั้น, เมื่อนั้น.
ตทาตฺต *นป.* กาลนั้น, เวลานั้น.
ตทารมฺมณ *นป.* อารมณ์นั้น.
ตทานิ *อ.* ดู **ตทา.**
ตทุปิย *ค.* เหมาะแก่สิ่งนั้น,สมควร,เหมาะเจาะ.
ตทุเปต *ค.*อันเข้าถึงสิ่งนั้น,ประกอบด้วยสิ่งนั้น.
ตทฺธิต *ป.* ตัทธิต , เป็นชื่อทางไวยากรณ์บาลี.
ตนย *ป.* ลูกชาย, ลูกหลาน.
ตนยา *อิต.* ลูกสาว, ธิดา.
ตนุ ๑ *อิต., นป.* ร่างกาย; หนัง; ๒ *ค.* บาง, น้อย, ละมุนละม่อม, ละเอียด.
ตนุก *ค.* ดู **ตนุ** ๒.
ตนุกต *ค.* อันเขาทำให้บาง, อันเขาทำให้น้อยลงหรือลดลง.
ตนุกรณ *นป.* การทำให้บาง, การทำให้ลดน้อยลง.
ตนุช *ป.* ดู **ตนย.**
ตนุชา *อิต.* ดู **ตนยา.**
ตนุตฺตาน *นป.* เสื้อเกราะ.
ตนุตร *ค.* บางกว่า, น้อยกว่า.
ตนุตา *อิต.*, **ตนุตฺต** *นป.*, **ตนุภาว** *ป.* ความผอม, ความบาง, ความน้อย.

ตนุภูต *ค.* ดู **ตนุ** ๒.

ตนุรุห *นป.* ขน.

ตโนติ *ก.* แผ่ออก, ขยายออก, เหยียดออก.

ตนุต *นป.* ด้วย; เชือก; ประธาน; อุทาหรณ์.

ตนุตก *นป.* การทอหูก, การทอผ้า.

ตนุตวาย *ป.* ช่างหูก, ช่างทอผ้า.

ตนุตากุลกชาต *ค.* ซึ่งผูกพันกันยุ่งเหมือนกลุ่มด้าย.

ตนุติ *อิต.* สายพิณ; แถว, แนว; สายสกุล, ประเพณี, แบบแผน, ตำรา, คัมภีร์, ประธาน; อุทาหรณ์.

ตนุติธร *ค.* ผู้รักษาประเพณี.

ตนุติสุสร *ป.* เสียงพิณ.

ตนุตุ *ป.* เชือก, เส้นด้าย, สานพิณ.

ตนุทิ *อิต.* ความหลับ, ความประมาท, ความเฉื่อยชา, ความเหนื่อยอ่อน, ความขี้เกียจ.

ตนุทิต *ค.* เมื่อย, เฉื่อยชา, ขี้เกียจ.

ตนุที *อิต.* ดู **ตนุทิ**.

ตป *ป., นป.* ตบะ, ความเพียรเผากิเลส, การทรมานกาย, ความสำรวม, การปฏิบัติของนักพรต.

ตป (โป) กมฺม *นป.* กรรมคือตบะ, การบำเพ็ญตบะ, การทรมานกาย.

ตปชิคุจฺฉา *อิต.* ความรังเกียจต่อการบำเพ็ญตบะ.

ตปติ *ก.* เผา, ย่าง, ทรมาน, ส่องแสง.

ตป (โป) ธน *ค.* ผู้บำเพ็ญตบะ, ฤษี, นักพรต.

ตปน *นป.* การเผา, การส่องแสง, การทรมาน, ความร้อน.

ตปนีย ๑ *นป.* ทอง; พระอาทิตย์; ๒. *ค.* ผู้ทรมานตน, ผู้บำเพ็ญตบะ.

ตปเนฏฐ *นป.* ทองแดง.

ตป (โป) วน *นป.* สถานที่ควรแก่การบำเพ็ญตบะ, ป่าของผู้บำเพ็ญพรต.

ตปสฺสี, ป. นักพรต, ฤษี; ๒ *ค.* ผู้บำเพ็ญตบะ, ผู้ทรมานตน, ผู้เผากิเลส.

ตปฺปณ *นป.* ความอิ่มใจ, ความสดชื่น.

ตปฺปติ *ก.* เผา, ไหม้, ส่องแสง, เดือดร้อน, ถูกทรมาน; อิ่มใจ, ยินดี.

ตปฺปน *นป.* ดู **ตปฺปณ**.

ตปฺปร *ค.* เอาใจใส่, มีใจจดจ่อ, ขยัน.

ตปฺปิต *กิต.* ยินดีแล้ว, พอใจแล้ว, อิ่มใจแล้ว.

ตปฺปิย *ค., กิต.* อันน่าอิ่มใจ, อันน่ายินดี; อิ่มใจแล้ว, ยินดีแล้ว.

ตปฺเปติ *ก.* อิ่มใจ, พอใจ, ชอบใจ.

ตปฺเปตุ *ป.* ผู้อิ่มใจ, ผู้พอใจ, ผู้ชอบใจ.

ตพฺพหุล *ค.* มากมาย, เหลือล้น.

ตพฺพิปกฺข *ค.* ซึ่งเป็นปฏิปักษ์ต่อสิ่งนั้น, ตรงกันข้ามกับสิ่งนั้น.

ตพฺพิปรีต *ค.* ซึ่งต่างกันกับสิ่งนั้น, ซึ่งไม่เหมือนกันกับสิ่งนั้น.

ตพฺพิสย *ค.* มีสิ่งนั้นเป็นข้ออ้าง, มีสิ่งนั้นเป็นขอบเขต.

ตพฺภาว *ป.* ความเป็นอย่างนั้น, ธรรมชาติที่เป็นจริง.

ตม *ป., นป.* ความมืด, ความโง่เขลา, อวิชชา; การนับชนิดหนึ่ง; ที่สุด.

ตมขนุธ *ป.* ความมืดทึบ, ความมืดตื้อ.

ตม (โม) นทฺธ, ตมนิวุต *ค.* อันความมืดหุ้มห่อไว้, ถูกความมืดปกคลุมไว้, อันตกอยู่ในความมืด.

ตม (โม)นุท *ค.* ผู้บรรเทาความมืด,ผู้ขจัดความมืด.

ตมนฺธการ *ป.* ความมืดมน.

ตมปรายน *ค.* มีความมืดเป็นที่ไปในเบื้องหน้า, มีความมืดต่อไปคือไปสู่ทุคติ.

ตมาล *ป.* เต่าร้าง, หมาก, คูน.

ตมฺพ ๑ *นป.* ทองแดง; ชื่อสกุลช้าง; ๒ *ค.* สีแดง, สีน้ำตาล.

ตมฺพก *ป.* ผักชนิดหนึ่งจำพวกผักโขม, ผักทอดยอด.

ตมฺพกมูล *นป.* มันแดง, เผือก.

ตมฺพกิปิลฺลิกา *อิต.* มดแดง.

ตมฺพเกส *ค.* มีผมสีน้ำตาล.

ตมฺพจูล (พ) *ป.* ไก่.

ตมฺพทาฐิก *ค.* ผู้มีเขี้ยวแดง, มีเคราแดง.

ตมฺพนข,-ขี *ค.* ผู้มีเล็บสีแดงหรือสีน้ำตาล.

ตมฺพเนตฺต *ค.* มีนัยน์ตาสีน้ำตาล.

ตมฺพภาชน *นป.* ถาดทองแดง.

ตมฺพมตฺติกา *อิต.* ดินเหนียวสีแดง.

ตมฺพโลห *นป.* โลหะสีแดง, ทองแดง.

ตมฺพูล *นป.* ใบพลู.

ตมฺพูลปสิพฺพก *ป.* ขันหมาก, พานหมาก, ถุงหมาก.

ตมฺพูลเปฬา *อิต.* หีบหมาก, กล่องหมาก.

ตย *นป.* หมวดสาม.

ตยี *อิต.* เวท.

ตร ๑ *ป.* แพ; ๒ *ค.* ผู้ข้าม, ผู้ผ่านไป.

ตรงฺค *ป.* คลื่น.

ตรจฺฉ *ป.* เสือดาว, หมาป่า.

ตรณ *ป.* การข้าม, การผ่าน.

ตรณี *อิต.* เรือ, สำเภา, กำปั่น.

ตรณฺฑ *ไตร.* เรือ, แพ.

ตรติ *ก.* ข้าม, ผ่าน, รีบร้อน.

ตรมฺพุช *นป.* แตงโม.

ตรมานรูป *ค.* ผู้รีบร้อน.

ตรล ๑ *นป.* ข้าวต้ม; ๒ *ค.* กลิ้ง, โคลง, ไหว, สั่น, สะเทือน.

ตรหิ *อ.* ในกาลนั้น, เมื่อนั้น.

ตริ, ตรี *อิต.* ดู **ตรณี.**

ตริตตฺต *นป.* ความเป็นแห่งบุคคลผู้ข้ามหรือผ่านแล้ว, การข้ามพ้นแล้ว.

ตริตุ *ป.* ผู้ข้าม, ผู้ผ่าน.

ตริตุ *อ. (ปฐ.,จตุ.)* การข้าม, เพื่อข้าม.

ตรีส *ป.* มหาสมุทร; ท้องฟ้า; แพ.

ตรุ *ป.* ต้นไม้.

ตรุณ ๑ *ป.* ชายหนุ่ม; ๒ *ค.* หนุ่ม, อ่อน, ใหม่, มีอายุน้อย.

ตรุณี *อิต.* หญิงสาว, สาวน้อย.

ตรุวน *นป.*, **ตรุสณฺฑ** *ป.* หมู่ไม้, ป่าไม้, ราวป่า.

ตเรสี *ค.* ผู้ต้องการจะข้ามไป,ผู้หวังจะผ่านไป.

ตล *นป.* รูป, พื้น, ชั้น, เบื้องต่ำ; ฝ่า (ฝ่ามือเป็นต้น), ใบดาบ.

ตลฆาตก *นป.*การประหารด้วยฝ่ามือ,การตบ.

ตลสตฺติก *นป.* การยกมือขึ้นดุจประหาร, การยกมือขึ้นในรูปชูตะคอก.

ตลิก *ค.* ผู้มีฝ่า (มือ-เท้า).

ตลุณ *ค.* ดู **ตรุณ** ๒.

ตส *ค.* ซึ่งไหว, ซึ่งสั่น, ซึ่งเคลื่อน.

ตสติ *ก.* ไหว, สะดุ้ง, กระหาย, อยาก.
ตสร *ป., นป.* หลอดด้าย, กระสวยทอผ้า.
ตสิณา (นา) *อิต.* ความกระหาย, ความอยาก.
ตสิต *ค.* ไหว, สะดุ้งแล้ว, กระหาย, อยาก.
ตสฺมา *อ.* เพราะฉะนั้น, เพราะเหตุนั้น.
ตสฺสน *นป.* ดู **ตสิณา.**
ตหาก *ป., นป.* สระ, ทะเลสาบ.
ตหึ, ตหึ *ก.วิ.* ในนั้น, ที่นั้น.
ตาฏยติ *ก.* ตี, ทุบ.
ตาณ *นป.*, **ตาณตา** *อิต.* การต้านทาน, การคุ้มครอง, ที่พึ่ง, สิ่งกำบัง; นิพพาน.
ตาต ๑ *ป.* บิดา, พ่อ, ลูก; ๒ *ค.* รักษา เลี้ยงดู.
ตาตุ *ค.* ผู้รักษา, ผู้คุ้มครอง, ผู้ช่วยเหลือ.
ตาทิน, ตาทิส, ตาทิสก, ตาที ค. ซึ่งคงที่. ซึ่งเป็นเช่นนั้น, ซึ่งเหมือนอย่างนั้น.
ตาทิภาว *ป.* ความเป็นผู้คงที่,ความเป็นเช่นนั้น.
ตาทิลกฺขณ *นป.* ลักษณะแห่งความคงที่ หรือเป็นเช่นนั้น.
ตาป *ป.* ความเดือดร้อน, ความร่ำคาญ.
ตาปน *นป.* การเผา, การไหม้, ความเร่าร้อน. การทรมานร่างกาย, ชื่อนรกขุมหนึ่งใน บรรดานรกแปดขุม.
ตาปนีย *นป.* ทองคำ.
ตาปส *ป.* ดาบส, ฤษี, ผู้บำเพ็ญตบะ
ตาปสตรุ *ป.* ไม้สำโรง, ไม้จำปา.
ตาปสี, ตาปสินี *อิต.* ดาบสหรือนักพรตหญิง, ตาปสินี.
ตาปิญฺช *ป.* ดู **ตมาล.**
ตาปี *ค.* ผู้มีตบะ, ผู้บำเพ็ญตบะ.
ตาเปติ *ก.* ให้เร่าร้อน, ทรมาน.
ตาม *ป.* ความปรารถนา, ความอยาก.
ตามร *นป.* น้ำ.
ตามรส *ป., นป.* บัว.
ตามฺพปณฺณิทีป *ป.* ตามพปัณณิทวีป, เกาะชื่อว่าตามพปัณณิหมายถึงเกาะลังกา.
ตามฺพูลี *อิต.* เครือพลู, เถาพลู.
ตายติ ก. คุ้มครอง, ป้องกัน, รักษา,ต้านทาน.
ตายิตุ *ป.* ผู้คุ้มครอง, ผู้รักษา, ผู้ต้านทาน.
ตายิตุ *อ. (ปฐ., จตุ.)* การคุ้มครอง, การป้องกัน, การต้านทาน; เพื่อคุ้มครอง, เพื่อป้องกัน, เพื่อต้านทาน.
ตาร *ไตร.* เสียงสูงกว่าปกติ.
ตารกา, ตารา *อิต.* ดาว; แก้วตา,ตุ๊กตาในลูกตา.
ตาราคณ *ป.* หมู่ดาว, กลุ่มดาว.
ตาราปติ *ป.* เจ้าแห่งดาว, พระจันทร์.
ตาราปถ *ป.* กลางหาว, ท้องฟ้า.
ตารามณิวิตาน *นป.* เพดานที่ประดับด้วยดาว ซึ่งทำด้วยแก้ว.
ตาเรติ *ก.* ให้ข้าม, ให้ผ่าน; ให้รีบเร่ง.
ตาเรตุ *ก.* ผู้ช่วยให้ข้าม
ตาล *ป.* ตาล; สมอพิเภก; ระยะที่วัด (คือเหยียดนิ้วแม่มือและนิ้วกลางคีบ ออกให้ตรง); ชิ้นยาวๆ, ริ้ว, ขีด, บั้ง; ลูกดาลสลัก.
ตาลกนฺท *ป.* เหง้าในดิน, หัว(หอม, กระเทียม), รากตาล.
ตาลกฺขนฺธ *ป.* ต้นตาล, ลำตาล.
ตาลคุค *ป., นป.* ยอดตาล.
ตาลจฺฉิทฺท *ป.* ช่องแห่งลูกดาล.
ตาลฏฺฐิก *นป.* ผลตาล, เมล็ดตาล.

ตาลปกฺก *นป.* ผลตาล, ลูกตาล
ตาลปณฺณ, ตาลปตฺต *นป.* ใบตาล.
ตาลมิญฺช *นป.* ลอนตาล, เนื้อตาล.
ตาลวณฺฏ *นป.* พัดใบตาล, ก้านตาล,ทางตาล.
ตาลาวตฺถุตก *ค.* ต้นตาลที่มีรากขาดแล้ว ต้นตาลที่ถอนรากแล้ว.
ตาลิส,-สก *นป.* ต้นเฉียง ; ต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใช้ทำยาได้ (ได้ผงและน้ำมันมาจาก ต้นไม้ชนิดนี้).
ตาลุ *ป.* เพดานปาก.
ตาลุช *ค.* อันเกิดจากเพดานปาก.
ตาว *อ.* เพียงนั้น, เท่านั้น.
ตาวกาลิก *ค.* ชั่วเวลาหนึ่ง, ชั่วขณะหนึ่ง, ชั่วคราว.
ตาวตก *ค.* มีประมาณเท่านั้น; มากเพียงนั้น, ไกลเพียงนั้น.
ตาวตา *ก.วิ.* มีประมาณเท่านั้น, มีประมาณเพียงนั้น.
ตาวตึส *ป.* สวรรค์ชั้นดาวดึงส์.
ตาวตึสเทวโลก *ป.* เทวโลกชั้นดาวดึงส์; (โลกเป็นที่อยู่ของเทวดา 33 ตน)
ตาวตึสภวน *นป.* ดู ตาวตึสเทวโลก.
ตาวเทว *อ.* เพียงนั้นนั่นเทียว, ในขณะนั้น; บัดนั้น.
ตาวมหนฺต *ค.* ใหญ่เพียงนั้น, ใหญ่เท่านั้น.
ตาส *ป.* ความสะดุ้ง, ความกลัว, ความหวาดเสียว.
ตาสน *นป.* การทำให้ตกใจกลัว, การเสียบประจาน.
ตาสนิย *ค.* น่ากลัว, น่าหวาดเสียว, น่าสะดุ้ง.
ตาเสติ *ก.* ให้สะดุ้ง, ให้ตกใจแล้ว.
ตาห *ป.* กุญแจ, ดาล; ดนตรีชนิดหนึ่ง, ฉิ่ง; ต้นตาล.
ตาหจฺฉิคฺคล, ตาลจฺฉิทฺท *นป.* รูกุญแจ, ช่องลูกดาล.
ตาหน *นป.* การทุบ, การตี, การต่อย, การชก.
ตาหาวจร ๑ *นป.* เวลาดนตรี, ดนตรี; ๒ *ป.* นักดนตรี.
ตาหี *อิต.* การทุบ, การตี, การต่อย, การชก; ต้นตาล.
ตาเหติ *ก.* เฆี่ยน, ทุบ, ตี, ต่อย, ชก.
ติ *ค.* สาม.
ติก, ติกกฏุก *นป.,ค.* หมวดสาม, อย่างละสาม, ประกอบด้วยสาม.
ติกฏุก *นป.,ค,*ของเผ็ดร้อนสามอย่างดู **กฏุก.**
ติกิจฺฉก *ป.* ผู้เยียวยา, ผู้บำบัดโรค, หมอ, แพทย์.
ติกิจฺฉติ *ก.* เยียวยา, รักษา, บำบัดโรค.
ติกิจฺฉา *อิต.* การเยียวยา, การรักษา, การบำบัดโรค; เวชกรรม.
ติกิจฺฉาเปติ *ก.* ให้เยียวยา, ให้รักษา.
ติกูฏ *ป.* ชื่อภูเขาพิเศษ.
ติกฺข *ค.* ฉลาด, คม, หลักแหลม.
ติกฺขตฺตุ *อ.* สามครั้ง, สามคราว.
ติกฺขปญฺญ *ค.* มีปัญญาเฉียบแหลม.
ติขิณ *ค.* คม, แหลม, กล้าแข็ง.
ติคาวุต *ค.* ประมาณสามคาวุต.
ติจีวร *นป.* จีวรสามผืน, ไตรจีวร.
ติฏฐติ *ก,* ยืน, ตั้ง, พัก, ดำรง, หยุด.
ติณ *นป.* หญ้า.

ติณกรล *นป.* เชือกทำด้วยหญ้า, มัดหญ้า.
ติณกาช,-ชก *นป.* หาบหญ้า.
ติณคหณ *นป.* กอหญ้า, ชัฏหญ้า, ป่าหญ้า.
ติณจุณฺณ *นป.* ผงหญ้า, หญ้าที่เป็นผงละเอียด.
ติณชาติ *อิต.* ติณชาติ, หญ้า.
ติณฑุ (ฑู) ปก *นป.* ม้วนหญ้า, เทริดหญ้า.
ติณทาย *ป., นป.* ป่าหญ้า.
ติณโทส *ค.* มีหญ้าเป็นโทษ; อันเสียหายเพราะหญ้า.
ติณปุปฺผก *ป.* ความป่วยไข้เพราะหญ้าเป็นเหตุ.
ติณปุริสก *ป.* รูปคนที่ทำด้วยหญ้า; หุ่นแพ้วนกแพ้วกา.
ติณภกฺข *ค.* มีหญ้าเป็นอาหาร, ผู้กินหญ้า.
ติณภิสิ *อิต.* เบาะทำด้วยหญ้า, ฟูกที่ยัดด้วยหญ้า.
ติณภุส *ป.* แกลบ, ฟาง, หญ้าแห้ง.
ติณรุกฺข *ป.* ต้นหญ้า, กอหญ้า.
ติณว *ป.* มโหระทึก, บัณเฑาะว์.
ติณวตฺถารก *ป.* ชื่อของอธิกรณสมถะอย่างหนึ่งในบรรดาอธิกรณสมถะ๗อย่าง.
ติณสนฺถารก *ป.* เสื่อทำด้วยหญ้า, เสื่อหญ้า.
ติณสูล *นป.* มะลิซ้อน, มะลิวัลย์, พุทธชาด.
ติณาคาร *ป., นป.* กระท่อมที่มุงด้วยหญ้า.
ติณุกฺกา *อิต.* คบเพลิงที่ทำด้วยหญ้า, คบเพลิงหญ้า.
ติณฺณ *กิต.* ข้ามแล้ว, พ้นแล้ว, ผู้ถึงที่สุดทุกข์, ผู้บรรลุนิพพาน.
ติณฺณกงฺขกถ, ติณฺณวิจิกิจฺฉ *ค.* ผู้มีความสงสัยอันข้ามพ้นแล้ว, ผู้ข้ามความสงสัยแล้ว, ผู้หมดความสงสัยแล้ว.
ติณฺห *ค.* แหลม, คม.
ติตาฬมตฺต *ค.* สูงประมาณสามลำตาล.
ติติกฺขติ *ก.* อดทน, อดกลั้น.
ติติกฺขา *อิต.* ความอดทน, ความอดกลั้น, การให้อภัย.
ติตฺต, ติตฺตก ๑ *นป.* รสขม; ๒ *ค.* ขม; คม, แหลม; ๓ *กิต.* อิ่มแล้ว, พอใจแล้ว.
ติตฺตก *ป.* ต้นกระดอม, เทพซาลี.
ติตฺตกตฺต *นป.* ความขม.
ติตฺติ *อิต.* ความอิ่ม, ความพอใจ, ความชอบ, ความเต็ม; ริม, ขอบ.
ติตฺติก *ค.* อันเต็มเสมอขอบ.
ติตฺติมนฺตุ *ค.* มีความอิ่ม, มีความพอใจ.
ติตฺติร *ป.* นกกระทา.
ติตฺติรปตฺติก *ป.* รองเท้าประดับด้วยขนนกกระทา.
ติตฺติริย *ค.* อันเป็นจำพวกนกกระทา, เหมือนนกกระทา.
ติตฺถ *นป.* ผู้สอน, ครู; การเกิดขึ้น; อุบาย; ท่าลง, ช่องลง, อวตาร; น้ำใส; ทิฐิ; ลัทธิ, ความเชื่อถือ; ฝั่ง, ท่าน้ำ, ท่าเรือ.
ติตฺถกร *ป.* ผู้ตั้งลัทธิ, เจ้าลัทธิ, ผู้กระทำซึ่งฝั่ง.
ติตฺถญฺญตา *อิต.* ความรู้เรื่องลัทธิ.
ติตฺถายตน *นป.* ลัทธิต่างๆ, คำสอนอันเป็นหลักของลัทธิต่างๆ.
ติตฺถิย *ป.* เดียรถีย์, นักบวชนอกศาสนา.
ติตฺถิยสาวก *ป.* สาวกของเดียร์ถีย์, ศิษย์นักบวชนอกศาสนา.
ติตฺถิยาราม *ป.* สำนักของเดียรถีย์.
ติถ *ป.* ไฟ; เวลา; ความรัก.
ติถิ *อิต.* ดิถี, วันตามจันทรคติ.

ติทณฺฑ *นป.* ไม้สามขา.
ติทส *ป.* ไตรทศ, เทวดาชั้นดาวดึงส์.
ติทสคณ *ป.* หมู่เทวดา, พวกเทวดาจำนวน ๓๐.
ติทสคตี *ค.* ผู้ถึงเทวดาชั้นไตรทศ.
ติทสปุร *ป.* เทวบุรี, เมืองเทวดา.
ติทสภวน *นป.* ภพของเทวดาชั้นไตรทศ.
ติทสาธิปติ *ป.* ผู้เป็นใหญ่ในหมู่เทวดา, จอมเทวดา, ท้าวสักกะ.
ติทสาลย *ป.* ที่อยู่ของเทวดา, สวรรค์.
ติทสินฺท *ป.* จอมเทวดา.
ติทิว *ป.* ดู **ติทสาลย.**
ติทิวงฺคต *ค.* ผู้ไปสู่สวรรค์.
ติทิวาธาร *ป.* เขาพระสุเมรุ.
ติทิวาธิภู *ป.* ผู้เป็นใหญ่ในสวรรค์, พระอินทร์.
ติธา *ก.วิ.* โดยส่วนสาม, อย่างสาม.
ตินีส *ป.* ไม้เต็ง, ไม้อุโลก.
ตินฺต *ค.* เปียก, ชื้น, แฉะ.
ตินฺติณ ๑ *นป.* ความจะกละ, ความอยาก, ความปรารถนา, ความติเตียน; ๒ *ค.* ผู้จะกละ, ผู้อยากได้.
ตินฺติณาติ,- ติณายติ *ก.* ป่วย, เป็นลม.
ตินฺติณี *อิต.* ต้นมะขาม.
ตินฺทุก *ป.* มะพลับ.
ติปิฏก *นป.* ไตรปิฎก; พระวินัยปิฎก=หมวดพระวินัย, พระสุตตันตปิฎก=หมวดพระสูตร, พระอภิธรรมปิฎก=หมวดพระอภิธรรม.
ติปิฏกธร *ค.* ผู้ทรงพระไตรปิฎก.
ติปุ, ติปุก *นป.* ตะกั่ว, ดีบุก, เหล็กวิลาศ.
ติปุฏา *อิต.* จิงจ้อหลวง.
ติปุส *นป.* แตงโม, แตงกวา.
ติเปฏก,-ฏกี *ค.* ดู **ติปิฏกธร.**
ติปุล *ค.* แหลม, คม, กล้า, แข็ง, ล้ำ, ยิ่ง, มืด, หนา.
ติพฺพ *ค.* ดู **ติปุล.**
ติมิ *ป.* ปลาใหญ่, ชื่อปลาใหญ่จำพวกหนึ่ง.
ติมิงฺคล *ป.* ปลาใหญ่ที่กินปลาอื่น.
ติมินฺท *ป.* ดู **ติมิ.**
ติมิร, ติมิส ๑ *นป.* ความมืด, หมอก; ๒ *ค.* มืด, มัว.
ติมิรปิงฺคล *นป,* ดู **ติมิ.**
ติมิราย๎ตตฺต *นป.* ความมืด, ความมัว.
ติมิส *นป.* ความมืด.
ติมีสิกา *อิต.* คืนที่มืด, เดือนมืด.
ติมฺพรุ,-รูสก *ป.* ดู **ตินฺทุก.**
ติยามา *อิต.* สามยาม, กลางคืน, ราตรี.
ติโยชน *นป., ค,* สามโยชน์; นับได้สามโยชน์.
ติรจฺฉ *ก.วิ.* ขวาง, ไปผิดๆ, ไป ขวางๆ.
ติรจฺฉาน *ป.* ผู้ไปขวาง, สัตว์เดียรฉาน.
ติรจฺฉานกถา *อิต.* การสนทนากันด้วยเรื่องไร้สาระ, การกล่าวถึงเรื่องต่ำๆ.
ติรจฺฉานคต *ป.* ดู **ติรจฺฉาน.**
ติรจฺฉานโยนิ *อิต.* กำเนิดสัตว์เดียรัจฉาน.
ติรจฺฉานโยนิก,-นิย *ค.* ผู้เกิดในกำเนิดสัตว์เดียรัจฉาน.
ติรจฺฉานวิชฺชา *อิต.* ดิรัจฉานวิชา วิชาหรือความรู้อันต่ำทราม.
ติริยํ *ก.วิ.* อย่างขวาง.
ติริยตรณ *นป.* การข้ามอย่างขวางๆ.
ติรีฏก *นป.* เปลือกไม้, ไม้, ผ้าที่ทำด้วยเปลือกไม้.

ติโร *อ.* ขวาง, ภายนอก, ปิด, ข้าม, ข้างหลัง.
ติโรกรณี *อิต.* ผ้าคลุมหน้า, ม่าน.
ติโรกฺุย *ค.* ผู้อยู่ภายนอก.
ติโรคุจฺฉิคต*ค.*ผู้อยู่ภายนอกท้อง,ผู้คลอดแล้ว.
ติโรคุฑฺฑ *นป.* ภายนอกฝา, ภายนอกกำแพง.
ติโรคฺคาร *ป.* การดูหมิ่น, การดูแคลน, ความไม่เอื้อเฟื้อ.
ติโรคาม *ค.* ภายนอกหมู่บ้าน.
ติโรฉท *ป.* ภายนอกที่กำบัง, ภายนอกม่าน.
ติโรชนปท *ป.* ชนบทนอก ๆ.
ติโรธาน *นป.* ฝา, จอ, ม่าน, ที่กำบัง.
ติโรปาการ *ป.* ภายนอกกำแพง, ภายนอกรั้ว, ภายนอกบริเวณที่ล้อมไว้.
ติโรภาว *ป.* การซ่อน, การปิดบัง,การอำพราง.
ติโรรฏฺ *ป.* ต่างประเทศ, รัฐภายนอก.
ติล *ป., นป.* เมล็ดงา.
ติลก *ป. , นป.* การเจิม, การประพรม; จุดตกกระ, หมากหอมควาย, หมากเม่าควาย.
ติลกกฺก *ป.* น้ำมันงา.
ติลกาฬก *ป.* ตกกระ.
ติลเตล *นป.* ดู **ติลกกฺก.**
ติลปณฺณี *ป.* จันทน์แดง.
ติลปิณฺฑาก *ป.* ขนมงา, ขนมทำด้วยเมล็ดหรือน้ำมันงา.
ติลปิฏฺ *นป.* แป้งงา, ขนมงา.
ติลปูว *ป.* ดู **ติลปิณฺฑาก.**
ติลพีช *นป.* สาหร่าย ชนิดหนึ่ง.
ติลมุฏฺ *ป.* เมล็ดงากำมือหนึ่ง.
ติลราสิ *ป.* กองแห่งเมล็ดงา,เมล็ดงากองหนึ่ง.
ติลวาห *ป.* พาหนะสำหรับบรรทุกงา, เกวียนบรรทุกงา.
ติลสงฺกุลิกา *อิต.* ขนมแดกงา.
ติลิจฺฉ *ป.* งูชว้างค้อน, งูเห่า.
ติโลก *ป., นป.* ไตรโลก, สามโลก.
ติโลทน *ป.* ข้าวผสมเมล็ดงา,ข้าวปนเมล็ดงา.
ติวคฺค *ป.* สามวรรค, สามพวก.
ติวิธ *ค.* มีอย่างสาม, มีสามอย่าง.
ติวุตา *อิต.* ดู **ติปิฏกา.**
ติสต *นป.* สามร้อย.
ติสรณ *นป.* พระรัตนตรัย คือ พระพุทธ, พระธรรม, พระสงฆ์.
ตีส, ตึสติ *อิต.* สามสิบ.
ตีร *นป.* ฝั่ง.
ตีรณ *นป.* การพิจารณา, การไตร่ตรอง, การตัดสิน.
ตีรทสฺสี *ค.* ผู้เห็นฝั่ง, ผู้พบฝั่ง.
ตีริย *ค.* ผู้อาศัยอยู่บนฝั่ง.
ตีเรติ *ก.*พิจารณา,ตกลงใจ,ตัดสิน,ทำให้สำเร็จ.
ตีวร *ป.* ชื่อประชาชนพวกหนึ่งในกาลแห่งพระพุทธเจ้าทรงพระนามว่าพระกกุสันธะ;มหาสมุทร;ชาวประมง; คนล่าสัตว์.
ตีห *นป.* สามวัน.
ตีหึ *ก.วิ.* สิ้นสามวัน, ตลอดสามวัน, เป็นระยะเวลาสามวัน.
ตุ *อ.* ส่วนว่า, หากว่า, แต่ว่า, อย่างไรก็ดี.
ตุงฺค *ค.* สูง, โด่ง, เลิศ.
ตุงฺคนาสิก *ค.* มีจมูกโด่ง.
ตุงฺควณฺฏก *ค.* มีก้านยาว.
ตุจฺฉ *ค.* ว่างเปล่า, ไร้ประโยชน์.

ตุจฺฉก *ค.* ดู **ตุจฺฉ.**

ตุจฺฉภาสน *นป.* การกล่าวตู่, การพูดพล่อยๆ.

ตุชฺชติ *ก.* อัน...แทง, อัน...ตำ, อัน...เจาะ, ถูกแทง, ถูกตำ, ถูกเจาะ.

ตุฏฺฐ *ค.* ชื่นชม, ยินดี.

ตุฏฺฐจิตฺต,-มานส *ค.* มีใจยินดีแล้ว, มีใจร่าเริงแล้ว, เบิกบานแล้ว.

ตุฏฺฐิ *อิต.* ความยินดี, ความร่าเริง.

ตุณฺฑ,-ก *นป.* จะงอยปาก.

ตุณฺฑิก *ค.* มีจะงอยปาก.

ตุณฺฑิล *ค.* (พูด) หยาบคาย, มีจะงอยปาก.

ตุณฺฑิย ๑ *ค.* ดู ตุณฺฑิล ๒. *ป.* ผู้จิก (นก, ไก่).

ตุณฺฑิลชาตก *นป.* ชาดกว่าด้วยสุกรชื่อว่าตุณฑิล.

ตุณฺณ ๑ *นป.* การชุน, การทอ, การเย็บ, การปัก, การตัด, การถัก, การร้อย; ๒ *ค.* เร็ว, โดยเร็ว, อย่างเร็ว.

ตุณฺณกมฺม *นป.* กรรมคือการชุน, การเย็บ, การตัดเสื้อผ้า.

ตุณฺณวาย *ป.* ช่างชุน, ช่างเย็บ.

ตุณฺหิกฺขก *ค.* นิ่ง, เงียบ, ไม่มีเสียง, ดุษณี.

ตุณฺหี *ค.* นิ่ง, เงียบ, ไม่มีเสียง, ดุษณี.

ตุณฺหีภาว *ป.*ดุษณีภาพ,ความเป็นผู้นิ่ง,ความเงียบ.

ตุณฺหีภูต *ค.* เป็นผู้นิ่ง, เป็นผู้เงียบ.

ตุตฺต *นป.* ขอ, ปฏักแทงหูช้าง.

ตุทติ *ก.* ตำ, แทง, เจาะ, ลับ.

ตุทน *นป.* การตำ, การแทง, การเจาะ.

ตุทมฺปติ *ป.* ผัวเมีย.

ตุนฺน *นป.*ดู **ตุณฺณ** ๑.

ตุนฺนการ *นป.* ดู **ตุณฺณวาย.**

ตุนฺนวาย *ป.* ดู **ตุณฺณวาย.**

ตุม *ป.* ตน, ตนเอง.

ตุมูล *ค.* ยิ่งใหญ่, กว้างใหญ่.

ตุมฺพ *ป., นป.* ทะนาน, คนโทน้ำ.

ตุมฺพกฏาห *ป.* กระติกน้ำเต้า.

ตุมฺพี *อิต.* น้ำเต้ายาว.

ตุมฺพุรี *อิต.* ผักชี.

ตุมฺห *ส.* ท่าน.

ตุมฺหาทิส *ค.* เช่นท่าน, เหมือนท่าน.

ตุร *ก.วิ.* เร็ว.

ตุรค, ตุรงฺค, ตุรงฺคม *ป.* ม้า.

ตุรติ *ก.* รีบ, ด่วน, เร็วพลัน.

ตุริ *อิต.* แปรงทาสี.

ตุริต *ค.* รีบ, ด่วน, เร็วพลัน.

ตุริตตุริตํ *ก.วิ.* ด่วน ๆ, เร็ว ๆ, พลัน ๆ, เร็วมาก, ด่วนมาก.

ตุริตํ *ก.วิ.* เร็ว, พลัน, รีบ, ด่วน.

ตุริย *นป.* ดนตรี, เครื่องดนตรี.

ตุริยสทฺท *ป.* เสียงดนตรี.

ตุรุกฺข ๑ *ป.* มดยอบ (ยางไม้ชนิดหนึ่งมีกลิ่นหอมใช้เป็นเครื่องยาและอบกลิ่น), กำยาน; ๒ *ค.* ชาวตุรกี.

ตุล ๑ *นป.* นุ่น, ฝ้าย, สำลี; ๒ *ค.* ใช้ในรูปปฏิเสธอย่างเดียวเป็น **'อตุล'** = เปรียบเทียบไม่ได้, ชั่งไม่ได้, เหลือที่จะเปรียบเทียบ.

ตุลน *นป.*, **ตุลนา** *อิต.* การชั่ง, การตวง, การวัด, การนับ.

ตุลปิจุ *ป.* ปุยนุ่น, ปุยฝ้าย, สำลี.

ตุลสิ *อิต.* ต้นกระเพรา.

ตุลา *อิต.* ขื่อ; จันทัน; ตุลย์, ตาชั่ง, มาตราน้ำหนักเท่ากับ ๑๐๐ ปละ.

ตุลากูฏ *นป.* ตาชั่งโกง.

ตุลาทณฺฑ *ป.* คันชั่ง, คานตาชั่ง.

ตุลิต *กิต.* ชั่งแล้ว, ตวงแล้ว, เปรียบเทียบแล้ว, พิจารณาแล้ว.

ตุลิย *ป.* ค้างคาว, นกเค้าแมว.

ตุเลติ *ก.* ช่าง, ตวง, วัด, เปรียบเทียบ, พิจารณา.

ตุลฺย *ค.* คล้าย, เช่นกัน, วัดได้; ตวงได้, เทียบได้.

ตุลฺยตา *อิต.* ความเสมอกัน.

ตุวํ, ตุวๆ *ส. (ปฐ. เอก.)* ท่าน, เธอ.

ตุวฏ *นป.* ความเร็ว, ความพลัน.

ตุวฏๆ *ก.วิ.* อย่างเร็ว, อย่างพลัน.

ตุวฏฏติ *ก.* นอนลง.

ตุวฏเฏติ *ก.* แบ่ง, ปันส่วน.

ตุวนฺตุว *นป.* การทะเลาะ, การเถียงกัน, การต่อสู้กัน.

ตุวิ *อิต.* ฟัก, น้ำเต้า.

ตุส *ป.* ทรัพย์, สมบัติ.

ตุสน *นป.* ความยินดี, ความพอใจ.

ตุสิต ๑ *กิต.* ยินดีแล้ว, พอใจแล้ว, ชอบใจแล้ว; ๒ *ป.* สวรรค์ชั้นดุสิต.

ตุสิตปุร *นป.* เทวโลกชั้นดุสิต.

ตุโสทก *นป.* น้ำส้ม.

ตุสฺสติ *ก.* ยินดี, ร่าเริง, พอใจ.

ตุสฺสน *นป.* ดู **ตุสน.**

ตุหน, ตุหิน *นป.* น้ำค้าง.

ตูณ, ตูณีร *ป., ตูณี* *อิต.* แล่งธนู.

ตูร, ตูริย *นป.* ดู **ตุริย.**

ตูล *นป.* ฝ้าย, นุ่น, สำลี.

ตูลปิจุ *ป.* ดู **ตุลปิจุ.**

ตูลปุณฺณิก *ค.* (รองเท้าหรือที่นอน) ที่ยัดด้วยนุ่นหรือสำลี.

ตูลเสจน *นป.* ไนปั่นฝ้าย.

ตูลิ, ตูลิกา *อิต.* ฟูกยัดนุ่น; พู่กันหรือแปรงทาสี.

ตูลินี *อิต.* ต้นโยไหม.

ตูเลติ *ก.* ดู **ตุเลติ.**

ตูวร *ป.* คนตอน, ขันที.

เตอสีติ (ตฺยาสีติ) *ค. (อิต.)* แปดสิบสาม.

เตกฺขุณ *ค.* (ยาคู) ทำด้วยงา, ข้าวสาร, ถั่ว, รวม ๓ อย่าง.

เตกาลิก *ค.* สามกาล, ประกอบด้วยสามกาล, มีสามกาล.

เตกิจฺฉ *ค.* อันแก้ไขได้, ซึ่งพอจะรักษาได้, ผู้ควรเยียวยา.

เตจตฺตาฬีส,-สติ *ค. (อิต.)* สี่สิบสาม.

เตจีวร *นป.* ไตรจีวร; สังฆาฏิ (ผ้าพาด), อุตตราสงค์ (ผ้าห่ม), อันตรวาสก(ผ้านุ่ง).

เตจีวริก *ค.* ผู้ใช้ไตรจีวร, ผู้ถือผ้าสามผืน.

เตช *ป., นป.* เดช, อำนาจ, ความร้อน, ความรุ่งเรือง, ไฟ.

เตชกสิณ *นป.* การเพ่งกรรมฐานมีไฟเป็นอารมณ์.

เตชเต *ก.* เสี้ยม, ลับ, ทำให้คม, แทง; ทำให้ร้อน.

เตชธาตุ *อิต.* ธาตุไฟ.

เตชน ๑ *นป.* ลูกธนู; ๒ *ป.* ไม้แขม.

เตชวนฺตุ *ค.* ผู้มีฤทธิ์, ผู้มีเดช, ก่อให้เกิดความร้อน, มีความร้อน.

เตชิต *ค.* ลับ, เสี้ยม, เหลา.
เตชี *ค.* ดู **เตชวนฺตุ.**
เตเชติ *ก.* ทำให้ร้อน, เผา, ทำให้คม.
เตโชกสิณ *นป.* ดู **เตชกสิณ.**
เตโชธาตุ *อิต.* ดู **เตชธาตุ.**
เตตฺตึส,-ตึสติ *ค.* สามสิบสาม.
เตทณฺฑิก *ค.* ผู้นำหรือถือไม้สามขา.
เตธาตุก *นป.* (โลก) อันประกอบด้วยธาตุสามอย่าง.
เตนวุติ *ค. (อิต.)* เก้าสิบสาม.
เตปญฺญาส,-ติ *ค.* ห้าสิบสาม.
เตปิฏก *นป.*ดู **ติปิฏก.**
เตภาติก *ค.* มีพี่น้องชายสามคน.
เตภูมิก *ค.* อันมีภูมิสาม, อันเป็นไปในภูมิสาม, มีสามชั้น.
เตมน *นป.* การเปียกชุ่ม, การชุ่ม, การชื้น.
เตมาส *นป.* สามเดือน.
เตมิตุ *อ. (ปฐ., จตุ.)* การเปียก, การทำให้เปียก, การชุ่มชื้น; เพื่ออันเปียก, เพื่ออันชุ่ม.
เตมิตุกาม *ค.* มีความปรารถนาเพื่อจะเปียก.
เตมียติ *ก.* อันเขาทำให้เปียก, อันเขาทำให้ชื้น.
เตเมติ *ก.* ทำให้เปียก, ทำให้ชุ่ม, ทำให้ชื้น.
เตรส *ค.* สามสิบ.
เตโรวสฺสิก *ค.* มีอายุสามหรือสี่ปี.
เตล *นป.* น้ำมัน, น้ำมันงา.
เตลก *นป.* ดู **เตล.**
เตลโกฏฐาคาร *ป., นป.* คลังน้ำมัน, ที่เก็บน้ำมัน, โรงน้ำมัน, ร้านน้ำมัน.
เตลฆฏ *ป.* หม้อน้ำมัน.
เตลจาฏิ *อิต.* หม้อน้ำมัน, ขวดน้ำมัน, ถังน้ำมัน, ถาดน้ำมัน.
เตลโจลิกา *อิต.* แมลงสาบ.
เตลธูปิต *ค.* ซึ่งปรุงด้วยน้ำมัน.
เตลนาฬิ *อิต.* ทะนานตวงน้ำมัน, ท่อน้ำมัน.
เตลปชฺโชต *ค.*, **เตลปทีป** *ป.* อันลุกโพลงด้วยน้ำมัน, ตะเกียงน้ำมัน.
เตลปณฺณิก *นป.* จันทน์เทศ, จันทน์เหลือง.
เตลปาก *ป.* การต้มด้วยน้ำมัน, การทุงด้วยน้ำมัน, ทำให้สุกด้วยน้ำมัน, ทอด.
เตลปิโลติก *ป.* ผ้าเก่าอันชุ่มด้วยน้ำมัน, ผ้าชุบน้ำมัน.
เตลมกฺขน *นป.* การทาด้วยน้ำมัน, การไล้ด้วยน้ำมัน.
เตลมิญฺชก *ป.* ขนมทอดน้ำมัน.
เตลวณิชฺชา *อิต.* การค้าขายน้ำมัน.
เตลโหม *นป.* การทำพลีกรรมด้วยน้ำมัน (คือการเอาน้ำมันราดไฟหรือจุดไฟบูชายัญ).
เตลิก *ค.* ผู้ผลิตหรือขายน้ำมัน; อันประกอบด้วยน้ำมัน.
เตลิย *ค.* อันเป็นมัน, มีมันมาก.
เตสฏฺฐี *ค. (อิต.)* หกสิบสาม.
เตสตฺตติ *อิต.* เจ็ดสิบสาม.
โตทน *นป.* ปฏัก.
โตเทยฺย *ป.* พราหมณ์ชื่อโตเทยยะ.
โตมร *ป., นป.* โตมร, หอก, หลาว, ฉมวก.
โตมรคห *ป.* ผู้ถือหอก, ผู้ถือหลาว.
โตมริก *ค.* ดู **โตมรคห.**
โตย *นป.* น้ำ.
โตยสูจก *ป.* กบ.

โตรณ *นป.* โตรณ, โขลนทวาร, เสาค่าย, เสาระเนียด.

โตส *ป.* ความยินดี, ความเพลิดเพลิน.

โตสน ๑ *นป.* ความยินดี;
๒ *ค.* อันน่ายินดี, ร่าเริง.

โตสนา *อิต.*, **โตสาปน** *นป.* การทำให้ร่าเริงหรือให้ความยินดี.

โตสาเปติ, โตเสติ *ก.* ให้ร่าเริง, ให้ยินดี, ให้พอใจ.

ถ

ถกน *นป.* การกั้น, การปิด; เครื่องกั้น, ฝา.

ถเกติ *ก.* กั้น, ปิด.

ถญฺญ *นป.* น้ำนม, น้ำนมมารดา.

ถณฺฑิล *นป.* พื้นดินแข็ง , พื้นที่แข็งขรุขระ, เนินดิน, เนินค่าย.

ถณฺฑิลสายิกา,-เสยฺยา *อิต.* การนอนบนพื้นดิน.

ถทฺธ *ค.* แข็ง, กระด้าง, ที่อ, ช้า; มั่นคง.

ถทฺธมจฺฉรี *ป.* คนตระหนี่จัด.

ถทฺธลูข *ค.* ทั้งแข็งทั้งหมักหมม, ทั้งกระด้างทั้งเศร้าหมอง.

ถทฺธหทย *ค.* ผู้มีใจกระด้าง.

ถน *นป.* ถัน, นม, เต้านม, เต้านมของวัว.

ถนก *นป.* ถันเด็ก, นมเด็กสาววัยรุ่น.

ถนคฺค *นป.* ปลายนม, หัวนม.

ถนป *ไตร.* เด็กที่ยังกินนม, ทารก.

ถนมุข *นป.* หัวนม.

ถนสิทารก *ป.* ทารกผู้นอนดูดนม, เด็กกินนม.

ถนยติ *ก.* คำราม, แผดเสียง, (ฟ้า) ร้อง.

ถนิต *นป.* ฟ้าร้อง, การคำราม, เสียงฟ้าร้อง, เสียงคำราม.

ถนี *ค.* ผู้มีถัน, ผู้มีนม.

ถเนติ *ก.* ดู **ถนยติ.**

ถปติ *ป.* ช่างไม้, ช่างก่อสร้าง.

ถพก *ป.* ช่อ, พวง.

ถภ *ป.* แกะ,แพะ.

ถมฺพ *ป.* พุ่ม, กอ.

ถมฺพกริ *ป.* ข้าว, ต้นข้าว.

ถมฺภ *ป.* เสา, หลัก; พง, กอหญ้า; ความหัวดื้อ, ความถือรั้น.

ถมฺภก *ป.* กอหญ้า.

ถมฺภกรี *ป.* ข้าว, ต้นข้าว.

ถมฺภนา *อิต.* ความแข็ง, ความกระด้าง.

ถมฺภิตตฺต *นป.* ความเคร่งตึง.

ถมฺภี *ค.* ผู้มีความหัวดื้อ, ความดื้อรั้น.

ถรณ *นป.* การปู, การลาด.

ถริมา *ป.* เตียง, ฟูก, เบาะ.

ถรุ *ป.* ด้าม (แห่งดาบหรืออาวุธอื่น), ดาบ.

ถรุคฺคห *ค.* ผู้ถือดาบ.

ถรุสิปฺป *นป.* ศิลปทางอาวุธ, วิชาฟันดาบ.

ถล ๑ *นป.* บก, ที่ดอน, ดินแห้งแล้ง; ฝักดาบ;
๒ *ป.* ฝัก (ดาบ).

ถลโคจร *ค.* ซึ่งเที่ยวหากินบนบก, ซึ่งอาศัยอยู่บนบก.

ถลช *ค.* ซึ่งเกิดบนบก, ซึ่งเกิดแต่แผ่นดิน.

ถลฏฺฐ *ค.* ซึ่งตั้งอยู่บนบก, ซึ่งอยู่บนที่ดอน.

ถลปถ *ป.* ทางไปบนบก, ทางบก.

ถลี *อิต.* ดู **ถล** ๑.

ถว *ป.* การยกย่อง, การชมเชย, การสรรเสริญ, การสดุดี.

ถวก *ป.* กอ, ช่อ, พุ่ม, พวง.

ถวติ *ก.* ยกย่อง, ชมเชย, สรรเสริญ, สดุดี.

ถวิกา *อิต.* ถุง, ย่าม, ถลก (บาตร).
ถวิร *ค.* ถาวร, มั่นคง, แข็งแรง, แก่.
ถาม *ป.* เรี่ยวแรง, กำลัง, ความแข็งแรง, แรงต้านทาน.
ถามก *ค.* มีเรี่ยวแรง, มีกำลัง.
ถามคตทิฏฐิก *ค.* ผู้มีทิฐิอันถึงความแข็งแรง, ผู้มีความเห็นผิดแรงกล้า.
ถามวนฺตุ *ค.* ผู้มีเรี่ยวแรง, ผู้มีกำลัง.
ถาล *ป., นป.*, **ถาลิ** *อิต.* จาน, ชาม, ถ้วย, โอ, ภาชนะ.
ถาลก *นป.*, **ถาลิกา** *อิต.* ถ้วย, จอก, ถาด.
ถาลิโธวน *นป.* การล้างชาม, การล้างหม้อ.
ถาลิปาก *ป.* หม้อข้าว, การเลี้ยงเพื่อมงคล.
ถาลี *อิต.* หม้อข้าว, หม้อดิน, ชามใหญ่.
ถาวร ๑ *ค.* ถาวร, มั่นคง, ยั่งยืน, ทนทาน; ๒ *นป.* ความแก่, ความชรา.
ถาวริย *นป.* ความถาวร, ความมั่นคง, ความทนทาน.
ถาวเรยฺย *นป.*ความเป็นผู้มั่นคง,ความเป็นเถระ.
ถิร *ป.* ภูเขา, ต้นไม้; ๒ *ค.* มั่น, มั่นคง, แข็งแรง, หนักแน่น, ยั่งยืน.
ถิรตา *อิต.* ความมั่นคง, ความไม่หวั่นไหว, ความคงทน.
ถิรา *อิต.* ต้นบังโกรยตัวผู้.
ถี *อิต.* หญิง, ผู้หญิง.
ถีโมส *ป.* รุ่งอรุณ.
ถีน *นป.* ถีนะ, ความง่วงเหงา, ความหดหู่, ความซึมเซา, ความหงอย, ความกระด้าง.
ถีนมิทฺธ *นป.* ถีนมิทธะ, ความง่วงเหงาและความซบเซา.
ถียนา *อิต.*, **ถียิตตฺต** *นป.* ดู **ถีน**.
ถีรช *ป., นป.* ระดู.
ถุต *กิต.* (อันเขา) ยกย่องชมเชยแล้ว, สรรเสริญแล้ว, สดุดีแล้ว.
ถุติ *อิต.* การยกย่องชมเชย, การสรรเสริญ, การสดุดี.
ถุติปาฐก *ป.* บุคคลผู้กล่าวคำสรรเสริญ, ผู้กล่าวคำขอบคุณ.
ถุนาติ *ก.* ทอดถอน, ครำ่ครวญ; ประกาศ, กล่าวถึง, ชมเชย.
ถุลฺล *ค.* อ้วน, ใหญ่, หยาบ, ชั่วหยาบ.
ถุลฺลกุมารี *อิต.* เด็กสาวอ้วน, สาวเทื้อ, สาวทึมทึก.
ถุลฺลจฺจย *ป.* โทษที่ล่วงละเมิดอันชั่วหยาบ, อาบัติชั่วหยาบ, อาบัติถุลลัจจัย.
ถุลฺลผุสิตก *ค.* ซึ่งมีหยดใหญ่, (ฝน) มีเม็ดโต.
ถุลฺลสรีร *ค.* ผู้มีร่างกายใหญ่โต, ผู้มีกายอ้วน.
ถุส *นป.* แกลบ.
ถุสคฺคิ *ป.* ไฟแกลบ.
ถุสปจฺฉิ *อิต.* กระบุง, แกลบ.
ถุสปิณฺฑ *ป.* ก้อนแกลบ.
ถุสราสิ *ป.* กองแกลบ.
ถุสโหม *นป.* พิธีชัดแกลบบูชาไฟ, การเซ่นสรวงด้วยแกลบ.
ถุโสทก *นป.* ยาดอง, น้ำส้มสายชู.
ถูณ *ป.*, **ถูณา** *อิต.* หลัก, เสาบูชายัญ.
ถูณิร *ป.* ยอดเรือน, จั่ว.
ถูป *ป.* สถูป, อนุสาวรีย์บรรจุอัฐิของบุคคลสำคัญ, เจดีย์, ยอด.

ถูปารห *ค.* ผู้ควรแก่สถูป, ผู้สมควรแก่การที่ประชาชนจะสร้างสถูปไว้บูชา.
ถูปิก *ค.* มียอด.
ถูปิกต,-ปีกต *ค.* ซึ่งถูกทำให้เป็นยอด, ซึ่งพูนล้น (บาตร).
ถูปิกา *อิต.* ยอด, ยอดแหลม.
ถูล *ค.* ดู **ถุลฺล.**
ถูลกจฺฉา *อิต.* โรคฝีดาษหรืออีสุกอีใส.
ถูลงฺค *ค.* ผู้มีอวัยวะ (แขนขา) อ้วนใหญ่.
ถูลกุมาริกา *อิต.* สาวอ้วน.
ถูลตา *อิต.* ความอ้วน, ความหยาบ.
ถูลนาสิก *ป.* หมู.
ถูลปาท *ป.* ช้าง.
ถูลผุสิตก *ค.* ดู **ถุลฺลผุสิตก.**
ถูลวชฺช *นป.* โทษชั่วหยาบ, โทษหนัก.
ถูลวตฺถ *นป.* ผ้าเนื้อหยาบ.
ถูลสรีร *ค.* ดู **ถุลฺลสรีร.**
ถูลสาฏก *ป.* ดู **ถูลวตฺถ.**
เถต *ค.* เชื่อถือได้, น่าไว้วางใจ, จริง.
เถน,-นก *ป.* ขโมย.
เถนน *นป.* การขโมย, โจรกรรม.
เถเนติ *ก.* ลัก, ขโมย.
เถยฺย *นป.* ความเป็นขโมย, การลัก, โจรกรรม.
เถยฺยจิตฺต *นป., ค.* ไถยจิต, ความตั้งใจจะลัก; มีจิตคิดจะลัก, ตั้งใจขโมย.
เถยฺยสวาสก *ค.* ผู้อยู่ร่วมโดยความเป็นขโมย, ผู้ลักเพศ.
เถยฺยสงฺขาตํ *อ.* โดยอาการอันบัณฑิตกล่าวแล้วว่า การขโมย, โดยอาการขโมย.
เถยฺยาวหาร *ป.* ไถยาวหาร, การนำมาด้วยอาการแห่งขโมย, การลัก.
เถร *ป., ค.* พระเถระ, พระผู้ใหญ่, พระภิกษุผู้มีพรรษาตั้งแต่ ๑๐ ขึ้นไป; ผู้เป็นพระเถระ, ผู้แก่, ผู้เฒ่า, ผู้ใหญ่.
เถรก *ค.* (ผ้า) มีเนื้อหยาบ (บางแห่งเป็นเถวก, โจรก, หรือโธรก)
เถรคาถา *อิต.* เถรคาถา, คาถาของพระเถระ ชื่อคัมภีร์หมวดหนึ่งในขุททกนิกาย.
เถรวาท *ป.* วาทะของพระเถระ, คำสอนดั้งเดิมของพระพุทธศาสนา, พระพุทธศาสนาฝ่ายใต้ (ที่เรียกว่าเถรวาทหรือหีนยาน).
เถรี,-เถริกา *อิต.* พระเถรี, ภิกษุณีผู้ใหญ่; หญิงแก่, หญิงชรา.
เถรีคาถา *อิต.* เถรีคาถา, คาถาของพระเถรี, ชื่อคัมภีร์หมวดหนึ่งในขุททกนิกาย.
เถว *ป.* หยดน้ำ, หยาดน้ำ.
เถวติ *ก.* ส่องแสง, เป็นประกายดุจหยาดน้ำ, สุกแดงเรื่อ ๆ.
โถก, โถกก *ค., นป.* นิดหน่อย, น้อย, เล็กน้อย, ไม่สำคัญ; สิ่งเล็ก ๆน้อย ๆ.
โถกโถกํ *อ.* ทีละน้อย ๆ.
โถกํ *อ.* นิดหน่อย, เล็กน้อย.
โถม *ป.,* **โถมน** *นป.* การชมเชย, การยกย่อง, การสรรเสริญ, การสดุดี.
โถเมติ *ก.* ยกย่อง, ชมเชย, สรรเสริญ, สดุดี.

ท

ท *อ.* พยัญชนะอาคมตัวหนึ่งซึ่งใช้ในสนธิเพื่อเลี่ยงการซ้ำสระ เช่น **ตาว+เอว=ตาวเทว,โกจิ+เอว=โกจิเทว** เป็นต้น.

-ท *ค.* ปัจจัยซึ่งมาจาก ทา ธาตุสำหรับต่อท้ายศัพท์แปลว่า "ให้" เช่นในคำว่า **อนุนท, วณฺณท, สุขท, วรท** เป็นต้น.

ทก *นป.* น้ำ.

ทกช *ค.* ซึ่งเกิดแต่น้ำ, ซึ่งเกิดในน้ำ.

ทกกุขส *ป.* ผีเสื้อน้ำ.

ทกสีตลิก *นป.* จงกลนี.

ทกาสย *ค.*ผู้มีน้ำเป็นที่อาศัย,ผู้อาศัยอยู่ในน้ำ.

ทกฺข *ค., นป.* ฉลาด, สามารถ, ชำนาญ, คล่องแคล่ว, ขยัน; ความฉลาด, ความสามารถ, ความชำนาญ, ทักษะ.

ทกฺขก *ค.* ผู้เห็น.

ทกฺขตา *อิต.* ความเป็นผู้ฉลาดสามารถ, ความชำนาญ, ความคล่องแคล่ว.

ทกฺขติ *ก.* เห็น.

ทกฺขิณ *ค.* ขวา, ทางขวา, ข้างขวา; ใต้, ทางใต้, ด้านใต้; ชำนาญ, เชี่ยวชาญ.

ทกฺขิณกุขก *นป.* ไหปลาร้าข้างขวา.

ทกฺขิณคฺคิ *ป.* ไฟทักษิณา, ไฟเป็นที่ให้ทักษิณา, ไฟสำหรับทำพิธีบูชายัญ.

ทกฺขิณชนปท *ป.* ชนบทฝ่ายใต้, แว่นแคว้นทางใต้.

ทกฺขิณทิสา *อิต.* ทิศใต้.

ทกฺขิณเทส *ป.* ประเทศฝ่ายใต้, ดินแดนทางทิศใต้.

ทกฺขิณสมุทฺท *ป.* ทะเลใต้, มหาสมุทรทางใต้.

ทกฺขิณา *อิต.* ทักษิณา, ทานเพื่อผลอันเจริญ, ทานที่ให้โดยเชื่อกรรมและผลแห่งกรรม, ไทยธรรมที่ถวายแก่ท่านผู้ทรงคุณพิเศษเพื่อประโยชน์แก่เปตชน; ทิศใต้.

ทกฺขิณาปถ *ป.* หนทางฝ่ายใต้,เส้นทางฝ่ายใต้ (ในอินเดีย), ประเทศทางทิศใต้ของอินเดียปัจจุบันเรียกว่าเดกกัน.

ทกฺขิณายน *นป.* วงโคจร (ของดวงอาทิตย์) ซึ่งเฉียงไปทางใต้, เวลากึ่งปีที่ตะวันเดินเฉียงไปทางทิศใต้.

ทกฺขิณารห *ค.* ผู้ควรทักษิณา, ผู้สมควรได้รับไทยธรรมที่ประชาชนถวาย.

ทกฺขิณาวฏฺฏ,วตฺต,-วตฺตก *ค.* ซึ่งเวียนขวา, ซึ่งวนไปทางขวา.

ทกฺขิณาวิสุทฺธิ *อิต.* ความหมดจดแห่งทักษิณา, ความบริสุทธิ์แห่งไทยธรรมที่นำมาถวาย.

ทกฺขิเณยฺย *ค.*ผู้สมควรซึ่งทักษิณา,ผู้ควรรับทาน, ผู้สมควรได้รับไทยธรรมที่เขานำมาถวาย.

ทกฺขิเณยฺยเขตฺต *นป.* เนื้อนาบุญอันควรซึ่งทักษิณา, บุคคลผู้เป็นดุจเนื้อนาที่ควรนำไทยธรรมมาถวาย.

ทกฺขิเณยฺยคฺคิ *ป.*ไฟคือทักขิไณยบุคคล, ไฟหนึ่งในเจ็ดกองที่พุทธมามกะพึงบำรุงบำเรอบ้าง พึงเสียสละบ้าง.

ทกฺขิเณยฺยตา *อิต.* ความเป็นผู้ควรซึ่งทักษิณา.

ทกฺขิเณยฺยปุคฺคล *ป.* ทักขิไณยบุคคล, บุคคลผู้ควรซึ่งทักษิณา.

ทกฺขิเณยฺยสมฺปตฺติ *อิต.* ทักขิไณยสมบัติ, ความถึงพร้อมด้วยบุคคลผู้ควรซึ่งทักษิณา.

ทกฺขิโณทก *นป.* น้ำอันบุคคลพึงให้เพื่อทาน สมบัติเป็นเครื่องเจริญ, น้ำที่หลั่งในเวลาทำทาน, น้ำที่หลั่งเพื่อแสดงการอุทิศ.

ทกฺขิต *ค.* ซึ่งถวายแล้ว, ซึ่งอุทิศให้แล้ว.

ทกฺขี *ค.* ผู้เห็น, ผู้สังเกตเห็น.

ทกฺเขยฺย *นป.* ความเป็นผู้ฉลาดสามารถ, ความชำนาญ.

ทฏฺฐ *กิต.* (อันเขา) กัดแล้ว, ขบแล้ว, ถูก . . . กัดแล้ว.

ทฏฺฐฏฺฐาน *นป.*ที่ที่ถูกกัด,บริเวณที่ถูกขบกัด.

ทฏฺฐภาว *ป.* ความเป็นผู้ถูกกัด.

ทฏฺฐา *อิต.* ฟันซี่ใหญ่, เขี้ยว.

ทฏฺฐุ *ป.* บุคคลผู้เห็น.

ทฑฺฒ *กิต.* (อันไฟ) ไหม้แล้ว.

ทฑฺฒเคห *ค.* ผู้มีเรือนอันไฟไหม้แล้ว.

ทฑฺฒฏฺฐาน *นป.* ที่ที่ถูกไฟไหม้, บริเวณที่ถูกไฟไหม้, สถานที่เผา (ศพ).

ทณฺฑ ๑ *ป.* ก้าน, ด้าม, ท่อนไม้, ไม้เท้า, ตะบอง, ไม้, สินไหม, ทัณฑ์, อาชญา, การลงโทษ; ขู่บังคับ, ความรุนแรง.

ทณฺฑก *นป.* ท่อนไม้เล็ก ๆ, ไม้เท้า, ไม้ถือ, ไม้เรียว, ด้าม; สายพานพิณ.

ทณฺฑกธิน *นป.* ไม้สะดึงเล็ก.

ทณฺฑกถาลิกา *อิต.* กาน้ำใหญ่มีหู.

ทณฺฑกทีปิกา*อิต.* ประทีปด้าม,คบเพลิง,โต้.

ทณฺฑกมฺมฐ *นป.* รวงผึ้งพร้อมทั้งคอน, รวงผึ้งที่ห้อยติดอยู่กับกิ่งไม้.

ทณฺฑกมฺม *นป.* ทัณฑกรรม, การลงโทษ.

ทณฺฑโกฏิ *อิต.* ที่สุดแห่งก้าน, ปลายกิ่ง, ปลายไม้เท้า.

ทณฺฑทีปิกา *อิต.* ดู **ทณฺฑกทีปิกา.**

ทณฺฑนีติ *อิต.*ศาสตร์ว่าด้วยแบบแผนการลงโทษ.

ทณฺฑนีย,- นิย *ค.* ผู้ควรแก่อาชญา, ผู้สมควรถูกลงโทษ.

ทณฺฑปทุม *นป.* ปทุมชนิดมีก้าน.

ทณฺฑปฺปตฺต *ค.* ผู้ถึงแล้วซึ่งอาชญา, ผู้ถูกสอบสวนลงโทษ.

ทณฺฑปรายน *ค.* ผู้มีไม้เท้าเป็นที่ไปในเบื้องหน้า, ผู้อาศัยไม้เท้าสำหรับยัน, ผู้ใช้ไม้เท้า.

ทณฺฑปริสฺสาวน *นป.* เครื่องกรองน้ำมีหู, เครื่องกรองน้ำมีที่ถือ.

ทณฺฑปหาร,-ฑปฺปหาร *ป.* การประหารด้วยท่อนไม้, การทุบตีด้วยท่อนไม้.

ทณฺฑปาณี *ค.* ผู้มีมือถือท่อนไม้, ผู้มีไม้เท้าในมือ, ผู้ถือไม้เท้า.

ทณฺฑภย *นป.* ภัยคืออาชญา, ความกลัวแต่การลงโทษ, การกลัวถูกลงโทษ.

ทณฺฑมนฺตรำ *อ.* ในระหว่างแห่งท่อนไม้, ระหว่างแห่งไม้เท้า.

ทณฺฑยุทฺธ *ป.* การต่อสู้ด้วยท่อนไม้, การสู้กันด้วยตะบอง, การสู้กันด้วยไม้พลอง, การรำกระบี่กระบอง.

ทณฺฑลกฺขณ *นป.* การทายลักษณะไม้พลอง, การทำนายโชคชาตาด้วยการดูลักษณะไม้พลอง.

ทณฺฑวากรา *อิต.* ตาข่ายขัดไม้(สำหรับดักสัตว์).

ทณฺฑเวหฺเปสิกา *อิต.* ไม้เรียวทำด้วยไม้ไผ่สำหรับลงโทษ, ไม้พลองทำด้วยไม้ไผ่.

ทณฺฑสิกฺกา *อิต.* เชือกพันปลายไม้เท้า, ไม้เท้าและสาแหรก.

ทณฺฑหตฺถ *ค.* ผู้มีท่อนไม้ในมือ, ผู้มีไม้เท้าในมือ, ผู้ถือตะบอง, ผู้ถือไม้เท้า.

ทณฺฑาทาน *นป.* การจับท่อนไม้, การจับไม้พลอง.

ทณฺฑาภิฆาต *ป.* การฆ่าด้วยไม้พลอง.

ทณฺฑาหร *ค.* ผู้ควรซึ่งอาชญา, ผู้สมควรได้รับการลงโทษ.

ทณฺฑิยติ *ก.* ลงโทษ.

ทตฺต ๑ *กิต.* (อันเขา) ให้, อัน...ประทานแล้ว; ๒ *ค.* โง่, ทึบ.

ทตฺติ *อิต.* สิ่งที่ให้, ของถวาย, ของบริจาค; ภาชนะเล็ก ๆ สำหรับใส่อาหาร.

ทตฺติก,-ติย *ค.* อันเขาให้, ซึ่งเป็นของที่เขาให้ (ใช้ในคำสมาส เช่น **กุลทตฺติก, สกฺกทตฺติย, มหาราชทตฺติย** เป็นต้น) ๒ *นป.* ของที่เขาให้, ของถวาย.

ทตฺตุ *ค., ป.* โง่, ทึบ; คนโง่, คนปัญญาทึบ.

ทตฺวา, ททิตฺวา *กิต.* ให้แล้ว.

ทท *ค.* ซึ่งให้, ซึ่งประทาน, (ใช้ในคำสมาส เช่น **ปุรินฺทท, ผลท** เป็นต้น).

ททาติ *ก.* ให้, มอบให้, บริจาค, ส่งให้, อนุญาต.

ททฺทภ,-ธภ *ป., นป.* เสียงดังทัททะภะ, เสียงดังสนั่น, เสียงดังกึกก้อง, เสียงของหนักหล่นหรือล้ม.

ททฺทภยติ,-ธภายติ *ก.* ทำเสียงดังทัททะภะ, ส่งเสียงกึกก้อง.

ททฺทร *ป.* นกกระทา; เสียงกึกก้อง, เสียงดัง (อย่างเสียงต้นไม้เนื้ออ่อนยุ่ย); ชื่อภูเขาเทือกหนึ่ง.

ททฺทรี *ป.* กลองใหญ่มีหู.

ททฺทฬฺหติ *ก.* ส่องแสงจ้า, ส่องแสงโชติช่วง.

ททฺทุ *อิต.* โรคเรื้อนชนิดหนึ่ง.

ททฺทุร *ป.* กบ.

ททฺทุล *ป., นป.* กากข้าว; การขุด (หนัง).

ทธิ *นป.* นมส้ม, นมเปรี้ยว.

ทธิมณฺฑ *ป.* หม้อใส่นมส้ม.

ทธิมณฺฑ,-ฑก *นป.* เนยเหลว.

ทธิมาล *ป.*, **ทธิมาลี** *อิต.* ทะเลนมส้ม, ชื่อมหาสมุทรแห่งหนึ่ง.

ทธิวารก *ป.* หม้อใส่นมส้ม.

ทนุ *อิต.* ชื่อมารดาของพวกอสูร.

ทนฺต ๑ *ป., ค.* ฟัน, งา, เขี้ยว; ทำด้วยงา, มีสีเหมือนงา; ๒ *ค.* ผู้ฝึกฝนแล้ว. ซึ่งได้รับการฝึกฝนแล้ว, ซึ่งถูกฝึกฝนแล้ว, ถูกทรมานแล้ว.

ทนฺตก *นป.* เข็มกลัดที่ทำด้วยฟันสัตว์หรืองาช้าง.

ทนฺตกฏฺฐ *นป.* ไม้สีฟัน, แปรงสีฟัน.

ทนฺตการ *ป.* ช่างงา, ช่างแกะสลักงา.

ทนฺตตา *อิต.* ความเป็นผู้มีตนอันฝึกฝนแล้ว, ภาวะที่ได้รับการฝึกหัดอบรมแล้ว.

ทนฺตกาสาว *ค.* ซึ่งย้อมน้ำฝาดมีสีเหมือนงาช้าง.

ทนฺตกูฏ *ป.* ปลายฟัน.

ทนฺตกูฏิก *ป.* กระดูกฟัน.

ทนฺตธาวน *ป.* ไม้ตะเคียน, ไม้พยอม.

ทนฺตปนฺติ, ทนฺตปาฬิ *อิต.* ถ่องแถวแห่งฟัน, ระเบียบแห่งฟัน.

ทนฺตโปณ *ป.* ไม้สีฟัน, แปรงสีฟัน.

ทนฺตภาว *ป.* ความเป็นผู้มีตนอันฝึกฝนแล้ว, ภาวะที่ได้รับการฝึกหัดอบรมแล้ว.

ทนฺตภูมิ *อิต.* ภูมิแห่งบุคคลผู้มีตนอันฝึกฝนแล้ว, ระดับจิตของท่านผู้ฝึกฝนอบรมตนแล้ว, พระนิพพาน.

ทนฺตมูล *นป.* โคนฟัน, รากฟัน, เหงือก.

ทนฺตวกฺกลิก *ป.* ชื่อนักบวชจำพวกหนึ่ง.

ทนฺตวณฺณ *ค.* มีสีดุจงาช้าง.

ทนฺตวลย *นป.* วลัยอันเป็นวิการแห่งงาช้าง, กำไลที่ทำด้วยงาช้าง.

ทนฺตวิกติ *อิต.* เครื่องงาต่างชนิด, สีต่าง ๆ ที่ทำด้วยงา.

ทนฺตวิขาทน *นป.* การเคี้ยวด้วยฟัน.

ทนฺตวิทสก *ค.* ซึ่งเปิดเผยฟัน, (การหัวเราะ) จนเห็นฟัน.

ทนฺตสฏฺฐ *ป., นป.* ไม้มะนาว; ผลมะนาว.

ทนฺตสมฺปตฺติ *อิต.* ความถึงพร้อมด้วยฟัน, ความถึงพร้อมแห่งฟัน, ความมีฟันเรียบร้อยสวยงาม.

ทนฺตาชิน *นป.* งาช้างและหนังสือ.

ทนฺตวรณ *นป.* ริมฝีปาก.

ทนฺตุฬฺหกํ,-เฬหกํ *อ.* โดยใช้ฟันและเล็บ.

ทนฺติ *อิต.* การฝึกฝน, การทรมาน, การทรมานตน, การควบคุมตน.

ทนฺตี *ป.* สัตว์มีงา, ช้างพลาย.

ทนฺทุ *อิต.* ดู **ทนฺทุ.**

ทนฺธ *ค.* ช้า, เฉื่อยชา, โง่, เขลา.

ทนฺธตา *อิต.* ความเป็นคนเฉื่อยชา, ความโง่เขลา.

ทนฺธาภิญฺญา *อิต.* การเข้าใจความได้ช้า, การตรัสรู้ช้า.

ทนฺธายนา *อิต.* ความประพฤติช้า, ความเชื่องช้า, ความงุ่มง่าม.

ทนฺธายิตตฺต *นป.* ความเป็นคนเขลา.

ทนฺเธติ *ก.* ชักช้า, งุ่มง่าม.

ทปฺป *ป.* ความเย่อหยิ่ง, ความอวดดี, ความวางปั้ง, ความรักสนุก.

ทปฺปณ *นป.* กระจกเงา, แว่นส่อง.

กปฺปิต *ค.* เย่อหยิ่ง, อวดดี, จองหอง, ทะนง.

ทพฺพ *ค., นป.* ควร, สามารถ, ฉลาด, ซึ่งเหมือนไม้, ซึ่งทำด้วยไม้; ทรัพย์สมบัติ, ทรัพย์(ที่อาศัยแห่งคุณ),วัสดุ, เนื้อหาของ ของวัตถุ, สิ่งที่ควรค่า, ต้นไม้, ไม้, ไม้ขอนสัก.

ทพฺพชาติก *ค.* ผู้มีชาติแห่งคนฉลาด, ผู้ฉลาดสามารถ.

ทพฺพติณ *นป.* หญ้าแพรก.

ทพฺพสมฺภาร *ป.* การรวมวัตถุอันเป็นเนื้อหา, การรวบรวมอุปกรณ์อันเป็นเครื่องก่อสร้าง.

ทพฺพสมฺภาร *ป.* ทัพสัมภาร, บรรดาเครื่องไม้ หรือ วัสดุอุปกรณ์การก่อสร้างที่จะคุม กันเข้าเป็นเกวียนหรือบ้านเรือน เป็นต้น, วัสดุอุปกรณ์การก่อสร้าง, ประมวลแห่ง วัสดุ อันเป็นเนื้อหาของสิ่งต่าง ๆ.

ทพฺพิกณฺณ *นป.* มุมแห่งทัพพี, ปลายทัพพี.

ทพฺพิคาห *ค.* ผู้ถือทัพพี, ผู้จับทัพพี.

ทพฺพิมฺข, ทพฺพิมุขทฺวิช *ป.* นกเงือก, นกชนิดหนึ่งมีปากแหลมคม อยู่ในเขตร้อน.

ทพฺพิโหม *นป.* การบูชาไฟโดยใช้ทัพพีตัก ของเทลงในไฟ, พิธีเบิกแว่นเวียนเทียน.

ทพฺพี *อิต.* ทัพพี, ช้อน.

ทพฺภ *ป.* หญ้าคา.

ทพฺภปุปฺผ,-พปุปฺผ *นป.* ดอกหญ้าคา.

ทม *ป.* การฝึก, การข่ม, การทรมาน, การควบคุมใจตนเอง, การบังคับใจตนเอง.

ทมก *ค., นป.* ผู้ฝึก, ผู้ข่ม, ผู้ทรมาน, ผู้ฝึกฝนตนเอง; บุคคลผู้ประพฤติวัตรทรมานตนเองด้วยการกินอาหารอันเป็นเดน.

ทมถ *ป.*, **ทมน** *นป.* การฝึก, การข่ม, การทรมาน, การควบคุม, การบังคับ.

ทมิต *กิต.* (อันเขา)ฝึกแล้ว,ข่มแล้ว,ทรมานแล้ว.

ทเมติ *ก.* ฝึก, ข่ม, ทรมาน, บังคับ, สอน, ชักจูงให้มานับถือ.

ทเมตุ *ป.* บุคคลผู้ฝึก, ผู้ข่ม, ผู้ทรมาน.

ทมฺปติ *ป.* เมียและผัว, ผัวเมีย.

ทมฺภ *ป.* ความโกง, ความหลอกลวง.

ทมฺม *ค., ป.* ซึ่งควรฝึก, ควรข่ม, ควรทรมาน, ควรได้รับการฝึกหัด, ควรฝึกได้; วัวหนุ่ม, วัวตอน.

ทยติ ๑ *ก.* บิน; ๒ *ค.* เอ็นดู, สงสาร, กรุณา.

ทยา *อิต.* ความเอ็นดู, ความกรุณาสงสาร, ความเห็นอกเห็นใจ.

ทยาลุ *ค.* มีกรุณามาก,ผู้เปี่ยมด้วยความกรุณา.

ทยิต *กิต.* (อันเขา) เอ็นดู, สงสาร, เห็นใจแล้ว; เป็นที่พึงใจ, เป็นที่รักใคร่พอใจ.

ทยิตพฺพ *กิต.* อัน...พึงเอ็นดู, พึงสงสาร, พึงเห็นอกเห็นใจ.

ทยิตา *อิต.* ผู้หญิง.

ทร,ทรถ *ป.* ความเร่าร้อน, ความกระวนกระวาย, ความกังวลใจ, ความหวั่นกลัว, ความลำบาก, ความทุกข์.

ทรี *อิต.* รอยแยกในหิน,ร่องหิน,ซอกเขา, ถ้ำ.

ทรีจร *ค.* ซึ่งเที่ยวไปตามซอกเขา,ซึ่งอยู่ในถ้ำ.

ทรีมุข *นป.* ปากถ้ำ.

ทรีสย *ป.* ที่นอนในซอกเขา, ที่อาศัยหลบซ่อนตัวของสัตว์ในซอกเขา.

ทล *นป.* กลีบ, ใบหญ้า, ใบไม้, เปลือก (ตา); ส่วน.

ทลติ *ก.* แบ่งออก, แยกออก, แตกออก.

ทลิทฺท *ค., ป.* ยากจน, ขัดสน; คนยากจน.

ทลิทฺทตา *อิต.* ความขัดสน, ความยากจน.

ทว *ป.* ป่า; ความรวดเร็ว; การเล่น.

ทวกมฺยตา *อิต.* ความเป็นผู้ใคร่ในการเล่น, ความอยาก, ความขี้เล่น, ความชอบตลก, ความชอบเล่นสนุก.

ทวฑาห *ป.* ไฟป่า.

ทวถุ *ป.* ความร้อนใน, ความแผดเผา, ความกระหาย.

ทส ๑ *ค.* สิบ; ผู้เห็น, อันบุคคลพึงเห็น, ซึ่งเห็นได้, เข้าใจได้ (ใช้เฉพาะในรูปสมาส เช่น **ทุทฺทส** (เป็นต้น) ๒ *ป.* ขอบผ้า.

ทสก *นป.* หมวดสิบ.

ทสกฺขตฺตุ *อ.* สิบครั้ง.

ทสธา *อ.* โดยส่วนสิบ, สิบอย่าง.

ทสน *นป.* ฟัน.

ทสนจฺฉท *ป.* ริมฝีปาก.

ทสปท *นป.* กระดานหมากรุก, หมากรุก แถวละสิบตา.

ทสพล *ค.* ผู้มีพระกำลังสิบ(หมายถึงพระพุทธเจ้า).

ทสวิธ *ค.* มีอย่างสิบ, มีสิบชนิด.

ทสสต *นป.* สิบร้อย, หนึ่งพัน.

ทสสตนยน *ป.* พระผู้มีนัยน์ตาพันดวง,พระอินทร์.

ทสสหสฺส *นป.* สิบพัน, หมื่น.

ทสา ๑ *อิต.* (**ทส**). ชาย, ขอบผ้า;
๒ *อิต. ภาวะ*, เงื่อนไข.

ทสิก *ค.* ๑ ซึ่งเห็นได้, ซึ่งปรากฏรูป, ซึ่งมีรูปร่าง (ใช้ต่อท้ายศัพท์ในคำสมาสเช่น ทุทฺทสิก เป็นต้น); ๒ ซึ่งเป็นไปในชายผ้า, ซึ่งเนื่องด้วยชายผ้า.

ทสิกสุตฺต *นป.* เส้นด้ายที่เหลือพันชายผ้า, ด้ายขอบผ้า.

ทสฺส *ค.* ดู **ทส** ๒.

ทสฺสก *ค.* ผู้แสดง.

ทสฺสติ ๑ *ก.* เห็น, เข้าใจ; ๒ *ก.* (ขา) จักให้.

ทสฺสน *นป.* การดู, การมอง, การเห็น, การทราบ, การเข้าใจ., ความรู้ชัด, ญาณ, โสดาปัตติมรรค, ตา, สิ่งที่เห็นรูป; ทัศนะ, ความเห็น, ลัทธิ, ทฤษฎี; การแสดง.

ทสฺสนกาม *ค.* ผู้มีความใคร่ในการเห็น, ผู้อยากเห็น.

ทสฺสนภูมิ *อิต.* ภูมิแห่งการเห็น (ด้วยปัญญา), ระดับแห่งความรู้ความเห็น.

ทสฺสนสมฺปนฺน *ค.* ผู้ถึงพร้อมแล้วด้วยทัศนะ, ผู้มีความรู้ความเห็นอันถูกต้อง.

ทสฺสนานุตฺตริย *นป.* ทัสสนานุตตริยะ, การเห็นอันยอดเยี่ยม, ลักษณาการที่ถือเอาการเห็นเป็นเยี่ยม.

ทสฺสนีย,-เนยฺย *ค.* ซึ่งควรมองดู, ซึ่งควรแก่การเห็น, น่าดู, น่าชม, สวย, งาม.

ทสฺสาวี *ค.* ผู้มีปกติเห็น, ผู้มองเห็น, ผู้หยั่งทราบ (มักใช้ในรูปสมาส เช่น **ภยทสฺสาวี** เป็นต้น).

ทสฺสิก *ค.* ดู **ทสิก** ๑.

ทสฺสิต ๑ *กิต.*. (อันเขา) แสดงแล้ว;
๒ *ค.* ผู้ (มีเครื่องแบบ) ปรากฏแล้ว, ผู้เตรียมเครื่องรบพร้อมสรรพแล้ว, ผู้สวมเกราะแล้ว.

ทสฺสี *ค.* ผู้มีปกติเห็น, ผู้มองเห็น, ผู้หยั่งทราบ, (ใช้เฉพาะในรูปสมาสเช่น **อตฺถทสฺสี** เป็นต้น).

ทสฺยุ *ป.* โจร, ขโมย.

ทสฺเสติ *ก.* แสดง, ชี้.

ทสฺเสตุ *ป.* บุคคลผู้แสดง, ผู้ชี้, ผู้แนะนำ, ผู้สอน, ครู.

ทห *ป.* สระ, หนอง, ทะเลสาบ.

ทหติ *ก.* ยอมรับ, ถือ, ตั้งไว้, วาง, กำหนด; เผา, ไหม้.

ทหน *นป., ป.* การไหม้, การแผดเผา; ไฟ.

ทหร *ค., ป.* หนุ่ม, เยาว์; เด็กชาย, เด็กหนุ่ม, คนหนุ่ม.

ทหรก *ค.* เยาว์, หนุ่ม.

ทหรา,-รี,-ริกา *อิต.* เด็กหญิง, หญิงสาว.

ทหิทฺท *ค., ป.* ดู **ทลิทฺท.**

ทหิทฺทตา *อิต.* ดู **ทลิทฺทตา.**

ทหิทฺทิย *นป.* ดู **ทลิทฺทตา.**

ทฬฺห *ค.* มั่น, มั่นคง, แข็งแรง, แน่วแน่, เด็ดเดี่ยว.

ทฬฺหธมฺม *ค.* มีธรรมมั่นคง, ขมัง, เรี่ยวแรง, แข็งขัน, ชำนิชำนาญ (ในศิลปศาสตร์บางประการ), มีความสามารถ.

ทฬฺหนิกฺกม *ค.* มีความเพียรมั่นคง, มีความพยายามเด็ดเดี่ยว.

ทฬฺหปรกฺกม *ค.* มีความบากบั่นมั่นคง, มีความพากเพียรเด็ดเดี่ยว.
ทฬฺหปหาร *ป.* การประหารอย่างแรง, การทุบหรือตีอย่างแรง.
ทฬฺหปาการ *ค.* มีปราการมั่นคง, มีกำแพงแข็งแร็ง.
ทฬฺหภตฺตี *ค.* มีความภักดีมั่นคง, จงรักภักดีเป็นอย่างมาก.
ทฬฺหมิตฺต *ป.* เพื่อนที่คบกันมั่นคง.
ทฬฺหํ *อ.* อย่างมั่นคง, อย่างแข็งแรง.
ทฬฺหีกมฺม,-กรณ *นป.* การกระทำให้มั่น, การทำให้มั่นคงแข็งแรง.
ทาฒา *อิต.* เขี้ยว, งา.
ทาฒาทนฺต *ป.* เขี้ยว.
ทาฒาธาตุ *อิต.* พระเขี้ยวแก้ว (ของพระพุทธเจ้า).
ทาฒาพลี *ค.* ผู้มีเขี้ยวเป็นกำลัง, ผู้มีกำลังอยู่ที่เขี้ยว (หมายถึงราชสีห์).
ทาฒาวุธ *ค.* ผู้มีงาเป็นอาวุธ,ผู้ใช้งาเป็นอาวุธ.
ทาฒิกา *อิต.* เครา, หนวดเครา.
ทาฒี *ค.* มีงา.
ทาฒิม *ป., นป.* ทับทิม.
ทาฒ *นป.* เขี้ยว.
ทาฒิ *ค.* ผู้มีเขี้ยว.
ทาต *ค.* ซึ่งถูกตัด, ซึ่งถูกถอน, ซึ่งขาด.
ทาตพฺพ *กิต.* (อันเขา) พึงให้, อันเขาควรให้.
ทาตุ *ป.* ผู้ให้, ผู้เผื่อแผ่.
ทาตุํ *อ. (ปฐ.,จตุ.)* การให้; เพื่อให้.
ทาตฺต *นป.* เคียว.
ทาน *นป.* ทาน การให้, การเผื่อแผ่, การแบ่งปัน, ความเอื้อเฟื้อ, ของบริจาค; ความบริสุทธิ์, ภาค, ส่วน, การตัด; น้ำมันช้างตกมัน, น้ำมันไหลจากหมวกหูช้าง, เมื่อช้างตกมัน.
ทานกถา *อิต.* ทานกถา, การกล่าวเรื่องทาน (อนุปุพพิกถาข้อที่หนึ่งในห้าข้อ).
ทานคฺค *นป.* โรงทาน.
ทานธมฺม *ป.* การบำเพ็ญทาน, การเผื่อแผ่, การแบ่งปัน.
ทานปติ *ป.* ทานบดี, เจ้าแห่งทาน, คนที่เป็นหัวหน้าในการให้ทาน, ทายกผู้มีใจกว้างขวาง.
ทานปุญฺญ *นป.*บุญอันเกิดแต่การบริจาคทาน.
ทานผล *นป.* ผลแห่งทาน.
ทานพฺยาวฏ *ค.*ผู้ขวนขวายในการบริจาคทาน, ผู้จัดแจงทาน.
ทานมย *ค.* ซึ่งสำเร็จด้วยการบริจาคทาน, ซึ่งเกิดจากการให้ทาน.
ทานว *ป.* อสูร.
ทานวฏฺฏ,-วตฺต *นป.* การอวยทาน, การบำเพ็ญทาน, การบริจาคทานเป็นประจำ.
ทานวตฺถุ *นป.* ทานวัตถุ, ของสำหรับให้ทาน.
ทานเวยฺยาวฏิก *ค.* ดู **ทานพฺยาวฏ.**
ทานสวิภาค *ป.* การจำแนกแจกทาน.
ทานสาลา *อิต.* โรงทาน.
ทานสีล *ค.* ผู้มีการให้เป็นปกติ, ผู้ให้ทานเป็นประจำ, ผู้มีนิสัยเผื่อแผ่.
ทานโสณฺฑ *ป.* คนโอบอ้อมอารี.

ทานาธิการ *ป.* หน้าที่รับผิดชอบในการบริจาคทาน, การจัดการในเรื่องการให้ทาน.
ทานานิสํส *ป.* อานิสงส์แห่งการบริจาคทาน.
ทานารห *ค.* ผู้ควรแก่ทาน, ผู้ควรรับของบริจาค.
ทานิ *อ.* บัดนี้, เดี๋ยวนี้.
ทานุปกรณ *นป.* อุปกรณ์แห่งทาน, เครื่องถวายทาน.
ทานุปฺปตฺติ, ทานูปปตฺติ *อิต.* เหตุเกิดขึ้นแห่งทาน.
ทาปน *นป.* การยังบุคคลอื่นให้ให้ทาน, การชักชวนให้บริจาค.
ทาปิต *กิต.* (อันเขา)ให้ให้,อันเขาให้บริจาคแล้ว.
ทาเปติ *ก.* ให้ให้,ให้บริจาค, ชักชวนให้บริจาค.
ทาเปตุ *ป.* คนผู้ให้, ผู้ชักนำให้บริจาค.
ทาพฺพี *อิต.* ขมิ้น.
ทาม *นป.* พวง, พวงดอกไม้, พวงมาลัย, สร้อย, เชือก.
ทาย *ป.* ป่า, หมู่ไม้; สิ่งที่ควรให้, ของให้, ส่วนแบ่ง.
ทายปาล *ป.* คนรักษาป่า, พนารักษ์.
ทายก *ป., ค.* ทายก, คนถวายทาน, คนอุปถัมภ์, ผู้ให้, ผู้ถวาย, ผู้อุปถัมภ์.
ทายชฺช *นป.* มรดก; ผู้ควรรับมรดก.
ทายชฺชอุปสมฺปทา *อิต.* การอุปสมบทที่พระพุทธเจ้าทรงประทานด้วยพระองค์เอง (แก่โสปากสามเณรและสุมนสามเณร ผู้มีอายุเพียง ๗ ขวบ).
ทายติ *ก.* ตัด, เกี่ยว.
ทายน *นป.* การตัด, การเกี่ยว.
ทายาท,-ทก *ป., ค.* ทายาท, บุคคลผู้รับมรดก; ผู้รับมรดก.
ทายิกา *อิต.* ทายิกา, หญิงผู้ให้, หญิงผู้ถวาย, หญิงผู้อุปถัมภ์.
ทายี *ค.* ผู้ให้, ผู้ถวาย, ผู้ประทาน, ผู้อนุญาต.
ทาร *ป.* เมีย, ภรรยา.
ทารก *ป.* ทารก, เด็กชาย.
ทารกติกิจฺฉา *อิต.* กุมารเวชศาสตร์, การรักษาโรคเด็ก, วิชารักษาโรคเด็ก.
ทารภรณ *นป.* การเลี้ยงดูภรรยา.
ทาริกา *อิต.* ทาริกา, เด็กหญิง.
ทาริต *ค.* แตก, ทำลาย, แบ่ง, แยกออก.
ทารุ *นป.* ไม้, ฟืน.
ทารุก *นป., ค.* ท่อนไม้, ฟืน; ทำด้วยไม้.
ทารุกุฏิกา *อิต.* กระท่อมไม้, เรือนไม้.
ทารุกุขนฺธ *ป.* ขอนไม้, กองฟืน.
ทารุขณฺฑ *นป.* ชิ้นไม้, เศษไม้, ท่อนฟืน.
ทารุคห *นป.* โรงเก็บไม้, โรงไม้.
ทารุคเหคณก *ป.* เจ้าพนักงานรักษาโรงเก็บไม้.
ทารุฆฏิกา *อิต.* หม้อน้ำทำด้วยไม้, ปมไม้.
ทารุจีริย *ค.* (ผ้า) ซึ่งกรองด้วยเปลือกไม้, ผ้าเปลือกไม้กรอง.
ทารุช *ค.* ซึ่งเกิดแต่ไม้, ทำด้วยไม้.
ทารุณ *ค., นป.* ทารุณ, ดุร้าย, หยาบคาย,. ร้ายแรง, แรง; ภัย, สิ่งที่น่ากลัว.
ทารุทาห *ป.* การเผาไม้.
ทารุธีตลิกา *อิต.* ตุ๊กตาไม้.
ทารุปตฺต *นป.* บาตรไม้, บาตรทำด้วยไม้.
ทารุปตฺติก *ค.* ผู้มีบาตรทำด้วยไม้, ผู้ใช้บาตรไม้ในการขอภิกษา.

ทารุปาทุกา *อิต.* เขียงเท้าไม้, รองเท้าไม้.
ทารุภณฺฑ *นป.* ภัณฑะที่ทำด้วยไม้, เครื่องไม้.
ทารุมณฺฑลิก *นป.* วงเวียนซึ่งทำด้วยไม้, วงกลมไม้.
ทารุมย *ค.* ซึ่งสำเร็จด้วยไม้, ซึ่งทำด้วยไม้.
ทารุยนฺต *นป.* ยนต์ที่ทำด้วยไม้, เครื่องปั่นที่ทำด้วยไม้.
ทารุสงฺฆาฏ *ป., ค.* แพไม้, เรือ; ซึ่งต่อด้วยไม้, ซึ่งคาดด้วยไม้, ซึ่งสร้างด้วยไม้.
ทารุสมาทหนา *นป.* การรวบรวมไม้, การเก็บไม้มารวมกัน, การเก็บฟืน.
ทารุหริทฺทา *อิต.* ขมิ้น.
ทาเรติ *ก.* ผ่า, แยก, เซาะ, แตก, พัง, ทำลาย.
ทาลน *นป.* การผ่า, การแยก, การเซาะ, การแตก, การพัง, การทำลาย.
ทาลิกา *อิต.* ผลไม้จำพวกแตงชนิดหนึ่ง.
ทาลิม *ป., นป.* ทับทิม.
ทาเฉติ *ก.* ดู **ทาเรติ.**
ทาวคฺคิ *ป.* ไฟป่า.
ทาส,-สก *ป.* ทาส, คนรับใช้.
ทาสคณ *ป.* คณะแห่งทาส,หมู่ทาส,กลุ่มทาส.
ทาสปุริส *ป.* บุรุษผู้เป็นทาส, คนรับใช้.
ทาสโปริส *ป.* ดู **ทาสปุริส.**
ทาสพฺย,-สวฺย *นป.* ความเป็นทาส.
ทาสพฺยตา *อิต.* สภาพความเป็นทาส.
ทาสลกฺขณ *นป.* การทำนายลักษณะทาส, การทายโชคลาภโดยการดูลักษณะทาส.
ทาสโวฺยปคต *ค.* ผู้เข้าถึงความเป็นทาส, ผู้ยอมตัวเป็นทาสเอง.
ทาสิกา *อิต.* ทาสี, ทาสหญิง.
ทาสิตฺต *นป.* ความเป็นนางทาสี, สภาพของทาสหญิง.
ทาสิม *ป.* สีเสียดเทศ.
ทาสี *อิต.* ทาสี, ทาสหญิง, สาวใช้.
ทาสีคณ *ป.* คณะแห่งนางทาสี, หมู่นางทาสี, กลุ่มนางทาสี.
ทาสีปุตฺต *ป.* ลูกนางทาสี.
ทาสีโภค *ป.* โภคะของนางทาสี, ทรัพย์สมบัติของนางทาสี.
ทาห *ป.* ความร้อน, เร่าร้อน, แผดเผา, การเผา, ไฟ.
ทาหิม,ทาหิม *ป., นป.* ดู **ทาลิม.**
ทาหิทฺทิย *นป.* ความยากจน.
ทิ *ค.* สอง (ใช้เฉพาะในรูปสมาส เช่น **ทิปท, ทิคุณ** เป็นต้น).
ทิกฺขติ *ก.* เห็น; บวช, เริ่มประพฤติพรต.
ทิกฺขา *อิต.* การเซ่นสรวง, การบูชายัญ, การบูชา, ความภักดี, เครื่องเซ่น.
ทิกฺขิต *กิต.* บวชมาแล้ว, ประพฤติพรตมาแล้ว.
ทิคมฺพร *ค., ป.* ผู้นุ่งห่มทิศ, ผู้เปลือย; ชีเปลือย, นิครนถ์ประเภทที่ไม่นุ่งผ้า.
ทิคุจฺฉา *อิต.* ความรังเกียจ, ความขยะแขยง.
ทิคุณ *ค.* ทวีคูณ, สองเท่า, สองชั้น.
ทิคุณิกา *อิต.* คู.
ทิฆจฺฉา *อิต.* ความหิว.
ทิฆญฺญ *ค.* ดู **ชิฆญฺญ** ๒.
ทิฆมฺพร *ป.* ฟ้า, ท้องฟ้า.
ทิจฺฉติ *ก.* ปรารถนาจะให้, อยากจะให้.
ทิช *ค., ป.* ผู้เกิดสองหน; พราหมณ์, นก.

ทิชคณ *ป.* คณะแห่งพราหมณ์, หมู่พราหมณ์หรือฝูงนก.

ทิฏฐ *กิต.* (อันเขา) เห็นแล้ว, พบแล้ว, เข้าใจแล้ว; ๒ *ป.* ศัตรู; ๓ *นป.* ภาพ, สิ่งที่เห็น.

ทิฏฐก *ค.* ซึ่งถูกเห็น, ซึ่งถูกพบ, ซึ่งเห็นได้, ซึ่งปรากฏ.

ทิฏฐกาล *ป.* เวลาที่พบ, เวลาที่เห็น.

ทิฏฐธมฺม *ป., ค.* ธรรมอันตนเห็นแล้ว; ปัจจุบันชาติ, โลกนี้; ผู้มีธรรมอันตนเห็นแล้ว, บรรลุธรรม, พระโสดาบัน.

ทิฏฐธมฺมิก *ค.* อันเป็นไปในทิฏฐธรรม, ผู้เป็นไปในโลกนี้.

ทิฏฐนฺต *ป.* ตัวอย่าง, อุทาหรณ์.

ทิฏฐปฺปตฺต *ค.* ผู้บรรลุแล้วซึ่งทิฏฐธรรม, ผู้บรรลุนิพพานในปัจจุบันชาติ.

ทิฏฐปท *ค.* (อริยสาวก) ผู้มีบทอันตนเห็นแล้ว; พระโสดาบัน.

ทิฏฐมงฺคลิก *ค.* ผู้ถือว่าสิ่งที่เห็นเป็นมงคล.

ทิฏฐมตฺตก *ป.* เพื่อนที่สักว่าพบกัน,เพื่อนเห็น.

ทิฏฐสํสนฺทน *ป.* การเปรียบเทียบทิฏฐิด้วยสิ่งที่ตนเห็น, การเปรียบเทียบความคิดเห็น, การสนทนากันเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็น.

ทิฏฐา *อ.* อานันทัตวาจก นิบาตบอกอรรถคือความยินดี, ไชโย; แหม, ดีจริง.

ทิฏฐานุคติ *อิต.* การดำเนินตามแบบอย่างที่ตนเห็น, ถือเอาอย่าง.

ทิฏฐานุสย *ป.* อนุสัยคือทิฏฐิ, กิเลสที่นอนเนื่องในสันดานคือทิฏฐิ.

ทิฏฐาวิกมฺม *นป.* การทำความเห็นให้แจ้ง, การเปิดเผย, สารภาพ.

ทิฏฐิ *อิต.* ทิฏฐิ, ความเห็น, ทฤษฎี, ความเชื่อถือ, หลักลัทธิ; ความเห็นผิด.

ทิฏฐิก *ค.* ผู้มีทิฏฐิว่า, ผู้ถือลัทธิว่า (ใช้เฉพาะในรูปสมาส เช่น สมฺมาทิฏฐิก เป็นต้น).

ทิฏฐิกนฺตาร *ป.* กันดารคือทิฏฐิ, ความยุ่งเหยิงสับสนแห่งความคิดเห็นผิดต่าง ๆ.

ทิฏฐิคณฺฐิ *อิต.* ปมคือทิฏฐิ, ปมยุ่งแห่งความคิดเห็นอันไร้เหตุผล.

ทิฏฐิคต *นป.* ทิฏฐิ, ความเห็น, ความเชื่อถือ, ความเห็นผิด.

ทิฏฐิคหน *นป.* รกชัฏคือทิฏฐิ.

ทิฏฐิชาล *นป.* ข่ายคือทิฏฐิ.

ทิฏฐิฏฺฐาน *นป.* ฐานเป็นที่ตั้งแห่งทิฏฐิ.

ทิฏฐินิชฺฌานกฺขนฺติ *อิต.* ความทนต่อการเพ่งด้วยทิฏฐิ, อดทนต่อการเพ่งพินิจเพราะทิฏฐิ, ความปักใจดิ่งด้วยทิฏฐิ.

ทิฏฐินิปาต *ป.* การลงความเห็น,การเหลือบมอง.

ทิฏฐินิสฺสย *ป.* ทิฏฐินิสัย, ที่อาศัยคือทิฏฐิ, ที่อาศัยแห่งทิฏฐิ.

ทิฏฐิปกฺข *ป.* ฝักฝ่ายแห่งทิฏฐิ.

ทิฏฐิปฏิลาภ *ป.* การได้เฉพาะซึ่งทิฏฐิ, การเข้าใจในทิฏฐิ.

ทิฏฐิปฏิเวธ *ป.* การแทงตลอดถึงทิฏฐิ, การรู้ชัดซึ่งทิฏฐิ.

ทิฏฐิปรามาส *ป.* การลูบคลำด้วยทิฏฐิ, ความงมงายเพราะทิฏฐิ, ความเข้าใจผิดไปจากความจริงเพราะความเห็นผิด.

ทิฏฐิปฺปตฺต *ค.* ผู้ถึงแล้วซึ่งทิฐิ, ผู้บรรลุธรรมด้วยความเห็นถูกต้อง, ผู้เข้าใจในหลักความเห็น.

ทิฏฐิมณฺฑล *นป.* มลฑลแห่งทิฐิ, สนามลัทธิ.

ทิฏฐิวิปตฺติ *อิต.* ทิฐิวิบัติ, ความวิบัติแห่งความเห็น, ความเห็นวิบัติ, ความเห็นผิด.

ทิฏฐิวิปลฺลาส *ป.* ทิฐิวิปลาส, ความเห็นคลาดเคลื่อน.

ทิฏฐิวิสโยค *ป.* ความพรากจากทิฐิ, ความไม่ข้องเกี่ยวกับความเห็นผิด.

ทิฏฐิวิสุทฺธิ *อิต.* ทิฏฐิวิสุทธิ, ความหมดจดแห่งทิฐิ, ความเห็นบริสุทธิ์, ความเห็นถูกต้อง.

ทิฏฐิวิสูก *นป.* ทิฐิอันเป็นข้าศึก, ลัทธิตรงข้าม, ความเห็นผิด.

ทิฏฐิวฺยสน *นป.* ความพินาศคือทิฐิ, ความเสื่อมเพราะความเห็นผิด.

ทิฏฐิสโยชน *นป.* ทิฏฐิสังโยชน์, กิเลสเครื่องผูกสัตว์ในภพ คือทิฐิ, ความเห็นผิดซึ่งทำให้สัตว์ติดข้องอยู่ในภพ.

ทิฏฐิสงฺฆาต *ป.* โครงร่างแห่งทิฐิ, ความสับสนแห่งความเห็น.

ทิฏฐิสมุทย *ป.* แดนเกิดแห่งทิฐิ, เหตุให้เกิดความเห็นผิด.

ทิฏฐิสมฺปทา *อิต.* ความถึงพร้อมด้วยทิฐิ, สมบูรณ์ด้วยความเห็นชอบ.

ทิฏฐิสมฺปนฺน *ค.* ผู้ถึงพร้อมแล้วด้วยทิฐิ, ผู้สมบูรณ์ด้วยความเห็นชอบ.

ทิฏฐิสารี *ค.* ผู้แล่นไปด้วยทิฐิ, ผู้ดำเนินตามความเห็นผิด.

ทิฏฐี *ค.* ดู **ทิฏฐิก**.

ทิณฺณ *ค.* ซึ่งแตก,ซึ่งทำลาย,ซึ่งแยก,ซึ่งขาดสาย.

ทิตฺต *ค.* ซึ่งติดไฟ, ซึ่งลุกโพลง; หยิ่ง, อวดดี, ทะนง, เสเพล.

ทิตฺติ *อิต.* แสงสว่าง, ความรุ่งเรือง, รัศมี.

ทิทฺธ *ค.* ซึ่งถูกฉาบทา, ซึ่งอาบยาพิษ; ลูกศรอาบยาพิษ.

ทิน *นป.* วัน, กลางวัน.

ทินกร *ป.* ตะวัน, พระอาทิตย์.

ทินจฺจย *ป.* กาลเป็นที่ล่วงไปแห่งวัน, เวลาสิ้นวัน, เวลาเย็น.

ทินปติ *ป.* เจ้าแห่งวัน, ตะวัน, พระอาทิตย์.

ทินฺทิภ *ป.* นกต้อยติวิด.

ทินฺทิม *นป.* กลองน้อย, กลองเล็ก.

ทินฺน *กิต.* (อันเขา)ให้แล้ว, มอบแล้ว, ถวาย, อนุญาตแล้ว.

ทินฺนก *ป., นป.* ลูกที่เขาให้มา, ลูกเลี้ยง; สิ่งที่เขาให้มา.

ทินฺนทาน *นป.* ทานที่บุคคลให้แล้ว, สิ่งของที่ให้ทานไปแล้ว.

ทินฺนาทายี *ค.* ผู้ถือเอาเฉพาะของที่เขาให้.

ทิปท *ป.* สัตว์สองเท้า, มนุษย์.

ทิปทินฺท *ป.* พระผู้เป็นจอมแห่งสัตว์สองเท้า, พระพุทธเจ้า.

ทิปทุตฺตม *ป.* พระผู้สูงสุดในหมู่สัตว์สองเท้า, พระพุทธเจ้า.

ทิปฺปติ *ก.* ส่องแสง, รุ่งเรือง.

ทิปฺปน *นป.* การส่องแสง, ความรุ่งเรือง.

ทิพฺพ *ค.* อันเป็นทิพย์, อันเป็นของแห่งเทวดา, ซึ่งมีในสวรรค์, ดีเลิศ.

ทิพฺพกาม *ป.* สิ่งที่น่าปรารถนาอันเป็นทิพย์, ความสุขอย่างสวรรค์.

ทิพฺพจกฺขุ *นป.* ทิพยจักษุ, ตาทิพย์.

ทิพฺพจกฺขุก *ค.* ผู้มีทิพยจักษุ, มีตาทิพย์.

ทิพฺพติ *ก.* เล่น, บันเทิง, รื่นเริง.

ทิพฺพปณฺณาการ *ป.* เครื่องบรรณาการอันเป็นทิพย์.

ทิพฺพภาว *ป.* ภาวะที่เป็นทิพย์, ความเป็นของทิพย์.

ทิพฺพโยค *ป.* เครื่องประกอบอันเป็นทิพย์, เครื่องผูกอันเป็นทิพย์.

ทิพฺพวิหาร *ป.* ธรรมเครื่องอยู่อันเป็นทิพย์, ภาวะจิตที่ยิ่ง.

ทิพฺพสมฺปตฺติ *อิต.* ทิพยสมบัติ, สมบัติอันเป็นทิพย์, สมบัติของเทวดา, ความสุขในสวรรค์.

ทิพฺพโสต *นป.* ทิพยโสต, หูทิพย์.

ทิพฺโพสถ *นป.* ทิพยโอสถ, ยาทิพย์, ยาวิเศษ.

ทิยฑฺฒ *ไตร.* ที่สองทั้งกึ่ง, หนึ่งกับครึ่ง, ๑๕

ทิรสญฺญู *ค.* ซึ่งรู้รสทั้งสองอย่าง, ผู้มีสองลิ้น; ตลบตะแลง, ไม่มีความคิด.

ทิว *ป.* สวรรค์; วัน.

ทิวฑฺฒ *ไตร.* ดู **ทิยฑฺฒ.**

ทิวส *นป., ป.* วัน.

ทิวสกร *ป.* ตะวัน, พระอาทิตย์.

ทิวสภาค *ป.* ส่วนแห่งวัน, เวลากลางวัน.

ทิวสนฺตตฺต,-สสนฺตตฺต *ค.* ซึ่งถูกแผดเผามาตลอดวัน.

ทิวา *อ.* ในวัน, กลางวัน.

ทิวากร *ป.* ดู **ทิวสกร.**

ทิวาฏฺฐาน *นป.* ที่พักในเวลากลางวัน.

ทิวาทิวสฺส *อ.* แต่ยังวัน, ทั้งยังวัน ๆ อยู่.

ทิวาวิหาร *ป.* การอยู่สำราญในเวลากลางวัน.

ทิวาสญฺญา *อิต.* ทิวาสัญญา, ความสำคัญหมายว่ากลางวัน.

ทิวาเสยฺยา *อิต.* การนอนกลางวัน.

ทิวิภว *ค.* ซึ่งมีในสวรรค์, เป็นอย่างสิ่งที่มีอยู่ในสวรรค์.

ทิวิภาว *ป.* ความเป็นสิ่งมีในสวรรค์, ความเป็นของทิพย์, ความเป็นเทวดา.

ทิวิย, (ทิวฺย) *ค.* ดู **ทิพฺพ.**

ทิวิฬฺฉ *นป.* เครื่องดนตรีชนิดหนึ่ง.

ทิโวก *ป.* เทวดา.

ทิส *ป.* ศัตรู, ข้าศึก, โจร.

ทิสตา *อิต.* ทิศ, ทิศทาง, เขต, ภาค, ส่วนแห่งโลก; ความเป็นข้าศึก, ความเป็นโจร.

ทิสติ *ก.* ชี้, แสดง.

ทิสมฺปติ *ป.* บุคคลผู้เป็นใหญ่ในทิศ, พระเจ้าแผ่นดิน.

ทิสา *อิต.* ทิศ.

ทิสากาก *ป.* กาบอกทิศ, กาที่เขานำไปกับเรือเพื่อบอกทิศทางบกในเวลาเรืออยู่ในทะเล.

ทิสากุสล *ค.* ผู้ฉลาดเรื่องทิศ, ผู้รู้จักทิศ.

ทิสาคช *ป.* ช้างประจำทิศ.

ทิสาจกฺขุก *ค.* ผู้มีจักษุสอดส่องไปในทิศ, ผู้มีปัญญารอบรู้ทุกด้าน.

ทิสาทาห,-ทาห *ป.* ลำพู่กัน, ลำขาวในท้องฟ้า, ทางสีแดงทาบขอบฟ้า.

ทิสาปาโมกฺข *ค.* (อาจารย์) ผู้เป็นใหญ่ในทิศ, ผู้มีชื่อเสียงโด่งดังทั่วทุกทิศ.

ทิสาภาค *ป.* ส่วนแห่งทิศ, ทิศทาง.

ทิสามูพฺท *ค.* ผู้หลงในทิศ, ผู้หลงทาง.
ทิสาวาสิก,-วาสี *ค.* ผู้อยู่ในทิศ, ผู้อยู่ต่างทิศ, ผู้อยู่ต่างแดน, ผู้อยู่ต่างประเทศ.
ทิสฺสติ *ก.* (อันเขา) เห็น, ปรากฏ.
ทีฆ *ค., ป.* ยาว, นาน, สูง, ไกล; งู.
ทีฆงฺคุลี *ค.* ผู้มีนิ้วยาว.
ทีฆชาติ,- ติก *ป.* ทีฆชาติ, สัตว์จำพวกงู.
ทีฆตา *อิต.*, **ทีฆตฺต** นป. ความยาว, ความนาน, ความสูง, ความไกล.
ทีฆทส *ค.* มีชายยาว.
ทีฆทสฺสี *ค.* ผู้เห็นไกล, ผู้เห็นกาลไกล, ผู้มีสายตายาว.
ทีฆนาสิก *ค.* ผู้มีจมูกยาว, ผู้มีจมูกโด่ง.
ทีฆนิกาย *ป.* ทีฆนิกาย, หมวดแห่งพระสูตรที่มีขนาดยาว, ชื่อนิกายที่หนึ่งในสุตตันตปิฎก.
ทีฆนฺตร *นป.* ช่องยาว, ทางเดินยาว, ระเบียง, เฉลียง.
ทีฆปิฏฺฐิก *ป.* สัตว์มีหลังยาว, งู.
ทีฆภาณก *ค.* ผู้กล่าวทีฆนิกาย, ผู้สาธยายทีฆนิกาย.
ทีฆรตฺตํ *อ.* ตลอดราตรีนาน, ชั่วกาลนาน.
ทีฆโลม,-มก *ค.* มีขนยาว.
ทีฆโลมก *ป.* อาสนะชนิดหนึ่งประกอบด้วยขนยาว.
ทีฆวณฺฏ *ป.* ต้นเพกา.
ทีฆสุตฺต *ค.* ผู้หลับนาน, ขี้เซา, เฉื่อยชา.
ทีฆโสตฺติย *นป.* ความเป็นผู้หลับนาน, ขี้เซา, เฉื่อยชา.
ทีฆโสตฺถิย *นป.* ความปลอดภัยตลอดกาลนาน, สวัสดิภาพอันยั่งยืน, ความเจริญรุ่งเรืองชั่วกาลนาน.
ทีฆายุ,-ฆายุก,-ฆาวุ *ค.* มีอายุยืน.
ทีธิติ *อิต.* รัศมี, แสง.
ทีน *ค., นป.* จน, เข็ญใจ, มีทุกข์, เลว, ทราม, ต่ำช้า; คนจน.
ทีนตา *อิต.*, **ทีนตฺต** *นป.* ความเป็นคนจน, เข็ญใจ, มีทุกข์, เลว, ทราม, ต่ำช้า.
ทีป ๑ *ป.* ประทีป, ตะเกียง; ๒ *ป., นป.* เกาะ, ทวีป; ที่พึ่ง; พระนิพพาน; ๓ *ป.* รถที่หุ้มด้วยหนังเสือเหลืองหรือเสือดาว.
ทีปก ๑ *ค.* ซึ่งส่อง, ซึ่งแสดง, ซึ่งอธิบาย; ๒ *ป.*สุนัขไล่เนื้อ;ประทีป; ๓ *นป.* เกาะเล็ก.
ทีปกกกุกร *ป.* นกกระทาต่อ.
ทีปกติตฺติร *ป.* ดู **ทีปกกกุกร.**
ทีปกปกฺขี *ป.* นกต่อ.
ทีปกมิค *ป.* เนื้อต่อ.
ทีปคพฺภก *นป.* ห้องพัก.
ทีปงฺกร *ค., ป.* ผู้กระทำที่พึ่งคือพระนิพพาน; ผู้จุดตะเกียง; นามพระพุทธเจ้าในอดีตองค์หนึ่ง.
ทีปจฺจิ *อิต.* เปลวประทีป.
ทีปติตฺติร *ป.* ดู **ทีปกกกุกร.**
ทีปน *ค., นป.* ซึ่งส่อง, ซึ่งแสดง, ซึ่งอธิบาย, การแสดง, การชี้แจง, การอธิบาย.
ทีปนา *อิต.* การชี้แจง, การอธิบาย, คำชี้แจง คำอธิบาย, คำแถลง.
ทีปนี *ค., อิต.* ซึ่งส่อง, ซึ่งแสดง, ซึ่งชี้แจง, ซึ่งอธิบาย; คัมภีร์อธิบายความ.

ทีปรุกฺข *ป.* ต้นประทีป, เสาโคม, ฐานรองตะเกียง, เชิงเทียน.
ทีปสิขา *อิต.* เปลวประทีป.
ทีปาลย *ป.* สถานที่พำนัก, ที่พักผ่อน.
ทีปาโลก *ป.* แสงประทีป, แสงตะเกียง.
ทีปิ,-ปิก *ป.* เสือเหลือง, เสือดาว.
ทีปิกา *อิต.* ประทีป, ตะเกียง, โคมไฟ; คัมภีร์อธิบายความ, หนังสือคู่มือ.
ทีปิต *กิต.* (อันเขา) แสดงแล้ว, ชี้แจงแล้ว, อธิบายแล้ว.
ทีปิตุ *ป.* บุคคลผู้แสดง, ผู้ชี้แจง, ผู้อธิบาย.
ทีปินี *อิต.* แม่เสือเหลือง, แม่เสือดาว.
ทีปี *ป.* ดู **ทีปิ.**
ทีเปติ *ก.* จุดไฟ, ส่อง, ส่องแสง, บ่งถึง, ชี้แจง, อธิบาย.
ทุ ๑ *อ.* เป็นอุปสรรคบ่งความว่าชั่ว, ยาก, ลำบาก, ไม่ดี, เลว, ร้าย, ทราม, ผิด, ๒ *ค.* สอง (มีใช้เฉพาะในรูปสมาส เช่น **ทุปฏฺฏ, ทุมตฺต** เป็นต้น).
ทุก *นป.* หมวดสอง, หนึ่งคู่.
ทุกูล *นป.* ผ้าที่ทำด้วยเปลือกไม้ชนิดหนึ่ง, ผ้าเนื้อดีชนิดหนึ่ง.
ทุกฺกฏ *นป.* การกระทำผิด, ความชั่ว, ชื่ออาบัติเบาชนิดหนึ่งซึ่งเรียกว่าอาบัติทุกกฏ.
ทุกฺกต,-กฏ *ค.* ซึ่งทำไว้ไม่ดี, ซึ่งทำไว้ชั่ว.
ทุกฺกร *ค.* ซึ่งทำได้โดยยาก.
ทุกฺกรตา *อิต.*, **ทุกฺกรตฺต** *นป.* ความเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก.
ทุกฺกรภาว *ป.* ดู **ทุกฺกรตา.**
ทุกฺข *นป., ค.* สิ่งที่ทนได้ยาก, ความทุกข์, ความลำบาก, ความไม่สบาย; ซึ่งเป็นทุกข์, ความนำมาซึ่งทุกข์.
ทุกฺขการณ *นป.* เหตุแห่งทุกข์, ความทุกข์ที่จะต้องได้รับการลงโทษ.
ทุกฺขกฺขนฺธ *ป.* กองทุกข์, หมวดทุกข์.
ทุกฺขกฺขย *ป.* ความสิ้นไปแห่งทุกข์, ธรรมเป็นที่สิ้นไปแห่งทุกข์, พระนิพพาน.
ทุกฺขตา *อิต.*, **ทุกฺขตฺต** *นป.* ความเป็นสิ่งที่ทนได้ยาก, ความเป็นทุกข์, ความเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งทุกข์.
ทุกฺขติ *ก.* เป็นทุกข์, ลำบาก.
ทุกฺขธมฺม *ป.* ภาวะที่มีความทุกข์เป็นธรรมดา, ความทุกข์.
ทุกฺขนิทาน *นป.* เหตุแห่งทุกข์, ต้นเหตุที่ให้เกิดทุกข์.
ทุกฺขนิโรธ *ป.* ทุกขนิโรธ, ความดับทุกข์.
ทุกฺขนิโรธคามินี *ค.* (ปฏิปทา) ซึ่งยังผู้ปฏิบัติให้ถึงซึ่งความดับแห่งทุกข์.
ทุกฺขนฺตคู *ค.* ผู้ถึงที่สุดแห่งทุกข์.
ทุกฺขปฏิกูล *ค.* ผู้เกลียดทุกข์.
ทุกฺขปเรต *ค.* ผู้อันทุกข์ถึงแล้วในเบื้องหน้า, ผู้ถูกทุกข์ครอบงำ.
ทุกฺขปฺปตฺต *ค.* ผู้ถึงแล้วซึ่งทุกข์, ผู้ประสพความทุกข์.
ทุกฺขปฺปหาน *นป.* การละทุกข์.
ทุกฺขภูมฺมิ,-ภูมิ *อิต.* ทุกขภูมิ, ภูมิจิตอันเป็นที่เกิดแห่งทุกข์.
ทุกฺขเมสี *ค.* ผู้แสวงหาทุกข์, ผู้แส่หาทุกข์ใส่ตัว.

ทุกฺขวาจา *อิต.* วาจาที่ก่อให้เกิดทุกข์, คำพูดก้าวร้าว.

ทุกฺขวิปาก *ค.* มีวิบากเป็นทุกข์,มีทุกข์เป็นผล.

ทุกฺขเวปกฺก *ค.* ดู **ทุกฺขวิปาก.**

ทุกฺขสจฺจ *นป.* ความจริงคือทุกข์, สิ่งที่เป็นทุกข์จริง, ความจริงแห่งทุกข์.

ทุกฺขสญฺญา *อิต.* ความหมายรู้ว่าเป็นทุกข์, ความสำคัญว่าเป็นทุกข์.

ทุกฺขสมุทย *ป.* สภาวธรรมเป็นแดนเกิดแห่งทุกข์, เหตุให้เกิดทุกข์.

ทุกฺขสมฺผสฺส *ค.* มีสัมผัสเป็นทุกข์.

ทุกฺขสมฺผสฺสตา *อิต.* ความเป็นสิ่งมีสัมผัสเป็นทุกข์.

ทุกฺขเสยฺยา *อิต.* การนอนอันเป็นทุกข์, การนอนไม่สบาย.

ทุกฺขาธิวาห *ค.* อันนำมาซึ่งทุกข์, ซึ่งนำทุกข์มาให้.

ทุกฺขานุภวน *นป.* การเสวยทุกข์, การได้รับความทุกข์ทรมาน.

ทุกฺขาปคม *ป.* การไปปราศจากความทุกข์, การหลีกออกจากทุกข์, การเปลื้องทุกข์.

ทุกฺขาปน *นป.* การทำผู้อื่นให้เป็นทุกข์, การก่อทุกข์.

ทุกฺขาปิต *กิต.* (อันเขา) ทำให้เป็นทุกข์, อันก่อทุกข์ให้.

ทุกฺขาเปติ *ก.* ทำให้เป็นทุกข์, ก่อทุกข์ให้.

ทุกฺขาภิกิณฺณ *ค.* ซึ่งเกลื่อนกล่นด้วยทุกข์, ซึ่งมีทุกข์มาก.

ทุกฺขาสหนตา *อิต.* ความไม่อดทนต่อความทุกข์, ความทนต่อความยากลำบากไม่ได้.

ทุกฺขิต *ค.*ผู้ถึงแล้วซึ่งทุกข์,ผู้มีทุกข์,ผู้เป็นทุกข์.

ทุกฺขินฺทฺริย *นป.* อินทรีย์คือทุกข์, อินทรีย์ที่รับรู้ทุกข์, ทุกขเวทนาทางกาย.

ทุกฺขี *ค.* ผู้มีทุกข์, ผู้เป็นทุกข์.

ทุกฺขียติ *ก.* เป็นทุกข์; ลำบาก, คับแค้น.

ทุกฺขุทฺรย *ค.* มีทุกข์เป็นกำไร, มีผลลัพธ์เป็นทุกข์.

ทุกฺขูปธาน *นป.* การเข้าไปตั้งไว้ซึ่งความทุกข์ การก่อทุกข์.

ทุกฺขูปสม *ป.* ความเข้าไปสงบแห่งทุกข์, ความหมดทุกข์.

ทุกฺโขตฺถณฺณ *ค.* ผู้ถูกทุกข์ท่วมทับ, ผู้ถูกทุกข์ครอบงำ, ผู้ตกทุกข์.

ทุคฺค *นป.* สถานที่ที่ไปถึงได้ยาก, ทางที่เดินได้ยาก; ป้อม, หล่ม.

ทุคฺคต *ค.* ผู้ถึงแล้วซึ่งความยาก, ผู้ถึงความลำบาก, ผู้ตกทุกข์ได้ยาก, ยากจน, เข็ญใจ.

ทุคฺคติ *อิต.* ทุคติ, การไปชั่ว, ทางไปที่ชั่ว, ภูมิเป็นที่ไปอันชั่ว; กำเนิดชั่วมี ๔ คือ นรก ดิรัจฉาน เปรต อสุรกาย.

ทุคฺคนฺธ *ค., ป.* มีกลิ่นชั่ว, มีกลิ่นเหม็น; กลิ่นเหม็น.

ทุคฺคม *ค., ป.* ซึ่งไปได้ยาก, ซึ่งถึงได้ยาก, ซึ่งไปลำบาก; ทางที่ไปได้ยาก, ทางกันดาร.

ทุคฺคสญฺจาร *ป.* การท่องเที่ยวไปในทางกันดาร; ทางที่สัญจรไปมาได้ยาก.

ทุคฺคหิต *ค., นป.* ซึ่งถือเอาชั่ว, ซึ่งถือเอาผิด, ซึ่งจับไว้ไม่ดี; ความเห็นผิด.

ทุจฺจช *ค.* ซึ่งสละได้ยาก, ซึ่งละได้ยาก, ซึ่งเลิกได้ยาก.

ทุจฺจริต *นป.* ทุจริต, ความประพฤติชั่ว.

ทุชิวฺห *ป.* สัตว์มีลิ้นสองแฉก, งู.

ทุชฺชห *ค.* ดู **ทุจฺจช.**

ทุชฺชาน *ค.* ซึ่งรู้ได้โดยยาก, ซึ่งเข้าใจยาก.

ทุชฺชีวิต *นป.* ชีวิตชั่ว, ความเป็นอยู่ชั่ว, การเลี้ยงชีพที่ผิด, ความเป็นอยู่ลำบาก.

ทุฏฺฐ *ค.* อันโทษประทุษร้ายแล้ว,ชั่ว, เลว, ร้าย.

ทุฏฺฐคหณิก *ค.* ผู้เป็นโรคพรรดึก, ผู้เป็นโรคท้องผูก,ผู้เป็นโรคอาหารไม่ย่อย.

ทุฏฺฐจิตฺต *ค.* ผู้มีจิตอันโทษประทุษร้ายแล้ว, ผู้มีจิตชั่วร้าย, ผู้มีใจทราม.

ทุฏฺฐุ *อ.* โดยาก, ยาก, ไม่ดี, ผิด.

ทุฏฺฐุลฺล *ค., นป.* ชั่วหยาบ, หยาบโลน, ต่ำ, ทราม; กรรมชั่ว, คำพูดหยาบโลน.

ทุฏฺฐุลฺลาทุฏฺฐุลฺล *นป.* กรรมทั้งที่ชั่วหยาบและที่ไม่ชั่วหยาบ.

ทุฏฺฐุลฺลาปตฺติ *อิต.* อาบัติชั่วหยาบ,อาบัติหนัก.

ทุฑฺฑุภ *ป.* งูน้ำ.

ทุตปฺปย *ค.* อันบุคคลให้อิ่มได้ยาก, ซึ่งเลี้ยงไม่รู้จักอิ่ม, ซึ่งไม่รู้จักพอ.

ทุติย,-ยก *ค., ป.* ที่สอง, ซึ่งมีเป็นที่สอง; สหาย, เพื่อน, คนติดตาม.

ทุติยํ *อ.* ครั้งที่สอง.

ทุติยา *อิต.* เมีย, ภรรยา; ดิถีที่สองคือขึ้นหรือแรม ๒ ค่ำ; ทุติยาวิภัตติ.

ทุติยิกา *อิต.* เมีย, ภรรยา.

ทุติยฺยตา *อิต.* ความเป็นผู้เป็นที่สอง, ความเป็นสหาย, ความเกื้อกูลกัน.

ทุตฺตร *ค.* ซึ่งข้ามได้ยาก.

ทุทฺทภ *ป.* ดู **ททฺทภ.**

ทุทฺทม *ค.* ซึ่งฝึกได้ยาก.

ทุทฺทส *ค.* ซึ่งเห็นได้โดยยาก, ซึ่งเข้าใจได้ยาก.

ทุทฺทสา *อิต.* เคราะห์ร้าย, คราวเคราะห์.

ทุทฺทสาปนฺน *ค.* ผู้ถึงแล้วซึ่งเคราะห์ร้าย, ผู้ประสพเคราะห์ร้าย.

ทุทฺทสิก *ค.* มีลักษณะชั่ว, มีรูปร่างน่าเกลียด, มีรูปร่างขี้เหร่.

ทุทฺทิน *นป.* วันชั่ว, วันเคราะห์ร้าย, วันครึ้มฟ้าครึ้มฝน.

ทุทฺธ *ค., นป.* (นม) ซึ่งถูกรีดมาแล้ว; น้ำนม.

ทุทฺรภิ *ป.* กลอง, มโหระทึก.

ทุโนติ *ก.* ไหม้.

ทุนฺทุภิ *ป., อิต.* ดู **ทุทฺรภิ.**

ทุนฺนามก *นป.* ริดสีดวงทวาร.

ทุนฺนิกฺขิตฺต *ค.* ซึ่งเก็บไว้ไม่ดี.

ทุนฺนิคฺคห *ค.* ซึ่งข่มได้ยาก, ซึ่งบังคับยาก.

ทุนฺนิมิตฺต *นป.* นิมิตชั่ว, ลางร้าย.

ทุนฺนิวารย *ค.* ซึ่งห้ามยาก.

ทุนฺนีต *ค.* ซึ่งถูกนำไปได้โดยยาก, ซึ่งแนะนำได้ยาก, ซึ่งนำไปผิด, ซึ่งถูกแนะนำผิด.

ทุปฏฺฏ *ค.* มีสองชั้น.

ทุปฺปญฺญ *ค., ป.* มีปัญญาทราม, โง่, คนมีปัญญาทราม, คนโง่.

ทุปฺปฏินิสฺสคฺคิย *ค.* ซึ่งสละคืนได้ยาก, ซึ่งละเลิกได้ยาก.

ทุปฺปฏิวิชฺฌ *ค.* ซึ่งแทงตลอดได้โดยยาก, ซึ่งเข้าใจได้ยาก.

ทุปฺปมุญฺจ *ค.* ซึ่งปลดเปลื้องได้ยาก, ซึ่งเปลื้องยาก.

ทุปฺปริหาริย *ค.* ซึ่งบริหารได้ยาก, ซึ่งใช้ยาก, ซึ่งจัดการได้ยาก.

ทุผสฺส *ป.* ต้นอเนกคุณ, ต้นตำแย; สัมผัสหยาบ.

ทุพฺพจ *ค.* ผู้ที่ว่ากล่าวได้โดยยาก, ผู้ว่ายาก, คนหัวรั้น.

ทุพฺพณฺณ *ค.* ซึ่งมีผิวพรรณทราม, ซึ่งมีผิวพรรณเศร้าหมอง, ซึ่งมีรูปขี้เหร่.

ทุพฺพล *ค.* ผู้มีกำลังทราม, มีกำลังอ่อน, มีกำลังน้อย.

ทุพฺพลตฺต *นป.*, **ทุพฺพลตา** *อิต.* ความเป็นผู้มีกำลังทราม, ความมีกำลังน้อย, ความอ่อนแอ.

ทุพฺพลภาว *ป.* ดู **ทุพฺพลตฺต.**

ทุพฺพา *อิต.* หญ้าแพรก.

ทุพฺพิชาน *ค.* ซึ่งรู้ได้โดยยาก, ซึ่งรู้ได้ยาก, ซึ่งเข้าใจยาก.

ทุพฺพินีต *ค.* ซึ่งแนะนำได้ยาก, ซึ่งกล่าวสอนได้ยาก, เป็นคนหัวดื้อหัวรั้น.

ทุพฺพุฏฺฐิก *ค., นป.* ซึ่งมีฝนไม่ดี, ซึ่งมีฝนแล้ง; คราวข้าวยากหมากแพง, คราวฝนแล้ง.

ทุพฺภ *ค.* ผู้ประทุษร้าย, ผู้ทรยศ, ผู้คดโกง, ผู้หักหลัง.

ทุพฺภก *ค.* ดู **ทุพฺภ.**

ทุพฺภติ *ก.* ประทุษร้าย, ทรยศ, คดโกง, หักหลัง.

ทุพฺภน *นป.* การประทุษร้าย, การทรยศ, การคดโกง, การหักหลัง.

ทุพฺภย *ค.* ดู **ทุพฺภก.**

ทุพฺภร *ค.* ซึ่งเลี้ยงได้ยาก, ซึ่งเป็นคนเลี้ยงยาก, ซึ่งปฏิบัติตนให้ผู้อื่นบำรุงเลี้ยงได้ยาก.

ทุพฺภรตา *อิต.* ความเป็นคนเลี้ยงยาก.

ทุพฺภาสิต *นป.* คำพูดที่กล่าวไว้ชั่ว, คำพูดที่ไม่ดี, คำหยาบ.

ทุพฺภิก *ค.* ดู **ทุพฺภ.**

ทุพฺภิกฺข *นป.* ทุพภิกขภัย, คราวที่หาอาหารได้ยาก, ยามข้าวยากหมากแพง, ความอดอยาก.

ทุพฺภี *ค.* ดู **ทุพฺภ.**

ทุภโต *อ.* แต่ข้างทั้งสอง, จากทั้งสองฝ่าย, จากด้านทั้งสอง.

ทุภย *ค.* ทั้งสอง.

ทุม *ป.* ต้นไม้.

ทุมคฺค *นป.* ยอดไม้.

ทุมตฺต *ค.* มีประมาณสอง, ประมาณสอง.

ทุมนฺตร *นป.* ระหว่างแห่งต้นไม้, ต้นไม้ชนิดต่าง ๆ.

ทุมปฺุผล *นป.* ผลไม้.

ทุมาสิก *ค.* (ผม) ซึ่งงอกขึ้นมาเป็นเวลาสองเดือน.

ทุมินฺท *ป.* จอมแห่งต้นไม้, พญาไม้ได้แก่ต้นโพธิ์.

ทุมุตฺตม *ป.* ต้นไม้ที่ยอดเยี่ยม ได้แก่ต้นโพธิ์.

ทุมุปฺปล *ป.* ต้นกรรณิการ์.

ทุมฺมงฺกุ *ป.* ผู้เก้อยาก, ผู้หน้าด้าน, ผู้หัวดื้อ.

ทุมฺมติ *ป.* คนมีความคิดชั่ว, คนโง่.

ทุมฺมน *ค.* ผู้มีใจชั่ว, ผู้เสียใจ, ผู้เศร้าโศก.

ทุมฺมุข *ค.* ผู้มีหน้าเศร้า; ผู้มีปากเสีย, ผู้ปากร้าย, ผู้ปากกล้า.

ทุมฺเมธ *ค.* ผู้มีปัญญาทราม, โง่.

ทุยฺหติ *ก.* (อันเขา) รีด (นม).

ทุรกฺข *ค.* ซึ่งรักษาได้ยาก.
ทุรจฺจย *ค.* ซึ่งก้าวล่วงได้โดยยาก, ผ่านไปได้ยาก.
ทุรติกฺกม *ค.* ดู **ทุรจฺจย.**
ทุรนุโพธ,-รานุโพธ *ค.* ซึ่งรู้ตามได้ยาก, ซึ่งเข้าใจได้ยาก.
ทุราชาน *ค.* ซึ่งรู้ทั่วถึงได้ยาก, ซึ่งเข้าใจได้ยาก.
ทุราสท *ค.* ซึ่งเข้าไปหาได้ยาก, ซึ่งเข้าหายาก.
ทุริต *นป.* ความชั่ว, กรรมชั่ว, บาป.
ทุรุตฺต *ค., นป.* (คำพูด) ซึ่งเปล่งไว้ไม่ดี, ซึ่งกล่าวไว้ชั่ว; คำพูดชั่ว, คำหยาบ.
ทุลฺลทฺธ *ค.* ซึ่งได้มาโดยยาก.
ทุลฺลทฺธิ *อิต.* ลัทธิที่ผิด, ความเห็นผิด.
ทุลฺลภ *ค.* ซึ่งได้โดยยาก, ซึ่งหาได้ยาก.
ทุวคฺค *ค.* ซึ่งมีพวกสอง, ซึ่งประกอบด้วยคนสองคน.
ทุวงฺคิก *ค.* ซึ่งมีองค์สอง, ซึ่งมีองค์ประกอบสองอย่าง.
ทุวงฺคุล *ค.* มีประมาณสองนิ้ว.
ทุวงฺคุลกปฺป *ป.* การถือว่าสองนิ้วควร ได้แก่การกำหนดเวลาอาหารยืดออกไป จนถึงตะวันบ่ายเงายาวสองนิ้ว.
ทุวงฺคุลปญฺญ *ค.* ผู้มีปัญญาเพียงสองนิ้ว, ผู้มีปัญญาน้อย (หมายถึงสตรี).
ทุวงฺคุลปุถุทฺธิก *ค.* ดู **ทุวงฺคุลปญฺญ.**
ทุวสฺส *ค.* มีอายุสองขวบ.
ทุวิธ *ค.* สองอย่าง, มีสองชนิด.
ทุสฺส ๑ *นป.* ผ้า, เสื้อผ้า; ๒ *ค.* โน้น (ศัพท์เป็นรูปฉัฏฐีวิภัตติมีความหมายเท่ากับอมุสฺส).
ทุสฺสก *ค.* ผู้ประทุษร้าย, ผู้ทำให้เสียหาย.
ทุสฺสกรณฺฑก *ป.* หีบเสื้อผ้า.
ทุสฺสโกฏฺฐาคาร *นป.* โรงเก็บเสื้อผ้า, คลังเสื้อผ้า.
ทุสฺสคหณมงฺคล *นป.* พิธีมงคลเสื้อผ้า, พิธีมงคลนุ่งห่มผ้าใหม่.
ทุสฺสจาลนี *อิต.* ผ้ากรองยา.
ทุสฺสติ *ก.* ประทุษร้าย, ทำร้าย, ทำให้เสียหาย, โกรธเคือง.
ทุสฺสน *นป.*, **ทุสฺสนา** *อิต.* การประทุษร้าย, การทำให้เสียหาย, การโกรธเคือง.
ทุสฺสนีย *ค.* ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความขัดเคือง, ซึ่งน่าโกรธเคือง.
ทุสฺสปฏฺฏ *นป.* แผ่นผ้า.
ทุสฺสผล *ค.* (ต้นกัลปพฤกษ์) ซึ่งมีผ้าเป็นผล, ซึ่งออกผลเป็นผ้า.
ทุสฺสมย *ค.* ซึ่งสำเร็จด้วยผ้า,ซึ่งทำด้วยผ้า.
ทุสฺสยุค *นป.* คู่ผ้า, ผ้าหนึ่งคู่, ผ้าหนึ่งชุด.
ทุสฺสรตน *นป.* รัตนะคือผ้า, ผ้าเนื้อดี, ผ้าชนิดพิเศษ.
ทุสฺสวฏฺฏิ *อิต.* เกลียวผ้า.
ทุสฺสเวฐิ *อิต.* ช้องผ้า, ผ้าจีบ.
ทุสฺสสฺส *ค.* มีข้าวกล้าเสีย, มีข้าวกล้าไม่งอกงาม.
ทุสฺสห *ค.* ซึ่งทนได้โดยยาก.
ทุสฺสิก *ป.* ช่างตัดเสื้อผ้า, พ่อค้าผ้า.
ทุสฺสิตตฺต *นป.* ความที่จิตถูกโทษประทุษร้าย, ความโกรธเคือง.
ทุสฺสีล *ค.* ผู้ทุศีล, ผู้มีศีลชั่ว, ผู้ประพฤติผิด.
ทุห *ค.* ซึ่งหลั่ง, ซึ่งให้.

ทุหติ *ก.* รีด (นม).
ทุหน *นป.* การรีดนม.
ทุหิติก *ค.* (ทาง) ซึ่งไปได้ยาก, ซึ่งผ่านไปได้ยาก, ซึ่งไปลำบาก.
ทุหิตุ *อิต.* ลูกสาว.
ทูต ๑ *ป.* ทูต, คนสื่อสาร, คนที่นำข้อความไปแจ้งทั้งสองฝ่าย; ๒ *นป.* การเล่น, การพนัน.
ทูตี *อิต.* ทูตหญิง, แม่สื่อ.
ทูเตยฺย *นป.* ความเป็นทูต, การส่งข่าวสาร, การสื่อสาร.
ทูเตยฺยกมฺม *นป.* การงานที่ทูตจะต้องทำ, หน้าที่ของทูต.
ทูเตยฺยปหิณคมน *นป.* การส่งข่าวและเดินข่าว, การยอมตัวรับใช้ในการสื่อข่าว.
ทูภ,-ภก *ค.* ดู **ทุพฺภ**.
ทูภก *นป.* แก้วมณีชนิดหนึ่ง.
ทูภน *นป.* ดู **ทุพฺภน**.
ทูภี *ค., อิต.* ผู้ประทุษร้าย, ผู้คดโกง, ผู้ทรยศ, ผู้หักหลัง; การทรยศ, การหักหลัง.
ทูร *ค., นป.* ไกล, ห่าง; ที่ไกล.
ทูรกนฺตน *นป.* การกำจัดให้ไปในที่ไกล, การถูกขับไล่ให้ได้รับความอดสู, การทรยศต่อประเทศชาติ.
ทูรกฺข *ค.* ดู **ทุรกฺข**.
ทูรคต *ค.* ผู้ไปแล้วสู่ที่ไกล, ผู้ห่างไกล.
ทูรงฺคม *ค.* ซึ่งไปอยู่ที่ไกล, ซึ่งไปได้ไกล.
ทูรโต *อ.* แต่ที่ไกล.
ทูรตฺต *ค.* แดงเรื่อ ๆ, ค่อนข้างแดง.
ทูรวิหารวุตฺตี *ค.* (คฤหัสถ์กับภิกษุ) มีความเป็นอยู่และความประพฤติไกลกัน, สภาพความเป็นอยู่ต่างกันมาก.
ทูรา *อ.* ดู **ทูรโต**.
ทูสก *ค.* ดู **ทุสฺสก**.
ทูสน *นป.* ดู **ทุสฺสน**.
ทูสิต ๑ *กิต.* (อันเขา) ประทุษร้ายแล้ว, ทำร้ายแล้ว, ทำให้เสียหายแล้ว; ๒ *ค.* (จิต) ซึ่งโทษประทุษร้าย, ซึ่งชั่วร้าย.
ทูเสติ *ก.* ดู **ทุสฺสติ**.
ทูหน *นป.* การปล้น, การซุ่มทำร้าย, การบีบบังคับ; การรีดนม.
ทูหิติก *ค.* ดู **ทุหิติก**.
เทฑุทุภ,-ภก *ป.* งูน้ำ, เขียดน้ำ.
เทฑุทุภก *นป.* ประคดถักเป็นรูปหัวงูน้ำ.
เทณฺฑิม *ป., นป.* มโหระทึก.
เทติ *ก.* ให้.
เทปิจฺฉ *อ.* มีขนหางสองเส้น.
เทยฺย *ค., นป.* ซึ่งควรให้, ซึ่งควรถวาย; ของควรให้, ของควรถวาย.
เทยฺยธมฺม *ป.* ไทยธรรม, ของที่ควรถวาย, ของทำบุญ.
เทว *ป.* เทพเจ้า, เทวดา; พระยม, ความตาย; สมมติเทพ, พระราชา; ฟ้า, ท้องฟ้า; ฝน, เมฆฝน.
เทวกญฺญา *อิต.* เทพกัญญา, นางฟ้า.
เทวกาย *ป.* หมู่แห่งเทวดา.
เทวกุญชร *ค., ป.* ผู้เป็นดุจกุญชรในหมู่เทพ, ผู้ประเสริญในหมู่เทวดา; พระอินทร์.

เทวกุมาร *ป.* เทวกุมาร, เทพบุตร.
เทวกุสุม *นป.* กานพลู, สมุลแว้ง.
เทวขาตก *นป.* หนองเป็นเอง, สระที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ.
เทวคณ *ป.* คณะเทพ, หมู่เทวดา.
เทวคห,-คหณ *ค.* (ไม้) ซึ่งพระราชาผู้สมมติเทพทรงหวงแหน, ซึ่งเป็นของหลวง.
เทวจาริกา *อิต.* การจาริกไปในหมู่เทวดา, การเที่ยวไปในสวรรค์.
เทวจฺฉรา *อิต.* เทพอัปสร, นางฟ้า.
เทวญฺญตร *ป.* เทพตนใดตนหนึ่ง, เทพชั้นต่ำ.
เทวฏฺฐาน *นป.* เทวสถาน, ที่สถิตแห่งเทพเจ้า, เทวาลัย.
เทวตา *อิต.* เทวดา.
เทวตาอุโปสถ *ป.* เทวดาอุโบสถ, การรักษาอุโบสถโดยยกเอาเทวดาเป็นพยานในคุณความดีของตน.
เทวตานุภาว *ป.* อานุภาพแห่งเทวดา.
เทวตานุสฺสติ *อิต.* เทวตานุสสติ, การระลึกถึงคุณของเทวดา.
ทเวตาปริโภค *ค.* ซึ่งเทวดาควรบริโภค, ควรเป็นของบริโภคสำหรับเทวดา.
เทวตาพลิ *อิต.* เทวดาพลี, พลีเพื่อเทวดา, การทำบุญอุทิศให้เทวดา, การบวงสรวงเทวดา.
เทวตาภาว *ป.* ความเป็นเทวดา.
เทวตาส *ป.* หญ้าลูกเคล้า, หญ้าหนวดแมว.
เทวตูโปสถ *ป.* ดู **เทวตาอุโปสถ.**
เทวตฺต *นป.* ความเป็นเทวดา.
เทวตฺตน *นป.* ดู **เทวตฺต.**
เทวตฺตภาว *ป.* อัตภาพแห่งเทวดา.
เทวทตฺติก,-ติย *ค.* ซึ่งเทวดาให้มา, ซึ่งเทพเจ้าทรงประทาน.
เทวทารุ,-รุก *ป.* ไม้เทพทาโร.
เทวทุนฺทุภิ *อิต.* กลองเทวดา, เสียงกลองจากสวรรค์ได้แก่เสียงฟ้าร้อง.
เทวทูต *ป.* เทวทูต ได้แก่ ความแก่ ความเจ็บและความตาย.
เทวเทว *ป.* เทพแห่งเทพ, เทพผู้ประเสริฐกว่าเทพทั้งหลาย ได้แก่ พระพุทธเจ้า.
เทวธมฺม *ป.* เทวธรรม, ธรรมของเทวดา, ธรรมที่ทำให้เป็นเทวดา.
เทวธีตุ *อิต.* เทพธิดา.
เทวน *นป.* การเล่น, การรื่นเริง, การสนุกสนาน.
เทวนคร *นป.* เทวนคร, เมืองสวรรค์.
เทวนิกาย *ป.* เทวนิกาย, หมู่เทวดา, เหล่าทวยเทพ.
เทวปญฺห,-หา *ป.,อิต.* ปัญหาของเทวดา, ปัญหาเทวดา.
เทวปญฺห *นป.* การอัญเชิญเทวดาเข้าทรงแล้วถามปัญหา, การเป็นหมอทรงเจ้า.
เทวปริวาร *ค.* ผู้มีเทวดาเป็นบริวาร.
เทวปริสา *อิต.* เทพบริษัท, ชุมนุมเทวดา.
เทวปุตฺต *ป.* เทพบุตร.
เทวปุร *นป.* เทวบุรี, เมืองเทวดา, เมืองสวรรค์.
เทวภว *ป.* ภพของเทวดา, แดนสวรรค์.
เทวภวน *นป.* ที่อยู่ของเทวดา, เทพวิมาน.
เทวโภค *ป.* โภคะของเทวดา, เทพสมบัติ.

เทวมาติก *ป.* ประเทศที่ต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก, พื้นที่ต้องอาศัยฝนในการกสิกรรม.

เทวมานุส *ป.* เทวดาและมนุษย์.

เทวยาน *นป.* ทางไปสวรรค์, เรือเหาะ.

เทวยานิย *ค.* ซึ่งเป็นที่ไปสู่สวรรค์, ซึ่งนำไปสู่เทวโลก.

เทวร *ป.* พี่น้องชายฝ่ายผัว, ที่เขย, น้องเขย.

เทวราช *ป.* เทวราชา, จอมเทพ, พระอินทร์.

เทวรุกฺข *ป.* ต้นไม้ในสวรรค์.

เทวรูป *นป.* เทวรูป; รูปร่างของเทวดา.

เทวโลก *ป.* เทวโลก, สวรรค์.

เทววิมาน *นป.* วิมานของเทวดา.

เทวสงฺขลิกา *อิต.* โซ่ของเทวดา, ตรวนทิพย์.

เทวสทฺท *ป.* เสียงของเทวดา, เสียงสวรรค์.

เทวสิก *ค.* ซึ่งมีทุก ๆ วัน, ซึ่งเป็นประจำวัน.

เทวสิกํ *อ.* ทุก ๆ วัน.

เทวาติเทว *ป.* เทพผู้ยิ่งกว่าเทพทั้งหลาย, ได้แก่พระพุทธเจ้า.

เทวานุภาว *ป.* อานุภาพของเทวดา, เทวานุภาพ.

เทวายุธ *นป.* รุ้ง, รุ้งกินน้ำ.

เทวาลย *ป.* เทวาลัย, ที่สถิตของเทพเจ้า, ศาลเจ้า.

เทวาสน *นป.* ที่นั่งของเทวดา, ทิพยอาสน์.

เทวาสุรสงฺคาม ป. สงครามระหว่างอสูรกับเทวดา.

เทวิตฺถี *อิต.* นางฟ้า, เจ้าแม่.

เทวิทฺธิ *ป.* ฤทธิ์ของเทวดา, เทวฤทธิ์.

เทวิสิ *ป.* เทพฤษี หมายถึงพระพุทธเจ้า.

เทวี *อิต.* เทวี, เจ้าแม่, พระราชเทวี, ราชินี.

เทวูปปตฺติ *อิต.* การเข้าถึงเทวโลก, เกิดในสวรรค์.

เทโวโรหณ *นป.* การลงจากเทวโลก.

เทส *ป.* ประเทศ, ถิ่น, ย่าน, แดน, พื้นที่, สถานที่, ภาค, ส่วน, แง่.

เทสก *ค.* ผู้แสดง, ผู้ชี้แจง, ผู้แนะนำ, ผู้อธิบาย, ผู้เทศก์.

เทสนา *อิต.* การแสดง, การชี้แจง, การอธิบาย, การสั่งสอน, การเทศก์; การแสดง (อาบัติ).

เทสนาปริโยสาน *นป.* ที่สุดแห่งการแสดง, เวลาจบเทศนา.

เทสนาวสาน *นป.* ดู **เทสนาปริโยสาน.**

เทสนาวิลาส *ป.* ความไพเราะแห่งเทศนา, ทำนองเทศน์อันไพเราะ, ลีลาการแสดงธรรมอันจับใจ.

เทสิก ๑ *ค.* ดู **เทสก**; ๒ *ค.* ซึ่งมีในถิ่น, ซึ่งเกิดในประเทศ, ซึ่งเนื่องในประเทศ.

เทสิต *กิต.* (อันเขา) แสดงแล้ว, ชี้แจงแล้ว, อธิบายแล้ว, เทศน์แล้ว.

เทเสติ *ก.* แสดง, ชี้แจง, แนะนำ, สั่งสอน, เทศน์; แสดงหรือปลง (อาบัติ).

เทเสตุ *ค., ป.* ผู้แสดง, ผู้ชี้แจง, ผู้สั่งสอน; นักเทศก์.

เทสุส ๑ *ป.* ข้าศึก, ศัตรู; ๒ *ค.* น่ารังเกียจ, น่าเกลียด, น่าชัง.

เทสุสตา *อิต.* ความเป็นสิ่งน่ารังเกียจ, ความน่าเกลียดน่าชัง, ความน่าขยะแขยง.

เทสุสติ *ก.* เกลียด, รังเกียจ, ชัง, ขยะแขยง.

เทสุสี *ค.* ผู้เกลียด, ผู้ชัง, ผู้รังเกียจ.

เทห *ป., นป.* กาย, ร่างกาย.
เทหก *นป.* ดู **เทห** (เมื่อใช้ในรูปพหูพจน์ แปลว่า แขนขา).
เทหท *ป.* ปรอท.
เทหธารก *นป.* กระดูก.
เทหธิ *ป.* ปีก.
เทหนิกฺเขปน *นป.* การทอดทิ้งร่างกาย, การตาย.
เทหนิสฺสิต *ค.* ซึ่งอาศัยกาย, ซึ่งเนื่องด้วยร่างกาย, ซึ่งอยู่ในร่างกาย.
เทหนี,-หลี *อิต.* ธรณีประตู.
เทหี *ค., ป.* ซึ่งมีร่างกาย; สัตว์.
โทณ *ป., นป.* มาตราตวงชนิดหนึ่ง = ๔ อาฬาหกะ, ทะนาน.
โทณปาก *ค.* (ข้าวสุก) ซึ่งหุงสุกแล้วจากข้าวสารหนึ่งโทณะ, ซึ่งหุงด้วยข้าวสารหนึ่งทะนาน.
โทณมาปาก *ค.* (มหาอำมาตย์) ผู้ตวงด้วยโทณะ=มีหน้าที่เกี่ยวกับการตวงข้าวค่านา.
โทณมิต *ค.* ซึ่งตวงได้ด้วยโทณะ.
โทณิ,-ณิกา,-ณี *อิต* .เรือชะล่า, เรือโกลน, เรือแจว; ราง, ลำราง.
โทณิก *ค.* ซึ่งมีหนึ่งโทณะ, ซึ่งตวงได้หนึ่งโทณะ.
โทณินิมฺมชฺชนี,-นิมฺมิญฺชน,-นิมฺมุชฺชนี *อิต.* แป้งคั่วเจือด้วยน้ำมัน, ขนมทอด.
โทณี *อิต.* ดู **โทณิ.**
โทพฺภคฺค *นป.* โชคร้าย, เคราะห์ร้าย.
โทภ *ค.* ดู **ทุพฺภ.**
โทมนสฺส *นป.* โทมนัส, ความเสียใจ, ความทุกข์ใจ.
โทมนสฺสปตฺต *ค.* ผู้ถึงแล้วซึ่งโทมนัส, ผู้ประสพความทุกข์ใจ, ผู้เป็นทุกข์ใจ.
โทมนสฺสสหคต *ค.* ซึ่งสหรคตด้วยโทมนัส, ซึ่งประกอบด้วยโทมนัส.
โทมนสฺสินฺทฺริย *นป.* อินทรีย์คือโทมนัส.
โทมนสฺสุปวิจาร *ป.* การไตร่ตรองถึงอารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่งโทมนัส, การใคร่ครวญถึงอารมณ์ที่ก่อให้เกิดความทุกข์ใจ.
โทลา *อิต.* ชิงช้า.
โทลายติ *ก.* แกว่งไกว, แกว่งไปแกว่งมา.
โทวจสฺส *นป.* ความเป็นคนว่ายาก, ดื้อรั้น.
โทวจสฺสตา *อิต.*ภาวะแห่งความเป็นคนดื้อรั้น.
โทวจสฺสิย *นป.* ดู **โทวจสฺส.**
โทวาริก *ค., ป.* ผู้รักษาประตู, ผู้เฝ้าประตู; นายประตู.
โทวิล *ค.* (ผลไม้) ซึ่งเริ่มออกผล.
โทส *ป.* โทสะ, ความประทุษร้าย, ความโกรธ, ความขัดเคือง, ความเกลียดชัง, ความมุ่งร้าย; โทษ, ความเสียหาย, ความผิดพลาด,ข้อบกพร่อง,ข้อควรตำหนิ.
โทสกฺขย *ป.* ความสิ้นไปแห่งโทสะ.
โทสกฺขาน *นป.* การกล่าวโทษ, การติเตียน.
โทสคต *นป.* โทสะ.
โทสครุ *ค.* ผู้มีโทสะหนัก, ผู้มากด้วยโทสะ, ผู้มักโกรธ.
โทสคฺคิ *ป.* ไฟคือโทสะ.
โทสญฺญู *ค.* ผู้รู้ซึ่งโทษ, ผู้รู้จักว่าสิ่งใดเป็นโทษ, ผู้ฉลาด.

โทสโทส *ค.* มีโทสะเป็นโทษ, มีความขัดเคืองเป็นเหตุให้เสียหาย.
โทสนิย,-นีย,-เนยฺย *ค.* ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งโทสะ, ซึ่งก่อให้เกิดความขัดเคือง.
โทสนฺตร *ค.* ผู้มุ่งร้าย, ผู้ประสงค์ร้าย.
โทสสญฺฌิต,-สญฺหิต *ค.* ซึ่งประกอบด้วยโทษ.
โทสสม *ค.* ซึ่งเสมอด้วยโทสะ, ซึ่งเทียบได้กับโทสะ.
โทสเหตุก *ค.* ซึ่งมีโทสะเป็นเหตุ.
โทสำ *อ.* ยามค่ำ, ตอนกลางคืน, ในเวลากลางคืน.
โทสาปคต *ค.* ผู้ไปปราศแล้วจากโทสะ, ผู้ปราศจากโทษ.
โทสาโรปณ *นป.* การยกขึ้นซึ่งโทษ, การแส่หาโทษคนอื่น, การกล่าวร้าย, การติเตียน.
โทสิน *ค., อิต.* แจ่มแจ้ง; ปราศจากโทษ; (ราตรี) ซึ่งแจ่มจ้า, ซึ่งสว่างด้วยแสงจันทร์, คืนจันทร์แจ่ม.
โทสินาปุณฺณมาสี *อิต.* ดิถีเพ็ญที่แจ่มจ้า, คืนวันเพ็ญที่มีพระจันทร์แจ่ม.
โทสินามุข *นป.* พระจันทร์ในคืนปราศจากเมฆหมอก, จันทร์แจ่ม.
โทสี *ค.* ผู้มีโทสะ, ผู้โกรธ.
โทโส *อ.* ดู **โทสำ.**
โทห *นป.* น้ำนม.
โทหก *นป.* ภาชนะสำหรับรีดนม, หม้อนม, ถังนม.
โทหติ *ก.* รีดนม.
โทหฬ *ป.* ความแพ้ท้อง, ความปรารถนาของหญิงตั้งครรภ์, ความอยากอย่างแรง
โทหฬายติ *ก.* แพ้ท้อง, อยากอย่างแรง (สำหรับหญิงตั้งครรภ์).
โทหฬินี *อิต.* ผู้แพ้ท้อง; หญิงแพ้ท้อง, หญิงมีครรภ์.
โทหี *ค.* ผู้รีดนม; ผู้อกตัญญู.
ทุรุภ *ป.* การประทุษร้าย, การทรยศ.
ทุวงฺคุล *ค., นป.* ซึ่งยาวสององคุลี, ซึ่งยาวสองนิ้ว,มีประมาณสองนิ้ว;สองนิ้ว.
ทุวงฺคุลกปฺป *ป.* ดู **ทุวงฺคุลกปฺป.**
ทุวงฺคุลปณฺณ *ค.* ดู **ทุวงฺคุลปณฺณ.**
ทุวงฺคุลพุทฺธิก *ค.* ดู **ทุวงฺคุลพุทฺธิก.**
ทุวตฺติกฺขตฺตุ *อ.* สองสามครั้ง, สองครั้งหรือสามครั้ง.
ทุวตฺตึส,-สติ *ค.* สามสิบสอง.
ทุวฏฺฐิ *ค.* หกสิบสอง.
ทุวนฺท,-ทว *นป.,ป.* คู่, หมวดสอง, ทวันทวสมาส.
ทุวย *นป.* หมวดสอง, คู่.
ทุวยการี *ค.* ผู้ทำกรรมทั้งสองอย่างคือทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว.
ทุวาจตฺตาพีส *ค.* สี่สิบสอง.
ทุวาทส *ค.* สิบสอง.
ทุวานวุติ *ค.* เก้าสิบสอง.
ทุวาโยชนิก *ค.* ประมาณสองโยชน์.
ทุวาร *นป.* ทวาร, ประตู, ช่อง, ช่องทาง, ทางเข้าออก.
ทุวารกวาฏ *นป.*บานประตู,ประตูและหน้าต่าง.
ทุวารโกฏฺฐก *นป.* ซุ้มประตู.

ทฺวารคาม *ป.* หมู่บ้านใกล้ประตูเมือง, หมู่บ้านนอกประตูเมือง.

ทฺวารฏฺฐ *ค., ป.* ผู้ยืนอยู่ที่ประตู ; คนเฝ้าประตู, คนรักษาประตู.

ทฺวารโตรณ *นป.* เสาระเนียดประตู.

ทฺวารปาล *ป.* คนเฝ้าประตู, ยามรักษาประตู.

ทฺวารปิทหน *นป.* การเปิดประตู.

ทฺวารพนฺธน *นป.* ระเบียง.

ทฺวารพาหา *อิต.* บานประตู.

ทฺวารภตฺต *นป.* ภัตที่ประตูเรือน, ภัตซึ่งตั้งไว้ที่ประตูเรือนเพื่อบริจาคทาน.

ทฺวารวาตปาน *นป.* ประตูและหน้าต่าง.

ทฺวารสาลา *อิต.* ศาลามีประตู.

ทฺวาริก *ค., ป.* ซึ่งเนื่องด้วยประตู, ซึ่งอยู่ที่ประตู; คนเฝ้าประตู.

ทฺวาวีสติ *ค.* ยี่สิบสอง.

ทฺวาสฏฺฐิ *ค.* หกสิบสอง.

ทฺวิ *ค.* สอง.

ทฺวิก *นป.* หมวดสอง, คู่.

ทฺวิกฺขตฺตุ *อ.* สองครั้ง.

ทฺวิคุณ *ค.* ซึ่งคูณด้วยสอง, ทวีคูณ, สองเท่า.

ทฺวิช *ค.,ป.* ซึ่งเกิดสองหน;พราหมณ์;นก;ฟัน.

ทฺวิชมหาสาล *ป.* พราหมณ์มหาศาล, คือ พราหมณ์ผู้มีทรัพย์ที่เก็บไว้ ๘๐ โกฏิ และสำหรับใช้สอย ๑๐ อัมพณะ.

ทฺวิชิวฺห *ค., ป.* ซึ่งมีสองลิ้น; งู.

ทฺวิตา, (ทฺวิตฺตา) *อิต.* ความเป็นสองเท่า.

ทฺวิตาฉมตฺต *ค.* ประมาณสองส่วน, สูงสองชั่วลำตาล.

ทฺวิธา *อ.* โดยส่วนสอง, สองส่วน, สองอย่าง.

ทฺวิธาคต ซึ่งกลายเป็นสองส่วน, ซึ่งเป็นสองเสี่ยง.

ทฺวิธาปถ *ป.* ทางสองแพร่ง, ทางแยก.

ทฺวินวุติ *ค.* เก้าสิบสอง.

ทฺวิป *ป.* ช้างพลาย.

ทฺวิปญฺญาส,-สติ *ค.* ห้าสิบสอง.

ทฺวิปท *ค., ป.* ซึ่งมีสองเท้า, สัตว์สองเท้า, มนุษย์.

ทฺวิปล *ค.* มีสองชั้น.

ทฺวิปาทก *ค.* ซึ่งมีสองเท้า.

ทฺวิพนฺธุ *ค.*ผู้มีพวกพ้องสอง,ผู้มีเพื่อนสองคน.

ทฺวิมาสิก *ค.* ประมาณสองเดือน, เป็นเวลาสองเดือน.

ทฺวิรตฺตติรตฺตำ *อ.* สองสามคืน.

ทฺวิรท *ป.* ช้างพลาย.

ทฺวิสฏฺฐิ *ค.* หกสิบสอง.

ทฺวิสต *นป.* สองร้อย.

ทฺวิสตฺตติ *ค.* เจ็ดสิบสอง.

ทฺวิสหสฺส *นป.* สองพัน.

ทฺวีห *นป.* สองวัน.

ทฺวีหตีหำ *อ.* สองสามวัน.

ทฺวีหิก *ค.* ซึ่งเก็บไว้สองวัน.

ทฺวีหิติก *ค.* ซึ่งแสวงหามาได้โดยยาก, ซึ่งมีการเลี้ยงชีวิตอยู่ได้โดยฝืดเคือง.

เทฺวจตุรงฺค *ค.* ซึ่งมีองค์สี่สองหน, ซึ่งมีองค์แปด, มีแปดส่วน.

เทฺวชฺฌ *ค., นป.* ซึ่งแบ่งออกเป็นสองส่วน; มีความสงสัย, ไม่แน่ใจ; ความสงสัย, ความไม่แน่ใจ.

เทฺวธา *อ.* ดู **ทฺวิธา.**

เทฺวธาปถ *ป.* ดู **ทฺวิธาปถ.**
เทฺวปิจฺฉ *ค.* มีขนหางสองเส้น.
เทฺวปิติก *ค.* มีขนสองขน.
เทฺวภาว *ป.* ความเป็นสอง, การซ้อน.
เทฺวมาสิก *ค.* ดู **ทฺวิมาสิก.**
เทฺววาจิก *ค.* ซึ่งประกอบด้วยวาจาสอง; ผู้เปล่งวาจาสองหนคือ กล่าวถึงพระพุทธเจ้าหนหนึ่งพระธรรมหนหนึ่ง; (ญัตติ) ซึ่งตั้งสองครั้ง.
เทฺวสตฺตรตฺต *นป.* เจ็ดราตรีสองหน, สิบสี่ราตรี, หนึ่งปักษ์.
เทฺวหฺหก *นป.* ความสงสัย.
เทฺวหฺหกจิตฺต *ค.* ผู้มีจิตประกอบด้วยความสงสัย, ผู้มีใจลังเล, ผู้ไม่แน่ใจ.
เทฺวหฺหกชาต *ค.* ผู้เกิดความสงสัย, ผู้มีความสงสัย.

ธ

ธํสก *ค.* ผู้กำจัด, ผู้ทำลาย.
ธํสติ *ก.* กำจัด, ทำลาย.
ธํสน *นป.* การกำจัด, การทำลาย.
ธํสี *ค.* ดู **ธสก.**
ธเสติ *ก.* ให้กำจัด, ให้ทำลาย.
ธงฺก *ป.* กา, นกยาง, เหยี่ยว.
ธช *ป.* ธง, ลักษณะ, เครื่องหมาย.
ธชคฺค *นป.* ยอดแห่งธงชัย.
ธชปตากา *อิต.* ธงชัยและธงแผ่นผ้า.
ธชวนฺตุ *ค.* ผู้ประกอบด้วยธง,ผู้มีธง,ผู้ถือธง.
ธชพทฺธ *ค.* ผู้ถูกยึดธง, เชลยศึก.
ธชาลุ *ค.* ดู **ธชวนฺตุ.**
ธชาหฏ *ค.* ดู **ธชพทฺธ.**
ธชินี *อิต.* เสนา, กองทัพ.
ธญฺญ ๑ *นป.* ข้าวเปลือก, ข้าว;
๒ *ค.* ผู้มีบุญ, ผู้มีโชคดี, ผู้เคราะห์ดี.
ธญฺญกรณ *นป.* ลานข้าว.
ธญฺญคุค *นป.* ปลายข้าว, รำข้าว.
ธญฺญตฺตจ *นป.* แกลบ, ข้าวเปลือก.
ธญฺญปิฏก *นป.* ตะกร้าหรือกระบุงข้าวเปลือก.
ธญฺญมาส *ป.* มาตราวัดความยาวเท่ากับ ๗ อูกา.
ธญฺญมฺพิล *นป.* น้ำส้ม.
ธญฺญราสิ *ป.* กองข้าวเปลือก.
ธญฺญสมวาปก *นป.* ข้าวปลูก.
ธญฺญาคาร *ป., นป.* ฉางข้าวเปลือก, ยุ้งข้าว.
ธต *กิต.* ทรงจำ.
ธตรฏฺฐ *ป.* ท้าวธตรฐ, มหาราชผู้ครองทิศตะวันออก; ห่านชนิดหนึ่งมีปากและเท้าหม่นดำ.
ธน *นป.* ทรัพย์, สมบัติ.
ธนกฺกีต *ค.* ผู้ที่ถูกไถ่มาด้วยทรัพย์, ข้าสินไถ่.
ธนกฺขย *นป.* ความสิ้นไปแห่งทรัพย์สมบัติ.
ธนคุค *นป.* ทรัพย์อันประเสริฐ, ทรัพย์อันเลิศ, อริยทรัพย์.
ธนจฺเฉท *ป.* ดู **ธนกฺขย.**
ธนติ *ก.* เปล่งเสียง, ออกเสียง.
ธนตฺต *นป.* ความเป็นผู้อยากได้ทรัพย์.
ธนตฺถทฺธ *ค.* ผู้หยิ่งเพราะทรัพย์, ผู้กระด้างเพราะมีทรัพย์.
ธนตฺถิก *ค.* ผู้ปรารถนาทรัพย์, ผู้ต้องการทรัพย์, ผู้อยากได้ทรัพย์.
ธนปติ *ป.* ธนบดี, เจ้าทรัพย์, เศรษฐี.

ธนปราชย *ค.* ผู้ปราชัยในทรัพย์, ผู้เสียทรัพย์.
ธนปาล *ป.* ผู้รักษาทรัพย์, ผู้เฝ้าทรัพย์; ช้างธนบาล.
ธนโลภ *ค.* ผู้อยากได้ทรัพย์ในทางที่ไม่ควร, ผู้โลภในทรัพย์, ผู้เห็นแก่ทรัพย์.
ธนโลล *ค.* ดู **ธนโลภ.**
ธนวนฺตุ *ค.* ผู้มีทรัพย์.
ธนเหตุ *ก.วิ.* เพราะเหตุแห่งทรัพย์, เพราะเห็นแก่ทรัพย์.
ธนาคม *ป.* การมาของทรัพย์, กำไร.
ธนาธิป *ป.* ท้าวกุเวร.
ธนายติ *ก.* ปรารถนาทรัพย์.
ธนาสา *อิต.* ความหวังในทรัพย์, ความปรารถนาทรัพย์.
ธนิ *ป.* เสียง.
ธนิก *ค.* ผู้มีทรัพย์, เจ้าหนี้.
ธนิฏฐา *อิต.* ชื่อดาวฤกษ์มีห้าดวงรูปคล้ายจักร, บ้างว่าสี่ดวง.
ธนิต ๑ *ป.* เสียง; ๒ *ค.* ทำเสียง, เปล่งเสียง, มีเสียง.
ธนิย *ค.* ดู ธนิก.
ธนี ๑ *ป.* เสียง; คนมีทรัพย์; ๒ *ค.* มีทรัพย์, ร่ำรวย, มั่งมี, มั่งคั่ง.
ธนุ *นป.* ธนู, ศร.
ธนุก *นป.* ธนูเล็ก, ธนูน้อย ๆ.
ธนุการ,-รี *ป.* ผู้ทำธนู, ผู้ทำศร, ช่างธนู, ช่างศร.
ธนุการิก *ป.* ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.
ธนุเกตกี *ป.* ต้นลำเจียก.
ธนุคฺคห *ป.* นายธนู, นายขมังธนู.
ธนุตกฺการิ *อิต.* ต้นนมแมว, ต้นคนทา.
ธนุปาฏลิ *อิต.* ต้นคนทา.
ธนุลกฺขณ *นป.* การทำนายลักษณะธนูหรือศร.
ธนุสิปฺป *นป.* ธนูศิลป์,ศิลปะการยิงธนูหรือศร.
ธนุต *กิต.* เป่าแล้ว, พัดแล้ว, ทำเสียงแล้ว, จุดไฟแล้ว.
ธม, ธมก *ค.* ผู้เป่า, ผู้ออกเสียง, ผู้สวด.
ธมติ *ก.* เป่า, พัด, ทำเสียง, เปล่งเสียง, จุดไฟ, ไหม้, เกรียม, ถลุง, หลอม.
ธมธมายติ *ก.* พัดบ่อย ๆ, แรง ๆ, หรือเรื่อย ๆ.
ธมน *ป.* ไม้อ้อ, ไม้เลา.
ธมนิ,-นี *อิต.* เส้นเลือด,เส้นเอ็น,เส้นประสาท.
ธมนิสนฺถตตตฺต *ค.* มีตัวอันสะพรั่งด้วยเส้นเอ็น.
ธมาเปติ *ก.* ให้พัด, ให้ทำเสียง, ให้จุดไฟ.
ธเมติ *ก.* พัด, เป่า, ทำเสียง, จุดไฟ.
ธมฺม *ป., นป.* พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า; สภาวะ, ธรรมชาติ; ความจริง, ปรมัตถธรรม; บุญ, ความดี; ความยุติธรรม; สิ่งปรากฏการณ์; ธรรมารมณ์, อารมณ์ทางใจ; เจตสิก; เหตุ.
ธมฺมกถา *อิต.* ธรรมกถา, การกล่าวธรรม, ถ้อยคำที่เป็นธรรม, การสนทนาธรรม.
ธมฺมกถิก *ป., ค.* ธรรมกถึก, ผู้แสดงธรรม, นักเทศก์.
ธมฺมกถิกตฺต *นป.* การพูดถึงธรรม, การแสดงธรรม.
ธมฺมกมฺม *นป.* การกระทำตามธรรม, การปฏิบัติตามกฎ.
ธมฺมกรก *ป.* ธมกรก, เครื่องกรองน้ำ.

ธมฺมกาม *ค.* ผู้ใคร่ธรรม, ผู้รักธรรม, ผู้รักความจริง.

ธมฺมกาย *ป., ค.* ธรรมกาย; มีกายคือธรรม, มีกายเกี่ยวข้องกับธรรม.

ธมฺมเกตุ *ป.* ธงคือธรรม, ธงแห่งธรรม.

ธมฺมกฺขนฺธ *ป.* ธรรมขันธ์, หมวดธรรม, กองธรรม.

ธมฺมกฺขาน *นป.* ดู ธมฺมกถา.

ธมฺมคณ *ป.* หมวดแห่งธรรม, หมู่ธรรม, คณะธรรม.

ธมฺมคณฺฑิกา *อิต.* ค้อนของผู้พิพากษา.

ธมฺมจริย *นป.* การแสดงชนิดหนึ่งของนักแสดงกายกรรมโลดโผน.

ธมฺมจรุ *ค.* ผู้เคารพธรรม, ผู้หนักในธรรม.

ธมฺมคุตฺต *ค.* ผู้อันธรรมคุ้มครองแล้ว, ผู้อันธรรมปกปักรักษาแล้ว.

ธมฺมคู *ป.* ผู้ถึงธรรม, ผู้บรรลุธรรม, ผู้รู้ธรรม.

ธมฺมโฆสก *ป.* ธรรมโฆสก, ผู้ประกาศธรรม.

ธมฺมจกฺก *นป.* ธรรมจักร, จักรแห่งธรรม, ล้อแห่งธรรม.

ธมฺมจกฺกปฺปวตฺตน *นป.* การยังจักรคือธรรมให้เป็นไป, การประกาศธรรมจักร.

ธมฺมจกฺขุ *นป.* ธรรมจักษุ, ดวงตาคือปัญญารู้เห็นธรรม.

ธมฺมจริยา *อิต.* ธรรมจริยา, ธรรมจรรยา, การประพฤติที่เป็นธรรม.

ธมฺมจารี *ค.* ผู้ประพฤติธรรม, ผู้ปฏิบัติตามธรรม.

ธมฺมเจติย *นป.* ธรรมเจดีย์, เจดีย์ที่บรรจุพระธรรม.

ธมฺมฉนฺท *ป.* ดู **ธมฺมกาม.**

ธมฺมช *ค.* ผู้เกิดแต่ธรรม.

ธมฺมชาล *นป.* ข่ายคือธรรม; ชื่อของพระสูตรสูตรหนึ่งคือ ธรรมชาลสูตร, พรหมชาลสูตรก็เรียก.

ธมฺมชีวี *ค.* ผู้เป็นอยู่โดยธรรม.

ธมฺมญฺญู *ค.* ผู้รู้ธรรม.

ธมฺมฏฺฐ *ค.* ผู้ตั้งอยู่ในธรรม, ผู้เที่ยงธรรม.

ธมฺมฏฺฐิต *ค.* ดู **ธมฺมฏฺฐ.**

ธมฺมฏฺฐิติ *อิต.* การตั้งอยู่แห่งธรรม, สภาพความเป็นจริงแห่งพระธรรม.

ธมฺมตกฺก *ป.* การตรึกธรรม.

ธมฺมตา *อิต.* ธรรมดา, กฎที่เป็นจริงตามธรรมชาติ.

ธมฺมตฺถเทสนา *อิต.* การแสดงธรรมหรือความหมายแห่งข้อธรรม.

ธมฺมทาน *นป.* ธรรมทาน, การให้ธรรม.

ธมฺมทายาท *ค.* ธรรมทายาท, ผู้มีธรรมเป็นมรดก.

ธมฺมทีป ๑ *ค.* ธรรมประทีป, ผู้มีธรรมเป็นดวงประทีป; ๒ *ค.* ผู้มีธรรมเป็นที่พึ่ง, มีธรรมเป็นที่พักพิง.

ธมฺมเทสนา *อิต.* ธรรมเทศนา,การแสดงธรรม.

ธมฺมเทสฺสี *ค.* ผู้ชังธรรม, ผู้เกลียดธรรม.

ธมฺมธช *ค.* มีธรรมเป็นธงชัย.

ธมฺมธร *ค.* ธรรมธร, ผู้ทรงไว้ซึ่งธรรม, ผู้มีธรรม.

ธมฺมธาตุ *ค.* ธรรมธาตุ, กฎของธรรมดา, กฎของจักรวาล.

ธมฺมธารณ *นป.* การรู้ธรรม, การทรงธรรม.

ธมฺมนาฏก *ค.* นักฟ้อนโดยธรรม, นักฟ้อนโดยกฎหมาย, นักฟ้อนที่พระราชาทรงอนุญาตให้เป็นสาธารณะโดยถูกต้องตามกฎหมาย.

ธมฺมนิ *ป.* งูเรือน, งูกินหนู.

ธมฺมนิมฺมิต *ค.* ดู **ธมฺมธช.**

ธมฺมนิยาม *ป.* ธรรมนิยาม, ความแน่นอนแห่งธรรมดา, ระเบียบแห่งธรรม.

ธมฺมนิยามตา *อิต.* ความแน่นอน, ความเป็นระเบียบแห่งเหตุและผล, ความเป็นระเบียบแห่งธรรม.

ธมฺมเนตฺติ *อิต.* ดู **ธมฺมนิยาม.**

ธมฺมนฺวย *ป.* แนวธรรม.

ธมฺมปชฺโชต *ป.* ความโชติช่วงแห่งธรรม, ความรุ่งเรืองแห่งธรรม.

ธมฺมปณฺณาการ *ป.* ธรรมบรรณาการ, ของขวัญอันประกอบด้วยธรรม.

ธมฺมปท *นป.* บทแห่งธรรม, หัวข้อธรรม.

ธมฺมปริยตฺติ *อิต.* ธรรมปริยัติ, การเรียนธรรม, การศึกษาธรรม.

ธมฺมปริยาย *ป.* ปริยายแห่งธรรม, การอธิบายความหมายแห่งธรรมเพียงแง่ใดแง่หนึ่ง.

ธมฺมปฺปมาณ *ค.* มีธรรมเป็นประมาณ, ถือธรรมเป็นประมาณ.

ธมฺมปาล *ค.* ผู้รักษาธรรม.

ธมฺมปีติ *อิต.* ปีติในธรรม, อิ่มเอิบในธรรม, ยินดีในธรรม.

ธมฺมภณฺฑาคาริก *ป.* ผู้เป็นคลังแห่งพระธรรม, ผู้แตกฉานในพระธรรม.

ธมฺมภูต *ค.* เป็นธรรม.

ธมฺมเภริ *อิต.* กลองแห่งพระธรรม, กลองคือพระธรรม.

ธมฺมมคฺค *ป.* ธรรมมรรค, ทางแห่งธรรม.

ธมฺมมย *ค.* สำเร็จด้วยธรรม.

ธมฺมยนฺต *นป.* เครื่องยนต์ คือ ธรรม.

ธมฺมยาน *นป.* ยานคือธรรม (มรรค ๘).

ธมฺมรกฺขิต *ค.* ผู้อันธรรมรักษาแล้ว.

ธมฺมรต *ค.* ผู้ยินดีในธรรม, ความชอบใจธรรม.

ธมฺมรติ *อิต.* ความยินดีในธรรม, ความชอบใจธรรม.

ธมฺมรส *ป.* ธรรมรส, รสแห่งธรรม.

ธมฺมราช *ป.* ราชาแห่งธรรม, เจ้าแห่งธรรม.

ธมฺมลทฺธ *ค.* ซึ่งได้มาโดยธรรม.

ธมฺมวร *ป.* ธรรมอันเลิศ, ธรรมที่ประเสริฐ.

ธมฺมวาที *ค.* ผู้มีปกติพูดตามธรรม, ผู้กล่าวตามธรรม, ผู้พูดควมจริง.

ธมฺมวิจย *ป.* การวิจัยธรรม, การค้นคว้าธรรม.

ธมฺมวิตกฺก *ป.* ธรรมวิตก, ความตรึกในธรรม, ความตรึกถึงธรรม.

ธมฺมวิทู *ค.* ผู้รู้ธรรม, ผู้เข้าใจธรรม, ผู้แตกฉานธรรม.

ธมฺมวินิจฺฉย *ป.* การวินิจฉัยโดยธรรม, การตัดสินโดยธรรม.

ธมฺมวิหารี *ค.* ผู้มีธรรมเป็นที่อยู่อาศัย, ผู้เป็นอยู่โดยธรรม.

ธมฺมสังวิภาค *ป.* การจำแนกธรรม.

ธมฺมสังเวค *ป.* ธรรมสังเวช, การสลดใจโดยธรรม (คือปลงตก).

ธมฺมสงฺคาหก *ค.* ผู้ร้อยกรองหรือแต่งพระคัมภีร์.

ธมฺมสงฺคีติ *อิต.* การร้อยกรองธรรม.

ธมฺมสญฺญา *อิต.* ธรรมสัญญา, ความจำได้หมายรู้ธรรม, ศรัทธา, ความเชื่อ.

ธมฺมสภา *อิต.* ธรรมสภา, สถานที่สนทนาธรรม.

ธมฺมสมย *ป.* สถานที่แสดงธรรม, เวลาแสดงธรรม.

ธมฺมสมาทาน *นป.* ธรรมสมาทาน, การสมาทานธรรม, การศึกษาเล่าเรียนธรรม.

ธมฺมสรณ *นป.* การถึงธรรมเป็นที่พึ่ง.

ธมฺมสากจฺฉา *อิต.* การสนทนาธรรม.

ธมฺมสาร *ป.* สาระแห่งธรรม, หลักแห่งธรรม.

ธมฺมสารี *ค.* ผู้ระลึกถึงธรรม.

ธมฺมสาลา *อิต.* ธรรมศาลา; โรงธรรม, ที่ฟังธรรม.

ธมฺมสุธมฺมตา *อิต.* ความวิเศษหรือความดีเด่นแห่งธรรม.

ธมฺมเสนาปติ *ป.* พระธรรมเสนาบดี, จอมทัพธรรม, นามของพระสารีบุตร.

ธมฺมโสณฺฑ *ค.* ผู้ชอบธรรม, นักธรรมะ.

ธมฺมโสณฺฑตา *อิต.* ความเป็นผู้ต้องการความเป็นธรรม.

ธมฺมโสต ๑ *นป.* ธรรมโสต, หูได้ยินธรรม;
๒ *ป.* กระแสแห่งธรรม.

ธมฺมสฺสวน *นป.* การฟังธรรม.

ธมฺมสฺสามี *ป.* เจ้าของธรรม, พระพุทธเจ้า.

ธมฺมาทาส *ป.* แว่นธรรม.

ธมฺมาธาร *ค.* ผู้ทรงธรรม, ผู้มีธรรม.

ธมฺมาธิป *ป.* ดู **ธมฺมสฺสามี.**

ธมฺมาธิปติ *ค.* ผู้ถือธรรมเป็นใหญ่หรือเป็นผู้นำ.

ธมฺมาธิปเตยฺย *นป.* ความมีธรรมเป็นใหญ่, การถือธรรมเป็นสำคัญ.

ธมฺมานุธมฺม *ป.* ธรรมที่สมควรแก่ธรรม.

ธมฺมานุวตฺตี *ค.* อนุวัตรตามธรรม, ปฏิบัติธรรม, คล้อยตามธรรม.

ธมฺมานุสารี *ค.* ระลึกตามธรรม, ตามระลึกธรรม, คล้อยตามธรรม, มีความเป็นอยู่ถูกธรรม.

ธมฺมาภิสมย *ป.* ธรรมาภิสมัย, การตรัสรู้ธรรม, การบรรลุธรรม.

ธมฺมามต *นป.* อมฤตธรรม, ธรรมที่ไม่ตาย.

ธมฺมายตน *นป.* ธรรมายตนะ, แดนคือธรรมารมณ์.

ธมฺมารมฺมณ *นป.* ธรรมารมณ์, อารมณ์คือธรรม, อารมณ์ที่รู้ได้ด้วยใจ.

ธมฺมาราม *ค.* ผู้มีธรรมเป็นที่มายินดี, ผู้ยินดีในธรรม.

ธมฺมาลปน *นป.* การร้องเรียกกันด้วยคำอันสมควร, การเรียกกันในแบบที่ถูกต้องตามธรรม.

ธมฺมาสน *นป.* ธรรมาสน์, ที่แสดงธรรม.

ธมฺมิก *ค.* ผู้มีธรรม, ผู้ประกอบด้วยธรรม, ผู้ตั้งอยู่ในธรรม.

ธมฺมิย *ค.* ดู **ธมฺมิก.**

ธมฺมิลฺล *ป.* ผมเปีย, ผมถัก, ผมจุก.

ธมฺมี *ค.* ดู **ธมฺมิก.**

ธมฺมีกถา *อิต.* ธรรมีกถา, การกล่าวธรรม, การแสดงธรรม.

ธมฺมุโปสถ *ป.* ธรรมอุโบสถ, วันที่กำหนดรักษาอุโบสถ โดยพิจารณาถึงธรรม.

ธมฺโมชา *อิต.* รสอันเกิดแต่ธรรม.

ธมฺโมสถ *นป.* ธรรมโอสถ, ยาคือธรรม.

ธร *ค.* ทรงไว้, จำไว้, สวม.

ธรณ *นป.* การทรงไว้, การจำไว้, มาตราชั่ง ๘ อักขะหรือประมาณ $\frac{๒}{๕}$ ออนส์.

ธรณี *อิต.* ธรณี, แผ่นดิน.

ธรณีรุห *ป.* ต้นไม้.

ธรติ *ก.* ทรงจำไว้, จำไว้, สวมใส่; เหลืออยู่, ต่อไป, มีชีวิตอยู่, เป็นอยู่.

ธรา *อิต.* แผ่นดิน.

ธว *ป.* สามี, ผัว, ต้นไม้จำพวกสีเสียด, ส้มป่อย, ชะอม, กระถิน.

ธวล ๑ *ป.* สีขาว; ๒ *ค.* ขาว, สะอาด.

ธวลตา *อิต.* ความเป็นของขาวสะอาด.

ธาต *ค.* อันเขาเลี้ยงดูแล้ว.

ธาตกี *อิต.* เปลวไฟ.

ธาติ,-ตี *อิต.* แม่นม, แม่เลี้ยง.

ธาตีเจล *นป.* ผ้าอ้อม.

ธาตุ *อิต.* ธาตุ, สิ่งที่เป็นมูลเดิม, สภาวะที่เป็นต้นเดิม, แร่, สิ่งซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ร่างกายเป็นปกติอยู่ได้ (คือ ดิน, น้ำ, ลม, ไฟ); พระธาตุ (กระดูกของพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์); รากของคำ.

ธาตุก *ค.* มีธาตุ, ประกอบด้วยธาตุ.

ธาตุกถา *อิต.* ธาตุกถา, การอธิบายเกี่ยวกับเรื่องธาตุ, ชื่อคัมภีร์อภิธรรมเล่มที่สาม.

ธาตุกุจฺจิ *อิต.* มดลูก.

ธาตุกุสล *ค.* ผู้ฉลาดเฉียบแหลมในเรื่องธาตุ.

ธาตุโขภ *ป.* ความกำเริบแห่งธาตุ.

ธาตุฆร *นป.* ที่บรรจุพระธาตุ, เรือนพระธาตุ.

ธาตุเจติย *นป.* ธาตุเจดีย์,เจดีย์ที่บรรจุพระธาตุ.

ธาตุนานตฺต *นป.* ความเป็นต่าง ๆ กัน แห่งธรรมชาติหรือธาตุ.

ธาตุวิภาค *ป.* การแยกธาตุ, การจำแนกธาตุ; การแจกหรือแบ่งพระธาตุ.

ธานา *อิต.* ข้าวตอก, ข้าวเหนียว.

ธานิย ๑ *นป.*ความร่ำรวย, ทรัพย์สมบัติ; ๒ *ค.* ร่ำรวย, มีทรัพย์สมบัติ.

ธานี *อิต.* เมือง, เมืองหลวง.

ธาร, ธารก *ค.* ดู **ธร.**

ธารณ *นป.* การทรงไว้, การทรงจำ, การสวมใส่.

ธารณก *ป.* ลูกหนี้.

ธารณตา *อิต.* ดู **ธารณ.**

ธารา *อิต.* ธารา, ธารน้ำ, กระแสน้ำ, สายน้ำ, คมอาวุธ.

ธาราเคห *นป.* ห้องน้ำ.

ธาราธร *ป.* เมฆ.

ธาราสมฺปาต *ป.* สายฝน,ฝนตกหนัก, ท่อธาร.

ธารี *ค.* ดู **ธร.**

ธาเรติ *ก.* ทรงไว้, ดำรงไว้, ทรงจำ, ผู้สวมใส่.

ธาเรตุ *ป.* ผู้ทรงไว้, ผู้ดำรงไว้, ผู้ทรงจำ, ผู้สวมใส่.

ธาเรยฺย *นป.* พิธีแต่งงาน, การแต่งงาน.

ธาวติ *ก.* วิ่ง, วิ่งหนี, วิ่งเร็ว; ล้าง, ชำระ.

ธาวน *นป.* การวิ่ง.

ธาวี *ค.* ผู้วิ่ง.

ธิ ๑ *อิต.* ปัญญา, ความรู้;
๒ *อ.* น่าติเตียน !, ฤย !, ชิ !.

ธิกฺกต *ค.* ซึ่งสบประมาท, เกลียดชัง, ทำให้เลวลง, น่าติเตียน.

ธิติ *อิต.* ความทรงไว้, ความตั้งมั่น, ความมั่นคง, ความตั้งใจนแน่วแน่, ความเพียร, ความพยายาม, พลังงาน, ปัญญา.

ธิติมนฺตุ *ค.* ผู้มีความตั้งใจมั่น, ผู้มีความเพียร, ผู้มีปัญญา.

ธี *อิต.* ปัญญา.

ธีตลิกา, ธีติกา *อิต.* ตุ๊กตา.

ธีตุ *อิต.* ธิดา, ลูกสาว.

ธีตุกฺกาม *ค.* ผู้อยากมีลูกสาว, ผู้ปรารถนาอยากได้ลูกหญิง.

ธีตุธีตุ *อิต.* ลูกสาวของลูกสาว, หลานสาว.

ธีตุปติ *ป.* ลูกเขย, ผัวของลูกสาว.

ธีน *ค.* ผู้อาศัย, ผู้พึ่ง.

ธีมนฺตุ *ค.* ผู้มีปัญญา, ผู้ฉลาด.

ธียติ *ก.* (อันเขา) ถือหรือทรงไว้.

ธีร *ค.* ดู **ธีมนฺตุ.**

ธีวร *ป.* ชาวประมง, คนจับปลาเป็นอาชีพ.

ธุต, (ธูต) *กิต.* สบัดแล้ว, หวั่นไหวแล้ว, กำจัดแล้ว, ทำลายแล้ว.

ธุตงฺค *นป.* ธุดงค์, องคคุณเครื่องกำจัดกิเลส, การปฏิบัติของนักพรต.

ธุตธร *ค.* ผู้ถือธุดงค์, ผู้ปฏิบัติธุดงค์.

ธุตวต *นป.* การปฏิญาณตนเพื่อปฏิบัติธุดงค์.

ธุตวาท,-ที *ป.* ผู้กล่าวสอนเรื่องธุดงค์, ผู้ส่งเสริมการปฏิบัติธุดงค์.

ธุตตฺต *นป.* ความเป็นผู้มีกิเลสอันกำจัดแล้ว, ความเป็นผู้เรียบร้อย.

ธุตฺต,-ตก *ป.* นักเลง, นักเลงสกา, คนโกง, คนล่อลวง.

ธตฺตี,-ติกา *อิต.* ดู **ธุตฺต.**

ธุ (ธู) นน *นป.* การสบัด, การหวั่นไหว, การกำจัด, การทำลายละ (กิเลส).

ธุนาติ, ธุโนติ (ธูโนติ) *ก.* แกว่งไปมา, เคลื่อน, กำจัด, ทำลาย.

ธุปิต *ค.* ปิ้ง, จี่, ทำให้ร้อน.

ธุม *ป.* ต้นไม้.

ธุร ๑ *ป., นป.* ธุระ, กิจ, การงาน, หน้าที่, ความเพียร, แอก; ๒ *ค.* ใกล้, ติดต่อ.

ธุรคาม *ป.* หมู่บ้านใกล้ ๆ, บ้านใกล้เรือนเคียง.

ธุรตา *อิต.* ความเป็นผู้ไม่ย่อท้อต่อหน้าที่หรือการงาน.

ธุรโธรยฺห ป. สัตว์ผู้นำสัมภาระไป, วัวเทียมแอก.

ธุรนิกฺเขป *ป.* การเลิกงาน, การทอดทิ้งธุระ, การสลัดแอก.

ธุรนฺธร *ค.* ผู้ทรงไว้ซึ่งธุระการงาน, ผู้รับภาระหน้าที่, ผู้รับผิดชอบการงาน.

ธุรภตฺต *นป.* ภัตที่เขาให้เป็นประจำ.

ธุรโยตฺต *นป.* เชือกผูกแอก.

ธุรวนฺตุ *ค.* ผู้มีธุระการงาน,ผู้รับภาระหน้าที่.

ธุรวหน *นป.* การนำแอกหรือภาระหน้าที่.

ธุรวาหี *ป.* ดู **ธุรโธรยฺห.**

ธุรวิหาร *ป.* วิหารที่ใกล้เคียง, วัดที่ใกล้เคียง.

ธุรสมฺปคฺคาห *ป.* การยึดมั่นในภาระธุระ, การยึดมั่นในหน้าที่การงาน, การไม่ทอดทิ้งธุระหน้าที่.

ธุรสฺสห *ค.* ผู้ทนต่อหน้าที่การงาน, อดทนต่อการงาน.

ธุว ๑ *นป.*พระนิพพาน; ๒ *ค.* ยั่งยืน, มั่นคง เที่ยงแท้, ถาวร, คงที่; วิตก, ขี้ขลาด.

ธุวํ *อ.* ยั่งยืน, เที่ยงแท้, แน่นอน.

ธุวคามี *ค.* ซึ่งนำไปสู่พระนิพพาน, ซึ่งนำไปสู่ความเที่ยงแท้.

ธุวโจฬา *อิต.* หญิงมีผ้าซับในประจำ.

ธุวฏฺฐานิย *ค.* (รองเท้า) อันมีฐานะยั่งยืน, อันทนได้นาน.

ธุวธมฺม *ป.* ผู้บรรลุพระนิพพาน.

ธุวนาวา *อิต.* เรือประจำท่า, เรือที่ข้ามฟากไปมาเป็นประจำ, เรือจ้าง.

ธุวปณฺณตฺต *ค.* อันจัดแจงตกแต่งหรือปูลาดไว้เป็นประจำ.

ธุวภตฺต *นป.* ธุวภัต, ภัตที่จัดไว้เป็นประจำ.

ธุวยาคุ *อิต.* ธุวยาคู, ข้าวต้มหรือยาคูที่ให้เป็นประจำ.

ธุวโลหิตา *อิต.* หญิงมีโลหิตประจำ, หญิงมีประจำเดือน, หญิงมีระดู.

ธุวเสตุ *ป.* สะพานประจำ, สะพานถาวร (ซึ่งยื่นไปยังแม่น้ำลำคลองฯลฯ เช่น สะพานท่าน้ำหรือท่าเรือ).

ธุวสฺสว *ค.* ซึ่งไหลไปอยู่เป็นนิตย์, ซึ่งไหลออกเสมอ ๆ.

ธูต *กิต.* ดู **ธุต**.

ธูตงฺค *นป.* ดู **ธุตงฺค**.

ธูป *ป.* ธูป.

ธูปน *นป.* การอบหรือรมควัน, การจุดธูป, การปรุงรส.

ธูปายติ *ก.* บังหวนควัน, รมควัน.

ธูเปติ *ก.* อบหรือรมควันด้วยน้ำมัน, บังหวนควัน.

ธูม *ป.* ควันไฟ.

ธูมกาลิก *ค.* ชั่วระยะเวลาแห่งควัน, ชั่วระยะเวลาเผาศพ.

ธูมเกตุ *ป.* ไฟ, ดาวหาง, ดาวตก.

ธูมชาล *นป.* กลุ่มแห่งควัน.

ธูมเนตฺต *นป.* กล้องสูบบุหรี่.

ธูมนฺธ *ค.* มืดไปด้วยควันไฟ.

ธูมสิข *ป.* ไฟ.

ธูมายติ *ก.* รมควัน, บังหวนควัน, เป็นควันขึ้น, มืดมัว.

ธูมายนา *อิต.*การบังหวนควัน, การรมควัน.

ธูมายิตตฺต *นป.* การบังหวนควัน, การทำให้มืดมัว.

ธูลิ *อิต.* ธุลี, ฝุ่น.

ธูสร *ค.* สีเทา, สีมอ ๆ.

เธนุ *อิต.* แม่โคนม.

เธนุป *ป.* ลูกวัวที่ดูดนม.

เธยฺย *นป.* บ่วง, อำนาจ; การลงนาม, การเซ็นชื่อ.

เธวต *ป.* เสียงเหมือนม้าร้อง.

โธต *กิต.* ล้าง, ซาว, ชำระ.

โธน *ค.* ฉลาด, มีปัญญา, บริสุทธิ์.

โธปติ *ก.* ล้าง, ทำความสะอาด.

โธปน *นป.* การล้าง, การชำระ, การทำความสะอาด.

โธรยุห ๑ *ป.* สัตว์ที่สามารถเทียมแอกได้, สัตว์ที่นำภาระไป; ๒ *ค.* ซึ่งสามารถที่จะนำภาระไปหรือเทียมแอกได้.

โธรยุหวต *นป.* การนำธุระไปเป็นวัตร, ความเป็นสัตว์ที่นำภาระไป.

โธรยุหสีล *ค.* ชินต่อภาระหน้าที่, อดทนต่อธุระการงาน.

โธเรยฺย *ค.* ดู **โธรยุหสีล.**

โธว *ค.* อันล้าง, อันชำระ, อันทำให้สะอาด.

โธวติ *ก.* ล้าง, ซัก, ชำระ, ทำให้สะอาด, ทำให้หมดจด.

โธวน *นป.* การล้าง, การซัก, การชำระ, การทำให้สะอาด.

โธวิตุ *อ. (ปฐ., จตุ.)* การล้าง, การซัก, การชำระ, การทำให้สะอาด, การทำให้หมดจด; เพื่อล้าง, เพื่อซัก, เพื่อชำระ, เพื่อทำความสะอาด, เพื่อให้หมดจด.

น

น *อ.* ไม่; หามิได้.

นกุล *ป.* พังพอน.

นกฺก *ป.* เต่า.

นกฺขตฺต *นป.* นักษัตร, ดาว, ดาวฤกษ์, งานรื่นเริงตามฤดูกาล.

นกฺขตฺตกีฬน *นป.* การละเล่นในงานนักขัตฤกษ์, การเล่นฉลองตามฤดูกาล.

นกฺขตฺตกีฬา *อิต.* ดู **นกฺขตฺตกีฬน.**

นกฺขตฺตปถ *ป.* คลองแห่งนักษัตร, ท้องฟ้าในยามค่ำคืน.

นกฺขตฺตปาฐก *ป.* โหร; ผู้บอกฤกษ์, นักดาราศาสตร์.

นกฺขตฺตปีฬน *นป.* การเบียดเบียนแห่งนักษัตร, ชะตาตก, สิ้นชะตา.

นกฺขตฺตมาลา *อิต.* มาลาคือดาว, พวงดอกไม้คือดาว, กลุ่มดาว.

นกฺขตฺตโยค *ป.* การประกอบดาวฤกษ์, การผูกดวงชะตา.

นกฺขตฺตราชา *ป.* เจ้าแห่งนักษัตร, พระจันทร์.

นข *ป., นป.* เล็บ.

นขก, นขี *ค.* มีเล็บ, ประกอบด้วยเล็บ.

นค *ป.* ภูเขา.

นคร *นป.* นคร, เมือง.

นครก *นป.* เมืองเล็ก ๆ, นครน้อย ๆ.

นครกถา *อิต.* การพูดถึงเรื่องเมือง.

นครคุตฺติก *ป.* เจ้าเมือง, ผู้ครองเมือง, นายกเทศมนตรี.

นครวร *นป.* นครที่ประเสริฐ, เมืองที่ประเสริฐ, เมืองเจริญ.

นครวาสี *ป.* ผู้อยู่ในเมือง, ชาวเมือง.

นครวิถี *อิต.* นครวิถี, ถนนในเมือง, ทางเดินในเมือง.

นครโสธก *ป.* ผู้ทำความสะอาดเมือง.

นครโสภินี *อิต.* หญิงนครโสเภณี, หญิงงามเมือง, คนสวยประจำเมือง, หญิงแพศยา.

นครูปการิกา *อิต.* เมืองที่มีกำแพงล้อมรอบอย่างมั่นคง.

นครูปม *ค.* อันเปรียบด้วยนคร, อุปมาเหมือนคร.

นคฺค *ค.* เปลือย.
นคฺคจริยา *อิต.* การประพฤติเปลือย, การเปลือย.
นคฺคตฺต *นป.* ความเป็นผู้เปลือย, การเปลือยกาย.
นคฺคโภคฺค *ป.* ผู้มีการเปลือยเป็นสมบัติ, นักบวชเปลือยกาย.
นคฺคสมณ *ป.* สมณะเปลือย (พระเปลือยนิกายทิคัมพรของศาสนาเชน).
นคฺคิย *นป.* ดู **นคฺคตฺต**.
นงฺคล *นป.* ไถ.
นงฺคลกฏฺฐกรณ *นป.* การไถนา.
นงฺคลผาล *ป.* ผาล.
นงฺคลี *ค.* คนไถนา.
นงฺคลีสา *อิต.* งอนไถ.
นงฺคุฏฺฐ *นป.* หาง.
นงฺคุล *นป.* ดู **นงฺคุฏฺฐ**.
นจิร *ค.* ไม่นาน, สั้น.
นจิรสฺสํ *อ.* ไม่นาน.
นจฺจ *นป.*การฟ้อนรำ, การเต้นรำ.
นจฺจก *ค.* ผู้ฟ้อนรำ, การแสดง, ตัวละคร.
นจฺจฏฺฐาน *นป.* โรงละคร, สถานเต้นรำ.
นจฺจติ *ก.* ฟ้อนรำ, เต้นรำ, ร่ายรำ.
นจฺจน *นป.* การฟ้อนรำ, การเต้นรำ, ร่ายรำ.
นชฺชุห *ป.* นกโพระดก, นกดุเหว่า.
นฏ, นฏก, นฏฏ, นฏฏก, นตฺตก *ค.* คนฟ้อนรำ, นักเต้นรำ, ตัวละคร.
นฏติ *ก.* ฟ้อนรำ, เต้นรำ, แสดง.
นฏฺฐ *ค.* ฉิบหาย, เสียหาย, สูญเสีย.
นฏฺฐน *นป.* การฉิบหาย, การเสียหาย, การสูญเสีย.
นฏฺฐายิก *ค.* ผู้ล้มละลาย, ผู้ฉิบหาย.
นต *ค.* ซึ่งก้ม, ซึ่งน้อม, ซึ่งเอียง.
นติ *อิต.* การก้ม, การน้อม, การเอียง, การโค้ง, การโน้มลง.
นตฺต ๑ *นป.* กลางคืน; ๒ *นป.* การฟ้อนรำ, การเต้นรำ, การร่ายรำ, การแสดง.
นตฺตมาล *ป.*-ต้นกุ่ม, ไม้กะเช้า.
นตฺตุ *ป.* นัดดา, หลาน.
นตฺถิ *ก.* ไม่มี, ไม่อยู่.
นตฺถิก *ค.* ผู้ถือลัทธิว่าผลของบุญและบาปไม่มี.
นตฺถิกทิฏฺฐิ *อิต.* ความคิดเห็นว่าไม่มีหรือขาดสูญ.
นตฺถิกวาท,-วาที *ป.* ผู้มีปกติกล่าวว่าไม่มี, ผู้เชื่อในทฤษฎีที่ว่าไม่มีหรือขาดสูญ.
นตฺถิตา *อิต.* ความเป็นคืออันไม่มี, ความไม่มี, ความไม่ปรากฏ.
นตฺถิภาว *ป.* ดู **นตฺถิตา**.
นตฺถุ *อิต.* จมูก, ยานัตถุ์.
นตฺถุกมฺม *นป.*กรรมคือการนัตถุ์,การนัตถุ์ยา, การรักษาจมูกด้วยยานัตถุ์.
นตฺถุกรณี *อิต.* ผ้าเช็ดจมูก, ผ้าเช็ดหน้า, กล้องยานัตถุ์.
นทติ *ก.* บันลือ, แผดเสียง, คำราม, ร้อง.
นทน *นป.* การบันลือ, การแผดเสียง, การคำราม, การร้อง.
นทิต *นป.* เสียงคำราม, เสียงร้อง.
นที *อิต.* แม่น้ำ, นที.
นทีกุณฺช *ป., นป.* แอ่งน้ำ.

นทีกูล *นป.* ฝั่งนที, ฝั่งแห่งแม่น้ำ.
นทีตีร *นป.* ดู **นทีกูล.**
นทีทุคฺค *นป.* สถานที่ซึ่งเข้าไม่ถึงเพราะมีน้ำ, การหยั่งไปยากในแม่น้ำ, หล่ม.
นทีมาติก *ป.* ประเทศที่อาศัยน้ำ, เหมืองทดน้ำ, เหมืองฝาย.
นทีมุข *นป.* ปากแห่งแม่น้ำ, ปากน้ำ.
นทีวิทุคฺค *นป.* ดู **นทีทุคฺค.**
นทฺธ *ค.* ผูก, มัด, บิด, หุ้ม, ห่อ, สวม.
นทฺธิ, นทฺธี *อิต.* เชือกผูก, สายหนัง, ชะเนาะ.
นทฺยมฺพุชีวน *ค.* อาศัยน้ำ, มาแต่แม่น้ำ.
นนนฺทา *อิต.* น้องสาวของสามี, พี่น้องหญิงของผัว.
นนิกาม *ค.* ไม่เหมาะสม, ไม่ลงรอยกัน, ไม่ยินดีด้วย.
นนุ *อ.* มิใช่หรือ, บ้างหรือ. ใช่ไหม, อย่างไร, แน่แท้.
นนฺตก *นป.* ชิ้นเล็กชิ้นน้อย, เศษ, ผ้าขี้ริ้ว, ผ้าเปื้อน.
นนฺท,นนฺทก *ค.* ยินดี, เพลิดเพลิน, รื่นเริง, บันเทิง, พอใจ.
นนฺทติ *ก.* ยินดี, เพลิดเพลิน, รื่นเริง, บันเทิง, พอใจ.
นนฺทน *นป.* ความยินดี, ความเพลิดเพลิน, ความรื่นเริง, ความบันเทิง, ความพอใจ; ชื่อสวนในเมืองสวรรค์, ชื่อสวนพระอินทร์.
นนฺทนา *อิต.* ดู **นนฺทน.**
นนฺทา *อิต.* สระพระอินทร์.
นนฺทิ *อิต.* ความยินดี, ความเพลิดเพลิน, ความรื่นเริง, ความบันเทิง, ความพอใจ, ความอยาก.
นนฺทิกฺขย *ป.*ความหมดสิ้นไปแห่งความอยาก.
นนฺทิชห *ป.* การละความเพลิดเพลิน, สละความสนุกสนาน.
นนฺทิภว *ป.* ความมีอยู่,ความดำรงแห่งความเพลิน, ความเพียบพร้อมไปด้วยความเพลิดเพลิน.
นนฺทิมุขี *ค.* มีดวงหน้าส่องถึงความยินดี ปรีดา, มีหน้าแสดงความร่าเริงแจ่มใส.
นนฺทิราค *ป.* ความยินดีและความกำหนัด, ความกำหนัดด้วยความยินดี.
นนฺทิสโยชน *นป.* การผูกมัดด้วยความอยาก.
นนฺทิสมุทยน *นป.* ความก่อตั้งขึ้นแห่งความยินดี, เหตุให้เกิดความเพลิน.
นนฺที ๑ *ค.* ดู **นนฺท** ๒ *อิต.* ดู **นนฺทิ.**
นนฺธติ ก. ผูก, มัด, รึงรัด, บิด, หุ้ม, ห่อ.
นนฺธิ *อิต.* เชือกผูก, สายหนัง, ชะเนาะ.
นปุ๎สก *ป. นปุงสกลิงค์,* ไม่ปรากฏเพศชาย เพศหญิง, บัณเฑาะก์, กะเทย, ขันที.
นภ *ป., นป.* ฟ้า, ท้องฟ้า, หมอก.
นโภคต *ค.* ขึ้นบนฟ้า, โผล่จากฟ้า.
นม *ป., นป.* การนอบน้อม, นับถือ.
นมกฺการ *นป.* การกระทำความนอบน้อม, การไหว้.
นมตก *นป.* ชิ้นผ้า (ที่ตัดด้วยศัสตรา).
นมติ *ก.* นอบน้อม, ก้มกราบ, ไหว้.
นมน *นป.* ตั้งชื่อ.
นมนา *อิต.* การน้อมไป.

นมสฺสติ *ก.* นมัสการ, เคารพ, ไหว้.
นมสฺสน *นป.* การนมัสการ, การเคารพ, การกราบไหว้, การนับถือ.
นมสฺสนา, นมสฺสา *อิต.* ดู **นมสฺสน.**
นมสฺสิตุ *อ. (ปฐ.,จตุ.)* การนอบน้อม, การเคารพ; เพื่อนอบน้อม, เพื่อเคารพ.
นมสฺสิยา *อิต.* ดู **นมสฺสน.**
นมิต *ค.* น้อมแล้ว, นอบน้อมแล้ว, เคารพแล้ว, สามารถแล้ว.
นมุจิ *ป:* ผู้ทำลาย, ความตาย, ชื่อของมาร.
นโม *อ.* ขอความนอบน้อมของข้าพเจ้าจงมี, ไหว้.
นมฺมทา *อิต.* ชื่อแม่น้ำในอินเดีย.
นย *ป.* นัย, การสั่งสอน, แผนการ, ลักษณะ, วิธี, การแนะนำ.
นยติ *ก.* นำ, แนะนำ, สั่งสอน.
นยน *นป.* การนำไป, นัยน์ตา.
นยนาวุธ *ป., นป.* ผู้มีตาเป็นอาวุธ, อาวุธของพระยม.
นยปีฐี *ป.* กระดานสกาหรือหมากรุก.
นยฺหติ *ก.* ผูก, มัด, ห่อ, ปิด.
นยฺหน *นป.* การผูก,การมัด,การห่อ, การปิด.
นร *ป.* นระ, คน, มนุษย์, ผู้ชาย.
นรก ๑ *ป.* นรก, ทุคติ, สถานที่ทรมานผู้ทำความชั่วซึ่งตายไปแล้ว ; ๒ *ป.* เหว.
นรกคฺคิ *ป.* ไฟนรก, เพลิงแห่งความชั่ว.
นรกงฺคาร *ป.* ถ่านไฟนรก,เพลิงแห่งความชั่ว.
นรท *นป.* โกฐชฎามังสี, ยาขี้ผึ้ง.
นรเทว *ป.* นรเทพ, พระเจ้าแผ่นดิน.
นรปติ *ป.* นฤบดี, ผู้เป็นใหญ่แห่งคน, พระเจ้าแผ่นดิน.
นรวร *ป.* คนประเสริฐ, พระพุทธเจ้า.
นรวาหน *ป.* ท้าวกุเวร.
นรวีร *ป.* คนกล้า, พระพุทธเจ้า.
นรสีห *ป.* มนุษย์ใจสิงห์, พระพุทธเจ้า.
นราธม *ป.* คนชั่ว, คนเลว.
นราธิป *ป.* พระเจ้าแผ่นดิน.
นราสภ *ป.* ผู้องอาจ, ผู้ประเสริฐ, ผู้นำ, พระพุทธเจ้า.
นรินฺท *ป.* จอมแห่งนระ, พระเจ้าแผ่นดิน.
นริสฺสร *ป.* ดู **นรินฺท.**
นรุตฺตม *ป.* ผู้ประเสริฐ, ผู้สูงสุด, ผู้ประเสริฐในหมู่คน.
นล *ป.* ไม้อ้อ, ไม้เลา.
นลกลาปี *ป.* ฟ่อนไม้อ้อ.
นลการ *ป.* ช่างสาน.
นลคฺคิ *ป.* ไฟแห่งไม้อ้อ, ไฟที่เกิดจากไม้อ้อ.
นลทณฺฑก *นป.* ก้านไม้อ้อ; หลาวที่ทำด้วยไม้อ้อ.
นลมย *ค.* ซึ่งกระทำด้วยไม้อ้อ, สำเร็จด้วยไม้อ้อ.
นลวน *นป.* ป่าไม้อ้อ.
นลสนฺนิภ *ค.* มีสีงามเหมือนสีไม้อ้อ.
นลเสตุ *ป.* สะพานไม้อ้อ.
นลาคาร *ป., นป.* เรือนไม้อ้อ.
นลาฏ *ป.* หน้าผาก.
นลาฏนฺต *ป.* ขอบหน้าผาก, ริมผม.
นลาฏมณฺฑล *นป.* บริเวณรอบ ๆ หน้าผาก.

นลาฏิกา *อิต.* ทำหน้านิ่วคิ้วขมวด, หน้าบึ้ง, บึ้ง.
นลาต *ป.* ดู **นลาฏ.**
นลิน *ป., นป.* บัว, น้ำ.
นลินี *อิต.* กอบัว, สระบัว, สระน้ำ.
นว *ค.* ใหม่; หนุ่ม; เก้า.
นวก *นป.* หมวดเก้า; ค. ผู้มาใหม่, ผู้มีอายุน้อยกว่า.
นวกตร *ค.* ใหม่กว่า, อ่อนกว่า.
นวกมฺม *นป.* นวกรรม, งานใหม่, การก่อสร้าง, การซ่อมแซม.
นวกมฺมาธิฏฺฐายี *ค.* ผู้ควบคุมการก่อสร้าง.
นวกมฺมิก *ค.* ผู้ทำการก่อสร้าง, ผู้ชำนาญในการก่อสร้าง, ช่างก่อสร้าง.
นวโกวาท *ป.* คำสอนผู้บวชใหม่.
นวงฺค *ค.* มีองค์เก้า, มีส่วนเก้า, มีเก้าอย่าง.
นวงฺคสตฺถุสาสน *นป.* คำสอนของพระศาสดามีองค์เก้าได้แก่ (๑) **สุตฺต** (๒) **เคยฺย** (๓) **เวยฺยากรณ** (๔) **คาถา** (๕) **อุทาน** (๖) **อิติวุตฺตก** (๗) ชาตก (๘) **อพฺภูตธมฺม** (๙) **เวทลฺล**
นวนีต *นป.* เนยสด, เนยข้น.
นวม *ค.* ที่เก้า.
นวมาลิกา *อิต.* มะลิซ้อน, ชบาซ้อน.
นวมี *อิต.* ดิถีที่เก้าของเดือนทางจันทรคติ.
นวารหคุณ *ป.* พระพุทธคุณ ๙, พระคุณของพระพุทธเจ้าผู้อรหันต์ ๙ ประการ.
นวิย *ค.* ควรแก่การสรรเสริญ.
นวุติ *อิต.* เก้าสิบ.
นวุติย *ค.* อันควรค่าเก้าสิบ, มีราคาเก้าสิบ.
นสฺสติ *ก.* พินาศ, ฉิบหาย, ทำลาย, สูญหาย, ถึงจุดจบ.
นสฺสน *นป.* ความพินาศ, ความฉิบหาย, ความทำลาย, สูญหาย.
นหาต, (นฺหาต) *กิต.* อาบแล้ว.
นหาตก, (นฺหาตก) *ค.* ผู้อาบ.
นหาน, (นฺหาน) *นป.* การอาบน้ำ.
นหานกาล *ป.* เวลาอาบน้ำ.
นหานโกฏฺฐก *ป.* ซุ้มน้ำ, ห้องน้ำ.
นหานครุก *ค.* หนักในการอาบน้ำ, ชอบอาบน้ำ, นิยมการอาบน้ำ.
นหานจุณฺณ *นป.* จุณสำหรับอาบน้ำ, เครื่องลูบไล้, เครื่องทา, ผงสำหรับถูตัวเวลาอาบน้ำ.
นหานติตฺถ *นป.* ท่าที่อาบน้ำ, ท่าน้ำ.
นหานิย *นป.* ดู **นหานจุณฺณ.**
นหาปก *ป.* ผู้อาบน้ำให้.
นหาปน *นป.* การอาบ, การล้าง.
นหาปิต ๑ *ป.* ช่างตัดผม, ช่างโกนหนวด, ผู้อาบให้; ๒ *กิต.* อาบน้ำให้แล้ว.
นหาเปติ *ก.* อาบน้ำให้, ให้อาบน้ำ.
นหามี,-ปี *ค.* ดู **นหาปก.**
นหายติ, (นฺหายติ) *ก.* อาบน้ำ, ล้างน้ำ, ล้าง.
นหายน *นป.* การอาบน้ำ, การล้าง.
นหายิตุ *อ. (ปฐ., จตุ.)* การอาบ, การล้าง; เพื่ออาบ, เพื่อล้าง.
นหารุ, (นฺหารุ) *นป., อิต.* เอ็น, เส้นเอ็น.
นหุต *นป.* นหุต, หนึ่งหมื่น, จำนวนหนึ่งหมื่น.
นห *ป.* ต้นอ้อ, หลอด, ท่อ, กล้อง.
นหกลาป *ป.* ช่างสาน.

นพการ *ป.* ฟ่อนไม้อ้อ.
นพปี *ป.* ฟ่อนไม้อ้อ.
นพปี *ป.* ปลาช่อน.
นพมีณ,-มีน *ป.* กุ้ง, ปลากด.
นพาคาร *ป., นป.* กระท่อมทำด้วยต้นอ้อ.
นพิน *นป.* ดอกบัว.
นฺยาย ๑ *ป.* ดู **นย**; ๒ *ป.* ระบบปรัชญาอินเดียสายหนึ่งใน ๖ สาย.
นฺยาส *ป.* วางลง, หย่อนลง, นำไปข้างหน้า.
นาก *ป.* สวรรค์.
นาค *ป.* นาค, งูใหญ่, ช้างพลาย, ผู้ประเสริฐ, ต้นนากพุด, ต้นกากะทิง, กะถินพิมาน.
นาคทนฺต ๑ *นป.* ขอแขวนซึ่งทำด้วยงา, ขอที่ติดผนัง, ไม้หลัก; ๒ *ป.* งาช้าง.
นาคทนฺตก *นป.* ดู **นาคทนฺต** ๑.
นาคนาฏก *ป.* งูนักฟ้อน, นักฟ้อนคือง, งูที่ใช้แสดงกล.
นาคนาสูรุ *อิต.* (หญิง)มีขาอ่อนเหมือนงวงช้าง.
นาคปุปฺผ *นป.* ดอกกากะทิง, ดอกนากพุด, ดอกกะถินพิมาน.
นาคพล *นป., ค.* กำลังแห่งช้าง; มีกำลังเท่ากับช้าง, มีกำลังเพียงดังกำลังแห่งช้าง.
นาคพลา *อิต.* แตงหนู, มะกอก, เถาวัลย์.
นาคภวน *นป.* นาคพิภพ, ภพของนาค, ที่อยู่ของนาค, นาคโลก.
นาคมาณวก *ป.* นาคมาณพ, ชายหนุ่มนาค, นาคหนุ่ม.
นาคมาณวิกา *อิต.* นาคมาณวิกา, หญิงสาวนาค, นางนาค.
นาคมาลิกา *อิต.* ต้นกากะทิง, ต้นกะถินพิมาน.
นาคร, (นาคริก) *ค.* ผู้อยู่ในเมือง, ชาวเมือง, อย่างชาวเมือง, สุภาพ, อ่อนโยน.
นาคราช *ป.* นาคราช, ราชาแห่งนาค, พญานาค, พญางู.
นาครุกฺข *ป.* ดู **นาคมาลิกา**.
นาคลตา *อิต.* เถาพลู.
นาคโลก *ป.* ดู **นาคภวน**.
นาควตฺต *นป.* นาควัตร, วัตรของนาค, ข้อประพฤติประจำของนาค.
นาควตฺติก *ค.* มีวัตรอย่างวัตรของนาค.
นาควน *นป.* ป่าไม้กากะทิง, ป่ากะถินพิมาน; ป่าที่มีช้าง, ป่าช้าง.
นาควนิก *ป.* พรานผู้ชำนาญป่าช้าง.
นาควลฺลิกา, นาควลฺลี *อิต.* ดู **นาคลตา**.
นาควสา *อิต.* ต้นแตงหนู.
นาควีถิ *นป.* คราด.
นาคโสณฺฑ *ป.* งวงช้าง.
นาคหต *ป.* ผู้ฆ่าช้าง, ผู้ประหารช้าง.
นาคาธิปติ *ป.* เจ้าของนาค,ผู้ทรงทิศตะวันตก, ท้าววิรูปักษ์.
นาคาปโลกิต *นป.* การเหลียวดูของช้าง (คือกลับทั้งตัว), ลักษณะอย่างหนึ่งของพระพุทธเจ้า.
นาฏก ๑ *ป.* ตัวละคร, นักฟ้อน, นักเต้นรำ, นักแสดง, ๒ *นป.* การแสดง, การละคร.
นาฏกิตฺฉี, (นาฏิกา) *อิต.* นักฟ้อนหญิง, นางละคร.

นาฏย *นป.* การดีด, การสี, การตี, การเป่า, การขับ, การร้อง.

นาฏยรส *ป.* รสแห่งนาฏยะมี ๙ อย่างคือ (๑) **สิงฺคาร** ความรัก. (๒) **กรุณา** ความเอ็นดู. (๓) **วีร** ความพากเพียรอาจหาญ. (๔) **อพฺภูต** ความอัศจรรย์. (๕) **หสฺส** ความร่าเริง. (๖) **ภย** ความกลัว. (๗) **สนฺต** ความสงบ. (๘) **วิภจฺฉ** ความเห็นแจ้ง. (๙) **รุทฺธ** ความโกรธ.

นาถ *ป.* การป้องกัน, การคุ้มครอง, ที่พึ่ง, ผู้เป็นที่พึ่ง, การคุ้มครอง, การรักษา, พระพุทธเจ้า.

นาถกรณ *นป.* การกระทำที่พึ่ง.

นาถติ *ก.* ป้องกัน, คุ้มครอง, รักษา,เป็นที่พึ่ง.

นาท *ป.* บันลือ, ร้อง, แผดเสียง, เสียงร้อง.

นาทิ *อิต.* ดู **นาท.**

นาธติ *ก.* ปรารถนา, อยากได้.

นานตา *อิต.* ความเป็นต่าง ๆ กัน, ของแปลกๆ, ของนานาชนิด.

นานตฺต *นป.* ดู **นานตา.**

นานตฺตกาย *ค.* มีร่างกายเป็นของต่าง ๆ กัน.

นานา *อ.* นานา, ต่าง ๆ, ไม่เหมือนกัน, เว้นเสีย, ทิ้งแล้ว.

นานากรณ *นป.* การกระทำต่าง ๆ, ความต่างกัน.

นานาโคตฺต *ค.* มีโคตรแตกต่างกัน, มีตระกูลต่าง ๆ กัน, มีเหล่ากอต่าง ๆกัน.

นานาจิตฺต *ค.* มีจิตใจแตกต่างกัน, มีความคิดไม่เหมือนกัน.

นานาชจฺจ *ค.* มีชาติกำเนิดต่าง ๆกัน, มีหลายชาติ.

นานาชน *ป.* ชนต่าง ๆ, คนหลายพวก.

นานาติตฺถิย *ค.* มีนานาลัทธิ, มีหลายลัทธิหรือศาสนา.

นานาธิมุตฺติกตา *อิต.* ความเป็นต่าง ๆ กัน แห่งอัธยาศัย, ความต่าง ๆ กันแห่งความโน้มเอียง.

นานาปการ *ค.* มีประการต่าง ๆ,สลับซับซ้อน.

นานารตฺต *ค.* มีสีต่าง ๆ, มีต่าง ๆ สี.

นานารส *ป.* รสต่าง ๆ.

นานารูป *ค.* มีรูปต่าง ๆ, มีหลายอย่าง.

นานาวาท *ป.* การกล่าวต่าง ๆ กัน, ความคิดเห็นแตกต่างกัน.

นานาวาส *ค.* มีวาทะต่าง ๆ กัน; ความคิดเห็นไม่เหมือนกัน.

นานาวิธ *ค.* มีอย่างต่าง ๆ, มีชนิดต่าง ๆ.

นานาสังวาส *ป.,ค.* การอยู่ร่วมโดยมีธรรมวินัยต่างกัน, มีสังวาสต่างกัน.

นานาสังวาสก *ค.*ผู้อยู่ร่วมในธรรมวินัยต่างกัน, ผู้อยู่ในคณะต่างกัน.

นาภิ, นาภี *อิต.* สะดือ, ท้อง;ดุมเกวียน, ดุมรถ.

นาม ๑ *นป.* นาม, ชื่อ, สิ่งไม่มีรูปเช่น วิญญาณ, ๒ *อ.* มีชื่อ, ชื่อว่า.

นามก *ค.* มีนาม, มีชื่อ, โดยชื่อ.

นามกมฺม *นป.* การตั้งชื่อ, การให้ชื่อ.

นามกรณ *นป.* ดู **นามกมฺม.**

นามคหณ *นป.*การรับเอาชื่อ,การถือเอาซึ่งชื่อ.

นามโคตฺต ชื่อและตระกูล; สายตระกูลบรรพบุรุษ.

นามเธยฺย, นามเธย ๑ *นป.* การตั้งชื่อ, ๒ *ค.* มีชื่อ.
นามปท *นป.* บทนามนาม.
นามมตฺต *ค.* สักแต่ว่าชื่อ, เป็นเพียงชื่อ, มีแต่ชื่อ.
นาเมติ *ก.* ก้ม, นอบนบ, ไหว้, กราบ, ให้น้อมลง.
นายก *ป.* นายก; ผู้นำ, หัวหน้า, พระพุทธเจ้า.
นายเร *ก.* รู้, ทราบ, เข้าใจ.
นายิกา *อิต.* นายิกา, หญิงผู้นำหรือเป็นหัวหน้า.
นารก *ป.* สัตว์นรก.
นารงฺค *ป.* ส้ม, มะแว้ง, หมาก, หนาม.
นาราจ *ป.* กรงเหล็ก; อาวุธที่ทำด้วยเหล็ก, ลูกศร, หอกซัด, แหลน, หลาว.
นาราจวลย *ป., นป.* กำไลหรือปลอกคอทำด้วยเหล็ก.
นารี *อิต.* นารี, ผู้หญิง, นาง.
นาล *นป.* ก้าน, ลำต้น, หลอด, ท่อ, กล้อง.
นาลํ *อ.* ไม่พอ, ไม่สมควร.
นาลิ *อิต.* ทะนาน, มาตราตวง, ปัตถะ ๑ หรือแล่ง ๑, ก้าน.
นาลิปฏฺฏ *ป.* หมวก.
นาวา *อิต.* เรือ.
นาวาติตฺถ *นป.* ท่าเรือ.
นาวาสญฺจาร *ป.* การเที่ยวทางเรือ, ท่าเรือ.
นาวาสญฺจรณ *นป.* ดู **นาวาสญฺจาร.**
นาวิก *ป.* คนเรือ, นายเรือ, กลาสีเรือ, คนอยู่ในเรือ.
นาวิกี *อิต.* คนเรือผู้หญิง, หญิงผู้อยู่ในเรือ.
นาวุติก *ค.* มีอายุได้ ๙๐ ปี.
นาส *ป.* ความเสื่อม, ความฉิบหาย, ความทำลาย, ความตาย.
นาสน *นป.* การฆ่า, การประหาร, การทำลาย, การทำให้ฉิบหาย, การขับไล่.
นาสา *อิต.* จมูก, งวงช้าง.
นาสาปุฏ *ป.* กระพุ้งจมูก, รูจมูก.
นาสารชฺชุ *อิต.* เชือกร้อยจมูก.
นาสาวาต *ป.* ลมทางจมูก, ลมหายใจ.
นาสิก *ค.* มีในจมูก, มีจมูก.
นาสิกา *อิต.* นาสิก, จมูก.
นาสิกาโรค *ป.* โรคแห่งจมูก, ไข้หวัด, มองคร่อ (โรคหลอดลมพอง ไอมาก).
นาสิตก *ค.* ผู้ถูกนาสนะ, ถูกขับไล่, ถูกไล่หนี.
นาเสติ *ก.* ฆ่า, ประหาร, ทำลาย, ทำให้ฉิบหาย, ขับไล่.
นาห *นป.* เกราะ, เสื้อเกราะ.
นาฬ *ป.* ลำต้น, หลอด, ท่อ, กล้อง, ก้าน.
นาฬาคิริ *ป.* ช้างนาฬาคีรี.
นาฬิ *อิต.* ทะนาน, เครื่องตวง; ลำต้น, กล้อง, หลอด.
นาฬิกา *อิต.* ลำต้น, หลอด, ขวด.
นาฬิกาคพฺภ *ป.* ห้องยาว.
นาฬิกายนฺต *นป.* นาฬิกา.
นาฬิเกร ๑ *ป.* ต้นมะพร้าว; ๒ *นป.* มะพร้าว.
นาฬิเกริก *ค.* อันเนื่องด้วยต้นมะพร้าว, ซึ่งมีต้นมะพร้าว.
นาฬิโกทน *ป.* ข้าวสุกนาฬีหนึ่ง, ข้าวสุกจากข้าวสารทะนานหนึ่ง.
นาพินฺธม *ป.* ช่างทอง.

นาฬิปฏฺฏ *ป.* หมวก.
นาฬี *อิต.* ดู **นาฬิ.**
นาฬีปฏฺฏ *ป.* ดู **นาฬิปฏฺฏ.**
นาฬีมตฺต *ค.* ประมาณทะนานหนึ่ง.
นิ *อ.* เข้า, ลง, ออก, ไม่มี.
นิกจฺจ *นป.* ปลอม, ฉ้อโกง, หลอกลวง.
นิกฏ, นิกฏฺฐ ๑ *นป.* ที่ใกล้เคียง, บ้านใกล้เรือนเคียง; ๒ *ค.* ใกล้, ใกล้เคียง; นำลง.
นิกณฺณิก *ค.* อันลับหู, อันกระซิบกระซาบ.
นิกต *ค.* ชั่ว, คด, โกง, หลอกลวง.
นิกติ *อิต.* ปลอม, ฉ้อ, โกง, หลอกลวง.
นิกนฺต *ค.* ซึ่งตัด.
นิกนฺตติ *ก.* ตัด, โค่น.
นิกนฺติ *อิต.* ตัณหา, ความอยากได้, ความมักมาก, ความใคร่.
นิกร *ป.* ฝูง, กลุ่ม, หมู่, พวก,ประชุม,มหาชน.
นิกรณา *อิต.* ดู **นิกติ.**
นิกส *ป.* หินลับมีด, หินฝนทอง.
นิกโรติ *ก.* ปราบพยศ,ฆ่าน้ำใจ,หลอกลวง,โกง.
นิกสาว *ค.* ปราศจากอาสวะ, บริสุทธิ์.
นิกาม *นป.* ความใคร่, ความอยากได้, ความมักมาก.
นิกามนา *อิต.* ดู **นิกนฺติ.**
นิกามลาภี *ค.* ผู้ได้ตามความใคร่, ผู้ได้โดยง่าย, ผู้ได้มาโดยไม่ลำบาก.
นิกาเมติ *ก.* ต้องการ,ปรารถนา,ใคร่อยากได้.
นิกาย *ป.* นิกาย, ฝูง, หมู่, พวก, กองการรวบรวม, เรือน.
นิการ *ป.* การรับใช้, บริการ, ถ่อมตน.
นิกาส ๑ *ป.* เพื่อนบ้าน, ที่ใกล้เคียง, ๒ *ค.* ในคำว่า "สนฺนิกาส=คล้าย, เหมือน, ใกล้เข้าไป"
นิกาสี *ค.* ดู **นิกาส.**
นิกิฏฺฐ *ค.* ต่ำช้า, เลวทราม, ชั่ว.
นิกิณฺณ *ค.* เก็บไว้อย่างมิดชิด, ซ่อนไว้, บังไว้.
นิกุชฺช *ค.* คว่ำ, ไม่หงาย, โยนทิ้ง.
นิกุชฺชติ *ก.* คว่ำ, งอเข้า, โค้งเป็นวง.
นิกุญฺช *ป., นป.* หุบเขา, ซอกเขา, กอไม้, เถาวัลย์, ที่ปกคลุมด้วยไม้เถา.
นิกูชติ *ก.* ร้องเสียงแหลม, ส่งเสียงร้องด้วยความยินดี,คุยอย่างสนุก.
นิกูชิต *ค.* ซึ่งร้องเสียงแหลม, ซึ่งส่งเสียง.
นิกูฏ *ป., นป.* มุม, ที่สุด, ยอด.
นิเกต, นิเกตน *นป.* อาคาร, ที่อยู่, ที่อาศัย, บ้าน, เรือน.
นิเกตวนฺตุ *ค.* ผู้มีบ้าน, มีที่อยู่อาศัย,ผู้อยู่บ้าน.
นิเกตวาสี *ค.* ผู้อาศัยอยู่ในบ้านหรือในสำนัก.
นิเกตสยน *ค.* ดู **นิเกตวาสี.**
นิเกตสารี *ค.* ผู้เที่ยวไปตามบ้าน, ผู้เที่ยวไปในบ้าน.
นิเกตี *ค.* ผู้มีบ้าน, ผู้อาศัยอยู่ในบ้าน.
นิกฺกงฺข *ค.* ไม่มีความสงสัย, หมดความสงสัย, ไว้ใจได้.
นิกฺกงฺขา *อิต.* การไม่มีความสงสัย.
นิกฺกฑฺฒติ *ก.* ฉุด, คร่า,ลาก,ดึง,ไล่หนี,ขับไล่.
นิกฺกฑฺฒนา *อิต.* การฉุด, การคร่า, การลากการดึง, การขับไล่.
นิกฺกฑฺฒิ *ค.* อัน . . . ฉุดคร่าออกแล้ว.

นิกฺกณฺฏก *ค.* ไม่มีหนาม, หมดเสี้ยนหนาม, ไม่มีข้าศึกศัตรู.

นิกฺกทฺทม *ค.* ไม่มีโคลน, ไม่มีตม, ปราศจากเปือกตม.

นิกฺกม *ป.* การก้าวออก, การออกไป, ความพยายามไม่หยุดยั้ง.

นิกฺกมติ *ก.* ก้าวต่อไป, พยายาม.

นิกฺกย *นป.* การไถ่คืน.

นิกฺกรุณ *ค.* ปราศจากความกรุณา, ไม่มีความเอ็นดู.

นิกฺกรุณตา *อิต.* ความเป็นผู้ปราศจากความกรุณา, ความไม่มีความเอ็นดู.

นิกฺกรุณา *อิต.* ดู **นิกฺกรุณตา.**

นิกฺกสาว *ค.* ดู **นิกสาว.**

นิกฺกาม,-มี *ค.* ปราศจากกาม,ไม่มีความใคร่, หมดความอยาก.

นิกฺการณ *ค.* ไม่มีเหตุ, ปราศจากเหตุ.

นิกฺกิณติ *ก.* ซื้อกลับมา, ไถ่คืน.

นิกฺกิณฺณ *ค.* กระจัดกระจาย, เกลื่อนกล่น.

นิกฺกิเลส *ค.* ปราศจากกิเลส, หมดกิเลส, ไม่มีความเศร้าหมอง, บริสุทธิ์.

นิกฺกุชฺช *ค.* คว่ำ, ไม่หงาย, โค่น, โยนทิ้ง.

นิกฺกุชฺชติ *ก.* คว่ำ, งอเข้า, โค้งเป็นวง.

นิกฺกุชฺชิต *ค.* อัน...คว่ำแล้ว.

นิกฺกุชฺเชติ *ก.* คว่ำ, งอเข้า, โค้งเป็นวง.

นิกฺกุฏ *ค.* ซึ่งไม่หลอกลวง, ซึ่งไม่โกหก.

นิกฺเกสสีส *ค.* ผู้มีศีรษะปราศจากผม, มีหัวล้าน.

นิกฺโกธ *ค.* ผู้ไม่มีความโกรธ.

นิกฺโกสชฺช *ค.* ผู้ไม่มีความเกียจคร้าน, ผู้ขยัน

นิกฺข *ป., นป.* ลิ่ม, แท่ง, ชิ้น, มาตราชั่งหนัก ๒๕ ธารณะ; เครื่องประดับ, ทอง.

นิกฺขนฺต *ค.* ออกไปแล้ว, จากไปแล้ว.

นิกฺขม *ป.* การออกไป, การจากไป.

นิกฺขมติ *ก.* ออกไป, ก้าวไป, จากไป, ออกบวช.

นิกฺขมน *นป.* ดู **นิกฺขม.**

นิกฺขมนีย *ป.* ชื่อของเดือน, เดือนสาวนะ, (ระหว่างเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม).

นิกฺขมิตุ *อ. (ปฐ.,จตุ.)* การก้าวไป, การออกไป, การออกบวช, เพื่อก้าวไป.

นิกฺขาเมติ *ก.* ให้ออกไป, การถ้าวไป, การจากไป.

นิกฺขิต *ป.* พนักงานคลัง.

นิกฺขิตฺต ๑ *กิต.* เก็บไว้แล้ว, วางไว้แล้ว, ๒ *ค.* ผู้ได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่รับผิดชอบ, ผู้ได้รับแต่งตั้งให้รับผิดชอบ.

นิกฺขิปติ *ก.* วางไว้, เก็บไว้, เลิก, ถอน, บอกคืน.

นิกฺเขป *ป.* การวางลง, การเหวี่ยง, การทิ้ง, การสละ, การสรุปความ.

นิกฺเขปน *นป.* ดู **นิกฺเขป.**

นิขณติ, นิขนติ *ก.* ขุด, ฝัง, ตั้งลง.

นิขาต *ค.* ซึ่งขุด, ซึ่งฝัง.

นิขาทน *นป.* การเจาะ, เหล็กสะกัด, เหล็กแหลม, จอบ, สิ่ว.

นิขิล *ค.* ทั้งหมด, โดยสิ้นเชิง.

นิขีณ *ค.* ศูนย์, สิ้นไป, หมดไป.

นิคจฺฉติ *ก.* เข้าไป, เข้าถึง, มาถึง, ผ่านไป, บรรลุ.

นิคณฺฐ *ป.* นิครนถ์, ผู้เปลือย, นักบวชศาสนาเชน.

นิคณฺฐี *อิต.* ดู **นิคณฺฐ.**

นิคติ *อิต.* เคราะห์กรรม, สถานะ, สภาวะ, ภาวะ, พฤติการณ์, ความประพฤติ.

นิคท *ป.* โวหาร, ความกล่าว, เสียง.

นิคม *ป.*นิคม,หมู่บ้าน,ตำบลเมือง,ตลาด,เวท.

นิคมน *นป.* คำนิคม, บทส่งท้าย, บทสรุปการอธิบาย, การกล่าวอ้าง.

นิคล *ป.* เครื่องผูกตีนช้าง, โซ่ใส่ตีนช้าง, ปลอกตีนช้าง.

นิคห *ป.* ดู **นิคล.**

นิคาท *ป.* ดู **นิคท.**

นิคาฬฺหิก *ค.* อันจมลง. อันหมก, อันติดยึด.

นิคูหติ *ก.* ปกปิด, ซ่อน, อำพราง, แอบแฝง.

นิคูหน *นป.* การปกปิด, การซ่อน, การอำพราง, การแอบแฝง.

นิคฺคจฺฉติ *ก.* ออกไป, จากไป, เดินตามไป, ตรงไปยัง, เข้าถึง.

นิคฺคณฺฐิ *ค.* อันปราศจากปม.

นิคฺคณฺหาติ *ก.* ตำหนิ, ติเตียน, ข่ม, บังคับไว้, จับไว้.

นิคฺคต *ค.* อันออกไป, ซึ่งไปปราศ; ซึ่งเคราะห์ร้าย.

นิคฺคติก *ค.*มีเคราะห์กรรมร้าย,ซึ่งเคราะห์ร้าย, อันเลวร้าย, ซึ่งทุกข์ยาก.

นิคฺคม *ป.*, **นิคฺคมน** *นป.* การออกไป, การจากไป, การออกมา, บทสรุป.

นิคฺคยฺห *ค.* อัน . . . พึงตำหนิ, พึงข่ม, ซึ่งควรแก่การติเตียนหรือข่ม.

นิคฺคยฺหติ *ก.* อัน . . . ตำหนิ, ติเตียน, ข่ม, ถูกตำหนิ, ถูกข่ม.

นิคฺคยฺหวาที *ค.* ผู้พูดตำหนิ, ผู้พูดข่ม, ผู้กล่าวโทษ.

นิคฺคห *ป.* การตำหนิ, การติเตียน, การข่ม, การกล่าวโทษ.

นิคฺคหณ *ค.* อันปราศจากการยึดถือ, ซึ่งไม่ยึดถือ.

นิคฺคหณตา *อิต.* การข่ม, การรั้ง, การหน่วงเหนี่ยว, การควบคุม.

นิคฺคหิต ๑ *นป.* นิคหิต, พยัญชนะ คือ ◌ं มีเสียงออกทางจมูก; ๒ *ค.* อัน . . . ตำหนิแล้ว, . . . ติเตียนแล้ว, . . . ข่มแล้ว, ซึ่งถูกติเตียนแล้ว.

นิคฺคเหตพฺพ *ค.*ซึ่งควรแก่การติเตียนหรือข่ม, อัน . . . พึงติเตียนหรือข่ม.

นิคฺคาหก *ค.* ผู้ติเตียน, ผู้ข่มขู่, ผู้กดขี่.

นิคฺคิลติ *ก.* กลืนลงไป, ขยอกลงไป.

นิคฺคุณ *ค.* ซึ่งปราศจากคุณความดี, เลว.

นิคฺคุณฺฑิ,-ฑี *อิต.* ไม้ย่านทราย, พุ่มไม้.

นิคฺคุมฺพ *ค.* ไม่มีพุ่มไม้, ปราศจากพุ่มไม้, โล่งเตียน.

นิคฺฆาตน *นป.* การฆ่า, การประหาร, การทำลาย.

นิคฺโฆส ๑ *ป.* การส่งเสียง, การร้อง, การตะโกน, เสียงกึกก้อง; ๒ *ค.* ซึ่งไม่มีเสียง, ซึ่งเงียบเสียง.

นิโครฺธ *ป.* ต้นนิโครธ, ต้นไทร.

นิโครฺธปกฺก *นป.* ลูกไทรสุก.

นิโครธปริมณฺฑล ๑ *นป.* ปริมณฑลหรือบริเวณของต้นไทร; ๒ *ค.* มีปริมณฑลเหมือนปริมณฑลแห่งต้นไทร.

นิฆ ๑ *ป.* โกรธ, สับสน, วุ่นวาย, ยุ่งยาก; ๒ *นป.* การฆ่า, การประหาร, การทำลาย.

นิฆสฺ *ป.* การถู, ขัดสี, เสียดสี.

นิฆสฺสติ *ก.* ถู, ขัดสี, เสียดสี, ทำให้สะอาด.

นิฆสฺสน *นป.* ดู **นิฆสฺ.**

นิฆณฺฑุ *ป.* พจนานุกรมว่าด้วยศัพท์ที่เป็นไวพจน์, นิฆัณฑุศาสตร์ ว่าด้วยชื่อสิ่งของมีต้นไม้เป็นต้น.

นิฆาต *ป.* ผู้ประหาร, ผู้ทำลาย, ผู้ฆ่า.

นิฆาติ *อิต.* การฆ่า, การทำลาย, การทำให้พินาศ.

นิงฺก *ป.* เนื้อชนิดหนึ่ง, กวาง.

นิจย *ป.* การสะสม, การรวบรวม, ทรัพย์สมบัติ.

นิจิต *ค.* สั่งสมแล้ว, รวบรวมแล้ว.

นิจินาติ *ก.* สะสม, รวบรวม, ก่อ.

นิจุล *ป.* ไม้จิก, พืช.

นิจฺจ *อ.* เป็นนิตย์, ประจำ, เสมอ ๆ, เที่ยง, แท้, อย่างแน่นอน.

นิจฺจ ๑ *ค.* เป็นนิตย์, เที่ยง, มั่นคง, แน่นอน, ยั่งยืน, สืบต่อ; ๒ *นป.* ความมากมาย, ความเหลือล้น.

นิจฺจกาลํ *อ.* ดู **นิจฺจ.**

นิจฺจตา *อิต.* ความเป็นของเที่ยง, ความเป็นของแท้, ความเป็นของยั่งยืน, ความถาวร.

นิจฺจตฺต *นป.* ดู **นิจฺจตา.**

นิจฺจทาน *นป.* การให้ทานเป็นนิตย์.

นิจฺจภตฺต *นป.* ภัตที่ให้เป็นนิตย์.

นิจฺจมฺม *ค.* มีหนังออกแล้ว, ไม่มีหนัง.

นิจฺจล *ค.* ไม่หวั่นไหว, ไม่เคลื่อน, คงที่.

นิจฺจสญฺญา *อิต.* ความสำคัญหมายว่าเที่ยง, แน่นอน.

นิจฺจสญฺญี *ค.* มีความสำคัญหมายว่าเที่ยงหรือแน่นอน.

นิจฺจสีล *นป.* ศีลซึ่งรักษาอยู่เป็นนิตย์.

นิจฺจิตฺตก *ค.* ผู้ไม่มีความนึกคิด, ผู้ปราศจากจิตคิดถึง, ผู้ไม่ทันคิด.

นิจฺโจล *ค.* ผู้ปราศจากเครื่องนุ่งห่ม, ผู้ไม่มีเสื้อผ้า, ผู้เปลือยกาย.

นิจฺฉนฺท *ค.* ผู้ปราศจากความพอใจ, ผู้ไม่มีความพอใจ.

นิจฺฉย *ป.* การชี้ขาด, การตัดสิน, การแก้ปัญหา, การตั้งใจแน่วแน่.

นิจฺฉรณ *นป.* การปล่อยออก, การซ่านออก, การฟุ้งไป, การเปล่ง, การช่วยให้มีอิสระ.

นิจฺฉรติ *ก.* ปล่อยออก, สลัดออก, ซ่านออก, เปล่งออก, ฟุ้งไป, ออกจาก.

นิจฺฉาต *ค.* ไม่หิวกระหาย, ไม่อยาก, หมดอยาก, พอใจ.

นิจฺฉาเทติ *ก.* เขย่า, สั่น, แกว่งไปมา.

นิจฺฉาเรติ *ก.* ปล่อยออก, สลัดออก, เปล่งออก, พูด.

นิจฺฉิต *ค.* อันชี้ขาด, ซึ่งตัดสิน, ซึ่งตั้งใจแน่วแน่.

นิจฺฉิทฺท *ค.* ไม่มีช่อง, ไม่มีรู.

นิจฺฉินาติ *ก.* พิจารณา, สอบสวน.

นิจฺฉุทฺธ *ค.* อัน . . . ทิ้งแล้ว, ถูกสละทิ้ง.
นิจฺฉุธติ *ก.* โยนออกไป, ทิ้ง, สละเลิก.
นิจฺฉุธน *นป.* การโยนทิ้ง, สละเลิก, ไล่ออกไป.
นิจฺโฉเทติ *ก.* ดู **นิจฺฉาเทติ.**
นิช *ค.* เป็นของตนเอง.
นิชน *นป.* การซัก, การล้าง,การทำให้สะอาด.
นิชเทส *ป.* ประเทศของตนเอง.
นิชฺชฏ *ค.* หมดความยุ่งยาก, หลุดออก, แก้ออก.
นิชฺชร ๑ *ป.* เทวดา; ๒ *ค.* ซึ่งไม่ชรา, อันไม่เก่า, ซึ่งไม่คร่ำคร่า, อันไม่เสื่อม.
นิชฺชเรติ *ก.* ทำลาย, ล้างผลาญ.
นิชฺชาเลติ *ก.* ให้ดับ, ดับไฟ.
นิชิคีสติ *ก.* ปรารถนาอย่างแรงกล้า,อยากได้.
นิชิคีสน *นป.* ความปรารถนาอย่างแรงกล้า, อยากได้.
นิชิคีสนตา *อิต.* ดู **นิชิคีสน.**
นิชิคีสิตุ *ค.* ผู้ปรารถนาอย่างแรงกล้า, อยากได้.
นิชฺชิณฺณ ค. ซึ่งแก่, ซึ่งคร่ำคร่า, ซึ่งหมดแรง.
นิชฺชิต *ค.* ซึ่งชนะ, ไม่แพ้.
นิชฺชิวฺห ๑ *ป.* ไก่ป่า; ๒ *ค.* ซึ่งไม่มีลิ้น.
นิชฺชีว *ค.* ซึ่งไม่มีชีวิต, หมดชีวิต, ปราศจากชีวิต.
นิชฺชีวต *ค.* ดู **นิชฺชีว.**
นิชฺฌตฺติ ๑ *ค.* อันดับ, ซึ่งสงบ, ซึ่งระงับ, ๒ อิต. ความเห็น, ความเข้าใจ, ความประจักษ์แจ้ง.
นิชฺฌปน *นป.* การบวงสรวง, การยกโทษให้.**นิชฺฌร** *ป.* ทางน้ำตก.
นิชฺฌาน *นป.* ดู **นิชฺฌตฺติ.**
นิชฺฌาปน *นป.* ดู **นิชฺฌปน.**
นิชฺฌาปย *ค.* มีความพินิจพิจารณา, มีความพินิจพิเคราะห์.
นิชฺฌาเปติ *ก.* ให้เอออวย, ให้ตกลง, ให้ปลงใจ.
นิชฺฌาม *ค.* อันถูกเผา, ซึ่งถูกผลาญ.
นิชฺฌามตณฺห *ค.* ผู้ถูกตัณหาเผาผลาญ, ผู้อันตัณหาแผดเผา,ผู้มีความอยากมาก.
นิชฺฌามตณฺหิก *ค.* ดู **นิชฺฌามตณฺห.**
นิชฺฌายติ *ก.* ตรึกตรอง, คิด; หมดไป,สิ้นไป; ถูก (ความทุกข์) แผดเผา.
นิชฺฌายน *นป.* การเผาผลาญ, การทำให้หมดไป.
นิฏฺฐ *ค.* อันอาศัย, พึ่งพิง, จดจ่อ.
นิฏฺฐา *อิต.* ความสำเร็จ, ที่สุด, จบ, ความตกลง, ความหมดไป, การหายไป, การตกอันดับ.
นิฏฺฐาติ *ก.* จบลง, หมด, สิ้นสุด, สำเร็จ.
นิฏฺฐาน *นป.* ความสมบูรณ์, ความสำเร็จ, การจบลง.
นิฏฺฐาปิต *ค.* ซึ่งให้สำเร็จ, ซึ่งให้เสร็จ, ซึ่งให้จบ.
นิฏฺฐาเปติ *ก.* ให้สำเร็จ, ให้เสร็จ, ให้จบ.
นิฏฺฐิต *ค.* ซึ่งสำเร็จ, อันเสร็จสิ้น, ซึ่งจบ.
นิฏฺฐุภติ *ก.* ถ่ม, บ้วน, ขากเสลด, บ้วนน้ำลาย.
นิฏฺฐุภน *นป.* การถ่ม, การบ้วน, การขากเสลด, การบ้วนน้ำลาย.

นิฏฺฐุร *ค.* หยาบคาย, โหดร้าย, รุนแรง, แข็ง, กระด้าง, สาหัส.

นิฏฺฐุริย *นป.* ความหยาบคาย, ความโหดร้าย, ความรุนแรง, ความแข็งกระด้าง.

นิฏฺฐุรี *ค.* ดู **นิฏฺฐุร.**

นิฑฺฑ *นป.* รัง, รังนก, ที่พักผ่อน.

นิฑฺฑายติ *ก.* ตัดออก, ถอนออก, สะสาง.

นิฑฺฑาเปติ *ก.* ให้ตัดออก, ให้ถอนออก, ให้สะสาง, ให้ถอนขึ้น.

นิฑฺเฑติ *ก.* สางออก, ตัดออก.

นิฑฺฑ *นป.* รัง, รังนก; สถานที่, ที่พักผ่อน, ที่นั่ง; เก้าอี้.

นิณฺณย *ป.* การตัดสิน, การพินิจพิเคราะห์, ความตระหนักแน่น, ความตกลงใจ.

นิณฺหาต *ค.* ซึ่งสะอาด, อันบริสุทธิ์.

นิตมติ *ก.* มีดมน, เหนื่อยอ่อน, ลำบาก.

นิตมฺพ *ป., นป.* เอว, ตะโพก; ไหล่ภูเขา, ลาดภูเขา, เทือกเขา, เหว.

นิตมฺมติ *ก.* ดู **นิตมติ.**

นิตาเพติ *ก.* เฉี่ยว, ตี, ทุบ, ต่อย.

นิติ *อิต.* การแนะนำ, แบบแผน, ตัวอย่าง, ขนบธรรมเนียม.

นิตฺตณฺห *ค.*ไม่มีความอยาก,ปราศจากตัณหา, หมดความทะยานอยาก.

นิตฺตทฺทน *นป.* ทำให้อ่อนเพลีย.

นิตฺตล *ค.* กลม.

นิตฺตาเรติ *ก.* ให้ข้าม, ให้พ้น, ให้ก้าวล่วง, ให้ผ่านไป.

นิตฺติณ *ค.* ซึ่งไม่มีหญ้า, ปราศจากหญ้า.

นิตฺติณฺณ *ค.*ซึ่งข้ามได้แล้ว,อันผ่านพ้นไปแล้ว.

นิตฺตุทน *นป.*การเจาะ,การแทง,การตำ,การไช.

นิตฺเตช *ค.* ซึ่งไม่มีเดช, ซึ่งหมดอำนาจ; อายเหนียม.

นิตฺถนน *นป.* การส่งเสียง, การคร่ำครวญ, การทอดถอน.

นิตฺถนาติ *ก.* ส่องเสียง, คร่ำครวญ, คราง, ทอดถอน.

นิตฺถรณ *นป.* การข้ามไป, การผ่านไป, การก้าวล่วง, การจบลง, การทำสำเร็จ; การทอดถอน, การสลัดทิ้ง.

นิตฺถรติ *ก.* ข้ามไป, ผ่านไป, ก้าวล่วง, จบลง, ทำสำเร็จ; ทอดถอน, สลัดทิ้ง.

นิตฺถาร *ป.* การข้ามไป, การผ่านไป, การทำให้สำเร็จลุล่วงไป, การชำระ.

นิตฺถาเรติ *ก.* ดู **นิตฺตาเรติ.**

นิตฺถุน *นป.* การส่งเสียง, การครวญคราง, การสะอึกสะอื้น; การตำหนิติเตียน, การด่าว่า, การนินทา.

นิตฺถุนาติ *ก.* ดู **นิตฺถนาติ.**

นิตฺถุนน *นป.* ดู **นิตฺถุน.**

นิท *ป.* ยาพิษ.

นิทสฺสติ *ก.* ชี้แจง, แสดง, อธิบาย.

นิทสฺสน *นป.* อุทาหรณ์, ตัวอย่าง, การเปรียบเทียบ, การชี้แจง, เครื่องหมาย.

นิทสฺสิต *ค.* อัน. . .ชี้แจงแล้ว, อัน...อธิบายแล้ว, อัน...แสดงแล้ว, ซึ่งถูกอ้างถึงแล้ว.

นิทสฺเสติ *ก.* ชี้แจง, อธิบาย, แสดงความหมาย, แนะนำ.

นิทหก *ค.* ผู้เก็บ, ผู้รักษา (จีวร).

นิทหติ *ก.* ฝากไว้, ฝังไว้, ตั้งไว้.

นิทาฆ *ป.* ความแห้งแล้ง, ความร้อน, ฤดูร้อน, เหงื่อ.

นิทาน *นป.* นิทาน, เหตุ, เรื่อง, ต้นเหตุ, การอ้างถึง, คำเล่าเรื่อง, เรื่องนิยาย.

นิทานกถา *อิต.* การเล่าเรื่อง, การปรารภ, การกล่าวถึงเรื่องเดิม.

นิทานโ *อ.* โดยอาศัย, เนื่องมาจาก, ต่อจาก, ลำดับ.

นิทานวจน *นป.* ดู **นิทานกถา.**

นิทาหก *ค.* ดู **นิทหก.**

นิทิทฺธิกา *อิต.* มะอึก.

นิทฺท *นป.* ถ้ำ, รู, ช่อง, โพรง.

นิทฺทนฺต *นป.* ความหลับ.

นิทฺทย *ค.* หมดความกรุณา, ปราศจากความเอื้อเฟื้อ, ไม่สงสาร, โหดร้าย.

นิทฺทร *ค.* ไม่มีความกระวนกระวาย, ไม่เดือดร้อน, ไม่มีความทุกข์, ปราศจากความกลัว.

นิทฺทส *ป.* การชี้แจง, การแสดงออก, การจำแนกออกพรรณนา, การแนะนำ.

นิทฺทา *อิต.* นิทรา, ความหลับ, การนอนหลับ.

นิทฺทาน *นป.* การตัดขาด, การเอาออก, การโยกย้าย, การทำลาย.

นิทฺทายติ *ก.* ประพฤติหลับ, หลับ, นอนหลับ.

นิทฺทายน *นป.* ดู **นิทฺทา.**

นิทฺทายิตุ *ค.* คนนอนหลับ.

นิทฺทาราม *ค.* ผู้ยินดีด้วยการนอน, ผู้พอใจในการนอน.

นิทฺทารามตา *อิต.* ความเป็นผู้ยินดีในการนอน, ความมักมากในการนอน.

นิทฺทาลุ *ค.* ผู้มากด้วยการนอน, ผู้เห็นแก่นอน, ผู้นอนขี้เซา.

นิทฺทาสีลี *ค.* ดู **นิทฺทาลุ.**

นิทฺทิฏฺส *ค.* ชี้แจง, แสดง, อธิบาย.

นิทฺทิสติ *ก.* แสดง, ชี้แจง, อธิบาย.

นิทฺทุกฺข *ค.* ไม่มีความทุกข์, หมดความเดือดร้อน.

นิทฺเทส *ป.* ดู **นิทฺทส.**

นิทฺโทส *ค.* ไม่มีโทษ, ไม่มีความผิด, บริสุทธิ์, ปราศจากความรังเกียจ.

นิทฺธน *ค.* ไม่มีทรัพย์, (จน, เข็ญใจ,ทุกข์ยาก).

นิทฺธนฺต *ค.* ซึ่งขจัดแล้ว, ถูดปัดเป่าออกแล้ว, ซึ่งสะอาด.

นิทฺธมติ *ก.* ขจัดออก, ปัดออก, เป่าออก, สะอาด, บริสุทธิ์.

นิทฺธมน *นป.*, **นิทฺธมนา** *อิต.* การขจัดออก, การระบายออก,การทดน้ำ;คลอง, เหมือง.

นิทฺธาเปติ *ก.* โยนทิ้งไป, ขับไล่ออกไป.

นิทฺธารณ *นป.* ไม่ทั่วไป, จำเพาะ, เฉพาะ, การระบุ, การเจาะจงลงไป.

นิทฺธาเรติ *ก.* ระบุ, จำเพาะ, เจาะจง.

นิทฺธุน,นิทฺธุนน *นป.* การกำจัด, การถอนออก, การสลัดออก.

นิทฺธุนาติ *ก.* กำจัด, ถอนออก, สลัดออก.

นิทฺธุนิย *นป.* การหลอกลวง,มายา, เล่ห์กล.

นิทฺธูปน *ค.* ซึ่งไม่มีกลิ่นหอม, ซึ่งไม่อบกลิ่น, ซึ่งไม่รมควัน.

นิทฺโธต *ค.* ซึ่งล้างแล้ว, อันซักแล้ว, อันชำระแล้ว, อันลับแล้ว, อันสะอาด, บริสุทธิ์.

นิทฺโธวติ *ก.* ล้าง, ซัก, ชำระ, ทำให้สะอาด, บริสุทธิ์.

นิธน ป., นป. ความตาย.

นิธาน *นป.* การวางไว้, การฝากไว้, การฝังไว้, การเก็บรักษาไว้, การซ่อนไว้.

นิธานวนฺตุ *ค.* ผู้มีทรัพย์สมบัติที่เก็บฝังตั้งไว้.

นิธาเปติ *ก.* ให้ฝังไว้, ให้ตั้งไว้.

นิธาย *กิต.* ตั้งไว้แล้ว, ฝังไว้แล้ว, เก็บไว้แล้ว.

นิธิ *ป.* ทรัพย์อันบุคคลฝังไว้, ขุมทรัพย์, สมบัติ.

นิธิกุมฺภี *อิต.* หม้อบรรจุทรัพย์ฝังไว้, หม้อสมบัติ.

นิธินิธาน *นป.* การเก็บทรัพย์ไว้, การฝังทรัพย์ไว้.

นิธิมุข *ป., นป.* ทรัพย์ที่ประเสริฐ, ทรัพย์ที่มีค่า.

นิธียติ *ก.* อัน...เก็บไว้, การฝังไว้.

นิธุร *ป., นป.* กำไล, สร้อย.

นิเธติ *ก.* ดู **นิทหติ.**

นินท, นินาท *ป.* เสียง.

นินฺทติ *ก.* ตำหนิ, ติเตียน, ด่าว่า, นินทา.

นินฺทา *อิต.* นินทา, ตำหนิ, ติเตียน, หาความ, ใส่โทษ.

นินฺทิต *ค.* ถูกนินทา, น่าตำหนิ, ซึ่งอัน. . . ติเตียนแล้ว, ถูกกล่าวหา, ถูกใส่โทษ.

นินฺทิย *ค.* ดู **นินฺทิต.**

นินฺน *ค.* ลึก, ลุ่ม, ต่ำ, ที่ราบลุ่ม.

นินฺนคา *อิต.* แม่น้ำ.

นินฺนต *ค.* ซึ่งน้อมลง, ซึ่งโค้งลง, ซึ่งเอนลง.

นินฺนตา *อิต.* ความต่ำ, ความเอียง, ความเท.

นินฺนหุตฺต *นป.* มาตรานับจำนวนสูงเท่ากับ ๑๖,๐๐๐,๐๐๐^{๕} หรือ ๑ มีศูนย์ตามหลัง ๓๕ ตัว.

นินฺนาท *ป.* เสียงบันลือ, ความกึกก้อง, ทำนองเพลง.

นินฺนาทิ *ป.* เสียงคล่อง, เสียงไม่ติดขัด.

นินฺนาที *ค.* มีเสียงบันลือลั่น, มีเสียงอึกทึก.

นินฺนามี *ค.* อันโน้มลง, อันน้อมลง.

นินฺนาเมติ *ก.* น้อมลง, ก้มลง, โค้ง, แลบออก.

นินฺนีต *ค.* ถูกนำลงไป, ถูกนำไป, ถูกพาไป, แห้งแล้ง, หมดจด.

นินฺเนชก *ป.* คนซักฟอก, ช่างซัก, ช่างฟอก.

นินฺเนติ *ก.* นำไป, พาไป; แห้งแล้ง, หมดจด; ทำให้เหือดแห้ง.

นินฺเนตุ *ป.* ผู้นำ; ผู้ตัดสิน, ผู้ชี้ขาด, ผู้พิจารณา.

นินฺหาต *ค.* ดู **นิณฺหาต.**

นิป *ป., นป.* หม้อน้ำ.

นิปก *ค.* ผู้มีปัญญา, ผู้ฉลาด, ผู้เฉียบแหลม.

นิปกฺก *ค.* ต้ม, เดือด, สุก, แก่.

นิปจฺจ *กิต.* ตกลงแล้ว, หล่นลง.

นิปจฺจการ *ป.* ความถ่อมตัว, ความเคารพ, ความเชื่อฟัง, ความสุภาพ, ความนับถือ, ความช่วยเหลือ.

นิปจฺจวาที *ค.* ผู้กล่าวทับถม, ผู้กล่าวกดขี่, ผู้กล่าวให้ตกต่ำ.

นิปชฺชติ *ก.* นอน, นอนลง, เอนกาย, หลับ.

นิปชฺชน *นป.* การนอน, การหลับ.

นิปชฺชเปติ *ก.* ให้นอน, ให้หลับ, ให้จมลง, ฝัง.

นิปฺป *ป.* ปาฐะ, การสอน, ความฉลาด, การเรียน, การหัดอ่าน.

นิปตติ *ก.* ตก, หล่น, ล้ม.

นิปนฺน *ค.* นอนแล้ว, หลับ.

นิปลาวิต *ค.* ซึ่งลอยน้ำ, ซึ่งลอยอยู่ในน้ำ.

นิปาก *ค.* อันเจริญเต็มที่, อันสุกเต็มที่.
นิปาฐ *ป.* ดู **นิปฐ.**
นิปาต *ป.* การตกลง, การล้มลง, การหล่น; คำประเภทหนึ่ง ซึ่งไม่เปลี่ยนแปลงรูป เรียกทางไวยากรณ์ว่า "อัพยยศัพท์" ; ชื่อคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาคัมภีร์หนึ่ง.
นิปาตก *ค.* ซึ่งแบ่งออกเป็นตอน ๆ.
นิปาตน *นป.* การตกในระหว่าง, การตก, การล้ม, การหล่น, การเข้านอน.
นิปาตี *ค.* ซึ่งตก, ซึ่งล้ม, อันเร่เข้าใส่, ซึ่งเข้านอน.
นิปาเตติ *ก.* ให้ตก, ให้ล้ม, ให้หล่น.
นิปาน *นป.* ที่ขังน้ำ, รางน้ำสำหรับสัตว์.
นิปุณ ๑ *นป.* พระนิพพาน; ๒ *ค.* มีฝีมือ, ฉลาดหลักแหลม, ชำนาญ, สำเร็จ, ละเอียด.
นิปุ่ปการ *ค.* แปลก ๆ, ต่าง ๆ; หมดรส, ไร้ประโยชน์.
นิปุ่ปกุก *ค.* ต้ม, เดือด, สุก, แก่.
นิปุ่ปชฺชติ *ก.* สำเร็จ, เกิดขึ้น, ปรากฏ.
นิปุ่ปญฺญ *ค.* ซึ่งไม่มีปัญญา, โง่.
นิปุ่ปติ *ก.* ตกไป, ตกหล่น, ล้มลง, เข้าไป.
นิปุ่ปตฺต *ค.* ซึ่งปราศจากปีก, ซึ่งไม่มีปีก (นก), อันปราศจากใบ, อันไม่มีใบ (ไม้).
นิปุ่ปตฺติ *อิต.* ความสำเร็จ.
นิปุ่ปเทส *ค.*ซึ่งรวมกัน,ซึ่งไม่แยกออกจากกัน.
นิปุ่ปนฺน *ค.* ซึ่งสำเร็จแล้ว.
นิปุ่ปปญฺจ *ค.* ซึ่งไม่มีความยุ่งยากหรือความเนิ่นช้า, ซึ่งปราศจากกิเลสเครื่องเนิ่นช้า.
นิปุ่ปภ *ค.*ซึ่งไม่มีแสง,ซึ่งปราศจากแสงสว่าง.
นิปุ่ปริยาย *ค.* ไม่แตกต่าง, ไม่อ้อมค้อม, แน่ชัด, ตรงไปตรงมา, สิ้นเชิง.
นิปุ่ปลาป *ค.* ไม่พูดพร่ำ, ไม่พูดมาก.
นิปุ่ปลิโพธ *ค.* อันไม่มีข้อขัดข้อง, ซึ่งไม่มีอุปสรรค, ซึ่งไม่กังวล.
นิปุ่ปาเทติ *ก.* ให้สำเร็จ.
นิปุ่ปาป *ค.* ซึ่งไม่มีบาป, หมดความชั่ว.
นิปุ่ปาว *ป.* การปัด, การฝัด, การโปรย, การทำให้สะอาด.
นิปุ่ปิติก *ค.* ลูกไม่มีพ่อ, ผู้ไม่มีบิดา.
นิปุ่ปิปาส *ค.* ซึ่งไม่มีความกระหายหรือความอยากได้.
นิปุ่ปีติก *ค.*ซึ่งไม่มีบิดา,ซึ่งไม่มีปีติความยินดี.
นิปุ่ปีพน *นป.* การบีบคั้น, การกดขี่, การเบียดเบียน.
นิปุ่ปีเพติ *ก.* บีบคั้น, กดขี่, เบียดเบียน.
นิปุ่ปุริส *ค.* ไม่มีบุรุษ, ไม่ใช่บุรุษ.
นิปุ่เปสิก *ป.* การกระโดด, การสะดุ้ง, การตกใจ; นักเล่นกล.
นิปุ่เปสิกตา *อิต.* การเล่นกล, อุบายโกง.
นิปุ่โปฐน *นป.* การตี, การโบย, การบด, การกด, การขยี้, การทำลาย.
นิปุ่ผล *ค.* ซึ่งไม่มีผล.
นิปุ่ผลิต *ค.* ซึ่งแตก,ซึ่งทำลาย, ซึ่งแยกออก.
นิปุ่ผวิต *ค.* ดู **นิปลาวิต.**
นิปุ่ผชฺชติ *ก.* ดู **นิปุ่ปชฺชติ.**
นิปุ่ผชฺชน *นป.* การเกิดผล, ความสำเร็จ, ความสมบูรณ์.
นิปุ่ผตฺติ *อิต.* ดู **นิปุ่ผชฺชน.**
นิปุ่ผตฺติก *ค.* ผู้มีความสำเร็จ.

นิปฺผนฺน *ค.* ซึ่งสำเร็จแล้ว.
นิปฺผาณิตตฺต *นป.* ความเป็นผู้หรือสิ่งที่ปราศจากน้ำตาลหรือน้ำอ้อย.
นิปฺผาทก *ค.* ผู้ผลิต, ผู้ประดิษฐ์, ผู้สร้างขึ้น, เครื่องผลิต.
นิปฺผาทน *นป.* การผลิต, การประดิษฐ์, การทำให้สำเร็จ.
นิปฺผาทิต *ก.* ซึ่งผลิต, ซึ่งทำให้สำเร็จ.
นิปฺผาทิตุ *ค.* ผู้ผลิต, ผู้ประดิษฐ์, สร้างขึ้น.
นิปฺผาตุ *ค.* ผู้ผลิต, ผู้ประดิษฐ์, ผู้ทำให้สำเร็จ.
นิปฺผาเทติ *ก.* ผลิต, ประดิษฐ์, ทำให้สำเร็จ, สร้างขึ้น.
นิปฺผาเทตุ *ค.* ดู **นิปฺผาทิตุ.**
นิปฺโผฏน *นป.* ดู **นิปฺโปฐน.**
นิปฺโผเฏติ *ก.* ตี, โบย, ทุบ, ต่อย, บด, ขยี้, ทำลาย.
นิพทฺธ *ค.* เนือง ๆ, สืบต่อกันไป, ยั่งยืน; เป็นที่รบกวนใจ, ผูก, มัด.
นิพนฺธ *อ.* เนือง ๆ , เสมอ, เป็นประจำ.
นิพนฺธ *ป.* ความผูกพัน, การยึดมั่น, การรัดรึง, ติดต่อกันไป; การรบเร้า.
นิพนฺธติ *ก.* ผูก, มัด, รัดรึง, รบเร้า; ตระเตรียม.
นิพนฺธน *นป.* ดู **นิพนฺธ.**
นิโพธติ *ก.* เอาใจใส่, สมใจ, ผูกพัน.
นิโพเธติ *ก.* ปลุก, ทำให้ตื่น.
นิพฺพ *นป.* ชายคา.
นิพฺพงฺก *ค.* ซึ่งไม่คด, ซึ่งไม่งอ,ซึ่งไม่โค้ง, ตรง.
นิพฺพชฺเชติ *ก.* ขว้างทิ้ง, ละ, หลีกเลี่ยง.
นิพฺพฏฺฏ *ค.* ไม่มีเมล็ด, ปราศจากเมล็ด.
นิพฺพฏฺเฏติ *ก.* ย้ายไป, เคลื่อนไป, เอาออก.
นิพฺพตฺต *ค.* อุบัติขึ้น, เกิดขึ้น, สำเร็จ.
นิพฺพตฺตก *ค.* ซึ่งเกิดขึ้น, ซึ่งผลิตขึ้น, อันประดิษฐ์ขึ้น.
นิพฺพตฺตติ *ก.* เกิดขึ้น, อุบัติขึ้น, ผลิตขึ้น, สำเร็จ.
นิพฺพตฺตน *นป.* การเกิด, การเกิดขึ้น, การอุบัติ, การผลิต.
นิพฺพตฺตนก *ค.* ดู **นิพฺพตฺตก.**
นิพฺพตฺตาปน *นป.* การถอดแบบ, การถ่ายทอดเอาไว้, การสืบพันธุ์.
นิพฺพตฺติ *อิต.* ดู **นิพฺพตฺตน.**
นิพฺพตฺติต *ค.* ซึ่งสำเร็จ, ซึ่งอุบัติแล้ว.
นิพฺพตฺตี *ค.* ซึ่งเกิด, ซึ่งอุบัติ.
นิพฺพตฺเตติ *ก.* เกิด, อุบัติ, ผลิต; ประสบ; ประพฤติ, ปฏิบัติ.
นิพฺพน *ค.* ซึ่งปราศจากป่าไม้, อันโล่งเตียน, อันปราศจากความอยากได้.
นิพฺพนถ *ค.* ซึ่งปราศจากความมักมาก, ซึ่งหมดความอยากได้, อันไม่มีความรักใคร่. (ดู **นิพฺพน** ด้วย)
นิพฺพนฺธติ *ก.* ดู **นิพนฺธติ.**
นิพฺพสน *ค.* ผ้าที่ใช้แล้ว, ผ้าที่เขาทิ้งแล้ว, ผ้าบังสุกุล.
นิพฺพหติ *ก.* ดึงออก, ถอนออก.
นิพฺพาณ *นป.* พระนิพพาน, การดับ, การทำลาย, ความสงบเย็น.
นิพฺพาติ *ก.* พัด, ทำให้เย็น, ทำให้หมดความเร่าร้อน, ดับกิเลส, ดับทุกข์.
นิพฺพาตุ *อ.* ความเย็น, ความดับ, เพื่อดับ.

นิพฺพาน *นป.* ดู **นิพฺพาณ.**

นิพฺพานคมน *ค.* ซึ่งนำไปสู่พระนิพพาน.

นิพฺพานธาตุ *อิต.* นิพพานธาตุ, ธาตุแห่งความสงบเย็น.

นิพฺพานนินฺน *ค.* อันน้อมเข้าสู่นิพพาน, ซึ่งมุ่งต่อพระนิพพาน, อันหนักในพระนิพพาน.

นิพฺพานปฏิสญฺยุต *ค.* อันปฏิสังยุตด้วยนิพพาน, ซึ่งพาดพิงถึงนิพพาน, ซึ่งเกี่ยวเนื่องด้วยนิพพาน.

นิพฺพานปตฺต *ค.* ผู้บรรลุพระนิพพาน.

นิพฺพานปตฺติ *อิต.* การบรรลุพระนิพพาน.

นิพฺพานปท *นป.* บทคือพระนิพพาน.

นิพฺพานปริโยสาน *ค.* อันสุดลงแค่นิพพาน, มีนิพพานเป็นที่สุด.

นิพฺพานสวตฺตนิก *ค.* อันประกอบในความเป็นไปพร้อมเพื่อนิพพาน, มีอันยังสัตว์ให้เป็นไปพร้อมเพื่อความถึงซึ่งพระนิพพาน, อันยังสัตว์ให้เป็นไปในพระนิพพาน.

นิพฺพานสจฺฉิกิริยา *อิต.* การกระทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน.

นิพฺพานสญฺญา *อิต.* ความหมายรู้พระนิพพาน.

นิพฺพานสมฺปตฺติ *อิต.* การถึงพร้อมพระนิพพาน, การบรรลุพระนิพพาน.

นิพฺพานสมฺปทา *อิต.* ปฏิปทาให้ถึงพระนิพพาน, การบรรลุพระนิพพาน.

นิพฺพานาภิรต *ค.* ผู้ยินดียิ่งในพระนิพพาน, ผู้พอใจในพระนิพพาน.

นิพฺพาโนคธ *ค.* ซึ่งหยั่งลงสู่พระนิพพาน.

นิพฺพาปน *นป.* ความเย็น, ความดับสนิท.

นิพฺพาปิต *ค.* อันทำให้เย็น, อันทำให้ดับสนิทแล้ว.

นิพฺพาเปติ *ก.* ทำให้เย็น, ทำให้ดับ, ทำให้บริสุทธิ์.

นิพฺพายติ *ก.* เย็น, ดับ, สงบ.

นิพฺพายิตุ *อ.* ความเย็น, ความดับ; เพื่อดับ.

นิพฺพายี *ค.* ผู้บรรลุพระนิพพาน.

นิพฺพาหติ *ก.* นำออก, นำไป, ย้าย, เคลื่อน; ทำให้ปลอดภัย.

นิพฺพาหน ๑ *นป.* การย้าย,.....เคลื่อนไป,.... นำออก, การชำระล้าง; ๒ *ค.* ซึ่งนำออก, ซึ่งเคลื่อนย้าย, อันทำให้ปลอดภัย.

นิพฺพาหาเปติ *ก.* นำออก, ขนออก.

นิพฺพิกปฺป *ป.* ความเด่น, ความแตกต่าง.

นิพฺพิการ *ค.* ซึ่งคงที่, อันไม่เปลี่ยนแปลง, ถาวร, ไม่หวั่นไหว.

นิพฺพิจิกิจฺฉ *ค.* อันหมดสงสัย, แน่ใจ, เชื่อใจ.

นิพฺพิจิกิจฺฉา *อิต.* ความแน่ใจ, ความไว้ใจ, การหมดข้อสงสัย.

นิพฺพิชฺช *ค.* เบื่อหน่ายแล้ว.

นิพฺพิชฺชติ *ก.* เบื่อหน่าย, เหนื่อยหน่าย, ท้อใจ.

นิพฺพิชฺฌติ *ก.* ทำให้แตกออก เจาะ, ไช, ทำลาย.

นิพฺพิฏฺฐ *ค.* ซึ่งได้รับ, ซึ่งประสพ

นิพฺพิณฺณ *ค.* ซึ่งเบื่อ, อันเหนื่อย, ซึ่งไม่พอใจ.

นิพฺพิทา *อิต.* ความเบื่อหน่าย, ความเหนื่อยหน่าย, ความท้อใจ.

นิพฺพิทฺธ *ค.* อัน...ทำให้แตก, อัน...เจาะไช, อัน....ทำลาย.

นิพฺพินฺทติ *ก.* เบื่อหน่าย, เหนื่อยหน่าย, ท้อใจ.
นิพฺพิริย *ค.* ซึ่งขาดวิริยะ, หมดความเพียร, ขี้เกียจ, เชื่องช้า, อ่อนแอ.
นิพฺพิวร *ค.* ซึ่งไม่มีช่อง, ไม่มีรู; ไม่มีร้อยร้าว, ไม่มีโทษ.
นิพฺพิส ๑ *นป.* ค่าจ้าง, รางวัล, รายได้; ๒ *ค.* ซึ่งไม่มีพิษ.
นิพฺพิสงฺก *ค.* ซึ่งหมดความระแวง, ไม่มีความสงสัย, ปราศจากความแคลงใจ; ซึ่งกล้าหาญ, ไม่กลัวเกรง.
นิพฺพิสติ *ก.* เข้าไป, ได้มา, ค้นหา, ประสบ.
นิพฺพิสย *ค.* ผู้ไม่มีที่อยู่ที่อาศัย, ผู้ถูกเนรเทศ, ผู้ถูกไล่.
นิพฺพิเสวน *ค.* ผู้มีความเสพผิดออกแล้ว, ผู้ไม่ประพฤติ, ผู้หมดพยศ, ผู้อ่อนน้อม, ผู้ถ่อมตน.
นิพฺพิเสส *ค.* อันเหมือนกัน, เสมอกัน, ซึ่งไม่แตกต่างกัน.
นิพฺพุชฺฌติ *ก.* ต่อสู้, ปล้ำกัน.
นิพฺพุต *ค.* ซึ่งดับ, เย็น, สงบ; อันปราศจากความอยาก, เงียบ; สุข, สบาย.
นิพฺพุติ *อิต.* ความดับ, ความเย็น, ความสงบ, ความสบาย; นิพพาน.
นิพฺพุทฺธิ *ค., นป.* ชกกัน, ต่อยกัน, ปล้ำกัน.
นิพฺพุยฺหติ *ก.* อัน...นำออก, อันช่วยให้พ้นภัย.
นิพฺพุสิตตฺตา *อิต.* จิตที่ถูกกระทบ, จิตกวัดแกว่ง, จิตดิ้นรน.
นิพฺเพจิกิจฺฉา *อิต.* ดู **นิพฺพิจิกิจฺฉา.**
นิพฺเพธน *ค.* การขยาย, การคลี่คลายออก, การอธิบายความ.
นิพฺเพฐิต *ค.* (อันเขา) อธิบาย, ทำให้แจ่มแจ้ง, สางออก, แก้ออก.
นิพฺเพเฐติ *ก.* อธิบาย; ทำให้แจ่มแจ้ง, สางออก, แก้ออก.
นิพฺเพธ ๑ *ป.* การแทง, การเจาะเข้าไป, การไชเข้าไป, ปัญญาเครื่องรู้แจ้งแทงตลอด; ๒ *ค.* ซึ่งแทงเข้าไป, ซึ่งเจาะเข้าไป; แหลม, คม.
นิพฺเพธก *ค.* ดู **นิพฺเพธ** ๒.
นิพฺเพมติก *ค.* ซึ่งเข้ากันได้, เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน, ตกลงกันได้.
นิพฺเพส *ป.* ค่าจ้าง, รางวัล, เงินเดือน.
นิพฺภจฺเฉติ *ก.* ขู่, คุกคาม; ทำให้เลวลง, หยามน้ำหน้า.
นิพฺภย *ค.* ซึ่งไม่มีภัย, อันไม่มีความกลัว; กล้าหาญ.
นิพฺภยํ *ก.วิ.* อย่างมากมาย, อย่างเร่าร้อน.
นิพฺภุชติ *ก.* เอี้ยวไปมา, หมุนตัว, เอนกัม.
นิพฺโภค ๑ *ป., นป.* การโค้ง, การก้ม, บิดไปมา; ๒ *ค.* ไม่มีโภคะ, ไร้ผล, ไม่มีประโยชน์.
นิพฺยคฺฆ *ค.* (ที่) ปราศจากเสือ, ไม่มีเสือ.
นิภ *ค.* เป็นแสง; เหมือนกัน, เสมอกัน, สมดุลย์.
นิภตา *อิต.* ความเหมือนกัน, การสมดุลย์กัน; ความปรากฏ; หน้าตารูปร่าง.
นิภา *อิต.* แสง, รัศมี, ความวาว.
นิภาติ *ก.* ส่องแสง, ส่งรัศมี.
นิม *ป.* หลัก, เสา; หลักปักสำหรับวัดหรือทำเครื่องหมายในการสร้างบ้านเรือน.

นิมชฺฌิม *ค.* อันกลาง, คนกลาง.
นิมนฺตก *ค.* ผู้นิมนต์, ผู้เชื้อเชิญ.
นิมนฺตน *นป.* การนิมนต์, การเชื้อเชิญ.
นิมนฺตนิก *ค.* ผู้นิมนต์, ผู้เชื้อเชิญ.
นิมนฺติต *ค.* ซึ่งถูกนิมนต์, ซึ่งถูกเชื้อเชิญ.
นิมนฺเตติ *ก.* นิมนต์, เชื้อเชิญ.
นิมิตฺต *นป.* นิมิต, เครื่องหมาย, ลาง, อวัยวะสืบพันธุ์, เหตุ, เค้ามูล.
นิมิตฺตกมฺม *นป.* การทำนายล่วงหน้า, ลาง.
นิมิตฺตกรณ *นป.* ดู **นิมิตฺตกมฺม.**
นิมิตฺตคฺคาหี *ค.* ผู้ถือเอาซึ่งนิมิต.
นิมิตฺตปาฐก *ป.* คนทำนายนิมิต, โหร.
นิมิตฺตานุสารี *ค.* ผู้ตามระลึกถึงนิมิต.
นิมินาติ *ก.* แลกเปลี่ยน, เปลี่ยนแปลง, หมุนเวียน.
นิมิส *ป.* การกระพริบตา, การหลับตา.
นิมิสตา *อิต.* ดู **นิมิส.**
นิมิสติ *ก.* การกระพริบตา, หลับตา, ปิดตา.
นิมีลติ *ก.* กระพริบตา, หลับตา, ปิดตา.
นิมีลน *นป.* ดู **นิมิส.**
นิมีลิต *ค.* ซึ่งกระพริบตาแล้ว, ซึ่งหลับตาแล้ว, อันปิดตาแล้ว.
นิมีเลติ *ก.* ดู **นิมีลติ.**
นิมุคฺค *ค.* ซึ่งดำลงแล้ว, ซึ่งจมลงแล้ว.
นิมุชฺชติ *ก.* ดำลง, จมลง.
นิมุชฺชน *นป.* การดำน้ำ, การจมน้ำ, การโจนลงไปในน้ำ, การอาบน้ำ.
นิมุชฺชา *อิต.* ดู **นิมุชฺชน.**
นิเมส *ป.* ดู **นิมิส.**
นิโมกฺข *ป.* ความหลุดพ้น, ความหมดกิเลส, อรหัต, นิพพาน.
นิมฺพ *ป.* ไม้สะเดา.
นิมฺมส *ค.* ไม่มีเนื้อ, ซึ่งผอมแห้ง.
นิมฺมกฺข *ค.* ซึ่งไม่เห็นแก่ตัว, อันไม่มักได้, ซึ่งไม่ใส่ร้ายผู้อื่น, อันไม่ลบหลู่คุณท่าน.
นิมฺมกฺขิก *ค.* ซึ่งปราศจากแมลงวัน, อันไม่มีหนอน.
นิมฺมชฺชน *นป.* การบีบ, การคั้น, การนวด; การรัด.
นิมฺมตฺถยทารุ *ป.* ไม้สีไฟ.
นิมฺมถติ *ก.* บีบ, คั้น, กด, ขยี้, ขยำ, ย่ำยี, ทำลาย.
นิมฺมถน *นป.* การบีบ, การขยี้, การขยำ, การย่ำยี,การกด, การทำลาย.
นิมฺมเถติ *ก.* ดู **นิมฺมถติ.**
นิมฺมทน *นป.* การย่ำยี, การบีบคั้น, การนวดเฟ้น, การปราบปราม.
นิมฺมทย *ค.* ซึ่งข่มได้, ซึ่งปราบปรามได้.
นิมฺมทฺทน *นป.* ดู **นิมฺมทน.**
นิมฺมนุส *นป.* ความไม่มีมนุษย์.
นิมฺมนฺถติ *ก.* ดู **นิมฺมถติ.**
นิมฺมล *ค.* ซึ่งไม่มีมลทิน, สะอาด, บริสุทธิ์.
นิมฺมาณ *นป.* การเนรมิต, การสร้าง, การประดิษฐ์.
นิมฺมาตาปีติก *ค.* ผู้ไม่มีมารดาและบิดา, ลูกไม่มีแม่ไม่มีพ่อ, ลูกกำพร้า.
นิมฺมาติก *ค.* ผู้ไม่มีมารดา, ลูกไม่มีแม่, ลูกกำพร้าแม่.

นิมฺมาเทติ *ก.* ขยี้, กด, บีบ, บด; ลบหลู่; เอาออก.

นิมฺมาน ๑ *นป.*ดู **นิมฺมาณ**; ๒ *ค.* ซึ่งไม่มีมานะ, ซึ่งหมดมานะ.

นิมฺมานิยติ *ก.* อันเขาลดต่ำลง, อันเขาเย้ยหยัน, อันเขาไม่นับถือ.

นิมฺมิณาติ *ก.* สร้าง, ทำ, ผลิต, เนรมิต.

นิมฺมิต *ค.* ซึ่งเนรมิต, ผู้สร้าง.

นิมฺมินาติ *ก.* ดู **นิมฺมิณาติ.**

นิมฺมิเลติ *ก.* ดู **นิมีลติ.**

นิมฺมุชฺชติ *ก.* ดู **นิมุชฺชติ.**

นิมฺมูล *ค.* ซึ่งปราศจากราก.

นิมฺโมก *ป.* คราบงู.

นิย, นิยก *ค.* ซึ่งเป็นของตนเอง.

นิยต *ค.* ซึ่งเที่ยง, ซึ่งแน่นอน.

นิยติ *อิต.* วาสนา, เคราะห์กรรม,โชคดีโชคร้าย.

นิยม *ป.* นิยม, ความแน่นอน, การกำจัด, การละเว้น, การอดใจ, การจำศีล, การประพฤติ.

นิยมน *นป.* การกำหนด, การกำจัด, การตกลงไว้.

นิยมิต *ค.* ซึ่งกำหนด, ซึ่งกำจัด.

นิยเมติ *ก.* กำหนด, จำกัด, บังคับ, แสดงความหมาย.

นิยาเตติ *ก.* มอบให้, ยกให้, อุทิศให้.

นิยาม *ป.* ความแน่นอน, การกำหนด, แนวทาง, วิธี.

นิยามก ๑ *ป.* นายท้าย, ต้นหน, กะลาสี, ลูกเรือ, ผู้จัดระเบียบ; ๒ *ค.* ซึ่งเชื่อมั่น, ซึ่งกำหนดแน่, ซึ่งมีอำนาจ.

นิยามตา *อิต.* ดู **นิยาม.**

นิยาเมติ *ก.* กำหนด, จำกัด, บังคับ, ปกครอง, แนะนำ.

นิยุชฺชติ *ก.* เหมาะ, ควร; ประกอบ; สำเร็จ, เป็นผล.

นิยุญฺชติ *ก.* ขวนขวาย, ประกอบ, ทำให้เหมาะสม.

นิยุต *นป.* จำนวนหมื่น, หนึ่งหมื่น, สิบพัน.

นิยุตฺต *ค.* อันขวนขวายแล้ว, อันประกอบแล้ว. ผู้อัน. . .สั่งแล้ว.

นิยุร *ป.* ทองปลายแขน, กำไลมือ.

นิโยค *ป.* คำสั่ง, ข้อบังคับ, สิ่งจำเป็น.

นิโยชก *ค.* ผู้ประกอบ, ผู้ขวนขวาย.

นิโยชน *นป.* การประกอบ, การกระทำ, การออกคำสั่ง, การรบเร้า.

นิโยชิต *ค.* ผู้แทน, ผู้ถูกส่งไป.

นิโยเชติ *ก.* ประกอบ, กระทำ, รบเร้า, ส่งเสริม.

นิยฺยติ *ก.* อัน. . .นำไป, อัน. . .แนะนำ.

นิยฺยตฺต *นป.* การหลบหนี, การเล็ดลอด, การหลีกเลี่ยง.

นิยฺยาต *ค.* อันมอบให้, ยกให้, อุทิศให้.

นิยฺยาตน *นป.* การคืนให้, การมอบให้, การอุทิศให้.

นิยฺยาติ *ก.* ออกไป.

นิยฺยาตุ *ค.* ผู้นำ, ผู้ออกไป.

นิยฺยาเตติ *ก.* มอบให้, ยกให้, อุทิศให้.

นิยฺยาทิต *ค.* ดู **นิยฺยาต.**

นิยฺยาเทติ *ก.* ดู **นิยฺยาเตติ.**

นิยฺยาน *นป.* การออกไป, การจากไป, การออกเดินทาง, การปล่อยไป, การหลุดพ้น.

นิยฺยานิก *ค.* ผู้นำออก (จากสังสาระ), อันเหมาะสม, อันปลอดภัย.

นิยฺยาส *ป.* ยางไม้, กาว, สิ่งไหลซึม, น้ำคั้นผลไม้.

นิยฺยูห *ป.* ป้อม, หอคอย, ประตูหน้าด่าน, ยางไม้, สิ่งไหลซึม, เทริด, ที่สำหรับแขวนหรือห้อยพัด.

นิรคฺคล *ค.* ซึ่งไม่ขัดขวาง, ซึ่งไม่เบียดเบียน, อันปราศจากลิ่มหรือกลอน.

นิรคฺคฬ *ค.* ดู **นิรคฺคล.**

นิรงฺกโรติ *ก.* เพิกเฉย, ไม่เอาใจใส่, ละทิ้ง, ไม่แยแส, ไม่คำนึง, สบประมาท.

นิรชติ *ก.* ไล่ออก, ทำให้สูญหาย, คลาย.

นิรชฺชติ *ก.* อัน...ไล่ออก, ถูกทำให้สูญหาย, ถูกคลาย.

นิรต *ค.* ยินดี, พอใจ, ชอบใจ.

นิรตฺต *ค.* ไม่มีอัตตา, ไร้ตัวตน, ไม่มีตน; ถูกทอดทิ้ง, ถูกละทิ้ง.

นิรตฺถ *ค.* ไร้ประโยชน์, ไม่ได้เรื่อง.

นิรตฺถก *ค.* ดู **นิรตฺถ.**

นิรตฺถกํ *อ., ก.วิ.* ไร้ประโยชน์.

นิรนฺตร *ค.* ไม่ขาดระยะ, สืบต่อ, ต่อเนื่อง, เนืองๆ.

นิรนฺตรํ *อ., ก.* วิ. มีระหว่างออกแล้ว, เนืองๆ, เรื่อย ๆ, เสมอ ๆ.

นิรปราธ *ค.* ไม่มีโทษ, ปราศจากความผิด

นิรเปกฺข *ค.* ไม่เพ่งเล็ง, วางเฉย, ไม่แยแส.

นิรเปกฺขก *ค.* ดู **นิรเปกฺข.**

นิรพฺพุท ๑ *ป., นป.* สังขยาจำนวนสูง, ชื่อนรกขุมหนึ่ง; ๒ *ค.* ไม่มีความลำบาก, ปราศจากฝีหรือเนื้องอก, สบาย.

นิรย *ป.* นรก, เหว.

นิรยคามี *ค.* ผู้ไปนรก.

นิรยทุกฺข *นป.* ทุกข์ในนรก.

นิรยป, นิรยปาล *ป.* นายนิรยบาล, ผู้เฝ้ารักษานรก.

นิรยภย *นป.* ภัยแต่นรก, ความกลัวแต่นรก.

นิรยสวตฺตนิก *ค.*อันยังสัตว์ให้เป็นไปเพื่อนรก.

นิรวเสส *ค.* อันไม่เหลือเลย, ซึ่งไม่มีเศษ.

นิรสน ๑ *นป.* การบอกคืน, ไม่ยอมรับ, ปฏิเสธ; ๒ *ค.* ไม่มีอาหาร, ปราศจากปัจจัยเครื่องช่วยเหลือ, แร้นแค้น.

นิรสฺสติ *ก.* ทิ้ง, ทอดทิ้ง, ละทิ้ง.

นิรสฺสาท *ค.* ไม่มีรส, ที่อ ๆ, ชืด ๆ, จืดชืด.

นิรากติ *อิต.* ดู **นิรสน.**

นิรากโรติ *ก.* ดู **นิรงฺกโรติ.**

นิรากุล *ค.* ไม่สับสน, ไม่อากูล, ไม่ยุ่ง, ไม่วุ่นวาย.

นิราตงฺก *ค.* สบาย, มีสุขภาพดี, ปราศจากโรค.

นิราทินว *ก.* ไม่มีโทษ, ไม่มีอันตราย.

นิราม *ค.* ดู **นิราตงฺก.**

นิรามย *ค.* ดู **นิราตงฺก.**

นิรามิส *ค.* ไม่มีอามิส, ไม่มีเหยื่อล่อ, ปราศจากความใคร่ในกาม.

นิรารมฺภ *ค.* มีเรื่องน้อย, มีการปรารภน้อย, ไม่มีการฆ่าสัตว์ในพิธีทำบุญ.

นิราลมฺพ *ค.* ไม่มีผู้สนับสนุน, ไม่มีผู้ค้ำจุน.
นิราลย *ค.* ไม่มีอาลัย, หมดความห่วงใย, ไม่มีความนับถือ, ไม่มีที่อยู่อาศัย.
นิราลยตา *อิต.* ความเป็นผู้ไม่มีที่อยู่อาศัย.
นิราส *ค.* ไม่มีความปรารถนา, ไม่มีความอยาก, หมดหวัง.
นิราสส *ค.* ปราศจากความปรารถนาหรือความหวัง.
นิราสงฺก *ค.* ปราศจากความสงสัย, ไม่มีความสงสัย.
นิราสงฺกตา *อิต.* ความเป็นผู้หมดความสงสัย, ความหมดความสงสัย, ความไม่สงสัย.
นิราสตฺตี *ค.* ผู้หมดความข้อง, ผู้ไม่ติด, ผู้ไม่ข้อง.
นิราสย *ค.* ผู้ไม่มีที่พึ่ง, ผู้ไม่มีที่อาศัย, ไม่มีที่พำนัก.
นิราสว *ค.* ผู้หมดอาสวะ, ผู้ไม่มีอาสวะ, ผู้ปราศจากความชั่วช้า.
นิราสาท *ค.* ซึ่งไม่มีรส, ซึ่งหมดความสนุกสนาน.
นิราหาร *ค.* ไม่มีอาหาร, ปราศจากอาหาร, อดอาหาร.
นิริญฺชน *ค.* อันไม่เคลื่อนไหว, อันไม่หวั่นไหว, คงทน, คงที่.
นิรินฺธน *ค.* ไม่มีเชื้อไฟ, หมดเชื้อเพลิง.
นิรีห, นิรีหก *ค.* ไม่เคลื่อน, ไม่หวั่นไหว, นิ่ง, อยู่เฉย ๆ.
นิรุชฺฌติ *ก.* ดับ, ละลาย, หมดไป, อันตรธาน.
นิรุตฺตร *ค.* ซึ่งไม่มีผู้อันยิ่งกว่า, ผู้สูงสุด, ผู้ประเสริฐสุด, ซึ่งไม่น่าตอบ.
นิรุตฺติ *อิต.* ภาษาศาสตร์, คัมภีร์หนึ่งแห่งเวทางค์ทั้งหก.
นิรุตฺติปฏิสมฺภิทา *อิต.* ปัญญาแตกฉานในภาษา, ความเข้าใจภาษา, การรู้จักใช้คำให้เข้าใจ, การเข้าใจพูด.
นิรุทก *ค.* ไม่มีน้ำ.
นิรุทฺธ *ค.* ซึ่งดับ, ซึ่งทำลาย, ซึ่งหมดไป, ซึ่งอันตรธานแล้ว.
นิรุนฺธติ *ก.* ดู **นิรุชฺฌติ.**
นิรุปการ *ค.* ซึ่งไม่มีอุปการะ, ซึ่งไม่มีประโยชน์.
นิรุปฆาต *ค.* ซึ่งไม่มีอาฆาต, อันไม่เบียดเบียน, อันไม่ทำร้าย.
นิรุปตาป *ค.* ซึ่งไม่มีความเร่าร้อน, ซึ่งไม่มีความกระวนกระวาย.
นิรุปทฺทว *ค.* ปราศจากอุปัทวอันตราย, ไม่มีเหตุวิบัติ, ปลอดภัย.
นิรุปธิ *ค.* ปราศจากอุปธิ, ไม่มีกิเลสหรือความใคร่, หมดความอยาก.
นิรุปม *ค.* ปราศจากสิ่งเปรียบเทียบ, หาสิ่งเปรียบเทียบไม่ได้.
นิรุมฺภติ *ก.* ปราบปราม, ระงับ, ทำให้เงียบ, นิ่งเงียบ.
นิรุสฺสาส *ค.* กระหืดกระหอบ, หมดลมหายใจ.
นิรุสฺสุกฺก *ค.* ไม่สนใจ, วางเฉย, ไม่แยแส.
นิรุหฺห *ค.* งอกขึ้น, เจริญขึ้น, ปกติ, ธรรมดา, สามัญ.
นิโรค *ค.* ปราศจากโรค, แข็งแรง, เป็นสุขสบายดี.
นิโรช *ค.* แห้ง, ไม่มียาง, ไม่มีรส.

นิโรธ *ป.* ความดับ, ความทำลาย, ความหมดสิ้น, การกั้น, อริยสัจ, พระนิพพาน.

นิโรธธมฺม *ค.* มีความดับไปเป็นธรรมดา.

นิโรธธมฺมตา *อิต.* ความเป็นสิ่งมีอันดับไปเป็นธรรมดา.

นิโรธธาตุ *อิต.* นิโรธธาตุ, ความดับ.

นิโรธสญฺญา *อิต.* นิโรธสัญญา, ความสำคัญในการดับ.

นิโรธสมาปตฺติ *อิต.* นิโรธสมาบัติ, การเข้าสู่นิโรธ,การบรรลุถึงความดับทุกข์.

นิโรธิก *ค.* ซึ่งดับ, ซึ่งทำลาย.

นิโรเธติ *ก.* ดับ, ทำลาย, หมดสิ้น, กดขี่, กั้น

นิลย *ป.* ที่อยู่อาศัย, อาคาร, บ้าน, รัง.

นิลิจฺฉิต *ค.* อันเขาตอนแล้ว, ซึ่งหมดเชื้อ.

นิลีน *ค.* ซึ่งแอบ, ซ่อน.

นิลียติ *ก.* แอบ, ซ่อน.

นิลียน *นป.* การแอบแฝง, การซุ่มซ่อน.

นิเลนก *นป.* ที่ตั้งภูมิลำเนา, ที่แอบแฝง, ที่ซุ่มซ่อน, ที่อาศัย.

นิลฺลจฺฉิต *ค.* ดู **นิลิจฺฉิต.**

นิลฺลจฺเฉติ *ก.* ตอน, ทำให้หมดเชื้อ.

นิลฺลชฺช *ค.* ไม่มีความละอาย, หมดยางอาย, หน้าด้าน.

นิลฺลญฺฉก *ค.* ผู้ตอน.

นิลฺลป *ค.* ซึ่งไม่หลอกลวง, ปราศจากการสบประมาท.

นิลฺลาเพติ *ก.* แลบลิ้น, เลีย.

นิลฺเลข *ค.* ซึ่งไม่มีรอยขีดเขียนหรือริ้วรอย, ซึ่งปราศจากขอบหรือริม.

นิลฺเลหก *ค.* ผู้เลีย.

นิลฺโลกน *ค.* ผู้เฝ้ามอง, ผู้ระมัดระวัง.

นิลฺโลเกติ *ก.* เฝ้ามอง, ระมัดระวัง.

นิลฺโลป *ป.* ผู้ปล้นสะดม.

นิลฺโลภ *ค.* ซึ่งไม่มีความโลภ, ซึ่งปราศจากความโลภ.

นิลฺโลลุปฺป *ค.* ดู **นิลฺโลภ.**

นิวตฺต *ค.* ผู้กลับ, ผู้ละเลิก.

นิวตฺตติ *ค.* กลับ, หมด, สูญหาย.

นิวตฺตน *นป.* การกลับ, นิวัต, โค้ง, คุ้ง (น้ำ), ซอก.

นิวตฺตนีย *ค.* ซึ่งกลับ (ใช้เฉพาะรูปปฏิเสธเท่านั้นเช่น "อนิวตฺตนีย=ซึ่งไม่กลับ").

นิวตฺติ *อิต.* นิวัตน์, การกลับมา.

นิวตฺเตติ *ก.* ให้กลับ, ให้หยุดอยู่เบื้องหลัง.

นิวตฺถ *กิต.* นุ่งห่มแล้ว.

นิวปติ *ก.* หว่าน, โปรย (ข้าว).

นิวรติ *ก.* ห้าม, กีดกัน, ปฏิเสธ.

นิวสติ *ก.* พัก, อาศัยอยู่, อยู่.

นิวห *ป.* กอง, ฝูง, หมู่, พวก, ประชุม.

นิวาต ๑ *ป.* ความต่ำ, ความถ่อมตน, ความเชื่อฟัง, ความสุภาพ;
๒ *นป.*ความสงบเงียบ;
๓ *ค.* อันปราศจากลม, อันไม่มีลม, ถูกป้องกันแล้ว, อันปลอดภัย.

นิวาตก *นป.* ที่กำบัง, ที่หลบ.

นิวาตวุตฺตี *ค.*ซึ่งสุภาพ,ซึ่งอ่อนน้อม,ซึ่งเชื่อฟัง.

นิวาป *ป.* เหยื่อ, หญ้าสำหรับเลี้ยงสัตว์, เศษอาหารสำหรับเลี้ยงสัตว์.

นิวาปติณ *นป.* หญ้าสำหรับเลี้ยงสัตว์.

นิวาปปุฏฐ *ค.* อัน...เลี้ยงดูด้วยผักหรือหญ้า.
นิวาปโภชน *นป.* อาหารที่เขาเลี้ยง, การเลี้ยงอาหาร.
นิวายาส *ป.* ดู **นิยฺยาส.**
นิวาร *ป.* การห้าม, การกีดกัน, การป้องกัน.
นิวารณ *นป.* การห้าม, การป้องกัน, การกีดขวาง.
นิวารย *ค.* อันห้าม, ที่ห้าม.
นิวาริต ๑ *ค.* อันเขาห้ามแล้ว;
๒ *ค.* ซึ่งไม่ถูกห้าม, ซึ่งไม่ถูกกั้น, ซึ่งไม่ถูกเปิด, อันเขาเปิด.
นิวาริย *ค.* ซึ่งควรแก่การห้ามหรือขัดขวาง.
นิวาเรติ *ก.* ป้องกัน, กีดขวาง, ห้าม, ปฏิเสธ
นิวาเรตุ *ค.* ผู้ห้าม, ผู้ป้องกัน, ผู้กีดขวาง, ผู้ปฏิเสธ.
นิวาส *ป.* ที่อยู่, ที่อาศัย, การอยู่อาศัย.
นิวาสน ๑ *นป.*ดู **นิวาส;** การประดับตกแต่ง การนุ่งห่ม, การแต่งตัว; ๒ *ค.* ซึ่งประดับตกแต่ง, ซึ่งนุ่งห่ม, ซึ่งแต่งตัว.
นิวาสนภูมิ *อิต.* ภูมิเป็นที่อาศัยอยู่, สถานที่อยู่อาศัย.
นิวาสิก, นิวาสี *ค.* ผู้อยู่, ผู้อาศัย, ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัย.
นิวาเสติ *ก.* ประดับ, ตกแต่ง, แต่งตัว, นุ่งห่มให้อยู่.
นิวาเสตุ *อ.(ปฐ., จตุ.)* การนุ่งห่ม, เพื่อนุ่งห่ม.
นิวิจิกิจฺฉา *อิต.* ความแน่ใจ, หมดข้อสงสัย.
นิวิชฺฌ *ค.* อันเขาเจาะหรือแทง; ยากที่จะแทงตลอด.
นิวิฏฐ *ค.* ตั้งมั่นแล้ว, มั่นคงแล้ว, อุทิศหรือสละแล้ว.
นิวิสติ *ก.* ตั้งมั่น, มั่นคง.
นิวุต *ค.* ห่อหุ้มแล้ว, กำบังแล้ว.
นิวุตฺต *ค.* ซึ่งถูกเรียกชื่อ, ซึ่งถูกชี้แจง, อันถูกโกน,ซึ่งถูกตัด;อันเขาโยน,อันเขาให้.
นิวุตฺถ *ค.* ซึ่งอยู่แล้ว, อาศัยแล้ว.
นิเวธ *ค.* ซึ่งแก้ออก, ซึ่งทำให้แจ้ง.
นิเวธน *นป.* การแก้ออก, การสางออก, การอธิบาย, การทำให้แจ่มแจ้ง.
นิเวเธติ *ก.* แก้ออก, สางออก, อธิบาย, ทำให้แจ่มแจ้ง, ปฏิเสธ.
นิเวทก *ค.* ผู้ประกาศ, ผู้ให้ข่าว.
นิเวทน *นป.* การประกาศ, การให้ข่าว.
นิเวเทติ *ก.* ประกาศให้ทราบ, แจ้งให้ทราบ.
นิเวส *ป.* นิเวส, ที่อยู่อาศัย, ที่พัก, บ้านเรือน, การตั้งภูมิลำเนาอยู่.
นิเวสน *นป.* ดู **นิเวส.**
นิเวสิต *ค.* ซึ่งตั้งมั่น, มั่นคง.
นิเวเสติ *ก.* ให้เข้าไป, ตั้งมั่น, มั่นคง.
นิวฺยคฺฆ *ค.* ปราศจากเสือ.
นิสคฺค ๑ *ป.* คนเป็นกันเอง;
๒ *ค.* ซึ่งให้, อันสละ.
นิสงฺขิติ *อิต.* การสะสม, การสั่งสม.
นิสชฺช *กิต.* นั่งลงแล้ว.
นิสชฺชา *อิต.* การนั่งลง.
นิสชฺเชติ *ก.* ให้, สละ.
นิสฏฐ *ค.* อันเขาให้, อันเขาสละแล้ว.
นิสท *ป.* หินบด, หันลับมีด.
นิสทโปต,-ก *ป.* ลูกหินบด.

นิสทา *อิต.* ดู **นิสท.**
นิสนฺติ *อิต.* ความตั้งใจจริงจัง, ความเอาใจใส่สังเกต.
นิสภ *ป.* โคที่เป็นผู้นำ, บุรุษที่ประเสริฐสุด.
นิสมฺม *ก.วิ.* อย่างใคร่ครวญ, อย่างเอาใจใส่, อย่างระมัดระวัง.
นิสมฺมการี *ค.* ผู้ใคร่ครวญกระทำ, ผู้ทำอย่างใคร่ครวญ.
นิสา *อิต.* กลางคืน.
นิสาณ *ป.* หินลับมีด.
นิสาท *ค.* เสียงเหมือนช้างร้อง.
นิสาที *ค.* ผู้นอน.
นิสานาถ *ป.* พระจันทร์.
นิสามก *ค.* ผู้ใคร่ครวญ, ผู้ตั้งใจฟัง, ผู้ตั้งใจ.
นิสาเมติ *ก.* ใคร่ครวญ, พิจารณา, ตั้งใจ.
นิสิต *ค.* คม, ลับ, แหลม.
นิสินฺน *กิต.* นั่งแล้ว.
นิสีถ *ป.* เที่ยงคืน.
นิสีทติ *ก.* นั่ง.
นิสีทน *นป.* การนั่ง, ที่นั่ง.
นิสีทาเปติ *ก.* ให้นั่ง.
นิสีทิ *ก.* นั่งแล้ว.
นิสูทน *นป.* การฆ่าฟัน.
นิเสธ *ป.* การห้าม, การป้องกัน, การกันไว้.
นิเสธก *ค.* ผู้ป้องกัน, ผู้ห้าม.
นิเสธน *นป.* ดู **นิเสธ.**
นิเสเธติ *ก.* ป้องกัน, ห้าม.
นิเสวติ *ก.* ย่อมคบ, ย่อมติดตาม.
นิเสวน *นป.* การคบ, การติดตาม,การปฏิบัติ.
นิเสวิต *กิต.* คบ, ติดตาม, ผ่อนผัน,ปล่อยตัว.
นิสฺสคฺค *กิต.* สละแล้ว.
นิสฺสคฺคิย *ค.* ควรเสียสละ.
นิสฺสงฺค *ค.* ซึ่งไม่ข้อง, ซึ่งไม่เห็นแก่ตัว.
นิสฺสชติ *ก.* เสียสละ.
นิสฺสชฺช *กิต.* เสียสละแล้ว.
นิสฺสฏ *กิต.* ออกไปแล้ว, ปล่อยไปแล้ว.
นิสฺสฏฺฐ *กิต.* เสียสละแล้ว.
นิสฺสตฺต *ค.* ไม่มีวิญญาณ, ไม่ใช่สัตว์.
นิสฺสทฺท *ค.* ไม่มีเสียง, เงียบสงบ.
นิสฺสนฺท *ป.* ผลลัพธ์, ความหลั่งไหล, การไหลออก.
นิสฺสน *ป., นป.* เสียง.
นิสฺสย *ป.* ที่พึ่ง, ที่อาศัย, ความประพฤติที่นอนเนื่องอยู่ในสันดาน.
นิสฺสยติ *ก.* พักพิง, อาศัย.
นิสฺสรณ *นป.* การออกไป, การจากไป.
นิสฺสรติ *ก.* ออกไป.
นิสฺสาย *กิต.* อาศัยแล้ว.
นิสฺสาร *ค.* ไม่มีแก่น, ไม่มีสาระ.
นิสฺสารชฺช *ค.* ไม่ถ่อมตัว, ไว้ใจตนเอง.
นิสฺสารณ *นป.* การขับออกไป, การขับไล่.
นิสฺสาว *นป.* ข้าวตัง.
นิสฺสิต *กิต.* อาศัยแล้ว.
นิสฺสิตก *ป., ค.* ผู้ติดตาม.
นิสฺสิริก *ค.* ไม่มีสิริ, เคราะห์ร้าย, เศร้าโศก.
นิสฺเสณี *อิต.* บันได.
นิสฺเสส *ค.* ไม่มีเหลือ, หมด.
นิสฺเสสํ *ก. วิ* อย่างไม่มีส่วนเหลือ, หมด
นิสฺโสก *ค.* ไม่มีโศก.
นิหต *กิต.* ฆ่าแล้ว, ทำลายแล้ว.

นิหนติ *ก.* ฆ่า, ทำลาย.
นิหิต *กิต.* เก็บ, รักษา, ฝัง, ตั้งไว้.
นิหีน *ค.* ต่ำ, เลว.
นิหีนกมฺม *นป.* กรรมทราม, การกระทำที่ต่ำทราม.
นิหีนปญฺญ *ค.* มีปัญญาทราม.
นิหีนเสวี *ค.* ผู้เสพของเลว, ผู้คบคนเลว.
นิหียติ *ก.* ทำลาย, เสื่อม.
นีฆ *ป.* ความระทมทุกข์, ความยุ่งยากใจ.
นีจ *ค.* ต่ำ.
นีจกุล *นป.* ตระกูลต่ำ.
นีจกุลีนตา *อิต.* ความเป็นผู้มีตระกูลต่ำ.
นีจาสน *นป.* ที่นั่งต่ำ.
นีต *กิต.* นำไปแล้ว.
นีติ *อิต.* การนำไป, การแนะนำ,กฎ,ข้อบังคับ.
นีติสตฺถ *นป.* ตำรากฎหมาย.
นียติ *ก.* แนะนำ, นำไป.
นียาติ *ก.* ออกไป.
นียาเทติ *ก.* ดู **นิยฺยาเทติ.**
นียานิก *ค.* ดู **นิยฺยานิก.**
นีร *นป.* น้ำ.
นีรว *ค.* ไม่มีเสียง.
นีล *ค.* สีเขียวแก่, สีขาบ, สีน้ำเงิน.
นีลกสิณ *นป.* นีลกสิณ, วัตถุสีน้ำเงินหรือเขียวซึ่งใช้เพ่งเมื่อทำสมาธิ.
นีลคีว *ป.* นกยูง.
นีลมณิ *ป.* แก้วสีคราม.
นีลวณฺณ *ค.* มีสีนิล.
นีลวลฺลี *อิต.* ไม้เถาชนิดหนึ่งใช้เป็นยา.
นีลสปฺป *ป.* งูชนิดหนึ่งตัวเล็กคล้ายงูเขียว.
นีลิกา *อิต.* สาหร่าย, จอก, แหน.
นีลินี, (นีลิ) *อิต.* สีคราม.
นีลุปฺปล *นป.* ดอกบัวสีนิล.
นีวรณ *นป.* การป้องกัน, การกีดขวาง.
นีวรณีย *ค.* ควรป้องกัน, ควรกีดขวาง.
นีวาป *ป.* การหว่านโดยไม่มีเหลือ, การอุทิศให้คนตาย.
นีวาร *ป.* ลูกเดือย, เมล็ดข้าว.
นีหฏ *กิต.* นำไปแล้ว.
นีหรณ *นป.* การนำออกไป.
นีหรติ *ก.* นำออกไป.
นีหาร *ป.* การนำออก, การขับไล่; ลักษณะ, วิธี, อาการกิริยา.
นีห *นป.* รังนก.
นีหช *ป., ค.* ผู้เกิดในรัง, นก.
นุ *อ.* หนอ.
นุติ *อิต.* ความชมเชย.
นุตฺต *กิต.* ซัด, พุ่ง, ยิง.
นุท *ค.* ไล่ออกไป.
นุทก *ค.* ผู้ไล่, ผู้ขับ.
นุทติ *ก.* ขับออกไป, ไล่ออกไป.
นุนุน *กิต.* ดู **นุทติ.**
นุที *ป.* บัว, หมาก, สลัดได.
นูตน *ค.* ใหม่, สด.
นูน *อ.* แน่.
นูปุร *นป.* เครื่องประดับเท้า.
เนก *ค.* มาก.
เนกติก *ป., ค.* โกง, หลอกลวง.
เนกาการ *ค.* มากมายหลายอย่าง.
เนกายิก *ค.* ผู้ตั้งอยู่ในนิกาย, ผู้ชำนาญนิกาย.

เนกฺข *นป.* ทองลิ่ม.
เนกฺขมฺม *นป.* การออกบวช.
เนคม *ค.* ชาวนิคม.
เนติ ๑ *ก.* นำไป, ย่อมแนะนำ;
๒ *อิต.* การแนะนำ, ระเบียบ, กฎ.
เนตุ *ป.* ผู้นำไป.
เนตฺต *นป.* เนตร, ตา.
เนตฺตตารา *อิต.* แก้วตา, หน่วยตา.
เนตฺติ *อิต.* รางน้ำ, ท่อน้ำ.
เนตฺติก *ค.* ผู้ทดน้ำ, ผู้ทดน้ำเข้านา.
เนตฺตีส *ป.* กระบี่.
เนปกฺก *นป.* ความเฉลียวฉลาด.
เนปจฺจ *ป.,นป.* การแต่งให้งาม.
เนปุญฺญ *นป.* ความเฉลียวฉลาดในงานฝีมือ.
เนมิ *อิต.* กงรถ.
เนมิตฺตก, เนมิตฺติก *ป.* ผู้ทำนายโชคชะตา.
เนมินฺธร *ป.* ชื่อภูเขา.
เนยฺย *ค.* ควรนำไป, ควรแนะนำ.
เนรญฺชรา *อิต.* ชื่อแม่น้ำ.
เนรยิก *ค.* ผู้เกิดในนรก.
เนรุ *ป.* ชื่อภูเขาสูงที่สุด.
เนรุตฺต *นป.* ดู **นิรุตฺติ**.
เนล, (เนฬ) *ค.* สะอาด, บริสุทธิ์.
เนวาปิก *ป., ค.* ผู้เลี้ยงกวาง.
เนวาสิก *ป.* ดู **นิวาสิก**.
เนสชฺชิก *ค.* ผู้ปฏิบัติในการนั่งเป็นกิจวัตร.
เนสาท *ป.* พราน.
โน *อ.* ไม่.
โนนีต *นป.* เนยข้น.
นฺยาส *ป.* การจำนอง การจำนำ.

ป

ป *อ.* ทั่ว.
ปกฏฺฐ *ค.* ดียิ่ง.
ปกต *กิต.* ทำทั่วแล้ว.
ปกตตฺต *ค.* ดี, เรียบร้อย.
ปกติ *อิต.* ปรกติ, ธรรมดา, คงที่.
ปกติก *ค.* มีความคงที่, เป็นไปตามธรรมดา.
ปกติคมน *นป.* การไปอย่างธรรมดา.
ปกติจิตฺต *นป.* จิตปรกติ.
ปกติสีล *นป.* ศีลปกติ.
ปกปฺปติ, ปกปฺเปติ *.ก* ดำริ, สำเร็จ.
ปกปฺปน *นป.*, **- นา** *อิต.* การจัดแจง, ความดำริ, ความสำเร็จ, การให้เหตุผล.
ปกมฺปติ *ก.* หวั่นไหว, สั่นสะเทือน.
ปกมฺปน *นป.* การหวั่นไหว, การสั่นสะเทือน.
ปกรณ *นป.* การทำทั่ว, โอกาส, ตำรา, คัมภีร์.
ปการ *ป.* การทำทั่ว, วิธี,อาการ,อย่าง, ชนิด.
ปกาส *ป.* การประกาศ,แสงสว่าง,การอธิบาย.
ปกาสก *ค.* ผู้ประกาศ, ผู้อธิบาย.
ปกาสติ *ก.* ประกาศ, ส่องแสง.
ปกาสน *นป.* การประกาศ.
ปกาสิต *กิต.* ประกาศแล้ว.
ปกาเสติ *ก.* ดู **ปกาสติ**.
ปกิณฺณก *ค.* เรียงราย,กระจัดกระจาย,คละกัน.
ปกิตฺติต *กิต.* สรรเสริญแล้ว, แสดงแล้ว.
ปกิตฺเตติ *ก.* สรรเสริญ, แสดง, พูด.
ปกิรติ *ก.* เรี่ยราย, กระจัดกระจาย, โปรย.
ปกุชฺฌติ *ก.* โกรธ.
ปกุปฺปติ *ก.* เคือง.
ปกุพฺพติ *ก.* ทำ.

ปโกป *ป.* ความโกรธเคือง,ความเดือดพล่าน, ความยุ่งยาก.
ปโกปน *นป.* ดู **ปโกป.**
ปกฺก *กิต.* สุกแล้ว.
ปกฺกฏฺฐิต *กิต.* ร้อน, เดือด, ดุ.
ปกฺกม *ป.* การก้าวไป,การจากไป,การหลีกไป.
ปกฺกมติ *ก.* หลีกไป.
ปกฺกมน *นป.* ดู **ปกฺกม.**
ปกฺกมิ *ก.* หลีกไปแล้ว.
ปกฺกามิ ก. ดู ปกฺกมิ.
ปกฺโกสติ *ก.* ร้องเรียก.
ปกฺโกสน *นป.*,**-นา** *อิต.* การร้องเรียก.
ปกฺโกสิต *กิต.* ร้องเรียกแล้ว.
ปกฺข *ป.* ข้าง, ส่วน, ฝ่าย, สีข้าง, ปีก, ปักษ์, คนขาเขยก, พรรค.
ปกฺขนฺทติ *ก.* แล่นไป, กระโดดไป.
ปกฺขนฺทน *นป.* การแล่นไป, การกระโดดไป.
ปกฺขนฺทิกา *อิต.* โรคลงแดง, โรคบิด.
ปกฺขนฺที *ป.* ผู้แล่นไป, คนขี้คุย, คนคุยโต.
ปกฺขปาส *ป.* เพดาน.
ปกฺขพิฬาล *ป.* นกเค้าแมว, ค้างคาวแม่ไก่ (ค้างคาวใหญ่ บางตัวมีช่วงปีกกว้างถึงห้าฟุต).
ปกฺขลติ *ก.* สะดุด, ถลา, พลาด.
ปกฺขลน *นป.* การสะดุด, การถลา, การพลาด.
ปกฺขลิต *กิต.* สะดุดแล้ว, ถลาแล้ว,พลาดแล้ว.
ปกฺขาเลติ *ก.* บ้วนปาก, ล้าง, ชำระ.
ปกฺขิก *ค.* เป็นไปในฝ่าย, เป็นไปในปักษ์.
ปกฺขิกภตฺต *นป.* อาหารที่ให้ประจำปักษ์.
ปกฺขิปติ *ก.* ใส่, ซัด.
ปกฺขิปน *นป.* การใส่, การซัด.
ปกฺขิย *ค.* ดู **ปกฺขิก.**
ปกฺขี *ป.* มีปีก, นก.
ปกฺเขป *ป.* ดู **ปกฺขิปน.**
ปขุม *นป.* ขนตา.
ปคพฺภ *ค.* กล้า, องอาจ, คะนอง, ห้าว.
ปคาหฺ *กิต.* ดำน้ำ, โจนน้ำ, จมน้ำ.
ปคาหติ *ก.* ดำน้ำ, โจนน้ำ, จมน้ำ.
ปคิทฺธ *กิต.* ติดแน่น, เกาะแน่น, จะกละ, ละโมบ, อยากจัด.
ปคุณ *ค.* คล่องแคล่ว, ซื่อตรง.
ปคุณตา *อิต.* ความเป็นผู้คล่องแคล่ว.
ปคุมฺพ *ป.* พุ่มไม้, กอไม้.
ปเคว *อ.* ก่อนทีเดียว, จะกล่าวไปไยถึง.
ปคฺคณฺหาติ *ก.* ประคับประคอง, ยกย่อง.
ปคฺคห *ป.* การยกย่องประคับประคอง, อุปถัมภ์, เพียร.
ปคฺคหณ *นป.*ดู **ปคฺคห.**
ปคฺคหิต *กิต.* ยกย่องแล้ว, อุปถัมภ์แล้ว, ช่วยเหลือแล้ว.
ปคฺคาห *ป.* ดู **ปคฺคห.**
ปคฺฆรณ *นป.* การไหลซึม, การเปียกโชก, การไหลออกมา.
ปคฺฆรติ *ก.* ไหลซึม, ไหลออก.
ปฆณ *ป.* ระเบียบ.
ปฆาณ *ป.* ดู **ปฆณ.**
ปงฺก *ป.* เปือกตม.
ปงฺกช *นป.* เกิดแต่เปือกตม, บัว.
ปงฺเกรุห *นป.* ดู **ปงฺกช.**
ปงฺคุ, ปงฺคุล *ป., ค.* ขาเขยก, คนพิการ.

ปจติ *ก.* หุง, ต้ม.
ปจน *นป.* การหุง, หารต้ม.
ปจรติ *ก.* ประพฤติ, เที่ยวไป.
ปจลายติ *ก.* ง่วงนอน, พยักหน้า, หงุบหงับ, เคลิ้มหลับไป.
ปจลายิกา *อิต.* การง่วงเหงาหาวนอน, การเคลิ้มหลับไป.
ปจาเปติ *ก.* ให้หุง, ให้ต้ม.
ปจารก *ป.* ผู้ให้หุง, ผู้ให้ต้ม.
ปจาลก *ค.* หมุน, แกว่ง, เอน, เอียง.
ปจินาติ *ก.* สะสม, ก่อ, เก็บ.
ปจุร *ค.* เจริญ, มากมาย.
ปจฺจกฺโกสติ *ก.* ด่าตอบ, แช่งตอบ.
ปจฺจกฺข *ค.* ประจักษ์, ชัดเจน, แจ่มแจ้ง, แน่นอน.
ปจฺจกฺขาติ *ก.* กล่าวตู่, บอกปัด, ไม่ยอมรับ บอกคืน.
ปจฺจกฺขาน *นป.* การกล่าวตู่, การบอกปัด, การบอกคืน.
ปจฺจคฺฆ *ค.* มีค่ามาก.
ปจฺจงฺค *นป.* ส่วนย่อย, สาขา.
ปจฺจติ *ก.* อันเขาหุงต้ม, ย่อมได้รับทุกข์.
ปจฺจตฺต *ค.* เฉพาะตัว.
ปจฺจตฺถรณ *นป.*การปูลาด,เครื่องปูเครื่องลาด.
ปจฺจตฺถิก *ป.* มีประโยชน์ขัดกัน, มีความต้อง การขัดกัน, ข้าศึก, คู่แข่ง.
ปจฺจน *นป.* การหุงต้ม, การเดือดร้อน.
ปจฺจนีก *ค.* เป็นข้าศึกกัน,ตรงกันข้าม, ปัจนึก.
ปจฺจานุภวติ *ก.* เสวยผลตอบ, ได้รับ.
ปจฺจานุโภติ *ก.* ดู **ปจฺจานุภวติ.**
ปจฺจนฺต *ค.* สุดเขต, สุดแดน.
ปจฺจนฺตวาสี *ป.* ผู้อยู่สุดแดน.
ปจฺจนฺตวิสย *ป.* ประเทศชายแดน.
ปจฺจนฺติม *ค.* เกิดในที่สุดแดน.
ปจฺจย *ป.* เหตุ, เครื่องอาศัย.
ปจฺจยาการ *ป.* อาการแห่งเหตุ, การบังเกิด ขึ้นแห่งเหตุ, การอาศัยกันเกิดขึ้น.
ปจฺจยิก *ค.* ควรไว้วางใจ, ควรเชื่อถือได้.
ปจฺจยุปฺปนฺน *กิต.* เกิดขึ้นแล้วจากเหตุ.
ปจฺจรี *ป.* แพ.
ปจฺจเวกฺขณ *นป.*การพิจารณา, การไตร่ตรอง.
ปจฺจเวกฺขณา *อิต.* ดู **ปจฺจเวกฺขณ.**
ปจฺจเวกฺขติ *ก.* พิจารณา, ไตร่ตรอง.
ปจฺจสฺโสสิ *ก.* ฟังแล้ว.
ปจฺจากต *กิต.* ไม่ทำตอบ, บอกปัด.
ปจฺจาโกฏิต *กิต.* ทุบ, รีด, บุ.
ปจฺจาคจฺฉติ *ก.* กลับมา.
ปจฺจาคมน *นป.* การกลับมา.
ปจฺจาชายติ *ก.* เกิด, กลับมาเกิด.
ปจฺจาเทส *ป.* การบอกคืน, ไม่ยอมรับ.
ปจฺจามิตฺต *ป.* ข้าศึก.
ปจฺจาสีสติ *ก.* หวัง, ปรารถนา, รอท่า.
ปจฺจหรติ ก. นำมาคืน.
ปจฺจุคฺคจฺฉติ *ก.* ต้อนรับ.
ปจฺจุคฺคมน *นป.* การต้อนรับ.
ปจฺจุฏฺฐาติ *ก.* ลุกขึ้นรับ.
ปจฺจุฏฺฐาน *นป.* การลุกขึ้นรับ, การนับถือ.
ปจฺจุฏฺฐิต *กิต.* ลุกขึ้นรับแล้ว.
ปจฺจุทฺธรณ *นป.* การถอนคืน.
ปจฺจุปฏฺฐาติ *ก.* บำรุง.

ปจฺจุปฏฺฐาน *นป.* การบำรุง.
ปจฺจุปฺปนฺน *กิต.* เกิดขึ้นเฉพาะหน้า, ปัจจุบัน.
ปจฺจูส *ป.* ใกล้รุ่ง, เช้าตรู่.
ปจฺจูสกาล *ป.* รุ่งสว่าง, เช้ามืด.
ปจฺจูห *ป.* อันตราย, ความขัดข้อง.
ปจฺเจก *ค.* เฉพาะตัว, เฉพาะผู้เดียว.
ปจฺเจกพุทฺธ *ป.* ท่านผู้ตรัสรู้เฉพาะตัว มิได้สอนผู้อื่น, พระปัจเจกพุทธเจ้า.
ปจฺเจติ *ก.* กลับ.
ปจฺโจโรหติ *ก.* กลับลงมา.
ปจฺโจสกฺกติ *ก.*ล่าถอย,ถอยกลับ,ถอยออกมา.
ปจฺโจสกฺกน *นป.*การล่าถอย, การถอยกลับ การถอยออกมา, การหด.
ปจฺฉโต *อ.* ข้างหลัง.
ปจฺฉนฺน *กิต.* มุง, บัง, ปกปิด, ห่อหุ้ม.
ปจฺฉา *อ.* ภายหลัง.
ปจฺฉาชาติ *กิต.* เกิดภายหลัง.
ปจฺฉาตาป *ป.* การเร่าร้อนในภายหลัง.
ปจฺฉาท *ป.* การมุง, การบัง.
ปจฺฉานิปาตี *ป.* ผู้ออกไปภายหลัง.
ปจฺฉานุตาป *ป.*การตามเดือดร้อนในภายหลัง, ความสำนึกตัว.
ปจฺฉานุตปฺปติ *ก.* เดือดร้อนในภายหลัง.
ปจฺฉาพาหำ *ก.วิ.* ให้มีมือข้างหลัง, มัดมือไพล่หลัง.
ปจฺฉาพนฺธ *นป.* สมอ, แจว.
ปจฺฉาภตฺตำ *ก.วิ.* ภายหลังอาหาร, เวลาบ่าย.
ปจฺฉาภาค *ป.* ส่วนหลัง.
ปจฺฉายา *อิต.* ร่มเงา, ที่ร่ม.
ปจฺฉาสมณ *ป.* สมณะผู้ตามหลัง, พระผู้น้อยเดินตามหลังพระผู้ใหญ่.
ปจฺฉิ *อิต.* กระบุง, กระเช้า.
ปจฺฉิชฺชติ *ก.* ตัดขาด.
ปจฺฉิชฺชน *นป.* การตัดขาด.
ปจฺฉินฺทติ *ก.* ดู **ปจฺฉิชฺชติ.**
ปจฺฉินฺน *กิต.* ตัดขาดแล้ว.
ปจฺฉิม *ค.* เกิดภายหลัง, มีในภายหลัง.
ปจฺเฉทน *นป.* ดู **ปจฺฉิชฺชน.**
ปชคฺฆติ *ก.* หัวเราะดัง.
ปชปฺปติ *ก.* พูดมาก, อ้อนวอน.
ปชหติ *ก.* ละ, สละ, เว้น.
ปชหิต *กิต.* ละแล้ว, เว้นแล้ว.
ปชา *อิต.* หมู่สัตว์, หมู่คน.
ปชานนา *อิต.* ความรู้, ความเข้าใจ.
ปชาปติ *ป.* เจ้าแห่งหมู่สัตว์, พระพรหม.
ปชายติ *ก.* เกิด.
ปชายน *นป.* การเกิด.
ปชฺช *นป.* ทาง, ถนน, บทโคลง.
ปชฺชร *ป.* ประชวร.
ปชฺชลติ *ป.* รุ่งเรือง, ลุกโพลง.
ปชฺชลน *นป.* ความรุ่งเรือง, ความลุกโพลง.
ปชฺชลิต *กิต.* รุ่งเรืองแล้ว, ลุกโพลงแล้ว.
ปชฺชุนฺน *ป.* เมฆฝน, เจ้าแห่งฝน.
ปชฺโชต *ป.* ตะเกียง, แสงสว่าง, แสง.
ปชฺฌายติ *ก.* เพ่ง, ตรึกตรอง.
ปญฺจ *ค.* ห้า.
ปญฺจก *ค.* หมวดห้า.
ปญฺจกลฺยาณี *อิต.* หญิงมีความงามห้าประการ (ผมงาม, ผิวงาม, ฟันงาม, เนื้องาม, วัยงาม).

ปญฺจกามคุณ *ป.* กามคุณห้า (รูป, เสียง, กลิ่น, รส, สัมผัส).
ปญฺจกฺขตฺตุ *อ.* ห้าครั้ง.
ปญฺจขนฺธ *ป.* ขันธ์ห้า (รูป, เวทนา, สัญญา, สังขาร, วิญญาณ).
ปญฺจโครส *ป.* โครส (นมโค) ห้า (นมสด, นมส้ม, เนยใส, เนยข้น, เปรียง).
ปญฺจงฺคิก *ค.* มีส่วนห้า.
ปญฺจงฺคุลิก *ค.* ประกอบด้วยนิ้วทั้งห้า.
ปญฺจทสี *อิต.* ดิถีที่สิบห้า, วันเพ็ญ.
ปญฺจธา *อ.* โดยส่วนห้า.
ปญฺจนที *อิต.* แม่น้ำห้าสาย (คงคา, ยมุนา, อจิรวตี, สรภู, มหี).
ปญฺจปติฏฺฐิต *นป.* เบญจางคประดิษฐ์, การหมอบลงกราบกับพื้นด้วยส่วนทั้งห้า (หน้าผาก ๑, มือ ๒, เข่า ๒).
ปญฺจพนฺธน *นป.* การจองจำห้าประการ (คอ ๑, มือ ๒, เท้า ๒).
ปญฺจม *ค.* ที่ห้า.
ปญฺจมหาปริจฺจาค *ป.* การเสียสละอย่างใหญ่ห้า (สมบัติ, ลูก, เมีย, อวัยวะ, ชีวิต).
ปญฺจมหาวิโลกน *นป.* การตรวจตราใหญ่ห้าประการ(เวลา,ประเทศ,ทวีป,ตระกูล,มารดา).
ปญฺจวคฺคิย *ค.* มีพวกห้า หมายถึงภิกษุห้ารูปเหล่านี้คือ อัญญาโกณฑัญญะ, วัปปะ, ภัททิยะ, มหานามะ, อัสสชิ.
ปญฺจวณฺณ *ค.* มีห้าสี (น้ำเงิน, เหลือง, แดง, ขาว,น้ำตาล).
ปญฺจวิธ *ค.* ห้าอย่าง.
ปญฺจวีสติ *ค.* ยี่สิบห้า.
ปญฺจสฏฺฐี *ค.* หกสิบห้า.
ปญฺจสหสฺส *นป.* ห้าพัน.
ปญฺจสิข *ค.* ห้าแหยม, คนธรรพ์.
ปญฺจสีล *นป.* ศีลห้า.
ปญฺจโส *อ.* โดยส่วนห้า.
ปญฺจานนฺตริย *นป.* อนันตริยกรรมห้า, กรรมหนักห้าประการ (ฆ่ามารดา, ฆ่าบิดา, ฆ่าพระอรหันต์, ทำพระโลหิตของพระพุทธเจ้าให้ห้อ, ทำลายสงฆ์ให้แตกกัน).
ปญฺจาภิญฺญา *อิต.* อภิญญาห้า, ความรู้ยิ่งห้าประการ (แสดงฤทธิ์ได้, หูทิพย์, ตาทิพย์, รู้ใจคนอื่น, ระลึกชาติได้).
ปญฺจาลิกา *อิต.* ตุ๊กตา, หุ่น.
ปญฺจาวุธ *ป.* อาวุธห้าอย่าง (ดาบ, หอก, ขวาน, ธนู, ตะบอง).
ปญฺจาสีติ *ค.* แปดสิบห้า.
ปญฺจาห *นป.* ห้าวัน.
ปญฺชร *ป.* กรง.
ปญฺชลิก *ค.* ยกมือประณม.
ปญฺญ *ค.* ฉลาด, มีความรู้.
ปญฺญตฺต *กิต.* รู้ทั่วแล้ว, ปูแล้ว.
ปญฺญตฺติ *อิต.* การตั้งขึ้น, การเรียก, ความคิด.
ปญฺญวนฺตุ *ค.* คนมีปัญญา.
ปญฺญา *อิต.* ความรู้, ความเข้าใจ.
ปญฺญาจกฺขุ *นป.* จักษุคือปัญญา.
ปญฺญาณ *นป.* ความรู้ทั่ว, ความปรากฏ.
ปญฺญาต *กิต.* รู้ทั่วแล้ว, ปรากฏแล้ว.
ปญฺญาปก *ป.* ผู้ชี้ทาง, ผู้แนะนำ.

ปณฺณาปน *นป.* การประกาศให้รู้, การปูลาด.
ปณฺณาเปติ *ก.* บัญญัติ, ตั้งกฎ, ให้รู้, ประกาศ, ปูลาด.
ปณฺณายติ *ก.* ปรากฏ, ประกาศ.
ปณฺณาวิมุตฺติ *อิต.* ความหลุดพ้นเพราะปัญญา.
ปณฺณาวุฑฺฒิ *อิต.* ความเจริญด้วยปัญญา.
ปณฺณาส *ค.* ห้าสิบ.
ปณฺณาสมฺปทา *อิต.* ความถึงพร้อมด้วปัญญา.
ปณฺห *ป.* คำถาม.
ปณฺหา *อิต.* คำถาม.
ปณฺหาวิสชฺชน *นป.* การแก้ปัญหา.
ปณฺหาวฺยากรณ *นป.* การตอบปัญหา.
ปฏ *ป., นป.* ผ้า.
ปฏกุติ *ป.* ไฟประจำโต๊ะ.
ปฏงฺค *ป.* ตั๊กแตน.
ปฏล *นป.* เครื่องมุง, เครื่องหุ้ม, เยื่อหุ้ม, ซองจดหมาย, หลังคา, เพดาน.
ปฏลิกา *อิต.* เครื่องปกปิดคลุมด้วยดอกไม้.
ปฏห *ป.* กลองมีหู, กลองรบ.
ปฏากา *อิต.* ธง.
ปฏิ *อ.* เฉพาะ, ตอบ, ทวน, กลับ.
ปฏิกงฺขติ *ก.* หวัง.
ปฏิกจฺจ *ค.* ก่อน, ด่วน, ล่วงหน้า.
ปฏิกณฺฏก *ค.* คู่ปรับ, เป็นศัตรูกัน, คู่ต่อสู้, เสี้ยนหนาม.
ปฏิกมฺม *นป.* การทำคืน, การทำตอบ, การชดใช้,การให้คืน,การแก้ไข, การโอนให้.
ปฏิกร *ป.* ผู้ต่อต้าน, ผู้ทำตอบ, ผู้ทำคืน, ผู้ใช้หนี้, ผู้ชดใช้.
ปฏิกโรติ *ก.* ทำตอบ, ทำคืน, ชดใช้.
ปฏิกสฺสติ *ก.* ถอยกลับ, โยนกลับ.
ปฏิกา *อิต.* ผ้าขาวลาด, เนื้ออ่อน.
ปฏิการ *ป.* ตอบแทน.
ปฏิกุชฺชน *นป.* การงอ, การโค้ง, การโก่ง.
ปฏิกุชฺเชติ *ก.* งอ, โค้ง, โก่ง.
ปฏิกุชฺฌติ *ก.* โกรธตอบ.
ปฏิกุฏติ *ก.* งอ, โก่ง, บิด, หด, กระตุก; ถอยกลับ, หน่าย.
ปฏิกุฏิต *ค.* ซึ่งงอกลับ, ซึ่งโก่ง, ซึ่งบิด.
ปฏิกุฏฺฐ *ค.* ซึ่งถูกติเตียน, ซึ่งถูกรังเกียจ, อันเขาเหยียดหยาม, น่าติเตียน.
ปฏิกุฏฺฐก,-กุฏฺฐก *ป.* นกกะปูด.
ปฏิกุฏฺฐิต,-กุณฺฐิต *ค.* ซึ่งถูกหุ้มห่อ, ซึ่งถูกคลุกเคล้า, ซึ่งถูกเกลือกกลั้ว.
ปฏิกุณิก *ค.* คด, งอ, โกง.
ปฏิกุลฺยตา *อิต.* ความเป็นสิ่งปฏิกูล, ความเป็นของน่ารังเกียจ.
ปฏิกูฏ *นป.* การโกงตอบ.
ปฏิกูล *ค., นป.* ปฏิกูล, น่าเกลียด, น่ารังเกียจ, ซึ่งขัดแย้ง; ความเป็นของน่ารังเกียจ, ความเป็นของไม่สะอาด.
ปฏิกูลคาหิตา *อิต.* ความเป็นผู้ถือเอาโดยอาการอันขัดแย้ง.
ปฏิกูลตา *อิต.* ความเป็นของปฏิกูล.
ปฏิกูลสญฺญา *อิต.* ปฏิกูลสัญญา, ความสำคัญว่าเป็นของปฏิกูล, ความกำหนดหมายว่าเป็นของน่ารังเกียจ.
ปฏิกูลสญฺญี *ค.*ผู้กำหนดหมายว่าเป็นของปฏิกูล.
ปฏิเกฬนา *อิต.* การเล่นโต้กลับ, การเล่นฝ่ายตรงข้าม; การเย้ยหยันตอบ.

ปฏิโกฏฺเฏติ *ก.* ทำให้เบนออก, ทำให้หันกลับ, ต้อนกลับ, ทุบตีให้ผละออกมา.

ปฏิโกเปติ *ก.* ทำให้สั่น, ทำให้หวั่นไหว, ทำให้กำเริบ, ทำให้เสีย, ทำลาย (การรักษาอุโบสถ).

ปฏิกฺกนฺต *กิต.* ก้าวกลับแล้ว, ถอยกลับแล้ว, กลับมาแล้ว.

ปฏิกฺกนฺตก *ค.* ผู้ก้าวกลับแล้ว, ถอยกลับแล้ว, กลับมาแล้ว.

ปฏิกฺกม *ป.* การถอยกลับ, การกลับไป, การหลีกออกไป, การเลิกรา.

ปฏิกฺกมติ *ก.* ถอยกลับ, กลับมา, กลับไป, หลีกออกไป.

ปฏิกฺกมน *นป.* ดู **ปฏิกฺกม.**

ปฏิกฺกมนสาลา *อิต.* ศาลาเป็นที่หลบหลีก, ศาลาเป็นที่พักผ่อน.

ปฏิกฺกุล *ค.* ดู **ปฏิกูล.**

ปฏิกฺกูลตา อิต. ดู **ปฏิกูลตา.**

ปฏิกฺโกสติ *ก.* ด่าตอบ, ติเตียน, แช่งด่า, ดูหมิ่น; คัดค้าน, ปฏิเสธ, ห้าม.

ปฏิกฺโกสน *นป.*,**-สนา** *อิต.* การคัดค้าน, การประท้วง, การปฏิเสธ, การห้าม.

ปฏิกฺขณ *อ.* ทุกขณะ.

ปฏิกฺขติ *ก.* เพ่งเฉพาะ, มองดู, คาดหมาย.

ปฏิกฺขิตฺต *กิต.* (อันเขา) ห้ามแล้ว, ปฏิเสธแล้ว, คัดค้านแล้ว.

ปฏิกฺขิปติ ก. ห้าม, ปฏิเสธ, คัดค้าน.

ปฏิกฺเขป *ป.* การห้าม, การปฏิเสธ, การคัดค้าน.

ปฏิกฺขมาปิต *กิต.* (อันเขา) ให้อดโทษตอบแล้ว, ให้ขอโทษแล้ว.

ปฏิคจฺจ, *อ.* ดู **ปฏิกจฺจ**; ๒ *กิต.* ละ, ละทิ้ง.

ปฏิคณฺหาติ *ก.* ดู **ปฏิคฺคณฺหาติ.**

ปฏิคาถา *อิต.* คาถาตอบ, คาถาโต้ตอบ.

ปฏิคาธ *ป.* ที่พึ่ง, ที่ยึดเหนี่ยว, หลักยึด.

ปฏิคายติ *ก.* ขับเพลงตอบ, ร้องเพลงตอบ.

ปฏิคิชฺฌ *ค.* ซึ่งกำหนัด, อยาก, ติดใจ.

ปฏิคิชฺฌติ *ก.* กำหนัด, อยาก, ติดใจ.

ปฏิคิทฺธ *ค.* ซึ่งอยาก, ซึ่งติดใจ.

ปฏิคีต *นป.* เพลงขับตอบ, เพลงที่ร้องโต้ตอบ.

ปฏิคูหติ. *ก.* ปกปิด, ปิดบัง, ซ่อน, ซ่อนไว้.

ปฏิคฺคณฺหน *นป.* การรับ, รับเอา.

ปฏิคฺคณฺหนก *ค.* ผู้รับ, ผู้รับเอา, ซึ่งรองรับไว้.

ปฏิคฺคณฺหาติ *ก.* รับ, รับเอา, ยอมรับ, ถือปฏิบัติ.

ปฏิคฺคห *ป.* การรับ, ผู้รับ, การต้อนรับ, เครื่องรองรับ, กระโถน; ปลอกสวมนิ้วมือเมื่อเย็บจีวร.

ปฏิคฺคหณ *นป.*ดู **ปฏิคฺคณฺหน.**

ปฏิคฺคหิต *กิต.* (อันเขา) รับแล้ว, รับไว้แล้ว, ยอมรับไว้แล้ว.

ปฏิคฺคหีตุ,-เหตุ *ป.* ผู้รับ.

ปฏิคฺคาหก *ค., ป.* ผู้รับ, ผู้ยอมรับ, ผู้ถือเอา; ปฏิคาหก.

ปฏิคฺคาหณ *นป.* ดู **ปฏิคฺคณฺหน.**

ปฏิฆ *ป., นป.* ปฏิฆะ, ความขัดเคือง, ความขึ้งเคียด, ความขัดใจ, ความกระทบใจ, ความโกรธ.

ปฏิฆวนฺตุ *ค.* ผู้มีปฏิฆะ, ผู้มีอาการขัดเคือง.

ปฏิฆาต *ป.* การป้องกัน, การกำจัด; ความขัดเคือง, ความคับแค้น, ความไม่พอใจ.

ปฏิโฆส *ป.* เสียงสะท้อน.

ปฏิจย,-จฺจย *ป.* การสะสม, การพอกพูน, การเพิ่มเติม, การรวมขึ้นเป็นกอง.

ปฏิจรติ *ก.* เที่ยวไป, ท่องเที่ยว, เกี่ยวข้อง; กลบเกลื่อน, ทำให้สับสน, พูดวกวน, พูดกลับไปกลับมา, ทำ (ปัญหา) ให้คลุมเครือ.

ปฏิจเลติ *ก.* ทำให้ไหว, สั่นเบา ๆ, กระดิก.

ปฏิจาร *ป.* การติดต่อ, การเยี่ยมเยียน, การเกี่ยวข้อง.

ปฏิจิกฺขติ *ก.* กล่าวตอบ, แก้ปัญหา.

ปฏิโจทน *นป.* การโจทตอบ, การกล่าวโทษตอบ, การติเตียนตอบ.

ปฏิโจเทติ *ก.* โจทตอบ, กล่าวโทษตอบ, ติเตียนตอบ.

ปฏิจฺจ *อ., กิต.* อาศัย, อิง, เนื่อง, เกี่ยวกับ.

ปฏิจฺจวินีต *ค.* ผู้ได้รับฝึกหัดแนะนำในธรรมที่อาศัยกัน (หลักเหตุผล).

ปฏิจฺจสมุปฺปนฺน *ค.* ซึ่งอาศัยกันและกันเกิดขึ้นร่วมกัน.

ปฏิจฺจสมุปฺปาท *ป.*, ปฏิจจสมุปบาท, การที่ธรรมทั้งหลายอาศัยซึ่งกันและกันเกิดขึ้นร่วมกัน, กฎแห่งธรรมที่ต้องอาศัยกันเกิดขึ้น ซึ่งมีอยู่ ๑๒ประการ คือ
๑. เพราะอวิชชาเป็นปัจจัย จึงมีสังขาร
๒. เพราะสังขารเป็นปัจจัย จึงมีวิญญาณ
๓. เพราะวิญญาณเป็นปัจจัยจึงมีนามรูป
๔. เพราะนามรูปเป็นปัจจัยจึงมีสฬายตนะ
๕. เพราะสฬายตนะเป็นปัจจัยจึงมีผัสสะ.
๖. เพราะผัสสะเป็นปัจจัย จึงมีเวทนา
๗. เพราะเวทนาเป็นปัจจัย จึงมีตัณหา
๘. เพราะตัณหาเป็นปัจจัย จึงมีอุปาทาน
๙. เพราะอุปาทานเป็นปัจจัย จึงมีภพ
๑๐. เพราะภพเป็นปัจจัย จึงมีชาติ
๑๑-๑๒. เพราะมีชาติจึงมีชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส.

ปฏิจฺจสมุปฺปาทกุสล *ค.* ผู้ฉลาดในปฏิจจสมุปบาท.

ปฏิจฺฉก *ค.* ผู้รับ.

ปฏิจฺฉติ *ก.* รับ, ยอมรับ.

ปฏิจฺฉท *ป.*เครื่องปกปิด,เครื่องบัง,เครื่องมุง.

ปฏิจฺฉนฺน *กิต.* (อันเขา) ปกบิด, ปิดบัง, ซ่อนเร้น, อำพรางแล้ว.

ปฏิจฺฉนฺนกมฺมนฺต *ค.* ผู้มีการงานอันปิดบัง, ผู้มีการกระทำอันไม่เปิดเผย, ผู้ทำงานเร้นลับ, ผู้ปกปิดการกระทำ.

ปฏิจฺฉาท *ป.* การปกปิด, การปิดบัง, การซ่อนเร้น, การอำพราง, การล่อลวง, เครื่องปกปิด, เครื่องนุ่งห่ม, การนุ่งห่ม.

ปฏิจฺฉาทก *ค.* ซึ่งปิดบัง, ซึ่งปกปิด, ซึ่งซ่อนเร้น, ซึ่งอำพราง, ซึ่งลวง.

ปฏิจฺฉาทน *นป.* การปกปิด, การปิดบัง, การซ่อนเร้น.

ปฏิจฺฉาทนิย *นป.* น้ำเนื้อต้ม.

ปฏิจฺฉาทิต *กิต.* ดู **ปฏิจฺฉนฺน.**

ปฏิจฺฉาที *อิต.* เครื่องปกปิด, เครื่องป้องกัน, ผ้าปิด (ฝี), ยาพอกเพื่อถอนพิษ.

ปฏิจฺฉาเทติ *ก.* ปกปิด, ปิดบัง, ซ่อนเร้น, อำพราง, นุ่งห่ม, พัน, ปิด, รักษา (แผล); กลบเกลื่อน,ทำให้สับสน,อำพราง(ปัญหา).

ปฏิจฺฉาย *อิต.* รูปภาพ, รูปเทียม.
ปฏิจฺฉิต *กิต.* (อันเขา) รับ, ยอมรับแล้ว.
ปฏิชคฺคก *ค.* ผู้ปฏิบัติ, ผู้บำรุง, ผู้ดูแล, ผู้เลี้ยงดู.
ปฏิชคฺคติ *ก.* ปฏิบัติ, บำรุง, ดูแล, เลี้ยงดู, ซ่อมแซม.
ปฏิชคฺคน *นป.* การปฏิบัติ, การบำรุง, การดูแล, การเลี้ยงดู, การซ่อมแซม.
ปฏิชคฺคนก *ค.* ผู้ปฏิบัติ, ผู้บำรุง, ผู้ดูแล, ผู้เลี้ยงดู.
ปฏิชคฺคาเปติ *ก.* ให้ปฏิบัติ, ให้บำรุง, ให้ดูแล, ให้เลี้ยงดู.
ปฏิชคฺคิต *กิต.*(อันเขา) ปฏิบัติแล้ว,บำรุงแล้ว, ดูแลแล้ว, เลี้ยงดูแล้ว.
ปฏิชคฺคิย *ค.* พึงปฏิบัติ, ซึ่งควรปฏิบัติ, ควรบำรุง, ควรซ่อมแซม.
ปฏิชานาติ *ก.* ปฏิญาณ, ยอมรับ (สารภาพ), ให้สัญญา, รับรอง, ตกลง, แสดงความเห็นชอบ.
ปฏิญฺญ *ค.* ผู้ให้คำปฏิญาณ, ผู้แสร้งทำ (ใช้เฉพาะในรูปสมาส).
ปฏิญฺญา *อิต.* ปฏิญญา, คำรับรอง, คำมั่น, สัญญา, การตกลง, การให้การเห็นชอบ, การอนุญาต.
ปฏิญฺญาต *กิต.*(อันเขา) ให้ปฏิญาณแล้ว, ให้รับรองแล้ว, ให้ตกลงแล้ว.
ปฏิฏฺฐหติ *ก.* ตั้งมั่น, ดำรงมั่น, ยืนมั่น.
ปฏิฏฺฐาติ *ก.*ดู **ปฏิฏฺฐหติ.**
ปฏิต *ค.* ซึ่งได้รับความพอใจ, ซึ่งเป็นสุข.
ปฏิติฏฺฐติ *ก.* ตั้งอยู่เฉพาะ, กลับตั้งขึ้น, ตั้งขึ้นอีก.
ปฏิติตฺถ *นป.* ฝั่งตรงข้าม (ของแม่น้ำ).
ปฏิตฺถมฺภติ *ก.* ยึดมั่น, ดำรงมั่น, ยัน.
ปฏิทณฺฑ *ป.* อาชญาตอบ, การแก้แค้น, การลงโทษตอบแทน.
ปฏิททาติ *ก.* ให้คืน, นำมาคืน, ให้ตอบ.
ปฏิทสฺเสติ *ก.* แสดงเฉพาะ, แสดงตน, ปรากฏใหม่.
ปฏิทาน *นป.* การให้ตอบแทน, รางวัล, การให้คืน, การนำมาคืน.
ปฏิทิสา*อิต.* ทิศตอบ,ทิศตรงข้าม,ด้านตรงข้าม.
ปฏิทิสฺสติ *ก.* (อันเขา) เห็นเฉพาะ, ปรากฏเฉพาะ, ปรากฏ.
ปฏิทุกฺขาปนตา *อิต.* ภาวะที่กลับทำให้เกิดมีความทุกข์ขึ้นใหม่อีก.
ปฏิเทเสติ *ก.* แสดงคืน, สารภาพ.
ปฏิธาวติ *ก.* วิ่งกลับไปหา, วิ่งเข้าไปใกล้.
ปฏินนฺทติ *ก.* ยินดีเฉพาะ, บันเทิง, ทักทายตอบ, รับด้วยความยินดี.
ปฏินนฺทนา *อิต.* ความยินดีเฉพาะ, ความบันเทิง.
ปฏินนฺทิต *กิต.* ยินดีเฉพาะแล้ว, บันเทิงแล้ว, (อันเขา) ให้บันเทิงแล้ว, ทักทายแล้ว, ต้อนรับแล้ว.
ปฏินาสิกา *อิต.* จมูกปลอม.
ปฏินิชฺฌตฺต *กิต.* (อันเขา) ขอโทษแล้ว, หายโกรธแล้ว.
ปฏินิชฺฌายติ *ก.* อดโทษ, ยกโทษให้,หายโกรธ.

ปฏินิทฺเทส *ป.* การกลับชี้แจง, การวกกลับมาอธิบายเรื่องใหม่อีก.
ปฏินิธิ *ป.* รูปเปรียบ, รูปเทียม.
ปฏินิวตฺตติ *ก.*หวนกลับ, กลับมาอีก.
ปฏินิวาสน *นป.*ผ้านุ่งห่มที่ให้ตอบแทน, ผ้านุ่งที่ผลัดออก.
ปฏินิเวเทติ *ก.* ประกาศ, นำข่าวมา.
ปฏินิสฺสคฺค *ป.* การสละคืน, การสลัดทิ้ง, การละเลิก.
ปฏินิสฺสคฺคี *ค.* ซึ่งสละคืน, ซึ่งสลัดทิ้ง, ซึ่งละเลิก; ซึงสละได้ (ยากหรือง่าย).
ปฏินิสฺสชฺชติ *ก.* สละคืน, สลัดทิ้ง, ละเลิก.
ปฏินิสฺสฏฺ *กิต.*(อันเขา) สละคืนแล้ว, สลัดทิ้งแล้ว, ละเลิกแล้ว, สละแล้ว.
ปฏินิสฺสรติ *ก.* ออกไป, พ้นไป, หลุดพ้น.
ปฏิเนติ *ก.* นำกลับมา, พากลับมา.
ปฏิปกฺข *ป., ค.* ปฏิปักษ์, ฝ่ายตรงข้าม, ศัตรู; ซึ่งเป็นปฏิปักษ์.
ปฏิปกฺขิก *ค.* ซึ่งเป็นไปในฝ่ายตรงข้าม; ซึ่งอยู่ในฝ่ายตรงข้าม, อันเป็นปฏิปักษ์.
ปฏิปชฺชติ *ก.* ปฏิบัติ, ดำเนินไป.
ปฏิปชฺชน *นป.*การปฏิบัติ, การดำเนินไป, วิธีปฏิบัติ, ทางที่ดำเนินไป.
ปฏิปชฺชนวิธิ *ป.* วิธีปฏิบัติ, วิธีดำเนินการ.
ปฏิปณาเมติ *ก.* ไล่กลับ, ส่งกลับ, ขับไล่, ป้องกัน.
ปฏิปณฺณ *นป.* จดหมายตอบ, หนังสือตอบ.
ปฏิปตฺติ *อิต.* การปฏิบัติ, ข้อปฏิบัติ, ความประพฤติ.
ปฏิปถ *ป.* ทางตรงข้าม, ทางขวางหน้า, ทางสวนกัน.
ปฏิปถ *อ.* (เดิน) สวนทาง.
ปฏิปทา *อิต.* ปฏิปทา, ข้อปฏิบัติ, แนวทางความประพฤติ, ทางปฏิบัติ.
ปฏิปนฺน *กิต.* ปฏิบัติแล้ว, ดำเนินไปแล้ว, ถึงแล้ว.
ปฏิปนฺนก *ค., ป.* ผู้ดำเนินไปถึงอริยมรรคแล้ว, ท่านผู้ดำรงอยู่ในอริยมรรค.
ปฏิปริวตฺเตติ *ก.* แว้งกลับ, หมุนหลับ.
ปฏิปวิฏฺ *กิต.* กลับเข้าไปอีกแล้ว.
ปฏิปวิสติ *ก.* กลับเข้าไปอีก.
ปฏิปสฺสติ *ก.*สรรเสริญตอบ,ยกย่องตอบแทน.
ปฏิปหรติ *ก.* ประหารตอบ, ทุบตีตอบแทน.
ปฏิปหินาติ *ก.* ส่งกลับ.
ปฏิปากติก *ค.* ซึ่งกลับเป็นปกติ, ซึ่งคืนตัว, ซึ่งอยู่ในสภาพปกติ.
ปฏิปาฏิ *อิต.* ลำดับ, ถ่องแถว.
ปฏิปาฏิก *ค.* ซึ่งเป็นไปตามลำดับ.
ปฏิปาฏิยา *อ.* โดยลำดับ, ตามลำดับ, โดยสืบเนื่องกัน.
ปฏิปาทก *ป.* ผู้ให้สำเร็จ, ผู้จัดแจง, ผู้จัดหา; เชิง (เตียง), ที่รอง (เตียง).
ปฏิปาเทติ *ก.* ให้สำเร็จ, บันดาล, มอบให้, จัดแจง, จัดหาให้.
ปฏิปีสติ *ก.* ทุบ, ตี.
ปฏิปิณฺฑ *ป.* ก้อนข้าวตอบแทน, อาหารที่ให้ตอบแทน.
ปฏิปีต *ค.* ผู้ดื่ม.
ปฏิปีฬน *นป.* การบีบคั้น, การกดขี่, การเบียดเบียน.
ปฏิปีฬิต *กิต.* (อันเขา) บีบคั้นแล้ว, กดขี่แล้ว.

ปฏิปีเฬติ *ก.* บีบคั้น, กดขี่, เบียดเบียน.
ปฏิปุคฺคล *ป.* บุคคลที่เปรียบเทียบ, คนทัดเทียม, คู่แข่ง.
ปฏิปุคฺคลิก *ค.* มีคนทัดเทียม, มีคนเปรียบเทียบ, อันเป็นของแห่งคู่แข่ง.
ปฏิปุจฺฉติ *ก.* ย้อนถาม, ทวนถาม,ตั้งคำถาม.
ปฏิปุจฺฉา *อิต.* คำย้อนถาม, คำทวนถาม.
ปฏิปุริส *ป.* คู่แข่ง, ปรปักษ์.
ปฏิปูชน *นป.*,**-ชนา** *อิต.* การบูชาตอบ, ความเคารพนับถือ, การยกย่อง.
ปฏิปูเชติ *ก.* บูชาตอบ,เคารพนับถือ, ยกย่อง.
ปฏิเปเสติ *ก.* ส่งกลับ, ส่งคืน, ส่งไปหา.
ปฏิปฺปณาเมติ *ก.* เบนกลับออก, เหยียดออกง
ปฏิปฺปสฺสทฺธ *กิต.* สงบระงับแล้ว.
ปฏิปฺปสฺสทฺธิ *อิต.* ความสงบระงับ, ความสงบเยือกเย็นภายในจิตใจ.
ปฏิปฺปสฺสมฺภติ *ก.* สงบระงับ.
ปฏิปฺปสฺสมฺภนา *อิต.* ดู **ปฏิปฺปสฺสทฺธิ.**
ปฏิปฺผรติ *ก.* แผ่ออกไป, ฉายแสง, เปล่งออก, โต้, คัดค้าน.
ปฏิพทฺธ *ค.* ซึ่งเกี่ยวเนื่อง, ซึ่งเนื่องอยู่, ซึ่งอาศัย, อันติดอยู่, อันผูกพัน.
ปฏิพทฺธจิตฺต *ค.* มีจิตปฏิพัทธ์, มีใจผูกพัน; มีความรักใคร่เกิดขึ้น.
ปฏิพนฺธ *ค.* ซึ่งผูกพัน, ซึ่งติดอยู่, อันเกี่ยวข้อง, อันเนื่องด้วย.
ปฏิพนฺธติ *ก.* งด (ไม่ให้),ลดหย่อน(ของที่ให้).
ปฏิพนฺธุ *ป.* ความเกี่ยวข้อง, ความพัวพัน; พวกพ้อง, ญาติ.
ปฏิพล *ค.* สามารถ, ชำนิชำนาญ.
ปฏิพาหก *ค., ป.* ซึ่งห้าม, ซึ่งป้องกัน, ซึ่งขัดขวาง; ยาถอน (พิษ).
ปฏิพาหติ *ก.*ห้าม, คัดค้าน, ป้องกัน, ขัดขวาง, ขจัด, ขับไล่.
ปฏิพาหน *นป.*การห้าม,การป้องกัน,การขับไล่.
ปฏิพาหิย *ค.* ซึ่งจะต้องขัดขวางหรือป้องกัน.
ปฏิพาหิร *ค.*ซึ่งมีในภายนอก,ซึ่งอยู่ภายนอก, ซึ่งเร่ร่อนไม่มีที่อยู่.
ปฏิพาหฺห *ค.* ซึ่งถูกบีบคั้น, ซึ่งถูกบังคับ, อันถูกข่มขู่, อันบำบัด.
ปฏิพิมฺพ *นป.* รูปเปรียบ,รูปเหมือน,ภาพ, เงา.
ปฏิพิมฺพิต *ค.* ซึ่งมีเงาสะท้อน.
ปฏิพุชฺฌติ *ก.* ตื่น, รู้, เข้าใจ.
ปฏิพุทฺธ *ค.* ผู้ตื่นแล้ว.
ปฏิโพธ *ป.* การปลุก, การตื่น (จากหลับ).
ปฏิภชติ *ก.* แบ่ง, แจก, จำแนก.
ปฏิภณฺฑ *นป.* ของหรือสินค้าแลกเปลี่ยน.
ปฏิภณฺฑติ *ก.* ด่าตอบ.
ปฏิภย *นป.* ภัยเฉพาะหน้า, สิ่งที่น่ากลัว, อันตราย.
ปฏิภาค *ค., ป.* มีส่วนเปรียบได้, ซึ่งเปรียบเทียบกันได้, ซึ่งคล้ายคลึง, เท่ากัน; คนทัดเทียม, ศัตรู, ความเหมือนกัน, ความคล้ายคลึงกัน; คำตอบ.
ปฏิภาคนิมิตฺต *นป.*ปฏิภาคนิมิต,นิมิตเทียบเคียง.
ปฏิภาณ,-ภาน *นป.* ปฏิภาณ, ไหวพริบ, ความสามารถพูดโต้ตอบได้ฉับไว, ความเฉียบแหลม, ความแจ่มแจ้ง.
ปฏิภาณวนฺตุ *ค.* ผู้มีปฏิภาณ, ผู้มีไหวพริบ.
ปฏิภาติ *ก.* แจ่มแจ้ง, ปรากฏชัด (ขึ้นในใจ).

ปฏิภาเนยฺยก *ค.* ดู **ปฏิภาณวนฺตุ.**
ปฏิภาสติ *ก.* กล่าวตอบ, ปราศรัยตอบ, ตอบ.
ปฏิภู *ป.* ผู้ค้ำประกัน, เครื่องประกัน.
ปฏิมคฺค *ป.* ทางสวนกัน, ทางขวางหน้า.
ปฏิมณฺฑิต *กิต.* (อันเขา) ตกแต่งแล้ว, ประดับแล้ว; ตกแต่งแล้ว, ประดับประดาแล้ว, ประกอบแล้ว.
ปฏิมณฺเฑติ *ก.* ตกแต่ง, ประดับ.
ปฏิมนฺตก *ป.* ผู้พูดโต้ตอบ, คู่สนทนา; ผู้มีปัญญาเครื่องคิดอ่าน, ผู้รู้จักคิด.
ปฏิมนฺเตติ *ก.* โต้, ตอบโต้, ตอบ, คัดค้าน.
ปฏิมลฺล *ป.* นักมวยปล้ำซึ่งเป็นคู่ต่อสู้.
ปฏิมสติ *ก.* ถูกตอง, ลูบคลำ.
ปฏิมสติ *ก.* พิจารณา, ไตร่ตรอง, ใคร่ครวญ.
ปฏิมา *อิต.* ปฏิมา, รูปเปรียบ,รูปจำลอง, รูป.
ปฏิมานิต *กิต.* (อันเขา)นับถือแล้ว,เคารพแล้ว.
ปฏิมาเนติ *ก.* นับถือ, เคารพ, รับใช้, รอคอย.
ปฏิมาเรติ *ก.* ฆ่าตอบ, ฆ่าแก้แค้น.
ปฏิมาเสติ *ก.* ค้นหา, สำรวจ, ตรวจดู.
ปฏิมุกฺก *ค.* ผู้สวม, ผู้สวมใส่, ซึ่งผูกมัด, ซึ่งรัดติด.
ปฏิมุข *ค.* ตรงข้าม, ซึ่งอยู่เฉพาะหน้า, ซึ่งเผชิญหน้า, เฉพาะหน้า, ต่อหน้า.
ปฏิมุจฺจติ *ก.* ประสพ, ได้รับ (ความเศร้าโศก).
ปฏิมุญฺจติ *ก.* สวม, สวมใส่, ผูก, มัด; ประสพ, ได้รับ (ความเศร้าโศก).
ปฏิมุตฺต *ค.* หมดจด, บริสุทธิ์.
ปฏิโมกฺข *ป.* การชะแผล; การผูกมัด, เครื่องผูกมัด, ข้อผูกมัด.
ปฏิย *นป.* ผ้าลาดสีขาวทำด้วยขนสัตว์.
ปฏิยตฺต *ค.* ผู้ตกแต่ง, ผู้แต่งกาย, ผู้ตระเตรียม, ผู้จัดแจงพร้อมแล้ว.
ปฏิยาติ *ก.* กลับไป, ถึง.
ปฏิยาทิต *กิต.* (อันเขา) ตกแต่งแล้ว, ตระเตรียมแล้ว, จัดแจงแล้ว, มอบให้แล้ว.
ปฏิยาเทติ *ก.* ตกแต่ง, ตระเตรียม, จัดแจง, มอบให้, จัดหาให้.
ปฏิยาโลกำ *อ.* ย้อนแสง, สู่ทิศตะวันตก.
ปฏิโยธ *ป.* นักรบฝ่ายศัตรู, ทหารฝ่ายตรงข้าม, การต่อสู้ของฝ่ายตรงข้าม.
ปฏิโยโลเกติ *ก.* มอง, จ้อง, สังเกต.
ปฏิรว *ป.* การร้องตะโกน, เสียงคำราม, เสียงร้องตอบ.
ปฏิราช *ป.* พระราชาฝ่ายตรงข้าม, ราชาผู้เป็นศัตรู.
ปฏิรุทฺธ *ค.* ซึ่งถูกขัดขวาง, ซึ่งถูกกันไว้, ซึ่งถูกกักขัง.
ปฏิรูป *ค.* ๑ เหมาะ, ควร, สมควร, เหมาะสม; ๒ (ใช้เป็นบทหลังในรูปสมาส เช่น มิตฺตปฏิรูป เป็นต้น) มีรูปเหมือน, คล้ายคลึง, เทียม, ปลอมแปลง.
ปฏิรูปก *ค.* ดู **ปฏิรูป** ๒.
ปฏิรูปตา *อิต.* ความเหมาะสม, ความสมควร; ความคล้ายคลึง,การแสร้งทำให้เหมือนจริง.
ปฏิรูปเทสวาส *ป.* การอยู่ในประเทศอันสมควร, การอยู่ในถิ่นที่เจริญ.
ปฏิโรทติ *ก.* ร้องไห้ตาม, ร้องไห้ตอบ.
ปฏิโรทน *นป.* การร้องไห้ตาม,การร้องไห้ตอบ.
ปฏิโรสติ,-เสติ *ก.* โกรธตอบ, ขุ่นเคืองตอบ, เสียดสีตอบ.

ปฏิลทฺธ *กิต.* (อันเขา) ได้เฉพาะแล้ว, บรรลุแล้ว, ได้คืนแล้ว.

ปฏิลภติ *ก.* ได้เฉพาะ, ได้รับ, บรรลุ, กลับได้, ได้คืน.

ปฏิลาภ *ป.*การได้เฉพาะ, การบรรลุ, การกลับได้, การได้คืน.

ปฏิลีน *ค.* หลบหลีก, ถอยหนี, หดหู่.

ปฏิลียติ *ก.*หลบหลีก, ถอยหนี, (จิต) หดหู่, ย่อหย่อน.

ปฏิลียน *นป.*การหลบหลีก, ถอยหนี, หดหู่.

ปฏิเลขน *นป.* จดหมายตอบ.

ปฏิเลเณติ *ก.* ดู **ปฏิลียติ.**

ปฏิโลเภติ *ก.* ประเล้าประโลม, ยั่วยวน, ล่อ.

ปฏิโลม *ค.* ปฏิโลม, ตรงกันข้าม, ขัดกัน, ทวนกลับ.

ปฏิโลมปกฺข *ป.* ฝ่ายที่ตรงกันข้าม, ฝ่ายค้าน, ส่วนตรงข้าม.

ปฏิวจน *นป.* การกล่าวตอบ, การตอบ, คำตอบ.

ปฏิวฏฺฏติ *ก.* เป็นไปตาม, หมุนกลับ; กลิ้งกลับ, วกออก.

ปฏิวตฺต *นป.* การหมุนกลับ, การกลิ้งกลับ, การวกออก.

ปฏิวตฺตติ *ก.* ดู **ปฏิวฏฺฏติ.**

ปฏิวตฺตน *นป.* การหมุนออก, การวกออก.

ปฏิวตฺติต *กิต.* (อันเขา) ให้เป็นไปแล้ว, ให้หมุนกลับแล้ว, ให้กลิ้งกลับแล้ว.

ปฏิวตฺติย *ค.* ซึ่งพึงให้เป็นไป, ซึ่งให้หมุนกลับ, อันให้กลิ้งกลับ.

ปฏิวตฺตุ *ป.* ผู้กล่าวตอบ, ผู้ตอบโต้, ผู้กล่าวค้าน, ผู้พูดขัดคอ.

ปฏิวตฺเตติ *ก.*ดู **ปฏิวฏฺฏติ.**

ปฏิวทติ *ก.* กล่าวตอบ, ตอบค้าน.

ปฏิวสติ *ก.* อยู่อาศัย, พำนัก.

ปฏิวากฺย *นป.* คำกล่าวตอบ.

ปฏิวาณ *นป.* การขัดแย้ง, การขัดขวาง, การต้านทาน.

ปฏิวาตํ *อ.* ทวนลม.

ปฏิวาท *ป.* คำกล่าวตอบ,คำพูดย้อน, การสวนคำ, คำต่อว่าโต้กลับ.

ปฏิวาเปติ *ก.* เปลื้อง, ปลดปล่อย, ชำระ.

ปฏิวามคตํ *อ.*(ลูกศรเข้าทางขวา) ทะลุซ้าย.

ปฏิวีส,-สก *ป.* ส่วน, ส่วนแบ่ง.

ปฏิวิคจฺฉติ *ก.* หลีก, หลบ, เลี่ยงไป, แยกจากไปอีก.

ปฏิวิชานาติ *ก.* รู้เฉพาะ, เข้าใจชัด.

ปฏิวิชฺฌติ *ก.* แทงตลอด, รู้แจ้ง, เข้าใจชัด.

ปฏิวิทิต *กิต.* (อันเขา) รู้ชัดแล้ว,เข้าใจชัดแล้ว.

ปฏิวิทฺธ *กิต.*(อันเขา)แทงตลอดแล้ว,รู้ชัดแล้ว.

ปฏิวินย *ป.*การกำจัด,การระงับ,การแก้,การข่มไว้.

ปฏิวินิจฺฉินติ *ก.*วินิจฉัยใหม่,กลับพิจารณาอีก.

ปฏิวินีต *กิต.* (อันเขา) กำจัดแล้ว,ขับไล่แล้ว, ระงับแล้ว, ข่มไว้แล้ว.

ปฏิวิเนติ *ก.* กำจัด, ขับไล่, ระงับ, ข่มไว้.

ปฏิวิโนทน *นป.* การบรรเทา, การกำจัด, การขับไล่.

ปฏิวิโนทย *ค.* ในคำว่า 'ทุปฺปฏิวิโนทย' = ซึ่งบรรเทา หรือกำจัดได้โดยยาก.

ปฏิวิโนเทติ *ก.* บรรเทาเฉพาะ, กำจัด, ขับไล่.

ปฏิวิภชติ *ก.* แบ่งออก, จำแนก, แจกออก.
ปฏิวิภตฺต *ค.* ซึ่งถูกแบ่งออกแล้ว.
ปฏิวิรต *ค.* ผู้งดเว้นแล้ว, ผู้เว้นขาดแล้ว.
ปฏิวิรติ *อิต.* การงดเว้น, การเว้นขาด.
ปฏิวิรมติ *ก.* งดเว้น, เว้นขาด.
ปฏิวิรุชฺฌติ *ก.* โกรธ, มุ่งร้าย, ขัดใจ, ขัดแย้ง.
ปฏิวิรุทฺธ *กิต.* ผู้ขัดแย้ง; ผู้โกรธ, ผู้เป็นปฏิปักษ์; ซึ่งถูกขัดขวาง.
ปฏิวิรูหติ *ก.* งอกขึ้นมาใหม่,กลับงอกงามแล้ว.
ปฏิวิโรธ *ป.* ความมุ่งร้าย, ความขัดเคือง, ความผิดใจกัน, ความขัดแย้งกัน.
ปฏิวิสิฏฺ *ค.* เฉพาะอย่าง, ซึ่งเป็นพิเศษ.
ปฏิวิเสส *ป.* อาการอันพิเศษยิ่งขึ้น, อาการที่แยกแยะให้เห็นเฉพาะแต่ละอย่าง ๆ (เกี่ยวกับการวินิจฉัยปัญหา).
ปฏิวิสฺสก *ป., ค.* คนคุ้นเคย, เพื่อนบ้าน; ผู้เป็นเพื่อนบ้าน.
ปฏิวุตฺต *กิต.* (อันเขา) กล่าวตอบแล้ว, กล่าวแย้งแล้ว.
ปฏิเวเทติ *ก.* ให้รู้เฉพาะ,บอกให้ทราบ,ประกาศ.
ปฏิเวธ *ป.* การแทงตลอด, การเข้าใจตลอด, การรู้แจ่มแจ้ง, การบรรลุธรรม.
ปฏิเวร *นป.* เวรตอบ, การแก้แค้น.
ปฏิเวฐติ *ก.* ผูกมัด, รัดรึง, ตรึงติด, เกี่ยวพัน, หุ้มห่อ.
ปฏิวฺยาหรติ *ก.* บอกคืน, เลิก, หยุด.
ปฏิวฺยูหติ *ก.* คุ้ยขึ้นมากั้น, กองขึ้นกั้นไว้.
ปฏิสกฺกติ *ก.* วิ่งกลับ, ถอยหลัง.
ปฏิสงฺขยนฺต *กิต.* พิจารณาอยู่.
ปฏิสงฺขรณ *นป.* การปฏิสังขรณ์, การซ่อมแซม, การแก้ไข.
ปฏิสงฺขโรติ *ก.* ปฏิสังขรณ์, แก้ไข, ซ่อมแซม, ปรับปรุง.
ปฏิสงฺขา ๑ *อิต.* การพิจารณา; ๒ *กิต.* พิจารณาแล้ว, ใคร่ควรญแล้ว.
ปฏิสงฺขาติ *ก.*พิจารณา, ใคร่ครวญ, ไตร่ตรอง.
ปฏิสงฺขาน *นป.* การพิจารณา, การใคร่ครวญ, การไตร่ตรอง.
ปฏิสงฺขานพล *นป.* กำลังแห่งการพิจารณา, ธรรมที่เป็นกำลังคือการพิจารณา, อำนาจการพิจารณา.
ปฏิสงฺขาย *กิต.* ดู **ปฏิสงฺขา** ๒.
ปฏิสงฺขาร *ป.* ดู **ปฏิสงฺขรณ.**
ปฏิสงฺขาริก,-ริย *ค.* ซึ่งใช้สำหรับการปฏิสังขรณ์, ซึ่งมีไว้เพื่อการซ่อมแซม.
ปฏิสญฺจิกฺขติ *ก.* พิจารณา, ใคร่ครวญ, ไตร่ตรอง.
ปฏิสญฺชีวติ *ค.* กลับมีชีวิตขึ้นอีก,คืนชีพ, ฟื้น.
ปฏิสญฺชีวิต *กิต.* กลับคืนชีพแล้ว, ฟื้นแล้ว.
ปฏิสณฺฐาติ *ก.* ดำรงมั่น, รักษาไว้, คุ้มครอง, มีอยู่พร้อม.
ปฏิสณฺหิต *กิต.* (อันเขา) คุ้มครองแล้ว; บริบูรณ์.
ปฏิสเตน *อ.* โดยจำนวนร้อย, คราวละร้อย, (ได้ค่าตัวคืน) ละร้อย (กษาปณ์).
ปฏิสตฺต *ป.* ศัตรู, (คู่แค้น).
ปฏิสนฺถต *กิต.* (อันเขา) ต้อนรับแล้ว, รับรองแล้ว.
ปฏิสนฺถรติ *ก.* ปฏิสันถาร, ต้อนรับ, รับรอง.

ปฏิสนฺถาร *ป.* ปฏิสันถาร, การต้อนรับ, การรับรองแขก, การทักทายปราศรัย.

ปฏิสนฺทหติ *ก.* สืบต่อ, ต่อเนื่อง, เกิดใหม่, ปฏิสนธิ.

ปฏิสนฺธาตุ *ป.* ผู้เชื่อมสัมพันธ์, ผู้สมาน, ผู้ไกล่เกลี่ย.

ปฏิสนฺธาน *นป.* การสืบต่อ, การต่อเนื่อง, การสมาน.

ปฏิสนฺธิ *อิต.*ปฏิสนธิ, การสืบต่อ, การถือกำเนิดใหม่, การเกิดใหม่.

ปฏิสนฺธิยติ *ก.* ปฏิสนธิ, สืบต่อ, เกิดใหม่.

ปฏิสม *ค.* ผู้เสมอ, ผู้ทัดเทียม.

ปฏิสมฺภิทา *อิต.* ปฏิสัมภิทา, ความแตกฉาน, ปัญญาอันแตกฉาน.

ปฏิสมฺมชฺชติ *ก.* กวาดอีก, กลับกวาดใหม่.

ปฏิสมฺโมทติ,-เทติ *ก.* ทักทายตอบ, ปราศรัยตอบ.

ปฏิสมฺโมทน *นป.* การทักทายปราศรัยตอบ.

ปฏิสรณ *นป.* ที่พึ่ง, ที่พำนัก, ที่ยึดเหนี่ยว, ที่คุ้มภัย.

ปฏิสรติ *ก.*, แล่นกลับ, วิ่งกลับ, ถอยหลัง, ล้าหลัง; หวนระลึก, กลับคิดถึง, กล่าว.

ปฏิสลฺลาน *นป.* การหลีกเร้น, การปลีกตัวเพื่อหาความสงบ.

ปฏิสลฺลานสารุปฺป *ค.* สมควรแก่การหลีกเร้น, ซึ่งเป็นที่เหมาะที่จะหลีกเร้น.

ปฏิสลฺลานาราม *ค.* ผู้มีการหลีกเร้นเป็นที่มายินดี, ผู้มีความพอใจในการหลีกเร้น.

ปฏิสลฺลีน *ค.* ผู้หลีกเร้น, ผู้ปลีกตัวอยู่.

ปฏิสลฺลียติ *ก.* หลีกเร้น, ปลีกตัวหลบอยู่ (ในที่สงบ)

ปฏิสญฺญมติ *ก.* สำรวม, ระวัง, ควบคุม (ตนเอง) เหนี่ยวรั้งจิตใจ.

ปฏิสญฺยุชติ *ก.*เกี่ยวข้อง,เกี่ยวกับ,ประกอบ,เริ่ม.

ปฏิสญฺยุตฺต *ค.* ซึ่งเกี่ยวเนื่อง, ซึ่งประกอบ.

ปฏิสวิทิต *กิต.* (อันเขา) ทราบชัดแล้ว, เข้าใจซึ้งแล้ว, รู้แล้ว, เสวย (เวทนา) แล้ว.

ปฏิสวี *ค.* ผู้ทราบชัด, ผู้รู้สึก, ผู้เสวย (เวทนา), ผู้ได้รับ (สุขหรือทุกข์).

ปฏิสเวเทติ *ก.* ทราบชัด, รู้สึก, เสวย (เวทนา), ได้รับ (สุขหรือทุกข์).

ปฏิสหรณ *นป.* การเคลื่อนออก, การถอดออก; การพับ, การเก็บรวบรวม.

ปฏิสหรติ *ก.* ถอยกลับ, เคลื่อนออก, ถอดออก, นำออกไป, พับ, เก็บ,รวบรวม.

ปฏิสหาร *ป.* ดู **ปฏิสหรณ.**

ปฏิสาเธยฺย,-เฌยฺย *นป.* การหลอกลวงตอบ, การใช้เล่ห์กลตอบแทน.

ปฏิสามิต *กิต.* (อันเขา) เก็บแล้ว, ตระเตรียมไว้แล้ว.

ปฏิสาเมติ *ก.* เก็บ, เอาไปเก็บ, จัด, จัดแจง, ตระเตรียม.

ปฏิสายติ *ก.* ลิ้มรส, ชิม, กิน.

ปฏิสารณ *นป.* การให้หวนระลึกถึงความผิด, การให้ยอมรับผิด, การให้แก้ความผิดด้วยการขอคืนดี.

ปฏิสารณียกมฺม *นป.* ปฏิสารณียกรรม, กรรมเนื่องด้วยการลงโทษพระภิกษุผู้ทำความผิดต่อคฤหัสถ์โดยให้ไปขอขมาเขา.

ปฏิสารี *ค.* ผู้แล่นเข้าไปหา, ผู้ถือ, ผู้ยึดถือ (โคตร); ผู้รังเกียจกัน (ด้วยโคตร).

ปฏิสาสน *นป.* หนังสือตอบ, จดหมายตอบ, คำตอบ.

ปฏิสิทฺธ *กิต.* (อันเขา) ห้ามแล้ว.

ปฏิสิพฺพิต *กิต* (อันเขา) เย็บแล้ว, เย็บติดแล้ว, ถักแล้ว, ร้อยแล้ว.

ปฏิสีสกำ *อ.* คลุมศีรษะ, ปกศีรษะ.

ปฏิสุตฺต *ค.* ผู้หลับสนิท.

ปฏิสมฺภิต *กิต.* ล้มลงแล้ว.

ปฏิสูร *ป.* ศัตรูผู้กล้า, ปรปักษ์.

ปฏิเสฏฺฐ *ค.* ผู้ประเสริฐกว่า, ผู้สูงกว่า.

ปฏิเสธ *ป.*การปฏิเสธ, การห้าม, การกีดกัน.

ปฏิเสธก *ค., ป.* ผู้ปฏิเสธ, ผู้ห้าม,ผู้ป้องกัน, ผู้กีดกั้น.

ปฏิเสธติ,-เธติ *ก.* ปฏิเสธ, ห้าม, ป้องกัน, กีดกั้น, ขัดขวาง.

ปฏิเสธน *ป.*ดู ปฏิเสธ.

ปฏิเสธิตุ *ป.*ดู ปฏิเสธก.

ปฏิเสนิกตฺตุ *ป.* ผู้กระทำความเป็นข้าศึก, ผู้ตั้งตนเป็นศัตรู, ผู้สร้างศัตรู.

ปฏิเสนิกโรติ *ก.* กระทำความเป็นข้าศึก, ตั้งตนเป็นศัตรู, แก้แค้น.

ปฏิเสนิยติ *ก.* ประพฤติเป็นศัตรู, แก้แค้น, โต้เถียง, ประคารม, ไสส่ง.

ปฏิเสวติ *ก.* เสพเฉพาะ, เสพ (เมถุน), ประพฤติ, ปฏิบัติตาม, เสพอาศัย, ส้องเสพ, ใช้ (ปัจจัยสี่).

ปฏิเสวน *นป.* การเสพเฉพาะ, การประพฤติการปฏิบัติตาม, การใช้.

ปฏิเสวิตุ *ป.* ผู้เสพเฉพาะ, ผู้ประพฤติ, ผู้ใช้.

ปฏิโสตำ *อ.* ทวนกระแส.

ปฏิสฺสต *ค.*มีสติมั่น,ผู้รอบคอบ,ผู้ระแวดระวัง.

ปฏิสฺสติ *อิต.* สติมั่นคง, ความระลึกได้, ความจำได้.

ปฏิสฺสติก *ค.* ดู **ปฏิสฺสต.**

ปฏิสฺสว *ป.* การรับคำ, คำมั่น, สัญญา, การยอมฟังคำ, การเชื่อฟัง.

ปฏิสฺสา, (ปติสฺสา) *อิต.* ความเชื่อฟัง, ความเคารพ.

ปฏิสฺสาวี *ค.* ผู้รับคำ, ผู้ยอมฟังคำ, ผู้ยินยอม, ผู้เต็มใจ, ผู้เชื่อฟัง.

ปฏิสฺสุณาติ *ก.* รับคำ, ยอมรับ, ตกลง, ให้สัญญา.

ปฏิสฺเสเนติ *ก.* ดู **ปฏิเสนิยติ.**

ปฏิหงฺขติ *ก.* ขจัด, บำบัด, ทำลาย.

ปฏิหญฺญติ *ก.* (อันเขา) กระทบ, ทำให้สะเทือนใจ, กำจัด.

ปฏิหต *กิต.* (อันเขา) กระทบแล้ว, ทำให้สะเทือนแล้ว, กำจัดแล้ว.

ปฏิหนติ *ก.* กระทบ, กีดกั้น, กำจัด, ทำลาย, เบียดเบียน.

ปฏิหนน *นป.*การกระทบ, การผลักไส, การกำจัด, การทำลาย.

ปฏิหนนก *ค.* ผู้กระทบกระทั่ง, ผู้กำจัด, ผู้เบียดเบียน.

ปฏิหนฺติ *ก.* ดู **ปฏิหนติ.**

ปฏิหรติ*ก.*นำกลับ,กลับคืน;บอก,แจ้งให้ทราบ.

ปฏิหัสติ *ก.* กระทบ, ทุบ, ตี, ต่อย.

ปฏิหาร *ป.* ประตู, คนเฝ้าประตู, การนำกลับ, การกีดกั้น.

ปฏิหาเรติ *ก.* ให้กลับไป, กั้น, ขัดขวาง, ไล่ไป, หลีกเลี่ยง, ติดตาม.

ปฏี *อิต.* ผ้าเนื้อหยาบ, ผ้าใบ.

ปฏุ *ค.* ฉลาด, ชำนาญ, คล่องแคล่ว, เฉียบแหลม, คม, มีสุขภาพดี.

ปฏุตา *อิต.*, **ปฏุตฺต** *นป.* ความฉลาด, ความชำนาญ.

ปฏุปฺปาทน *นป.*การลบ (ทางคณิตศาสตร์).

ปโฏล *ป.* กระดอม, ขี้กา (ไม้เถา), บวบงู.

ปฏฏ *นป., ค.* แผ่น, ผืน, ท่อน; แผ่นผ้า, ผ้าไหม, ผ้าโพกหัว, ผ้าพันแผล; ซึ่งทำด้วยไหม.

ปฏฏก *นป., ค.* แผ่นผ้า, ท่อน, ชิ้นยาว, ผ้าพันแผล; ซึ่งทำด้วยแผ่นผ้า.

ปฏฏน *นป.* ท่า, เมืองท่า, เมืองใกล้เมืองท่า.

ปฏฏิ *อิต.* ไม้แสม, ไม้โลทแดง.

ปฏฏิกา *อิต.* แผ่นผ้า, ผ้าพันแผล, ผ้ารัดเอว, ประคดแผ่นผ้า.

ปฏโฏลิ *นป.* กะพล้อ, กระบอกตักน้ำปาก แหลมอย่างปากพวยกา.

ปฏฐ ๑ *ค.* สามารถ; ซึ่งแผ่ไป, เข้มแข็ง; ๒ *อ.* รับใช้, บำเรอ.

ปฏฐปิต *กิต.* (อันเขา) เริ่มตั้งไว้แล้ว, วางเป็นหลักแล้ว.

ปฏฐเปติ *ก.* เริ่มตั้ง, แต่งตั้ง, วางเป็นหลัก, เริ่มต้น.

ปฏฐหติ *ก.* เริ่มตั้ง, ตั้งขึ้น, เริ่มต้น.

ปฏฐาน *นป.* การเริ่มตั้งไว้, การตั้ง, การเริ่มต้น; จุดตั้งต้น, แหล่ง, เหตุ; ชื่อคัมภีร์ที่๗ แห่งอภิธรรมปิฎก.

ปฏฐาย *อ.* จำเดิม, เริ่มแต่, ตั้งแต่.

ปฐ *ค.* ฉลาด, สามารถ, ชำนาญ, เชี่ยวชาญ.

ปฐติ *ก.* อ่าน, ท่อง, สวด.

ปฐน *นป.* การอ่าน, การท่อง, การสวด.

ปฐม *ค.* ที่หนึ่ง, ครั้งแรก, อันแรก.

ปฐมตรำ *อ.* ก่อนกว่า, แรกที่สุด.

ปฐมำ *อ.* ก่อน, ครั้งแรก.

ปฐวตฺต *นป.* ความเป็นดิน,ความเป็นของแข็ง.

ปฐวี *อิต.* แผ่นดิน, ปฐวีธาตุ.

ปฐวีกมฺป *ป.* ความสั่นสะเทือนแห่งแผ่นดิน, แผ่นดินไหว.

ปฐวีกมฺปน *นป.* ดู **ปฐวีกมฺป.**

ปฐวีกสิณ *นป.* ปฐวีกสิณ, ดินสำหรับเพ่ง เพื่อจูงจิตให้เป็นสมาธิ.

ปฐวีจลน *นป.* ดู **ปฐวีกมฺป.**

ปฐวีจาล *ป.* ดู **ปฐวีกมฺป.**

ปฐวีธาตุ *อิต.* ปฐวีธาตุ, ธาตุดิน, ธาตุที่เข้มแข็ง, ธาตุที่กินเนื้อที่, ของแข็ง.

ปฐวีมณฺฑล *นป.* มณฑลแห่งดิน, วงกลมแห่งพื้นดิน, พื้นดิน, ที่ดิน.

ปฐวีรส *ป.* รสแห่งดิน, รสเกิดจากดิน,รสดิน.

ปฐวีเลขา *อิต.* รอยขีดเขียนบนพื้นดิน.

ปฐวีสญฺญา*อิต.*ความกำหนดหมายว่าเป็นดิน

ปฐวีสม *ค.* เสมอด้วยแผ่นดิน, ซึ่งเปรียบเหมือนแผ่นดิน.

ปฐโวชา *อิต.* โอชาแห่งแผ่นดิน, โอชาเกิดแต่ดิน, ง้วนดิน.

ปฑยฺหติ *ก.* (อันเขา) แผดเผา, เดือดร้อน.
ปณ *ป.* ของตั้งพนัน, เงินเดิมพัน; เงิน, ทรัพย์สมบัติ,ค่าจ้าง,บำเหน็จ,การค้าขาย.
ปณก *ป.* สาหร่ายชนิดหนึ่ง.
ปณว *ป.* ปลายนิ้ว.
ปณคณฺฐิ *ป.* ร้านค้า.
ปณติ *ก.* ขาย, ซื้อขาย, แลกเปลี่ยน, ตกลงราคา, พนัน.
ปณมติ *ก.* น้อมกายลงแสดงความเคารพ, นอบน้อม, เคารพ, บูชา, โค้ง, งอ.
ปณย *ป.* ความรักใคร่, ความไว้วางใจ, ความวิงวอน.
ปณว *ป.* บัณเฑาะว์, กลองต๊อก, กลองเล็ก.
ปณาม *ป.* การนอบน้อม, การไหว้, การกราบไหว้, การทำความเคารพ.
ปณามิต *กิต.* (อันเขา) นอบน้อมแล้ว, ไหว้แล้ว, ประนมมือแล้ว, ขับไล่แล้ว.
ปณามติ *ก.* น้อม, ก้ม, โค้ง, ประนม, ไหว้.
ปณาฬี *อิต.* ทางน้ำไหลออกจากสระ, ท่อน้ำ.
ปณิตก *ค., นป.* ซึ่งพนันกันแล้ว, ซึ่งวางเดิมพันแล้ว; ของพนัน, เงินเดิมพัน.
ปณิทหติ *ก.* ตั้ง(จิตหรือกาย), ดำรง, มุ่งมั่นปรารถนา, มุ่งหวัง.
ปณิธาน *นป.* การตั้งความปรารถนา, การตั้งใจแน่วแน่, การตัดสินใจเด็ดเดี่ยว.
ปณิธาย *อ.* ตั้งไว้แล้ว, ดำรงไว้แล้ว, ตั้งความปรารถนาแล้ว, มุ่งหวังแล้ว.
ปณิธิ *ป.*ดู **ปณิธาน.**
ปณิธิกมฺม *นป.* พิธีแก้บน.
ปณิปตติ *ก.* ฟุบลงเบื้องหน้า, หมอบลงข้างหน้า.
ปณิปาต *ป.* การหมอบลง, การหมอบกราบ, การแสดงความเคารพ.
ปณิปาติก *ค.* อ่อนน้อม, ถ่อมตน, ภักดี.
ปณิย ๑ *ป.* พ่อค้า, คนขายของ;
๒ *นป., ค.* ของที่ขาย, สินค้า; ซึ่งควรซื้อขาย, สำหรับขาย.
ปณิหิต *กิต.* (อันเขา) ตั้งไว้แล้ว, มุ่งแล้ว, ปรารถนาแล้ว.
ปณีต *ค.* ประณีต, ดียิ่ง, เลิศ, ละเอียด, เรียบร้อย, อร่อย.
ปณีตก *นป., ค.* ดู **ปณิตก.**
ปณุทติ *ก.* บรรเทา, ปัดเป่า.
ปเณติ *ก.* ลง (ทัณฑ์หรืออาชญา).
ปณฺณก *ป.* บัณเฑาะก์, กะเทย.
ปณฺณร *ค., ป.* ขาว, ขาวเหลือง, ซีด; ช้างสกุลหนึ่งเป็นช้างเผือก.
ปณฺณว *ป.* ชื่อภูเขาเทือกหนึ่ง.
ปณฺณา *อิต.* ปัญหา, ความรู้.
ปณฺฑิจฺจ *นป.* ความเป็นบัณฑิต, ความเฉลียวฉลาด, ความเฉียบแหลม.
ปณฺฑิต *ค., ป.* ฉลาด; บัณฑิต, คนฉลาด.
ปณฺฑิตก *ป.* คนที่เข้าใจว่าตนเป็นบัณฑิต, คนเห่อความรู้, คนอวดฉลาด.
ปณฺณุ *ค.* เหลืองอ่อน, ขาวเหลือง.
ปณฺณุกมฺพล *นป.* ผ้ากัมพลสีเหลือง; ชื่อชนบทแห่งหนึ่งในอินเดีย.
ปณฺณุกมฺพลสิลาสน *นป.* แท่นศิลาที่มีสีเหมือนผ้ากัมพล, ชื่อแท่นที่ประทับนั่งของพระอินทร์.

ปณฺฑุปลาส *ป.* ใบไม้เหลือง, ใบไม้เหี่ยว; คนเตรียมออกบวช.

ปณฺฑุมตฺติกา *อิต.* ดินเหนียวสีเหลือง, ดินสีอรุณ.

ปณฺฑุโรค,-ฑุกโรค *ป.* โรคผอมเหลือง, โรคดีซ่าน.

ปณฺฑุโรคี *ป.* คนเป็นโรคผอมเหลือง หรือโรคดีซ่าน.

ปณฺฑุวีณา *อิต.* พิณสีเหลือง.

ปณฺฑุสีห *ป.* ราชสีห์เหลือง.

ปณฺฑุสุตฺต *นป.* เส้นด้ายสีเหลือง, ด้ายเหลือง.

ปณฺณ,-ณก *นป.* ใบไม้, ใบไม้สำหรับเขียนหนังสือ, จดหมาย, หนังสือ, ขน, ปีก.

ปณฺณกุฏิ *อิต.* บรรณกุฏี, กระท่อมมุงบังด้วยใบไม้.

ปณฺณจฺฉตฺต,-ตก *นป.* ร่มทำด้วยใบไม้.

ปณฺณธาร *ป.* เครื่องรองทำด้วยใบไม้.

ปณฺณตฺติ *อิต.* ดู **ปณฺณตฺติ.**

ปณฺณตฺติก *ค.* ซึ่งมีบัญญัติ, ซึ่งมีเครื่องสำแดงให้ปรากฏ, ซึ่งปรากฏชื่อ.

ปณฺณตฺติวชฺช *นป.* โทษอันเนื่องมาแต่พระบัญญัติ, ความผิดทางพระวินัย.

ปณฺณปจฺฉิ *อิต.* กระเช้าใบไม้, กระเช้าใส่ของเขียว.

ปณฺณปุฏ *ป., นป.* ห่อใบไม้, ห่อของที่ทำด้วยใบไม้, กระเช้าทำด้วยใบไม้.

ปณฺณรส *ค.* สิบห้า.

ปณฺณรสี *อิต.* ดิถีที่สิบห้า, ขึ้นหรือแรม๑๕ค่ำ.

ปณฺณวีสติ *ค.* ยี่สิบห้า.

ปณฺณสญฺญา *อิต.* เครื่องกำหนดหมาย คือใบไม้, เครื่องหมายทำด้วยใบไม้.

ปณฺณสนฺถาร *ป., ค.* เครื่องลาดทำด้วยใบไม้; ซึ่งลาดด้วยใบไม้.

ปณฺณสาลา *อิต.* บรรณศาลา, ศาลาที่มุงบังด้วยใบไม้, อาศรม.

ปณฺณสุส,-โสส *ค.* ซึ่งทำด้วยใบไม้แห้ง.

ปณฺณาการ *ป.* บรรณาการ, สิ่งที่ไปกับสาสน์, ของขวัญ.

ปณฺณาส *ค.* ดู **ปณฺณาส.**

ปณฺณาสก *นป.* หมวด ๕๐.

ปณฺณิ *อิต.* ใบไม้.

ปณฺณิก *ป.* คนขายของเขียว, คนขายดอกไม้, คนขายผัก.

ปณฺณิกา *อิต.* ของเขียว, ใบไม้เขียว, ผัก.

ปณฺห *นป.* เช้า, เวลาเช้า.

ปณฺหิ,-หิกา *อิต.* ส้นเท้า.

ปณฺหี *ค.* มีส้นเท้า.

ปตงฺค *ป.* นก.

ปตติ *ก.* ตก, หล่น, ร่วง, แท้ง (ลูก).

ปตตฺต *นป.* ปีก.

ปตน *นป.* การตก, การหล่น.

ปตนก *ค.* ซึ่งมีอันจะต้องตกไป, ซึ่งกำลังจะร่วงหล่น.

ปตนุ *ค.* บางมาก, แบบบาง, น้อยยิ่ง.

ปตนฺต *ป.* นก.

ปตร *ป., นป.* ระแหง, รอยแตก.

ปตรติ *ก.* ผ่านไป, ซึมซาบ, ข้ามไป, ไหลท่วมไป, ล้น, เดือดพล่าน.

ปตากา *อิต.* ธง, ธงแผ่นผ้า.

ปตาป *ป.* เดช, อานุภาพ, ความยิ่งใหญ่, ความรุ่งเรือง.

ปตาปน *ป.* ชื่อนรก ในจำพวกนรกใหญ่ทั้ง แปดขุม.

ปตาปวนฺตุ *ค.* มีเดช, มีอานุภาพ, ความยิ่งใหญ่, ความรุ่งเรือง.

ปตาเปติ *ก.*ทำให้เร่าร้อน,เผา,แผดเผา,รุ่งเรือง.

ปตายติ *ก.* ออกไป, แผ่ไป, แพร่สะพัด.

ปตารณ *นป.* การยกขึ้นให้สูง, การขยายตัว.

ปตาเรติ *ก.* ให้ผ่านไป, ให้ซึมซาบ, ให้ข้ามไป, ให้ไหล, ให้ท่วมไป, ให้ล้น, ให้เดือดพล่าน.

ปติ ๑ *ป.* ผัว, นาย, เจ้าของ; ๒ *ค.* เป็นเจ้า, เป็นใหญ่, เป็นนาย, เป็นหัวหน้า; ๓ *อ.* จาก **ปฏิ** ตอบ; ห้าม; ทวน; มั่น; หยุด; เหมือน; ที่ตั้ง; ต่อหน้า; รู้ตลอด; กลับ, ทำอีก; เนือง ๆ; สรรเสริญ; เหตุ; ลักษณะ.

ปติกา *อิต.* หญิงผู้มีเจ้าของ, หญิงผู้มีสามี.

ปติกิฏฺฐ *ค.* น่ารังเกียจ, ต่ำทราม, เลว.

ปติกุล *นป.* ตระกูลแห่งผัว, วงศ์ตระกูลฝ่ายสามี.

ปติกุฬนฺต *กิต.* รออยู่, คอยอยู่.

ปติคาส *ป.* ดู **ปฏิคาธ.**

ปติคิณาติ *ก.* ยินยอม, เห็นด้วย, อนุญาต.

ปติฏฺฐหติ *ก.* ตั้งมั่น, ดำรงอยู่.

ปติฏฺฐา *อิต.* ที่พึ่ง, ที่อาศัย, ที่ยึดเหนี่ยว; ความค้ำจุน; ความช่วยเหือ; ผู้ช่วยเหลือ.

ปติฏฺฐาติ *ก.* ดู **ปติฏฺฐหติ.**

ปติฏฺฐาตพฺพ *กิต.* ควรตั้งมั่น, พึงดำรงอยู่.

ปติฏฺฐาน *นป.* การตั้งมั่น, การดำรงอยู่; ที่พึ่ง, ที่อาศัย.

ปติฏฺฐาปิตุ *ค.* ผู้ให้ดำรงอยู่, ผู้ให้ตั้งมั่น.

ปติฏฺฐาเปติ *ก.* ให้ตั้ง, ให้ดำรงอยู่.

ปติฏฺฐิต *กิต.* ตั้งมั่น, ดำรงอยู่แล้ว.

ปติฏฺฐิยติ, ปติฏฺฐียติ *ก.* ดื้อดึงขึ้งเคียด, โกรธแค้น, หมายขวัญ.

ปติต *กิต.* ตกไปแล้ว, หล่นแล้ว, ล้มแล้ว.

ปติตก *ค.* ซึ่งตกไป, ซึ่งหล่น, ซึ่งล้มลง..

ปติติฏฺฐติ *ก.* ดู **ปฏิติฏฺฐติ.**

ปติตุฬ *นป.* ท่า, ท่าน้ำ, ฝั่งน้ำ.

ปติทาน *นป.* สิ่งตอบแทน, การให้ตอบ, การคืนให้, การแลกเปลี่ยน.

ปติพฺพตา *อิต.* หญิงผู้ยำเกรงผัว, ภรรยาผู้จงรักภักดี, เมียผู้ซื่อสัตย์.

ปติมณฺฑิต *ค.* ซึ่งประดับตกแต่งแล้ว.

ปติรูป *ค.* ดู **ปฏิรูป** ๑.

ปติรูป *อ.* สมควร, เหมาะสม.

ปติสุณฺณา *อิต.* หญิงหม้าย.

ปติสฺสต *ค.* ดู **ปฏิสฺสต.**

ปติสฺสย *ป.* ที่พำนัก, ที่อาศัย, เรือน.

ปติสฺสา *อิต.* ดู **ปฏิสฺสา.**

ปตีจิ,-จี *อิต.* ทิศตะวันตก.

ปตีต *กิต.* เอิบอิ่มแล้ว, ยินดีแล้ว.

ปตียติ *ก.* ดู **ปตติ.**

ปโตท *ป.* ประตัก, เครื่องแทง, ขอสับ (ช้าง); เดือย, เดือยไก่.

ปโตทก *นป.*ดู **ปโตท.**

ปโตทลฏฺฐิ *อิต.* ไม้เรียว, แส้, ประตักเหล็ก.

ปโตพิ *นป.*ดู **ปฏิโฏลิ.**

ปตฺต ๑ *ป.* บาตร; ๒ *นป.* ใบไม้; กลีบ (บัว); ขนนก, ปีกนก; ใบพิณ; ๓ *กิต.* ถึงแล้ว, บรรลุแล้ว.

ปตฺตก *นป.* ภาชนะหรือบาตรเล็ก.

ปตฺตกฺขนฺธ *ค.* ซึ่งคอตก, ซึ่งเศร้าใจ, ซึ่งตรอมใจ, ซึ่งผิดหวัง.

ปตฺตกณฺโฑลิกา *อิต.* หม้อเก็บบาตร, กระชุสำหรับเก็บบาตร, เชิงรองบาตร.

ปตฺตคต *ค.* ซึ่งอยู่ในบาตร.

ปตฺตคนฺธ *ป.* กลิ่นแห่งใบ, กลิ่นใบไม้.

ปตฺตคาหก *ป.* ผู้ถือเอาบาตร, คนรับบาตร.

ปตฺตคาหาปก *ป.* ภิกษุผู้เป็นปัตตคาหาปกะ, ภิกษุผู้มีหน้าที่แจกบาตร.

ปตฺตงฺค *นป.* จันทน์แดง.

ปตฺตจิต *ค.* ซึ่งระกะด้วยใบ, ซึ่งดารดาษด้วยใบ.

ปตฺตจีวร *นป.* บาตรและจีวร.

ปตฺตถวิกา *อิต.* ถุงบาตร, ถลกบาตร.

ปตฺตโธวน *นป.* การล้างบาตร; น้ำสำหรับล้างบาตร.

ปตฺตนาฬี *อิต.* ก้านปีก, ก้านขนไก่.

ปตฺตปาณี *ค.* ผู้มีบาตรในมือ, ผู้ถือบาตร.

ปตฺตปิณฺฑิก *ป.* ภิกษุผู้ถือฉันอาหารเฉพาะในบาตรเป็นวัตร.

ปตฺตผล *นป.* ใบและผล.

ปตฺตพฺพ ๑ *นป.* สิ่งที่ควรถึง, สิ่งที่พึงบรรลุ; ๒ *ค.* ซึ่งควรถึง, ซึ่งควรบรรลุ.

ปตฺตมณฺฑล *นป.* บริเวณก้นบาตร, ก้นบาตร.

ปตฺตมาฬก *ป.* แท่นเก็บบาตร, เชิงบาตร.

ปตฺตมูล *นป.* ก้นบาตร.

ปตฺตยาน *ค., ป.* ผู้มีปีกเป็นพาหนะ, นก.

ปตฺตรส *ป.* รสเกิดแต่ใบ.

ปตฺตลิ *อิต.* กล้าย, กล้วย.

ปตฺตวฏฺฏิ *อิต.* ขอบบาตร.

ปตฺตสญฺญี *ค.* ผู้มีความสำรวมในบาตร.

ปตฺตสลากา *อิต.* สลากทำด้วยใบไม้.

ปตฺตาธารก *นป.* เชิงรองบาตร,ตีน,หรือฝาบาตร.

ปตฺตาหฺหก *นป.* ทะนานทำด้วยใบไม้สำหรับเล่นตวงทราย, การเล่นตวงทราย.

ปตฺติ ๑ *ป.* ทหารราบ, ทหารเดินเท้า; ๒ *อิต.*การถึง, การบรรลุ; ส่วนบุญ, ส่วนกุศล;ผลประโยชน์; ส่วนแบ่ง; ใบไม้.

ปตฺติก ๑ *ป.* ผู้เดินทางเท้า, ทหารเดินเท้า, ทหารราบ; ๒ *ค.* ผู้ร่วมในส่วนบุญ, ผู้มีส่วนบุญ, ผู้มีส่วนแบ่ง; ๓ *ป.* เป็นศัพท์ตัดมาจากทารุปตฺติก แปลว่า ภิกษุผู้ถือบาตรไม้, ผู้ใช้บาตรไม้เป็นวัตร.

ปตฺติกา *อิต.* ใบไม้, ใบ (ตาล).

ปตฺติกาย *ป.*กองทหารเดินเท้า,กองทหารราบ.

ปตฺตการิก *ป.* กองทหารราบ,กองทหารเดินเท้า.

ปตฺติทาน *นป.* การให้ส่วนบุญ,การให้ส่วนแบ่ง.

ปตฺติธมฺม *ป.* การบำเพ็ญบุญส่งไปให้, การอุทิศส่วนบุญ.

ปตฺติปตฺต *ค.* ผู้ถึงธรรมที่ควรถึง, ผู้บรรลุธรรมที่ควรบรรลุ,ผู้บรรลุนิพพาน.

ปตฺติย *ค., ป.* ซึ่งควรถึง, พึงบรรลุ; ซึ่งควรเชื่อถือ,น่าไว้ใจ;ความเชื่อถือ, ความไว้ใจ.

ปตฺติยายติ *ก.* ประพฤติเพียงดังว่าเชื่อ, เชื่อถือ, ไว้ใจ.

ปตฺติยายน *นป.* ความเชื่อถือ, ความไว้ใจ.

ปตฺตี *ค., ป.* ผู้ถึง, ผู้ได้รับ,ผู้บรรลุ; ลูกธนู.

ปตฺตียติ *ก.* ได้รับ, ได้ผล, ได้ประโยชน์.
ปตฺตุณฺณ *นป.* ผ้าไหมที่ซักแล้ว, ผ้าชนิดหนึ่งที่ทำในรัฐปัตตุณณะ.
ปตฺตุ *อ.* เพื่ออันถึง, เพื่อได้รับ, เพื่อบรรลุ.
ปตฺถ *ป.* แล่ง, กอบ; มาตราตวงคือ ๑ ปัตถะ = ๔ กุฑุวะหรือ ๔ ปสตะ; ยอดเขามีพื้นราบเรียบ, ที่เวิ้งว้าง, ที่สงัด.
ปตฺถคู *ค.* ผู้เชื่อฟังคำ, ผู้ว่าง่าย; เดินไป, เที่ยวไป.
ปตฺถจร *ค., ป.* ผู้คอยรับใช้, ผู้ปรนนิบัติ; ศิษย์, คนรับใช้.
ปตฺถฏ *กิต.* แผ่ไปแล้ว, กระจายไปแล้ว.
ปตฺถณฺฑิล *ป.* กระท่อม, อาศรม.
ปตฺถทฺธ *ค.* กระด้าง, ดื้อดึง, หัวแข็ง, แข็งที่อ.
ปตฺถนา *อิต.* ความปรารถนา, ความตั้งใจ, ความมุ่งหมาย, ความประสงค์ ความอยากได้, ความอ้อนวอน.
ปตฺถยติ *ก.* ปรารถนา, อยากได้, มุ่งหวัง.
ปตฺถยาน *กิต.* ปรารถนาอยู่, มุ่งหวังอยู่.
ปตฺถร *ป.* แท่น, แผ่นกระดาน, แผ่นศิลา; การปูลาด, การแผ่ออก.
ปตฺถรติ *ก.* ปู, ลาด, จัดวาง, แผ่ออก.
ปตฺถริก *ป.* พ่อค้า.
ปตฺถาว *ป.* โอกาส, คราว, สมัย.
ปตฺถิต *กิต.* (อันเขา) ปรารถนาแล้ว, อยากได้แล้ว, มุ่งหวังแล้ว.
ปตฺถิว *ป.* พระราชา, พระเจ้าแผ่นดิน.
ปตฺถีน *ค.* แข็ง, กระด้าง, ที่อ.
ปตฺเถติ *ก.* ดู **ปตฺถยติ**.
ปตฺวา *กิต.* ถึงแล้ว, บรรลุแล้ว,ได้รับแล้ว.
ปถ *ป.* ทาง, หนทาง, ถนน, วิถี, แนว, คลอง.
ปถทฺธิ *อิต.* ถนนที่ใช้เดินได้ตลอด.
ปถวนฺต *ป.* คนเดินทาง.
ปถวิ,-วี *อิต.* ดู **ปฐวี**.
ปถาวี *ป.* ผู้เดินทาง, นักท่องเที่ยว.
ปถิก *ป.* ดู **ปถาวี**.
ปถิต *ค.* ปรากฏ, รู้, ชำนาญ.
ปท *นป.* บท, คำพูด; เท้า,รอยเท้า, ก้าว; ทาง;เหตุ, มูลเค้า, เหตุผล, สถานที่, ที่ควรดำเนินให้ถึง, นิพพาน.
ปทก ๑ *ค.* ผู้เข้าใจตัวบท, ผู้ชำนาญในบทพระเวท; ๒ *นป.* รากฐาน, มูลเค้า, หลัก; บท; คำ; ตาหมากรุก.
ปทกุสล *ค.* ผู้ฉลาดในการสังเกตรอยเท้า, ผู้ฉลาดดูรอยเท้า, ผู้ชำนาญในการตามรอย.
ปทกุ่ขิณ *ค.* เฉลียวฉลาด, ชำนาญ; มีโชค, เป็นมงคล, เป็นผลสำเร็จ.
ปทกุ่ขิณคฺคาหิตา *อิต.* ความเป็นผู้ถือเอาโดยเบื้องขวา, ความรับเอาโดยความเคารพ, ความฉลาด, ความชำนาญ.
ปทกุ่ขิณคฺคาหี *ค.* ผู้ถือเอาโดยเบื้องขวา, ผู้รับเอาด้วยความเคารพ, ผู้เรียนรู้ได้รวดเร็ว.
ปทกุ่ขิณา *อิต.* ประทักษิณ, การเวียนขวา, การเดินเวียนรอบโดยหันเบื้องขวาเข้าหาปูชนียบุคคลหรือปูชนียวัตถุเพื่อเป็นการแสดงความเคารพ.
ปทจาริกา *อิต.* หญิงเดินรับใช้, หญิงรับใช้.
ปทเจติย *นป.* เจดีย์คือรอยพระบาท รอยพระบาทที่ควรเคารพ.

ปทจฺเฉท *ป.* การตัดซึ่งบท, การแยกคำออกจากกันเพื่ออธิบาย.

ปทชาต *นป.* รอยเท้า.

ปทฏฺฐาน *นป.* ปทัฏฐาน, เหตุใกล้.

ปทตฺต *กิต.* (อันเขา) ให้แล้ว, มอบให้แล้ว, แจกจ่ายแล้ว.

ปทตฺถ *ป.* อรรถแห่งบท, ความหมายของคำ.

ปททฺวย *นป.* หมวดสองแห่งบท, สองบท.

ปทปรม *ค.* ผู้มีบทเป็นอย่างยิ่ง, ผู้ได้อย่างสูงสุดเพียงถ้อยคำ แต่ไม่สามารถเข้าใจความหมายของถ้อยคำนั้น คือไม่สามารถบรรลุธรรมในชาตินั้นได้เลย, หมายถึงบุคคลเหล่าที่สี่ในบุคคลสี่เหล่า.

ปทปาริปูรี *อิต.* คำที่ยังบทให้เต็ม, คำเสริมบท, ได้แก่ปทปูรณะ.

ปทปูรณ *นป.* ปทปูรณะ, ศัพท์เครื่องยังบทให้เต็ม, ศัพท์ที่เพิ่มลงเพื่อให้จำนวนคำครบตามกฎเกณฑ์ของฉันทลักษณ์.

ปทภาชน *นป.* บทภาชน์, บทไขความ, บทอธิบายความ.

ปทภาชนิย *นป.* บทภาชนีย์, บทที่จะต้องอธิบาย, บทตั้ง.

ปทภาณ *ป.* การกล่าวบท, การขานด้วยบท, การสวดบทคำสอนในพระคัมภีร์.

ปทภาณก *ค.* ผู้กล่าวหรือสวดบทคำสอนในพระคัมภีร์.

ปทร *ป., นป.* ไม้เรียบ, แผ่นกระดาน; ซอกเขา, รอยแตก, รอยแยก, ระแหง.

ปทรสญฺจิต *ค.* ที่เขาปูไว้ด้วยแผ่นกระดาน, ซึ่งปูพื้นไว้แล้ว.

ปทรสมาจาร *ค.* ผู้มีความประพฤติทราม, ผู้มีมรรยาทหยาบคาย, ผู้ดื้อดึง.

ปทรสิลา *อิต.* ศิลาเรียบ, แผ่นหินที่ใช้ปูพื้นสำหรับเดิน.

ปทวณฺณนา *อิต.* การพรรณาบท, การอธิบายความหมายของคำในคาถา.

ปทวฉณฺช *นป.* รอยเท้า.

ปทวิคฺคห *ป.* การวิเคราะห์บท, การแยกคำออกอธิบาย, การกระจายบทสมาสออกให้เห็นส่วนประกอบ, บทวิเคราะห์.

ปทวิภาค *ป.* การแจกบท, การกระจายคำ.

ปทวี *อิต.* ทาง, ถนน.

ปทวีติหาร *ป.* การย่างก้าว, การก้าว.

ปทสมฺพนฺธ *ป.* ความเกี่ยวข้องกันแห่งบท, ความต่อเนื่องกันของคำ.

ปทสทฺท *ป.* เสียงเท้า, เสียงย่างเท้า.

ปทสนฺธิ *อิต.* การต่อบท, การเชื่อมคำ.

ปทสิลา *อิต.* หินที่ใช้วางไว้บนพื้นดินสำหรับก้าวเดิน, หินปูพื้น.

ปทหติ *ก.* เริ่มตั้ง, ลงมือทำ,ทำความเพียร, พยายาม,เผชิญ,ต้านทาน,มุ่งไปข้างหน้า.

ปทหน *นป.* การเริ่มตั้ง, การลงมือทำ, การทำความเพียร.

ปทาติ ๑ *ป.* ทหารเดินเท้า; ๒ *ก.* ให้, มอบให้.

ปทาตุ *ป.* ผู้ให้, ผู้แจกจ่าย; คนฟุ่มเฟือย, ผู้ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย.

ปทาตฺเว *อ.* เพื่อจะให้; ในคาถาแห่งอภิณหชาตก แปลว่าเพื่อถือเอา **(ป+อา+ทา +ตฺเว).**

ปทาน *นป.* การให้, การแจกจ่าย, การเพิ่มให้, การเสริม; ลักษณะ; การบรรลุ.

ปทานุปทำ *อ.* ตามรอยเท้า, ตามติดไป.

ปทานุปทิก *ค.* ผู้เดินตามรอยเท้า, ผู้ติดตามไป.

ปทานุปุพฺพตา *อิต.* ความที่บทเรียงต่อกันไปตามลำดับ, การเรียงลำดับคำ.

ปทารณ *นป.* เครื่องทำลาย, การทำลาย, การทำให้แตกออก.

ปทาลตา *อิต.* เครือดิน, ไม้เถามีลักษณะคล้ายผักบุ้งหรือแพงพวย.

ปทาลน *นป.* การทำลาย, การทำให้แตก, การทำให้พัง.

ปทาลิต *กิต.* (อันเขา) ทำลายแล้ว, ทำให้แตกแล้ว.

ปทาลิตตฺต *นป.* ความเป็นสิ่งที่ถูกทำลายแล้ว.

ปทาเลติ *ก.* ทำลาย, พัง, ทำให้แตก, ทลาย.

ปทาเลตุ *ป.* ผู้ทำลาย.

ปทาฬน *นป.* ดู **ปทาลน.**

ปทาเฬติ *ก.* ดู **ปทาเลติ.**

ปทิก *ค., ป.* มีเท้า, มีส่วน, ซึ่งประกอบด้วยบาทคาถา; ทหารเดินเท้า, ทหารราบ.

ปทิตฺต *ค.* ซึ่งไฟติดทั่วแล้ว, ซึ่งลุกโพรง.

ปทิปฺปติ *ก.* ติดไฟทั่ว, โพลง, ลุกโพลง.

ปทิสฺส *ค.* ซึ่งเห็นได้, ซึ่งปรากฏ.

ปทิสฺสติ *ก.* (อันเขา) เห็น, ปรากฏ.

ปทีป *ป.* ประทีป, ตะเกียง, โคมไฟ, เครื่องส่องแสง.

ปทีปกาล *ป.* เวลาที่ควรตามประทีป, เวลาที่ควรจุดโคมไฟ.

ปทีปิต *ป.* ซึ่งไหม้, ซึ่งส่งแสง, ซึ่งลุกโพลง.

ปทีปิย,(-เปยฺย) *นป.* สิ่งที่เนื่องด้วยประทีป, วัสดุสำหรับตามไฟ, ตะเกียงพร้อมทั้งอุปกรณ์.

ปทีเปติ *ก.* ส่อง, ส่งแสง, จุด (ประทีป), แสดง, อธิบาย, ชี้ชัด.

ปทียติ *ก.* (อันเขา) ให้คืน, ยกให้, มอบให้.

ปทุฏฐ *ค.* อันโทษประทุษร้ายแล้ว, เสีย, ดุร้าย, เลวทราม.

ปทุทฺธาร *ป.* การยกบทขึ้นตั้งเพื่ออธิบาย.

ปทุพฺภติ *ก.* ประทุษร้าย, คิดทำร้าย, ทำร้าย.

ปทุม ๑ *นป.* ดอกบัว, บัวหลวง; ชื่อนรกขุมหนึ่ง; ๒ *ป., นป.* สังขยาจำนวนสูง = ๑๐,๐๐๐,๐๐๐^{๗} หรือ เลข ๑ มีศูนย์ตามหลัง ๑๑๙ ตัว.

ปทุมก *นป.* ดู **ปทุม** ๑.

ปทุมกณฺณิกา *อิต.* ช่อฟ้ามีรูปเหมือนดอกบัว.

ปทุมกลาป *ป.* กอปทุม, มัดดอกบัว, กำแห่งดอกบัว.

ปทุมคพฺภ *ป.* ห้องแห่งดอกบัว, ช่องภายในกลีบของดอกบัว; กลีบบัว.

ปทุมจฺฉรา *อิต.* นางปทุมอัปสร, นางฟ้าผู้เกิดในดอกบัว.

ปทุมปตฺต *นป.* ใบบัว, กลีบบัว.

ปทุมปุณฺช *ป.* กอบัว, กองดอกบัว.

ปทุมปุปฺผ *นป.* ดอกบัว.

ปทุมราค *ป.* แก้วทับทิม.

ปทุมวฺยูห *ป.* ยุทธวิธีแบบหนึ่งซึ่งมีการจัดพลรบเป็นแนวป้องกันรูปวงกลมซ้อนกันเป็นชั้น ๆ.

ปทุมสร *ป., นป.* สระดอกบัว.
ปทุมินี *อิต.* ต้นปทุม, บัวหลวง; สระบัว.
ปทุมินีปตฺต *นป.* ใบบัว.
ปทุมี *ค., ป.* มีดอกบัว, เนื่องด้วยดอกบัว, เหมือนดอกบัว; ช้างตระกูลหนึ่งมีตัวลาย.
ปทุสฺสติ *ก.* ประทุษร้าย; ทำร้าย, ทำผิดต่อ, เสียหาย.
ปทุสฺสน *นป.* การประทุษร้าย,การคิดทำร้าย.
ปทูสิต *กิต.* (อันเขา) ประทุษร้ายแล้ว, ทำร้ายแล้ว,ทำลายแล้ว,ทำให้เสียหายแล้ว.
ปทูเสติ *ก.* ประทุษร้าย, ทำร้าย, ทำลาย, ทำให้เสียหาย.
ปเทส *ป.* ประเทศ, เขตแดน, ถิ่น, บริเวณ, ส่วน, สถานที่; เกรียก, มาตราวัด (ยามเท่ากับระยะระหว่างนิ้วแม่มือกับนิ้วชี้คืบออกให้ตรง), หนึ่งคืบ.
ปเทสการี *ค.* ผู้ทำสำเร็จเพียงบางส่วนคือผู้ได้สำเร็จอริยผล ๓ เบื้องต้นและอรหัตตมรรค.
ปเทสญาณ *นป.* ความรู้ในธรรมเพียงบางส่วน, ความรู้ที่มีขอบเขตจำกัด.
ปเทสน *นป.* การสละให้.
ปเทสโพธิสตฺต *ป.* ผู้เป็นพระโพธิสัตว์เพียงบางส่วน คือประกอบด้วยลักษณะของพระโพธิสัตว์แต่เพียงบางประการ.
ปเทสรชฺช *นป.* ความเป็นพระราชาในประเทศ, ความเป็นใหญ่ในถิ่น, ความเป็นเจ้าประเทศราช.
ปเทสราช *ป.* พระราชาในประเทศ, พระเจ้าแผ่นดินผู้ครองเฉพาะหรือดินแดนบางส่วน.
ปเทสลกฺขณ *นป.* ลักษณะที่ปรากฏแต่เพียงบางส่วน, หมายถึงลักษณะของพระโพธิสัตว์ที่มีอยู่แต่เพียงบางประการ.
ปเทสวสฺสี *ค.* (ฝน) ซึ่งตกในที่บางส่วน, (บุคคล) ผู้เป็นดุจฝนตกเฉพาะที่บางส่วน คือให้ทานแก่คนไม่ทั่วหน้า.
ปเทสิก *ค.* ซึ่งมีในประเทศ, ซึ่งมีในบางถิ่น, ซึ่งเป็นบางส่วน.
ปโทส *ป.* ความประทุษร้าย, ความโกรธ, ความขัดเคือง, ความประสงค์ร้าย; โทษ, ความผิด, ความเสียหาย, ข้อบกพร่อง; พลบค่ำ.
ปโทสิก *ค.* ซึ่งประกอบด้วยโทษ, ซึ่งเสียหาย, ซึ่งเป็นความผิด.
ปโทสี *ค.* ซึ่งประทุษร้าย, ซึ่งทำร้าย, ซึ่งทำให้เสียหาย.
ปโทเสติ *ก.* ดู **ปทูเสติ.**
ปทุธ ๑ *ค.* ฉลาด, สามารถ, เชี่ยวชาญ; ๒ *ค. อ.* รับใช้, บำเรอ.
ปทุธกู *ค.* ผู้เชื่อฟัง, ผู้ว่าง่าย, ผู้คอยรับใช้; ผู้เดินไป, ผู้เที่ยวไป, ผู้เดินทาง.
ปทุธจร *ค., ป.* ดู **ปตฺถจร.**
ปทุธติ *อิต.* ทาง, ถนน.
ปทุม *นป.* ดู **ปทุม.**
ปทุมก *ป., นป.* บัวบก, ผักหนอก; ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.
ปทุวาร *นป.* บริเวณประตู, ที่หน้าประตู.
ปทุวารคาม *ป.* หมู่บ้านแถบประตูเมือง, ชานพระนคร.

ปทฺวารฏฺฐายินี *ค.* ผู้ยืนแอบประตู, ผู้ยืนอวดทรวดทรงอยู่ที่ประตู.

ปธ์ส *ป.* การกำจัด, การทำลาย, การทำร้าย, การปล้น.

ปธ์สติ *ก.* ตก, หล่น, เสื่อม, คลาด.

ปธ์สน *นป.*ดู **ปธ์ส.**

ปธ์สิต *กิต.* (อันเขา) กำจัด, ทำลาย, ทำร้าย, ข่มขืน, กระทำชำเรา.

ปธ์สิย *ค.* ซึ่งอาจถูกจำกัด, ซึ่งทำลาย, ซึ่งปล้น, ซึ่งข่มขืนได้.

ปธ์เสติ *ก.* กำจัด, ทำลาย, ทำร้าย, จู่โจม, ปล้น, ข่มขืน, กระทำชำเรา.

ปธาน ๑ *นป.* ความเพียร; ๒ *ค., ป.* เป็นใหญ่, เป็นหัวหน้า; สำคัญ, เป็นหลัก; ประธาน, หัวหน้า, มหาอำมาตย์.

ปธานฆร *นป.* เรือนเป็นที่กระทำความเพียร.

ปธานวนฺตุ *ค.* ผู้มีความเพียร.

ปธานิก *ค.*ผู้บำเพ็ญเพียร,ผู้ประกอบความเพียร.

ปธานิย *ค.* ซึ่งเนื่องด้วยความเพียร, ซึ่งควรประกอบความเพียร.

ปธานิยงฺค *นป.* องค์แห่งพระภิกษุผู้ควรประกอบความเพียร, คุณสมบัติของผู้ที่จะทำความเพียร.

ปธาริต *กิต.* (อันเขา) ทรงจำไว้แล้ว; (อันเขา) นุ่งห่มแล้ว.

ปธาเรติ *ก.* ทรงจำ; นุ่งห่ม.

ปธาวติ *ก.* วิ่งออกไป, วิ่งไปข้างหน้า, วิ่งถลันเข้าไปหา.

ปธาวน *นป.* การวิ่งออก, การวิ่งไปหา.

ปธาวี *ค.* ซึ่งวิ่งออกไป, ซึ่งวิ่งไปหา, ซึ่งถลันเข้าไป.

ปธูปาติ *ก.* พ่นควัน, บังหวนควัน.

ปธูปิต *กิต.* (อันเขา) พ่นควันแล้ว, บังหวนควันแล้ว.

ปธูเปติ *ก.* ดู **ปธูปาติ.**

ปโธต *ค.*ซึ่งล้างไว้สะอาดแล้ว,ซึ่งซาวเสร็จแล้ว, ซึ่งลับไว้แล้ว.

ปน *อ.* **(วากยารัมภ)** ก็, แล; ก็แล; **(วิเสส วิเสสโชตก)** แต่, ก็แต่ว่า, ถึงอย่างนั้น; **(ปักขันตรโชตก)** ฝ่ายว่า, ส่วนว่า; **(อันวยโชตก)** อัน; **(ครหโชตก)** แต่; **(อรุจิสูจันตก)** แต่, ถึงอย่างนั้น, ที่แท้; **(ปุจฉนัตถ)** เล่า, ก็...เล่า;**(ปทปูรณะ)** แล.

ปนจฺจติ *ก.* ฟ้อนรำ, เต้นรำ.

ปนจฺจิต *กิต.* (อันเขา) ให้ฟ้อนรำแล้ว.

ปนส *ป., นป.* ต้นขนุน; ผลขนุน.

ปนสฺสติ *ก.* พินาศ, ฉิบหาย, แหลกลาญ, สาบสูญ.

ปนาท *ป.* การบันลือลั่น, เสียงโห่ร้องด้วยความยินดี.

ปนาเทติ *ก.* บันลือลั่น, แผดเสียง, ตะโกน, โห่ร้อง (ด้วยความยินดี).

ปนาฬิกา,-นาฬี *อิต.* กล้อง, หลอด, ท่อ, ร่องน้ำ, ทางน้ำ.

ปนุทติ *ก.* บรรเทา, ไล่, ขับออก, ดัน, ละ.

ปนุทหติ *ก.* แหวก, ฝ่าไป.

ปนุทิต *กิต.* (อันเขา) บรรเทาแล้ว, ไล่แล้ว, ขับออกแล้ว, ละแล้ว.

ปนุนฺน,-นฺนฺน *กิต.* ดู **ปนุทิต.**

ปนุนุนปจฺเจกสจฺจ *ค.* ผู้มีสัจจะเฉพาะอย่างอันตนบรรเทาเสียแล้ว, ละความยึดถือเฉพาะอย่างๆที่ว่า'อย่างนี้เท่านั้นจริง'ได้แล้ว.

ปนุทน *นป.* การบรรเทา, การไล่, การขับออก, การสละทิ้ง.

ปนฺต *ค.* ห่างไกล, โดดเดี่ยว, สงัด.

ปนฺตเสน *ค.* ผู้อยู่ในที่สงัด, ผู้อยู่ห่างไกลจากผู้คน, เป็นพระนามหนึ่งของพระพุทธเจ้า.

ปนฺตเสนาสน *นป.* เสนาสนะอันสงัด, ที่พำนักซึ่งห่างไกลผู้คน.

ปนฺติ *อิต.* ถ่องแถว, แนวเส้น, ระเบียบ.

ปนฺถ *ป.* ทาง, ถนน.

ปนฺถก *ป.* คนเดินทาง.

ปนฺถกู *ค., ป.* ผู้ไปตามทาง, ผู้เดินทาง; คนเดินทาง.

ปนฺถฆาต *ป.* การปล้นตามทาง, การดักปล้นฆ่าระหว่างทาง.

ปนฺถฆาตก *ป.* โจรปล้นตามทาง, คนดักทำร้ายกลางทาง.

ปนฺถทูหน,-ทูหน *นป., ป.* การปล้นตามทาง, การดักปล้นฆ่าระหว่างทาง; โจรปล้นตามทาง.

ปนฺถทูภี,-ทูพฺภี *ป.* ดู **ปนฺถฆาตก.**

ปนฺถทูสก *ป.* ดู **ปนฺถฆาตก.**

ปนฺถเทวตา *อิต.* เทวดาที่สิงอยู่ตามถนนหนทาง, เทวดาเจ้าทาง.

ปนฺถมกฺกฏก *ป.* แมงมุมซึ่งชักใยอยู่ตามถนนหนทาง.

ปนฺถสกุณ *ป.* ชื่อพิธีบูชายัญอย่างหนึ่งที่เขาทำการเซ่นสรวงแก่เทวดาเจ้าทาง (สันนิษฐานว่าของเซ่นได้แก่มนุษย์ที่เขาฆ่าแล้วนำมาย่างอย่างนก).

ปนฺถิก *ป.* ดู **ปนฺถก.**

ปนุน *ค.* ซึ่งปลงลง, ซึ่งวางลง, ซึ่งตกลง, ปล่อยวางแล้ว.

ปนุนก *ค.* ผู้เงียบ, ผู้นิ่ง.

ปนุนค *ป.* ง.

ปนุนคนฺธ *ค.* มีกลิ่นจางหายไป, หมดกลิ่น, กลิ่นเสีย, กลิ่นเหม็น.

ปนุนคินฺท *ค.* พญางู.

ปนุนธช *ค.* ผู้ชักธงลงแล้ว, ผู้เสร็จสิ้นการต่อสู้แล้ว, เป็นพระนามหนึ่งของพระพุทธเจ้า.

ปนุนภาร *ค.* ผู้มีภาระอันปลงลงแล้ว, ผู้ปลงภาระลงแล้ว, ผู้หมดภาระ, ผู้เสร็จกิจ, ผู้หลุดพ้นแล้ว.

ปนุนภูมิ *อิต.* ระดับแห่งความเจริญของคนที่ถึงขั้นหมดความห่วงใย, เป็นปุริสภูมิที่ ๘ ในลัทธิมักขลิโคสาล.

ปนุนรส *ค.* สิบห้า, ที่สิบห้า.

ปนุนรสม *ค.* ที่สิบห้า.

ปนุนรสิก *ค.*ซึ่งมีในวันที่ ๑๕ (ทางจันทรคติ).

ปนุนโลม *ค.* ผู้มีขนตก, ผู้มีขนราบ, ผู้ไม่มีความหวาดสะดุ้ง, ผู้สงบระงับ.

ปป *นป.* น้ำ.

ปปจฺจติ *ก.* (อันเขา) หุง, ต้ม; สุก.

ปปญฺจ *ป.* ธรรมเครื่องเนิ่นช้า, ความล่าช้า, อุปสรรค, สิ่งกีดขวางต่อความเจริญทางจิต, สิ่งลวงจิต, ความลุ่มหลง, ความเยิ่นเย้อ,ความพิสดาร,ความยืดยาด

ปปญฺจสงฺขา *อิต.* ธรรมที่นับว่าเป็นเครื่องทำให้เนิ่นช้า, ธรรมที่เป็นส่วนแห่งความเนิ่นช้า, เครื่องหมายแห่งความลุ่มหลง.

ปปญฺจสญฺญาสงฺขา *อิต.* ส่วนแห่งสัญญาอันประกอบด้วยปปัญจธรรม, ความคิดความกำหนดหมายที่หน่วงเหนี่ยวจิต, ความคิดปักใจ.

ปปญฺจิต ๑ *กิต.* (อันเขา) ให้เนิ่นช้า, ให้หน่วงเหนี่ยว, ให้ล่วงแล้ว; ๒ นป. ความเนิ่นช้า, ความคิดฟุ้งเฟ้อ, ความหลงผิด.

ปปญฺเจติ *ก.* ทำให้เนิ่นช้า, ชักช้า, ให้พิสดาร, กล่าวให้เยิ่นเย้อ, ทำให้ฟั่นเฝือ, อธิบาย, หลงผิด.

ปปฏ, (ปปต) *ป.* บ่อ, หลุม, เหว, มหานรก.

ปปฏิกา *อิต.*เปลือกไม้, สะเก็ด, ชิ้น,เศษ, หน่อ.

ปปตติ *ก.* ตก, หล่น, ล้ม.

ปปตน *นป.* การตก, การร่วง, การหล่น, การล้ม.

ปปตา *อิต.* ลูกดอก, ชนัก.

ปปตฺต *ป.* ดู **ปปฏ.**

ปปท *ป.*ปลายเท้า; หลุม, เหว, นรก.

ปปา *อิต.* บ่อน้ำ, ที่เก็บน้ำเพื่อบริการแก่คนเดินทาง, ที่บริการน้ำสาธารณะ.

ปปาต *ป.* เหว, ผาชัน, เงื้อมผา; การตกลงไป.

ปปาตตฏ *ป.* ตลิ่งเหว, ขอบเหว,ที่ลาดริมเหว.

ปปาตี *ค.* ซึ่งบินโผขึ้น, ร่อนขึ้น, บินไป.

ปปิตามห *ป.* ปู่ทวด, พ่อของปู่.

ปปียน *ค.* ซึ่งเป็นของดื่มได้, ซึ่งเป็นของสำหรับดื่ม.

ปปีฬิต *ค.* ซึ่งถูกบีบคั้น, ซึ่งถูกบดขยี้, ซึ่งถูกครูดสี, สีกหรอ.

ปปุตฺต *ป.* หลานชาย.

ปปุนาฏ,-นาท *ป.* ชุมเห็ด.

ปปุปฺผก *นป.* ดอกไม้สำคัญ (ของมาร), พวงดอกไม้ของมารหมายถึงวัฏฏะ.

ปปุปฺปฏก,-ฏิก *ป.*กะบิ, สะเก็ด(ดิน); เห็ด.

ปปุปฺผุย *กิต.* ถึงแล้ว, บรรลุแล้ว, ได้แล้ว.

ปปุโปเฐติ *ก.*ทุบ,ตี,ต่อย,ตบ,โบย,กระพือ(ปีก).

ปปุโปติ *ก.* ถึง, บรรลุ, ได้.

ปปุผาส *ป., นป.* ปอด.

ปพนฺธ *ค., ป.* ซึ่งสืบต่อ, ซึ่งต่อเนื่องถึงกัน; ความสืบต่อ; บทประพันธ์, โคลง, กาพย์, กลอน.

ปพล *ค.* มีกำลังมาก, มีกำลังแข็งแรง, มีอำนาจ, สามารถ.

ปพาหติ *ก.*ชักออก,ดึงออกมา,ดุนออก, ลากมา.

ปพาหฺย ๑ *กิต.* (อันเขา) ชักออก, ดึงออกมาแล้ว; ๒ *ค.* (อาการเจ็บปวดหรือป่วย) แรง, หนัก, เพียบหนัก.

ปพุชฺฌติ *ก.* ตื่น, ตื่น (จากนอน), เข้าใจ, ตรัสรู้.

ปพุทฺธ *ก.* ผู้ตื่น, ผู้ตรัสรู้แล้ว.

ปโพธน *นป.* การปลุก, การกระตุ้นเตือน, การตรัสรู้.

ปโพเธติ *ก.* ปลุก, ให้ตื่น, กระตุ้นเตือน, ให้เข้าใจ, ให้ตรัสรู้.

ปพฺพ *นป.* ข้อ, ปล้อง, รอยต่อ, บรรพ, หมวด, ตอน; วันไม่ดีในโหราศาสตร์ (วัน ๖, ๘ และ ๑๐ ค่ำ).

ปพฺพคณฺฐิ *อิต.* ตาที่ข้อ (ไม้ไผ่), แขนงข้างปล้อง (ไม้ไผ่).

ปพฺพช *ป.* ไม้อ้อชนิดหนึ่ง, แฝก.

ปพฺพชติ *ก.* ออกไป, ออกบวช, เว้นทั่ว (จากชีวิตการครองเรือน), บวช.

ปพฺพชน *นป.* การบวช.

ปพฺพชิต ๑ *กิต.* ออกบวช, ออกบวชแล้ว, ๒ *ค., ป.* ผู้บวชแล้ว; บรรพชิต, นักบวช, พระ.

ปพฺพชฺชา *อิต.* บรรพชา, การสละชีวิตครองเรือนออกบวช, การบวชโดยเฉพาะของสามเณร.

ปพฺพต *ป.*บรรพต, ภูเขา, เทือกเขา, ลูกเขา, หินผา; ชาวเขา, นักปีนเขา.

ปพฺพตอุตุ *อิต.* ดินฟ้าอากาศแถบภูเขา.

ปพฺพตก *ป.* ภูเขา.

ปพฺพตกจฺฉ *ป.* หลืบเขา, หุบเขา, ทุ่งหญ้าชายเขา.

ปพฺพตกนฺทร *ป.* ซอกเขา, ถ้ำ.

ปพฺพตกูฏ *นป.* ยอดเขา.

ปพฺพตคหณ *นป.* ชัฏแห่งภูเขา, ดงที่มีภูเขา, ถิ่นที่มีภูเขามาก.

ปพฺพตฏฺฐ *ค.* ผู้ยืนอยู่บนภูเขา, ซึ่งตั้งอยู่บนภูเขา.

ปพฺพตปาท *ป.* ตีนเขา, เชิงเขา.

ปพฺพตมุทฺธา *อิต.* ยอดสุดของภูเขา,จอมเขา.

ปพฺพตรฏฺฐ *นป.* แคว้นซึ่งตั้งอยู่บนภูเขา, ชื่อแคว้นหนึ่งซึ่งตั้งอยู่กลางแคว้นวิเทหะ.

ปพฺพตราช *ป.* ราชาแห่งภูเขา, จอมแห่งภูเขา, ขุนเขา หมายถึงภูเขาหิมาลัย.

ปพฺพตสงฺเขป *ป.* ดู **ปพฺพตมุทฺธา.**

ปพฺพตสานุ *อิต.,นป.*ลาดเขา,ที่ราบบนยอดเขา.

ปพฺพตสิขร *นป.* ยอดแหลมของภูเขา.

ปพฺพตุตุ *อิต.* ดู **ปพฺพตอุตุ.**

ปพฺพเตยฺย *ค.* ซึ่งเนื่องด้วยภูเขา, ซึ่งอยู่บนภูเขา, ซึ่งเกิดจากภูเขา.

ปพฺพนิย *ค.* ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งหรือตอนหนึ่ง, ซึ่งประกอบด้วย, ซึ่งเนื่องใน, ซึ่งจัดอยู่ใน.

ปพฺพวฬฺฉิ *อิต.* เป็นคำตัดมาจาก **"กาพปพฺพวฬฺฉิ "** ซึ่งแปลว่า "เถาวัลย์ ซึ่งมีข้อดำ" เป็นเถาวัลย์ชนิดหนึ่ง.

ปพฺพวาต *ป.* โรคลมเสียดยอกตามข้อ, โรคปวดตามข้อ.

ปพฺพาชน *นป.* การให้ออกไป, การขับไล่, การกำจัด.

ปพฺพาชนิย *ค.* ซึ่งเนื่องด้วยการขับไล่, ผู้ควรถูกขับไล่.

ปพฺพาชนิยกมฺม *นป.* ปัพพาชนียกรรม, กรรมที่สงฆ์กระทำแก่ภิกษุผู้ควรถูกขับไล่, การลงโทษด้วยการขับไล่จากอาวาส.

ปพฺพาชิต *กิต* (อันเขา) ให้บวชแล้ว, ได้รับการบรรพชาแล้ว.

ปพฺพาเชติ *ก.* ๑ ให้ออกไป, ขับไล่, เนรเทศ; ๒ ให้บวช,ให้การบรรพชา.

ปพฺเพธ *ป.* ความกว้าง (วัดด้วยชั่วธนูตก).

ปพฺภมติ *ก.* ท่องเที่ยวไปมา, วิ่งไปมา.

ปพฺภาร ๑ *ป., นป.* เงื้อม; เงื้อมเขา, เนินลาด; ๒ *ค.* ลาด, เอียง, ตรงไปยัง.

ปพฺภารฏฺฐาน *นป.* ที่เป็นเนินลาด.

ปพฺภารทสก *นป.* ระยะ ๑๐ ปีที่มีกายเงื้อมไปข้างหน้า, วัยของคนอายุระหว่าง ๖๐ ถึง ๗๐ ปี.

ปภคฺค *กิต.* (อันเขา) หัก, ทุบ, ทำลาย, ทำให้พ่ายแพ้แล้ว.

ปภงฺกร *ป.* ผู้กระทำแสงสว่าง, ผู้สร้างความสว่าง ได้แก่พระอาทิตย์ ในบางแห่งใช้หมายถึงพระพุทธเจ้า.

ปภงฺค, ปภงฺคุ *ค.* แตก, หัก, ผุ, พัง, เปราะ, เปื่อย.

ปภงฺคุณ,-ณุร *ค.* แตกสลาย, ผุพัง, ย่อยยับ, เปื่อยเน่า, เปื่อยเปราะ.

ปภญฺชติ *ก.* หัก, ลาน, ทุบ, ทำลาย.

ปภว *ป.* แหล่ง, ต้นเค้า, สาเหตุ; ต้นน้ำ.

ปภวติ *ก.* เกิดก่อน, เริ่มต้น, เกิดขึ้น, ไหลออกมา.

ปภสฺสติ *ก.* ตก, พลัดตก, ลุ่ย, หลุด,หายไป.

ปภสฺสร *ค., ป.* เลื่อมพลาย, ผ่องใส, สดใส, บริสุทธิ์, สีเลื่อมพลาย.

ปภสฺสน *ค.,นป.* การขัดสี;การฉกชิง,การลักไป.

ปภา *อิต.* แสงสว่าง, รัศมี, ความสุกสกาว.

ปภากร *ป.* ดู **ปภงฺกร.**

ปภาต *ค., นป.* สว่าง, สดใส, แจ่มแจ้ง, สว่างแจ้ง; เวลารุ่งสว่าง, รุ่งอรุณ.

ปภาติ *ก.* ส่งแสง, สว่าง, รุ่งเรือง, สุกใส.

ปภาว *ป.* อำนาจ, กำลัง, ความยิ่งใหญ่, ความทรงอำนาจ.

ปภาวิต *กิต.* (อันเขา) อบรม, ให้เจริญ, เพิ่มพูน, ส่งเสริมแล้ว.

ปภาเวติ *ก.* ให้เจริญ, อบรม,พอกพูน,ส่งเสริม.

ปภาส *ป.* แสงสว่าง, ความสุกสว่าง, ความสดใส, ความรุ่งเรือง, ความงดงาม.

ปภาสติ *ก.* ส่งแสง, ฉายแสง, สว่าง; กล่าว, พูด, บอก, เจรจา, ประกาศ.

ปภาเสติ *ก.* ให้สว่าง, ให้ความสว่าง, ทำให้รุ่งเรือง, สาดแสงให้.

ปภิชฺชติ *ก.* แตก, หัก, สลาย, พัง, แยกออก, ถูกทำลาย.

ปภิชฺชน *นป.* การแตกออก, การแยกออก.

ปภินฺทติ *ก.* ทำลาย, ทุบ, ผ่า, แบะออก.

ปภินฺน *ค.* แตก, หัก, พัง, แยกออก, สลาย; (ช้าง) ตกมัน, เมามัน, โกรธจัด; (ปัญญา) แตกฉาน, เจริญ, งอกงาม; ต่างชนิด.

ปภุติ *อ.* จำเดิม, เริ่มต้น, ตั้งแต่, เนื่องมาแต่.

ปภู *ป.* ผู้เป็นใหญ่ยิ่ง, นาย, ผู้ปกครอง.

ปภูติ *อ.* ดู **ปภุติ.**

ปภูติก *ค.* ซึ่งเริ่มมาแต่, ซึ่งเนื่องมาแต่.

ปเภท *ป.* ความแตก, ความทำลาย, ความแยกออก, ความเผยออก; ประเภท, ความต่างชนิด, ชนิดต่าง ๆ; การแยกแยะ, วิเคราะห์ (คำหรืออักษร).

ปเภทน *นป.* การทำลาย.

ปโภติ *ก.* ดู **ปภวติ.**

ปมชฺชติ *ก.* ประมาท, มัวเมา, เลินเล่อ, เผลอสติ, ปล่อยปละละเลย; ลูบคลำ, ลูบไล้, ถู; เช็ด, ถูออก.

ปมชฺชน *นป,-ชนา* *อิต.* ความประมาท, ความมัวเมา, ความเลินเล่อ, ความเผลอสติ, ความปล่อยปละละเลย.

ปมตฺต *ค.* ผู้ประมาท, ผู้มัวเมา, ผู้เลินเล่อ, ผู้เผลอสติ, ผู้ปล่อยปละละเลย, ผู้เพิกเฉย.

ปมตฺตจารี *ค.*ผู้ประพฤติเป็นคนประมาท, ผู้ทำตนเป็นคนประมาท.

ปมตฺตพนฺธุ *ป.*พวกพ้องของคนประมาท หมายถึงมาร.

ปมถติ *ก.* ย่ำยี, เหยียบย่ำ, ข่มขี่, ขยี้.

ปมถิต *กิต.* (อันเขา) ย่ำยี, เหยียบย่ำ,ขยี้แล้ว.

ปมทา *อิต.* ผู้หญิง, สตรี.

ปมทาวน *นป.* อุทยานใกล้พระราชวัง.

ปมทฺทติ*ก.*ย่ำยี,เหยียบย่ำ,ทำลาย,ปราบ,เอาชนะ.

ปมทฺทน *นป.* การย่ำยี, การเหยียบย่ำ, การปราบ, การเอาชนะ.

ปมทฺที *ค.* ผู้ย่ำยี, ผู้เหยียบย่ำ, ผู้ปราบปราม, ผู้สามารถเอาชนะ, ผู้มีอำนาจ.

ปมา *อิต.* การนับ, ประมาณ, ความรู้อันเป็นประมาณได้.

ปมาณ *นป.* ประมาณ, การนับ, ขนาด, จำนวน; ขีดขั้น, ขอบเขต; มาตรฐาน, สิ่งที่ถือเอาเป็นประมาณได้; ช่อง, ระยะกาล; เหตุ.

ปมาณก *ค.* ซึ่งมี . . . เป็นประมาณ, ซึ่งมีขนาดเท่า, ซึ่งวัดได้เท่า.

ปมาณกต *ค.* ที่เขาทำให้เป็นประมาณ, ถือเอาเป็นมาตรฐาน, วางเป็นตัวอย่าง, เป็นเครื่องวัด.

ปมาณวนฺตุ *ค.* มีประมาณ, มีกำหนด, วัดได้, จำกัด; มี (คุณ) พอประมาณได้หรือวัดได้.

ปมาณิก *ค., ป.* ซึ่งถือเอาเป็นประมาณ,, ซึ่งวัดด้วย, ซึ่งมีประมาณเท่า, ซึ่งขนาดเท่า; ผู้ถือประมาณ, ผู้วัด, ผู้ตัดสิน.

ปมาท *ป.* ความประมาท, ความมัวเมา, ความเลินเล่อ, ความเผลอสติ, ความปล่อยปละละเลย.

ปมาทปาฐ *ป.* ข้อความที่เขียนด้วยพลั้งเผลอ, ข้อความคลาดเคลื่อน.

ปมาทวตา *อิต.* ความเป็นผู้มีความประมาท.

ปมาที *ค.* ซึ่งทำให้มัวเมา, ซึ่งทำให้ลุ่มหลง.

ปมาย *กิต.* ประมาณแล้ว, วัดแล้ว, ย่ำยีแล้ว, เหยียบย่ำแล้ว, ทำลายแล้ว.

ปมายี *ค.*ซึ่งประมาณ,ซึ่งวัด,ซึ่งกะ,ซึ่งกำหนด.

ปมาเรติ *ก.* ให้ตาย, ทุบให้ตาย, ฆ่า, ทำร้าย, ทำอันตราย.

ปมิณาติ *ก.*นับ, ประมาณ, กะ,กำหนด.

ปมิติ *อิต.* ดู **ปมา.**

ปมิลาต *ค.* เหี่ยวแห้ง, ร่วงโรย.

ปมุข ๑ *ค.* ซึ่งเป็นมุข, ซึ่งเป็นหัวหน้า, ซึ่งเป็นประธาน, ซึ่งเป็นใหญ่, ซึ่งสำคัญยิ่ง; ๒ *นป.* ส่วนหน้า, ส่วนที่ยื่นออกมาข้างหน้า, หน้ามุขบ้าน, ระเบียง; คิ้ว, ขนตา, ดวงตา.

ปมุจฺจติ *ก.* หลุด, พ้น, หลุดพ้น.

ปมุจฺฉติ *ก.* เป็นลม, สลบ.

ปมุจฺฉิต *ค.*เป็นลมสลบ;มัวเมา,ลุ่มหลง,สยบ.

ปมุญฺจ *ป.* การเปลื้อง, การปลดปล่อย.

ปมุญฺจติ *ก.* เปลื้อง, แก้, ปลดปล่อย; เปล่ง; สบัด.

ปมุฏฺ *กิต.* (อันเขา) ลืมไว้, หลงลืมแล้ว.

ปมุตฺต *ค.* ผู้ถูกปลดปล่อย, ผู้ถูกเหวี่ยง, ผู้ถูกสลัดไปแล้ว; ผู้หลุดพ้น, ผู้เป็นอิสระ.
ปมุตฺติ *อิต.* การปลดปล่อย, ความหลุดพ้น, ความเป็นอิสระ.
ปมุตฺย *นป.* ความเป็นผู้หลุดพ้น.
ปมุท *ป.* สัตว์; ความยินดี, ปราโมทย์.
ปมุทิต *ค.* ผู้บันเทิงทั่ว,ผู้ร่าเริง,ผู้เบิกบานแล้ว.
ปมุยฺหติ *ก.* ลุ่มหลง, มัวเมา.
ปมุสฺสติ *ก.* หลงลืม.
ปมูฬฺห *ค.* ผู้ลุ่มหลง, ผู้มัวเมา.
ปเมยฺย *ค.* ซึ่งจะต้องประมาณ, ซึ่งพอประมาณได้, ซึ่งพอจะกำหนดได้, ซึ่งพอหยั่งได้.
ปโมกฺข *ป.* การเปลื้อง, การปลดปล่อย, การเปล่ง,การหลั่งไหล;ความหลุดพ้น.
ปโมจน *นป.* การเปลื้อง, การปลดปล่อย, การแก้; การผ่อนคลาย.
ปโมเจติ *ก.* เปลื้อง, ปลดปล่อย, แก้.
ปโมท *ป.* ปราโมทย์, ความบันเทิง, ความร่าเริง, ความยินดี, ความเบิกบาน.
ปโมทติ *ก.* บันเทิง, ร่าเริง, เบิกบาน, ยินดี, ปลื้มใจ.
ปโมทนา *อิต.* ดู **ปโมท.**
ปโมห *ป.* ความลุ่มหลง, ความมัวเมา.
ปโมหน *นป.* การหลอกลวง, ความหลงผิด.
ปโมเหติ *ก.* หลอกลวง,ให้ลุ่มหลง,ล่อให้หลง.
ปมฺปก *ป.* ลิงลม.
ปมฺปฏก,-ฏิก *ป.* ดู **ปมฺปก.**
ปมฺห *นป.* ขนตา.
ปมฺหยติ *ก.* หัวเราะ.

ปย *ป., นป.* น้ำนม, น้ำ, น้ำคั้นผลไม้.
ปยจฺฉติ *ก.* ให้, มอบให้, หลั่งให้.
ปยต *ค.* ซึ่งชำระล้างแล้ว, สะอาด, บริสุทธิ์, หมดจด, ที่ขัดเกลาแล้ว.
ปยตน *นป.* ความพากเพียร,ความพยายาม, ความบากบั่น.
ปยตปาณี *ค.* ผู้มีฝ่ามืออันล้างแล้ว, ผู้มีมือสะอาด.
ปยตฺต *ค.* ผู้ขวนขวาย, ผู้พยายาม, ผู้ระมัดระวัง, ผู้เอาใจใส่.
ปยาต *ค.* ซึ่งออกไป, ซึ่งออกเดินทาง, ซึ่งดำเนินไปแล้ว.
ปยาติ *ก.* ไปข้างหน้า, ออกเดินทาง, ดำเนินไป, เดินทางไป.
ปยิรุทาหรติ *ก.* เปล่ง, ประกาศ.
ปยิรุปาสติ *ก.* เข้าไปนั่งใกล้, เข้าไปคอยรับใช้, คบหา, เคารพ, ยกย่อง; เยี่ยมเยียน.
ปยิรุปาสน *นป.*,**- สนา** *อิต.* การเข้าไปนั่งใกล้, การเข้าไปคอยรับใช้, การคบหา, การเคารพนับถือ, การบูชา.
ปยิรุปาสิก *ค.* ผู้เข้าไปนั่งใกล้, ผู้คอยรับใช้, ผู้คบหา, ผู้บูชา.
ปยิรุปาสิต *กิต.* (อันเขา) เข้าไปนั่งใกล้แล้ว, ปรนนิบัติแล้ว, เคารพบูชาแล้ว.
ปยุญฺชติ *ก.* ประกอบ, เทียม, ใช้, ประยุกต์, นำไปใช้.
ปยุตฺต *กิต.* (อันเขา) ประกอบแล้ว, เทียมแล้ว, นำไปใช้แล้ว, ประยุกต์แล้ว, ตั้งใจแล้ว, ขวนขวายแล้ว, แต่งขึ้นแล้ว, ลงมือทำแล้ว, วางแผนแล้ว.

ปยุตฺตก *ค., ป.* ผู้ที่เขาประกอบขึ้น, ผู้ที่เขาแต่งตั้งขึ้น, ผู้ที่เขาใช้งาน; คนงาน, คนรับจ้าง, จารบุรุษ.

ปโยค *ค.* ประโยค, ความพยายาม, การประกอบความเพียร, การลงมือทำ, การตระเตรียมการ; การงาน, อาชีพ, การกระทำ, วิธีการ, เครื่องอุปกรณ์.

ปโยคกรณ *นป.* การกระทำความเพียร, การกระทำความมุ่งมั่นบากบั่น, การประกอบกิจ.

ปโยคตา *อิต.* ความประกอบ, ความนำไปใช้.

ปโยควิปตฺติ *อิต.* ความวิบัติแห่งความพยายาม, ความไม่สำเร็จแห่งวิธีการ, การประกอบผิดทาง.

ปโยคสมฺปตฺติ *อิต.* ความถึงพร้อมแห่งความพยายาม, ความสำเร็จแห่งการประกอบความพยายาม.

ปโยคสุทฺธิ *อิต.* ความบริสุทธิ์แห่งความพยายาม, ความหมดจดแห่งการปะกอบความพยายาม.

ปโยคหีน *ค.* ซึ่งเสื่อมจากความพยายาม, ซึ่งบกพร่องในการประกอบความพยายาม.

ปโยชก *ค.* ผู้ประกอบ, ผู้แนะนำ, ผู้จัดการ.

ปโยชน *นป.* ประโยชน์, การใช้, การประกอบ, การนำไปใช้, การลงมือปฏิบัติ, การประกอบกิจ, การแต่งตั้ง, การกำหนด, การสั่งการ, จุดมุ่งหมาย.

ปโยชิต *กิต.* (อันเขา) ประกอบแล้ว, นำไปปฏิบัติแล้ว, กระตุ้นแล้ว, เร่งเร้าแล้ว, แนะนำแล้ว, เชื่อมต่อแล้ว.

ปโยเชติ *ก.* ประกอบ, ใช้, นำไปปฏิบัติ, ลงมือทำ, ประยุกต์, บรรจุในหน้าที่, จ้าง, ตระเตรียม; ท้าทาย.

ปโยเชตุ *ป.* ผู้ประกอบ, ผู้ใช้, ผู้จัดการ, ผู้สั่งการ.

ปโยธร *ป.* เมฆฝน; เต้านมของผู้หญิง.

ปยุยก *ป.* ปู่ทวด.

ปร *ค.* อื่น, อันอื่น, ต่าง, ภายนอก, เบื้องหน้า.

ปรกต *ค.* ที่ผู้อื่นกระทำไว้, ผู้อื่นหรือสิ่งอื่นสร้างขึ้น.

ปรกมฺม *นป.* การงานของผู้อื่น.

ปรการ *ป.* การกระทำของผู้อื่น, การสร้างสรรค์โดยผู้อื่น.

ปรกุล *นป.* ตระกูลของผู้อื่น, ตระกูลอื่น.

ปรกฺกม,-มน *ป., นป.* ความบากบั่น, ความมุ่งมั่น, ความพากเพียร.

ปรกฺกมติ *ก.* บากบั่น, มุ่งมั่น, พากเพียร, ก้าวหน้า.

ปรกฺกโรติ *ก.* ทำไว้ข้างโน้น, นำออก, กำจัด, สละ, ละเลิก.

ปรคตฺต *นป.* ร่างกายของผู้อื่น.

ปรควจณฺฑ *ค.* ผู้โหดร้ายต่อโคของผู้อื่น.

ปรงฺกต *ค.* ดู **ปรกต.**

ปรงฺการ *ป.* ดู **ปรการ.**

ปรจิตฺต *นป.* จิตของผู้อื่น, ความคิดของผู้อื่น.

ปรจิตฺตวิชานน *นป.* การรู้แจ้งจิตของผู้อื่น, การรู้ความคิดของผู้อื่น.

ปรชน *ป.* คนอื่น, คนแปลกหน้า, คนภายนอก, คนฝ่ายตรงข้าม, ข้าศึก, ปีศาจ.

ปรชฺฌาสย *ป.* อัธยาศัยของผู้อื่น.

ปรตฺถ ๑ *ป.* ประโยชน์ของผู้อื่น;
๒ *อ.* ในที่อื่น, ในโลกหน้า.
ปรตฺถทฺท *ค.* ผู้อาศัย, ผู้อิง, ผู้พึ่ง.
ปรทตฺตวุตฺต *ค.* ผู้ดำรงอยู่ด้วยสิ่งที่ผู้อื่นให้.
ปรทตฺตูปชีวี *ค.* ผู้เข้าไปอาศัยสิ่งของที่ผู้อื่นให้เป็นอยู่,ผู้อาศัยทานของผู้อื่นเลี้ยงชีวิต, ผู้มีชีวิตอาศัยผู้อื่น.
ปรทวุตฺต *ค.* ดู **ปรทตฺตวุตฺต.**
ปรทาร *ป.*ภรรยาของบุคคลอื่น,เมียของผู้อื่น.
ปรทารกมฺม *นป.* กรรมคือการประพฤติผิดในภรรยาของคนอื่น, การประพฤติล่วงประเวณีในภรรยาของผู้อื่น, การทำชู้กับภรรยาของผู้อื่น.
ปรทาริก *ค.*ผู้ประพฤติผิดในภรรยาของผู้อื่น, ผู้ทำชู้กับเมียของผู้อื่น.
ปรธมฺมิก *ค.* ผู้ประพฤติตามธรรมของผู้อื่น, ผู้ประพฤติตามคำสั่งสอนของผู้อื่น.
ปรนิฏฺฐิต *ค.* ซึ่งผู้อื่นให้สำเร็จ, ซึ่งผู้อื่นทำให้สำเร็จสิ้นแล้ว, ซึ่งผู้อื่นให้จบลงแล้ว.
ปรนิมฺมิต *ค.* ซึ่งผู้อื่นสร้างไว้แล้ว, ผู้อื่นเนรมิตไว้แล้ว.
ปรนิมฺมิตวสวตฺตี *ค.* (เทพ) ผู้ยังอำนาจของตนให้เป็นไปในโภคะที่ผู้อื่นเนรมิตให้, ผู้มีอำนาจสั่งให้เทพอื่นเนรมิตทิพยสมบัติเพื่อตน, ชื่อสวรรค์ชั้นที่ ๖.
ปรเนยฺย *ค.* ผู้ควรที่ผู้อื่นจะแนะนำได้, ซึ่งถูกผู้อื่นชักจูง,ผู้อยู่ในปกครองของผู้อื่น.
ปรนฺตป *ค.* ผู้ทำคนอื่นให้เดือดร้อน.
ปรปจฺจย *ค.* มีผู้อื่นเป็นปัจจัย, ซึ่งอาศัยผู้อื่นสนับสนุน, ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้อื่น.
ปรปตฺติย *ค.* ดู **ปรปจฺจย.**
ปรปาณ *ป.* สัตว์อื่น.
ปรปุคฺคล *ป.* บุคคลอื่น.
ปรปุฏฺฐ *ค.,ป.* ผู้ที่คนอื่นเลี้ยงแล้ว; นกดุเหว่า.
ปรปุตฺต *ป.* บุตรของคนอื่น.
ปรเปสฺส *ค.* ผู้ถูกผู้อื่นส่งไป, ผู้รับใช้คนอื่น, ผู้เป็นทูต.
ปรเปสฺสิยา *อิต.* หญิงที่ถูกคนอื่นส่งไป, หญิงรับใช้, หญิงส่งข่าวสาร.
ปรปฺปวาท *ป.* ลัทธิของผู้อื่น, ลัทธิตรงข้าม.
ปรภต *ค., ป.* ดู **ปรปุฏฺฐ.**
ปรภาค *ป.* ส่วนอื่น, ส่วนนอก.
ปรภุต *ค., ป.* ดู **ปรปุฏฺฐ.**
ปรโภชน *นป.* โภชนะที่คนอื่นให้.
ปรม *ค.* อย่างยิ่ง, เยี่ยม, ยอดเยี่ยม, สูงสุด, ดีที่สุด.
ปรมตา *อิต.* ความเป็นอย่างยิ่ง,ปริมาณสูงสุด.
ปรมตฺถ *ป.*. ประโยชน์อย่างยิ่ง, ความจริงอันสูงสุด, จุดมุ่งหมายอันยอดเยี่ยม ได้แก่ นิพพาน; ความหมายชั้นสูงสุด, ความหมายที่จริงแท้.
ปรมตฺถคติ *อิต.* คติอันสูงสุด, ทางไปแห่งชีวิตอันยอดเยี่ยม ได้แก่อนุปาทิเสส-นิพพาน.
ปรมตฺถโชติกา *อิต.* ชื่อคัมภีร์อรรถกถาแห่งขุททกปาฐะ และสุตตนิบาต.
ปรมตฺถโต *อ.* โดยปรมัตถ์, โดยความหมายอย่างสูงสุด, โดยความหมายที่จริงแท้.

ปรมตฺถทีปนี *อิต.* อรรถกถาที่อธิบายปรมัตถธรรม;ชื่ออรรถกถาแห่งเถรคาถา, เถรีคาถา, วิมานวัตถุ, เปตวัตถุ, อุทาน, อิติวุตตกและปัญจปกรณ์แห่งอภิธรรมปิฎก.

ปรมตฺถธมฺม *ป.* ปรมัตถธรรม, สิ่งที่มีอยู่โดยความหมายอันสูงสุด, สิ่งที่มีอยู่จริงแท้ มี ๔ อย่างคือ จิต เจตสิก รูป นิพพาน.

ปรมนฺน *นป.* ข้าวปายาส, ข้าวระคนด้วยน้ำนม.

ปรมาณุ *ป.* สิ่งที่เล็กที่สุด; $\frac{๑}{๓๖}$ ของอณู.

ปรมายุ *ป.* กำหนดอายุ, เกณฑ์อายุ.

ปรมฺปรโภชน *นป.* ฉันโภชนะอย่างหนึ่งหรือที่หนึ่งแล้วกลับไปฉันโภชนะอีกอย่างหนึ่งหรืออีกที่หนึ่ง.

ปรมฺปรา *อิต.* ความสืบเนื่องต่อ ๆ กันมา, ความสืบเนื่อง, การสืบเนื่องต่อกันมา, การต่อเนื่อง, อันดับ.

ปรมฺมรณา *อ.* เบื้องหน้าแต่ตาย,หลังจากตาย.

ปรมฺมุข *ค.* มีหน้าในทางอื่น, ซึ่งหันหน้าไปทางอื่น.

ปรมฺมุขา *อ.* ในที่ลับหลัง.

ปรโลก *ป.* โลกอื่น, โลกหน้า.

ปรวมฺภ,-ภน *ป., นป.* การข่มเหงผู้อื่น, การดูหมิ่นคนอื่น.

ปรวมฺภิตา *อิต.* ความเป็นผู้มักข่มเหงผู้อื่น. มีนิสัยชอบข่มเหงคนอื่น.

ปรวมฺภี *ค.* ผู้มักข่มผู้อื่น, ผู้มีนิสัยชอบดูหมิ่นผู้อื่น.

ปรวสตฺต *นป.* ความมีอำนาจเหนือผู้อื่น.

ปรวาท *ป.* คำกล่าวของผู้อื่น, คำเล่าลือของผู้อื่น; วาทะฝ่ายตรงข้าม, คำโต้แย้ง.

ปรวาที *ป.* ผู้มีวาทะฝ่ายตรงข้าม,ผู้กล่าวแก้, ฝ่ายค้านในการโต้วาทะ.

ปรวิสย *ป.* วิสัยของผู้อื่น, เขตแดนของผู้อื่น, ดินแดนผู้อื่น,ต่างแดน;โลกอื่น,เปตติวิสัย.

ปรเวทิย *ค.* ซึ่งผู้อื่นรู้, ซึ่งผู้อื่นเข้าใจ.

ปรสตฺต *ป.* สัตว์เหล่าอื่น, สัตว์อื่น.

ปรสุปหาร *ป.* การทุบด้วยขวาน, การตีหรือฟันด้วยขวาน.

ปรสุเว *อ.* มะรืน.

ปรเสนา *อิต.* ทหารฝ่ายอื่น, กองทัพข้าศึก.

ปรหตฺถ *ป.* เงื้อมมือ, มือของข้าศึก.

ปรหตฺถคต *ค.* ซึ่งตกอยู่ในเงื้อมมือของข้าศึก

ปรหิต *นป.* ประโยชน์เกื้อกูลแก่ผู้อื่น.

ปรหีสา *อิต.* การเบียดเบียนคนอื่น.

ปรเหตุ *อ.* เพราะเหตุแห่งผู้อื่น,เพราะผู้อื่นเป็นเหตุ.

ปรำ *อ.* เบื้องหน้า, ถัดไป, ต่อจาก, พ้นไป, ในฝ่ายอื่น.

ปรา *อ.* อุปสรรคลงในอรรถตรงข้าม มีความหมายกลับความกันเช่น **ปราชย** = ความแพ้, **ปราภว**=ความเสื่อม; อีกอย่างหนึ่งลงในอรรถว่า 'ยิ่ง' หรือ 'ตลอด' เช่น **ปรกฺกม**=ความก้าวไปข้างหน้าไม่ท้อถอย, ความบากบั่น.

ปรากโรติ *ก.* ดู **ปรกฺกโรติ.**

ปราค *ป.* ละอองดอกไม้, เกสรดอกไม้.

ปราชย *ป.* ความปราชัย, ความพ่ายแพ้.

ปราชิต *กิต.* (อันเขา) ให้แพ้แล้ว.

ปราชียติ *ก.* (อันเขา) ให้แพ้, แพ้.

ปราเชติ *ก.* ให้ปราชัย, ให้พ่ายแพ้, ปราบ.

ปราธีน *ค.,ป.* ซึ่งเนื่องด้วยผู้อื่น,ซึ่งอาศัยผู้อื่น; ผู้อาศัยคนอื่น.

ปราภว *ป.* ความเสื่อม, ความย่อยยับ, ความพินาศ; ความอัปยศ,ความดูแคลน, ความเหยียดหยาม.

ปราภวติ *ก.* เสื่อม, ย่อยยับ, พินาศ.

ปราภูต *ค.* ผู้เสื่อม, ผู้ย่อยยับแล้ว.

ปราเภตฺวา *อ.* พิจารณาดูแล้ว, พิจารณาเห็นชัด, รู้ชัดเจน (ดุจผ่าหัวใจออกดู) แล้ว.

ปรมฏฺ *กิต.* (อันเขา) ถูกต้องแล้ว, จับต้องแล้ว, ลูบคลำแล้ว, ยึดมั่นแล้ว, กอดรัดแล้ว.

ปรามส *ป.* การถูกต้อง, การจับต้อง, การลูบคลำ, การจับฉวย, การยึดมั่น, การกอดรัด, สิ่งสัมผัสอันเป็นภัย, โรคติดต่อ.

ปรามสติ *ก.* ถูกต้อง, จับต้อง, ลูบคลำ, จับฉวย, ยึดมั่น, กอดรัด.

ปรามสน *นป.* ดู **ปรามส.**

ปรามาส *ป.* ดู **ปรามส.**

ปรามาสี *ค.* ผู้จับต้อง, ผู้ลูบคลำ, ผู้ยึดมั่น, ผู้ถือผิดไป.

ปรายณ,-ยน *นป.* ที่พึ่ง, ที่พำนัก, ที่พักพิง, เครื่องแบ่งเบา, จุดหมายขั้นสุดท้าย, จุดจบ; ในคำสมาสแปลว่า...เป็นที่ไปในเบื้องหน้า, มี...เป็นที่สุด, ตรงต่อ..., เที่ยงต่อ...

ปรายตฺต *ค.* ซึ่งเนื่องด้วยผู้อื่น, เกี่ยวกับคนอื่น, ซึ่งอาศัยผู้อื่น, ซึ่งเป็นของคนอื่น.

ปรายี *ค.* ผู้มีที่อยู่อาศัย,ผู้มีที่พึ่ง,ผู้มีผู้อุปถัมภ์.

ปริ *อ.* อุปสรรค ลงในอรรถว่ารอบ, สิ้นเชิง, ทั้งหมด, เต็มที่, เหลือล้น;ออกไป, กำหนด.

ปริกฑฺฒติ *ก.* คร่ามา, ฉุดมา, ดึงมา, ลากไปมา, ปราบ.

ปริกฑฺฒน *นป.* การคร่ามา, การฉุดมา, การลากไปมา.

ปริกติ *อิต.* การจัดแจง, การตระเตรียม, การเตรียมพร้อม.

ปริกตฺต *กิต.* (อันเขา) เฉือนแล้ว, ผ่านแล้ว, ตัดแล้ว, ผ่าออกแล้ว.

ปริกถา *อิต.* การแสดงนัย, การอธิบาย, การเล่าเรื่อง, การปรารภถึง, การพูดเลียบเคียง, การพูดหว่านล้อม, การพูดแย้มให้เขารู้ความประสงค์.

ปริกนฺต ๑ *กิต.* (อันเขา) เฉือนแล้ว, ผ่าออกแล้ว; ๒ *นป.* กรรมที่กระทำด้วยกาย, การกระเสือกกระสนด้วยกาย.

ปริกนฺตติ *ก.* เฉือน, ฝาน, ตัด, ผ่าออก, เสียดแทง; หมุน, (จักร) ผัน, บิด.

ปริกปฺป *ป.* การคาดคะเน, การสมมติ, การกำหนด, ความดำริ.

ปริกปฺเปติ *ก.* ย่อมตั้งใจ, ย่อมดำริ, ย่อมกำหนด, ย่อมคาดคะเน.

ปริกมฺม *นป.* บริกรรม, การตกแต่ง, การจัดแจง, การนวดเฟ้น, การฉาบทา, การท่องบ่น, การบำเพ็ญ.

ปริกมฺมกต *ก.* ทำบริกรรมแล้ว.

ปริกมฺมการก *ก.* ผู้ทำบริกรรม, ผู้ตระเตรียม.

ปริกสฺสติ *ก.* ย่อมลาก, ย่อมกวาดล้าง, ย่อมถอยกลับ.

ปริกิณฺณ *กิต.* กระจัดกระจายแล้ว, เกลื่อนกล่นแล้ว.

ปริกิตฺตีต *กิต.* ประกาศแล้ว, ชี้แจงแล้ว, สรรเสริญแล้ว.

ปริกิตฺติ *ก.* ประกาศ, ชี้แจง, สรรเสริญ.

ปริกิรติ *ก.* กระจัดกระจาย, เกลื่อนกล่น.

ปริกิลนฺต *กิต.* ลำบากแล้ว,เหน็ดเหนื่อยแล้ว.

ปริกิลมติ *ก.* ลำบาก, เหน็ดเหนื่อย.

ปริกิลิฏฺฐ *กิต.* เศร้าหมองแล้ว, ขุ่นมัวแล้ว, สกปรกแล้ว.

ปริกิลินฺน *กิต.* ดู **ปริกิลิฏฺฐ.**

ปริกิลิสฺสติ *ก.* ศร้าหมอง, ขุ่นมัว, สกปรก.

ปริกิลิสฺสน *นป.* ความเศร้าหมอง.

ปริกุปฺปติ *ก.* กำเริบ, ยุ่งยาก.

ปริโกปิต *กิต.* โกรธแล้ว, กำเริบแล้ว, แค้นเคืองแล้ว.

ปริโกเปติ *ก.* โกรธ, กำเริบ, แค้นเคือง.

ปริกฺกมน *นป.* การก้าวไปรอบ ๆ, การไปรอบๆ.

ปริกฺขก *ป.* ผู้ตรวจตรา, ผู้สอบสวน, ผู้พิจารณา.

ปริกฺขณ *นป.* การตรวจตรา, การสอบสวน, การพิจารณา, การทดสอบ.

ปริกฺขต *กิต.* ขุดแล้ว, ตระเตรียมแล้ว, จัดแจงแล้ว.

ปริกฺขติ *ก.* ตรวจตรา, สอบสวน, พิจารณา.

ปริกฺขย *ป.* ความเสื่อมสูญ, ความสิ้น.

ปริกฺขา *อิต.* ดู **ปริกฺขณ.**

ปริกฺขาร *นป.* เครื่องใช้.

ปริกฺขิตฺต *กิต.* ล้อมแล้ว, แวดล้อมแล้ว.

ปริกฺขิปติ *ก.* ล้อม, แวดล้อม.

ปริกฺขีณ *กิต.* สิ้นไปแล้ว.

ปริกฺเขป *ป.* การล้อมรั้ว, รั้ว, คอก, การปิดรอบ ๆ.

ปริเกฺลส *ป.* ความลำบาก, ความเศร้าหมอง.

ปริขนติ, (ปหิขนติ) *ก.* ขุด.

ปริขา *อิต.* คูเมือง, คู.

ปริคณฺหณ *นป.* การยึดถือ, การสอบสวน, ความเข้าใจ, ความกำหนด.

ปริคณฺหาติ *ก.* ยึดถือ, กำหนด, สำรวจ, ค้นหา.

ปริคิลติ *ก.* กลืน.

ปริคูหติ *ก.* ปกปิด, ซ่อน.

ปริคูหนา *อิต.* การปกปิด, การซ่อน.

ปริคฺคห *ป.* การยึดถือ, การกำหนด, การครอบครอง, การหามาได้, การฉวยเอา.

ปริคฺคหิต *กิต.* ยึดถือแล้ว, กำหนดแล้ว, สำรวจแล้ว, ค้นหาแล้ว.

ปริจย *ป.* การสะสม, การคุ้นเคย, ความชอบพอกัน.

ปริจรณ *นป.* ความประพฤติรอบคอบ, การรับใช้, ความพอใจ.

ปริจรติ *ก.* บำเรอ, รับใช้, ประพฤติรอบคอบ.

ปริจารก *ค., ป.* ผู้รับใช้, คนใช้.

ปริจารณา *อิต.* ความดูแล, การตรวจตรารอบๆ, การบำเรอ.

ปริจาเรติ *ก.* บำเรอ, รับใช้.

ปริจิณฺณ *กิต.* ประพฤติรอบคอบแล้ว, สะสมแล้ว, ตั้งใจแล้ว, เคยชินแล้ว.

ปริจิต *กิต.* ดู **ปริจิณฺณ.**

ปริจินาติ *ก.* ประพฤติรอบคอบ, สะสม, ตั้งใจ, เคยชิน.

ปริจุมฺพติ *ค.* กอดจูบ.

ปริจุมฺพิต *กิต.* กอดจูบแล้ว.

ปริจฺจชติ *ก.* สละ, บริจาค.

ปริจฺจชน *นป.* การสละ, การบริจาค.

ปริจฺจตฺต *กิต.* สละแล้ว.

ปริจฺจาค *ป.* การสละ, การให้.

ปริจฺฉนฺน *กิต.* ปกปิดแล้ว, มุงแล้ว.

ปริจฺฉาทน *นป.*,**-นา** *อิต.* การปกปิด, การมุง, การบัง.

ปริจฺฉิชฺช *กิต.* กำหนดแล้ว.

ปริจฺฉินฺทติ *ก.* กำหนด.

ปริจฺฉินฺน *กิต.* ดู **ปริจฺฉิชฺช.**

ปริจฺเฉท *ป.* การกำหนด, ตอน.

ปริชน *ป.* บริวาร, ผู้ติดตาม.

ปริชานน *นป.*,**-นา** *อิต.* ความรู้รอบ.

ปริชานาติ *ก.* รู้รอบ, รอบรู้.

ปริชิณฺณ *กิต.* แก่หง่อมแล้ว, เก่าคร่ำคร่าแล้ว.

ปริญฺญา *อิต.* รู้รอบ.

ปริญฺญาต *กิต.* กำหนดรู้แล้ว.

ปริญฺญาย *อ.* เพื่อความรู้รอบ.

ปริญฺเญยฺย *นป.* ควรกำหนดรู้.

ปริฑยฺหติ *ก.* เผา, ไหม้.

ปริฑยฺหน *นป.* การเผา, การไหม้.

ปริณต *กิต.* เปลี่ยนไปแล้ว, แปรไปแล้ว, สุกงอมแล้ว, แก่แล้ว, งอมแล้ว.

ปริณมติ *ก.*เปลี่ยนไป,แปรไป,สุกงอม,แก่,งอม.

ปริณย *ป.* การนำไป, การแต่งงาน.

ปริณาม *ป.* การเปลี่ยนแปลง,การย่อยอาหาร, ความแปรปรวน.

ปริณามน *นป.* การเปลี่ยนแปลง, การย่อย.

ปริณาเมติ *ก.* เปลี่ยนแปลง, แปรไป.

ปริณายก *ป.* ผู้นำ, หัวหน้า, ผู้แนะนำ.

ปริณาห *ป.* การผูก, สายคาด, กว้าง, เส้นรอบวง.

ปริตปฺปติ *ก.* เดือดร้อน, กังวลใจ, เสียใจ.

ปริตสฺสติ *ก.* สะดุ้ง.

ปริตสฺสนา *อิต.* ความสะดุ้ง, ความอยาก.

ปริตาป *ป.*,**-ตาปน** *นป.* การเผากิเลส, การทรมาน, ความเดือดร้อนใจ.

ปริตาเปติ *ก.* ไหม้เกรียม, เผา, เดือดร้อน.

ปริตฺเตติ *ก.* พิจารณา, ตีราคา, ชั่งน้ำหนัก.

ปริโต *ก.วิ.* โดยรอบ.

ปริโตเสติ *ก.* ยินดี, โปรดปราน.

ปริตฺต, ปริตฺตก ๑ *ค.* นิดหน่อย, เล็กน้อย; ๒ *นป.* ความต้านทาน, เครื่องป้องกัน.

ปริตฺตาณ *นป.* การป้องกัน, การต้านทาน, ที่พึ่งพาอาศัย.

ปริตฺตายก*ค.*ผู้ป้องกัน,ผู้รักษาความปลอดภัย.

ปริทหติ *ก.* ใส่, นุ่งห่ม.

ปริทหน *นป.* การนุ่งห่ม, การแต่งตัว.

ปริทีปก*ค.*ผู้แสดง,ผู้ชี้แจงให้,ผู้ให้ความสว่าง.

ปริทีปน *นป.*,**- นา** *อิต.*การแสดง,การชี้แจง, การอธิบาย, การให้ความสว่าง.

ปริทีเปติ *ก.* แสดง, ชี้แจง, ให้ความสว่าง.
ปริทูเสติ *ก.* ประทุษร้าย, ปล้น.
ปริเทว *ป.*, **(ปริเทวนา** *อิต.*) การร้องไห้, การคร่ำครวญ.
ปริเทวติ *ก.* ร้องไห้, คร่ำครวญ.
ปริเทวิต *นป.* การร้องไห้, การคร่ำครวญ.
ปริทฺทว *ป.* ดู **ปริเทว.**
ปริธ์สก *ค.* ผู้ทำลาย, ผู้ขจัด.
ปริธาวติ *ก.* วิ่งไปรอบ.
ปริธี *ป.* การทรงไว้รอบ, รัศมีเป็นขอบรอบ.
ปริโธต *กิต.* ล้างแล้ว, ชำระแล้ว.
ปริโธวติ *ก.* ล้าง, ชำระ.
ปรินิฏฺฐาน *นป.* ความสำเร็จ, การจบ.
ปรินิฏฺฐาเปติ *ก.* ให้สำเร็จ.
ปรินิพฺพาติ *ก.* ดับสนิท.
ปรินิพฺพาน *นป.* การดับโดยไม่มีอะไรเหลือ, การดับสนิท.
ปรินิพฺพายิ *ก.* ดับรอบแล้ว.
ปรินิพฺพายี *ค.* ผู้ดับ, ผู้ประสพความหลุดพ้น.
ปรินิพฺพุต *กิต.* ดับสนิทแล้ว.
ปริปกฺก *กิต.* แก่หง่อมแล้ว, สุกงอมแล้ว.
ปริปตติ *ก.* ล้ม, ตก.
ปริปนฺถ *ป.* อันตราย.
ปริปนฺถิก *ค.* ผู้ตกอยู่ในอันตราย, ผู้ขัดขวาง, ผู้คัดค้าน, ข้าศึก.
ปริปาก *ป.* การหุงต้ม, การย่อยอาหาร.
ปริปาจน *นป.* ความหุงต้ม, ความเจริญงอกงาม.
ปริปาเตติ *ก.* โจมตี; ล้มลง; ฆ่า; เสื่อม.
ปริปาเลติ *ก.* รักษา, คุ้มครอง.
ปริปีเฬติ *ก.* เบียดเบียน, บีบคั้น.
ปริปุจฺฉก *ค.* ผู้ถาม, ผู้ไต่สวน.
ปริปุจฺฉติ *ก.* ถาม, ไต่สวน.
ปริปุจฺฉา *อิต.* การถาม, การไต่สวน.
ปริปุณฺณ *กิต.* เต็มเปี่ยมแล้ว, บริบูรณ์แล้ว, พร้อมสรรพแล้ว.
ปริปุณฺณตา *อิต.* ความบริบูรณ์, ความเต็ม, ความเพรียบพร้อม.
ปริปูร *ค.* เต็ม.
ปริปูรก *ค.* ผู้สำเร็จสมความปรารถนา, ผู้ใส่, ผู้บรรลุ.
ปริปูรการี *ป.* ผู้ทำให้สำเร็จ.
ปริปูรติ *ก.* เต็มเปี่ยม, บริบูรณ์.
ปริปูเรติ *ก.* ให้เต็ม, ให้บริบูรณ์.
ปริปฺผุฏ *กิต.* แผ่ซ่าน.
ปริปฺลว *ค.* สั่น, เอียง, ระส่ำระสาย, เร่ร่อนไป, ไหว, สั่น, โยก, เรรวน, เลื่อนลอย.
ปริปฺลวติ *ก.* สั่น, ระส่ำระสาย, เร่ร่อนไป, ไหว.
ปริปฺลวปสาท *ค.* มีความเลื่อมใสเลื่อนลอย.
ปริผนฺทติ *ก.* ดิ้นรน, สั่นสะเทือน, เต้น.
ปริพาหิร *ค.* ภายนอก.
ปริพฺพชติ *ก.* ท่องเที่ยวไป; บวช.
ปริพฺพย *ป.* เสบียง, โสหุ้ย, รายจ่าย, ค่าจ้าง.
ปริพฺพาชก *ป.* นักบวชนอกพระพุทธศาสนา.
ปริพฺพุพฺพุห *กิต.* แวดล้อมแล้ว, ล้อมรอบแล้ว.
ปริพฺภมติ *ก.* หมุนไป, ท่องเที่ยวไป, สึก (จากพระ).
ปริพฺภมน *นป.* การหมุน, การม้วน, การท่องเที่ยว.

ปริพฺภเมติ *ก.* หมุนไปรอบ.
ปริภฏฺ *กิต.* ตกแล้ว, หยดแล้ว.
ปริภณฺฑ *ป.* ของใช้, สายรัด, เครื่องเรือน, วงขอบ.
ปริภณฺฑกต *ค.* ซึ่งเขาปิดแล้ว,ซึ่งเขาพอกแล้ว.
ปริภว *ป.* ความเย้ยหยัน, ด่าว่า, ดูแคลน, ลำบาก.
ปริภวติ *ก.* สบประมาท, ดูหมิ่น, ฉิบหาย, ลำบาก.
ปริภวน *นป.* ดู **ปริภว.**
ปริภาวิต *กิต.* อบรมแล้ว, เจริญแล้ว, ฝึกแล้ว, ซึบซาบแล้ว.
ปริภาส *ป.* การบริภาษ, การว่าร้าย, การติเตียน, ดูหมิ่น.
ปริภาสก *ค.* ผู้บริภาษ,ผู้ติเตียน,ผู้เย้ยหยัน
ปริภาสติ *ก.* บริภาษ, เยาะ, ด่า.
ปริภาสน *นป.* ดู **ปริภาส.**
ปริภาสิต *กิต.* บริภาษแล้ว, ติเตียนแล้ว, ด่าว่าแล้ว.
ปริภินฺน *กิต.* ทำลายแล้ว, แตกแล้ว.
ปริภุญฺชติ *ก.* บริโภค.
ปริภุตฺต กิต. บริโภคแล้ว.
ปริภูต *กิต.* ดูหมิ่นแล้ว, สบประมาทแล้ว, ฉิบหายแล้ว.
ปริเภท *ป.* ความยุยงให้แตกกัน.
ปริโภค*ป.* การบริโภค,การใช้สอย,เครื่องใช้.
ปริโภคเจติย *นป.* เจดีย์บรรจุของใช้ของพระพุทธเจ้า.
ปริโภชนีย *ค.* ของควรบริโภค.
ปริมชฺชก *ป.* ผู้ขัด, ผู้ถู, ผู้นวด.
ปริมชฺชติ *ก.* ถู, ทุบ, นวด; กวาด, ขัด.
ปริมชฺชน*นป.* การถู, การกวาด; การนวด.
ปริมฏฺ *กิต.* ถู, ทุบ, นวด; กวาด.
ปริมณฺฑล *นป.* วงกลม, วงรอบ; ความเรียบร้อย.
ปริมณฺฑลํ *ก.วิ.* โดยรอบ.
ปริมทฺทติ *ก.* ย่ำยี; นวด, ทุบ, บีบ, ขยี้.
ปริมทฺทน *นป.* การย่ำยี; การนวด, การบีบ, การทุบ.
ปริมาณ *นป.* การนับ, การกะ, การกำหนด.
ปริมิต *กิต.* นับแล้ว, กะแล้ว, กำหนดแล้ว, จำกัดแล้ว.
ปริมินาติ *ก.* นับ,กะ, กำหนด, จำกัด.
ปริมุขํ *ก.วิ.* เฉพาะหน้า, ข้างหน้า.
ปนิมุจฺจติ *ก.* พ้น.
ปริมุจฺจน *นป.* การหลุดพ้น, การพ้น
ปริมุตฺต *กิต.* พ้นแล้ว, หลุดพ้นแล้ว.
ปริมุตฺติ *อิต.* ความพ้น, ความปลดปล่อย.
ปริโมเจติ *ก.* ปล่อย, พ้น, ปลดเปลื้อง.
ปริยตฺต *นป.* ความใคร่.
ปริยตฺติ *อิต.* การเล่าเรียน.
ปริยตฺติธมฺม *ป., นป.* ธรรมที่ต้องเล่าเรียน.
ปริยตฺติธร *ค.* ผู้ทรงไว้ซึ่งปริยัติ.
ปริยนฺต *ป.* ที่สุด, ยอดสูงสุด, เขต.
ปริยนฺตกต *ค.* กำหนดเขต,กะเขต,จำกัดเขต.
ปริยนฺติก *ค.* กั้นเขต, มีในที่สุด.
ปริยาทาติ *ก.* เหนื่อยอ่อน, หมดแรง, ถือเอา, ควบคุม.
ปริยาทาย *กิต.* เหนื่อยอ่อนแล้ว, หมดแรงแล้ว, ถือเอาแล้ว, ควบคุมแล้ว.

ปริยาปนฺน *กิต.* นับเนื่องแล้ว, หยั่งลงแล้ว, ถึงที่สุดแล้ว.
ปริยาปุณน *นป.* การเรียน.
ปริยาปุณาติ *ก.* เล่าเรียน, ขวนขวาย.
ปริยาปุต *กิต.* เล่าเรียนแล้ว, ขวนขวายแล้ว.
ปริยาย *ป.* ระเบียบ, อันดับ, เหตุ, หนทาง, คุณภาพ, วิธีการพูดอ้อมค้อม, ไวพจน์, บรรยาย.
ปริยายกถา *อิต.* การเล่าเรียน, การพูดอ้อมค้อม.
ปริยาหต *กิต.* ตีแล้ว, ทุบแล้ว, กระทบแล้ว, กำจัดแล้ว.
ปริยาหนฺติ *ก.* ตี, ทุบ, กระทบ, กำจัด.
ปริยุฏฺฐาติ *ก.* ลุกขึ้น, แผ่ซ่าน, พยายาม.
ปริยุฏฺฐาน *นป.* การลุกขึ้น, การพยายาม, การครอบงำ.
ปริเยฏฺฐิ *อิต.* การแสวงหา.
ปริเยสติ *ก.* แสวงหา, สอบสวน.
ปริเยสนา *อิต.* การแสวงหา,การเที่ยวเสาะหา.
ปริเยสิต *กิต.* แสวงหาแล้ว,เที่ยวเสาะหาแล้ว.
ปริโยค *ป.* ชามแกง.
ปริโยคาฬฺห *กิต.* หยั่งแล้ว, หยั่งลงแล้ว, รุกเข้าไปแล้ว, ดำแล้ว.
ปริโยคาหติ *ก.* หยั่งดู, หยั่งลง, ดำ, รุกเข้าไป.
ปริโยคาหน *นป.* การหยั่งดู, การหยั่งลง, การรุกเข้าไป.
ปริโยทปนา *อิต.* ความผ่องแผ้ว,ความบริสุทธิ์.
ปริโยทเปติ *ก.* ผ่องแผ้ว.
ปริโยทาต *ค.* ผ่องแผ้ว, สะอาด, บริสุทธิ์.
ปริโยทาเปติ *ก.* ให้ผ่องแผ้ว.
ปริโยนทฺธ *อิต.* ผูกแล้ว, หุ้มห่อแล้ว, ปกปิดแล้ว.
ปริโยนนฺธติ *ก.* ผูก, หุ้มห่อ, ปกปิด.
ปริโยนหน *นป.* การปกคลุม, การหุ้มห่อ.
ปริโยนาห *ป.* ดู **ปริโยนหน.**
ปริโยสาน *นป.* ที่สุด, บทสุดท้าย, การจบ, การรวบยอด.
ปริโยสาเปติ *ก.* ให้จบ.
ปริโยสิต *กิต.* จบแล้ว.
ปริรกฺขติ *ก.* รักษา.
ปริรกฺขน *นป.* การรักษา.
ปริรกฺขิต *กิต.* รักษาแล้ว.
ปริวจฺฉ *นป.* เครื่องใช้, การตระเตรียม.
ปริวชฺชน *นป.* การเว้น.
ปริวชฺเชติ *ก.* เว้น, ละ.
ปริวฏฺฏ *นป.* วงกลม, เครื่องหมุนรอบ.
ปริวตฺต ๑ *นป.* การหมุนเวียน, การเปลี่ยนแปลง; ๒ *ค.* หมุนเวียน, เปลี่ยนแปลง.
ปริวตฺตก *ค.* ผู้เปลี่ยนแปลง, ผู้หมุนรอบ.
ปริวตฺตติ, (ปริวตฺเตติ) *ก.* เปลี่ยนแปลง, หมุนรอบ.
ปริวตฺติต *กิต.* แปร, เปลี่ยนแปลง, หมุนรอบ.
ปริวสติ *ก.* อยู่อาศัย, ครอบครอง.
ปริวาท *ค.* ผู้กล่าวโทษ.
ปริวาทินี *อิต.* พิณเจ็ดสาย.
ปริวาร *ป.* ผู้แวดล้อม, คนติดตาม, ของสมทบ.
ปริวาริต *กิต.* แวดล้อมแล้ว, ติดตามแล้ว.
ปริวาเรติ *ก.* แวดล้อม, ติดตาม.
ปริวาสิต *กิต.* อบกลิ่นหอมแล้ว, ส่งกลิ่นหอมแล้ว.

ปริวาเสติ *ก.* อบกลิ่นหอม, ส่งกลิ่น.
ปริวิตกฺก *ป.* ความตรึก, ความคิดกังวล, ความคิดนำนึง.
ปริวิตกฺเกติ *ก.* ตรึก, คิดคำนึง.
ปริวิสติ *ก.* อังคาส, คอยรับใช้จัดอาหาร.
ปริวีมสติ *ก.* พิจารณา, ไตร่ตรอง, ใคร่ครวญ, ทดลอง.
ปริวุต *กิต.* แวดล้อมแล้ว.
ปริวตฺถ *กิต.* อาศัยแล้ว.
ปริเวธิต *กิต.* ปกคลุมแล้ว, ถูกปกปิดแล้ว.
ปริเวณ *นป.* บริเวณ, ขอบเขต; ถิ่นที่อยู่.
ปริเวสก *ค.* ผู้อังคาส, ผู้เลี้ยงอาหาร.
ปริเวสนา *อิต.* การจัดอาหาร, การดูแลอาหารในขณะเลี้ยงกัน.
ปริสกฺกติ *ก.* พยายาม, ทดลอง, ไต่สวน.
ปริสกฺกน *นป.* ความพยายาม, ความตะเกียกตะกาย, ความทดลอง.
ปริสคต *ค.* ไปแล้วในหมู่, เข้าหาพวก.
ปริสงฺกติ *ก.* สงสัย, ระแวง.
ปริสงฺกา *อิต.* ความสงสัย.
ปริสทูสก *ค.* ผู้ประทุษร้ายหมู่, แกะดำในหมู่
ปริสปฺปติ *ก.* เลื้อย, คลาน.
ปริสปฺปนา *อิต.* การเลื้อย, การคลาน, การสั่นสะเทือน, ความสงสัย,ความลังเล.
ปริสมนฺตโต *ก.วิ.* โดยรอบ ๆ.
ปริสร *ป., นป* บ้านใกล้เรือนเคียง, ดินแดนติดต่อกัน.
ปริสหติ *ก.* องอาจ,กล้าหาญ,อดทน,ปกครอง.
ปริสา *อิต.* บริษัท, หมู่, คนรวมกัน.
ปริสาวจร *ค.* ผู้เข้าสมาคม.
ปริสิญฺจติ *ก.* รด, ราด.
ปริสิญฺจน *นป.* การรด.
ปริสุชฺฌติ *ก.* หมดจด, บริสุทธิ์.
ปริสุทฺธ *กิต.* หมดจดแล้ว.
ปริสุทฺธิ *อิต.* ความหมดจด.
ปริสุสฺสติ *ก.* ซูบซีด, เหี่ยวแห้ง, อิดโรย.
ปริสุสฺสน *นป.* ความซูบซีด, ความเหี่ยวแห้ง, ความอิดโรย.
ปริโสธน *นป.* ความบริสุทธิ์,การชำระล้าง.
ปริโสเธติ *ก.* บริสุทธิ์, ชำระ.
ปริโสเสติ *ก.* เหือดแห้ง, ซูบซีด, ระเหย.
ปริสฺสชติ *ก.* กอด, ข้อง, เกี่ยวข้อง.
ปริสฺสชน *นป.* การเกี่ยวข้อง, การกอดรัด.
ปริสฺสนฺต *กิต.* เหน็ดเหนื่อย.
ปริสฺสม *ป.* ความดิ้นรน, ความเหน็ดเหนื่อย.
ปริสฺสย *ป.* อันตราย, ความลำบาก.
ปริสฺสาวน *นป.* ผ้ากรองน้ำ.
ปริสฺสาเวติ *ก.* กอง.
ปริหรณ *นป.* การบริหาร, การคุ้มครอง, การรักษา.
ปริหรติ *ก.* นำไป, บริหาร.
ปริหสติ *ก.* หัวเราะ, เย้ยหยัน.
ปริหานิ *อิต.* ความเสื่อม, ความหายนะ.
ปริหาเปติ *ก.* ให้เสื่อม, ให้เสียหาย.
ปริหายติ *ก.* เสื่อม, เสียหาย.
ปริหาร *ป.* การบริหาร, การคุ้มครอง, การป้องกัน, การดูแล.
ปริหารก *ค.* ผู้บริหาร, ผู้คุ้มครอง, ผู้ดูแล.
ปริหารปถ *ป.* ถนนวงเวียน, ถนนวงกลม.
ปริหาริก *ค.* ผู้ปกครอง, ผู้ช่วยเหลือ, ผู้ดูแล.

ปริหาส *ป.* การรื่นเริง, การหัวเราะ, การเย้ยหยัน.
ปริหีน *ค., กิต.* เสื่อม, เลว.
ปรูปกฺกม *ป.* การรุกรานของข้าศึก.
ปรูปฆาต *ป.* การทำร้ายผู้อื่น.
ปรูปวาท *ป.* การกล่าวร้ายผู้อื่น, การติเตียนผู้อื่น.
ปรูพฺห *กิต.* งอกแล้ว.
ปรูหติ *ก.* งอก.
ปเรต *ค.* ไปแล้วในเบื้องหน้า, ตายแล้ว, เดือดร้อน.
ปโร *อ.* ข้างบน, ข้างหลัง, ไปเบื้องหน้า; มากกว่า.
ปโรกฺข *ค.* พ้นสายตา, เกินวิสัยของตา.
ปโรทติ *ก.* ร้องไห้, คร่ำครวญ.
ปโรวร, ปโรวริย *ค.* สูงและต่ำ.
ปโรสต *ค.* มากกว่าร้อย.
ปโรสหสฺส *ค.* มากกว่าพัน.
ปล *นป.* ชื่อมาตราน้ำหนักประมาณ ๔ ออนส์.
ปลณฺฑ *ป.* ช่างก่อสร้าง, ช่างอิฐปูน.
ปลณฺฑุ, ปลณฺฑุก *ป.* หอมแดง.
ปลปติ *ก.* พูดพร่ำ, บ่นเพ้อ.
ปลปน *นป.* การพูดพร่ำ.
ปลปิต *กิต.* พูดพร่ำแล้ว.
ปลย *นป.* สิ้นกัปป์, ประลัย.
ปลวงฺก *ป.* ลิง, ลิงเสน.
ปลาต *กิต.* หนีไปแล้ว.
ปลาป *ป.* การพูดพร่ำ, การพูดมาก.
ปลาปิต *กิต.* ดู **ปลาต.**
ปลาปี *ค.* ผู้พูดพร่ำ.
ปลาเปติ *ก.* ให้หนีไป.
ปลายติ *ก.* หนีไป.
ปลายิ *ก.* หนีไปแล้ว.
ปลายี *ค.* ผู้หนีไป.
ปลาล *นป.* ฟาง.
ปลาลปุญฺช *ป.* กองฟาง.
ปลาส *ป.* ใบไม้; ความขึ้งเคียด, ความปองร้าย, การตีเสมอ.
ปลาสาท *ค.* มีใบไม้เป็นอาหาร, มีหนามเป็นอาหาร, แรด.
ปลาสี *ค.* มีความปองร้าย.
ปลิฆ *นป.* กลอนเหล็ก, ลิ่ม.
ปลิต *ค.* หงอก.
ปลิปถ *ป.* อันตราย, ทางกันดาร.
ปลุคฺค *กิค.* พังลงแล้ว, ทะลายแล้ว, ทำลายแล้ว.
ปลุชฺชติ *ก.* พังลง, ทลาย, ทำลาย.
ปลุชฺชน *นป.* การพังลง, การทลาย, การทำลาย.
ปลุทฺธ *กิต.* ล่อลวงแล้ว.
ปลุพฺภติ *ก.* ล่อลวง.
ปเลติ *ก.* ดู **ปลายติ.**
ปโลภน *นป.* การล่อลวง, การเล้าโลม.
ปโลเภติ *ก.* ล่อลวง, เล้าโลม.
ปลฺลงฺก *ป.* บัลลังก์, แท่นนั่งขัดสมาธิ.
ปลฺลตฺถิกา *อิต.* แคร่สำหรับนั่งพักผ่อน.
ปลฺลล *นป.* สระน้อย, ทะเลสาบน้อย.
ปลฺลว *ป.* ใบไม้อ่อน, ข้อ, ปล้อง, หน่อ, ชื่อเมือง.
ปลฺลวิต *ค.* มีใบอ่อน, มีหน่อ, มีข่อ, มีข้อ.

ปลุลาส *ป.* ความผิดปกติ, ความเปลี่ยนแปลงไปในทางเสีย, การโกง.
ปลุลิกา *อิต.* ปลาชนิดหนึ่ง; สัตว์ประเภทเลื้อยคลานเช่น จิ้งจก ตุ๊กแก เป็นต้น.
ปลุโลม *ป., นป.* ความปลอดภัย, ความมั่นคง.
ปว *ป.* การฝัด (แกลบเป็นต้น), การทำให้บริสุทธิ์สะอาด, การชำระ.
ปวกฺขติ *ก.* จักกล่าว, จักพูด.
ปวจฺฉติ *ก.* ให้.
ปวชติ *ก.* เที่ยวไป.
ปวชฺชติ *ก.* ออกเสียง, สวด, ร้อง.
ปวชฺชน *นป.* การออกเสียง, การเล่นดนตรี, การทำให้เกิดเสียงดนตรี.
ปวฑฺฒ *ค.* เจริญ, งอกงาม, ใหญ่, แข็งแรง.
ปวฑฺฒติ *ก.* เจริญ, งอกงาม.
ปวฑฺฒน *นป.* ความเจริญ, ความงอกงาม.
ปวติ *ก.* พัดไป, ฟุ้งไป; รีบร้อน, รีบเร่ง.
ปวตฺต*ค.* เป็นไป, ดำเนินไป, ก่อให้เกิดผล.
ปวตฺตติ *ก.* เป็นไป, ดำเนินไป, เคลื่อนไป, เป็นอยู่, ดำรงอยู่.
ปวตฺตน *นป.* ความเป็นไป, การดำเนินไป, การเคลื่อนไป, การเป็นไป, การดำรงอยู่.
ปวตฺตยิตุ *ป.* ผู้หมุน, ผู้ให้เป็นไป, ผู้ประคองไว้.
ปวตฺตาปน, ปวตฺตาปนตฺต *นป.* การให้เป็นไป, การดำเนินไป, การสืบต่อ,การประคองไว้.
ปวตฺติ *อิต.* ความเป็นไป, เรื่องราว, ข่าว.
ปวตฺติต *ค.* ซึ่งให้เป็นไป; ซึ่งให้ดำเนินไปแล้ว.
ปวตฺตี *ค.* ดู **ปวตฺต.**
ปวตฺเตติ *ก.* ให้เป็นไป, หมุน; ประพฤติ, ปฏิบัติ.
ปวตฺเตตุ *ป.* ผู้ทำให้เป็นไป, ผู้สืบต่อ, ผู้รักษา, ผู้ประคองไว้.
ปวทติ *ก.* กล่าว, พูด, สนทนา, โต้ตอบ.
ปวทฺธ *ค.* ดู **ปวฑฺฒ.**
ปวน ๑ *ป.* ลม, การฝัดข้าว; ๒ *นป.* ป่าใหญ่.
ปวปติ *ก.* หว่าน, โปรย.
ปวยฺห *ก.วิ.* เนือง ๆ, เสมอ ๆ, ด่วน ๆ.
ปวร *ค.* ประเสริฐ, เลิศ, สูงสุด.
ปวสติ *ก.* อยู่ต่างถิ่น, อยู่ไกลบ้าน.
ปวสฺสติ *ก.* ฝนตก, ฝนเริ่มตก.
ปวสฺสน *นป.* การตกแห่งฝน, ฝนตก.
ปวหณ *นป.* เรือเล็กของเรือกำปั่น, สัตจอง.
ปวากา *อิต.* ลมหมุน.
ปวาต *นป.* กระแสลมอ่อน.
ปวาติ *ก.* ฟุ้งไป, ตลบอบอวล.
ปวาท *ป.* การพูด, การสนทนา, การอภิปราย.
ปวาทก, ปวาทิย *ค.* ผู้ชอบพูด, ชอบอภิปราย, ชอบโต้.
ปวายติ *ก.* ดู **ปวาติ**
ปวาล *ป.* ผ้าขนสัตว์.
ปวารณา *อิต.* การเปิดโอกาสให้ตักเตือนกันในคราวออกพรรษาของสงฆ์; การอนุญาตให้ขอสิ่งของได้, การเปิดโอกาส.
ปวาริต *ค.* ผู้ปวารณาแล้ว, ทำให้พอใจแล้ว.
ปวาเรติ *ก.* ปวารณา, เชื้อเชิญ, ทำให้พอใจ, ให้โอกาส, ทำพิธีกรรมเกี่ยวกับปวารณา.
ปวาล *ป., นป.* แก้วประพาฬ; หน่อไม้, กิ่งไม้อ่อน.

ปวาส *ป.* การท่องเที่ยวไปต่างประเทศ, การอยู่นอกถิ่นของตน.
ปวาสิต *ค.* ซึ่งมอบให้, ซึ่งให้เกียรติ; อบกลิ่น.
ปวาสี *ค.* ผู้อยู่ต่างถิ่น, ผู้อยู่นอกบ้าน.
ปวาห *ป.* การไหลไป, กระแสน้ำ, ห้วงน้ำ.
ปวาหก *ค.* ซึ่งนำไป, ซึ่งขับไป, ซึ่งพัดไป.
ปวาหติ *ก.* ให้นำไป, ให้ไหลไป, ให้เคลื่อนไป, ให้พัดไป.
ปวาหิต *ค.* ซึ่งถูกนำไป, ซึ่งถูกพัดไป, ซึ่งถูกลากไป.
ปวาหิตตฺต *นป.* ความเป็นแห่งสิ่งซึ่งถูกนำไป, การถูกนำไป, การฝัดออก.
ปวาเหติ *ก.* ให้นำไป, ให้ไหลไป, ให้เคลื่อนไป.
ปวาเหน *นป.* การนำออก; การซัก, การลบ.
ปวาฬ *ป., นป.* ดู **ปวาล.**
ปวาฬฺห *ค.* ซึ่งนำไป, ซึ่งไล่ไป, ซึ่งลากไป, ซึ่งนำออก.
ปวิกตฺถิต *ค.* ซึ่งโอ้อวด, ซึ่งคุยโม้.
ปวิจย *ป.* การสอบสวน, การตรวจสอบ, การพิจารณา,การใคร่ครวญ.
ปวิจรติ *ก.* พิจารณา, ไตร่ตรอง.
ปวิจินติ *ก.* ดู **ปวิจรติ.**
ปวิเจตพฺพ *ค.* ควรพิจารณา, ควรเลือกเฟ้น, ควรสอบสวน.
ปวิชฺฌติ *ก.* ขว้าง, ปา, แทง, ยิง.
ปวิชฺฌน *นป.* การขว้าง, การปา, การแทง, การยิง.
ปวิฏฺ *ค.* เข้าไปแล้ว, เข้าไปหาแล้ว.
ปวิตกฺก *ป.* ความตรึก, ความนึกคิด.
ปวิตฺต *ค.* สะอาด, หมดจดดี.
ปวิทหติ *ก.* ชี้แจง, แสดงไข, อธิบาย.
ปวิทฺธ *ค.* ขว้างไป, ซัดไป, เลิก, ละทิ้ง.
ปวิเนติ *ก.* นำ, แนะนำ; ขับไป.
ปวิภชติ *ก.* แบ่ง, จำแนก.
ปวิลียติ *ก.* เหี่ยวแห้ง, โรยรา.
ปวิโลเกติ *ก.* เหลียวดู,จ้องดู,มองไปข้างหน้า.
ปวิวตฺต *กิต.* แยกออก, ไม่รวมกัน,สงบสงัด.
ปวิเวก *ป.*, **ปวิเวกตา** *อิต.* ความสงบสงัด, การแยกออกจากหมู่อยู่แต่ผู้เดียว.
ปวิเวกิย *ค.* อันเกี่ยวเนื่องด้วยความสงบ.
ปวิสติ *ก.* เข้าไป.
ปวิสน *นป.* การเข้าไป.
ปวิสฺสิเลส *ป.* การพราก, การแยกกัน.
ปวีณ *ค.* ฉลาด, ชำนาญ.
ปวีนติ *ก.* เคารพ, บูชา, ยกย่อง, ให้เกียรติ.
ปวีร *ค.* ผู้กล้าหาญ.
ปวีหิ *ป.* ข้าวเปลือก.
ปวุจฺจติ *ก.* (อันเขา) กล่าว, เรียก.
ปวุฏฺ *ค.* ซึ่งตกแล้ว (ฝน).
ปวุตฺต *ค.* ซึ่งกล่าวแล้ว; หว่านแล้ว.
ปวุตฺติ *ค.* การเกิดขึ้น, ความเป็นไป, เหตุการณ์, โชคชะตา.
ปวุตฺถ *ค.* อยู่แล้ว, อาศัยอยู่ภายนอกบ้าน.
ปวุสิต *ค.* อัน. . .อบกลิ่นแล้ว.
ปเวกฺขติ *ก.* จักเข้าไป.
ปเวจฺฉติ *ก.* ให้; หลั่งไหล.
ปเวณิ *อิต.* ช้องผม, ผมที่ผูกไว้หรือมวยผม; เชื้อสาย, ประเวณี, ประเพณี; เสื่อ,เครื่องลาด.
ปเวณิปาฉก *ป.* ผู้รักษาขนบประเพณี, ผู้รักษาวงศ์สกุล.

ปเวทน *นป.* การประกาศ, การบอก, การกล่าว, การแจ้งให้ทราบ.

ปเวทิต *ค.* อันเขาประกาศแล้ว, บอกให้ทราบแล้ว, สอนแล้ว.

ปเวเทติ *ก.* ประกาศ, บอกให้ทราบ, แจ้งให้รู้.

ปเวธติ *ก.* หวั่นไหว, สะเทือน, สะดุ้ง.

ปเวธิต *ค.*ซึ่งทำให้หวั่นไหว,ซึ่งสะเทือน,ซึ่งสะดุ้ง.

ปเวฬติ *ก.* หมุน, แกว่ง; เขย่า, ไหว, เคลื่อน.

ปเวฬิต *ค.* ซึ่งหมุนแล้ว, แกว่งแล้ว, เขย่าแล้ว, ไหวแล้ว, เคลื่อนแล้ว.

ปเวส *ป.* การเข้าไป.

ปเวสก *ค.* ผู้เข้าไป.

ปเวสน *นป.* ดู **ปเวส.**

ปเวเสติ *ก.* ให้เข้าไป.

ปเวเสตุ *ป.* ผู้ให้เข้าไป, ผู้อนุญาตให้เข้าไป.

ปเวเสตุ *อ. (ปฐ.,จตุ.)* การให้เข้าไป, การอนุญาตให้เข้าไป; เพื่อให้เข้าไป.

ปวฺยเถติ *ก.* ให้สั่นสะเทือน, ให้หวั่นไหว.

ปวฺยธิต*ค.* หวั่นไหว, สั่นสะเทือน, สะดุ้งกลัว.

ปสํสก *ค.* ผู้สรรเสริญ, ผู้ยกย่อง, ผู้ชมเชย.

ปสํสติ *ก.* สรรเสริญ, ยกย่อง, ชมเชย.

ปสํสน *นป.*, **ปสํสา** *อิต.* การสรรเสริญ, การยกย่อง, การชมเชย.

ปสํสิต *ค.* ผู้อันเขาสรรเสริญหรือยกย่อง, ผู้ได้รับการสรรเสริญหรือยกย่อง.

ปสํสิย *ค.* น่าสรรเสริญ, ควรยกย่อง.

ปสกฺกติ *ก.* ดำเนินไป.

ปสกฺกิต *ค.* ซึ่งดำเนินไปแล้ว.

ปสกฺกิย *ค.* ซึ่งควรแก่การดำเนินไป, เหมาะที่จะไป.

ปสงฺกนฺต *ค.* ดู **ปสกฺกิต.**

ปสงฺกมติ *ก.* ดำเนินไป, ก้าวไป.

ปสงฺค *ค.* ความเกี่ยวข้อง, ความยึดมั่น, ความติดแน่น; เหตุการณ์, โอกาส.

ปสชติ *ก.* สละ, ปล่อย, ผลิต, ติดเข้าด้วย.

ปสฏ *ค.* ปล่อยไป, ผลิตขึ้น.

ปสต ๑ *ป.* ฟายมือ, ซองมือ, กำมือ, $\frac{๑}{๒}$ ของเซีย (เครื่องตวงชนิดหนึ่งในอินเดีย น้ำหนักเกือบกิโล); ๒ *ค.* ซึ่งเป็นจุด ๆ.

ปสตมิค *ป.* ฟาน, อีเก้ง.

ปสตฺถ *ค.* ดู **ปสสิต.**

ปสทมิค *ค.* ดู **ปสตมิค.**

ปสนฺน *ค.* ผ่องใส, เบิกบาน, พอใจ, เลื่อมใส; ไหลออก.

ปสนฺนจิตฺต*ค.* มีจิตเลื่อมใส, มีจิตยินดีแล้ว.

ปสนฺนตา *อิต.* ความเป็นของผ่องใส, ความบริสุทธิ์.

ปสนฺนมานส *ค.* ดู **ปสนฺนจิตฺต.**

ปสนฺนา *อิต.* เหล้าชนิดหนึ่งที่ทำด้วยข้าว.

ปสมฺมติ *ก.* ระงับ, สงบ, ดับ, เหือดแห้ง.

ปสยฺห *อ.* โดยอำนาจ, อย่างมีอำนาจ, อย่างมีกำลัง, โดยบังคับ.

ปสร *ป.*, **ปสรณ** *นป.* ความซ่านไป (ในอารมณ์ต่าง ๆ), การแผ่ออก, การเหยียดออก.

ปสว *ป.* การไหลออก, การพุ่งออก, ดอกไม้, การเกิด, ผลิตผล, การรับผล.

ปสวติ *ก.* ไหลออก, พุ่งออก, ให้เกิด.

ปสวน *นป.* ดู **ปสว.**

ปสห ๑ *ป.* การปกครอง;
๒ *ค.* ซึ่งยากที่จะปกครองได้.
ปสหติ *ก.* ใช้กำลังรุกราน, ข่มเหง, เบียดเบียน.
ปสหน *นป.* ดู **ปสห.**
ปสาข *ป., นป.* กิ่งไม้, ค่าคบไม้.
ปสาขา *อิต.* กิ่งไม้เล็ก ๆ.
ปสาท *ป., นป.* ความผ่องใส, ความเบิกบาน, ความบริสุทธิ์, ความยินดี, ความพอใจ, จิตที่มีความสุขผ่องแผ้ว, ศรัทธา, ความสงบระงับ; ประสาท เช่น "ประสาทตา" เป็นต้น.
ปสาทก *ค.* ซึ่งเลื่อมใส, ซึ่งทำให้เลื่อมใส, สมควร, ดี.
ปสาทนีย *ค.* อันเป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใส, น่าเลื่อมใส.
ปสาทิย *ค.* หล่น, ตก, เกลื่อนกลาด.
ปสาเทติ *ก.* เลื่อมใส, ให้ผ่องแผ้ว, ให้พอใจ.
ปสาธน *นป.* การประดับ, เครื่องประดับ.
ปสาธนกปุปก *ป.* ช่างกัลบกผู้ประดับ, ช่างแต่งผม.
ปสาธิต *ค.* อันเขาประดับตกแต่งแล้ว.
ปาสาเธติ *ก.* ประดับ, ตกแต่ง.
ปสารณ *นป.* การแผ่ออก, การเหยียดออก, การขยายออก.
ปสาริต *ค.* อันเขาให้แผ่ออกแล้ว, อันเขาให้เหยียดออกแล้ว, อันเขาขยายออกแล้ว.
ปสาเรติ *ก.* เหยียดออก, ให้เหยียดออก, สละ, ละทิ้ง
ปสาสติ *ก.* สั่งสอน, แนะนำ, โอวาท, ปกครอง.
ปสาสน *นป.* การสั่งสอน, การแนะนำ, โอวาท, การปกครอง.
ปสาสิต *ค.* อันเขาสั่งสอนแล้ว, อันเขาแนะนำแล้ว, อันเขาโอวาทแล้ว, อันเขาปกครองแล้ว.
ปสิฏฐ *ค.* ปรากฏ, มีชื่อเสียงโด่งดัง.
ปสิติ *อิต.* เครื่องผูก, เครื่องรัด.
ปสิทฺธ *ค.* สำเร็จ, ปรากฏ, ชำนาญ.
ปสิทฺธิ *อิต.* ความสำเร็จ, ความปรากฏ, ความชำนาญ.
ปสิพฺพก *ป.* กระสอบ, กะทอ, ถุง, ย่าม, กระเป๋าถือ.
ปสิพฺพิต *กิต.* อัน. . .รึงรัด, อัน. . .เย็บ, อัน. . .ร้อยรัดแล้ว.
ปสีทติ *ก.* เลื่อมใส, ศรัทธา, ยินดี, สะอาด, บริสุทธิ์.
ปสีทน *นป.*, **ปสีทนา** *อิต.* ความเลื่อมใส, ความศรัทธา, ความยินดี, ความสะอาดความบริสุทธิ์.
ปสุ, ปสุก *ป.* สัตว์เลี้ยงไว้ใช้งาน หรือเป็นอาหาร.
ปสุต *ค.* ขวนขวายแล้ว, ประกอบแล้ว, กระทำแล้ว.
ปสุปติ *ป.* ปุศุบดี; เจ้าแห่งสัตว์เลี้ยง; พระอิศวร.
ปสุปาลน *นป.* การเลี้ยงสัตว์.
ปสุร *ค.* มากมาย, เหลือล้น.
ปสู *อิต.* แม่ต้นกล้วย, กล้าย.
ปสูต *ค.* ซึ่งผลิตขึ้น; เกิดขึ้น, คลอด.
ปสูตา *อิต.* หญิงผู้คลอดลูก.
ปสูติ *อิต.* การประสูติ, การคลอด.

ปสูติกา *อิต.* ดู **ปสูตา.**
ปสูติฆร *นป.* เรือนเป็นที่คลอด, สถานผดุงครรภ์.
ปเสฏฐ *ค.* ประเสริฐ, เลิศ.
ปโสเธติ *ก.* ชำระ, ล้าง, ซักฟอก, ทำให้สะอาด.
ปสฺส *ป., นป.* ข้าง, สีข้าง, ปีก, เนินผา.
ปสฺสติ *ก.* เห็น, มองเห็น, ดู.
ปสฺสทฺธ *ค.* สงบ, ระงับ, เงียบ.
ปสฺสทฺธตา, ปสฺสทฺธิ *อิต.* ความสงบ, ความระงับ, ความเงียบ.
ปสฺสมฺภติ *ก.* สงบ, ระงับ, เงียบ.
ปสฺสมฺภนา *อิต.* ความสงบ, ความระงับ.
ปสฺสมฺเภติ *ก.* ทำให้สงบ, ทำให้ระงับ.
ปสฺสย *ป.* ที่อยู่อาศัย, อาศรม, ที่พึ่งพิง, ที่พักพิง.
ปสฺสยติ *ก.* ดู **ปสฺสติ.**
ปสฺสวติ *ก.* ไหล, พุ่งออกมา.
ปสฺสสติ *ก.* หายใจออก.
ปสฺสาว *ป.* เยี่ยว, ปัสสาวะ, ของเหลว ๆ ซึ่งอยู่ในไตและถูกขับออกมาจากร่างกาย.
ปสฺสาวโฑณิกา *อิต.* รางสำหรับปัสสาวะ.
ปสฺสาส *ป.* การหายใจออก.
ปสฺสาสี *ค.* ผู้หายใจออก.
ปสฺสิ *ก.* เข้าใจ, รู้, พบเห็น, ประสบ.
ปสฺสิก *ค.* ใช้ในคำว่า **เอหิปสฺสิก** = เป็นของควรเรียกให้มาดูได้.
ปสฺสิตพฺพ *ค.* พึงเห็น, ควรเห็น.
ปสฺสิตุ *อ. (ปฐ.,จตุ.)* การเห็น, การดู, การพบ; เพื่อเห็น, เพื่อดู, เพื่อพบ.
ปสฺสุปติ *ก.* หลับ, นอน, พักผ่อน.
ปห *นป.* ท่าน้ำ.
ปหสติ *ก.* ร่าเริง, สนุกสนาน; ทุบ, ตี, ประหาร.
ปหสนา *อิต.* ความร่าเริง, ความยินดี.
ปหสิต *ค.* ร่าเริงแล้ว, สนุกสนานแล้ว, ยินดีแล้ว; ถูกทุบแล้ว, ตีแล้ว, ประหารแล้ว.
ปหฏ *ค.* ประหาร, ทุบ, ตี, กระทบ.
ปหฏฐ *ค.* ดู **ปหสิต.**
ปหฏฐจิตฺต *ค.* ผู้มีจิตร่าเริงแล้ว.
ปหต *ค.* อันเขาประหาร, อันเขาฆ่า, อันเขาชนะ.
ปหรณ *นป.* การประหาร, การทุบตี, เครื่องประหาร, เครื่องทุบตี.
ปหรณก *ค.* ผู้ประหาร, ผู้ทุบตี.
ปหรติ *ก.* ประหาร, ทุบตี.
ปหริตุ *(ปฐ.,จตุ.)* การประหาร, การทุบตี; เพื่ออันประหาร, เพื่ออันทุบตี.
ปหสฺสติ *ก.* หัวเราะ, ร่าเริง.
ปหาตพฺพ *ค.* พึงสละ, พึงละ, ควรละ.
ปหาน *นป.* การละ, การจากไป.
ปหายี *ค.* ผู้ละ.
ปหารณ *ป.* ดู **ปหรณ.**
ปหารทาน *นป.* การประหาร, การให้ประหาร.
ปหาราท *ป.* ชื่ออสูรตนหนึ่ง.
ปหารี *ค.* ดู **ปหรณก.**
ปหาส *ป.* การหัวเราะ, การร่าเริง, การยินดีเพลิดเพลิน.
ปหาสติ *ก.* หัวเราะ, ร่าเริง, ยินดี.
ปหาเสติ *ก.* ทำให้หัวเราะ, ทำให้ร่าเริง, ทำให้ยินดี.
ปหิณ *ค.* ผู้ส่งไป, ผู้ส่งข่าว.

ปหิณก *นป.* ของขวัญ, บรรณาการ, ส่วย.
ปหิณคมน *นป.* การไปในนามผู้สื่อข่าว หรือส่งข่าว, การไปในฐานะผู้แทน.
ปหิณติ *ก.* ส่งไป.
ปหิณน *นป.* การส่งไป
ปหิณาติ ก. ดู **ปหิณติ**
ปหิต *ค.* อันถูกส่งไปแล้ว; ตกลงใจ, ตั้งใจ, ซึ่งมีพลัง, มีกำลัง.
ปหีน *ค.* ซึ่งถูกละทิ้งแล้ว, ซึ่งถูกทำลายแล้ว.
ปหียติ *ก.* ถูกทอดทิ้ง, อันเขาสละ, จากไป, ตาย.
ปหู *ค.* ซึ่งสามารถ.
ปหูต *ค.* เพียงพอ;มีมาก;ควรแก่การพิจารณา.
ปหูตชิวฺห *ค.* มีลิ้นใหญ่.
ปหูตชิวฺหตา *อิต.* ความเป็นผู้มีลิ้นใหญ่.
ปหูตธญฺญ, ปหูตธน *ค.* มีข้าวเปลือกเพียงพอ, มีข้าวและน้ำอุดมสมบูรณ์.
ปหูตปญฺญ *ค.*มีปัญญาเพียงพอ,มีปัญญามาก.
ปหูตภกฺข *ค.* กินมาก, กินไม่รู้จักอิ่ม (หมายถึงไฟ).
ปหูตวิตฺต *ค.* มีทรัพย์สมบัติมาก.
ปหูติก *ค.* ดู **ปหูต.**
ปเหณ,-น *นป.* การส่งไป.
ปเหณก *นป.* ดู **ปหิณก.**
ปโหติ *ก.* เพียงพอ.
ปโหนก *ค.* เพียงพอ, พอเพียง.
ปพฺจร *นป.* ผ้าเก่า.
ปพิคุณฺหติ *ก.* ผูกพัน, มัด, รัดรึง, หุ้มห่อ.
ปพิคุณฺหิต *ค.* อันถูกทำให้ยุ่งแล้ว, ซึ่งถูกทำให้พัวพัน.
ปพิคุณฺเหติ *ก.* ดู **ปพิคุณฺหติ.**
ปพิฆ *ป.* ลิ่ม, ดาล, อุปสรรค.
ปพิพุฑฺฒติ *ก.* ทำให้ชักช้า, ทำให้เสีย; ถูกขัดขวาง.
ปพิพุฑฺฒน *นป.* ความสกปรก.
ปพิโพธ *ป.* ความกังวล; อุปสรรค, สิ่งขัดขวาง.
ปพิเวธน *นป.* การห่อ, การมัด, การพัน.
ปพิเวธิต *ค.* อันเขาห่อแล้ว, อันเขามัดแล้ว, อันเขาผูกหรือพันแล้ว.
ปพิเวเธติ *ก.* ห่อ, มัด, พัน.
ปปฺสุ *ป.* ฝุ่น, ปุ๋ย.
ปปฺสุกูล *๑นป.*กองฝุ่น; *๒ ค.*คลุกด้วยฝุ่น (ผ้า).
ปปฺสุกูลจีวร *นป.* ผ้าบังสุกุล, ผ้าคลุกฝุ่น.
ปปฺสุกูลิก *ค.* ผู้ใช้ผ้าบังสุกุลเป็นวัตร.
ปาก *ป.* การหุงต้ม; การทำให้สุก; ผลของกรรมอันสุกงอมเต็มที่.
ปากฏ *ค.* ปรากฏแล้ว, รู้แล้ว, มีชื่อเสียง; ซึ่งคุ้มครองไม่ได้; สามัญ; เลว.
ปากฏฐาน *นป.* สถานที่หุงต้ม, ครัว.
ปากต *ค.* ดู **ปากฏ.**
ปากติก *ค.* ซึ่งเป็นปกติ, ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติ.
ปากเตล *นป.* น้ำมันงาที่เคี่ยวให้เดือดแล้ว สำหรับใช้ทาตัว.
ปากวฏฺฏ *นป.* เครื่องยังชีพ; การให้อาหารประจำ.
ปากสาสน *ป.* พระอินทร์.
ปากหส *ป.* หงส์ขาว.
ปาการ *ป.* ป้อม, ปราการ, กำแพง.

ปาการปริกฺขิตฺต *ค.* ซึ่งมีกำแพงล้อมรอบ.
ปาการปริกฺเขป *ป.* การล้อมด้วยกำแพง,รั้ว.
ปาการิฏฺฐิกา *อิต.* อิฐที่ก่อกำแพง.
ปากาสิย *ค.* ซึ่งปรากฏ,เห็นชัด, แจ่มแจ้ง.
ปากุฬ*ค.* อากูล, คั่งค้าง, ไม่สำเร็จ,ยุ่งเหยิง.
ปาฺขณฺฑ *ป.* คนมิจฉาทิฏฐิ,คนมีความเห็นผิด.
ปาคพฺภิย*นป.* ความอวดดี, ความหน้าด้าน, ความคะนอง.
ปาคุญฺญตา*อิต.* ความชำนาญ, ความฉลาด.
ปาคุส *ป.* ปลาชนิดหนึ่งตัวใหญ่ปากใหญ่.
ปาจก *ค.* ผู้หุงต้ม, ผู้ปรุงอาหาร.
ปาจน *นป.* การหุงต้ม, การปรุงอาการ; ปฏัก, ไม้เท้า.
ปาจริย *ป.* อาจารย์ของอาจารย์, อาจารย์ผู้ใหญ่, ปรมาจารย์.
ปาจาเปติ *ค.* ให้หุงต้ม, ให้ปรุงอาหาร.
ปาจิกา *อิต.* แม่ครัว.
ปาจิตฺติย *นป.* ข้อห้ามทางพระวินัยชนิดหนึ่ง ชื่อ ปาจิตติยะ ซึ่งเมื่อต้องแล้ว ย่อมบริสุทธิ์ได้ด้วยการแสดง.
ปาจี *ค.* ดู **ปาจก.**
ปาจีน *นป.* ทิศตะวันออก.
ปาจีนก *ค.* อันมีในทิศตะวันออก.
ปาเจติ *ก.* ดู **ปาจาเปติ.**
ปาชน *นป.* การขับไป, การไล่ไป; ปฏัก.
ปาชาเปติ *ก.* ให้ขับไป.
ปาชิก *ป.* ผู้ขับ, นายสารถี.
ปาชิต *ค.* อันเขาขับไปแล้ว.
ปาชิตุ *ป.* ดู **ปาชิก.**
ปาเชติ *ก.* ขับไป.
ปาฏงฺกี *อิต.* เก้าอี้, แคร่, วอ.
ปาฏนก *ป.* ไม้มะกอก.
ปาฏล *ป.* สีแดงจาง ๆ, สีชมพู.
ปาฏลิ,-ลี *ป.* ไม้แคฝอย.
ปาฏลิปุตฺต *นป.* เมืองปาฏลิบุตรในแคว้นมคธ.
ปาฏว *ป., นป.* ความฉลาด, ความชำนาญ.
ปาฏวิก*ค.* ผู้ฉลาด, ผู้ชำนาญ, ผู้เฉียบแหลม.
ปาฏิกงฺข *ค.* พึงหวังได้.
ปาฏิกงฺขี *ค.* ผู้หวัง, ผู้คอย.
ปาฏิกา *อิต.* หินที่มีรูปเป็นอัฒจันทร์ที่บันไดบ้านเรือนหรือสำหรับล้างเท้า.
ปาฏิกฺุกฺุย *นป.*, **ปาฏิกฺกฺุกฺุยตา** *อิต.* ความปฏิกูล, ความสกปรกน่าเกลียด.
ปาฏิต *ค.* แตก, หัก, ฉีก.
ปาฏิเทสนีย *ค.* ชื่ออาบัติชนิดหนึ่งสำหรับภิกษุ มี ๔ สิกขาบท.
ปาฏิปท *ป.* วันปาฏิบท, วันขึ้นหรือแรม ๑ ค่ำ, วันแรกของปักษ์.
ปาฏิปาทก,-ทิก *ค.* (ภัตต์) ที่ถวายในวันขึ้นหรือแรม ๑ ค่ำ.
ปาฏิปุคฺคลิก *ค.* เฉพาะบุคคล, เจาะจงบุคคล (ทาน หรือทักษิณา).
ปาฏิโภค*ป.* ผู้ประกัน, ผู้รับรอง, การประกัน, การรับรอง.
ปาฏิโมกฺข *ป., นป.* พระปาฏิโมกข์, ธรรมเป็นที่อาศัยให้พ้นจากอาบัติ; พระคัมภีร์รวบรวมพระวินัยที่เป็นหลักของภิกษุไว้ และต้องสวดในที่ชุมนุนสงฆ์ทุกกึ่งเดือน เพื่อทบทวนข้อปฏิบัติและสำรวจตนเองว่าได้ปฏิบัติตนเองตามพุทธบัญญัติหรือไม่.

ปาฏิโมกฺขปน *นป.*การหยุดสวดปาฏิโมกข์.
ปาฏิโมกฺขสังวร *ป.*การสำรวมในพระปาฏิโมกข์.
ปาฏิโมกฺขุทฺเทส *ป.* การสวดปาฏิโมกข์, การแสดงปาฏิโมกข์.
ปาฏิโมกฺขุทฺเทสก *ค.* ผู้สวดปาฏิโมกข์, ผู้แสดงปาฏิโมกข์.
ปาฏิเยกฺก *ค.* แยก, โดดเดี่ยว, ส่วนบุคคล.
ปาฏิเยกฺกํ *ก.วิ.* โดยแยกกัน, โดยโดดเดี่ยว, โดยส่วนบุคคล.
ปาฏิรูปิก *ค.* ซึ่งปลอมแปลง, ซึ่งเทียม, ซึ่งไม่แท้, ซึ่งหลอกลวง.
ปาฏิหาร, ปาฏิหาริก, ปาฏิหาริย, ปาฏิหีร, ปาฏิเหร *นป.* ปาฏิหาริย์, ความมหัศจรรย์, ปรากฏการณ์ที่แปลกประหลาด.
ปาฏิหาริยปกฺข *ป.* วันหยุดงานพิเศษ คือ วัน ๗ ค่ำ, ๙ ค่ำ, ๑๓ ค่ำ, และ๑ ค่ำ.
ปาฏุกมฺยตา *อิต.* ความปรารถนาที่จะดื่ม.
ปาฏุกฺก *ค.* ดู **ปาฏิเยกฺก.**
ปาเฏติ *ก.* ทำให้เคลื่อน, ทำให้ย้าย, ทำให้ตกไป.
ปาฐ *ป.* เรื่องราว; วิธีสาธยายคัมภีร์, การอ่านคัมภีร์; คัมภีร์, บาลี.
ปาฐก *ค.* ผู้แสดง, ผู้อ่าน, ผู้รู้, ผู้สาธยายคัมภีร์, ผู้ชำนาญ.
ปาฐสาลา *อิต.* สถานที่ศึกษา, โรงเรียน.
ปาฐา *อิต.* จิงจ้อ, โกฐเขมา, ตุมกาเครือ, ดีปลี.
ปาฬีน *ป.* ปลากา; ปลาสลาด; แมวน้ำ.
ปาเฬติ *ก.* สั่งสอน.
ปาณ *ป.* สัตว์, ชีวิต, ลมหายใจ, ปราณ.
ปาณก *ป.* สัตว์มีชีวิต, หนอน, แมลงต่างๆ.
ปาณฆาต *ป.* การฆ่าสัตว์.
ปาณฆาตี *ค.* ผู้ฆ่า, ผู้ประหาร.
ปาณท *ค.* ผู้ให้ชีวิต, ผู้รักษาชีวิต.
ปาณน *นป.* การหายใจ, ลมหายใจ.
ปาณภูต *ป.* สัตว์มีชีวิต.
ปาณวธ *ป.* การทำลายชีวิต, การฆ่าสัตว์.
ปาณสม *ค.* เสมอด้วยชีวิต, (อันเป็นที่รัก) เสมอด้วยชีวิต (เมีย).
ปาณสมา *อิต.* ภรรยา, เมีย.
ปาณหร *ค.* ดู **ปาณฆาตี.**
ปาณาติปาต *ป.* การทำลายชีวิตสัตว์ให้ล่วงไป.
ปาณิ *ป.* มือ, ฝ่ามือ; สัตว์; เครื่องมือทำด้วยไม้ของช่างปูน, เกรียง.
ปาณิกา *อิต.* ช้อน, ทัพพี, ของใช้คล้ายกับมือ (เกรียงสำหรับถือปูน).
ปาณิคฺคห *ป.* การแต่งงาน.
ปาณิฆ *ป.* คนปรบมือ.
ปาณิตล *นป.* ฝ่ามือ.
ปาณิภาค *ป.* การแบ่งด้วยมือ.
ปาณิมตฺต *ค.* มีประมาณฟายมือหนึ่ง, มีประมาณกำมือหนึ่ง.
ปาณิมุตฺต *นป.* ศัสตราที่ซัดหรือพุ่งไปจากมือ เช่นหอก.
ปาณิวาท *ป.* ดู **ปาณิฆ.**
ปาณิสฺสร *ป.* เสียงปรบมือ.
ปาณิหิต *ค.* ผู้บำเพ็ญประโยชน์เกื้อกูลต่อสัตว์.
ปาณี *ป.,ค.* สัตว์มีชีวิต; ผู้มีลมปราณ.

ปาณุเปต *ค.* ถือเอาชีวิตเป็นประมาณ, จนตลอดชีวิต.
ปาณุยงฺค *นป.* สะดือ.
ปาต *ป.* การตกไป, การตกลง.
ปาตน *นป.*การทำให้ตกไป,การฆ่า,การทำลาย.
ปาตพฺพ *ค.* ซึ่งควรแก่การดื่ม.
ปาตพฺยตา *อิต.* การตก, ความเป็นของควรแก่การตก.
ปาตราส *ป.* อาหารเช้า.
ปาตลิ,-ลี *ป.* ดู **ปาฏลิ,-ลี.**
ปาตลิปุตฺต *นป.* ดู **ปาฏลิปุตฺต.**
ปาตาเปติ *ก.* ให้ตกไป.
ปาตาล *ป.* บาดาล, นาคพิภพ, เมืองนาค; ไฟใต้ทะเล.
ปาติ ๑ *อิต.* ถาด, ถ้วย, จาน, บาตร; ๒ *ก.* เลี้ยง, รักษา, คุ้มครอง.
ปาติก *นป.* ถาดน้อย ๆ,ถ้วยน้อย ๆ,จานน้อย.
ปาติต *ค.* ตกไปแล้ว, แตกทำลายแล้ว.
ปาติโมกฺข *ป.* ดู **ปาฏิโมกฺข.**
ปาตี ๑ *อิต.* ดู **ปาติ;** ๒ *ค.* ผู้ทำให้ตกไป, ผู้ขว้าง, ผู้ปา, ผู้ยิง.
ปาตุ *อ.* ข้างหน้า, ปรากฏ, พอมองเห็นได้.
ปาตุกมฺม *นป.* การทำให้ปรากฏ.
ปาตุกมฺยตา *อิต.* ความเป็นผู้ใคร่หรือปรารถนาเพื่อจะดื่ม.
ปาตุกรณ *นป.* การกระทำให้ปรากฏ, การทำให้เกิดขึ้น.
ปาตุกโรติ *ก.* ทำให้ปรากฏ.
ปาตุกาม *ค.* ใคร่จะดื่ม, ปรารถนาจะดื่ม.
ปาตุภวติ *ก.* ปรากฏ, เกิดขึ้น.
ปาตุภาว *ป.* ปรากฏการณ์, สิ่งที่ปรากฏขึ้น.
ปาตุรโหสิ *ก.* ปรากฏแล้ว.
ปาตุ *อ. (ปฐ.,จตุ.)* การดื่ม; เพื่ออันดื่ม.
ปาเตติ *ก.* ทำให้ตกไป, ฆ่า, ทำลาย.
ปาโต, ปาโตว *อ.* เช้า, แต่เช้าตรู่.
ปาเฉยฺย *นป.* เสบียง, เสบียงทาง.
ปาท *ป., นป.* เท้า, เชิง, เสี้ยว, เศษหนึ่งส่วนสี่; ราก, ปุ่ม.
ปาทก ๑*นป.* ฐาน, พื้น; ๒ *ค.* มีฐาน, มีเท้า, มีพื้น.
ปาทกชฺฌาน *นป.* ฌานอันเป็นบาทฐาน.
ปาทกฏก *ป.* เครื่องประดับเท้า.
ปาทกธฺจิกา *อิต.* ไม้สำหรับเหยียบล้างเท้า.
ปาทกุฑาริกา *อิต.* เขียงเท้า.
ปามงฺคิล *ป.* ตุ่มหนังบนนิ้วเท้า, โรคตาปลาบนเท้า; หัวหูดที่เท้า.
ปาทคณฺฐี *อิต.* ข้อเท้า, ข้อตีน.
ปาทคฺค *นป.* ปลายเท้า, ปลายตีน.
ปาทฆฑนี *อิต.*ผ้าเช็ดเท้า;วัตถุสำหรับเช็ดเท้า.
ปาทงฺคท *นป.* ดู **ปาทกฏก.**
ปาทงฺคุฏฺฐ *นป.* นิ้วเท้า, หัวแม่เท้า.
ปาทงฺคุฏฺฐก *นป.* ดู **ปาทงฺคุฏฺฐ.**
ปทงฺคุลิ *อิต.* ดู **ปาทงฺคุฏฺฐ.**
ปาทจลน,-จาร *นป.* การไหวเท้า, การกระดิกเท้า, การสั่นเท้า,การย่างเท้า.
ปาทฉิทฺท *นป.* ช่าวงเท้า, ก้าว.
ปาทฏฐิก *นป.* กระดูกเท้า, กระดูกขา.
ปาทตล *นป.* ฝ่าเท้า.
ปาทโธวน *นป.* การชำระหรือล้างเท้า.
ปาทป *ป.* ผู้ดื่มด้วยเท้า, ต้นไม้.

ปาทปริกมฺม *นป.* การบริกรรมเท้า, การนวดเท้า.
ปาทปริจาริกา *อิต.* หญิงผู้บำเรอแทบเท้า, เมีย, ภรรยา.
ปาทปิฐ *นป.* ตั่งเป็นที่รองเท้า, เก้าอี้.
ปาทปุญฺฉน *นป.* เครื่องเช็ดเท้า.
ปาทโผฏ *ป.* โรคเท้าแตก.
ปาทมตฺต *ค.* ซึ่งมีประมาณหนึ่งบาท, ซึ่งมีบาทหนึ่งเป็นประมาณ.
ปาทมูล *นป.* พื้นเท้า, ฝ่าเท้า.
ปาทมูลิก *ป.* คนใช้, ทาส.
ปาทโลล *ค.* ผู้เตร่ไปมา, ผู้คะนองเท้า, จะกละ, อยากได้.
ปาทวิสาณ *ป.* เดือย, เขาที่เท้า.
ปาทสมฺพาหน *นป.* ดู **ปาทปริกมฺม.**
ปาทาสิ *ก.* (เขา) ได้ให้แล้ว.
ปาทุ *อิต.* เกือก, รองเท้า.
ปาทุกา *อิต.* เขียงเท้า, รองเท้า.
ปาทูทร *ป.* ง.
ปาโททก *นป.* น้ำล้างเท้า.
ปาโททร *ป.* ดู **ปาทูทร.**
ปาน *นป.* การดื่ม; น้ำดื่ม, น้ำเชื่อม, น้ำหวาน.
ปานก *นป.* น้ำดื่ม.
ปานกูป *ป.* บ่อน้ำดื่ม.
ปานมณฺฑล *นป.*, **ปานาคาร** *ป.*, *นป.* ร้านเครื่องดื่ม, โรงดื่ม.
ปานีย ๑ *นป.* น้ำ, น้ำดื่ม; ๒ *ค.* น่าดื่ม, ควรดื่ม.
ปานียฆฏ *ป.* หม้อน้ำ, หม้อน้ำดื่ม.
ปานียจาฏิ *อิต.* ตุ่มน้ำ, ตุ่มน้ำดื่ม.
ปานียฉาฉิกา *อิต.*, **ปานียภาชน** *นป.* ถ้วยน้ำ, ถ้วยน้ำดื่ม.
ปานียมณฺฑป *ป.* บ่อเก็บน้ำ, อ่างเก็บน้ำ.
ปานียมาฬก *นป* .ดู **ปานมณฺฑล.**
ปานียสาลา *อิต.* ดู **ปานมณฺฑล.**
ปาป ๑ *นป.* ความชั่ว, ความเลวทราม, ความไม่ดี; ๒ *ค.* ชั่ว, ร้าย, ไม่ดี, เป็นบาป.
ปาปก *ค.* ดู **ปาป** ๒.
ปาปกมฺม *นป.* กรรมชั่ว, การกระทำที่ชั่วช้า.
ปาปกมฺมนฺต,ปาปกมฺมี, ปาปกร,ปาปการี *ค.* มีกรรมชั่ว, มีการกระทำอันเลวทราม.
ปาปกรณ *นป.* ดู **ปาปกมฺม.**
ปาปครหี *ค.* ผู้ติเตียนบาป, ผู้เห็นบาปเป็นสิ่งน่าติเตียน.
ปาปณิก *ป.* เจ้าของร้าน, นายห้าง.
ปาปทสฺสน *นป.* ความเห็นอันชั่วร้าย, มิจฉาทิฐิ.
ปาปธมฺม ๑ *ป.* ความชั่ว, นิสัยชั่ว; ๒ *ค.* ผู้มีใจชั่ว, ผู้มีนิสัยชั่ว.
ปาปปริกฺขย *ป.* ความเสื่อมสิ้นแห่งบาป.
ปาปภีรุตา *อิต.* ความสะดุ้งกลัวต่อบาป.
ปาปมิตฺต ๑ *ป.* มิตรชั่ว, เพื่อนเลว, สหายไม่ดี; ๒ *ค.* มีคนชั่วเป็นมิตร.
ปาปมิตฺตตา *อิต.* ความเป็นผู้มีมิตรชั่ว, ความเป็นผู้มีคนชั่วเป็นมิตร.
ปาปสงฺกปฺป *ป.* ความดำริชั่ว, ความคิดเลว.
ปาปสีล *ค.* มีความชั่วเป็นปกติ, มีใจชั่วเป็นนิสัย.
ปาปสุปิน *นป.* ความฝันชั่ว, การฝันร้าย.

ปาปิกา *อิต.* ดู **ปาปก.**
ปาปิจฺฉ *ค.* มีความปรารถนาลามก , มีความอยากอันชั่วร้าย.
ปาปิต ๑ *กิต.* อัน. . .ให้ตกไปแล้ว;
๒ *ค.* ดู **ปาปก.**
ปาปิมนฺตุ *ค.* ดู **ปาปก.**
ปาปิมา *ค.* เป็นบาป.
ปาปิย *ค.* เป็นบาปกว่า, ชั่วกว่า.
ปาปุณน *นป.* การถึง, การบรรลุ, การได้รับ.
ปาปุณาติ *ก.* ถึง, บรรลุ, ได้รับ.
ปาปุรณ *นป.* ฝาปิด, เครื่องปกปิด, เครื่องห่ม, เครื่องคลุม.
ปาปุรติ *ก.* ปิด, ห่อ, คลุม, ซ่อน, กำบัง.
ปาเปติ *ก.* ทำให้เลวทราม; ทำให้ถึง, บรรลุ.
ปาเปตุ *อ. (ปฐ.,จตุ.)* การทำให้เลวทราม, การทำให้ถึง, การทำให้บรรลุ; เพื่ออันทำให้เลวทราม, เพื่อทำให้ถึง, เพื่อบรรลุ.
ปาภฏ, ปาภต, ปาภติ *นป.* บรรณาการ, ของขวัญ, ราคา, ทุน.
ปาภติกถา *อิต.* เรื่อง, ข่าว.
ปาม *นป.* หิด, โรคหิด.
ปามงฺค *นป.* เชือก, โซ่, สายรัดเอว,สังวาล.
ปามุชฺช *นป.* ความปราโมทย์, ความยินดี, ความพอใจ, ความร่าเริง.
ปาโมกฺข *ค.* เลิศ ประเสริฐ, อันก่อน, ประมุข.
ปาโมกฺขาจริย *ป.* อาจารย์ผู้เป็นหัวหน้า, อาจารย์ผู้เป็นใหญ่, อาจารย์ผู้เป็นประธาน.
ปาโมชฺช *นป.* ดู **ปามุชฺช.**
ปาย ๑ *ป.* ความเจริญ; ๒ *ค.* มาก.
ปายก *ค.* ผู้ดื่ม.
ปายาต *ค.* ไปแล้ว.
ปายาติ *ก.* ไป.
ปายาส *ป.* ข้าวปายาส; ข้าวที่ระคนด้วยน้ำนม.
ปายิต *ค.* ให้ดื่มแล้ว.
ปายี *ค.* ดู **ปายก.**
ปาเยติ *ก.* ให้ดื่ม.
ปายุ *ป.* ทวารหนัก.
ปาร *น.ป.* ฝั่งอื่น, ฝั่งโน้น; นิพพาน.
ปารคต *ค.* ถึงฝั่ง, ถึงพระนิพพาน.
ปารคเวสี *ค.* ผู้แสวงหาฝั่ง, ผู้แสวงหาพระนิพพาน.
ปารคามี *ค.* ผู้ไปสู่ฝั่งโน้น.
ปารคู *ค.* ผู้ถึงฝั่ง, ผู้บรรลุพระนิพพาน.
ปารงฺคต *ค.* ดู **ปารคต.**
ปารโต *ก.วิ.* จากฝั่งโน้น, แต่ฝั่งโน้น.
ปารตฺถิก *ค.* ผู้มีความต้องการจะข้ามฝั่ง.
ปารท *ป.* ปรอท, ธาตุชนิดหนึ่ง มีลักษณะเหลวสีคล้ายตะกั่ว.
ปารทาริก *ป.* ผู้ล่วงกาม, ผู้ประพฤติผิดในกาม, ผู้ล่วงประเวณีในเมียของคนอื่น.
ปารเทสิก *ค.* ซึ่งเป็นชาวต่างประเทศ.
ปารปฺปตฺต *ค.* ดู **ปารคต.**
ปารมิตา, ปารมี *อิต.* บารมี, คุณความดีที่เคยสั่งสมมา, ความสูงส่งแห่งบุญ.
ปารมิปฺปตฺต *ค.* ผู้บรรลุถึงบารมี.
ปารมฺปริย *นป.* คำสอนหรือการกระทำที่สืบต่อกันมาตามลำดับๆ.

ปารโลลิก *ค.* เกี่ยวกับโลกอื่นหรือโลกหน้า.
ปารำ *ก.วิ.* ฝั่งโน้น.
ปาราชิก ๑ *ป.* อาบัติที่ทำให้ผู้ต้องขาดจากความเป็นภิกษุ; ๒ *ค.* ผู้แพ้, ผู้ล่วงละเมิดสิกขาบทสำคัญของภิกษุ.
ปาราชิกาปตฺติ *อิต.* อาบัติชื่อปาราชิก.
ปาราปต *ป.* นกพิราบ, นกเขา.
ปารายณิก *ค.* ผู้เรียนเรื่องโบราณ, นักศึกษาโบราณคดี.
ปารายน *นป.* การมีคติเป็นที่ไปในเบื้องหน้า, จุดมุ่งหมายอันสูงสุด.
ปาราสุก *นป.* หิน, ก้อนหิน.
ปาราวาร *ป.* ทะเล, ฝั่งโน้น.
ปาริจริยา *อิต.* การบำเรอ, การรับใช้, การบริการ.
ปาริจฺฉตฺตก, ปาริชาต, ปาริชาตก *ป.* ไม้ปาริชาต (ไม้สวรรค์), ต้นทองหลาง.
ปาริชุญฺญ *นป.* ความเสื่อม, ความทรุดโทรม, ความสูญเสีย.
ปาริปนฺถิก ๑ *ป.* นักปล้นในหนทาง, โจร; ๒ *ค.* มีอันตราย, เต็มไปด้วยอันตราย.
ปาริปูร *ค.* เต็มเปี่ยม.
ปาริปูริ, ปาริปูรี *อิต.* ความเต็มรอบ, ความบริบูรณ์.
ปาริปฺลว *ค.* เลื่อนลอย, ไม่แน่นอน, ไม่มั่นคง.
ปาริภตฺย *นป.* การเลี้ยงเด็ก.
ปาริภทฺท *ป.* ต้นกัลปังหา, ต้นสน, ต้นสะเดา.
ปาริโภคิก *ค.* ควรแก่การใช้, ใช้ได้, น่าใช้.
ปาริม *ค.* อันมีในฝั่งโน้น (มักใช้ในรูปสมาสว่า **ปาริมตีร**=ฝั่งโน้น).
ปาริเลยฺยก *ป.* ชื่อของช้าง.
ปาริวฏฺฏก *ค.* เปลี่ยนแปลง, หมุนรอบ, แลกเปลี่ยน.
ปาริวาสิก *ป.* ภิกษุผู้อยู่บริวาสเพื่อออกจากอาบัติสังฆาทิเสส.
ปาริสชฺช *ค.* ผู้เป็นบริวาร, ผู้แวดล้อม.
ปาริสุทฺธิ *อิต.* ความบริสุทธิ์, ความสะอาด, ความหมดจด.
ปาริสุทฺธิสีล *นป.* ศีลอันบริสุทธิ์, ความเป็นอยู่อย่างบริสุทธิ์.
ปาริหาริย *ค.* ซึ่งควรรักษา,ซึ่งบำรุง, ซึ่งเลี้ยง.
ปารุ *ป.* พระอาทิตย์, ไฟ.
ปารุต *ค.* อันเขาปกปิดแล้ว, อันเขานุ่งห่มแล้ว.
ปารุปติ *ก.* ปกปิด, นุ่งห่ม, ซ่อน.
ปารุปน *นป.* การนุ่งห่ม, ผ้าห่ม, เสื้อคลุม.
ปารุสก *นป.* ชื่อสวนพระอินทร์.
ปาเรติ *ก.* เจาะ, ไช, แทง.
ปาเรรก *ป.* ดาบ.
ปาเรวต *ป.* ดู **ปาราปต**.
ปาโรห *ป.* รากไม้ที่ย้อยลงมาจากกิ่ง (เช่นต้นไทร).
ปาล *นป.* การปกครอง, การรักษา.
ปาล,-ก *ค.*, **ปาลน** *นป.* ผู้ปกครอง, ผู้รักษา.
ปาลนา *อิต.* ดู **ปาล**.
ปาลิ, ปาฬิ *อิต.* แถว, แนว, สะพาน;ระเบียบ, แบบแผน; คัมภีร์ชั้นพุทธพจน์, ภาษาที่ใช้เขียนพระพุทธพจน์.
ปาลิก *ค.* มีลวดลายอันสวยงาม.
ปาลิคุณฺฐิม *ค.* พัวพัน, ปกคลุม, หุ้มห่อ.
ปาลิจุจ *นป.* ผมหงอก.

ปาฬิต *ค.* อันเขาคุ้มครองรักษาแล้ว.
ปาฬิภทฺทก *ป.* ไม้ทองหลาง, ไม้ทองกวาว.
ปาฬิวณฺณนา *อิต.* อรรถกถาบาลี, คำอธิบายพระไตรปิฎก.
ปาเลติ *ก.* เฝ้ารักษา, เลี้ยงดู, คุ้มครอง.
ปาเลตุ *ป.* ดู **ปาฬก.**
ปาวก ๑*ป.* ไฟ; ๒*ค.* สว่าง, สดใส, บริสุทธิ์.
ปาวจน *นป.* ปาพจน์; คำอันเป็นประธาน หมายถึงพระธรรมและพระวินัย.
ปาวฏ, ปาวต *ค.* ขวนขวายแล้ว.
ปาวทติ *ก.* พูด, บอก, แสดง.
ปาวน *นป.* การฝัด (แกลบเป็นต้น).
ปาวา *อิต.* เมืองหลวงของแคว้นมัลละ; เสื้อคลุม; ต้นมะม่วง.
ปาวาร *ป.* เสื้อคลุม.
ปาวาริก *ป.* คนขายผ้า.
ปาวาส *ป.* ผม.
ปาวุรณ *นป.* ดู **ปาปุรณ; ปารุปน.**
ปาวุส *ป.* ฝน, ฤดูฝน; ปลากระบอก.
ปาวุสก *ค.* เกี่ยวกับกาลฝนหรือฤดูฝน.
ปาส *ป.* มวยผม; บ่วง, แร้ว; รูลูกดุม.
ปาสก ๑ *นป.* ดู **ปาส** ; ๒ *ป.* ลูกเต๋า, ลูกบาศก์, คะแนน, คานประตู.
ปาสตฺถ *ค.* ได้รับการสรรเสริญ, ควรแก่การสรรเสริญ.
ปาสณฺฑ *นป.* ความเห็นนอกรีดนอกรอย, บาป.
ปาสณฺฑก,-ฑิก *ป.* คนนอกรีดนอกรอย.
ปาสณี *อิต.* ส้นเท้า, ส้นตีน.
ปาสาณ *ป.* หิน.
ปาสาณคุฬ *ป.* ก้อนหินกลม ๆ เกลี้ยงเกลาสำหรับถูตัว.
ปาสาณเจติย *นป.* เจดีย์หิน,เจดีย์ที่ก่อด้วยหิน.
ปาสาณตล *นป.* แผ่นหิน, พื้นหิน; ที่ราบสูงตามธรรมชาติ.
ปาสาณปิฏฺฐิ *อิต.* หลังแผ่นหิน, หินดาน.
ปาสาณโปกฺขรณี *อิต.* ชาตสระ, ที่ขังน้ำซึ่งเกิดเอง.
ปาสาณผลก *ป.* แผ่นหิน.
ปาสาณมจฺฉก *ป.* ปลากา, ปลาสลาด, แมวน้ำ.
ปาสาณเลข,-ขา *ป., อิต.* รอยเขียนบนหิน, ศิลาจารึก, การเขียนบนแผ่นหิน.
ปาสาณวสฺส *นป.* ฝนหิน, ฝนที่เป็นหิน (ซึ่งอาฬวกยักษ์บันดาลให้ตกลงมาเพื่อทำร้ายพระโคตมพุทธ).
ปาสาณสกฺขรา *อิต.* ก้อนกรวด.
ปาสาท *ป.* ปราสาท, ราชวัง, คฤหาสน์, เทวาลัย, เรือนสี่เหลี่ยม.
ปาสาทตล *นป.* พื้นปราสาท.
ปาสาทิก *ค.* น่ารัก, น่าเลื่อมใส, น่าพอใจ.
ปาสิก *ค.* มีบ่วง, เนื่องด้วยบ่วง, ซึ่งติดบ่วง.
ปาสุก, ปาสุพ *ป.* ซี่โครง, โครงร่าง.
ปาหุณ, ปาหุณก ๑ *ป.* แขก, ผู้มาเยี่ยม; ๒ *นป.* อาหารสำหรับแขก, ของขวัญ.
ปาหุเณยฺย *ค.* อันควรแก่การต้อนรับแขก.
ปาหุน *ค.* เพียงพอ.
ปาหุเนยฺยก *ค.* ดู **ปาหุเณยฺย.**
ปาเหติ *ก.* ให้ส่งไป.
ปาฬิ *อิต.* ดู **ปาลิ.**
ปาพิภทฺท *ป.* ไม้ทองหลาง, ไม้ทองกวาว.

ปี *อ.* แม้ว่า, ผิว่า, แต่, ถึงกระนั้น, บางที, อย่างไรก็ดี, สมควร, ด้วย, เหมือนกัน.

ปีก *ป.* นกตุเหว่า, นกแขกเต้า.

ปีต *ค.* บดแล้ว, สีแล้ว, ขยำแล้ว.

ปีสติ *ก.* บด, สี, ขยำ.

ปีงฺค, ปิงฺค *ป.* หน่อไม้, หน่อ, สีเหลือง, สีน้ำตาล.

ปีงฺคล *ค.* สีน้ำตาล, สีดำแดง.

ปีงฺคลกิปิลฺลิก *ป.* มดแดง.

ปีงฺคลจกฺขุตา *อิต.* ความเป็นผู้มีนัยน์ตาสีแดง.

ปีงฺคลเนตฺต *ค.* ผู้มีตาแดง.

ปีงฺคลมกฺขิกา *อิต.* เหลือบ.

ปีงฺคิย *ค.* ซึ่งเหลืองอ่อน.

ปีงฺคุลา *อิต.* นกเค้า.

ปีฉุ *นป.* ฝ้าย; สัตว์ป่าชนิดหนึ่งกล่าวกันว่าเป็นลิง.

ปีฉุปตล *นป.* หลอดฝ้าย, ม้วนฝ้าย.

ปีฉุล *ป.* ไม้ชิงชี่หรือชิงฉี่.

ปีฉุ *นป.* ขนหาง (โดยเฉพาะหมายถึงขนหางนกยูง); ยางไม้, กาว.

ปีฉุนิต *ค.* อันน่าพอใจ, อันน่าปรารถนา, สวยงาม.

ปีฉุนิล ค. ลื่นเป็นมัน.

ปีณฺณ, ปีณฺช *นป.* ขนหาง, ขนหางนก, ปีก (นก).

ปีณฺณิลา *อิต.* ไม้งิ้วบ้าน.

ปีณฺชร *ค.* สีแดงเรื่อ ๆ, สีน้ำตาลปนเหลือง.

ปีณฺชโรทก (ชิณฺชโรทก) *นป.* เหงื่อบัว.

ปีณฺชิต *ค.* ซึ่งถูกระบายสี, ซึ่งป้ายสี.

ปีณฺณาก *นป.* แป้งที่ได้มาจากน้ำมันพืช.

ปีฏก *นป.* กระจาด, ตะกร้า, กระบุง, กระเช้า; พระไตรปิฎก, ตำรา, ปริยัติ.

ปีฏกตฺตย *นป.* พระไตรปิฎก.

ปีฏกธร *ค.* ผู้ทรงพระไตรปิฎก, ผู้แตกฉานพระไตรปิฎก.

ปีฏฐ *นป.* หลัง, ด้านหลัง; พื้น; แป้ง, ผง.

ปีฏฺฐ *ป.* แป้ง.

ปีฏฺฐขาทนิย *นป.* ของหวานที่ทำด้วยแป้ง.

ปีฏฺฐธีตลิกา *อิต.* ตุ๊กตาแป้ง.

ปีฏฺฐปณฺฑิ (ฑี) *อิต.* ก้อนแป้ง.

ปีฏฺฐมทฺท *ป.* แป้งเปียก.

ปีฏฺฐสงฺฆาฏก *นป.* บานประตู.

ปีฏฺฐสุรา *อิต.* สุราทำด้วยแป้ง, สุราแป้ง.

ปีฏฺฐิ *อิต.* หลัง, หลังด้าน, ข้างบน, ยอด.

ปีฏฺฐิก *ค.* มีหลัง.

ปีฏฺฐิกณฺฏก *นป.* กระดูกสันหลัง.

ปีฏฺฐิกา *อิต.* ดู **ปีฏฺฐิ.**

ปีฏฺฐิโกฏฺฐก *นป.* ห้องชั้นบน.

ปีฏฺฐิคต *ค.* ซึ่งไปบนหลัง, ซึ่งขี่หลังไป.

ปีฏฺฐิปณฺณสาลา *อิต.* ด้านหลังของบรรณศาลา.

ปีฏฺฐิปริกมฺม *นป.* การนวดหลัง (โดยวิธีถูไปถูมา).

ปีฏฺฐิปสฺส *นป.* ส่วนด้านหลัง, ข้างหลัง.

ปีฏฺฐิปาท *ป.* หลังเท้า, น่อง.

ปีฏฺฐิปาสาณ *ป.*หลังหิน, ลานหิน, หินดาด.

ปีฏฺฐิพาห *นป.* หลังแขน.

ปีฏฺฐิมังส *นป.* เนื้อสันหลัง.

ปีฏฺฐิมังสิก *ค.* ผู้ติเตียนลับหลัง, ผู้นินทา.

ปีฏฺฐิมังสิกตา *อิต.* การติเตียนลับหลัง, การนินทา.

ปิฏฐิมนฺตุ *ค.* ผู้มีหลัง.
ปิฏฐิโรค *ป.* โรคปวดสันหลัง.
ปิฏฐิวึส *ป.* กระดูกสันหลัง; ชื่อเรือน.
ปิฑร *ป., นป.* หม้อ, กะทะ, ตุ่ม.
ปิณฺฑ,-ฑก *ป.* ก้อน, ก้อนข้าว, การเลี้ยงชีพ, ร่างกาย, การประมวล.
ปิณฺฑก *ป.* มดยอบ, กำยาน.
ปิณฺฑคณนา *อิต.* การนับรวม ๆ.
ปิณฺฑจาร *ป.* การเที่ยวไปเพื่อก้อนข้าว.
ปิณฺฑจาริก *ค.* ผู้เที่ยวไปเพื่อก้อนข้าว.
ปิณฺฑตฺถ *ป.* ความหมายที่ประมวลมา, ข้อความย่อ.
ปิณฺฑทายก *ค.* ผู้ให้ก้อนข้าว.
ปิณฺฑทีตลิกา *อิต.* ตุ๊กตาที่ทำด้วยแป้ง.
ปิณฺฑปฏิปิณฺฑ *ป.* ก้อนข้าวตอบก้อนข้าว, การให้เพื่อแลกเปลี่ยน, การให้เพื่อหวังผลตอบแทน.
ปิณฺฑปาต *ป.* การบิณฑบาต, การยังก้อนข้าวให้ตกไป (ในบาตร).
ปิณฺฑปาติก *ค.* ภิกษุผู้ถือการฉันอาหารที่ได้มาจากบิณฑบาตเป็นปกติ.
ปิณฺฑปาติกตฺต *นป.* ความเป็นแห่งภิกษุผู้ถือการฉันอาหารที่ได้มาจากการบิณฑบาต.
ปิณฺฑาจาร *ป.* ดู **ปิณฺฑจาร.**
ปิณฺฑิ *อิต.* ก้อน, กอ, พุ่ม, พวง, ช่อ.
ปิณฺฑิก *ค.* ผู้มีก้อนข้าว.
ปิณฺฑิกา *อิต.* ดุม.
ปิณฺฑิกมฺมส *นป.* เนื้อตะโพก.
ปิณฺฑิต *ค.* อันเขารวบรวมแล้ว, อันเขาทำให้เป็นกลุ่มก้อนแล้ว.
ปิณฺฑิยาโลป ณ. คำข้าว, ก้อนข้าว.
ปิณฺฑี *อิต.* ดู **ปิณฺฑิ.**
ปิณฺฑุกฺเขปก *นป.* การโยนคำข้าวเข้าปาก.
ปิณฺเฑติ *ก.* ทำให้เป็นก้อน, รวมกันเข้า, ผสมกัน.
ปิณฺโฑล *ค.* ผู้เที่ยวไปบิณฑบาต, ผู้แสวงหาบิณฑบาต.
ปิณฺโฑลฺย *นป.* การเที่ยวไปเพื่อบิณฑบาต.
ปิตามห *ป.* พรหม, ปู่, ตา, บรรพบุรุษ.
ปิตาสาล *ป.* ไม้ประดู่.
ปิติ *อิต.* ปิติ, ความยินดี, ความชื่นชม.
ปิติก *ค.* ผู้มีพ่อ,อันเป็นของพ่อ,ซึ่งมาจากพ่อ.
ปิติปกฺข *ป.* ฝ่ายพ่อ, ข้างพ่อ.
ปิตุ *ป.* พ่อ.
ปิตุกิจฺจ *นป.* หน้าที่ของพ่อ.
ปิตุฆาต *ป.* การฆ่าพ่อ.
ปิตุจฺฉา *อิต.* น้องสาวของพ่อ, อาหญิง; ป้า.
ปิตุล *ป.* ลุง, อา.
ปิตุลานี *อิต.* ดู **ปิตุจฺฉา.**
ปิตุโลก *ป.* เปตโลก, เมืองผี.
ปิตุสนฺตก ๑ *นป.* สมบัติของบิดา; ๒ *ค.* อันเป็นของมีอยู่แห่งบิดา.
ปิตฺต *นป.* น้ำดี.
ปิตฺตาธิก *ค.* มีน้ำดี, เกี่ยวกับน้ำดี.
ปิตฺติวิสย *ป.* ที่อยู่ของผีหรือเปรต.
ปิตฺติวิสยิก *ค.* อันเนื่องด้วยภูมิแห่งเปรต, อันเนื่องด้วยโลกผีหรือดินแดนแห่งผี.
ปิธียติ *ก.* อันเขากั้น, อันเขาปิด; กั้น, ปิด.
ปิทลก *นป.* ไม้เท้าเล็ก ๆ, ไม้คีบสำหรับย่างเนื้อ.

ปิทหติ *ก.* ปิด, คลุม, ห่อ, ป้องกัน.
ปิทหน *นป.* การปิด, การคลุม, การห่อ, การป้องกัน.
ปิธร *นป.* ตะกร้าสำหรับรองรับไม้ชำระ.
ปิธาน *นป.* ฝาปิด, ฝาละมี, เครื่องปิด.
ปิธานผลก *ป., นป.* กระดานสำหรับปิด, ฝาสำหรับปิด.
ปินาส *ป.* โรคหวัด.
ปิปติ *ก.* ดื่ม.
ปิปาสา *อิต.* กระหาย (น้ำ), อยากน้ำ.
ปิปาสิต, ปิปาสี *ค.* ผู้กระหาย.
ปิปิฬิกา, ปิปิลิกา อิต.มดแดง.
ปิปฺปล *นป.* พริกไทย, พริกขี้หนู, พริกชี้ฟ้า.
ปิปฺผล,-ลก *นป.* ตะไกร, ต้นมะเดื่อ.
ปิปฺผลิ,-ลี *อิต.* ไม้เลียบ, ดีปลี, ข้าพลู, มะเดื่อ; มีดน้อย.
ปิย *ค.* อันเป็นที่รัก, อันเป็นที่พอใจ,เข้ากันได้.
ปิยก *ป.* ไม้กระทุ่ม, ไม้ประดู่; กวาง, ชะมด.
ปิยกมฺยตา *อิต.* ความใคร่หรือความเป็นผู้ใคร่ในสิ่งอันน่ารักน่าพอใจ.
ปยคฺคาหี *ค.* ผู้ยึดติด, ผู้ยึดถือ,-ในสิ่งอันน่ารัก น่าพอใจ.
ปิยงฺคุ *ป., อิต.* ข้าวฟ่าง; ประยงค์, (ต้นไม้ชนิดหนึ่งใบคล้ายใบแก้วใช้ทำยาให้อาเจียน).
ปิยจกฺขุ *นป.* การมองกันด้วยสายตาอันน่ารัก, การมองด้วยสายตาแสดงไมตรีจิต.
ปิยตฺต *นป.*, **ปิยตา** *อิต.* ความเป็นแห่งสิ่งหรือผู้ซึ่งน่ารักน่าพอใจ.
ปิยทสฺสน *นป.* การได้เห็นสิ่งอันน่ารักน่าพอใจ.
ปิยภาณี *ค.* ผู้พูดวาจาอันน่ารักน่าพอใจ.
ปิยมนาปตา *อิต.* ความเป็นสิ่งน่ารักน่าพอใจ.
ปิยรูป ๑ *นป.* รูปอันน่ารักน่าพอใจ;
๒ *ค.* มีรูปน่ารักน่าพอใจ.
ปิยวจน *นป.*,**ปิยวาจา** *อิต.*คำพูดอันน่าพอใจ.
ปิยวิปฺปโยค *ป.* ความพลัดพรากจากสิ่งหรือบุคคล. อันเป็นที่รัก.
ปิยา *อิต.* ภรรยา, เมีย.
ปิยาปาย *ป.* ดู **ปิยวิปฺปโยค.**
ปิยายติ *ก.* รักใคร่, พอใจ, ใฝ่ฝัน.
ปิยายน *นป.*,**- นา** *อิต.* ความรักใคร่, ความพอใจ.
ปิยายิต *ค.* อันเขารักแล้ว, อันเขาใคร่แล้ว.
ปิยาล *ป.* ไม้มะหาด.
ปิลก *ป.* ต่อมเล็ก ๆ, หูด, สิว, ฝี, ไฝ.
ปิลกฺข *ป.* ดู **ปิปฺผลิ.**
ปิลนฺธ *ค.* ประดับแล้ว.
ปิลนฺธติ *ก.* ประดับ, ตกแต่ง.
ปลินฺธน *นป.* การประดับ, การตกแต่ง; เครื่องประดับ.
ปิลนฺธิต *ค.* อันเขาประดับแล้ว.
ปิลว, (ปฺลว) *ป.* การว่ายน้ำ, การลอยน้ำ; นกนางนวล,นกกระทุง,นกกะลิง,นกเป็ดน้ำ.
ปิลวติ, (ปฺลวติ) *ก.* ว่ายน้ำ, ลอยน้ำ, เคลื่อนไหวไปมาอย่างรวดเร็ว, ลอยไป.
ปิลวน, (ปฺลวน) *นป.* ดู **ปิลว.**
ปิลวิต *ค.* ว่ายน้ำ, ถูกลอยน้ำ.
ปิลาปนตา *อิต.* ความเป็นอยู่แต่เพียงผิว ๆ.
ปิโลติกา *อิต.* เศษผ้า, ผ้าขี้ริ้ว,ผ้าขาด, ผ้าเก่า.
ปิโลติกาขณฺฑ *นป.* เศษผ้า, ท่อนผ้า, ผ้าชิ้น.

ปิลุฉก *ป.* สัตว์อ่อน, ลูกสัตว์.
ปิวติ *ก.* ย่อมดื่ม.
ปิวน *นป.* การดื่ม, เครื่องดื่ม.
ปิวรก *ป.* ดู **ปิฬร.**
ปิสงฺค *ป.* ดู **ปิงฺก.**
ปิสติ, (ปีสติ) *ก.* บด, ขยำ, คั้น.
ปิสน, (ปีสน) *นป.* การบด, การขยำ, การทำลาย.
ปิสาจ,-จก *ป.* ปีศาจ, ผี, สัตว์มีกายทิพย์จำพวกหนึ่ง.
ปิสาจนคร *นป.* เมืองผี.
ปิสาจโลห *ป., นป.* ทองแดงชนิดหนึ่ง.
ปิสาจิลุลิกา *อิต.* ผักเสี้ยนผี.
ปิสาจี *อิต.* หญิงแม่มด.
ปิสิต ๑ *นป.* เนื้อ; ๒ *ค.* อันเขาบด, อันเขาขยำ, อันเขาทำลายแล้ว.
ปิสีล *นป.* หน้าปัดนาฬิกา, ถาด, บาตร.
ปิสุณ *นป.* การพูดส่อเสียด, การยุยงให้แตกกัน.
ปิสุณวาจา *อิต.* วาจาส่อเสียด, การพูดยุยงให้แตกกัน.
ปิโสทร *ค.* มีท้องเป็นรอยจุด.
ปิหก *นป.* ไต.
ปิหน *นป.* ความริษยา, ความไม่อยากให้ผู้อื่นได้ดี, ความรู้สึกไม่สบายใจในความสำเร็จของผู้อื่น; ปรารถนาที่จะเป็นเช่นนั้นบ้าง.
ปิหนา *อิต.* ดู **ปิหน.**
ปิหยติ *ก.* ริษยา, ไม่อยากให้คนอื่นได้ดี; ปรารถนาที่จะเป็นเช่นนั้นบ้าง.
ปิหยิต *ค.* อันเขาริษยาแล้ว; อันเขาปรารถนาจะเป็นเช่นนั้นบ้าง.
ปิหา, ปิหายนา *อิต.* ดู **ปิหน.**
ปิหาลุ *ค.* มากไปด้วยความปรารถนา, อยากได้, เห็นแก่ได้.
ปิหิต *ค.* อันเขาปิดแล้ว.
ปิเหติ *ก.* ดู **ปิหยติ.**
ปีพกา *อิต.* ดู **ปิลก.**
ปีพยุหติ *ก.* ห่ม, คลุม, ปิด, นุ่ง, ประดับ.
ปีพหก *ป.* หนอน, สัตว์ชั้นต่ำชนิดมีคูถเป็นอาหาร.
ปีฐ *นป.* ตั่ง, ที่นั่ง, แคร่, ร้าน, ที่วางของขาย.
ปีฐสปฺปี *ป.* คนง่อย, คนเปลี้ย.
ปีฐิกา *อิต.* ตั่งน้อย ๆ, ที่นั่งน้อย ๆ.
ปีณ *ค.* เอิบอิ่ม; อ้วน, บวม.
ปีณน *นป.* ความเอิบอิ่ม.
ปีณิต *ค.* ซึ่งเอิบอิ่ม, ความยินดี.
ปีเณติ *ก.* เอิบอิ่ม, ยินดี.
ปีต ๑ *ค.* อัน. . .ดื่มแล้ว; ๒ *ค., ป.* เหลือง, สีเหลือง.
ปีตก *ค., ป.* ดู **ปีต** ๒.
ปีตนฺตร *นป.* เครื่องแต่งกายสีเหลือง, ผ้านุ่งสีเหลือง.
ปีตารุณ *ค.* สีแดงแกมเหลือง.
ปีตาวเลปน *นป.* (สิ่ง) ที่ลูบไล้ด้วยสีเหลือง, การลูบไล้ด้วยสีเหลือง.
ปีติ *อิต.* ความอิ่มใจ, ความยินดี.
ปีติก *ค.* มีความอิ่มใจ, มีความยินดี.
ปีติคมนีย *ค.* อันควรแก่การยังบุคคลให้ถึงความอิ่มใจ.
ปีติปาโมชฺช *นป.* ความอิ่มใจและความชื่นชูใจ.
ปีติผรณตา *อิต.* ความแผ่ซ่านแห่งปีติ, ความมีปีติซาบซ่าน.

ปีติภกฺข *ค.* มีปีติเป็นภักษา.
ปีติมน *ค.* มีใจเอิบอิ่ม.
ปีติรส *นป.* รสแห่งปีติ,ความรู้สึกเอิบอาบใจ.
ปีติสมฺโพชฺฌงฺค *ป.* องค์แห่งธรรมเป็นเครื่องตรัสรู้ คือปีติ.
ปีติสหคต *ค.* ซึ่งประกอบด้วยปีติ.
ปีติสุข *นป.* ปีติและสุข.
ปีติโสมนสฺส *นป.* ความเอิบอิ่มใจและความสุขใจ.
ปีตี *ค.* ผู้ดื่ม.
ปีน *ค.* ดู **ปีณ.**
ปีพก ๑ *ป.* ดู **ปิลก**
๒ *ค.* ซึ่งเบียดเบียน, ซึ่งข่มเหง.
ปีพน *นป.*, **ปีพา** *อิต.* การเบียดเบียน, การกดขี่, การข่มเหง.
ปีพิโกพิกา *อิต.* ขี้ตา, สิ่งปฏิกูลซึ่งไหลออกทางตาเป็นปกติ.
ปีพิต *ค.* อัน. . .เบียดเบียนแล้ว.
ปีเพติ *ก.* เบียดเบียน, ทำให้เดือดร้อน.
ปุกฺกุส *ป.* คนเทขยะ, คนทำความสะอาดพื้นที่.
ปุคฺคล *ป.* บุคคล, ปัจเจกชน.
ปุคฺคลปญฺญตฺติ *อิต.* คัมภีร์บุคคลบัญญัติในพระอภิธรรม ว่าด้วยการจัดประเภทบุคคล.
ปุคฺคลเวมตฺตตา *อิต.* ความแตกต่างระหว่างบุคคล.
ปุคฺคลิก *ค.* ซึ่งเป็นของเฉพาะบุคคล, ซึ่งเป็นของส่วนตัว.
ปุงฺข *ป.* ลูกศรด้านที่มีขนนก.
ปุงฺคว *ป.* โคตัวผู้, โคนายฝูง, บุคคลผู้ประเสริฐ, หัวหน้าที่มีลักษณะดี.
ปุจิมณฺฑ *ป.* ต้นสะเดา.
ปุจฺจณฺฑ *นป.* ไข่ที่เน่าแล้ว.
ปุจฺจณฺฑตา *อิต.* ความเน่าของไข่.
ปุจฺฉ *นป.* หาง.
ปุจฺฉก *ค.* ผู้ถาม.
ปุจฺฉติ *ก.* ถาม, สอบสวน, เชื้อเชิญ.
ปุจฺฉน *นป.*, **ปุจฺฉา** *อิต.* การถาม, การสอบสวน, การเชื้อเชิญ.
ปุจฺฉิต *ค.* อัน...ถามแล้ว.
ปุจฺฉิตุ *ป.* ดู **ปุจฺฉก.**
ปุจฺฉิตุ *(ปฐ.,จตุ.)* การถาม, เพื่ออันถาม.
ปุชฺช *ค.* น่าเคารพ, น่านับถือ, น่าบูชา.
ปุญฺฉติ *ก.* เช็ด, ถู, ชำระ, กวาด.
ปุญฺฉน *นป.*, **ปุญฺฉนี** *อิต.* การเช็ด; การถู, การชำระ, การกวาด; ผ้าเช็ดตัว.
ปุญฺช,-ชก *ป.* กอง, ก้อน, หมู่, พวก.
ปุญฺชกต *ค.*อัน...ทำให้เป็นพวก,ทำให้เป็นกอง.
ปุญฺชติ *ก.* ดู **ปุญฺฉติ.**
ปุญฺญ *นป.* บุญ, ความผ่องแผ้วแห่งดวงจิต, ความสะอาด, ความสุข, ความดี.
ปุญฺญกต *ค.* ผู้มีบุญอันกระทำแล้ว.
ปุญฺญกมฺม *นป.* การทำบุญ, การกระทำอันเป็นไปเพื่อความดี.
ปุญฺญกาม *ค.* ผู้ปรารถนาบุญ, ผู้ใคร่ต่อบุญ.
ปุญฺญกิริยา *อิต.* ดู **ปุญฺญกมฺม.**
ปุญฺญกฺขนฺธ *ป.* กองแห่งบุญ.
ปุญฺญกฺขย *ป.* ความสิ้นไปแห่งบุญ.
ปุญฺญกฺเขตฺต *นป.* เขตแห่งบุญ.
ปุญฺญตฺถิก *ค.* ดู **ปุญฺญกาม.**
ปุญฺญเปกฺข *ค.* ผู้มุ่งบุญ, ผู้หวังบุญ.

ปุญฺญผล *นป.* ผลแห่งบุญ.
ปุญฺญภาค *ป.* ส่วนแห่งบุญ.
ปุญฺญภาคี *ค.* ผู้มีส่วนแห่งบุญ.
ปุญฺญภูมิ *อิต.* สถานศักดิ์สิทธิ์สำหรับแสวงบุญของศาสนิก.
ปุญฺญมย *ค.* สำเร็จด้วยบุญ.
ปุญฺญโลก *ป.* สวรรค์, โลกที่เกิดขึ้นด้วยอานุภาพแห่งบุญ
ปุญฺญวนฺตุ *ค.* ผู้มีบุญ.
ปุญฺญสิทฺธิ *อิต.* อำนาจอันอัศจรรย์ของบุญ.
ปุญฺญสฺสย *ป.* ธรรมเครื่องอาศัยคือบุญ, ธรรมเป็นเครื่องพึ่งพิงคือบุญ.
ปุญฺญานุภาว *ป.* อานุภาพแห่งบุญ.
ปุญฺญาภิสงฺขาร *ป.*การสั่งสมบุญ,การกระทำบุญ.
ปุญฺญาภิสนฺท ป. การหลั่งไหลแห่งบุญ, ผลของบุญ.
ปุญฺญิทฺธิ *อิต.* บุญฤทธิ์, อิทธิฤทธิ์อันสำเร็จด้วยบุญ.
ปุฏ, ปุฏก *ป., นป.* กระจาด, ตะกร้า, กระเช้า, กระเป๋า, ถุง, ห่อ.
ปุฏน *นป.* ความแตก, ความทำลาย.
ปุฏปาก *ป.* ของที่หุงต้มแล้วซึ่งเก็บไว้ในถุงหรือในห่อ.
ปุฏพทฺธ *ค.* ซึ่งผูกพันเหมือนตะกร้า.
ปุฏภตฺต *นป.* อาหารในถุงหรือห่อ.
ปุฏเภท *ป.*, **ปุฏเภทน** *นป.* การแตกต่างแห่งถุงหรือห่อ, การเปิดถุงหรือห่อ.
ปุฏส *ค.* มีถุงหรือย่ามห้อยอยู่บนบ่า.
ปุฏฺ *ค.* อัน...ถามแล้ว, ถูกถามแล้ว; อัน...เลี้ยงแล้ว; อัน...ถูกต้องหรือสัมผัสแล้ว.
ปุฏฺฐตฺต *นป.* ความเป็นผู้อันเขาเลี้ยงดูแล้ว.
ปุฏฺฐวนฺตุ *ค.* ผู้ถูกต้องหรือสัมผัส.
ปุฑติ *ก.* สละ, ทิ้ง.
ปุณติ, ปุณาติ *ก.* บริสุทธิ์, สะอาด, ผ่องแผ้ว.
ปุเณติ *ก.* กลับมาอีก.
ปุณฺฑติ *ก.* ถู, ขูด, ขัด, บด.
ปุณฺฑรีก *นป.* ดอกบัวขาว; เสือลาย, ชื่อช้างประจำทิศอาคเนย์; มะม่วงอย่างเล็กมีรสหวาน.
ปุณฺฑรีกินี *อิต.* สระบัวขาว.
ปุณฺณ *ค.* บริบูรณ์, เต็ม.
ปุณฺณกุมฺภ, ปุณฺณฆฏ *ป.*หม้ออันเต็มด้วยน้ำ, หม้อมีน้ำเต็ม.
ปุณฺณจนฺท *ป.*พระจันทร์เต็มดวง,พระจันทร์เพ็ญ.
ปุณฺณตา *อิต.* ความเต็ม, ความบริบูรณ์.
ปุณฺณตฺต *นป.* ดู **ปุณฺณตา.**
ปุณฺณปตฺต *ป.* บาตรเต็ม; ของขวัญ, ของกำนัล, รางวัล.
ปุณฺณมา, ปุณฺณมาสี, ปณฺณมี *อิต.* ดิถีเพ็ญ, วันพระจันทร์เต็มดวง.
ปุตฺต *ป.* บุตร, ลูกชาย.
ปุตฺตก *ป.* บุตรน้อย, ลูกชายคนเล็ก.
ปุตฺตชีว *ป.* ต้นไทรใหญ่.
ปุตฺตตฺต *นป.* ความเป็นบุตร.
ปุตฺตทาร *ป.* บุตรและภรรยา, ลูกและเมีย.
ปตฺตผล *นป.* ผลคือบุตร.
ปุตฺตมตา *อิต.* หญิงผู้มีลูกตายแล้ว.
ปุตฺตมำส *นป.* เนื้อของบุตร.
ปุตฺตวนฺตุ, ปุตฺติมนฺตุ, ปุตฺติย *ค.* ผู้มีบุตร, ผู้มีลูก.

ปุตฺติยติ *ก.*ประพฤติเป็นเพียงดังว่าบุตร.
ปุถวี, ปุถุวี *อิต.* แผ่นดิน.
ปุถุ ๑ *อ.* นอกจาก, แต่, ต่างหาก, เว้นเสีย, คนละแผนก, ต่าง ๆ, กว้างขวาง; ๒ *ค.* หนา, ใหญ่, มาก, กว้าง, อ้วน.
ปุถุก *ป., นป.* เด็ก, ลูก, ลูกสัตว์; ข้าวเม่า.
ปุถุตตฺตา *อิต.* ความสงัด.
ปุถุปุมฺพ *ป.* ผู้ชำนาญในศิลปะหลายอย่าง.
ปุถุชฺชน *ป.* ปุถุชน, คนธรรมดา, คนสามัญ, คนต่ำ, คนหลง.
ปุถุชฺชนกลฺยาณก *ป.* กัลยาณปุถุชน, คนที่พยายามทำความดี.
ปุถุชฺชนตา *อิต.* ความเป็นปุถุชน.
ปุถุชฺชนิก *ค.* ผู้เป็นปุถุชน, ผู้เป็นคนธรรมดา
ปุถุติตฺถกร *ป.* เจ้าลัทธิคนธรรมดา.
ปุถุตฺต *นป.* ความหนา,ความกว้าง, ความมาก.
ปุถุปญฺญ *ค.* ผู้มีปัญญากว้างขวาง.
ปุถุปญฺญตา *อิต.* ความเป็นผู้มีปัญญากว้างขวาง.
ปุถุปาณิก,-ณิย *นป.* การถูหลังด้วยมือ.
ปุถุภูต *ค.* ซึ่งแผ่ออกไปอย่างกว้างขวาง.
ปุถุล *ค.* ดู **ปุถุ** ๒.
ปุถุโลม *ป., นป.*ปลาธรรมดา, ปลาสามัญ.
ปุถุวจน *นป.* การพูดคำหยาบ.
ปุถุสตฺต *ป.* ดู **ปุถุชฺชน.**
ปุถุโส *อ.* โดยส่วนมาก, ต่าง ๆกัน.
ปุน *อ.* อีก, ซ้ำ, แตกต่าง.
ปุนทิวส *ป., นป.* วันใหม่, วันรุ่งขึ้น, วันพรุ่ง.
ปุนนิวตฺตติ *ก.* กลับมาอีก.
ปุนนฺนวา *อิต.* ผักหัวแหวน.
ปุนปฺปุนำ *อ.* บ่อย ๆ, ซ้ำ ๆ ซาก ๆ, เนื่อง ๆ.
ปุนพฺพสุ *ป.* ชื่อดาวฤกษ์.
ปุนพฺภว *ป.* ภพใหม่, การเกิดอีก.
ปุนวจน *นป.* การกล่าวซ้ำอีก, การทบทวน.
ปุนวาร *ป.* คราวต่อไป,ครั้งใหม่.
ปุนาคมน *นป.* การกลับมาอีก.
ปุนาติ *ก.* ชำระ, ทำให้สะอาด, กลั่น, ร่อน.
ปุเนติ *ก.* ดู **ปุเณติ.**
ปุนฺนาค *ป.* ไม้บุนนาค.
ปุปฺผ *นป.* ดอกไม้; เลือด, ระดูของหญิง.
ปุปฺผก *นป.* เลือด.
ปุปฺผคจฺฉ *ป.* พุ่มดอกไม้, กอดอกไม้.
ปุปฺผคนฺธ *ป.* กลิ่นดอกไม้.
ปุปฺผจุมฺพฏก *นป.* เทริดทำด้วยดอกไม้.
ปุปฺผฉตฺต *นป.* ฉัตรที่ทำด้วยดอกไม้.
ปุปฺผฉทฺทก *ป.* คนเทดอกไม้.
ปุปฺผติ *ก.* ออกดอก, บาน; เป่า, พัด.
ปุปฺผทนฺต *ป.* ชื่อช้างประจำทิศ.
ปุปฺผทาน *นป.*การให้ดอกไม้,การถวายดอกไม้.
ปุปฺผทาม *ป.* มาลัยดอกไม้, ช่อดอกไม้.
ปุปฺผธร *ค.* ผู้ทรงดอกไม้, ผู้ถือดอกไม้, ผู้ทัดดอกไม้.
ปุปฺผปญฺชร *ป.* บัญชรดอกไม้, หน้าต่างที่ประดับดอกไม้.
ปุปฺผปฏ *ป., นป.* แผ่นผ้าที่ทำเป็นรูปดอกไม้, ผ้าลายดอกไม้.
ปุปฺผปลาส *ป.* กองดอกไม้.
ปุปฺผภาณี *ป.* คนพูดเพราะคือพูดแต่ความจริง.
ปุปฺผมาลา *อิต.* ดู **ปุปฺผทาม.**
ปุปฺผมุฏฺฐิ *อิต.* กำดอกไม้, มัดดอกไม้.

ปุปฺผรส *ป.* น้ำคั้นที่ทำด้วยดอกไม้, เครื่องดื่มที่ทำด้วยดอกไม้.
ปุปฺผราสิ *ป.* กองดอกไม้.
ปุปฺผวตี *อิต.* หญิงมีระดู, ผู้หญิงที่กำลังมีระดู.
ปุปฺผาภิกิณฺณ *ค.* เกลื่อนกล่นด้วยดอกไม้, เต็มด้วยดอกไม้.
ปุปฺผาเวหา *อิต.* ดู **ปุปฺผทาม.**
ปุปฺผาสว *ป.* น้ำดองที่ดองด้วยดอกไม้.
ปุปฺผิต *ค.* ซึ่งผลิดอก, ซึ่งบาน.
ปุปฺผี *ค.* ดู **ปุปฺผธร.**
ปุพฺพ ๑ *ป.* หนอง, น้ำหนอง, น้ำเหลือง; ๒ *ค.* ก่อน, แรก, ต้น, ทางทิศตะวันออก.
ปุพฺพก *ค.* ดู **ปุพฺพ** ๒.
ปุพฺพกตฺติก *ป.*เดือน๑๑,(ตรงกับเดือนตุลาคม).
ปุพฺพกมฺม *นป.* กรรมที่ทำไว้ในชาติก่อน.
ปุพฺพการี *ค.* ผู้กระทำอุปการะมาก่อน.
ปุพฺพกิจฺจ *นป.* กิจที่ควรทำก่อน, กิจเบื้องต้น.
ปุพฺพโกฏฺฐก *ป.* ซุ้มประตูด้านทิศตะวันออก.
ปุพฺพงฺคม *ค.* อันไปก่อน, ถึงก่อน, เป็นหัวหน้า.
ปุพฺพจริต *นป.* ความประพฤติอันมีมาก่อน, เรื่องราวที่ล่วงมาแล้ว.
ปุพฺพช *ค.* ผู้เกิดก่อน, พี่.
ปุพฺพญาติ *ป.* ญาติในกาลก่อน.
ปุพฺพณฺณ *นป.* ธัญญชาติ ๗ อย่างคือ ข้าวสาลี, ข้าวเปลือก, หญ้ากับแก้, ข้าวละมาน, ลูกเดือย, ข้าวเหนียว, ข้าวฟ่าง.
ปุพฺพณฺห *ป.* เวลาเช้า, เวลาก่อนเที่ยง.
ปุพฺพเทว *ป.*, **ปุพฺพเทวตา** *อิต.* บุรพเทพ, เทวดาที่มีมาก่อน; อสูร.
ปุพฺพนิมิตฺต *นป.* ลางที่บอกเหตุขึ้นก่อน.
ปุพฺพภาค *ป.* ส่วนเบื้องต้น.
ปุพฺพา *อิต.* ทิศตะวันออก.
ปุพฺพาจริย *ป.* อาจารย์คนแรกหมายถึง มารดาบิดา.
ปุพฺพาปร *ค.* ก่อนและหลัง.
ปุพฺพุฏฺฐายี *ค.* ผู้ลุกขึ้นแต่เช้า, ผู้ลุกขึ้นก่อน ผู้ตื่น ก่อน.
ปุพฺเพนิวาส *ป.* การอยู่ร่วมกันมาก่อน.
ปุม *ป.* ชายหนุ่ม.
ปุร *นป.* เมือง.
ปุรกฺขต *ค., กิต.* ทำไว้ในเบื้องหน้า, ผู้ได้รับการยกย่อง.
ปุรกฺขโรติ *ก.* ทำไว้ในเบื้องหน้า.
ปุรโต *อ.* ข้างหน้า.
ปุรตฺถา *อ.* ทิศตะวันออก.
ปุรตฺถาภิมุข *ค.* บ่ายหน้าไปทางทิศตะวันออก.
ปุรตฺถิม *ค.* ด้านตะวันออก.
ปุรา *อ.* ก่อน, ในกาลก่อน.
ปุราณ *ค.* เก่า, โบราณ.
ปุราณทุติยิกา *อิต.* เมียหลวง, เมียคนก่อน.
ปุราณสาโลหิต *ค.*ซึ่งสืบสายโลหิตกันมาก่อน.
ปุราตน *ค.* ดู **ปุราณ.**
ปุรินฺทท *ป.* พระอินทร์.
ปุริม *ค.* เกิดก่อน, มีมาก่อน.
ปุริมชาติ *อิต.* ชาติก่อน.
ปุริส *ป.* บุรุษ, ผู้ชาย.
ปุริสการ *ป.* ความเป็นอย่างบุรุษ.
ปุริสถาม *ป.* กำลังบุรุษ.
ปุริสทมฺม *ป.* บุรุษที่พอฝึกได้.
ปุริสทมฺมสารถี*ค.*เป็นสารถีฝึกคนที่พอฝึกได้.

ปุริสปรกฺกม *ป.* การก้าวไปข้างหน้าของบุรุษ ความพยายามของบุรุษ.
ปุริสเมธ *ป.* การฆ่าคนบูชายัญ (ลัทธิพราหมณ์), ฉลาดในการบำรุงคน (พระพุทธศาสนา).
ปุริสลิงฺค, ปริสลวฺยญฺชน *นป.* เพศชาย.
ปุริสาชญฺญ *ป.* บุรุษอาชาไนย.
ปุริสาธม *ป.* ชายโหด.
ปุริสุตฺตม *ค., ป.* สูงสุดกว่าคน; คนดีที่สุด.
ปุเร *ก.วิ.* ไปก่อน.
ปุเรกฺขาร *ป.* วางไว้ข้างหน้า, ความนับถือ.
ปุเรจาริก *ค.* ผู้เที่ยวไปก่อน.
ปุเรจารี *ค.* ผู้เที่ยวไปก่อน.
ปุเรชา *ค.* วิ่งไปข้างหน้า.
ปุเรชาต *ค.* ผู้เกิดก่อน.
ปุเรตรํ *ก.วิ.* ก่อนกว่า.
ปุเรภตฺต *นป.* ก่อนเที่ยงวัน.
ปุโรหิต *ป.* อาจารย์ของพระเจ้าแผ่นดิน.
ปุลว,-วก *ป.* หนอน, ไส้เดือน.
ปุลิน *นป.* ทราย.
ปุสฺส ๑ *ป.* ชื่อดาวฤกษ์; ๒ *ค.* ขาว.
ปูค *ป.* สมาคม, กอง.
ปูตรุกฺข *ป.* ต้นหมาก.
ปูชนา *อิต.* การบูชา.
ปูชเนยฺย *ค.* ผู้ควรบูชา.
ปูชา *อิต.* ดู **ปูชนา.**
ปูชารห *ค.* ควรบูชา.
ปูชิต *กิต.* บูชาแล้ว.
ปูชิย *ค.* ดู **ปูชเนยฺย.**
ปูเชติ *ก.* บูชา.
ปูติ,-ติก *ค.* เสีย, เน่า, บูด.
ปูติกาย *ป.* การเปื่อยเน่า.
ปูติลตา *อิต.* เถาวัลย์เน่า, เถาหัวด้วน.
ปูป *ป., นป.* ขนม.
ปูปิย *ป.* คนขายขนม.
ปูย *ป.* หนอง, แผล.
ปูร *ค.* เต็ม.
ปูรก *ค.* ผู้เต็ม, ผู้ครบ.
ปูเรติ *ก.* เต็ม, บริบูรณ์.
ปูว *ป., นป.* ขนม.
ปูวิก *ป.* คนขายขนม.
เปกฺขก *ค.* ผู้เพ่งดู.
เปกฺขณ *นป.* การเพ่งดู.
เปกฺขติ *ก.* เพ่งดู.
เปกขุณ *นป.* ขนหางนกยูง.
เปจฺจ *อ.* ล่วงลับไปแล้ว.
เปฏก *นป., ค.* กระบุง, กระเช้า; อันเนื่องด้วยปิฎก.
เปฬาหิกา *อิต.* นกตระกูลหนึ่ง.
เปต ๑ *ป.* เปรต; ๒ *ค.* ตายไปแล้ว.
เปตวตฺถุ *นป.* เรื่องราวของเปรต.
เปตฺตนิก *ค.* ผู้มีชีวิตอยู่ด้วยมรดกตกทอดจากบิดา.
เปตฺติก *ค.* เป็นของบิดา.
เปตฺติวิสย *ป.* ที่อยู่ของเปรต.
เปตฺเตยฺย *ค.* อันเป็นที่รักของบิดา, ผู้แสดงความเคารพนับถือต่อบิดา.
เปตฺเตยฺยตา *อิต.* ความเคารพบิดา.
เปตฺยา *ก.วิ.* จากส่วนของบิดา.
เปม *นป.* ความรัก.

เปมก *ป., นป.* ความรัก.
เปมนีย *ค.* น่ารัก.
เปยฺย *ค.* ของควรดื่ม.
เปยฺยวชฺช *นป.* คำพูดน่ารัก.
เปยฺยาล *นป.* เครื่องหมายสำหรับละข้อความ.
เปลก *ป.* กระด่าย.
เปสก *ป.* ผู้ส่งไป.
เปสการ *ป.* ช่างหูก.
เปสน *นป.* การส่งไป, การรับใช้.
เปสการก *ป.* บ่าว.
เปสล *ค.* มีศีลเป็นที่รัก.
เปสิ,-สิกา *อิต.* ชิ้นเล็ก ๆ.
เปสิต *กิต.* ส่งไปแล้ว.
เปสุญฺญ *นป.* การนินทา, การป้ายร้าย.
เปสุณ *นป.* คำส่อเสียด.
เปสุณการก *ค.* ผู้ทำการส่อเสียด.
เปสุณิก *ค.* ผู้ส่อเสียด.
เปเสติ *ก.* ส่งไป.
เปสฺส, เปสฺสิย, เปสฺสิก *ป.* คนรับใช้, คนส่งข่าว.
เปหา *อิต.* หีบ.
โปกฺขร *นป.* บัว, ใบบัว, ปลายงวงช้าง, ช่องพิณ.
โปกฺขรณี *อิต.* สระบัว, ตระพังน้ำ.
โปกฺขรมธุ *นป.* เกสรดอกบัว.
โปกฺขรวสฺส *นป.* ฝนดุจน้ำตกในใบบัว.
โปกฺขรสาตก *นป.* นกกวัก, นกนางนวล.
โปงฺข *นป.* ขนนกที่ประดับปลายลูกศร.
โปฏฺฐปท *ป.* ชื่อเดือน ๑๐.
โปฐน *นป.* การโบย.
โปฐิต *กิต.* โบยแล้ว.
โปเถติ *ก.* โบย.
โปณ *ค.* เอียง, ลาด, ชัน.
โปต *ป.* เรือกำปั่น.
โปตก *ป.* สัตว์อ่อน, ลูกอ่อน.
โปตวาห *ป.* ผู้นำเรือกำปั่นไป, ต้นหน, นายท้าย.
โปตฺถก *ป., นป.* หนังสือ, ผ้าเปลือกไม้, ใบลานจารหนังสือ.
โปตฺถนิกา *อิต.* ตุ๊กตา, หุ่น.
โปถุชฺชนิก *ค.* เป็นของคนมีกิเลสหนา.
โปโนพฺภวิก *ค.* นำไปเกิดในภพใหม่, เกิดใหม่.
โปราณ *ค.* เก่า, โบราณ.
โปริส *นป.* ความเป็นบุรุษ.
โปริสาท *ค.* มีคนเป็นอาหาร, ผู้กินคน.
โปริสฺส *นป.* ความเป็นบุรุษ, คนมีปัญญา.
โปรี *อิต.* ความสุภาพ, ความเรียบร้อย.
โปโรหิจฺจ *นป.* ความเป็นปุโรหิต.
โปส *ป.* ชาย.
โปสก *ค.* ผู้เลี้ยงดู, พ่อเลี้ยง.
โปสถ *ป.* ดู **อุโปสถ.**
โปสน *นป.* การเลี้ยงดู.
โปสาวนิก *นป.* ค่าเลี้ยงดู, เงินตอบแทนค่าเลี้ยงดู.
โปสิกา *อิต.* แม่เลี้ยง.
โปสี *ค.* ผู้เลี้ยงดู.
โปเสติ *ก.* เลี้ยงดู.
ปฺลว *ป.* แพ, หุ่น.
ปฺลวน *นป.* การกระโดด, การลอย.
ปฺลวงฺคม *ป.* ลิง วานร.

ผ

ผคุวฺ *ป.* ต้นขี้เหล็ก.

ผคุคุ *ป.* สมัยอดอาหาร.
ผคุคุณ *ป.* เดือนผัคคุณ, เดือนที่ ๔ ทาง จันทรคติ(ราวเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม).
ผคุคุณี *อิต.*ดาวผัคคุณี,ชื่อดาวนักษัตรกลุ่มหนึ่ง.
ผคุคุน *ป.* ดู **ผคุคุณ.**
ผคุคุนมาส *ป.* ดู **ผคุคุณ.**
ผคุคุนี *อิต.* ดู **ผคุคุณี.**
ผณ *ป., นป.* พังพาน, พังพานงู.
ผณก *นป.* สิ่งที่มีสัณฐานเพียงดังพังพานงู สำหรับทำผมให้เรียบมีหวีเป็นต้น.
ผณิชฺชก *ป.*ต้นเฉียงพร้า,ผักกาด,ตะไคร้, แมงลัก.
ผณินฺท *ป.* พญางู, งูใหญ่.
ผณิปิย *ป.* ลม.
ผณิเลข *ป.* นกคุ่ม.
ผณี *ป.* สัตว์มีพังพาน, งู, งูสามัญ, งูเห่า.
ผนฺทติ *ก.*ดิ้นรน,สั่นสะเทือน,หวั่นไหว, ตื่นเต้น.
ผนฺทน ๑ *นป.*, **ผนฺทนา** *อิต.* การดิ้นรน, การกวัดแกว่ง, การสั่นสะเทือน, การหวั่นไหว; ๒ *ค.* ซึ่งดิ้นรน, ซึ่งกวัดแกว่ง, ซึ่งสั่นสะเทือน, ซึ่งหวั่นไหว.
ผนฺทิต *ค.* ดู **ผนฺทน** ๒.
ผนฺทิตตฺต *นป.* ดู **ผนฺทน** ๑.
ผรณ ๑ *นป.*การแผ่ไป, การซ่านไป, การกระจายไป, การเสียวซ่าน; ๒ *ค.* ซึ่งแผ่ไป, ซึ่งซ่านไป, ซึ่งกระจายไป, ซึ่งเสียวซ่าน.
ผรณก *ค.* ดู **ผรณ** ๒.
ผรณตา *อิต.* การแผ่ไป, การซ่านไป, การกระจายไป, การเสียวซ่าน.
ผรติ *ก.* แผ่ไป, ซ่านไป, กระจายไป, เสียวซ่าน.
ผรสุ *ป.* ผึ่ง, ขวาน.
ผริต *ค.*ซึ่งแผ่ไป,ซึ่งซ่านไป,ซึ่งกระจายไปแล้ว.
ผริตุ *อ. (ปฐ.,จตุ.)* การแผ่ไป, การซ่านไป; เพื่ออันแผ่ไป, เพื่ออันซ่านไป.
ผรุส *ค.* หยาบ, คาย, กล้าแข็ง, ดุร้าย.
ผรุสวจน *นป.*, **ผรุสวาจา** *อิต.* คำพูดหยาบ, พูดไม่เพราะ.
ผล *นป.* ผล, ผลไม้, เหตุผล, ผลจากเหตุ; ใบมีด, ใบดาบ; ลาภ, ประโยชน์; นิมิตของบุรุษสตรี.
ผลก *ป.,นป.* โล่, แผ่นกระดาน.
ผลเกสร *ป.* ผลมะพร้าว, ลูกมะพร้าว.
ผลคณฺฑ *ป.* ช่างไม้, ช่างถาก.
ผลจิตฺต *นป.* จิตที่บรรลุอริยผลได้แก่จิตของพระอริยบุคคลที่ก้าวล่วงมรรคจิตแล้วบรรลุถึงผลจิต.
ผลฏฺฐ *ค.* ตั้งอยู่ในผล, มีความยินดีในมรรคผลที่ตนได้บรรลุ.
ผลตา *อิต.* ความเป็นผู้ได้รับผล.
ผลติ *ก.* ย่อมมีผล, ผลิดอกออกผล, สุก, แก่.
ผลตฺถิก *ค.* ผู้มีความต้องการผล, ผู้หวังผลประโยชน์.
ผลทาน *นป.* การให้ผล.
ผลทายี *ค.* ผู้ให้ผล.
ผลปจฺฉิ *อิต.* กระเช้าผลไม้.
ผลปญฺจก *นป.* หมวดห้าแห่งผล.
ผลุปฏ *นป.* ดู **ผลปจฺฉิ.**
ผลปูร *ป.* ผลไม้ชนิดหนึ่งคล้ายมะนาว.
ผลภาชน ๑ *นป.* ภาชนะแห่งผลไม้; ๒ *ป.* ผู้ให้ผลไม้, ผู้แบ่งผลไม้.

ผลมย *ค.* ซึ่งกระทำด้วยไม้กระดาน, ซึ่งสำเร็จด้วยแผ่นกระดาน.
ผลรุห *ค.* ซึ่งออกมาจากผล, งอกขึ้นมาจากพืช, ผลไม้.
ผลวนฺตุ *ค.* มีผล, มีลูก.
ผลสต *ป.,นป.* แรด; สีทองสัมฤทธิ์.
ผลสาฏว *ป.* ต้นหรือผลทับทิม.
ผลาทน *ป.* นกแก้ว.
ผลาปาณ *ป.* ร้านขายผลไม้.
ผลาผล *นป.* ลูกไม้ใหญ่น้อย, ผลไม้ต่าง ๆ.
ผลาราม *ป.* สวนผลไม้.
ผลาสว *ป.* น้ำคั้นผลไม้.
ผลิก ๑ *ค.* ผู้ขายผลไม้; ๒ *ป.* แก้วผลึก.
ผลิต *ค.* ผมหงอก, แตก; ผลิ, ผลิผล, มีผลดก.
ผลิน, ผลิม, ผลี *ค.* ดู **ผลวนฺตุ.**
ผลุ *นป.* ค่าคบไม้, ข้อไม้, ปล้องไม้, ปุ่มไม้.
ผลุพีช *นป.* พืชที่เกิดจากปุ่มไม้.
ผเลติ *ก.* ดู **ผลติ.**
ผโลปฺปติ *ป.* ต้นมะม่วง.
ผลฺลติ *ก.* เผล็ดผล, ออกผล.
ผลฺลว *นป.* หน่อ, ช่อ.
ผสฺส ๑ *ป.* ความสัมผัส, ความถูกต้อง, ความกระทบ; อารมณ์ที่มากระทบ; ๒ *ค.* ซึ่งได้รับความรู้สึก.
ผสฺสกาย *ป.* หมวดแห่งสัมผัส.
ผสฺสติ *ก.* ถูกต้อง, สัมผัส; ได้รับ;ถึง,บรรลุ.
ผสฺสน *นป.*, **ผสฺสนา** *อิต.* ดู **ผสฺส** ๑.
ผสฺสสมฺปนฺน *ค.* ถึงพร้อมด้วยสัมผัสที่น่ารัก.
ผสฺสายตน *นป.* ผัสสายตนะ, อายตนะ คือ ผัสสะ.
ผสฺสหาร *ป.* ผัสสาหาร, อาหาร คือ ผัสสะ.
ผสฺสิต *ค.* ซึ่งถูกต้อง, ซึ่งสัมผัส, ซึ่งได้รับ, ซึ่งบรรลุ.
ผสฺเสติ *ก.* สัมผัส, ถูกต้อง, ได้รับ, ถึง.
ผสฺโสทก *นป.* น้ำสัมคั้น.
ผหุ *นป.*ดู **ผลุ.**
ผาณิต *นป.* น้ำอ้อย, น้ำตาล.
ผาณิตปุฏ *ป.* ห่อน้ำอ้อย, ห่อน้ำตาล.
ผาณิโตทก *นป.* น้ำอ้อย, น้ำตาล.
ผาติ *อิต.* ทวีขึ้น, เพิ่มขึ้น, เจริญ.
ผาติกมฺม *นป.* ผาติกรรม, การทำให้มากขึ้น; ในทางพระวินัยหมายถึงการซดเซยของสงฆ์ด้วยสิ่งอื่น.
ผาติกโรติ *ก.* ทำให้มากขึ้น, ทำให้เจริญขึ้น
ผารุก *ค.* ขม.
ผารุสิย *นป.* ความรุนแรง, ความเกรี้ยวกราด, ความไม่กรุณา.
ผารุสก *นป.* มะปรางหรือลิ้นจี่; ชื่อสวนของพระอินทร์.
ผารุสิย *นป.* ดู **ผารุสิย.**
ผาล *ป.* ผาล.
ผาลก *ค.* ซึ่งแตก, ซึ่งแยก, ผู้ผ่า, ผู้ทำให้แตกออก.
ผาลน *นป.* การแตก, การทำให้แตก,การผ่า.
ผาลิต *ค.* ซึ่งเปิดออก, ซึ่งแตกออก, ซึ่งขยายออก, ซึ่งยืดออก.
ผาลิผุลฺล *ค.* ดอกไม้ผลิ, ดอกไม้ที่บาน.
ผาลิม *ค.* ซึ่งเผยออก, ซึ่งผลิออก, ซึ่งแยกออก, ซึ่งเปิดออก, ซึ่งบาน.
ผาเลติ *ก.* ผ่า, ทำให้แตกออก, ตัด.

ผาเลตุ๋ *อ. (ปฐ., จตุ.)* การผ่า, การแตกออก, การผลิ; เพื่ออันผ่า, เพื่ออันแตกออก, เพื่ออันผลิ.

ผาสุ ๑ *ป., นป.* ความสะดวก, ความสบาย, ความง่าย, ความผาสุก; ๒ *ค.* สุข, สะดวก, สบาย, ง่าย.

ผาสุก *ค.* ดู **ผาสุ** ๒.

ผาสุกา, ผาสุฉิกา *อิต.* สีข้าง, ซี่โครง, กระดูกซี่โครง.

ผาสุพา, ผาสุพี *อิต.* ดู **ผาสุกา.**

ผิย *นป.* ไม้พาย.

ผีต *ค.* เจริญ, รุ่งเรือง, รวย.

ผุก *ป.* นก.

ผุฏ ๑ *ป.* พังพานของงู; ๒ *ค.* แผ่แล้ว, ขยายยืดแล้ว, บานแล้ว, ผลิแล้ว.

ผุฏน *นป.* ความแตก, ความแย้มออก, ความระเบิด.

ผุฏิต *ค.* ซึ่งสั่น, ซึ่งหวั่นไหว, ซึ่งโคลงเคลง, ซึ่งระเบิด, ซึ่งแตก, ซึ่งแย้ม, ซึ่งบาน.

ผุฏิตตฺต *นป.* ความหวั่นไหว, ความโคลงเคลง; ความแย้มออก, ความแตกออก.

ผุฏฺ *ค.* ซึ่งถูกตอง, ซึ่งสัมผัส, ซึ่งกระทบ, ซึ่งแผ่ซ่าน, ซึ่งเสียวซ่าน.

ผุนติ, ผุนาติ *ก.* สั่น, หวั่นไหว, โคลงเคลง, ฝัด, โปรย, พรม.

ผุลิงฺค *นป.* ประกายไฟ.

ผุลฺล, ผุลฺลิต *ค.* ซึ่งบาน (ดอกไม้); ซึ่งแตก, ซึ่งผลิออก.

ผุสติ *ก.* ถูกต้อง, สัมผัส; บรรลุ, ได้รับ; เป็นประกาย; โปรย, พรม.

ผุสน *นป.*, **ผุสนา** *อิต.* การถูกต้อง, การสัมผัส, การบรรลุ, การได้รับ.

ผุสายติ *ก.* โปรย, พรม.

ผุสิต *นป.* หยาดน้ำ, หยดน้ำ; การสัมผัส, การถูกต้อง; ๒ *ค.* ถูกต้อง, ถูกสัมผัส, ถูกทำจุด, ถูกทำให้เป็นสีต่าง ๆ แล้ว (ด้วยดอกไม้).

ผุสิตก *ค.*ซึ่งมีหยาดน้ำฝนแล้ว,ซึ่งมีฝนตกลงแล้ว.

ผุสิตุ๋ *อ. (ปฐ., จตุ.)* การถูกต้อง, การสัมผัส; เพื่อถูกต้อง, เพื่อสัมผัส.

ผุสียติ *ก.* (อันเขา) ถูกต้อง, สัมผัส.

ผุสฺส ๑ *ป.* ชื่อเดือน (ตกราวเดือนธันวาคม -มกราคม), ชื่อดาวฤกษ์; การสัมผัส, ความรู้สึก, ความตระหนักแน่; ๒ *ค.* ซึ่งมีลายจุด ๆ, ซึ่งมีสีน่าดู, สดใส, แจ่ว, วิเศษ.

ผุสฺสรถ *ป.* รถที่เทียมด้วยม้าขาวของพระเจ้าจักรพรรดิ ซึ่งถูกปล่อยไปเพื่อแสดงแสนยานุภาพ, รถประจำแคว้น.

ผุสฺสราค *ป.* บุษราคัม, พลอยสีเหลือง.

ผุสฺสิต *ค.* ซึ่งบาน, ซึ่งแย้ม.

เผคฺคุ ๑ *นป. , อิต.* กระพี้, เปลือกนอก, มะเดื่อปล้อง; ๒ *ค.* เปล่า, ว่าง, หาแก่นมิได้, ไม่มีค่า, ไร้ประโยชน์.

เผคฺคุก *ค.* มีกระพี้, มีเปลือกนอก, อ่อน, ไม่แข็งแรง.

เผคฺคุตา *อิต.* ความเป็นไม้แห้ง, ความไม่มีแก่นสาร.

เผณ, เผณก *นป.* ฟองน้ำ, คลื่นน้ำ.

เผณปฏล *นป.* แผ่นแห่งฟองน้ำ.

เผณปิณฺฑ *ป.* ก้อนฟองน้ำ.
เผณมาลา *อิต.* มาลา-,แถว-,แนว-, ระเบียบแห่งฟองน้ำ.
เผณมาลี *ค.* มีมาลัยแห่งฟองน้ำ, มีแถวแห่งคลื่นน้ำ.
เผณมิสฺส *ค.* เจือ-,ผสม-,ระคนด้วยฟองน้ำ.
เผณวณฺณ *ป.* สีแห่งฟองน้ำ.
เผณิก,-ล *ป.* ไม้มะคำดีควาย, สะเดา.
เผณุทฺเทหก *ค.* คลื่นแห่งฟองน้ำ.
เผณูปม *ค.* ซึ่งเปรียบด้วยฟองน้ำ, ซึ่งเหมือนฟองน้ำ.
เผร *ป.* หมาใน.
เผรว *ค.* ซึ่งฉลาดแกมโกง; ซึ่งมีภัยอันตราย.
โผฏ, โผฏก *ป.* ต่อม, ฝี, พุพอง, บวม.
โผฏน *นป.* การปรบมือ.
โผเฏติ *ก.* ปรบมือ.
โผฏฺฐ *ค.* ซึ่งถูกต้อง, ซึ่งสัมผัส.
โผฏฺฐพฺพ *ป., นป.* การสัมผัส, การถูกต้อง; ๒ *ค.* ดู **โผฏฺฐ.**
โผสิต *ค.* ซึ่งเขาพรมหรือโปรยแล้ว.
โผเสติ *ก.* พรม, ประพรม, โปรย.

พ

พก *ป.*นกยาง;ชื่อของผู้อยู่อาศัยในพรหมโลก.
พการ *ป.* ตัวอักษร พ.
พกาภิธาน *ค.* อันมีชื่อว่าพกาพรหม.
พกุล *ป.* ไม้พิกุล.
พกุลวณฺณ *ค.* ซึ่งมีสีเหมือนสีของดอกพิกุล.
พกฺกุฬ *ป., นป.* ปิศาจ, การเปล่งเสียงร้องอย่างน่ากลัว.
พชฺฌติ *ก.* ผูก, มัด, รัด, จับ.
พณ *ป.* เสียง.
พตฺตึส, พตฺตึสติ *อิต.* สามสิบสอง.
พทร *ป.,นป.*.ผลพุทรา; ไม้ปรู; จิงจ้อ; สะเดา, สลอด; กะเบา; มะดูก.
พทรฏฺฐิ *นป.* เมล็ดพุทรา.
พทรปณฺฑุ *นป.* ผลพุทรา (สด)มีสีเหลืองอ่อน.
พทรมิสฺส *ค.* ผสมด้วยผลพุทรา.
พทรยูส *ป.* น้ำคั้นผลพุทรา.
พทรา *อิต.* ฝ้าย, พุทรา.
พทรี *อิต.* ต้นพุทรา, กะเบา.
พทาลตา *อิต.* เครือดิน (ไม้เถาชนิดหนึ่งมีสัณฐานคล้ายผักบุ้งหรือแพงพวย).
พนฺธ ๑ *นป.* สายหนัง; ๒*ค.*ผูก,มัด,รัด,ตั้งใจไว้.
พนฺธจร *ป., ค.* รับใช้, ซึ่งอยู่ภายใต้; คนรับใช้.
พนฺธญฺชลิก *ค.* ผู้ประนมมือขึ้นแสดงความเคารพ.
พนฺธราว *ป.* เสียงร้องของสัตว์ที่ติดบ่วง.
พนฺธเวร ๑ *นป.* ศัตรูคู่ต่อสู้; ๒ *ค.* ซึ่งมีเวร, มีศัตรูคู่ต่อสู้.
พธิร *ค.* คนหูหนวก.
พธิรชาตุก *ค.* ผู้หูหนวกมาแต่กำเนิด.
พนฺธน *ป.* เครื่องผูก, เครื่องมัด; บ่วง, แร้ว, จั่น, เครื่องล่ามเท้า.
พนฺธก *ป.* หูสายสะพาย, เชือกสำหรับผูก.
พนฺธกี *อิต.* ผู้หญิงโกง, หญิงที่ไม่บริสุทธิ์.
พนฺธติ *ก.* ผูก, พัน, มัด,รัด, ประกอบ, จับไว้จองจำ.
พนฺธตี *อิต.* ดู **พนฺธกี.**
พนฺธน *นป.*ดู **พนฺธ.**
พนฺธนาคาร *นป.* เรือนจำ, คุก, ตะราง.

พนฺธนาคาริก *ป.* คนคุก, นักโทษ, ผู้ควบคุมนักโทษ.
พนฺธนีย *ค.* ควรผูก, ควรมัด,ควรรัด,ควรพัน.
พนฺธว *ป.* พวกพ้อง, ญาติ, พี่น้อง.
พนฺธาเปติ *ก.* ให้ผูก, ให้มัด, ให้รัด, ให้พัน.
พนฺธิตพฺพ *ค.* ดู **พนฺธนีย.**
พนฺธิตุ *อ. (ปฐ.จตุ.)* การผูกพัน, การมัด, การรัด, เพื่อผูกพัน, เพื่อมัด, เพื่อรัด.
พนฺธุ *ป.* ดู **พนฺธว.**
พนฺธุก *ป.* ชบา, กุหลาบจีน.
พนฺธุกรุจิร *ค.* ซึ่งงามประดุจดอกชบา.
พนฺธุกี *อิต.* กล้วยไม้ชนิดหนึ่งมีดอกสีขาว.
พนฺธุชีวก *ป.* ดู **พนฺธุก.**
พนฺธุตา *อิต.* ประชุมแห่งเผ่าพันธุ์, หมู่ญาติพี่น้อง.
พนฺธุมตี *อิต.* พระนางเจ้าพันธุมดี, พระมารดาของพระพุทธเจ้าชื่อว่าวิปัสสี, เมืองหลวงของพระเจ้าพันธุมา.
พนฺธุมนฺตุ *ค.* มีเผ่าพันธุ์, มีญาติพี่น้อง.
พนฺธุมา *ป.* พระเจ้าพันธุมา, พระบิดาของพระพุทธเจ้าชื่อว่าวิปัสสี.
พนฺธุร *ค.* ซึ่งไม่ราบเรียบ, ซึ่งเป็นลูกคลื่น.
พนฺธุวนฺตุ *ค.* ดู **พนฺธุมนฺตุ.**
พปฺป *ป.* น้ำตา.
พพฺพช *ป., นป.* หญ้ามุงกระต่าย.
พพฺพชปาทุกา *อิต.* เขียงเท้าที่ทำด้วยหญ้ามุงกระต่าย.
พพฺพชฉายก *ค.* เครื่องตัดหรือเกี่ยวหญ้ามุงกระต่าย.
พพฺพฺ, พพฺพฺพก *ป.* แมว, เสือปลา, พังพอน.
พพฺภรพ *ป.* การทำเสียงให้ดัง, การทำให้ก้อง, การทำเสียงดังพะพะ เช่นเสียงทุบและเสียงกระทบเป็นต้น.
พริห *นป.* หางนกยูง.
พริหิส *นป.* หญ้าคา; ข่า.
พริหี *ป.* นกยูง.
พล ๑ *นป.* เสนา, กองทัพ; กำลัง, อำนาจ; ความหนา; ๒ *ป.* พล, หมู่, พวก.
พลก *ค.* มีพละ, มีกำลัง.
พลกาย *ป.* พลกาย, กองทัพ.
พลโกฏฐก *นป.* ค่ายทหาร, ที่อยู่ของทหาร, ป้อม.
พลกฺการ *ป.* ข่มเหง, การใช้กำลัง.
พลกฺข *ป.* สีขาว.
พลคุมฺพ *ป.* แถวทหาร.
พลคฺค *นป.* ทหารในกองหน้า,ทหารในแนวรบ.
พลจกฺก ๑ *นป.* พลจักร์, ความเป็นไปหรือแผ่ไปแห่งอำนาจ; ๒ *ค.* ซึ่งมีอำนาจสูงสุด, มีอำนาจในการปกครอง.
พลช *นป.* ภาคพื้น; ประตู; ผล, ผลประโยชน์.
พลชา *อิต.* หญิงงาม; ภาคพื้น, แผ่นดิน.
พลชฺฌกฺข *ป.* จอมทัพ, นายพล.
พลฏฺฐ *ป.* ทหาร; ทหารองครักษ์; ราชทูต, มหาดเล็ก.
พลตา *อิต.* ความมีกำลัง, ความมีอำนาจ.
พลติ *ก.* อยู่.
พลตฺต *นป.* ดู **พลตา.**
พลตฺถ *ป.* ดู **พลฏฺฐ.**
พลท *ค.* ให้กำลัง, มีกำลัง, มีอำนาจ.
พลทาน *นป.* มีกำลัง, มีอำนาจ.

พลทายี *ป.* เทพผู้ให้กำลัง.
พลเทว *ป.* พลเทพ, เป็นชื่อของบุตรคนที่สอง ของนางเทวคัพภาและอุปราชชื่อสาคร.
พลนายก *ป.* จอมทัพ, นายพล.
พลปฺปตฺต *ค.* ถึงแล้วซึ่งกำลัง, มีกำลัง, มีอำนาจ.
พลวนฺตุ *ค.* ดู **พลก.**
พลวาหน *นป.* ทหารและยานพาหนะ, กองทัพ.
พลวีร *ป.* ผู้มีกำลังยิ่ง, ผู้มีกำลังมาก, ผู้เป็นเยี่ยมในทางมีกำลัง.
พลสต *ป.* แรด.
พลหา *อิต.* เสลด.
พลากา *อิต.* นกตะกรุม.
พลานีก *ค.* ซึ่งมีทัพแข็งแรง, มีกำลังทหารแข็งแรง.
พลาหก *ป.*วลาหก,เมฆ,เมฆฝน,นกยางกรอก.
พลิ *ป.* ชื่อยักษ์ตนหนึ่ง, พลี, อากร, ภาษี; การบูชา, การนับถือ.
พลิก *ค.* ดู **พลก.**
พลิกมฺม, พลิกรณ *นป.* เครื่องพลีกรรม, เครื่องสังเวยเทวดา, เครื่องบูชาภูตเทวดา และผู้ควรรับเครื่องบูชาอื่น ๆ.
พลิการก *ค.* ผู้กระทำพลีกรรม, ผู้ถวายเครื่องสังเวย.
พลิปฏิคฺคาหก *ค.* ผู้รับเครื่องบูชา, ผู้รับพลีกรรมเช่นพวกพราหมณ์, ผู้เก็บภาษี.
พลิปีฬิต *ค.* ถูกเบียดเบียนด้วยภาษี, มีความเดือดร้อนเพราะถูกเก็บภาษี.
พลิปุฏฐ *ป.* นกกา, กา.
พลิพทฺท,-พทฺธ *ป.* วัวตัวเนื่องด้วยกำลัง, วัวมีกำลัง, วัวถึก, โคผู้.
พลิมนฺตุ *ค.* ผู้ได้รับพลีบูชา.
พลิมุกฺข *ป.* ลิง.
พลิยกฺข *ป.* เหยี่ยวนกเขา.
พลิวทฺท *ป.* ดู **พลิพทฺท.**
พลิส *ป.* เบ็ด, เบ็ดตกปลา, นกเขา.
พลิสมังสิกา *อิต.* การเกี่ยวด้วยเบ็ด, การทรมานกายอย่างหนึ่ง.
พลิสยฏฺฐิ *อิต.* คันเบ็ด.
พลิสาธก *ค.* ผู้เก็บภาษี.
พลิหรณ *นป.* การรวบรวมภาษี, การเก็บภาษี.
พลี *ค.* มีพละ, มีกำลัง.
พลีกมฺม *นป.*ดู **พลิกมฺม.**
พลีน *ป.* แมงป่อง.
พลียติ *ก.* มีกำลัง, มีกำลังเหนือ, ครอบงำ.
พลฺย *นป.* ความเป็นผู้มีกำลัง, ความแข็งแรง; ความโง่เขลา.
พวฺหาพาธ *ค.* มีอาพาธหนัก, เจ็บหนัก.
พหติ *ก.* ดึงไป, ลากไป; นำออกไป.
พหล *ค.* หนา, มาก, มีมาก.
พหลตฺต *นป.*ความหนา, ความมีมาก; การเพิ่มขึ้น.
พหิ *อ.* ภายนอก.
พหิคต *ค.* ไปข้างนอก; อยู่ภายนอก.
พหิทฺธา *อ.* ดู **พหิ.**
พหินคร *นป.*นอกเมือง.
พหินิกฺขมน *นป.* การออกไปภายนอก.
พหิรา *อ.* ดู **พหิ.**
พหีกรณ *นป.* การกระทำไว้ในภายนอก.

พหุ *ค.* มาก, สมบูรณ์, ใหญ่โต.
พหุก ๑ *ป.* กุ้ง; ๒ *ค.* ดู **พหุ.**
พหุกรณีย *ค.* มีกิจที่จะต้องทำมาก, มีธุระมาก.
พหุการ *ค.* มีการกระทำมาก, มีธุระมาก; มีอุปการะมาก.
พหุการตฺต *นป.* ความมีการกระทำมาก; ความเป็นผู้มีอุปการะมาก.
พหุกิจฺจ *ค.* ดู **พหุกรณีย.**
พหุกฺขตฺตุ *อ.* หลายครั้ง.
พหุขาร *ป.* น้ำด่างชนิดหนึ่งทำจากผักเผาไฟ.
พหุชญฺญ *ค.* มีคนมาก, หมู่มาก.
พหุชน *ป.* คนจำนวนมาก.
พหุชาคร *ค.* ซึ่งตื่นอยู่โดยมาก.
พหุชาต *ค.* มีมาก, เกิดขึ้นมาก.
พหุฐาน *นป.* (การเห็น) การณ์ไกล, ความคิดรอบคอบ.
พหุต *ค.* ดู **พหุ.**
พหุตฺต *นป.* ความมากมายหลากหลาย
พหุธน *ค.* มีทรัพย์มาก.
พหุธา *อ.* โดยมาก, ส่วนมาก, หลายอย่าง.
พหุนทิก *ค.* (ชนบท) มีแม่น้ำมาก.
พหุปตฺต *ป.* บาตรมาก.
พหุปท, พหุปฺปท *ค.* มีเท้ามากหมายถึง ตะขาบ; มีการให้มาก.
พหุปฺผล *ค.* มีผลมาก.
พหุพฺพิหิ *ป.* ชื่อสมาสชนิดหนึ่งบัญญัติให้แปลว่า "มี..."
พหุภณฺฑ *ค.* มีภัณฑมาก, มีสิ่งของมาก.
พหุภาณิก ค. ผู้มีปกติพูดมาก.
พหุภาณิตา *อิต.* ความเป็นผู้พูดมาก.
พหุภาณี *ค.* ดู **พหุภาณิก.**
พหุภาว *ป.* ความมีมาก, ความร่ำรวย.
พหุเภท *ค.* ซึ่งมีประเภทต่าง ๆ, ซึ่งมีหลายประเภท.
พหุมจฺฉ *ค.* มีปลามาก.
พหุมต *ค.* ซึ่งมีผู้นับถือมาก, คนเคารพมาก.
พหุมนฺต *ค.* มีมนต์มาก, มีความคิดมาก, มีปัญญาดี.
พหุมล *ค.* มีมลทินมาก,มีเครื่องเศร้าหมองมาก.
พหุมาน *ป.*, **พหุมานน** *นป.* ความเคารพนับถือมาก.
พหุมานิต *ค.* อันเขานับถือแล้วมาก,มีหน้ามีตา.
พหุมาย *ค.* มีมายาคือเล่ห์กลมาก.
พหุล ๑ *ค.* มีมาก; ๒ *นป.* มากมาย, ล้น, ล้นเหลือ.
พหุลํ *อ.* อย่างมาก, บ่อย ๆ.
พหุลตา *อิต.*, **พหุลตฺต** *นป.* ความมีมาก.
พหุลา *อิต.* กระวานใหญ่.
พหุลาชีว *ค.* มีความเป็นอยู่อย่างหรูหรา ฟุ่มเฟือย.
พหุลีกต *ค.* (อันเขา) ทำมากแล้ว, ปฏิบัติเสมอ ๆ.
พหุลีกรณ, พหุลีกมฺม *นป.* การกระทำมาก, การกระทำอันเป็นไปติดต่อ.
พหุลีกโรติ *ก.* กระทำมาก, กระทำไปติดต่อ, กระทำบ่อย ๆ.
พหุลีการ *ป.* ดู **พหุลีกรณ.**
พหุวจน *นป.* พหูพจน์; คำที่กล่าวถึงสิ่งตั้งแต่ ๒ สิ่งขึ้นไป.
พหุวารก *ป.* มะกอก, มะปราง, มะคำไก่.

พหุวิฆาต *ค.* มีความผิดหวัง, มีความคับแค้น, มีทุกข์อย่างใหญ่หลวง.

พหุวิธ *ค.* มีอย่างต่าง ๆ, มีมากอย่าง.

พหุสงฺกปฺป *ค.*มีความดำริมาก,มีความคิดมาก.

พหุสจฺจ *นป.* ความเป็นผู้มีการศึกษามาก, ความเป็นผู้คงแก่เรียน.

พหุสุต, พหุสฺสุต, พหุสฺสุต, พหุสฺสุตก *ค.* พหูสุต, ผู้มีความรู้มาก, ผู้คงแก่เรียน, ผู้ได้ยินได้ฟังมาก, นักปราชญ์.

พหุโส *อ.* โดยมาก.

พหิส *ป.* ดู **พหิส.**

พากุจี *อิต.* กำยาน.

พาณ *ป.* ลูกศร, ลูกธนู, ลูกปืน.

พาหุณฺธิ *ป.* แล่งธนู, แล่งลูกศร.

พาธ *ป.* การเบียด, การเสียดสี, การกระทบ การยัดเยียด, การคับแคบ.

พาธก *ค.* ซึ่งเบียดกัน, ซึ่งเสียดกัน, ซึ่งยัดเยียด; ซึ่งคับแคบ.

พาธกตฺต *นป.* ความเป็นแห่งผู้เบียดเบียน.

พาธติ *ก.* เบียดเบียน, เสียดสี,ยัดเยียด.

พาธน *นป.*, **พาธา** *อิต.* ดู **พาธ.**

พาธิต *ค.* (อัน) ถูกเบียดเบียนแล้ว.

พาธี *ค.* ดู **พาธก.**

พาเธติ *ก.* ดู **พาธติ.**

พารส *ค.* สิบสอง.

พาราณสี *อิต.* ชื่อเมืองหลวงแห่งแคว้นกาสี.

พาราณเสยฺยก *ค.* แห่งเมืองพาราณสี, สิ่งที่ทำหรือมาจากเมืองพาราณสี.

พาล ๑ *ป.* ลูก, เด็ก; คนโง่, คนพาล; ผมหรือขน (เพี้ยนมาจาก วาล); ๒ *ค.* อ่อน, โง่, เขลา.

พาลก *ค.* เด็ก, เด็กหนุ่ม.

พาลกี *ค.* ผู้มีความโง่เขลา.

พาลตา *อิต.* ความเป็นแห่งบุคคลผู้โง่เขลา, ความโง่เขลา; ความเป็นเด็กอ่อน.

พาลสุริย *ป.* พระอาทิตย์ซึ่งมีแสงอ่อน ๆ, พระอาทิตย์ซึ่งเพิ่งขึ้นใหม่ ๆ.

พาลา *อิต.* เด็กหญิง.

พาลาตป *ป.* ดู **พาลสุริย.**

พาลิกา *อิต.* ดู **พาลา.**

พาลิสิก *ป.* นายพรานเบ็ด, ชาวประมง.

พาลฺย *นป.* ความเป็นเด็กอ่อน, ความเป็นผู้เยาว์วัย; ความเป็นผู้โง่เขลา.

พาวีสติ *อิต.* ยี่สิบสอง.

พาสุกี *ป.* พญางู, งูใหญ่.

พาหฏฺฐิ *นป.* กระดูกแขน.

พาหติ *ก.* กั้น, ป้องกัน.

พาหน *นป.* พาหนะ,เครื่องนำไป,เครื่องขับขี่.

พาหา *อิต.* แขน, เสา, ด้าม.

พาหาปรมฺปรา *อิต.*การคล้องแขนด้วยแขน, การควงแขนกัน.

พาหาพล *นป.* กำลังแขน.

พาหิก *ค.* ซึ่งมีในภายนอก, ซึ่งอยู่ข้างนอก.

พาหิต *ค.* อันเขากั้น, ซึ่งเขาป้องกัน.

พาหิตตฺต *นป.* การกั้น, การป้องกัน.

พาหิติกา *อิต.* เสื้อคลุม, เสื้อกันหนาว.

พาหิย *ค.* ดู พาหิก.

พาหิร *ค., นป.*ภายนอก, ข้างนอก, ต่างแดน.

พาหิรก *ค.* มีในภายนอก, คนภายนอก, คนนอกศาสนา.

พาหิรกกถา *อิต.* กถาอันมีในภายนอกศาสนา, การพูดถึงเรื่องภายนอกศาสนา, เรื่องหยาบโลน.

พาหิรกตป *ป.* ตบะภายนอก, การบำเพ็ญเพียรนอกศาสนา (พุทธ).

พาหิรกปพฺพชฺชา *อิต.* การบวชภายนอกพุทธศาสนา.

พาหิรติตฺถ *นป.* ลัทธิภายนอก, คำสอนนอกศาสนาพุทธ.

พาหิรตฺต *นป.* ความมีในภายนอก, ความเป็นแห่งบุคคลภายนอก.

พาหิรทาน *นป.* ทานภายนอก, ทานที่มอบให้แก่คนภายนอก (พุทธศาสนา).

พาหิรปพฺพชฺชา *อิต.* ดู **พาหิรกปพฺพชฺชา.**

พาหิรภณฺฑ *นป.* ทรัพย์สมบัติภายนอก, สิ่งของภายนอกกาย.

พาหิรมนฺต *นป.* มนต์ภายนอก (พุทธศาสนา), คาถาอาคม; คำสอนภายนอก (พุทธศาสนา).

พาหิรรกฺขา *อิต.* การป้องกัน, การรักษาโดยวิธีภายนอก.

พาหิรโลมี *ค.* มีขนในภายนอก.

พาหิรสมย *ป.* ลัทธิภายนอก (พุทธศาสนา).

พาหิรสุสาท *ค.* ผู้แสวงหาความสุขจากสิ่งภายนอก, ผู้ยินดีด้วยสิ่งภายนอก.

พาหิราภิมุข *ค.* ผู้มีหน้าเฉพาะต่อสิ่งที่มีในภายนอก, ผู้มุ่งหน้าสู่ภายนอก, ผู้มองไปข้างนอก.

พาหิราส *ค.* ผู้หวังในภายนอก, ผู้ปรารถนาสิ่งภายนอก.

พาหิริม *ค.* อันมีในภายนอก.

พาหุ *ป., อิต.* ดู **พาหา.**

พาหุช *ป.* กษัตริย์.

พาหุชญฺญ *ค.* อันเป็นของชนหมู่มาก, มีชนมาก.

พาหุมูล *นป.* โคนแขน, รักแร้.

พาหุมูลวิภูสน *นป.* ทองต้นแขน.

พาหุลิก *ค.* ซึ่งอาศัยอยู่ในที่อุดมสมบูรณ์.

พาหุลฺย, พาหุลฺล *นป.* ความอุดมสมบูรณ์, การเป็นอยู่อย่างฟุ่มเฟือย.

พาหุลฺลิก *ค.* ดู **พาหุลิก.**

พาหุสจฺจ *นป.* ดู **พหุสจฺจ.**

พาเหติ *ก.* นำไป, ให้เลื่อนไป.

พาหฺห *ค.* แข็งแรง, มั่นคง, มากมาย, หนักแน่น.

พาหฺหํ *อ.* อย่างแข็งแรง, อย่างมั่นคง, อย่างมากมาย, อย่างหนักแน่น.

พิทล *นป.* ถั่วเขียว; ไม้ไผ่, ระแนง.

พินฺทุ *นป.* หยาดน้ำ, จุดเล็ก ๆ, เล็กน้อย; เลขจำนวนสูง=หนึ่งมีศูนย์ตามหลัง ๔๙ ตัว.

พินฺทุตฺถนี *ค.* ผู้มีถันเต่งตึงเหมือนฟองน้ำ.

พินฺทุพินฺทุ *อ.* หยดติ๋ง ๆ, หยดลงทีละหยาด ๆ.

พินฺทุมตี *อิต.* ชื่อของหญิงนครโสเภณีคนหนึ่งในเมืองปาตลีบุตร สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช.

พินฺทุมตฺต *ค.* (น้ำ) มีประมาณหยาดหนึ่ง, เพียงหยาดเดียว.

พินฺทุมตฺตํ *อ.* เพียงหยาดเดียว.

พินฺทุสาร *ป.* ชื่อพระราชาแห่งประเทศอินเดีย องค์หนึ่งผู้เป็นพระชนกของพระเจ้าอโศกมหาราช.

พินฺทุสฺสร ๑ *ป.* เสียงกลมกล่อม, เสียงไพเราะ; ๒ *ค.* มีเสียงกลมกล่อม, มีเสียงไพเราะ.

พิมฺพ *นป.* รูป, รูปเปรียบ, รูปดวงอาทิตย์หรือดวงจันทร์, ลูกพิมพิกา, ลูกมะกล่ำหลวง, ตำลึง.

พิมฺพก *นป.* มะกล่ำหลวง, ตำลึง.

พิมฺพชาล *นป.* ต้นมะกล่ำหลวง, ต้นตำลึง.

พิมฺพา *อิต.* นางพระพิมพา,พระนางยโสธรา, ชื่อชายาของเจ้าชายสิทธัตถะ.

พิมฺพิ, พิมฺพิกา, พิมฺพี *อิต.* มะกล่ำหลวงตำลึง.

พิมฺพิชาล *นป.* ไม้มะกล่ำหลวง, ไม้มะกล่ำเครือเป็นที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้านามว่า **"ธัมมทัสสี"**.

พิมฺพุ *ป.* ต้นพลู.

พิมฺโพฏฺฐ *ค.* มีริมฝีปากแดงเหมือนผลตำลึงสุก.

พิมฺโพหน *นป.* หมอน, ฟูก.

พิล *นป.* ช่อง, โพรง, รู, ปล่อง, ส่วน.

พิลงฺค *ป.* น้ำส้ม, น้ำผักดอง.

พิลงฺคิก *ค.* ซึ่งอาศัยอยู่ในน้ำส้มหรือน้ำผักดอง.

พิลงฺคิลาฬิกา *อิต.* ภาชนะสำหรับใส่น้ำส้มหรือน้ำผักดอง.

พิลโส *อ.*โดยส่วน, โดยกอง; เล็กน้อย.

พิลาล *นป.* เกลือชนิดหนึ่งซึ่งทำกันใกล้ฝั่งทะเลโดยผึ่งแดดให้สุก.

พิลาสย *ค.* ซึ่งอาศัยอยู่ในรู, โพรงหรือถ้ำ.

พิลฺล *ป.* มะตูม.

พิสาล *ค.* ไพศาล, กว้างขวาง.

พิหาร, พิฬาล *ป.* แมว, เสือปลา.

พิหารนิสฺสกฺกน (มตฺต) *ค.* (ที่มีประมาณ) พอแมวลอดได้.

พิหารภสฺตา *อิต.* ถุงทำด้วยหนังแมว; เครื่องสูบลม.

พิฬาล *ป.*ดู **พิลาล.**

พิฬาลี *อิต.* แมวตัวเมีย, นางแมว; พืชที่มีหัวใต้ดินชนิดหนึ่ง, มันมือเสือ.

พิพิพิกา *อิต.* การพูดซุบซิบนินทาคนอื่น.

พีช *นป.* พืช, เมล็ดพืช, เชื้อสืบพันธุ์, น้ำกาม, ไข่ (เชื้อสืบพันธุ์ของหญิง),อวัยวะสืบพันธุ์; ธาตุ, เหตุ, เค้ามูล.

พีชก *ป.*หน่อ, ตาต้นไม้, เชื้อแถว, เด็กเล็ก ๆ.

พีชโกส *ป.* ฝักของพืช, เมล็ดพืช; ถุงอัณฑะ.

พีชคาม *ป.* พืชคาม, พืชที่เกิดแต่เมล็ด.

พีชชาต *นป.* ชนิดของพืช.

พีชติ *ก.* พัด, วี.

พีชน *นป.*, **พีชนี** *อิต.* การพัดวี.

พีชปูร *ป.* มะงั่ว.

พีชพีช *นป.* พืชที่เกิดจากการเพาะเมล็ด.

พีชผลกฎ *นป.* เกวียนสำหรับบรรทุกพืชผล.

พีชี *ค.* ผู้มีพืช; ใช้ในคำสมาสเช่น เอกพีชี= ผู้มีพืชคือการเกิดอีกครั้งเดียว.

พีโชทก *นป.* น้ำบนใบหญ้าหรือใบไม้; ฝนลูกเห็บ.

พีภจฺฉ *ค.* ทำให้แปลก, เห็นแจ้ง, น่ากลัว, น่าสยอดสยอง; เป็นชนิดหนึ่งแห่งนาฏยรสทั้งเก้า.

พีภจฺฉทสฺสน *นป.* การเห็นแจ้ง, การเห็นเป็นสิ่งน่าสยดสยองหรือน่ากลัว.

พีรณ *นป.* หญ้าชนิดหนึ่งซึ่งมีรากหอม.

พีรณตฺถมฺภ *ป.* กอหญ้ามีรากหอมชนิดที่กล่าวแล้ว.

พุชฺฌก *ค.* ฉลาด, มีปัญญา, รอบคอบ, รู้.

พุชฺฌติ *ก.* รู้, เข้าใจ, รับรู้, ตื่น.

พุชฺฌน *นป.* การรู้, การเข้าใจ, การรับรู้, การตื่น.

พุชฺฌนก *ค.* ผู้รู้, ผู้เข้าใจ, ผู้รับรู้, ผู้ตื่น.

พุชฺฌิตุ *ป.* ผู้รู้, ผู้เข้าใจ, ผู้รอบคอบ, ผู้ตื่น.

พุฑฺฒ *ค.* ผู้มีอายุ, ผู้เฒ่า ,ผู้แก่, ผู้เจริญโดยอายุ.

พุทฺธ ๑ *ป.* พระพุทธเจ้า; ผู้บรรลุอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ; ๒ *ค.* ผู้รู้, ผู้ตื่น, ผู้เบิกบานอย่างเต็มที่.

พุทฺธก *ค.* ผู้มีปัญญาน้อย (มักใช้ในรูปสมาส เช่นคำว่า ทุวงฺคุลพุทฺธก=ผู้มีปัญญาน้อยเพียงสองนิ้ว).

พุทฺธกร, พุทฺธการก *ค.* (ธรรม) ที่ทำให้เป็นพระพุทธเจ้า.

พุทฺธกาล *ป.* พุทธกาล; สมัยที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่.

พุทฺธกิจฺจ *นป.*กิจหรือหน้าที่ของพระพุทธเจ้า.

พุทฺธกุล *นป.* ตระกูลของพระพุทธเจ้า, พุทธสกุล.

พุทฺธโกลาหล *นป.* ความแตกตื่นอยากดูเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จมา.

พุทฺธเขตฺต *นป.* เขตของพระพุทธเจ้า, เขตที่อำนาจของพระพุทธเจ้าแผ่ไปถึง.

พุทฺธคต *ค.* (สติ) ที่เป็นไปในพระพุทธเจ้า, ที่น้อมไปในพระพุทธเจ้า.

พุทฺธคาถา *อิต.* พระดำรัสของพระพุทธเจ้าที่เป็นคำกวี.

พุทฺธคุณ *ป.* พระพุทธคุณ, พระคุณของพระพุทธเจ้า.

พุทฺธงฺกุร *ป.* หน่อเนื้อแห่งพุทธะ, ผู้ซึ่งจะเป็นพระพุทธเจ้าในกาลภายภาคหน้า.

พุทฺธจกฺขุ *นป.* จักษุของพระพุทธเจ้า.

พุทฺธญาณ *นป.* ญาณของพระพุทธเจ้า, ความรู้ที่กว้างขวางไม่มีขอบเขตจำกัด.

พุทฺธตา *อิต.* ความเป็นพระพุทธเจ้า, ความเป็นแห่งผู้รู้.

พุทฺธเตช *ป.* เดชของพระพุทธเจ้า, อำนาจของพระพุทธเจ้า.

พุทฺธตฺต *นป.* ดู **พุทฺธตา**.

พุทฺธธมฺม *ป.* ธรรมของพระพุทธเจ้า, คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า.

พุทฺธนฺตร *นป.* พุทธันดร; ระยะเวลาระหว่างพระพุทธเจ้าองค์หนึ่งกับอีกองค์หนึ่ง, ระยะเวลาช่วงที่ว่างจากศาสนาของพระพุทธเจ้า.

พุทฺธปญฺญตฺติ *อิต.* บัญญัติของพระพุทธเจ้า, ข้อกำหนดทางพระวินัย ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงวางไว้เป็นสิกขาบท.

พุทฺธปญฺห *ป.*ปัญหาที่เกี่ยวกับพระพุทธมนต์ ซึ่งพระสารีบุตรถามปริพพาชิกา ชื่อกุณฑลเกสี.

พุทฺธปสนฺน *ค.* ผู้เชื่อหรือเลื่อมใสในพระพุทธเจ้า.

พุทฺธปุตฺต *ป.* บุตรของพระพุทธเจ้า; อริยสาวก.
พุทฺธพล *นป.* กำลังของพระพุทธเจ้า.
พุทฺธพีชงฺกุร *ป.* ดู **พุทฺธงฺกุร.**
พุทฺธภาว *ป.* ดู **พุทฺธตา.**
พุทฺธภาสิต *ค.* อันพระพุทธเจ้าตรัสแล้ว.
พุทฺธภูมิ *อิต.* พุทธภูมิ, ขั้นแห่งความเป็นพระพุทธเจ้า.
พุทฺธมนฺต *นป.* พุทธมนต์, พระดำรัสอันแฝงไว้ด้วยความหมายอันลึกซึ้งของพระพุทธเจ้า.
พุทฺธมามก *ค.* ผู้ยอมรับนับถือพระพุทธศาสนา.
พุทฺธรกฺขิต *ค.* อันพระพุทธเจ้าคุ้มครอง, ซึ่งพระพุทธเจ้ารักษาแล้ว.
พุทฺธรสฺมิ *อิต.* รัศมีของพระพุทธเจ้า, แสงสว่างที่ออกจากพระกายของพระพุทธเจ้า มี ๖ สี.
พุทฺธรูป *นป.* รูปเปรียบของพระพุทธเจ้า.
พุทฺธลีลา *อิต.* ความสง่างามในการเคลื่อนไหวของพระพุทธเจ้า.
พุทฺธลีพฺหา *อิต.* ดู **พุทฺธลีลา.**
พุทฺธวจน *นป.* พระพุทธพจน์, พระดำรัสหรือคำสอนของพระพุทธเจ้า.
พุทฺธวิสย *ป.* วิสัยของพระพุทธเจ้า, อำนาจของพระพุทธเจ้า.
พุทฺธเวเนยฺย *ค.* ผู้อันพระพุทธเจ้าพอจะแนะนำให้ตรัสรู้ได้.
พุทฺธสาสน *ป.* พระพุทธศาสนา, คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า.
พุทฺธสุขุมาล *ป.*พระพุทธเจ้าผู้ละเอียดอ่อน, ผู้มีเชื้อชาติดี, ผู้ละเมียดละไม.
พุทฺธานุภาว *ป.* พุทธานุภาพ, อานุภาพของพระพุทธเจ้า.
พุทฺธานุสฺสติ *อิต.* สติอันเป็นไปในพระคุณของพระพุทธเจ้า, การระลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า.
พุทฺธารมฺมณ, พุทฺธาลมฺพน *ค.* มีพระพุทธเจ้าเป็นอารมณ์.
พุทฺธิ *อิต.* ความรู้.
พุทฺธิมนฺตุ *ค.* ผู้ฉลาด, ผู้มีความรู้, ผู้มีปัญญา.
พุทฺธิสมฺปนฺน *ค.* ผู้สมบูรณ์ด้วยปัญญา, มีปัญญา.
พุทฺธุปฺปฏฺฐาก *ค.* ผู้บำรุงพระพุทธเจ้า.
พุทฺธุปฺปฏฺฐาน *นป.* การบำรุงพระพุทธเจ้า.
พุทฺธุปฺปาท *ป.* การเกิดขึ้นแห่งพระพุทธเจ้า, การปรากฏขึ้นแห่งพระพุทธเจ้า.
พุธ *ป.* ผู้มีปัญญา, ผู้รู้, ผู้คงแก่เรียน; ดาวพระพุธ.
พุธวาร *ป.* วันพุธ, วันที่ ๔ แห่งสัปดาห์.
พุนฺท *ป.* รากไม้.
พุนฺทิ *ป.* ร่างกาย.
พุนฺทิกาพทฺธ *ป.* เตียงชนิดหนึ่งมีไม้แม่แคร่ต่อเนื่องเป็นอันเดียวกันกับขา.
พุพฺพุฬ,-ฬก *นป.* ฟองน้ำ, ต่อมน้ำ, โป่งน้ำ.
พุภุกฺขติ *ก.* ปรารถนาจะกิน, ต้องการจะกิน.
เพลุว *ป.* มะตูม, ต้นมะตูม.
เพลุวปกฺก *ป.* ผลมะตูมสุก.
เพลุวปณฺฑุ *ค.* (พิณ) ซึ่งมีสีเหลืองเหมือนผลมะตูมสุก.

เพลุวลฏฺชิ *ป.* ต้นมะตูมอ่อน.

เพลุวสลาฏก *นป.* มะตูมแก่,มะตูมที่ยังไม่สุก, มะตูมดิบ.

เพลฺล *ป.* ดู **เพลุว.**

โพชฺฌ *นป.*ความรู้,ความเข้าใจ,ธรรมเป็นเครื่องรู้.

โพชฺฌงฺค *นป.* องค์แห่งธรรมเป็นเครื่องตรัสรู้ มีสติเป็นต้น.

โพชฺฌงฺคโกสลฺล *นป.* ความเป็นผู้ฉลาดในโพชฌงค์.

โพชฺฌงฺคม *ป.* การดำเนินไปสู่ปัญญาหรือธรรมเป็นเครื่องตรัสรู้.

โพธ *ป.* การรู้, ปัญญา, ธรรมเครื่องตื่น.

โพธกร *ป.* คนนั่งยาม, คนผู้ปลุกให้ตื่น.

โพธงฺคม *ป.* ดู **โพชฺฌงฺคม.**

โพธน *นป.* ดู **โพธ.**

โพธนีย, โพธเนยฺย *ค.* ควรแก่การตรัสรู้, สามารถตรัสรู้ได้, พอสอนให้รู้ธรรมได้, พอปลุกให้ตื่นได้.

โพธิ *อิต.* ปัญญาเครื่องตรัสรู้, โพธิญาณ; ต้นไม้ชนิดหนึ่ง ชื่อโพธิ.

โพธิองฺคณ *นป.* บริเวณต้นโพธิ์, เนินโพธิ, ลานต้นโพธิ.

โพธิฏฺฐาน *นป.* ภาวะหรือฐานะแห่งการตรัสรู้.

โพธิปกฺขิก, โพธิปกฺขิย *ค.* (ธรรม) ซึ่งเป็นฝักฝ่ายแห่งการตรัสรู้, ซึ่งเป็นแนวทางแห่งการตรัสรู้.

โพธิปริปาก *ป.*, **โพธิปาจน** *นป.* ความแก่รอบแห่งปัญญาเป็นเครื่องตรัสรู้.

โพธิปาทป *ป.* ต้นโพธิ.

โพธิปูชา *อิต.* การบูชาต้นโพธิ.

โพธิมณฺฑ *ป.* โพธิมณฑล, สถานที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้.

โพธิมห *ป.* ดู **โพธิปูชา.**

โพธิมูล *นป.* โคนโพธิ.

โพธิรุกฺข *ป.* ดู **โพธิปาทป.**

โพธิสตฺต *ป.*พระโพธิสัตว์,ผู้จะต้องตรัสรู้ต่อไป.

โพธิสมฺภาร *ป.* โพธิสมภาร, บารมีธรรมอันเป็นต้นเหตุ ให้ได้ถึงโพธิญาณ.

โพเธติ *ก.* ปลุกให้ตื่น, ให้รู้สัจจ์.

โพเธตุ *ป.* ผู้ปลุกให้ตื่นจากกิเลส, ผู้ให้รู้สัจจ์.

โพนฺธิ *ป.* ร่างกาย, อัตภาพ.

พฺยคฺฆ *ป.* เสือโคร่ง.

พฺยคฺฆี *อิต.* มะอึก.

พฺยคฺฆีนส *ป.* เหยี่ยว.

พฺยญฺชน *นป.* ตัวหนังสือ, พยัญชนะ, เครื่องหมาย; กับข้าว.

พฺยตฺต *ค.* ผู้มีปัญญา, ผู้ฉลาด, ผู้คงแก่เรียน.

พฺยตฺตตา *อิต.* ความเป็นผู้ฉลาด,ผู้คงแก่เรียน.

พฺยปคต *ค.* จากไป, ไล่ไป, ดันถอยไป.

พฺยปฺปถ *ค.* ผู้มีความขวนขวาย, ผู้ขยัน, ผู้หมั่นเพียร.

พฺยมฺห *นป.* วิมาน.

พฺยวาย *ป.* เมถุน, การร่วมสังวาส; สภาวะที่เลวทราม, ความชั่ว, บาป.

พฺยสน *นป.* ความฉิบหาย, ความวอดวาย, ความโชคร้าย.

พฺยาธิ *ป.* พยาธิ, ความเจ็บป่วย, ความป่วยไข้.

พฺยาธิต *กิต.* อันโรคเบียดเบียนแล้ว.

พฺยาเธติ *ก.* ให้เบียดเบียน, ทำให้ลำบาก.

พฺยาปชฺฌ *นป.* การเบียดเบียน, การทำให้บุคคลอื่นเดือดร้อน.
พฺยาปนฺน *ค.* มีการเบียดเบียน.
พฺยาปาท *ป.* พยาบาท, ความมุ่งร้าย.
พฺยาปาทกวิตกฺก *ป.* พยาบาทวิตก, การตรึกถึงความพยาบาท.
พฺยาปาธ *ป.* การเบียดเบียน, ความชั่ว.
พฺยาปาเธติ *ก.* ทำร้าย, เบียดเบียน.
พฺยาพงฺคี *อิต.* ไม้สำหรับหาบคอน, คานหาบ, คานหาม.
พฺยาม ป. วาหนึ่ง.
พฺยามปฺปภา *อิต.* รัศมี ๑ วา ซึ่งซ่านออกจากพระกายของพระพุทธเจ้า.
พฺยารุทฺธ *ค.* ซึ่งถูกกั้น, ซึ่งถูกปิดแล้ว.
พฺยาวฏ *ค.* ซึ่งถูกปกปิด, ซึ่งประดับประดาแล้ว.
พฺยาสตฺต *ค.* ซึ่งติด, ซึ่งข้อง, ซึ่งเกาะเกี่ยว, ซึ่งพัวพันแล้ว.
พฺยาสตฺตมนส *ค.* มีใจข้องด้วยอารมณ์ต่างๆ.
พฺยูห, พฺยูห *ป.* กระบวน, พวก, หมู่.
พฺยูหติ *ก.* ยืนเป็นแถว (คล้ายแถวทหาร).
พฺรหตี *อิต.* มะแว้ง.
พฺรหนฺต *ค.* ใหญ่, โต, ยิ่งใหญ่, มหึมา, สูง.
พฺรหนฺตปุปฺผ *นป.* ดอกไม้ที่เบ่งบานเต็มที่.
พฺรหนฺตารณฺย *นป.* ป่าใหญ่.
พฺรหา *ค.* ใหญ่.
พฺรหฺม *ป.* พระพรหม.
พฺรหฺมกปฺป *ค.* เหมือนพรหม, คล้ายพรหม.
พฺรหฺมกาย *ป.* กายแห่งพรหม.
พฺรหฺมกายิก *ค.* ผู้นับเนื่องในพรหม,หมู่พรหม.
พฺรหฺมกิจฺจ *นป.* การงานของพรหม, การกระทำแห่งพรหม.
พฺรหฺมกิริย *ป.* นักแสดงพวกหนึ่ง.
พฺรหฺมจกฺก *นป.* พรหมจักร, จักรอันประเสริฐหมายถึงธรรม.
พฺรหฺมจริย *นป.* ความประพฤติประเสริฐ, การประพฤติอย่างพรหม.
พฺรหฺมจริยา *อิต.* การประพฤติพรหมจรรย์.
พฺรหฺมจารี *ค.* นักบวช(ชาย),ผู้ประพฤติพราหมณ์.
พฺรหฺมจินฺติต *ค.* อันพรหมคิดแล้ว.
พฺรหฺมชจฺจ *ค.* อันเกิดแต่พราหมณ์, อันนับเนื่องในตระกูลพราหมณ์.
พฺรหฺมชาล *นป.* ข่ายที่เลิศ, ข่ายที่ประเสริฐ.
พฺรหฺมญฺญ *นป.*, **พฺรหฺมญฺญตา** *อิต.* ความเป็นพรหมหรือพราหมณ์, ความเป็นผู้ประเสริฐ.
พฺรหฺมตฺตภาว *ป.* อัตภาพแห่งพรหม.
พฺรหฺมทณฺฑ *ป.* พรหมทัณฑ์, การลงโทษโดยไม่ให้ใครคบหาสมาคมด้วย.
พฺรหฺมทายาท *ป.* ทายาทแห่งพรหม, ผู้รับมรดกอันประเสริฐ.
พฺรหฺมเทยฺย *นป.* พรหมเทยย์, ของที่ได้รับพระราชทานจากพระราชา.
พฺรหฺมเทวตา *อิต.* เทวดาในสวรรค์ชั้นพรหม.
พฺรหฺมนิมนฺตนิก *ค.* ผู้เชื้อเชิญพรหม.
พฺรหฺมนิมฺมิต *ค.* อันพรหมเนรมิตรแล้ว, อันพรหมสร้างแล้ว.
พฺรหฺมปตฺต *ค.* ถึงภาวะแห่งพรหม, ถึงความเป็นผู้ประเสริฐ.

พฺรหฺมปรายน *ค.* มีพรหมโลกเป็นที่ไปในเบื้องหน้า, มีเหตุอันจะต้องเข้าถึงความเป็นพรหม.

พฺรหฺมปริสา *อิต.* บริษัทแห่งพรหม, บริวารแห่งพรหม, การประชุมแห่งพวกพรหมในพรหมโลก.

พฺรหฺมปาริสชฺช *ป.* พวกพรหมชั้นต่ำที่สุดในพรหมโลก.

พฺรหฺมปุโรหิต *ป.* พรหมปุโรหิต; พรหมพวกอาจารย์ หรือพระของมหาพรหม.

พฺรหฺมปฺโผฏน *นป.* การปรบมือแสดงความยินดีอันยิ่งใหญ่.

พฺรหฺมพนฺธุ *ป.* เหล่ากอแห่งพรหม, ผู้ซึ่งสืบเนื่องมาจากพรหม หมายถึงพราหมณ์.

พฺรหฺมภกฺข *ป.* อุดมคติ; อาหารทิพย์, อาหารของพวกพรหมบางพวก หมายถึงปีติ.

พฺรหฺมภวน *นป.* ภพแห่งพรหม.

พฺรหฺมภูต *ค.* อันประเสริฐ, เลิศ.

พฺรหฺมยาน *นป.* พรหมยาน,ยานอันประเสริฐ, ทางแห่งความดีอันประเสริฐ.

พฺรหฺมยานิย *ค.* ซึ่งนำไปสู่ความเป็นพรหม.

พฺรหฺมโลก *ป.* ดู **พฺรหฺมภวน.**

พฺรหฺมวาท *ป.* วาทะอันประเสริฐ, คำพูดอันประเสริฐ.

พฺรหฺมวิมาน *นป.* วิมานแห่งพรหม.

พฺรหฺมวิหาร *ป.* พรหมวิหาร, ธรรมเป็นเครื่องอยู่อันประเสริฐมี ๔ คือ เมตตา, กรุณา, มุทิตา, อุเบกขา.

พฺรหฺมเวฏน *นป.* ผ้าโพกศีรษะของพราหมณ์.

พฺรหฺมสม *ค.* เสมอด้วยพรหม, คล้ายพรหม.

พฺรหฺมสฺสร *ป.* เสียงเพียงดังเสียงแห่งพรหม; เสียงนุ่มนวลแจ่มใสไพเราะ.

พฺรหฺมุชุคตฺต *ค.* มีกายตรงเหมือนกายพรหม, มีท่าทางสง่างาม (ลักษณะอย่างหนึ่งในกายของมหาบุรุษ).

พฺรหฺมุโปสถ *ป.* อุโบสถอันประเสริฐ, การปฏิบัติธรรมในวันอุโบสถ.

พฺรหฺมุปปตฺติ *อิต.* การเกิดในสวรรค์ชั้นพรหม.

พฺราหฺมณตา *อิต.* ความเป็นพราหมณ์.

พฺราหฺมณ ๑ *ป.* พราหมณ์, วรรณะหนึ่งใน ๔ ของอินเดีย; ๒ *นป.* คุณสมบัติที่ทำให้เป็นพราหมณ์หรือผู้ประเสริฐ.

พฺราหฺมณกญฺญา *อิต.*หญิงสาวตระกูลพราหมณ์.

พฺราหฺมณกุมาร *ป.* เด็กชายตระกูลพราหมณ์.

พฺราหฺมณกุมาริกา *อิต.* เด็กหญิงตระกูลพราหมณ์.

พฺราหฺมณกุล *นป.* ตระกูลพราหมณ์.

พฺราหฺมณคหปติก *ป.* พราหมณ์ผู้ครองเรือน.

พฺราหฺมณคาม *ป.* บ้านของพราหมณ์.

พฺราหฺมณธมฺม *ป.* ธรรมแห่งพราหมณ์, หน้าที่ของพราหมณ์, กฎของพวกพราหมณ์.

พฺราหฺมณปุตฺต *ป.* ลูกของพราหมณ์.

พฺราหฺมณโภชน *นป.* อาหารของพวกพราหมณ์, การให้อาหารแก่พราหมณ์.

พฺราหฺมณมาณว *ป.* เด็กหนุ่มพราหมณ์, พราหมณ์หนุ่ม.

พฺราหฺมณรูป *นป.* รูปแห่งพราหมณ์.

พฺราหฺมณวฑฺฒกี *ป.* ช่างไม้พราหมณ์, พราหณ์ผู้เป็นช่างไม้.
พฺราหฺมณวณฺณี *ค.* มีวรรณพราหมณ์.
พฺราหฺมณวาจนก *นป.* การบอกคัมภีร์พระเวทโดยพราหมณ์, หอสวดมนต์ของพราหมณ์.
พฺราหฺมณวาฏก,-วาทก *ป.* ลัทธิพราหมณ์, คำสอนของพราหมณ์.
พฺราหฺมณวาณิช *ป.* พราหมณ์ผู้เป็นพ่อค้า.
พฺราหฺมณเวส *ป.* เพศแห่งพราหมณ์.
พฺราหฺมณสจฺจ *นป.* ความจริงอันประเสริฐ.
พฺราหฺมณี *อิต.* พราหมณ์ผู้หญิง, นางพราหมณ์.
พฺรูติ, พฺรูเมติ *ก.* พูด, กล่าว.
พฺรูหน *นป.* การเจริญ, การพอกพูนขึ้น.
พฺรูเหติ *ก.* พอกพูน, เจริญขึ้น.
พฺรูเหตุ *ป.* ผู้เจริญ, ผู้พอกพูน.

ภ

ภกฺข *นป.* อาหาร, เหยื่อ.
ภกฺขก *ค.* คนตะกละ.
ภกฺขติ *ก.* กิน, เลี้ยง.
ภกฺขน *นป.* การกิน.
ภกฺเขติ *ก.* ดู **ภกฺขติ**.
ภค *นป.* โชค, ส่วน, อวัยวะหญิง.
ภคนฺทลา *อิต.* โรคริดสีดวง.
ภควนฺตุ *ค.* ผู้มีโชค.
ภคินี *อิต.* พี่น้องหญิง, น้องหญิง.
ภคุ *ป.* ชื่อฤษี.
ภคฺค *กิต.* หักแล้ว.
ภงฺค *ป.* การหัก, การทำลาย.
ภงฺคกฺขณ *ป.* ขณะหรือเวลาที่สลายไป.
ภงฺคานุปสฺสนา *อิต.* ปัญญาพิจารณาการแตกทำลาย.
ภจฺจ *ป.* การเลี้ยงดู.
ภชติ *ก.* คบ, ส้องเสพ, สมาคม, คบหา.
ภชฺชติ *ก.* ปิ้ง, ย่าง.
ภญฺชก *ค.* ผู้หัก, ผู้ทำลาย.
ภญฺชติ *ก.* หัก, ทำลาย.
ภญฺชน *นป.* การหัก, การทำลาย.
ภฏ *ป.* ทหาร, ตำรวจ.
ภฏเสนา *อิต.* ทหารราบ.
ภฏฺฐ *กิต.* พลัดแล้ว, หล่นแล้ว, กำจัดแล้ว.
ภณติ *ก.* กล่าว, สวด.
ภณิต *กิต.* กล่าวแล้ว, สวดแล้ว.
ภเณ *อ.* แน่ะพนาย ใช้เรียกคนที่ต่ำกว่า.
ภณฺฑ,-ฑก *นป.* สิ่งของ, สินค้า.
ภณฺฑติ *ก.* ทะเลาะ, ก่อการวิวาท.
ภณฺฑน *นป.* การทะเลาะ, ข้อพิพาท.
ภณฺฑาคาร *ป., นป.* โรงเก็บสินค้า, ร้านค้า.
ภณฺฑาคาริก *ป.* ผู้ดูแลสินค้า, ผู้รักษาห้องเก็บของใช้.
ภณฺฑิก *ป.* คนมีสินค้า, ห่อสินค้า.
ภณฺฑิกา *อิต.* ห่อของ.
ภณฺฑิล *นป.* ไม้ซีก.
ภณฺฑุ *ป.* คนหัวโล้น.
ภณฺฑุกมฺม *นป.* การโกนหัว.
ภต *กิต.* อันเขาเลี้ยงแล้ว, ลูกจ้าง.
ภตก *ป.* คนรับจ้าง, กรรมกร.
ภติ *อิต.* ค่าจ้าง, บำเหน็จ.
ภตฺต *นป.* ข้าวสุก, อาหาร.

ภตฺตการ *ป.* คนทำอาหาร, พ่อครัว.
ภตฺตกิจฺจ *นป.* การกินอาหาร.
ภตฺตคฺค *นป.* ห้องอาหาร, โรงอาหาร.
ภตฺตปุฏ *นป.* ห่อข้าว.
ภตฺตวิสฺสคฺค *ป.* การแจกจ่ายอาหาร.
ภตฺตเวตน *นป.* อาหารและค่าจ้าง.
ภตฺตเวลา *อิต.* เวลาอาหาร.
ภตฺติ *อิต.* การคบหา, การจงรักภักดี, การเชื่อถือ, การติดตาม; การจำแนก.
ภตฺตุ *ป.* ผู้เลี้ยง, สามี.
ภทนฺต, ภทฺทนฺต *ค.* ท่านผู้เจริญ, พระผู้เป็นเจ้า, พระคุณเจ้า (ใช้สำหรับพระสงฆ์).
ภทฺท *ค.* เจริญ, ดี, สง่างาม.
ภทฺทก *นป.* โชค, ของดี.
ภทฺทกปฺป *ป.* กัลปเจริญ.
ภทฺทกุมฺภ *ป.* ตุ่มน้ำเต็ม.
ภทฺททารุ *ป.* ไม้เทพทาโร.
ภทฺทปท *นป.* ชื่อเดือน ๑๐.
ภทฺทปีฐ *นป.* แท่นประทับ, เก้าอี้หวาย.
ภทฺทมุข *ค.* มีหน้างาม.
ภทฺทมุตฺต *นป.* กระเม็ง, หญ้าปากกา.
ภทฺทยุค *นป.* สมัยเจริญ.
ภทฺทา, ภทฺทิกา *อิต.* หญิงที่มีความเจริญดี.
ภทฺเท *อ.* แน่ะ, ดูกร, ข้าแต่นางผู้เจริญ.
ภทฺร *ค.* ดู **ภทฺท**.
ภนฺต *กิต.* หมุนแล้ว.
ภนฺเต *อ.* ข้าแต่ท่านผู้เจริญใช้เรียกพระผู้ใหญ่.
ภพฺพ *ค.* ควรมี, ควรเป็น.
ภพฺพตา *อิต.* ความสามารถ, ความเหมาะสม.
ภม *ป.* การหมุนเวียน, กระแสน้ำวน, การกลึง.
ภมการ *ป.* ผู้ทำการกลึง, ช่างกลึง.
ภมติ *ก.* หมุน, กลึง.
ภมร *ป.* แมลงภู่, ตัวต่อ.
ภมริกา *-อิต.* ลูกข่าง.
ภมู, ภมุกา *อิต.* คิ้ว.
ภย *นป.* ความกลัว, ภัย.
ภยงฺกร *ค.* น่ากลัว, น่าหวาดเสียว, ดุร้าย.
ภยทสฺสาวี,-ทสฺสี *ค.* ผู้เห็นภัย.
ภยานก *ค.* น่ากลัว.
ภร *ค.* ซึ่งต้องแบกไว้, ซึ่งเป็นภาระ.
ภรณ *นป.* การเลี้ยง, การแบกหาม.
ภรณี *อิต.* ชื่อดาวฤกษ์.
ภรติ *ก.* เลี้ยงดู, รักษาไว้, แบกหาม.
ภริยา *อิต.* ภรรยา,
ภลฺลาตก *ป.* ไม้รกฟ้า.
ภว *ป.* ความเป็น, ความเจริญ, ความเกิด; ภพ.
ภวคฺค *ป.* ภพชั้นสูง หรือพรหมชั้นสูง.
ภวงฺค *นป.* องค์แห่งภพ, ความเป็นอยู่โดยไม่รู้สึกตัว.
ภวตณฺหา *อิต.* ความอยากเป็น, ความอยากเกิด.
ภวติ *ก.* มี, เป็น, เกิด.
ภวน *นป.* ความเกิด, ที่อาศัย.
ภวเนตฺติ *อิต.* การนำไปสู่ภพ.
ภวนฺตคู *ค.* ถึงที่สุดแห่งภพ, ไม่เกิดอีก.
ภสฺตา *อิต.* เครื่องสูบลม, ถุงหนัง.
ภสฺม *นป.* ธุลี, เถ้า.
ภสฺส *นป.* การพูดไร้ประโยชน์.

ภสุสติ *ก.* พัง, หล่น, ตก, โฉบลง.
ภสุสร *ค.* สว่าง, ส่องแสง, เป็นแสงสุกใส, รุ่งโรจน์.
ภสุสารามตา *อิต.* ความพอใจในการพูดเหลวไหล.
ภา *อิต.* แสงสว่าง, รัศมี.
ภากร *ป.* ผู้ทำรัศมี, พระอาทิตย์.
ภากุฏิก *ค.* ขมวดคิ้ว, หน้าสยิ้ว.
ภาค *ป.* ส่วน, ข้าง, ฝ่าย.
ภาคเธยฺย *นป.* ส่วนอันเขาทรงไว้.
ภาคโส *อ.* โดยส่วน.
ภาคินี *อิต.* หญิงมีส่วน.
ภาคิเนยฺย *ป.* เหล่ากอพี่น้องหญิง, หลาน คือ ลูกสาวพี่สาว หรือน้องสาว.
ภาคิเนยฺยา *อิต.* ลูกสาวของพี่น้องหญิง, หลานสาว.
ภาคี *ค.* ผู้มีส่วน.
ภาคีรถี *อิต.* แม่น้ำคงคา.
ภาคฺย *นป.* ความเป็นผู้มีโชค, ลาภ.
ภาชก *ป.* ผู้แบ่ง, ผู้แจก.
ภาชน *นป.* การแบ่ง, การแจก, เครื่องใช้สำหรับใส่ของเช่น ชาม, ถ้วย, ถาด, จาน เป็นต้น.
ภาชนวิกติ *อิต.* ภาชนะชนิดต่าง ๆ.
ภาเชติ *ก.* แบ่ง, แจก, จำแนก.
ภาณก *ค.* ผู้กล่าว, ผู้สวด.
ภาณวาร *ป.* ข้อธรรมที่จัดไว้สำหรับสวด, หมวดหนึ่งมี ๘,๐๐๐ อักษร.
ภาณี *ค.* ผู้สวด, ผู้กล่าว, คนช่างพูด.
ภาติ *ก.* ส่องแสง.
ภาติก, ภาตุ *ป.* พี่ชาย, น้องชาย.
ภานุ *ป.* แสงสว่าง, พระอาทิตย์.
ภายติ *ก.* กลัว.
ภาร *ป.* ของหนัก, ธุระที่หนัก, การงานที่หนัก.
ภารตี *อิต.* ถ้อยคำ, คำพูด, ภาษา.
ภารนิกฺเขปน *นป.* การวางของหนัก, การวางธุระ.
ภารโมจน *นป.* การเปลื้องภาระ.
ภารวาห *ป.* การแบกภาระ, การนำไปซึ่งภาระ.
ภารหาร *ป.* ผู้แบกภาระ, ผู้นำไปซึ่งภาระ.
ภาริก *ค.* หนัก, เต็มไปด้วยภาระ.
ภาริย *ค.* หนัก, เพียบ, อาการหนัก.
ภาว *ป.* ความเป็น, ความปรากฏ.
ภาวนา *อิต.* การทำให้มี, การทำให้เป็น, การทำให้เกิด.
ภาวนานุโยค *ป.* การตามประกอบภาวนา.
ภาวนามย *ค.* ภาวนามัย, อันสำเร็จด้วยภาวนา, สำเร็จด้วยการให้มี, สำเร็จด้วยการให้เป็น, สำเร็จด้วยการให้เกิด.
ภาวนาวิธาน *นป.* การเจริญวิปัสสนา.
ภาวนีย *กิต.* ควรทำให้มี, ควรทำให้เป็น, ควรทำให้เกิด, น่าเจริญ, น่ายกย่อง.
ภาวิต *กิต.* เจริญแล้ว , อบรมแล้ว.
ภาวี *ค., ป.* ซึ่งมี, ซึ่งเป็น, ความมี, ความเป็น.
ภาเวติ *ก.* เจริญ, ทำให้เกิด.
ภาสติ *ก.* กล่าว, ส่องแสง.
ภาสน *นป.* การกล่าว, การพูด.
ภาสปกฺขี *ป.* นกแซงแซว, นกกระไน.
ภาสา *อิต.* ภาษา, คำพูด.
ภาสิต *กิต.* กล่าวแล้ว, คำพูดที่มีคติ.
ภาสุร *ค.* สว่าง, มีแสงพราวแพรว.

ภิกฺขก *ป.* ผู้ขอ.
ภิกฺขติ *ก.* ขอ.
ภิกฺขน *นป.* การขอ.
ภิกฺขา *อิต.* อาหาร, ของให้ทาน.
ภิกฺขาจริยา *อิต.* การเที่ยวขออาหาร.
ภิกฺขาจาร *ป.* การเที่ยวขอ.
ภิกฺขาหาร *ป.* อาหารที่ได้มาจากการขอ.
ภิกฺขุ *ป.* ผู้ขอ, ภิกษุ.
ภิกฺขุนี *อิต.* ภิกษุณี.
ภิกฺขุภาว *ป.* ความเป็นภิกษุ.
ภิงฺก *ป.* ช้างรุ่น, ช้างอ่อน, ช้างหนุ่ม.
ภิงฺการ, ภิงฺคาร *ป.* เต้าน้ำ, เหยือกน้ำ.
ภิชฺชติ *ก.* แตก, ทำลาย.
ภิชฺชน *นป.* การแตก, การทำลาย.
ภิตฺติ *อิต.* ฝาเรือน, ฝา.
ภิตฺติปาท *ป.* เชิงฝา.
ภินฺทติ *ก.* แตก, ทำลาย.
ภินฺทิวาพ *ป.* หอก.
ภินฺน *กิต.* แตกแล้ว, ทำลายแล้ว.
ภินฺนตฺต, ภินฺนภาว *นป., ป.* สภาพที่แตก, สภาพที่ทำลาย.
ภินฺนปฏ *นป.* ผ้าขี้ริ้ว, ผ้าขาด.
ภินฺนปริยาท *ค.* ซึ่งสุดเขต.
ภินฺนสีล *ค.* ผู้มีศีลขาด, คนศีลขาด.
ภิยฺโย, ภิยฺโยโส *อ.* โดยยิ่ง.
ภิส *นป.* เหง้าบัว.
ภิสกฺก *ป.* แพทย์, หมอยา.
ภิสปุปฺผ *นป.* ดอกบัว.
ภิสมุฬาล *นป.* รากบัว, เหง้าบัว.
ภิสิ *อิต.* เบาะ, ฟูก, หมอนข้าง.
ภิสินี *อิต.* สระบัว.
ภิสีล *ค.* ขลาด.
ภีสน *นป.* ความกลัว, ความขลาด.
ภีต *กิต.* กลัวแล้ว.
ภีติ *อิต.* ความกลัว.
ภีม, ภีสน *ค.* น่ากลัว.
ภีรุ, ภีรุก *ค.* ขลาด, น่ากลัว.
ภุกฺกรณ *นป.* การเห่า, การหอน.
ภุงฺกโรติ *ก.* เห่า, หอน.
ภุช *ป.* ขนด, งวงช้าง.
ภุชค *ป.* ผู้ไปด้วยขนด, งู, นาค.
ภุชปตฺต *ป.* ต้นไม้ชนิดหนึ่ง ชื่อ ภุชะ.
ภุชสิร *ป.* บ่า, ไหล่.
ภุชิสฺส *ป.* คนอิสระ, ไม่ใช่ทาส.
ภุญฺชก *ป.* ผู้กิน.
ภุญฺชติ *ก.* กิน.
ภุญฺชน *นป.* การกิน.
ภุญฺชนปตฺต *ป.* จาน, ถาด.
ภุตฺต *กิต.* กินแล้ว.
ภุตฺตเสสก *ป.* อาหารเป็นเดน.
ภุมฺม *ค.* วันอังคาร, มีพื้น.
ภุมฺมฏฺฐ *ค.* ผู้อยู่บนพื้นดิน.
ภุมฺมตฺถรณ *นป.*การปูบนพื้นดิน, เสื่อ, พรม.
ภุวน *นป.* ภพ, โลก.
ภุส *นป.* ข้าวลีบ, แกลบ.
ภุสํ *ก.วิ.* โดยยิ่ง, บ่อย ๆ.
ภุสฺสติ *ก.* เห่า.
ภู *อิต.* แผ่นดิน, โลก.
ภูต ๑ *ป.* ผีจำพวกหนึ่ง; ๒ *กิต.* เป็นแล้ว, เกิดแล้ว, เจริญแล้ว.

ภูตกาย *ป.* ร่างกายที่เป็นแล้ว, ร่างกาย.
ภูตคาม *ป.* ไม้ที่งอกแล้ว, ผักหญ้า.
ภูตคาห *ป.* ที่อยู่ของปีศาจ.
ภูตตฺต *นป.* ความบังเกิดขึ้น.
ภูตธรา *อิต.* แผ่นดิน.
ภูตวาที *ป.* ผู้พูดจริง.
ภูตเวชฺช *ป.* หมอผี.
ภูติ *อิต.*, **ภูติก** *นป.* ความรุ่งเรือง, ความมั่นคง.
ภูติณ, ภูติณก *นป.* ตะไคร้.
ภูธร *ป.* ผู้ทรงไว้ซึ่งแผ่นดิน, พระเจ้าแผ่นดิน, ภูเขา.
ภูนาถ *ป.* พระเจ้าแผ่นดิน.
ภูปาล *ป.* ผู้รักษาแผ่นดิน, พระเจ้าแผ่นดิน.
ภูมิ *อิต.* แผ่นดิน, พื้น, ชั้น.
ภูมิกมฺปา *อิต.* แผ่นดินไหว.
ภูมิคต *ค.* ตั้งอยู่บนพื้นดิน.
ภูมิตล *นป.* พื้นดิน.
ภูมิปฺปเทส *ป.* ภูมิภาค, ส่วนแห่งภาคพื้น.
ภูมิป *ป.* ดู **ภูนาถ.**
ภูริ *อิต.* ปัญญา, ความฉลาด, แผ่นดิน.
ภูริปญฺญ *ค.* มีปัญญามาก, ฉลาดยิ่ง.
ภูรี *อิต.* แผ่นดิน.
ภูสน *นป.* การตกแต่ง, การประดับ.
ภูสา *อิต.* เครื่องนุ่งห่ม, เครื่องประดับ, ผ้า.
ภูสิต *กิต.* ประดับแล้ว, ตกแต่งแล้ว.
เภก *ป.* กบ.
เภชฺช *ค.* เปราะ, กะเทาะ, แตก.
เภณฺฑิวาล *ป.* หอกซัด.
เภณฺฑุ, เภณฺฑุก *ป.* ลูกกลม ๆสำหรับเล่น.
เภตฺตุ *ป.* ผู้ทุบ, ผู้ตัด, ผู้ทำลาย.
เภท *ป.* การแบ่ง,การแตก,การทำลาย, ส่วน.
เภทก *ค.* ผู้ทำลาย.
เภทกร *ค.* ผู้แยก, ผู้แบ่ง.
เภทน *นป.* การทำลาย, การแบ่ง, การแยก.
เภทนก *ค.* น่าทำลาย, ควรทำลาย, น่าแตก.
เภเทติ *ก.* ทำลาย, แบ่ง, แยก, แตก.
เภรณฺฑ *ป.* หมาจิ้งจอก, หมาใน.
เภรณฺฑก *นป.* เสียงร้องของหมาจิ้งจอก.
เภรว ๑ *ค.* ซึ่งน่ากลัว;
๒ *นป.* ความขลาด, ความกลัว.
เภริ *อิต.* กลอง.
เภริจารณ *นป.* การตีกลองร้องป่าวประกาศ.
เภริตล *นป.* หน้ากลอง.
เภริวาทก *ป.* คนตีกลอง.
เภสช, เภสชฺช *นป.* ยาแก้โรค.
เภสชฺชกปาล *นป.* หม้อยา, ขันยา.
เภสม *นป.* ภัยที่น่ากลัว.
โภ *อ.* ท่านผู้เจริญ.
โภค *ป.* การใช้สอย, เครื่องใช้, สมบัติ, โภคะ.
โภคกุฆนฺธ *ป.* กองสมบัติ.
โภคคาม *ป.* บ้านส่วย.
โภคมท *ป.* ความเมาในสมบัติ.
โภควนฺตุ *ค.* ผู้มีสมบัติ, ผู้มีทรัพย์, ผู้มีโภคะ.
โภคินี *อิต.* พระสนม.
โภคี *ป.* งู, นาค, คนมีทรัพย์.
โภคุด *ค.* น่าสนุกสนาน, ควรเพื่อเก็บไว้.
โภชก *ค.* ผู้เลี้ยง,ผู้ป้อน, ผู้รวบรวมผลประโยชน์.
โภชน *นป.* การบริโภค, อาหาร.

โภชนีย *ค.* ของควรบริโภค.
โภเชติ *ก.* เลี้ยง, ป้อน.
โภชฺช *นป.* ของควรบริโภค.
โภติ *อ.* แน่ะนางผู้เจริญ, แม่จ๋าเริญ.
โภตฺตพฺพ *นป* .ดู **โภชฺช.**
โภวาที *ป.* ผู้มักกล่าวว่าเป็นผู้เจริญ, ได้แก่พราหมณ์.

ม

มกจิ *ป.* ป่าน, ปอ.
มกจิวาก *นป.* เส้นปอ, มัดปอ.
มกจิวตฺถ *นป.* ผ้าใบ.
มกร *ป.* มังกร.
มกรทนฺตก *ป.* รูปเป็นฟันปลา.
มกรนฺท *ป.* น้ำหวานของดอกไม้.
มกส *ป.* ยุง, ริ้น.
มกุฏ *ป.* มงกุฎ, ยอด.
มกุล ๑ *นป.* ช่อ, กลุ่ม; พวง; ๒ *ค.* ตูม.
มกุลกฏ *ป.* ลิง.
มกุลกฏก *ป.* แมงมุม.
มกุลกฏกสุตฺต *นป.* ใยแมงมุม.
มกฺข *ป.* ความลบหลู่.
มกฺขณ *นป.* การทา; การเจิม.
มกฺขิกา *อิต.* แมลงวัน.
มกฺขิต *อิต.* ทาแล้ว, เจิมแล้ว.
มกฺขี *ป.* ผู้มีความลบหลู่.
มกฺเขติ *ก.* ทา, เจิม, ถู, เช็ด.
มค *ป.* แสวงหา, ค้นหา.
มคธ *ป.* ชื่อแคว้นในอินเดียครั้งพุทธกาล บัดนี้เรียกพิหาร.
มคฺค *ป.* ทาง.
มคฺคกิลนฺต *กิต.*เหน็ดเหนื่อยในการเดินทาง.
มคฺคกุขายี *ค.* ผู้บอกทาง.
มคฺคติ *ก.* แสวงหา, ค้นหา.
มคฺคทูสี *ป.* โจรปล้นกลางทาง.
มคฺคเทสก *ค.* ผู้ชี้ทาง.
มคฺคน *ป.* การแสวงหา, การค้นหา.
มคฺคมูฬฺห *ป.* คนหลงทาง.
มคฺคิก *ค.* ผู้เดินทาง, ผู้เกิดกลางทาง.
มคฺคุทฺเทสก. *ค.* ผู้นำทาง, ผู้บอกทาง.
มฆ *ป.*, **มฆา** *อิต.* ชื่อดาวฤกษ์.
มฆวา, มฆวนฺตุ *ค.* พระอินทร์.
มงฺกุ *ค.* เก้อ, ด้าน.
มงฺกุภาว *ก.* ความเป็นผู้เก้อ.
มงฺกุภูต *กิต.* เก้อแล้ว.
มงฺคล *นป.* มงคล, โชคดี, สิ่งที่นำมาซึ่งความสุขความเจริญ.
มงฺคลทิวส *ป., นป.* วันดี.
มงฺคลสุปิน *นป., ป.* การหลับเป็นมงคล, ฝันดี.
มจฺจ *ป.* คน.
มจฺจุ *ป.* ความตาย.
มจฺจุเธยฺย *ป.* บ่วงแห่งความตาย.
มจฺจุปรายน *ค.*, **มจฺจุปเรต** *กิต.* มีความตายเป็นที่ไปในเบื้องหน้า.
มจฺจุปาส *ป.* บ่วงแห่งความตาย.
มจฺจุมุข *นป.* ปากแห่งความตาย.
มจฺจุราช เจ้าแห่งความตาย.
มจฺจุวส *ป.* อำนาจแห่งความตาย.
มจฺฉ *ป.* ปลา.
มจฺฉณฺฑ *ป.* ไข่ปลา.
มจฺฉณฺฑี *อิต.* น้ำอ้อย.

มจฺฉมำส *นป.* ปลาและเนื้อ.
มจฺฉพนฺธ *ป.* ชาวประมง.
มจฺฉร, มจฺฉริย *นป.* ความตระหนี่.
มจฺฉรายติ *ก.* เห็นแก่ตัว, ตระหนี่.
มจฺฉรี *ป.* คนตระหนี่.
มจฺฉิก *ป.* คนขายปลา, คนจับปลา.
มจฺเฉร *นป.* ดู **มจฺฉร.**
มชฺช *นป.* น้ำเมา.
มชฺชติ *ก.* เมา, มัวเมา, เซ็ด, กวาด.
มชฺชน *นป.*, **มชฺชนา** *อิต.*การเซ็ด, การกวาด.
มชฺชป *ป.* ผู้ดื่มน้ำเมา.
มชฺชปาน *นป.* การดื่มน้ำเมา.
มชฺชวิกฺกยี *ป.* คนขายน้ำเมา.
มชฺชาร *ป.*,**-ชารี** *อิต.* แมว.
มชฺฌ *ป.* ท่ามกลาง, เอว.
มชฺฌฏฺฐ, มชฺฌตฺต *ค.* กลาง ๆ, ตามธรรมชาติ, ยุติธรรม.
มชฺฌณฺห *ป.* เที่ยงวัน, กลางวัน.
มชฺฌตฺตตา *อิต.* ความเป็นกลาง, ความยุติธรรม, ความวางเฉย.
มชฺฌเทส *ป.* มัธยมประเทศ, ประเทศที่ตั้งอยู่กลาง.
มชฺฌนฺติก *ป.* เที่ยงวัน.
มชฺฌิม *ค.* มีในท่ามกลาง.
มชฺฌิมนิกาย *ป.* ชื่อนิกายที่สองของพระสุตตันตปิฎก.
มชฺฌิมปุริส *ป.* บุรุษปานกลางคือสันทัดคน.
มชฺฌิมยาม *ป.* เที่ยงคืน.
มชฺฌิมวย *ป.* วัยกลาง.
มชฺฌิมา *อิต.* นิ้วกลาง.
มญฺจ *ป.* เตียง.
มญฺจก *ป.* เตียงน้อย, บัลลังก์.
มญฺจปรายณ *ค.* ซึ่งอยู่ประจำที่เตียง.
มญฺจาธาร *ป.* ขาเตียง.
มญฺชร *ป.* เครื่องประดับเท้า.
มญฺชรี *อิต.* ช่อ, พวง.
มญฺชิฏฺฐ, มญฺเชฏฺฐ *ค.* แดง.
มญฺชุ *ค.* เสน่ห์, สวยงาม, ไพเราะ.
มญฺชุภาณก *ค.* ผู้สวดไพเราะ.
มญฺชุสฺสร *ค.* เสียงไพเราะ.
มญฺชูสก *ป.* ต้นไม้สวรรค์.
มญฺชูสา *อิต.* หีบ, กระเช้า, ตะกร้า.
มญฺเชฏฺฐี *อิต.* ต้นฝาง.
มญฺญติ *ก.* สำคัญหมาย, รู้.
มญฺญนา *อิต.* ความคิดคำนึง, ความสำคัญ.
มญฺเญ *อ.* เข้าใจว่า, นึกว่า, เห็นจะ.
มฏฺฏ *ค.* เกลี้ยง.
มฏฺฏสาฏก *นป.*ผ้าเนื้อละเอียด,ผ้าเนื้อเกลี้ยง.
มฏฺฐ *ค.* ดู **มฏฺฏ.**
มณิ *ป.* แก้วมณี.
มณิก *นป.* อ่าง, ไห, ขวด.
มณิการ *ป.* ช่างแก้วมณี.
มณิกุณฺฑล *นป.* ต่างหูเพชร, ต่างหูแก้วมณี.
มณิกฺขนฺธ *ป.* แท่งแก้วมณี, กองแก้วมณี.
มณิปลฺลงฺก *ป.* บัลลังก์แก้วมณี.
มณิพนฺธ *ป.* ข้อมือ.
มณิมย *ป.* ทำด้วยแก้วมณี.
มณิรตน *นป.* แก้วมณี, แก้วมีค่ามาก.
มณิวณฺณ *ค.* มีสีเหมือนแก้วมณี.
มณิสปฺป *ป.* งูเขียว.

มณฺฑ ๑ *ป.* ฟอง, กาก, ขี้ตะกอน, สุรา;
๒ *ค.* ใสมาก, ผ่องใส.
มณฺฑน *นป.* การแต่ง, เครื่องประดับ.
มณฺฑนชาติก *ค.* อยากได้เครื่องประดับ.
มณฺฑป *ป.* เรือนยอด.
มณฺฑล *นป.* บริเวณ, วงรอบ.
มณฺฑลคฺค *ป.* กระบี่.
มณฺฑลมาล *ป.* พลับพลา, ปะรำ.
มณฺฑลิก *ค.* ซึ่งอยู่ในมณฑลหรือประเทศน้อย.
มณฺฑลิสฺสร *ป.* พระราชา, ผู้ตรวจภาค, ข้าหลวงภาค.
มณฺฑลี *ค.* มีวงกลม.
มณฺฑิต *กิต.* ประดับแล้ว, ตกแต่งแล้ว.
มณฺฑุก,-ฑูก *ป.* กบ.
มณฺเฑติ *ก.* ประดับ, ตกแต่ง.
มต *กิต.* รู้แล้ว; ตายแล้ว.
มตก *ค.* คนตาย.
มตกภตฺต *นป.* อาหารอุทิศให้คนตาย.
มตกิจฺจ *นป.* การเผาศพ, วิธีสำหรับคนตาย.
มติ *อิต.* ความรู้, ความเห็น.
มติมนฺตุ *ค.* คนมีความรู้.
มติวิปฺปหีน *ค.* ขี้ขลาด, โง่.
มติสจิว *ป.* มนตรี, ผู้ปรึกษา.
มตฺต ๑ *กิต.* มัวเมาแล้ว;
๒ *ค.* สักว่า, พอประมาณ.
มตฺตกาสินี *อิต.* หญิงที่ดีเลิศ.
มตฺตญฺญุตา *อิต.* ความพอดี.
มตฺตญฺญู *ค.* ผู้รู้ประมาณ.
มตฺตหตฺถี *ป.* ช้างซับมัน.
มตฺตา *อิต.* ประมาณ, ย่อมเยา, พอควร.
มตฺตาสุข *นป.* สุขพอประมาณ.
มตฺติกา *อิต.* ดินเหนียว.
มตฺติกาปิณฺฑ *ป.* ก้อนดิน.
มตฺติกาภาชน *นป.* ภาชนะทำด้วยดิน.
มตฺเตยฺยตา *อิต.* ความเป็นผู้นับถือมารดา.
มตฺถก *ป.* หัว, ยอด.
มตฺถลุงฺค *นป.* หัวสมอง.
มตฺถุ *นป.* เนยเหลว.
มถติ *ก.* ย่ำยี, คนให้เข้ากัน, รบกวน.
มถน *นป.* การย่ำยี, การรบกวน.
มท *ป.* ความมัวเมา.
มทน *นป.* ความมัวเมา.
มทนีย *ค.* เป็นที่ตั้งแห่งความมัวเมา.
มทิรา *อิต.* น้ำเมา.
มทฺท *ป.* ชื่อชนบท.
มทฺทติ *ก.* ขยี้, ทำลาย, กดขี่, นวด, คั้น, ขยำ.
มทฺทน *นป.* การขยี้, การนวด, การขยำ.
มทฺทล *ป.* กลองใหญ่มีหู.
มทฺทว *นป.* ความอ่อนโยน.
มธุ *นป.* น้ำผึ้ง.
มธุก *ป.* ต้นมะซาง, ต้นชะเอมเครือ.
มธุกร *ป.* ผู้ทำน้ำผึ้ง, แมลงผึ้ง.
มธุคณฺฑ, มธุปฏล *ป.* รวงผึ้ง.
มธุจฺฉิฏฺฐ *นป.* ขี้ผึ้ง.
มธุทุม *ป.* มะซาง, ชะเอมเครือ.
มธุป *ป.* ผึ้ง, แมลงภู่.
มธุปิณฺฑิกา *อิต.* ขนมน้ำผึ้ง.
มธุพฺพต *ป.* ผึ้ง, แมลงภู่.
มธุเมห *ป.* โรคเบาหวาน.
มธุร *ค.* มีความหวาน, ไพเราะ.

มธุรก *นป.* เหล้า.
มธุรตฺต *นป.*, **มธุรตา** *อิต.* ความหวาน.
มธุรสฺสร *ค.* มีเสียงเพราะ.
มธุลฏฺฐิกา *อิต.* ชะเอม.
มธุลาช *ป.* ข้าวตอกผสมน้ำผึ้ง.
มธุลีห *ป.* ผึ้ง, แมลงภู่.
มธุวาสว *ป.* เหล้าที่ทำจากดอกมะซาง.
มน *ป.*, *นป.* ใจ.
มนกฺการ *ป.* ความตั้งใจ.
มนตา *อิต.* ใจ.
มนน *นป.* ความคิด, ความนึก.
มนสิกโรติ *ก.* ทำไว้ในใจ, นึก, ตรึกตรอง.
มนสิการ *ป.* การทำไว้ในใจ, การใคร่ครวญ, การไตร่ตรอง.
มนำ *อ.* หน่อยหยิ่ง, ใกล้, เกือบจะ.
มนาป *ค.* พอใจ, ยินดี, ชื่นใจ.
มนุช *ป.* เกิดจากพระมนู, คน.
มนุญฺญ ๑ *นป.* ความพูใจ, ความชอบใจ; ๒ *ค.* เป็นที่พอใจ.
มนุสฺส *ป.* มนุษย์.
มนุสฺสตฺต *นป.* ชีวิตมนุษย์.
มนุสฺสภาว *ป.* ความเป็นมนุษย์.
มุสฺสภูต *ค.* เป็นมนุษย์.
มุนสฺสโลก *ป.* โลกมนุษย์.
มเนสิกา *อิต.*การอ่านความคิด,การอ่านทางใจ.
มโนกมฺม *นป.* มโนกรรม, การกระทำทางใจ.
มโนชว *ค.* เร็วทันใจ.
มโนทุจฺจริต *นป.* มโนทุจริต, ความประพฤติชั่วทางใจ.
มโนทฺวาร *นป.*มโนทวาร,ทวารแห่งใจ, ทางใจ.
มโนธาตุ *อิต.* พลังแห่งใจ, มโนธาตุ.
มโนปโทส *ป.* ความมุ่งร้าย, ความประทุษร้ายด้วยใจ.
มโนปสาท *ป.* ความเลื่อมใสทางใจ.
มโนปุพฺพงฺคม *ค.* มีใจถึงก่อน.
มโนภู *ป.* กามเทพ, ชื่อของพระเจ้า.
มโนมย *ค.* สำเร็จด้วยใจ.
มโนรถ *ป.* ความปรารถนา, ความสมหวัง.
มโนรม *ค.* เป็นที่พอใจ, งาม.
มโนวิญฺญาณ *นป.* ความรู้แจ้งแห่งใจ.
มโนวิฌเญยฺย *ค.* พึงรู้ได้ทางใจ.
มโนวิตกฺก *ป.* ความคิด, ความคำนึง.
มโนวิเลข *ป.* ความสงสัย.
มโนสิลา *อิต.* หินอ่อนสีแดง, สารหนูแดง.
มโนหร *ค.* เป็นที่จับใจ, น่ารักใคร่.
มนฺต *นป.* มนต์, คำคม.
มนฺตชฺฌายก *ค.* ผู้เรียนมนต์.
มนฺตณ, มนฺตน *นป.* การปรึกษา.
มนฺตา *อิต.* ปรีชา, ความรู้.
มนฺตี *ป.* คนมีความคิด, ที่ปรึกษา, อำมาตย์.
มนฺเตติ *ก.* ปรึกษา, หารือ.
มนฺถ *ป.* ข้าวตูก้อน.
มนฺถนี *อิต.* สูบ.
มนฺถร *ป.* เต่า.
มนฺท *ค.* ช้า, เขลา, เฉื่อยชา, น้อย.
มนฺทตามี *ค.* ดู **มนฺถร.**
มนฺทตา *อิต.*, **มนฺทตฺต** *นป.* ความลดน้อยลง, ความช้า, ความโง่เง่า.
มนฺทากินี *อิต.* ชื่อแม่น้ำ.
มนฺทาร *ป.* ชื่อภูเขา.

มนฺทิย *นป.* ความเฉื่อยชา, ความขี้เกียจ, ความโง่เง่า.
มนฺทิร *นป.* มนเทียร, เรือนหลวง, ราชวัง, อาคาร.
มมงฺการ *ป.*, **มมตฺต** *นป.*, **มมายนา** *อิต.* การถือตัว, ความเห็นแก่ตัว.
มมายติ *ก.* ถนอมรัก, รักตัว, ถือตัว.
มมฺม, มมฺมฏฺฐาน *นป.* จุดสำคัญของร่างกาย, ที่รวมประสาท.
มมฺมจฺเฉทก *ป.* ผู้ตัดจุดสำคัญของร่างกาย.
มมฺมน *ค.* คนติดอ่าง.
มยं *ส.* เราทั้งหลาย.
มยูข *ป.* แสงสว่าง, พระอาทิตย์.
มยูร *ป.* นกยูง.
มรณ *นป.* ความตาย.
มรณกาล *ป.* เวลาตาย.
มรณเจตนา *อิต.* การคิดฆ่า,ความตั้งใจที่จะฆ่า.
มรณธมฺม *ค.* มีความตายเป็นธรรมดา.
มรณปริโยสาน *ค.* มีความตายเป็นที่สุด.
มรณภย *นป.* ความกลัวแต่ความตาย, กลัวตาย.
มรณมญฺจก *ป.* เตียงที่นอนตาย.
มรณมุข *นป.* ปากแห่งความตาย.
มรณสฺสติ *อิต.* การระลึกถึงความตาย.
มรติ *ก.* ตาย.
มริจ *นป.* พริกไทย.
มรีจิ *อิต.* พยับแดด.
มรีจิกา *อิต.* เครื่องลวงตา, สิ่งลวงตา.
มรีจิธมฺม *ค.* ไม่มีเนื้อมีหนัง, ธรรมมีพยับแดดเป็นอารมณ์.
มรุ *ป.* ทราย, เทวดา.
มรุมฺพา *อิต.* ก้อนกรวด, ก้อนหิน.
มล *นป.* มลทิน, สนิม.
มลย *ป.* สวน, ป่า.
มลยช *ป.* ไม้จันทน์.
มลิน,-นก, มลิมส *ค.* เศร้าหมอง, ขุ่นมัว.
มลฺล *ป.* นักมวยปล้ำ.
มลฺลก *ป.* ชาม, ถ้วย.
มลฺลิก *ป.* หงส์ชนิดหนึ่งมีปากและเท้าหม่น.
มลฺลิกา *อิต.* มะลิวัลย์, มะลิซ้อน.
มสกฺกสาร *ป.* เมืองพระอินทร์.
มสาร *ป.* เตียงชนิดหนึ่งมีแม่แคร่สอดเข้าในขา.
มสารคลฺล *นป.* แก้วลาย, แก้วตาแมว.
มสิ *ป.* เขม่า, หมึก.
มสุสุ *นป.* หนวด.
มสุสุกมฺม *นป.* การโกนหนวด.
มห ๑ *ป.* มหรสพ; ๒ *ค.* ยิ่ง, ใหญ่, มาก.
มหคฺคต *กิต.* ไปสูง.
มหคฺฆ *ค.* มีค่ามาก.
มหคฺฆส *ก.* การกินมาก, กินจุ, จะกละ.
มหณฺณว *ป.* ห้วงน้ำใหญ่.
มหติ *ก.* นับถือ, บูชา.
มหตี *ค.* ใหญ่.
มหตฺต *นป.* ความเป็นผู้ยิ่งใหญ่.
มหทฺธน *ค.* มีทรัพย์มาก.
มหนีย *กิต.* ควรนับถือ, ควรบูชา.
มหนฺต *ค.* ใหญ่, กว้าง.
มหปฺผล *ค.* มีผลมาก.
มหพฺพล *ค.* มีกำลังมาก, น่ากลัวมาก.
มหพฺภย *ค.* มีความกลัวมาก, น่ากลัวมาก.

มหลฺลก *ค.* แก่.
มหา *ค.* ใหญ่.
มหากนฺท *นป.* กระเทียม.
มหากรุณา *อิต.* มหากรุณา, ความสงสารใหญ่.
มหาขนฺธก *นป.* ชื่อหมวดในคัมภีร์วินัย.
มหาชน *ป.* มหาชน, คนหมู่มาก.
มหาธิติ *ค.* ความเพียรมาก.
มหานรก *ป.* เหวใหญ่.
มหานส *นป.* ครัวใหญ่.
มหานิสา *อิต.* เที่ยงคืน.
มหานุภาว *ค.* มีอานุภาพมาก.
มหาปถ *ป.* ทางใหญ่.
มหาปิต *ป.* พ่อใหญ่, ลุง.
มหาปุริส *ป.* มหาบุรุษ, คนสำคัญ.
มหามติ *อิต.* ความรู้มาก, ความเห็นมาก.
มหามตฺต, มหามจฺจ *ป.* อำมาตย์ผู้ใหญ่.
มหายส *ค.* ยศใหญ่.
มหายญฺญ *ป.* การบูชาใหญ่, มหายัญ.
มหารห *ค.* มีค่ามาก.
มหาราช *ป.* มหาราช, พระราชาผู้ใหญ่.
มหาโรรุว *ป.* ชื่อนรกขุมใหญ่.
มหาตาปสาธน *นป.* เครื่องประดับเส้นใหญ่.
มหาวิเรก *ป.* ท้องร่วง, อหิวาตกโรค.
มหาสตฺต *ป.* พระมหาสัตว์.
มหาสมุทฺท *ป.* มหาสมุทร ทะเล,
มหาสาร, มหาสาล *ค.* ผู้มั่งคั่ง.
มหาสาวก *ป.* มหาสาวก.
มหาสิรา *อิต.* เอ็นใหญ่.
มหาหาส *ป.* หัวเราะดัง.
มหิ *อิต.* แผ่นดิน.
มหิกา *อิต.* น้ำค้าง.
มหิจฺฉ *ค.* มีความปรารถนามาก.
มหิจฺฉตา *อิต.*ความหิวกระหาย, ความอยาก.
มหิต *กิต.* นับถือแล้ว, บูชาแล้ว.
มหิทฺธิก *ค.* มีฤทธิ์มาก.
มหินฺท *ป.* พระอินทร์.
มหิลา *อิต.* นาง.
มหิลามุข *ค.* มีหน้าเหมือนนาง.
มหิส *ค.* ควาย.
มหิสฺสร *ค.* ผู้เป็นใหญ่.
มหี *อิต.*แผ่นดิน,ชื่อแม่น้ำสายหนึ่งในอินเดีย.
มหีรุห *ป.* ต้นไม้.
มหีฉตา *อิต.* ไส้เดือน.
มหุสฺสว *ป.* มหรสพ.
มหุสฺสาห *ค.* มีความเพียรมาก.
มเหสกฺข *ค.* ผู้มีศักดิ์ใหญ่.
มเหสิ *ป.* ผู้แสวงหาคุณใหญ่.
มเหสี *อิต.* ชายาพระเจ้าแผ่นดิน.
มโหฆ *ป.* ห้วงน้ำใหญ่.
มโหทธิ *ป.* ทะเลใหญ่.
มโหทร *ค.* มีท้องใหญ่.
มโหสธ *นป.* ขิง, กระเทียม.
มำส *นป.* เนื้อ.
มำสเปสิ *อิต.* ชิ้นเนื้อ.
มำสปุญฺช *ป.* ก้อนเนื้อ.
มา ๑ *อ.* อย่า; ๒ *ป.* พระจันทร์.
มาคธ *ค.* ชาวมคธ.
มาคธี *อิต.* ภาษาของชาวมคธ.
มาควิก *ป.* พรานเนื้อ.
มาคสิร *ป.* ชื่อเดือนอ้าย.

มาฆ *ป.* ชื่อเดือน ๓.
มาฆย *นป.* ต้นกล้า, ต้นตาเสือ.
มาณว *ป.* มาณพ, ชายหนุ่ม.
มาณวิกา *อิต.* หญิงสาว.
มาณิกา *อิต.* เครื่องตวงรูปเหมือนราง.
มาตงฺค *ป.* ช้างพลาย.
มาตฉี *อิต.* สารถีของพระอินทร์.
มาตาปิตุ *ป.* มารดาและบิดา.
มาตาเปติก *ค.* เป็นของมารดาและบิดา.
มาตามห *ป.* พ่อของแม่, ตา.
มาตามหา, มาตามหี *อิต.* ยาย.
มาตามหยฺยก *ป.* ตาทวด, พ่อของยาย.
มาตามหยฺยิกา *อิต.* ยายทวด, แม่ของยาย.
มาติก *ค.* ฝ่ายมารดา, ของมารดา.
มาติกา *อิต.* แม่บท, เหมือง.
มาติปกฺข *ป.* ฝ่ายมารดา.
มาตุ *อิต.* มารดา.
มาตุกุจฺฉิ *อิต.* ครรภ์มารดา.
มาตุคาม *ป.* หญิง.
มาตุฆาต,-ตก *ค.* ผู้ฆ่ามารดา.
มาตุจฺฉา *อิต.* ป้า, น้า (ฝ่ายแม่).
มาตุปฏฺฐาน *นป.* การบำรุงมารดา.
มาตุโปสก *ป.* ผู้เลี้ยงมารดา.
มาตุล *ป.* ลุง, น้า (ฝ่ายแม่).
มาตุลานี *อิต.* ป้า, อา, น้า.
มาตุลุงฺค *ป.* มะงั่ว.
มาท *ป.* ความเมา.
มาทิส *ค.* เช่นกันฉัน.
มาน ๑ *นป.* การวัด, การนับ;
๒ *ป.* การถือตัว.
มานตฺตทฺุส *ค.* กระด้างด้วยการถือตัว.
มานน *นป.*, **มานนา** *อิต.* การบูชา, การนับถือ.
มานว *ป.* เหล่ากอพระมนู, คน.
มานส *นป.* ใจ.
มานิต *กิต.* นับถือแล้ว.
มานี *ค.* คนมีความหยิ่ง.
มานุส *ป.* หมู่มนุษย์, คน.
มานุสก *ค.* เยี่ยงมนุษย์.
มาเนติ *ก.* นับถือ, เคารพ, บูชา.
มาเปติ *ก.* ให้สร้าง.
มามก *ค.* เป็นของเราด้วยความรักนับถือ.
มายา *อิต.* ความหลอกลวง, กล, มายา, เล่ห์เหลี่ยม, ความเปรื่องปราด, ความปรานี.
มายาการ *ค.* ผู้เล่นกล.
มายาวี *ค.* คนมีมารยา.
มายุ *ป.* น้ำดี.
มายูร *ป.* ฝูงนกยูง.
มาร *ป.* ผู้ให้ตาย, มาร.
มารก *ค.* ผู้ฆ่า.
มารกายิกา *ค.* ประกอบด้วยหมู่มาร.
มารชิ *ป.* ผู้ชนะมาร, พระพุทธเจ้า.
มารณ *นป.* การฆ่า, ความตาย.
มารเธยฺย *นป.* บ่วงมาร.
มารพนฺธน *นป.* บ่วงแห่งมาร.
มารเสนา *อิต.* พลแห่งมาร, กองทัพมาร.
มาริต *กิต.* ฆ่าแล้ว, ให้ตายแล้ว.
มาริส *ป.* กะเพรา, มะพลับ; สามี, นาย.
มารุต *ป.* ลม.

มาเรติ *ก.* ให้ตาย.
มาล,-ลก *ป.* วงกลม, ดอก.
มาลตี *อิต.* ดอกมะลิ.
มาลุย *นป.* พวงมาลัย.
มาลา *อิต.* พวงดอกไม้, ระเบียบ.
มาลาการ *ป.* ช่างทำดอกไม้,. นายมาลาการ.
มาลาคุฉ *ป.* พุ่มดอกไม้.
มาลาคุณ *ป.* เชือกร้อยดอกไม้.
มาลาคุมฺพฏก *ป.* พวงมาลัย.
มาลาคุพ *นป.* กอดอกไม้, พุ่มดอกไม้.
มาลาปุฏ *ป.* ช่อดอกไม้.
มาลาภารี *ป.* ผู้สวมพวงมาลัย.
มาลาวฉุ *นป.* สวนดอกไม้.
มาลิก *ค.* ผู้สวมพวงมาลัย.
มาลี, มาลินี *อิต.* มีพวงมาลัย.
มาลุต *ป.* ลม.
มาลุวา *อิต.* เถาย่านไทร, กาฝาก.
มาลูร *ป.* ต้นมะตูม.
มาส *ป.* เดือน; ถั่วเขียวชนิดหนึ่ง.
มาสก *ป.* มาตราเงินครั้งโบราณเท่ากับ ๒๐ สตางค์, ๕ มาสกเท่ากับหนึ่งบาท.
มาห *ป.* เรือนยอดเดียว.
มาหุต *ป.* ลมพายุ.
มิค *ป.* เนื้อ.
มิคฉาปก, มิคโปตก *ป.* ลูกเนื้อ.
มิคตณฺหิกา *อิต.* พยับแดด.
มิคทาย *ป.*, **มิคทายวน** *นป.* สวนกวาง.
มิคพนฺธินี *อิต.* บ่วง, เครื่องดัก.
มิคมท *ป.* ชะมด.
มิคลุทฺทก *ป.* พรานเนื้อ.
มิคว *นป.*, **มิควุยธ** *ป.* คนฆ่าเนื้อ, พรานเนื้อ.
มิคาทน *ป.* เสือดาว, หมาป่า.
มิคารมาตุ *อิต.* นางวิสาขา.
มิคินฺท *ป.* ราชาเนื้อ, เสือ, ราชสีห์.
มิคี *อิต.* แม่กวาง.
มิจฺฉตฺต *นป.* ความผิด.
มิจฺฉา *อิต.* ผิด.
มิจฺฉากมฺมนฺต *ป.* การเลี้ยงชีพในทางที่ผิด.
มิจฺฉาคหณ *นป.* การยึดถือผิด.
มิจฺฉาจาร *ป.* ความประพฤติผิด.
มิจฺฉาจารี *ป.*ผู้ประพฤติผิด.
มิจฺฉาทิฏฐิ *อิต.* ความเห็นผิด.
มิจฺฉาปณิหิต *ค.* นำผิด, ตั้งตนไว้ผิด.
มิจฺฉาวาจา *อิต.* พูดผิด.
มิจฺฉาวายาม *ป.* ความพยายามผิด.
มิจฺฉาสงฺกปฺป *ป.* ความตั้งใจผิด, ความดำริในทางที่ผิด.
มิญฺช *นป.*, **มิญฺชา** *อิต.* เม็ดใน, เยื่อในกระดูก.
มิฌน *นป.* การนับ, การชั่ง, การตวง.
มิฌาติ *ก.* นับ, ชั่งน้ำหนัก, วัด.
มิต ๑ *กิต.* นับแล้ว; ๒ *ค.* พอประมาณ, น้อย.
มิตภาณี *ค.* พูดพอประมาณ.
มิติ *อิต.* การวัด, การนับ.
มิตฺต *ป.* เพื่อน, มิตร.
มิตฺตทุพฺภ, มิตฺตทุพฺภี *ป.* ผู้ประทุษร้ายมิตร.
มิตฺตปฏิรูปก *ค.* มิตรเทียม.
มิตฺตเภท *ป.* การทำลายไมตรี.
มิถิลา *อิต.* ชื่อเมืองหลวงแห่งแคว้นวิเทหะ.
มิถุน *นป.* ชื่อกลุ่มดาว, คู่ชายและหญิง.

มิตฺเภท *ป.* การแตกมิตรสัมพันธ์, การทำลายสัมพันธไมตรี.
มิทฺธ *นป.* ความมึนชา, ความง่วงเหงาซบเซา, ความท้อแท้.
มิทฺธี *ค.* ท้อแท้, ซึมเซา.
มิยฺยติ *ก.* ตาย, เหี่ยวแห้ง, เฉา.
มิลกฺข *ป.* คนป่าเถื่อน.
มิลกฺขชาติ *อิต.* คนป่าเถื่อน.
มิลกฺขเทส *ป.* ภูมิประเทศเป็นที่อยู่ของคนป่า.
มิลาต *กิต.* เหี่ยวแห้งแล้ว, โรยราแล้ว.
มิลายติ *ก.* เหี่ยวแห้ง, โรยรา.
มิสฺส, มิสฺสก *ค.* เจือ, ปน.
มิสฺสิต *กิต.* เจือแล้ว, ปนแล้ว.
มิสฺเสติ *ก.* เจือ, ปน, ผสม.
มิหิต *กิต.* ยิ้มแย้ม.
มีน *ป.* ปลาตะเพียน, ปลา.
มียติ *ก.* ตาย.
มีฬฺห *นป.* ขี้, คูถ.
มุกุร *ป.* กระจกเงา.
มุกุล *นป.* ช่อ.
มุข *นป.* หน้า, ปาก.
มุขตุณฺฑ *นป.* จะงอยปาก.
มุขโธวน *นป.* การล้างหน้า, การล้างปาก.
มุขปุญฺฉน *นป.* การเช็ดหน้า, ผ้าเช็ดหน้า.
มุขปูร *นป.* คำหนึ่ง, เต็มปาก.
มุขผุลฺล *นป.* เครื่องประดับหน้า.
มุขร *ค.* คนปากจัด.
มุขรตา *อิต.* ความเป็นผู้ปากจัด.
มุขวฏฺฏิ *อิต.* ริมปาก, ขอบ.
มุขวณฺณ *ป.* รูปร่างหน้าตา.
มุขวิการ *ป.* การปุ้ยปาก, การเสนอหน้า.
มุขสงฺโกจน *นป.* การทำปากหมุบหมิบ แสดงความไม่พอใจ.
มุขาธาน *นป.* การคล้องปาก, บังเหียน.
มุขโลกก *ค.* ซึ่งมองดูหน้าคน.
มุโขทก *นป.* น้ำล้างหน้า, น้ำบ้วนปาก.
มุโขโลกน *นป.* การมองดูหน้า, การเห็นแก่หน้า.
มุขฺย *ค.* สำคัญ, ใหญ่.
มุคฺค *ป.* ถั่วเขียว.
มุคฺคร *ค.* ไม้ค้อน.
มุงฺคุส *ป.* พังพอน.
มุจลินฺท *ป.* ต้นจิก.
มุจฺจติ *ก.* พ้น, ปล่อย.
มุจฺฉติ *ก.* สยบ, ซบเซา, สลบ.
มุจฺฉน *นป.* การสยบ, การสลบ, การซบเซา.
มุจฺฉา *อิต.* การสลบ.
มุญฺจก *ค.* ผู้ปล่อย, ผู้พ้น.
มุญฺจติ *ก.* ปล่อย, เปลื้อง, แก้.
มุญฺจน *นป.* การปล่อย, การพ้น.
มุญฺช *นป.* หญ้ามุงกระต่าย, หญ้าปล้อง; ปลาค้าว.
มุฏฺฐ *กิต.* หลงแล้ว, ลืมแล้ว.
มุฏฺฐสจฺจ *นป.* ความหลง ๆ ลืม ๆ.
มุฏฺฐสฺสตี *ค.* หลง ๆ ลืม ๆ.
มุฏฺฐิ *ป.* กำมือ, หมัด, กำปั้น.
มุฏฺฐิมลฺล *ป.* นักมวย.
มุฏฺฐิยุทฺธ *นป.* การชกมวย.
มุณฺฑ *ค.* เกลี้ยง, โล้น.
มุณฺเฑติ *ก.* โกน.
มุต ๑ *นป.* การรับรู้แห่งสัมผัส; ๒ *กิต.* รู้

มุติ *อิต.* ความรู้.
มุติงฺค, (มุทฺทิงฺค) *ป.* ตะโพน.
มุติมนฺตุ *ค.* คนมีความรู้.
มุตฺต ๑ *นป.* มูตร, เยี่ยว;
๒ กิต. พ้นแล้ว.
มุตฺตกรณ *นป.* ของลับชายหญิง.
มุตฺตวตฺถิ *อิต.* กระเพาะปัสสาวะ.
มุตฺตา *อิต.* มุกดา, ไข่มุก.
มุตฺตาจาร *ค.* เสียนิสัย.
มุตฺตาวลี *อิต.* สร้อยไข่มุก.
มุตฺติ *อิต.* ความพ้น.
มุท *ป.* ความยินดี.
มุทิกา *อิต.* คนขับเสภา.
มุทิตา *อิต.* ความยินดี.
มุทุ, มุทุก *ค.* อ่อน.
มุทุตา *อิต.* ความเป็นผู้มีใจอ่อน.
มุทุจิตฺต *ค.* มีใจอ่อน.
มุทุชาติก *ค.* มีความอ่อนโยน.
มุทฺทงฺกณ *นป.*การพิมพ์.
มุทฺทา *อิต.* ตรา, แหวน, พิมพ์.
มุทฺทาปก *ป.* คนพิมพ์, คนประทับตรา.
มุทฺทาเปติ *ก.* ตีพิมพ์, ตีตรา.
มุทฺทายนฺต *นป.* เครื่องพิมพ์.
มุทฺทิกา *อิต.* แหวนตรา, ดวงตรา.
มุทฺทิกาสว *ป.* เหล้าองุ่น.
มุทฺธ *ค.* โง่, ปุ่มเหงือก.
มุทฺธช *ป.* เกิดที่ปุ่มเหงือกได้แก่
พยัญชนะวรรค ฏ.
มุทฺธตา *อิต.* ความโง่เง่า.
มุทฺธา *อิต.* ศีรษะ, ยอด.
มุทฺธาภิสิตฺต *กิต.* การรดน้ำบนศีรษะ,
มุรธาภิเษก.
มุธา *อ.* เปล่ง.
มุนาติ *ก.* รู้.
มุนิ *ป.* มุนี, ผู้รู้.
มุนินฺท *ป.* จอมปราชญ์, พระพุทธเจ้า.
มุพฺพ *อิต.* ชะเอม.
มุยฺหติ *ก.* หลง.
มุรช *ป.* กลอง, ตะโพน.
มุสล *ป.* สากตำข้าว.
มุสลี *ค.* ผู้มีสากในมือ.
มุสา *อ.* เท็จ.
มุสาวาท *ป.* การพูดปด, การพูดไม่จริง.
มุสฺสติ *ก.* ลืม, หลง.
มุหุ *อ.* บ่อย ๆ, เนือง ๆ.
มุหุตฺต *ป., นป.* ครู่หนึ่ง, ขณะหนึ่ง.
มุหุตฺติก ๑ *ค.* ประกอบด้วยครู่;
๒ *ป.* โหร, หมอ, การทำนาย.
มุหุมฺภาสา *อิต.* การพูดเพ้อเจ้อ.
มุหาล *นป.* เหง้าบัว.
มุหาลปุปฺผ *นป.* ดอกบัว.
มุหุห *กิต.* หลงแล้ว.
มูค *ค., ป.* ใบ้; คนใบ้.
มูล *นป.* ราคา, ทุน, ราก, ขี้.
มูลก *ป.* เผือก, มัน.
มูลคนฺธ *ค.* มีกลิ่นที่ราก.
มูลพีช *นป.* พืชเกิดจากราก.
มูลา *อิต.* ชื่อดาวฤกษ์.
มูลิก *ค.* ซึ่งเป็นพื้นฐาน.
มูลย *นป.* ค่าจ้าง, บำเหน็จ.

มูสา *อิต.* เบ้า.
มูสิก *ป.*, **มูสิกา** *อิต.* หนู.
มูหฺท *กิต.* ดู **มุหฺท.**
เม *ส.* แก่ข้าพเจ้า.
เมขลา *อิต.* สายรัดเอวผู้หญิง, เครื่องประดับที่ของลับ, เครื่องปิดของลับ, จิบปิ้ง.
เมฆ *ป.* เมฆ.
เมฆนาท *ป.* เสียงฟ้าร้อง, เสียงฟ้าคำราม.
เมจก *ค.* ดำ, เขียวคราม.
เมชฺฌ *ค.* แท้, สะอาด, บริสุทธิ์.
เมณฺฑ, เมณฺฑก *ป.* แกะ.
เมตฺตา *อิต.* ความรัก, ความเอ็นดู.
เมตฺตาจิตฺต *ค.* มีจิตเมตตา.
เมตฺตาวิหารี *ค.* ผู้อยู่ในความรักความเอ็นดู, มีเมตตา.
เมตฺติ *อิต.* ดู **เมตฺตา.**
เมตฺเตยฺย *ป.* พระอริยเมตไตรย์, พระพุทธเจ้าในอนาคต.
เมถุน *นป.*, **เมถุนธมฺม** *ป.* การร่วมสังวาส, เมถุน.
เมท *ป.* มันข้น.
เมทกถาลิกา *อิต.*กระทะสำหรับเจียวน้ำมัน.
เมทินี *อิต.* แผ่นดิน.
เมธ *ป.* การเซ่นสรวง, การบูชายัญ.
เมธค *ป.* ความทะเลาะ.
เมธา *อิต.* ปัญญา, ความรู้.
เมธาวี *ค.* คนมีปัญญา.
เมธาวินี *อิต.* หญิงฉลาด.
เมรย *นป.* เมรัย, น้ำเมา.
เมรุ *ป.* ชื่อภูเขาใหญ่.
เมฬก *ป.* ความข้อง, ความสามัคคี.
เมส *ป.* แกะ.
เมห *ป.* น้ำมูตร, โรคป้าง, โรคนิ่ว.
เมหน *นป.* ของลับ (ชายหญิง).
โมกฺข *ป.* ความหลุดพ้น.
โมกฺขก *ป.* ผู้หลุดพ้น.
โมกฺขมคฺค *ป.* ทางแห่งความหลุดพ้น.
โมกฺขติ *ก.* หลุดพ้น.
โมคฺคลฺลาน *ป.* พระโมคคัลลาน.
โมฆ *ค.* เปล่า, ไร้ประโยชน์.
โมฆปุริส *ป.* โมฆบุรุษ, บุรุษเปล่า, คนไร้ประโยชน์.
โมจ *ป.* กล้วย.
โมจน *นป.* ความพ้น, ความปล่อย.
โมจาปน *นป.* เหตุแห่งความหลุดพ้น, ความหลุดพ้น.
โมเจติ *ก.* พ้น, ปล่อย.
โมทก ๑ *ป.* ก้อนขนม, ขนมต้ม; ๒ *ค.* ผู้ยินดี.
โมทติ *ก.* ยินดี, บันเทิง, โมทนา.
โมทน *นป.* การยินดี, โมทนา.
โมน *นป.* ความนิ่ง, ความฉลาด, ความรู้.
โมเนยฺย *นป.* ความสมบูรณ์ด้วยความฉลาด, ความเป็นนักปราชญ์.
โมมุห *ค.* โง่, ทึบ.
โมร *ป.* นกยูง.
โมรปิญฺช *นป.* แววหางนกยูง.
โมส *ป.* ผู้ลัก, ผู้ขโมย.
โมสน *นป.* การลัก.
โมสวชฺช *นป.* ความไม่จริง, ความเท็จ.
โมห *ป.* ความหลง.

โมหกฺขย *ป.* สิ้นความหลง.
โมหจริต *นป.* นิสัยโง่.
โมหจิตฺต *นป.* โมหจิต, นิสัยโง่.
โมหตม *ป.* ความมืดคือความหลง.
โมหน *นป.* ความหลง.
โมหนก *ค.* นอกลู่นอกทาง, งงงวย.
โมเหติ *ก.* หลอกลวง, ให้หลง, ทำให้ผิดทาง, ตบตา.

ย.

ย *ส.* ใด, อันใด, สิ่งใด, ผู้ใด, อะไร.
ยํ *อ.* เพราะ, เพราะเหตุว่า.
ยกน *นป.* ตับ.
ยกฺข *ป.* ยักษ์, อมนุษย์.
ยกฺขคณ *ป.* หมู่ยักษ์, ฝูงยักษ์.
ยกฺขคาห *ป.* การจับเอาของยักษ์, การครอบครองของยักษ์.
ยกฺขตฺต *นป.* ภาวะของยักษ์, ความเป็นยักษ์.
ยกฺขธูป *ป.* กำยาน, ยางสน.
ยกฺขภูต *ค.* เกิดเป็นยักษ์.
ยกฺขาธิป *ป.* เจ้าแห่งยักษ์, ผู้เป็นใหญ่ของยักษ์, ท้าวกุเวร.
ยกฺขินี, ยกฺขี *อิต.* ยักษิณี, นางยักษ์.
ยคฺเฆ *อ.* ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (เป็นคำพูดร้องเรียกผู้สูงกว่า).
ยชติ *ก.* สละ, บริจาค, บูชายัญ.
ยชน *นป.* การเซ่น, การบูชา, การสละ, การบริจาค.
ยชนก *ค.* ผู้เซ่น, ผู้บูชา.
ยชาเปติ *ก.* ให้เซ่น, ให้บูชา.
ยชุ, ยชุรเพท *นป.* ยชุรเวท.
ยญฺญ *ป.* ยัญ, การบูชา, การให้, การสละ.
ยญฺญอาวาฏ *ป.* หลุมสำหรับทำการบูชายัญ.
ยญฺญอุปนีต *ค.* ผู้ที่ถูกนำไปเพื่อบูชายัญ.
ยญฺญงฺค *ป.* มะเดื่อ.
ยญฺญตา *อิต.* พิธีบูชายัญ, การบูชายัญ, ความเป็นคืออันบูชายัญ.
ยญฺญวฑฺฒน *นป.* การสรรเสริญการบูชายัญ.
ยญฺญสมฺปทา *อิต.* ความถึงพร้อมแห่งการบูชายัญ, ความสำเร็จแห่งการบูชายัญ.
ยญฺญสามี *ป.* ผู้บูชายัญ, เจ้าของยัญ.
ยญฺญสุตฺตก *นป.* ด้ายสำหรับบูชายัญ.
ยฏฺฐิ *อิต.* ไม้เท้า, ไม้ถือ, หลักเสา; มาตราวัดเท่ากับ ๗ รัตนะ.
ยฏฺฐิโกฏิ *อิต.* ปลายไม้เท้า.
ยฏฺฐิมธุกา *อิต.* ชะเอมเครือ.
ยต *กิต.* บังคับ, ควบคุม, งดเว้น, สำรวมแล้ว.
ยตติ *ก.* พยายาม, อุตสาห์; สำรวม.
ยตน *นป.* ความพยายาม, ความขวนขวาย.
ยติ *ป.* ผู้มีอินทรีย์สำรวมแล้ว, พระภิกษุ.
ยโต *อ.* จากที่ไหน, ตั้งแต่เมื่อไร, เมื่อ, มาจากเหตุอะไร, เพราะว่า, เท่าที่.
ยตฺต *กิต.* พยายามแล้ว, สำรวมแล้ว.
ยตฺตก *ค.* มากเพียงไร.
ยตฺถ, ยตฺร *อ.* ที่ไหน, ที่ใด; เวลาไหน, เมื่อไร.
ยถตฺถ *นป.*ความเป็นจริง, ความเป็นอย่างนั้น.
ยถริว *อ.* ฉันใด.
ยถา *อ.* ฉันใด, เหมือน, ตาม.
ยถากมฺม *ก.วิ.* ตามกรรม.
ยถากามํ *ก.วิ.* ตามความประสงค์.
ยถากามการี *ป.*ผู้รู้กระทำตามความประสงค์.

ยถาการี *ค.* ผู้มีปกติกระทำอย่างไร, อย่างที่เขาทำ.
ยถากาล *ป.* เวลาที่เหมาะสม, กาลอันสมควร.
ยถากาลํ *ก.วิ.* ในเวลาอันเหมาะสม, ตามกาล.
ยถากฺกมํ *ก.วิ.* ตามลำดับ.
ยถาธิต *ค.* ตามที่ยืนอยู่แล้ว, ดังที่มันเป็นอยู่.
ยถาตํ *ก.วิ.* เหมือน, เช่น.
ยถาตถ *ค.* จริง, แน่.
ยถาตถํ *ก.วิ.* ตามความเป็นจริง.
ยถาธมฺมํ *ก.วิ.* ตามธรรม, ตามกฎ.
ยถานุริตฺตํ *ก.วิ.*ตามคำแนะนำ,ตามคำสั่งสอน.
ยถานุภาวํ *ก.วิ.* ตามกำลังแห่งตน, ตามความสามารถของตน.
ยถาปสาทํ *ก.วิ.* ตามความเลื่อมใสแห่งตน.
ยถาปูริต *ค.* เท่าที่จะเต็มได้.
ยถาผาสุก *ค.* ตามสบาย, ตามสะดวก.
ยถาพลํ *ก.วิ.* ตามกำลังแห่งตน.
ยถาภตํ *ก.วิ.* ตามที่ถูกนำไปแล้ว.
ยถาภิรนฺตํ *ค.* นานเท่าที่ต้องการ, เท่าที่ประสงค์จะอยู่.
ยถาภุจฺจ,-ภูต *ค.* จริง, แท้, ปรากฏ; ตามความเป็นจริง, สมความเป็นจริง.
ยถาภูตํ *ก.วิ.*ตามความเป็นจริง,ในสิ่งที่เป็นจริง.
ยถารหํ *ก.วิ.* ตามสมควร,ตามความเหมาะสม.
ยถารุจิ *ก.วิ.*ตามความชอบใจ,ตามความพอใจ.
ยถาวก *ค.* ซึ่งเป็นจริง, ซึ่งเป็นประโยชน์.
ยถาวโต *ก.วิ.* ตามความเป็นจริง.
ยถาวิหิต *ค.* ตามที่ได้กำหนดหรือจัดไว้แล้ว.
ยถาวุฑฺฒํ *ก.วิ.* ตามความเจริญ.
ยถาวุตฺต *ค.* ตามที่ได้กล่าวไว้แล้ว.
ยถาสก *ค.*, **ยถาสกํ** *ก.วิ.* ตามความเป็นของของตน.
ยถาสตฺติ *ก.วิ.* ตามสติกำลังของตน.
ยถาสตฺถํ *ก.วิ.* ตามศีล, ตามกฎ, ตามวินัย.
ยถาสทฺธํ *ก.วิ.* ตามศัรทธาของตน, ตามความเชื่อของตน.
ยถาสุขํ *ก.วิ.* ตามสะดวกสบาย, อย่างสะดวกสบาย.
ยถิจฺฉตฺ *ก.วิ.* ตามความพอใจของตน.
ยทา *ก.วิ.* ในกาลใด, เมื่อใด, เมื่อไร.
ยทิ *อ.* ผิว่า, ถ้าว่า, หากว่า, อย่างไรก็ดี.
ยทิจฺฉา *อิต.* ความปรารถนาอย่างไร, ความประพฤติตามอำเภอใจ.
ยทิทํ *อ.* นี้ได, คือ.
ยนฺต *นป.* ยนต์, เครื่องยนต์, เครื่องจักร, เครื่องกลไก.
ยนฺตก *นป.* สลักประตู, กลอนประตู.
ยนฺตนาฬิ *อิต.* ท่อเครื่องยนต์.
ยนฺตมุตฺต *ค.* อาวุธที่ปล่อยไปด้วยยนต์,ลูกศร, กระสุน, ปืน.
ยนฺตยุตฺต *ค.* ซึ่งประกอบด้วยเครื่องยนต์.
ยนฺติก *ป.* เครื่องยนต์, เครื่องจักร.
ยนฺติต *กิต.* ปล่อยไปแล้ว, ยิงไปแล้ว.
ยนฺเตติ *ก.* ปล่อยไป, ยิงไป.
ยม ๑ *ป.* พญายม, เทพเจ้าผู้เป็นใหญ่ของคนตาย; ความสำรวม; ๒ *นป.* คู่.
ยมก ๑ *นป.* คู่, แฝด; ๒ *ค.* คู่, แฝด.
ยมทูต *ป.* ทูตพญายม.
ยมปุริส *ป.* ผู้ลงโทษสัตว์นรก.
ยมราช *นป.* ดู **ยม** ๑.

ยมล *นป.* ดู **ยม** ๒.
ยมโลก *ป.* ยมโลก, โลกของคนที่ตายแล้ว.
ยมุนา *อิต.* แม่น้ำสายหนึ่งในอินเดีย, แม่น้ำยมุนา.
ยว *ป.* ข้าวเหนียว, ข้าวแดง.
ยวส *ป.* หญ้า, หญ้าแห้ง, หญ้าที่สัตว์กิน.
ยวสูก *ป.* หนวดข้าวบาเล่ย์, หนวดข้าวโพด.
ยส *ป., นป.* ยศ, ชื่อเสียง, เกียรติ, ความรุ่งเรือง.
ยสมหตฺต *นป.* ความเป็นผู้มียศใหญ่.
ยสลาภ *ป.* การได้ยศ, การมียศ.
ยสฺสสิมนฺตุ, ยสสฺสี, ยสวนฺตุ *ค.* มียศ, มีชื่อเสียง, ผู้รุ่งเรือง.
ยโสธร *ค.* ผู้มียศ, ผู้มีชื่อเสียง, ผู้ทรงไว้ซึ่งยศ.
ยโสธรา *อิต.* พระนางยโสธรา, ชายาของเจ้าชายสิทธัตถะ.
ยหึ, ยหึ *ก.วิ.* ที่ไหน.
ยาค *ป.* การบูชา, การบูชายัญ , การให้ทาน.
ยาคุ *อิต.* ข้าวต้ม.
ยาจ *นป.* การขอทาน, การขอ.
ยาจก *ป.* ผู้ขอ, คนขอทาน; ผู้ขอร้อง.
ยาจติ *ก.* ขอ, ขอร้อง, อ้อนวอน.
ยาจน *นป.* การขอ, การขอร้อง, การอ้อนวอน.
ยาจนก *ค.* ซึ่งขอ, ผู้ขอ.
ยาจนา *อิต.* ดู **ยาจน.**
ยาจโยค *ค.* ซึ่งพร้อมที่จะให้.
ยาจิต *กิต.* ขอ, ขอร้อง, อ้อนวอนแล้ว.
ยาจิตก *นป.* ของที่ยืมมา.
ยาชก *ป.* ผู้ให้บูชายัญ, พราหมณ์.
ยาเชติ *ก.* ให้บูชายัญ, อ้อนวอนให้ทำการบูชายัญ.
ยาต *กิต.* ไป, ดำเนินไป, ก้าวไปแล้ว.
ยาติ *ก.* ไป, ดำเนินไป, ก้าวไป.
ยาตรา *อิต.* ยาตรา, การท่องเที่ยวไป, การเดินทาง; การยังชีวิตให้เป็นไป, การดำรงชีวิต.
ยาถาว *ค.* แน่นอน, แน่แท้, จริง.
ยาถาวโต *ก.วิ.* โดยแน่นอน, โดยแน่แท้, อย่างจริงแท้.
ยาทิส,-ส *ค.* อย่างไรก็ดี, เหมือนอย่างไรก็ดี, อย่างไรก็ตาม.
ยาน *นป.* ยาน, พาหนะ, เครื่องนำไป; การไป.
ยานก *นป.* ยานน้อย ๆ ,พาหนะเล็ก ๆ.
ยานคต *ค.* ไปแล้วในยาน, ขึ้นขี่ยาน.
ยานภูมิ *อิต.* ถนน, ทางเป็นที่ไปแห่งยาน.
ยานิก,-นิย *ค.* ซึ่งนำไป, ซึ่งพาไป.
ยานี *ป.* ผู้ขับขี่ยานพาหนะ, นายสารถี.
ยานีกต *ค.* ทำให้ชำนาญแล้ว, ทำให้เคยชินแล้ว.
ยาปน *นป.* เครื่องเลี้ยงชีพ, อาหารเครื่องบำรุงกาย, เครื่องประทังชีพ.
ยาปนีย *ค.* ซึ่งเพียงพอแก่การเลี้ยงชีพ.
ยาเปติ *ก.* เลี้ยงชีพ, ดำรงชีพ, ยังชีวิตให้เป็นไป; ให้ไป; นำไป.
ยาม *ป.* ยาม, เวลากลางคืน, (หนึ่งยาม=สามชั่วโมง).
ยามกาลิก *ค.* ยามกาลิก, ของที่อนุญาตให้พระฉันในเวลาบ่ายและกลางคืนได้, ของฉันได้เพียงวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง สำหรับภิกษุ.

ยามิก *ป.* คนเฝ้ายาม.
ยาว *อ.* เพียงใด, ตลอด.
ยาวก *นป.* ครั้ง.
ยาวกาลิก *ค.* ของฉันได้ตั้งแต่เช้าถึงเที่ยง สำหรับภิกษุ เพียงชั่วกาล, เพียงชั่วยาม.
ยาวชีวं *ก.วิ.* ตลอดชีพ.
ยาวชีวิก *ค.* ของฉันได้ตลอดไปสำหรับภิกษุ.
ยาวตก *ค.* มากเท่าที่, เท่าที่.
ยาวตา *อ.* มีประมาณเพียงใด.
ยาวตายุกं *ก.วิ.* ตราบเท่าอายุ.
ยิฏฺธ *กิต.* บูชาแล้ว, เซ่นสรวงแล้ว.
ยุค *นป.* คู่, แอก, คราว, สมัย.
ยุคคฺคาห *ป.* การแข่งขันกัน, การบังคับ.
ยุคนทฺธ ๑ *นป.* เชือกผูกแอก;
๒ *ค.* ซึ่งผูกติดกับแอก.
ยุคนฺต *ป.* ที่สุดยุค.
ยุคนฺตวาต *ป.* ลมที่สุดยุค.
ยุคนฺธร *ป.* ชื่อเขาเทือกหนึ่งแห่งเขาสัตตบริภัณฑ์ เป็นบริวารของเขาพระสุเมรุ.
ยุคล,-ฬก *นป.* คู่.
ยุชฺฌติ *ก.* ต่อสู้, รบ.
ยุญฺชติ *ก.* ประกอบ, ก่อ, พยายาม.
ยุตฺต *กิต.* ประกอบแล้ว.
ยุตฺติ *อิต.* การประกอบ, ความถูกต้อง, ความชอบ.
ยุทฺธ *กิต.* รบแล้ว.
ยุทฺธภูมิ *อิต.* สนามรบ.
ยุว *ป.* ชายหนุ่ม.
ยุวตี *อิต.* หญิงสาว.
ยูถ *ป.* ฝูงสัตว์, โขลง, หมู่.
ยูถเชฏฺฐ *ป.* จ่าฝูง, นายฝูง.
ยูถป *ป.* นายฝูง.
ยูป *ป.* เสาผูกสัตว์บูชายัญ.
ยูส *ป.* น้ำต้มจากผัก.
เยน *ก.วิ.* โดยเหตุใด, เพราะว่า.
เยภุยฺย *ค.* มาก.
เยภุยฺยสิกา *ค.* ถือเสียงข้างมากในการตัดสิน.
เยภุยฺเยน *ก.วิ.* โดยมาก, อย่างมาก.
โย *ส., ค.* ใด (มาจาก ย).
โยค *ป.* การประกอบ, ความเพียร, กิเลส.
โยคกฺเขม *ป.* ความปลอดโปร่งจากกิเลส, ความหลุดพ้นจากกิเลส.
โยคยุตฺต *ค.* ซึ่งประกอบด้วยกิเลส, ถูกกิเลสผูกพัน.
โยคาวจร *ป.* ผู้หยั่งลงสู่ความเพียร, ผู้ฝึกจิต, พระโยคาวจร.
โยคี *ค.* ผู้ประกอบ, ผู้เพียร.
โยคฺค ๑ *นป.* ยาน, พาหนะ,
๒ *ค.* อันเขาประกอบ; ควร.
โยชก *ค.* ผู้ประกอบ, ผู้ก่อ.
โยชน *นป.* การประกอบ, การผูก; ระยะทางเท่ากับ ๔๐๐ เส้น.
โยชนา *อิต.* การสร้าง, การประกอบ; ข้อเสนอ, ข้อแนะนำ; การแปลพระคัมภีร์.
โยเชติ *ก.* ประกอบ, ผูก, มัด, ตระเตรียม.
โยตฺต *นป.* เชือก.
โยธ *ป.* ผู้รบ, ทหาร.
โยธาชีว *ป.* นักรบ.
โยเธติ *ก.* รบ, สู้, ทำสงคราม.
โยนิ *อิต.* กำเนิด, ของลับหญิง; ความรู้.

โยนิโส *ก.วิ.* โดยแยบคาย, โดยถ่องแท้.
โยนิโสมนสิการ *ป.* การทำไว้ในใจโดยแยบคาย, การพิจารณาโดยแยบคาย.
โยพฺพณฺณ *นป.* ความเป็นหนุ่ม.
โยพฺพน *นป.* ความหนุ่ม.
โยพฺพนมท *ป.* มัวเมาในความเป็นหนุ่ม.

ร.

รํสิ *อิต.* รัศมี, รังสี, แสงสว่าง.
รํสิมนฺตุ *ค.* มีแสงสว่าง (หมายเอาพระอาทิตย์).
รกฺขก *ค.* ผู้รักษา, ผู้เฝ้าดู.
รกฺขติ *ก.* รักษา, ดูแล, เฝ้าดู.
รกฺขณ *นป.* การรักษา.
รกฺขน *นป.* การรักษา, การดูแล.
รกฺขนก *ค.* ผู้ดูแล, ผู้รักษา.
รกฺขส *ป.* กำเนิดพวกทิพย์, รากษส.
รกฺขา อิต.การรักษา, ความปลอดภัย, การคุ้มครอง.
รกฺขิย *ค.* พึงรักษา; พึงดูแล.
รคา *อิต.* ชื่อธิดามาร, นางราคา.
รงฺกุ *ป.* เนื้อชนิดหนึ่ง.
รงฺค *ป.* เครื่องทา, เครื่องย้อม, สี; เวทีโรงละคร, สถานที่ฟ้อนรำ.
รงฺคการ *ป.* ผู้ย้อม; ผู้แสดง, ผู้เล่น.
รงฺคชาต *นป.* สีย้อมชนิดต่าง ๆ.
รงฺครตฺต *ค.* ซึ่งย้อมแล้วด้วยสี.
รงฺคชีว *ป.* ผู้ย้อม, ผู้ทา.
รจนา *อิต.* การจัดแจง, การตกแต่ง; การยกขึ้นมาอธิบาย.
รจยติ *ก.* ตกแต่ง, ประกอบ, ตระเตรียม.
รจฺฉา *อิต.* ถนน, ทางเดิน.
รช *ป., นป.* ธุลี, ละออง, เครื่องเศร้าหมอง, กิเลส, ความไม่บริสุทธิ์; เกษร, เรณู; ระดูของหญิง.
รชก *ป.* ผู้ล้าง, ผู้ซัก.
รชกฺข *ค.* มีกิเลส.
รชกฺขนฺธ *ป.* กองกิเลส.
รชต *นป.* เงิน.
รชติ *ก.* ย้อม.
รชน *นป.* การย้อม.
รชนกมฺม *นป.* การย้อม.
รชนี *อิต.* กลางคืน.
รชนีย *ค.* ซึ่งล่อใจ, เร้าใจให้ตื่นเต้น.
รชปฏฺฏ *ป.* แผ่นเงิน, ถาดเงิน.
รโชชลฺล *นป.* ความสกปรกดุจเปือกตม.
รโชหรณ *นป.* การขจัดความสกปรก, แปรงปัดฝุ่น.
รชฺช *นป.* อาณาจักร, แว่นแคว้น; ความเป็นพระราชา.
รชฺชติ *ก.* ยินดี, กำหนัด, พอใจ.
รชฺชน *นป.* เครื่องทำใจให้เศร้าหมอง, กิเลส.
รชฺชสิริ *อิต.* อธิปไตย, อำนาจสูงสุดในการปกครอง.
รชฺชสีมา *อิต.* เขตแดนแห่งราชอาณาจักร.
รชฺชุ *อิต.* เชือก.
รชฺชุคาหก *ป.* ผู้ตรวจแผ่นดิน, ผู้วัดแผ่นดิน.
รญฺชติ *ก.* ยินดี, พอใจ.
รญฺชน *นป.* จันทน์แดง.
รญฺเชติ *ก.* ให้ยินดี; ให้ย้อม.
รฏฺฐ *นป.* รัฐ, แว่นแคว้น.

รฏฐปิณฺฑ *ป.* ก้อนข้าวที่ได้มาจากประชาชน.
รฏฐวาสี, รฏฐิก *ค.* ผู้อยู่ในรัฐ, ผู้อยู่ในแว่นแคว้น.
รฏฐาธิป *ป.* พระราชา, ผู้เป็นใหญ่ในรัฐ.
รณ *นป.* สงคราม; เสียงร้อง; บาป.
รณญฺชห *ค.* ซึ่งละการเบียดเบียนของกิเลส.
รต *กิต.* ยินดีแล้ว, พอใจแล้ว.
รตน *นป.* แก้ว, ของมีค่า; มาตราวัดความยาวเท่ากับ ๑ ศอก.
รตนตฺตย *นป.* แก้วสามประการคือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์.
รตนากร *ป.* ทะเล, อรรณพ.
รติ *อิต.* กิเลส, ความยินดี, ความรักใคร่.
รติกีฬา *อิต.* การเสพกาม.
รตฺตึ *อ.* ค่ำ.
รตฺต *ค.,นป.* แดง, โลหิต; เลือด; ย้อมแล้ว.
รตฺตกฺขิ *ค.* มีตาแดง.
รตฺตญฺญู *ค.* ผู้รู้ราตรีนาน.
รตฺตนฺธการ *ป.* ความมืดแห่งราตรี.
รตฺตปทุม *ป.* ปทุมแดง, บัวแดง.
รตฺตปลา *อิต.* ปลิง.
รตฺตผลา *อิต.* มะกล่ำหลวง, ตำลึง.
รตฺตมณี *ป.* แก้วทับทิม, ปทุมราค.
รตฺตาติสาร *ป.* โรคลงแดง, โรคบิด.
รตฺติ *อิต.* ราตรี, กลางคืน.
รตฺตูปรต *ค.* ซึ่งงดเว้นจากการกินในเวลากลางคืน.
รถ *ป.* รถ.
รถการ *ป.* ช่างรถ, ช่างยานพาหนะ.
รถการก *ป.* ชื่อสระใหญ่.
รถตุตฺติ *อิต.* ไม้ค้ำรถ, ไม้ห้ามหรือกั้นรถ.
รถงฺค *นป.* ส่วนของรถ.
รถจกฺก *นป.* ล้อรถ.
รถปญฺชร *ป.* ตัวรถ, เรือนรถ.
รถเรณุ *ป.* มาตราชั่งประมาณ ๓๖ ตัชชารี; ละออง, ขี้ฝุ่น.
รถาจริย *ป.* นายสารถี, คนขับรถ.
รถาจารี *ป.* นายสารถี.
รถาณีก,-นีก *ป.* กระบวนรถศึก.
รถาโรห *ป.* ทหารประจำรถ.
รถิก *ป.* นักรบประจำรถ.
รถิกา *อิต.* ถนนรถ, ทางเดินรถ.
รถี *ป.* ดู **รถาโรห.**
รท *ป.* ฟัน.
รทน *ป.* ฟัน.
รนฺธ *นป.* รู, ช่อง, โพรง; พิรุธ, โทษ.
รนฺธก *ป.* คนครัว, คนหุงต้ม.
รนฺธคเวสี *ป.* ผู้แสวงหาโทษ, ผู้คอยจับผิด.
รนฺธน *นป.* การหุงต้ม.
รนฺเธติ *ก.* หุง, ต้ม.
รมณ *นป.* ความยินดี, ความเพลิดเพลิน.
รมณี *อิต.* สตรี, ผู้หญิง.
รมณีย *ค.* น่ายินดี, น่าอภิรมย์.
รมติ *ก.* ยินดี, พอใจ, รักใคร่.
รมฺภา *อิต.* นางอัปสร; ต้นกล้วย.
รมฺม *ค.* น่ายินดี, น่าอภิรมย์.
รมฺมก *ป.* ชื่อเดือนจิตรมาสตรงกับเดือนเมษายน.
รย *ป.* รีบเร่ง, ด่วน.
รว *ป.* เสียง, เสียงครวญ.

รวติ *ก.* ร้อง, แผดเสียง.
รวน *นป.* การร้อง, การแผดเสียง.
รวา *อิต.* เสียง.
รวิ *ป.* พระอาทิตย์, ตะวัน.
รวิหส *ป.* นกคับแค, นกเป็ดน้ำ.
รส *ป.* รส, อายตนะส่วนหนึ่งเป็นวิสัยแห่งลิ้น; อาหารเหลว; มรรยาท; หน้าที่; สมบัติ; ปรอท.
รสก *ป.* พ่อครัว.
รสคุค *นป.* รสอันดีเลิศ.
รสคุคสา *อิต.* เส้นประสาท.
รสญฺชน *นป.* ยาล้างตาชนิดหนึ่ง.
รสตณฺหา *อิต.* ความอยากชิมรส.
รสนา *อิต.* ลิ้น; สายรัดเอว; ความยินดี, ความอร่อย; เสียง.
รสวตี *อิต.* โรงครัว.
รสหราฌี *อิต.* สิ่งที่นำมาซึ่งรส, ผู้ปรุง.
รสาตล *นป.* นาคพิภพ.
รสาล *ป.* อ้อย.
รสิต *นป.* เสียงฟ้าร้อง.
รสฺมิ *อิต.* รัศมี, แสงสว่าง; เชือก, บังเหียน.
รสฺส ๑ *ป.* คนเตี้ย, คนแคระ; ๒ *ค.* ต่ำ, สั้น.
รสฺสตฺต *นป.* ความสั้น.
รหท *ป.* บึงลึก, ห้วงน้ำลึก, สระ.
รหสฺส *นป.* ความลับ.
รหสฺสงฺค *นป.* ของลับ, องคชาติของหญิงชาย.
รหาภาว *ป.* ความเปิดเผย, ความไม่ลับ.
รหิต *ค.* เว้น, ปราศจาก.
รโห *อ.* อย่างลับ ๆ, ในที่ลับ, ในที่เปลี่ยว.
ราค *ป.* สี, เครื่องย้อม, ความกำหนัด, ความยินดี.
ราคกฺขย *ป.* ความสิ้นไปแห่งความกำหนัด.
ราคคฺคิ *ป.* ไฟคือราคะ.
ราคจริต *ค.* ราคจริต, คนที่มีนิสัยชอบในความกำหนัดยินดี.
ราครตฺต *ค.* ถูกย้อมด้วยราคะ.
ราคี *ค.* ผู้มีความกำหนัด.
ราช *ป.* พระราชา.
ราชกกุธภณฺฑ *นป.* เครื่องราชกกุธภัณฑ์.
ราชกมฺมิก *ป.* ราชอำมาตย์, คณะของพระราชา.
ราชกุมาร *ป.* ราชกุมาร, เจ้าชาย, โอรสของพระราชา.
ราชกุมารี,-กญฺญา *อิต.* เจ้าหญิง, พระราชธิดา.
ราชกุล *นป.* ราชตระกูล, ราชสำนัก.
ราชเคห,-ภวน,-มนฺทิร *นป.* พระราชวัง; ราชสำนัก.
ราชงฺคณ *นป.* สนามหลวง, สนามหน้าพระราชวัง.
ราชติ *ก.* ส่องแสง, รุ่งเรือง.
ราชทณฺฑ *ป.* ราชอาญา, โทษหลวง.
ราชทาย *ป.* ของพระราชทาน.
ราชทูต *ป.* ราชทูต.
ราชเทวี *อิต.* ราชเทวี, พระมเหสีของพระเจ้าแผ่นดิน.
ราชธมฺม *ป.* ราชธรรม, กิจที่พระเจ้าแผ่นดินทรงกระทำ.
ราชธานี *อิต.* ราชวัง, เมืองหลวง.
ราชธีตุ,-ปุตฺตี *อิต.* พระราชธิดา.
ราชนิเวสน *นป.* ราชนิเวสน์, พระราชวัง.
ราชปริสา *อิต.* ราชบริวาร.
ราชปุตฺต *ป.* ราชบุตร, เจ้าชาย.

ราชปุริส *ป.* ราชบุรุษ.
ราชพลิ *ป.* ราชพลี, ส่วย.
ราชภฏ *ป.* ทหาร, ผู้ที่พระราชาทรงชุบเลี้ยง, ข้าราชการ.
ราชโภคฺค *ค.* ซึ่งควรแก่พระราชาทรงใช้.
ราชมหามตฺต *ป.* นายกรัฐมนตรี, มหาอำมาตย์ของพระราชา.
ราชมเหสี *อิต.* พระมเหสี, พระราชินี.
ราชมุทฺทา *อิต.* พระราชลัญจกร.
ราชรถ *ป.* รถพระที่นั่ง.
ราชรุกฺข *ป.* ต้นราชพฤกษ์.
ราชวฺฉภ *ค.* ซึ่งเป็นที่ทรงโปรดของพระเจ้าแผ่นดิน.
ราชสมฺปตฺติ *อิต.* ราชสมบัติ.
ราชวยฺห *ป.* ช้างพระที่นั่ง.
ราชาณา *อิต.* อาณาของพระเจ้าแผ่นดิน.
ราชามจฺจ *ป.* อำมาตย์ของพระเจ้าแผ่นดิน.
ราชายตน *ป.* ไม้ราชายตนะ, ไม้เกด.
ราชาหส *ป.* ราชหงส์, หงส์ซึ่งมีปากและเท้าแดง.
ราชิ *อิต.* แถว, แนว, ไร่ป่า; ความขัดแย้ง.
ราชินี *อิต.* พระราชินี.
ราชิสิ *ป.* โหรหลวง.
ราโชโรธ *ป.* นางสนมของพระเจ้าแผ่นดิน.
รามเณยฺยก *ค.* ซึ่งเป็นที่น่าเพลิดเพลิน.
ราว *ป.* เสียง, เสียงร้อง.
ราสิ *ป.* กอง, ก้อน, กลุ่ม, ฝูง, หมู่, พวก, ประชุม.
ราหเสยฺยก *ค.* โดดเดี่ยว, อยู่ในที่ลับ.
ราหุ *ป.* ราหู; เจ้าแห่งหมู่อสูร.
ราหุมุข *นป.* ปากราหู; การลงโทษชนิดหนึ่ง.
ริณฺจติ *ก.* ทอดทิ้ง, ละทิ้ง, ปล่อย.
ริฏฺ *นป.* บาป, ความไม่งาม.
ริตฺตมุฏฺ *ป.* กำมือเปล่า.
ริตฺตหตฺถ *ค.* ซึ่งมีมือเปล่า.
ริปุ *ป.* ข้าศึก.
รีสี *อิต.* ทองเหลือง.
รุกฺข ๑ *ป.* ต้นไม้; ๒ *ค.* หยาบคาย, ไม่ละเอียด.
รุกฺขคหณ *นป.* ความหนาของต้นไม้.
รุกฺขเทวตา *อิต.* รุกขเทวดา, เทวดาประจำต้นไม้.
รุกฺขมูล *นป.* รุกขมูล, โคนต้นไม้.
รุกฺขมูลิก *ค.* ผู้ถือการอยู่โคนต้นไม้เป็นวัตร.
รุกฺขสุสิร *นป.* โพรงไม้.
รุกฺขาทนี *อิต.* กาฝาก, ตุมกา.
รุจิ *อิต.* ความพอใจ, ความชอบใจ, ความอยาก; รัศมี, แสง.
รุจิร *ค.* น่าใคร่, น่าพอใจ, น่าปรารถนา, งาม.
รุจฺจติ *ก.* พอใจ, ชอบใจ, ยินดี.
รุจฺจน *นป.* ความพอใจ, ความชอบใจ, ความยินดี.
รุจฺจนก *ค.* ซึ่งน่าพอใจ, เป็นที่ชอบใจ.
รุชติ *ก.* เสียดแทง, เจ็บปวด.
รุชน *นป.*, **รุชา** *อิต.* ความเสียดแทง, ความเจ็บปวด.
รุชฺฌติ *ก.* กีดขวาง, กีดกัน, ถูกห้าม, กั้น,ล้อม, ระวัง.
รุณฺณ *กิต.* ร้องไห้แล้ว, คร่ำครวญแล้ว.
รุต *นป.* เสียงร้องของสัตว์.

รุทติ *ก.* ร้องไห้, คร่ำครวญ.
รุทมฺมุข *ค.* ซึ่งมีหน้าชุ่มด้วยน้ำตา.
รุทฺธ *ค.* ซึ่งถูกกีดกั้น, ถูกล้อมแล้ว.
รุธิร *นป.* เลือด, โลหิต.
รุนฺธติ *ก.* กั้น, กีดกัน, ล้อม, ระวัง, กักขัง.
รุนฺธน *นป.* การกั้น, การล้อม, การกักขัง, การระวัง.
รุปฺปติ *ก.* รบกวน.
รุรุ *ป.* เนื้อชนิดหนึ่ง.
รุห *ค.* ซึ่งงอกขึ้น, เจริญขึ้น.
รุหิร *นป.* เลือด, โลหิต.
รูป *นป.* รูป, ร่างกาย, อารมณ์ที่พึงรู้ด้วยตา.
รูปก *นป.* รูปเล็ก ๆ.
รูปตณฺหา *อิต.*ความอยากหรือความใคร่ในรูป.
รูปทสฺสน *นป.* การเห็นรูป.
รูปภว *ป.* รูปภพ, พรหมโลก.
รูปราค *ค.* ความปรารถนาที่จะเกิดในรูปภพ.
รูปสมฺปตฺติ *อิต.* รูปสมบัติ, ความถึงพร้อมแห่งรูป.
รูปารมฺมณ *นป.* รูปารมณ์.
รูปาวจร *ค.*ซึ่งเป็นไปในรูปภพ, มีอยู่ในรูปภพ.
รูปินี *อิต.* หญิงงาม.
รูปิย *นป.* แร่เงินแร่ทอง, เงิน, เงินตรา, เหรียญ.
รูปิยมย *ค.* สำเร็จแต่เงิน, ทำจากเงิน.
รูปี *ค.* มีรูปดี.
รูปูปชีวินี *อิต.* หญิงแพศยา.
รูหฺห *กิต.* งอกขึ้นแล้ว, เจริญแล้ว.
รูหติ *ก.* งอกขึ้น, เจริญขึ้น.
รูหน *นป.* ความเจริญงอกงาม.
เร *อ.* โว้ย, เว้ย.
เรจน *นป.* การส่งออกไป.
เรณุ *ป., อิต.* ผง, ฝุ่น, ละออง.
เรณุก *ป.* ไม้หนาด, ไม้ดองดึง.
เรวตี *อิต.* ชื่อดาวนักษัตร.
โรค *ป.* โรค, ความป่วยไข้, ความไม่สบาย.
โรคหารี *ป.* ผู้รักษาโรค, หมอ.
โรคาตุร *ค.* คนไข้, คนป่วย.
โรคี *ค.* ผู้ป่วย, ผู้มีโรค.
โรจติ *ก.* รุ่งเรือง, ส่องแสง.
โรจน *นป.* ความชอบใจ, ความพอใจ; การส่องแสง.
โรทติ *ก.* ร้องไห้, คร่ำครวญ.
โรธ *ป.*, **โรธน** *นป.* การป้องกัน, การกั้น, การล้อม, การกักขัง; ฝั่ง.
โรป,-ปก *ค.* ผู้ปลูก, ผู้หว่าน.
โรเปติ *ก.* ปลูก, หว่าน.
โรม *ป.* ขน.
โรมก *ค.* ซึ่งเป็นชาวโรมัน.
โรมญฺจ *ป.* ขนแข็ง, ขนชูชัน.
โรมนฺถน *นป.* การเคี้ยวเอื้อง.
โรรุว *ป.* ชื่อนรกใหญ่ขุมหนึ่ง.
โรส *ป.* ความโกรธ, ความอาฆาต.
โรสนา *อิต.* ความโรกธ.
โรเสติ *ก.* ทำให้เกิด.
โรหติ *ก.* งอกขึ้น, เจริญขึ้น.
โรหิต ๑ *ค.* แดง; ๒ *ป.* เนื้อชนิดหนึ่ง; ปลาตะเพียน.
โรหิส *ป.* ละมั่ง.

ฉ

ฉการ *ป.* เรือ, ส่วนของเรือ, จังกูด.
ฉกุณฺฑก *ป.* คนเตี้ย.
ฉกฺข *นป.*เครื่องหมาย,รอย,ที่หมาย,เป้า; แสน.
ฉกฺขณ *นป.* เครื่องหมาย, รอย, ลักษณะ, คุณภาพ, ปกติ.
ฉกฺขณปาฐก *ค.* ผู้ชำนาญในการทายลักษณะ.
ฉกฺขณสมฺปตฺติ *อิต.* ความถึงพร้อมแห่งลักษณะ, ความมีลักษณะสวยงาม.
ฉกฺขณสมฺปนฺน *ค.* ถึงพร้อมด้วยลักษณะ, มีลักษณะดี.
ฉกฺขิก *ค.* ผู้มีโชค.
ฉกฺขี *อิต.* โชคดี, ศรี, สมบัติ.
ฉกฺเขติ *ก.* หมาย, กำหนด.
ฉคฺฆ *ป.* ไม้ค้อน.
ฉคฺค *ค.* ซึ่งข้อง, ยึด, เกาะ.
ฉคฺคติ *ก.* ข้อง, ยึด, เกาะ.
ฉคฺคน *นป.* การข้อง, การยึด, การเกาะ.
ฉงฺคี *อิต.* กลอนเหล็ก, ดาลเหล็ก.
ฉงฺคุล *นป.* หาง.
ฉงฺฆก *ค.* ผู้กระโดด, นักกายกรรม.
ฉงฺฆติ *ก.* กระโดด, เต้น.
ฉงฺฆน *นป.* การกระโดด, การเต้น.
ฉงฺฆี *ป.* ผู้กระโดด, ผู้เต้น; ธรณีประตู.
ฉงฺเฆติ *ก.* กระโดด, เต้น.
ฉชฺชติ *ก.* อาย, ละอาย.
ฉชฺชา *อิต.* ความละอาย; ความเกลียด.
ฉชฺชาเปติ *ก.* ทำให้ละอาย.
ฉชฺชิตพฺพก *ค.* ควรละอาย, น่าอาย.
ฉชฺชี *ค.* มีความละอาย, มีความเกลียด.
ฉณฺจ *ป.* สินบน.
ฉณฺจขาทก *ค.* ผู้ได้รับสินบน, ผู้กินสินบน.
ฉณฺจทาน *นป.* การให้สินบน.
ฉณฺฉ,-ฉน *นป.* เครื่องหมาย, รอย.
ฉณฺฉก *ค.* ผู้ทำเครื่องหมาย, ผู้ประทับตรา.
ฉณฺฉติ *ก.* ประทับตรา, ทำเครื่องหมาย.
ฉฏฺกิกา *อิต.* นกมูลไถ.
ฉฏฺฐิ,-ฐิกา *อิต.* ไม้ถือ, ไม้เท้า; ต้นไม้อ่อน, หน่อไม้.
ฉณฺฑ *นป.*,-**ฑิกา** *อิต.* มูลสัตว์.
ฉตา *อิต.* เถาวัลย์, เครือไม้, กิ่ง.
ฉทฺธ *กิต.* ได้แล้ว, บรรลุแล้ว.
ฉทฺธภาว *ป.* ความสำเร็จ, การบรรลุ.
ฉทฺธา,-ธาน *กิต.* ได้แล้ว.
ฉทฺธิ *อิต.* ลัทธิ, ความเห็น.
ฉทฺธิก *ค.* ซึ่งมีความเห็น, มีลัทธิ.
ฉปติ *ก.* พูด, เจรจา.
ฉปน *นป.* ปาก, คำพูด, การพูด, การเจรจา.
ฉปนช *ป.* ฟัน.
ฉปนา *อิต.* ดู **ฉปน.**
ฉปิต *นป.* ถ้อยคำ.
ฉพฺพุช *ป.* ขนุนสำมะลอ.
ฉพฺภ *นป.* วัตถุที่พึงได้.
ฉพฺภติ *ก.* ได้รับ, บรรลุ.
ฉพฺภา *อ.* พึงได้, พึงบรรลุ.
ฉภติ *ก.* ได้รับ, บรรลุ, สำเร็จ.
ฉมฺพ *ค.* ห้อย, แขวน.
ฉมฺพก *นป.* ของที่ห้อยหรือแขวน.
ฉมฺพติ *ก.* ห้อย, แขวน.
ฉมฺเพติ *ก.* ให้ห้อย, ให้แขวน.

ลย *ป.* มาตราเวลา=๑๐ ขณะ; เสียงรองประสานกับเสียงดนตรี; จังหวะ.
ลลนา *อิต.* ผู้หญิง.
ลลิต *นป.* ความดี, ความงาม, ความมีเสน่ห์.
ลว *ป.* น้อย; การเกี่ยว, การเก็บ; การหยด, การตก.
ลวงฺค *นป.* สมุนแว้ง, กานพลู.
ลวณ *นป.* เกลือ, รสเค็ม.
ลวน *นป.* การเก็บเกี่ยว.
ลวิตฺต *นป.* เคียว.
ลสติ *ก.* ส่องแสง; เล่น.
ลสิกา *อิต.* ไขข้อ.
ลสี *อิต.* หัวสมอง, มันสมอง.
ลสุณ *นป.* กระเทียม.
ลหุ ๑ *ค.* เร็ว, พลัน; เบาะ; ซึ่งได้ปรารถนา; เปล่า, ไม่มีสาระ; ๒ *อ.* ดีละ.
ลหุก *ค.* เบา, น้อย.
ลหุ, ลหุโส *ก.วิ.* โดยเร็ว, พลัน.
ลาขา *อิต.* ครั่ง.
ลาขาปสาทน *ป.* ไม้แสม, ไม้โลทแดง.
ลางฺคลี *อิต.* ไม้พลับพลึง, ไม้ดองดึง.
ลาช *ป.* ข้าวตอก.
ลาป *ป.* นกมูลไถ.
ลาปุ,-พุ *อิต.* น้ำเต้า.
ลาภ *ป.* ลาภ, โชค, สิ่งที่ได้มา.
ลาภา *ป.* น่าได้, น่าต้องการ.
ลาภี *ค.* ผู้มีลาภ.
ลามก *ค.* ลามก, ชั่ว, เลว, ต่ำช้า.
ลายก *ค.* ผู้เก็บเกี่ยว.
ลายติ *ก.* เก็บเกี่ยว.
ลาลน *นป.* การเล่นสนุก, การขับกล่อม.
ลาลสา *ป., อิต.* ความปรารถนา.
ลาลา *อิต.* น้ำลาย.
ลาเลติ *ก.* ทำให้สงบ, ปรบ, กล่อมให้นอน.
ลาวุ *อิต.* น้ำเต้า.
ลาส,-สน *นป.* การละเล่น,กีฬา, การฟ้อนรำ.
ลิกุจ *ป.* ขนุนสำมะลอ.
ลิโกจก *ป.* ไม้ปรู.
ลิกฺขติ *ก.* เขียน, สลัก, จารึก.
ลิกฺขน *นป.* การเขียน, การจารึก, การสลัก.
ลิกฺขา *อิต.* มาตราชั่ง=๑๒๙๖ อณู; ไข่เหา.
ลิงฺค *นป.* นิมิตแห่งบุรุษสตรี, เครื่องหมาย, ลักษณะ.
ลิงฺฉวิ *ป.* เจ้าลิจฉวี.
ลิตฺต *ค.* ไล้, ทาแล้ว, ฉาบแล้ว.
ลิปิ *อิต.* การเขียน, ตัวอักษร, อักขระ.
ลิปิการ *ป.* ผู้เขียน, เสมียน.
ลิมฺปติ *ก.* ไล้, ทา, ฉาบ.
ลิมฺปน *นป.* การฉาบทา, การไล้.
ลิหติ *ก.* เลีย.
ลียติ *ก.* หดตัว, เหี่ยวแห้ง;อยาก, ปรารถนา.
ลียน *นป.* ความหดตัว, ความเหี่ยวแห้ง.
ลีลา *อิต.* การเยื้องกราย, กิริยา, มรรยาท, วิลาส, ความสวยงาม.
ลุชฺชติ *ก.* หัก, แตกออก.
ลุชฺชน *นป.* การแตก, การสิ้นสุดลง, การทำลาย.
ลุญฺจติ *ก.* ลากออก, ดึงออก, ถอยขึ้น.
ลุทฺท, ลุทฺธ ๑ *ค.* คนหยาบช้า, คนโหดร้าย; ๒ *ป.* พราน.

ลุทฺทก *ป.* นายพราน.
ลุพาติ *ก.* ตัดออก, เก็บเกี่ยว.
ลุพฺภติ *ก.* โลภ, อยาก, ปรารถนา.
ลุพฺภน *นป.* ความโลภ, ความอยาก.
ลุมฺปติ *ก.* ปล้น; กิน.
ลุมฺปน *นป.* การปล้น; การกิน.
ลุลาย *ป.* ควาย.
ลูข *ค.* หยาบ; เศร้าหมอง; ทุกข์, ขัดสน.
ลูขจีวร *ค.* ผู้ห่มจีวรอันเศร้าหมอง.
ลูขปฺปมาณิก *ค.* ผู้ถือเอาความเศร้าหมองเป็นประมาณ.
ลูณ,-น *กิต.* ตัดแล้ว, เก็บเกี่ยวแล้ว.
ลูตา, ลูติกา *อิต.* แมลงมุม.
เลข *ป.* สิ่งที่เขียน, ปากกา, ดินสอ;แถว, แนว.
เลขก *ป.* ผู้เขียน, เสมียน, เลขา.
เลขน *นป.* การเขียน; อักษร, สิ่งที่เขียน.
เลขนี *อิต.* ปากกา, ดินสอ.
เลขา *อิต.* สิ่งที่เขียน, ตัวอักษร, อักขระ, ไร่ป่า, แถว, แนว.
เลฑฺฑุ *ป.* ก้อนดิน.
เลณ *นป.* ถ้ำที่เป็นเอง, ถ้ำธรรมชาติ; ความปลอดภัย, ที่กำบัง.
เลป *ป.*, **เลปน** *นป.* การฉาบทา, การไล้.
เลเปติ *ก.* ฉาบทา, ไล้.
เลยฺย *ค.* ซึ่งควรลิ้ม, ควรเลีย, ควรกิน.
เลส *ป.* ของเล็ก ๆน้อย ๆ; ข้ออ้าง, เลศนัย, เล่ห์เหลี่ยม.
โลก *ป.* โลก, สัตว์, พลเมือง.
โลกคฺค *ค.* ผู้เป็นใหญ่ในโลก.
โลกครุ *ป.* พระพุทธเจ้า.
โลกนายก,-นาถ *ป.* ผู้เป็นใหญ่ในโลก, ผู้นำของโลก, ผู้เป็นที่พึ่งของโลก.
โลกนิโรธ *ป.* ความสิ้นสุดแห่งโลก ความฉิบหายแห่งโลก.
โลกนฺต *ป.* ที่สุดของโลก.
โลกนฺตคู *ค.* ผู้บรรลุถึงที่สุดจากโลกิยะ.
โลกนฺตร *นป.* โลกอื่น; ระหว่างแห่งโลก.
โลกปาล *ป.* ผู้รักษาโลก.
โลกวชฺช *นป.* สิ่งที่ชาวโลกติเตียน.
โลกาธิปจฺจ *นป.* ผู้ปกครองโลก.
โลกานุกมฺปา *อิต.* ความเอ็นดูต่อสัตว์โลก.
โลกายต *นป.* โลกายตศาสตร์.
โลกายตฺติก *ค.* ผู้นับถือนิกายโลกายัต, ผู้มีความเห็นว่าขาดสูญ.
โลกิก,-กิย *ค.* สิ่งที่เป็นโลกิยะ.
โลกุตฺตร *ค.*โลกุตร,สิ่งที่หลุดพ้นแล้วจากโลก.
โลเกส *ป.* พรหม.
โลจก *ค.* ผู้ลาก, ผู้ดึง, ผู้ถอน.
โลจน *นป.* ตา, จักษุ.
โลณ ๑ *นป.* เกลือ; ๒ *ค.* มีรสเค็ม.
โลณผล *นป.*, **โลณสกฺขรา** *อิต.* ก้อนเกลือ.
โลณิก *ค.* เกี่ยวกับเกลือหรือด่าง.
โลณี *อิต.* หนองน้ำ; อ่างเกลือ.
โลทฺท *ป.* ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.
โลป *ป.* การตัดออก, การลบออก.
โลภ *ป.* โลภ, ความอยาก, ความดิ้นรน.
โลม *นป.* ขน.
โลมกูป *ป.* ขุมขน, รูขน.
โลมสปาณก *ป.* ตัวบุ้ง.
โลมหส *ป.*, **โลมหสน** *นป.* ขนชูชัน.

โลล *ค.* กลิ้ง, โคลง, ไหว; ผู้โลภ.
โลลตา *อิต.* ความโลภ, ความอยาก.
โลลุป *ค.* โลภ, อยาก.
โลลุปฺป *นป.* ความโลภ, ความอยาก.
โลเลติ *ก.* โคลง, ไหว.
โลห *นป.* โลหะ, เหล็ก; ทองแดง; กฤษณาสามัญ.
โลหการ *ป.* ช่างเหล็ก.
โลหกุมฺภี *อิต.* หม้อทองแดง; ชลาลัย คือบ่อแห่งห้วงน้ำในนรก.
โลหฉลก *ป.* ถาดเหล็ก, ถาดทองแดง.
โลหปิฏฺฐ *ป.* นกอีลุ้ม, เหยี่ยวแดง.
โลหมาสก *ป.* เหรียญทองแดง.
โลหสลากา *อิต.* เส้นลวด.
โลหิต ๑ *นป.* โลหิต, เลือด; ๒ *ค.* แดง.
โลหิตกฺข *ค.* มีตาแดง.
โลหิตงฺก *ป.* แก้วทับทิม.
โลหิตจนฺทน *นป.* จันทน์แดง.
โลหิตภกฺข *ค.*ซึ่งกินเลือด, สัตว์ที่เลี้ยงด้วยเลือด.

ว.

ว *อ.* เทียว, แล.
วก *ป.* หมาป่า, หมาใน.
วกฺก *ป.* ต้นพิกุล.
วกฺก ๑ *นป.* ม้าม, ตับ; ๒ *ค.* คด.
วกฺกล *ป., นป.* เปลือกไม้, ผ้าที่ทำด้วยเปลือกไม้.
วกฺกลี *ค.* ผู้นุ่งห่มผ้าที่ทำด้วยเปลือกไม้.
วกฺขติ *ก.* ย่อมกล่าว, จะกล่าว, จักกล่าว.
วคฺค *ป.* วรรค, พรรค, หมู่, คณะ; วรรคตอนของหนังสือ.
วคฺคพนฺธน *นป.* การรวมกลุ่ม, การจัดตั้งพรรค.
วคฺคิย *ค.* นับเนื่องในหมู่.
วคฺคุ *ค.* น่ารัก, น่าพอใจ.
วคฺคุวท *ค.* ซึ่งพูดอย่างไพเราะ.
วคฺคุลิ *อิต.* ไม้แบนใช้สำหรับตีปิงปองหรือลูกคริกเก็ต.
วงฺก ๑ *ค.* คด, งอ, โค้ง; ๒ *นป.* ชื่อภูเขา; กีบเท้าสัตว์, เบ็ด.
วงฺกตา *อิต.* ความงอ, ความคด.
วงฺค *ป.* ชื่อแคว้นหนึ่งในอินเดีย; ชื่อโรคชนิดหนึ่ง.
วจ *ป., นป.* คำพูด, การกล่าว.
วจน *นป.* คำพูด, คำกล่าว, การแสดงออกทางวาจา.
วจนกร *ค.* ผู้เชื่อฟังคำ.
วจนกฺขม *ค.* ผู้ใคร่อยากทำตามคำกล่าวของคนอื่น.
วจนตฺถ *ป.* ความหมายแห่งถ้อยคำ.
วจนปถ *ป.* วิธีการพูด.
วจนีย *ค.* ควรกล่าว.
วจา *อิต.* ว่านน้ำ.
วจี *อิต.* คำพูด, ถ้อยคำ, คำกล่าว.
วจีกมฺม *นป.* วจีกรรม.
วจีคุตฺต *ค.* ผู้สำรวมคำพูดได้.
วจีทุจฺจริต *นป.* ความประพฤติชั่วทางวาจา
วจีปรม *ค.* ผู้ดีแต่พูด, พูดดีแต่ทำไม่ดี.
วจีเภท *ป.* การเปล่งคำพูดออกมา.
วจีวิญฺญตฺติ *อิต.* วจีวิญญัติ, การกำหนดหมายให้รู้โดยทางคำพูด.

วจีสุจริต *นป.* วจีสุจริต, การประพฤติชอบทางวาจา.

วจุ *นป.* ขี้, คูถ.

วจุกุฏิ *อิต.* กระท่อมที่ถ่ายอุจจาระ, เวจ, ถาน, ส้วม.

วจฺจมคฺค *ป.* เวจมรรค, ช่องทวารหนัก.

วจฺฉ *ป.* ลูกสัตว์.

วจฺฉตร *ป.* วัวหนุ่ม.

วจฺฉร *นป.* ผี.

วจฺฉล *ค.* สนิท, รักใคร่; ละเอียด.

วจฺฉลา *อิต.* แม่โครักลูก.

วช *ป.* คอกวัว.

วชติ *ก.* ไป, ดำเนินไป.

วชิร *นป.* อาวุธพระอินทร์, รัตนะ, เครื่องมือจารไนแก้ว, เพชร.

วชิรปาณิ,-หตฺถ *ป.* พระอินทร์, ท้าวสักกะ.

วชิราวุธ *ค.* มีวชิระเป็นอาวุธ, พระอินทร์.

วชฺช ๑ *นป.* โทษ, ความผิด; เครื่องดนตรี; สิ่งที่ควรเว้น; ๒ *ค.* อันเขาพึงกล่าว, ควรพูดติ.

วชฺชนีย *ค.* ควรหลีกเลี่ยง, ควรงดเว้น.

วชฺชิต *กิต.* เว้นแล้ว.

วชฺชี *ป.* ชื่อแคว้น.

วชฺเชติ *ก.* ย่อมเว้น.

วชฺฌ *ค.* ควรฆ่า.

วชฺฌปฺปตฺต *ค.* ถูกลงโทษ.

วชฺฌภิริ *อิต.* กลองสำเร็จโทษ.

วญฺจก *ป.* ผู้ล่อลวง, ผู้คดโกง.

วญฺจน *นป.,-นา* *อิต.* การล่อลวง, การคดโกง.

วญฺจนิก *ค.* ซึ่งล่อลวง, ซึ่งคดโกง.

วญฺเจติ *ก.* ล่อลวง, คดโกง.

วณฺณ *ค.* หมัน.

วณฺณา *อิต.* หญิงหมัน.

วฏ *ป.* ไทรย้อย.

วฏังสก *ป.* พวงมาลัยคล้องคอ.

วฏาการ *ป.* เชือกเกลียว.

วฏุม *นป.* ทาง, ถนน.

วฏฺฏ ๑ *ค.* กลม, เป็นวงกลม; ๒ *นป.* วงกลม, การหมุนเวียน.

วฏฺฏกา *อิต.* นกคุ่ม, นกกระจาบ, นกกระทา

วฏฺฏติ *ก.* ควร, หมุน.

วฏฺฏน *นป.* การหมุนไปรอบ ๆ.

วฏฺฏิ, วฏฺฏิกา *อิต.* ไส้เทียน, เกลียว, สาย.

วฏฺฏล *ค.* เป็นวงกลม.

วฏฺเฏติ *ก.* หมุนไป, ให้เคลื่อน.

วฏฺฏ *กิต.* เปียกฝนแล้ว.

วณร *ค.* อ้วน.

วฑฺฒ, วฑฺฒก *ค.* ผู้เจริญ.

วฑฺฒกี *ป.* ช่างไม้.

วฑฺฒติ *ก.* เจริญ.

วฑฺฒน *นป.* ความเจริญ.

วฑฺฒนก *ค.* ดู **วฑฺฒก.**

วฑฺเฒ *ก.* เจริญ, เลี้ยงดู, ปลูกฝัง.

วณ *นป.* แผล, ฝี.

วณโคฬก *นป.* ผ้าพันแผล.

วณปฏิกมฺม *นป.* การเยียวยาแผล.

วณิชฺชา *อิต.* การค้าขาย.

วณิต *กิต.* พันแผลแล้ว.

วณิพฺพก *ป.* วณิพก, คนขอทานโดยร้องเพลง.

วณฺฏ,-ฏก *นป.* ขั้ว, ก้าน.
วณฺฏิก *ค.* มีขั้ว, มีก้าน.
วณฺณ *ป.* ผิว, สี, ชนิด, วรรณะ.
วณฺณก ๑ *ค.* ผู้ชี้แจง, ผู้พรรณนา;
๒ *นป.* เครื่องย้อม.
วณฺณกสิณ *นป.* วรรณกสิณ, การเจริญสมาธิโดยการเพ่งสี.
วณฺณท *ค.* ผู้ให้ความงาม, ผู้ให้ผิวพรรณ.
วณฺณทาสี *อิต.* หญิงแพศยา.
วณฺณนา *อิต.* การพรรณนา, การชี้แจง.
วณฺณวนฺตุ *ค.* มีผิวงาม.
วณฺณิต *กิต.* พรรณนาแล้ว.
วณฺณี *ค.* มีผิวงาม.
วณฺณุ *อิต.* ทราย.
วณฺณุปถ *ป.* ทะเลทราย.
วณฺเณติ *ก.* พรรณนา.
วต ๑ *อ.* หนอ;
๒ *นป.* พรต, ข้อปฏิบัติ, การจำศีล.
วติ, วติกา *อิต.* รั้ว.
วตฺต *นป.* วัตร, หน้าที่, การปฏิบัติ.
วตฺตก *ป.* ผู้ออกกำลังกาย, ผู้เป็นไป.
วตฺตติ *ก.* เป็นไป.
วตฺตน *นป.* ความเป็นไป.
วตฺตนี *อิต.* ทาง.
วตฺตพฺพ *กิต.* ควรกล่าว.
วตฺตภู *ป.* พระอินทร์.
วตฺตมาน *กิต.* กำลังเป็นอยู่.
วตฺติกา *อิต.* ไส้ตะเกียง, สายหนัง.
วตฺตี *ค.* ผู้มีวัตร.
วตฺตุ *ป.* ผู้กล่าว.
วตฺเตติ *ก.* ดู **วตฺตติ.**
วตฺถ *นป.* ผ้า.
วตฺถคุยฺห *นป.* อวัยวะอันเขาซ่อนด้วยผ้า, องคชาต.
วตฺถิ *อิต.* กระเพาะปัสสาวะ, ฝัก, ปลอก.
วตฺถิกมฺม *นป.* การสวน.
วตฺถุ *นป.* พัสดุ, สิ่งของ, เรื่อง, พื้นที่.
วตฺถุวิชฺชา *อิต.* ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่.
วตฺวา *กิต.* กล่าวแล้ว.
วทญฺญู *ค.* ผู้รู้คำพูด, ผู้เผื่อแผ่, ผู้ใจดี.
วทติ *ก.* กล่าว.
วทน *นป.* การกล่าว; หน้า, ปาก.
วเทติ *ก.* กล่าว.
วทฺทลิกา *อิต.* ฝนพรำ.
วทฺธน *นป.* การเจริญ.
วทฺธาปจายน *นป.* การเคารพผู้เจริญ.
วธ *ป.* การฆ่า.
วธก *ค.* ผู้ฆ่า.
วธฏฺฐาน *นป.* ที่ประหาร.
วธู *อิต.* ลูกสะใภ้, ภรรยาสาว.
วธู *อิต.* หญิงสาว.
วเธติ *ก.* ฆ่า.
วน *นป.* ป่า.
วนกมฺมิก *ป.* ผู้ทำงานอยู่ในป่า.
วนกุกฺกุฏ *ป.* ไก่ป่า.
วนคหน *นป.* ป่าชัฏ.
วนคุมฺพ *ป.* พุ่มไม้.
วนจร *ค.* ผู้เที่ยวไปในป่า.
วนจารี *ค.* ดู **วนจร.**
วนฉ *ป.* ตัณหา, ความอยาก.

วนปฺปติ *ป.* เจ้าป่า.
วนมลฺลิกา *อิต.* มะลิวัลย์.
วนสณฺฑ *ป.* ราวป่า, ป่าสูง.
วนิก *ป.* ชาวป่า.
วนิพฺพก ดู **วณิพฺพก.**
วนฺต *กิต.* คายแล้ว.
วนฺทก *ค.* ผู้ไหว้.
วนฺทติ *ก.* ไหว้.
วนฺทน *นป.,-นา อิต.* การไหว้.
วนฺทนีย *กิต.* ควรไหว้.
วนฺทาเปติ *ก.* ให้ไหว้.
วปติ *ก.* หว่าน.
วปน *นป.* การหว่าน.
วปา *อิต.* มันข้น.
วปุ *นป.* กาย.
วปฺป *ป.* การหว่าน.
วปฺปมงฺคล *นป.* พิธีมงคลในการหว่านพืช.
วมติ *ก.* คาย, ปล่อยออก.
วมถุ *ป.* อาเจียน.
วมน *นป.* การคาย, การปล่อยออก.
วมฺภน *นป.,-นา อิต.* การเย้ยหยัน, การสบประมาท.
วมฺภี *ค.* ผู้สบประมาท, ผู้เย้ยหยัน.
วมฺภิต *กิต.* สบประมาทแล้ว, เย้ยหยันแล้ว.
วมฺเภติ *ก.* สบประมาท, เย้ยหยัน.
วมฺม *นป.* เกราะ.
วมฺมิก *ป.* จอมปลวก.
วมฺมิต *กิต.* สวมเกราะแล้ว.
วมฺมี *ค.* ผู้สวมเกราะ.
วย *ป., นป.* วัย, ความเสื่อม.
วยกลฺยาณ *นป.* วัยงาม.
วยฏฺฐ *ค.* ผู้ตั้งอยู่ในวัย คือมีอายุมาก.
วยมฺห *ป.* วิมาน, ฟ้า, เมืองสวรรค์.
วยสฺส *ป.* เพื่อน.
วโยวุฑฺฒ *ค.* ผู้เจริญวัย.
วยฺห *นป.* ยวดยาน, ล้อเลื่อน, เตียงแคร่.
วร ๑ *ค.* ประเสริฐ, ยอดเยี่ยม; ๒ *ป.* พร.
วรก *ป.* ลูกเดือย.
วรงฺค *ป.* อวัยวะสำคัญ คือ หัว.
วรงฺคนา *อิต.* หญิงมีชื่อเสียง.
วรญฺญู *ค.* ผู้รู้ธรรมประเสริฐ.
วรณ *นป.* การป้องกัน, ป้อม, กำแพง.
วรตฺตา *อิต.* สายหนัง.
วรวณฺณินี *อิต.* หญิงมีผิวงาม.
วราก ๑ *นป.* ตุ่ม, ไห; ๒ *ค.* น่าสงสาร.
วราโหรา *อิต.* หญิงผู้ดี.
วราห *ป.* หมู.
วรูถ *นป.* ไม้ค้ำ, เครื่องป้องกัน, เกราะ, โล่.
วลช *ป.* ปลาหมอ, ปลาสวาย.
วลญฺช *นป.* รอย, เครื่องหมาย, ทาง.
วลญฺชิต *กิต.* สะกดรอยแล้ว, ค้นหารอย.
วลญฺเชติ *ก.* สะกดรอย, ค้นหารอย.
วลย *นป.* กำไลมือ, ทองกร, วงกลม.
วลาหก *ป.* เมฆ, เมฆฝน.
วลิ *อิต.* รอยพับ, รอยย่น; กลุ่มคำที่เรียกว่า 'วลี'.
วลิก *ค.* มีรอยย่น.
วลิต *กิต.* ย่นแล้ว, เหี่ยวแล้ว.
วลิตฺตจ, วลิน *ค.* มีหนังหดเหี่ยว.
วลิร *ค., ป.* คนตาเหล่.

วลีมุข ๑ *ป.* ลิง; ๒ *ค.* มีหน้าย่น.
วลฺลกี *อิต.* พิณของชาวอินเดีย.
วลฺลภ *ป.* คนโปรด, คนสนิท.
วลฺลรี *อิต.* ช่อ, พวง.
วลฺลิ *อิต.* เถาวัลย์, ไม้เถา.
วลฺลิภ *ป.* ฟักทอง, ฟักเขียว.
วลฺลูร *นป.* เนื้อแห้ง.
ววตฺถเปติ *ก.* กำหนด, จัดระเบียบ.
ววตฺถาปน *นป.* การกำหนด,การตั้งใจแน่วแน่.
ววตฺถิต *กิต.* วิเคราะห์แล้ว, แยกธาตุแล้ว.
ววตฺเถติ *ก.* วิเคราะห์, แยกธาตุ.
วส *ป.* อำนาจ.
วสค *ค.* ผู้อยู่ในอำนาจ.
วสงฺคต *ค.* ผู้ตกอยู่ในอำนาจ.
วสต *กิต.* อยู่.
วสน *นป.* การอยู่, ที่อยู่, บ้าน; เสื้อผ้า.
วสนฺต *ป.* ฤดูฝน, ฤดูใบไม้ผลิ.
วสภ *ป.* วัวตัวผู้.
วสล *ป.* คนชั่ว, คนถ่อย.
วสลี *อิต.* หญิงชั่ว, หญิงถ่อย.
วสวตฺตี *ป.* ผู้ยังสัตว์ให้อยู่ในอำนาจ; มาร.
วสา *อิต.* มันเหลว, ไข.
วสานุค *ค.* ดู **วสค.**
วสี *ค.* ผู้มีอำนาจ, ผู้ชนะตน.
วสีกต *ค.* ทำไว้ใต้อำนาจ.
วสีภาว *ป.* ความเป็นผู้มีอำนาจ.
วสีภูต *ค.* เป็นผู้มีอำนาจ.
วสุ *นป.* ทรัพย์, สมบัติ.
วสุธา *อิต.* การทรงไว้ ซึ่งทรัพย์สมบัติ; แผ่นดิน.
วสุนฺธรา *อิต.* แผ่นดิน.
วสุมตี *ค., อิต.* มีทรัพย์, มีสมบัติ; โลก, แผ่นดิน.
วสฺส *ป., นป.* ฝน, ปี, ฤดูฝน.
วสฺสติ *ก.* ฝนตก.
วสฺสน *นป.* ฝนตก.
วสฺสวร *ป.* บัณเฑาะก์, กะเทย.
วสฺสาน *ป.* ฤดูฝน, หน้าฝน.
วสฺสาปนก *ค.* ผู้ยังฝนให้ตก.
วสฺสิก *ค.* ซึ่งอยู่ในฤดูฝน, ซึ่งอยู่จำพรรษา.
วสฺสิกสาฏิกา *อิต.* ผ้าสำหรับภิกษุใช้ในฤดูฝน, ผ้าอาบน้ำฝน.
วสฺสิกา, วสฺสิกี *อิต.* ดอกมะลิ.
วสฺสิต *กิต.* ร้องแล้ว (สัตว์ร้อง).
วหติ *ก.* นำไป.
วหน *นป.* การนำไป.
วฬวามุข *นป.* ไฟใต้น้ำ.
วฬวา *อิต.* ม้าตัวเมีย.
วำส *ป.* วงศ์, ไม้ไผ่, ขลุ่ย.
วำสกพีร *ป.* แขนงไผ่.
วำสช *ค.* ผู้เกิดในวงศ์ตระกูล.
วำสวณฺณ *ป.* แก้วไพฑูรย์, เพชรตาแมว
วำสานุปาลก *ค.* ผู้รักษาตามซึ่งวงศ์.
วำสิก *ค.* มีวงศ์ตระกูล.
วา *อ.* หรือ; หรือว่า.
วาก *นป.* ปลือกไม้, ป่าน, ปอ.
วากกรณ *นป.* การสนทนา.
วากจีร *นป.* ผ้าป่าน.
วากรา, (วาคุรา) *อิต.* ตาข่าย, บ่วง.
วากฺย *นป.* คำอันเขากล่าว, คำพูด.

วาคุริก *ค.* ผู้ใช้ข่ายหรือบ่วงดักสัตว์.
วาจก *ป.* ผู้กล่าว, ผู้บอก.
วาจน *นป.* การกล่าว, การสวด, การอ่าน.
วาจนก *นป.* ที่เป็นที่สวด.
วาจสิก *ค.* คล่องปาก, ติดอยู่กับปาก.
วาจา *อิต.* การกล่าว, คำพูด.
วาจานุรกฺขี *ค.* ผู้รักษาตามคำพูด.
วาจาเปยฺย *นป.* การพูดอ่อนหวาน.
วาจาล *ค.* ช่างพูด, พูดเหลวไหล.
วาจิก *ค.* มีคำพูด.
วาจุคฺคต *ค.* คล่องปาก, ขึ้นปาก.
วาเจติ *ก.* บอก, สอน.
วาช *ป.* ขนนกที่ลูกศร.
วาชเปยฺย *นป.* ชื่อพิธีตั้งพราหมณ์เป็นหัวหน้าในวรรณะ, เครื่องบวงสรวง.
วาชี *ป.* ม้า.
วาฏ, วาฏก *ป.* วงกลม, สังเวียน.
วาณิช *ป.* พ่อค้า.
วาณิชฺช *นป.* ความเป็นพ่อค้า, การค้าขาย.
วาณี *อิต.* ถ้อยคำ, ภาษา.
วาต *ป.* ลม.
วาตชว *ค.* ซึ่งรวดเร็วเหมือนลม.
วาตณฺฑ *นป.* ลูกอัณฑะโต.
วาตปาน *นป.* ที่เป็นที่ดื่มลม, หน้าต่าง.
วาตมณฺฑลิกา *อิต.* ลมบ้าหมู.
วาตมิค *ป.* เนื้อสมัน.
วาตวุฏฺฐิ *อิต.* ลมและฝน.
วาตเวค *ป.* กำลังลม.
วาตายน *นป.* หน้าต่าง.
วาติ *ก.* ฟุ้งไป, พัด.
วาติงฺคณ *ป.* มะอึก, มะเขือ.
วาเตริต *ค.* ซึ่งเคลื่อนไปด้วยลม.
วาตฺตากี *ป.* มะแว้ง.
วาท *ป.* การกล่าว, คำพูด, ความเห็น.
วาทก *ป.* ผู้พูด, ผู้ประโคม, นักดนตรี.
วาทกฺขิตฺต *กิต.* ชัดไปด้วยคำพูด, โค่นกันด้วยคำพูด.
วาทน *นป.* การพูด, การประโคม, การบรรเลงดนตรี.
วาทิต *นป.* สังคีต, ดนตรี.
วาที *ป.* ผู้กล่าว, ผู้ชี้แจง, ผู้พูด, ผู้โต้, คนเล่นดนตรี.
วาน *นป.* เครื่องร้อยรัด, ตัณหา.
วานจิตฺตก *นป.* เครื่องลาดมีรูปวิจิตรด้วยการปัก.
วานร *ป.* ลิง.
วาเนยฺย *นป.* หญ้าแห้วหมู.
วาปี *อิต.* ถังเก็บน้ำ, หนองน้ำ.
วาปิต *กิต.* หว่านแล้ว.
วาม *ค.* ซ้าย.
วามน,-นก *ป.* คนแคระ, คนเตี้ยเกินขนาด.
วามปสฺส *นป.* ข้างซ้าย.
วาย *ป., นป.* ลม.
วายติ *ก.* ฟุ้งไป.
วายทณฺฑก *นป.* กระสวยทอหูก, ฟืม.
วายน *นป.* การฟุ้งไป, การขจรไป.
วายมติ *ก.* ย่อมพยายาม.
วายส *ป.* นก *ป.* (กา).
วายสาริ *ป.* นกเค้วแมว.
วายาม *ป.* ความพยายาม.

วายิต *กิต.* ทอแล้ว.
วายิม *ค.* ซึ่งทอ (ผ้า).
วายุ *นป.* ลม.
วายติ *ก.* ให้ทอ (ผ้า).
วาร *ป.* คราวหนึ่ง, วันหนึ่ง ๆ.
วารก *ป.* หม้อ, ไห, โอ่ง, ตุ่ม.
วารณ ๑ *นป.* การกั้น, การป้องกัน;
๒ *ป.* ช้าง.
วารพาณ *นป.* เสื้อเกราะ.
วาริ *นป.* น้ำ.
วาริช *ค.* เกิดแต่น้ำ; ปลา.
วาริต *กิต.* ห้ามแล้ว.
วาริท *ป.* ผู้ให้น้ำ; เมฆ.
วาริมคฺค *ป.* ทางน้ำไหล.
วาริวาห *ป.* ผู้นำมาซึ่งน้ำ; เมฆ.
วารุณี *อิต.* เหล้า, เทวีแห่งเหล้า.
วาเรติ *ก.* ห้าม, ป้องกัน.
วาล ๑ *ป.* ขนหางสัตว์, ขนสัตว์;
๒ *ค.* ดุร้าย, ร้าย.
วาลคฺค *นป.* ปลายขน.
วาลวฺชุปก *ป., นป.* แปรงทำด้วยหางม้า.
วาลธิ ๑ *ค.* ผู้ทรงไว้ซึ่งขนหาง; ๒ *ป.* ขนหาง.
วาลมิค *ป.* สัตว์ร้าย.
วาลวีชนี *อิต.* พัดหรือแส้ทำด้วยขนสัตว์.
วาลิกา, วาลุกา *อิต.* กรวด, ทราย.
วาลุกาปุญฺช *ป.* กองทราย.
วาลุกาปุลิน *นป.* หาดทราย.
วาส *ป.* การอยู่, ที่อยู่, เครื่องนุ่งห่ม, เครื่องหอม, น้ำหอม, ผ้า.
วาสจุณฺณ *นป.* จุณ, น้ำหอมสำหรับทาอาบ.
วาสน *นป.* การนุ่งห่ม, การอบ, เครื่องอบ.
วาสนา *อิต.* วาสนา,บุญหรือบาปที่ได้อบรมมา.
วาสร *ป.* วัน.
วาสว *ป.* พระอินทร์.
วาสาคาร *ป., นป.* ห้องอยู่, ห้องนอน.
วาสิ *อิต.* มีด.
วาสิก, (วาสี) *ค.* ผู้อาศัยอยู่.
วาสิชฏ *นป.* ด้ามขวาน.
วาสิต *กิต.* อบแล้ว.
วาสิตก *นป.* แป้งหอม.
วาสิผล *นป.* ใบมีด.
วาสุกี *ป.* พญานาค.
วาสุเทว *ป.* เหล่ากอแห่งพระวสุเทว, พระนารายณ์ปางพระกฤษณะ.
วาเสฏฺฐ *ป.* ชื่อฤษี.
วาเสติ *ก.* ให้อยู่; สร้าง; ส่งกลิ่น.
วาห ๑ *ค.* ผู้นำไป; ๒ *ป.* เกวียน.
วาหก *ค.* ผู้นำไป.
วาหน *นป.* สิ่งที่นำไป, พาหนะ.
วาหสา *อ.* เนื่องจาก, เหตุที่.
วาหินี *อิต.* กองทัพ, แม่น้ำ.
วาหี *ค.* ผู้นำไป.
วาห *ค.* ดุร้าย, ร้าย.
วิ *อ.* วิเศษ, แจ้ง, ต่าง, ไม่มี.
วิกกต *ป.* ตะขบ, มะละกอ.
วิกจ *ค.* แย้ม, บาน.
วิกฏ *ค.* เปลี่ยนแปลง, สกปรก, เป็นมูตรคูถ.
วิกติ ๑. *อิต.* ชนิด; ๒ *ค.* เปลี่ยนไป, ไม่ปรกติ.
วิกตฺถก *ค.* ผู้คุยโม้, ผู้อวด.
วิกตฺถติ *ก.* คุย, อวด.

วิกตฺถน *นป.* การคุย, การอวด.
วิกนฺตติ *ก.* ตัด, ฝาน, หั่น.
วิกนฺตน *นป.* การตัด, การฝาน, การหั่น.
วิกปฺป *ป.* การใคร่ครวญ, การกำหนด, การให้, การฝาก.
วิกปฺเปติ *ก.* กำหนด, ดำริ, จัด.
วิกมฺปติ *ก.* ย่อมหวั่นไหว, ย่อมสั่นสะเทือน.
วิกมฺปน *นป.* การหวั่นไหว, การสั่นสะเทือน.
วิกโรติ *ก.* แก้ไข, เปลี่ยนแปลง.
วิกล *ค.* ไม่ปรกติ, แปลกไป, อ่อนแอ.
วิกสติ *ก.* แย้ม, ขยาย.
วิกสิต *กิต.* แย้มแล้ว.
วิการ *ป.* การทำให้แปลกไป, พิการ.
วิกาล *ป.* ผิดเวลา.
วิกาลโภชน *นป.* การกินอาหารในเวลาวิกาล.
วิกาส *ป.* การแย้ม, การขยาย.
วิกาเสติ *ก.* ส่องแสง, แย้ม.
วิกิณฺณ *กิต.* กระจัดกระจายแล้ว, เกลื่อนกล่นแล้ว.
วิกิรณ *นป.* กระจัดกระจาย, การเกลื่อนกล่น.
วิกิรติ *ก.* กระจัดกระจาย, เกลื่อนกล่น.
วิกุณิต *กิต.* บิดไปแล้ว, บุบแล้ว, เสียรูป.
วิกุพฺพติ *ก.* เปลี่ยนแปลง, ทำให้แปลกไป.
วิกุพฺพน *นป.* การเปลี่ยนแปลงอย่างมหัศจรรย์.
วิกูชติ *ฏ.* ร้องเจี๊ยวจ๊าว, ร้องเพลง.
วิกูชน *นป.* การร้อง (ของนก).
วิกูล *ค.* เอียง, ลาด.
วิโกปน *นป.* การทำร้าย, การโค่น.
วิโกเปติ *ก.* ให้โกรธ, ทำร้าย, ทำลาย.
วิกุกนฺต *นป.* ความกล้าหาญ.
วิกุกนฺตติ *ก.* ร้องเสียงดัง, ตะโกน.
วิกุกม *ป.* การก้าวไป, การกล้าหาญ, ชัยชนะ.
วิกุกมน *นป.* การก้าวไป, การใช้กำลัง.
วิกุกย *ป.* การขาย.
วิกุกยิก *ค.* ผู้ขาย.
วิกุกายิก *ค.* อันเขาขาย.
วิกุกีณาติ *ก.* ย่อมขาย.
วิกุเกตุ *ค.* ดู **วิกุกยิก.**
วิกุเกยฺย *นป.* ของควรขาย.
วิกุขมฺภ *ป.* ๑ เส้นผ่าศูนย์กลางวงกลม; ๒ การข่ม, การถอนออก.
วิกุขมฺภน *นป.* ดู **วิกุขมฺภ** ๒.
วิกุขมฺเภติ *ก.* ข่ม, ถอนออกทิ้งไป.
วิกขาเฉติ *ก.* บ้วน, ถ่ม.
วิกุขิตฺต *กิต.* ซัดไปแล้ว, ฟุ้งซ่าน, รบกวน, ยุ่งยาก.
วิกุขิตฺตก ๑ *นป.* ศพ; ๒ *ค.* อันเขาซัดไปแล้ว.
วิกุขิตฺตจิตฺต *ค.* มีจิตฟุ้งซ่าน.
วิกุขิปติ *ก.* ซัดไป, สับสน.
วิกุขิปน *นป.*, **วิกุเขป** *ป.* การซัดไป, การสับสน.
วิกุเขปก *ป.* ผู้ยุ่งยาก, ผู้รบกวน.
วิกุโขภน *นป.* การรบกวน, การก่อความยุ่งยาก, การกำเริบ.
วิกุโขเภติ *ก.* สั่น, ทำให้สะเทือน, รบกวน.
วิคจฺฉติ *ก.* จากไป.
วิคต *กิต.* ปราศไปแล้ว.
วิคม *ป.*, **วิคมน** *นป.* จากไป.
วิคยฺห *กิต.* หยั่งลงแล้ว.
วิครหติ *ก.* ติเตียน.
วิคลิต *กิต.* คายแล้ว, เคลื่อนออกแล้ว.

วิคาหติ *ก.* หยั่งลง.
วิคาหน *นป.* การหยั่งลง.
วิคาหฺท *กิต.* ดู **วิคยฺห.**
วิคฺคยฺห *กิต.* ทะเลาะแล้ว, แยกออกแล้ว.
วิคฺคห *ป.* การทะเลาะ, การโต้เถียง, การแยกออกเป็นส่วน ๆ, กาย, ตัว.
วิคฺคหิกกถา *อิต.* พูดหาเรื่องทะเลาะ.
วิฆฏฺฏน *นป.* การเคาะ.
วิฆาฏน *นป.* การแตกหัก, การเปิด.
วิฆาต *ป.* การฆ่า, การพิฆาต, การรบกวน.
วิฆาส *ป.* ผู้กินเดน; อาหารเป็นเดน.
วิฆาสาท *ป.* คนกินเดน.
วิจกฺขณ ๑ *นป.* การเห็นแจ้ง; ๒ *ป.* ผู้ฉลาด.
วิจย *ป.* การค้นคว้า, การรวบรวม, การสะสม, การสอบสวน.
วิจรณ *นป.* การเที่ยวไป.
วิจรติ *ก.* เที่ยวไป.
วิจาร *ป.* การไตร่รอง, การใคร่ครวญ, การตรวจตรา.
วิจารก *ป.* ผู้สอบสวน, ผู้จัดการ.
วิจารณ, นป.,-ณา *อิต.* ดู **วิจาร.**
วิจาเรติ *ก.* พิจารณา, ไตร่ตรอง.
วิจิกิจฺฉติ *ก.* สงสัย.
วิจิกิจฺฉา *อิต.* ความสงสัย.
วิจิณฺณ, วิจิต *กิต.* สะสมแล้ว, สังเกตแล้ว.
วิจิตฺต *ค.* งดงาม, น่าพิศวง.
วิจินน *นป.* การสืบเสาะ, ตรวจ, เก็บ.
วิจินาติ *ก.* ค้นคว้า, สะสม.
วิจินฺเตติ *ก.* คิด.
วิจุณฺณ *ค.* ขยี้, ทำลาย, ป่น, ละเอียด, แหลก.
วิจุณฺเณติ *ก.* บดให้ละเอียด, ทำลาย.
วิจุฬก *ป.* แมลงป่อง.
วิจุฬกทฺทก *ค.* เป็นโพรง, เป็นรู.
วิจุฬินฺทติ *ก.* ตัด.
วิจุฬินฺน *กิต.* ตัดแล้ว.
วิจุเฉท *ป.* การตัดบท.
วิชฏน *นป.* การหมดเรื่องยุ่ง.
วิชเฏติ *ก.* หมดยุ่ง, สาง.
วิชมฺภติ *ก.* กระซิกกระซี้, แสดงท่า, หาว.
วิชย *นป.* ความชนะ.
วิชยติ *ก.* ชนะ, ปกครอง.
วิชหติ *ก.* ละ, สละ.
วิชหน *นป.* การละ, การสละ.
วิชหิต *กิต.* ละแล้ว.
วิชาตา *อิต.* คลอดแล้ว.
วิชาติก *ค.* ต่างชาติ.
วิชานน *นป.* ความรู้, ความเข้าใจ.
วิชานาติ *ก.* รู้แจ้ง.
วิชายติ *ก.* คลอด.
วิชายน *นป.* การคลอด.
วิชายินี *อิต.* ผู้คลอด.
วิชิต ๑ *นป.* แว่นแคว้น; ๒ *กิต.* ถูกชนะแล้ว.
วิชิตาวี *กิต.* ชนะแล้ว.
วิชินาติ *ก.* ย่อมชนะ.
วิชฺชติ *ก.* มี,ประสบ.
วิชฺชา *อิต.* ความรู้.
วิชฺชาธร *ค.* ผู้ทรงไว้ซึ่งวิชา.
วิชฺชุ, วิชฺชุตา, วิชฺชุลตา *อิต.* สายฟ้า, ฟ้าแลบ.
วิชฺโชตติ *ก.* รุ่งเรือง, สว่าง.
วิชฺฌติ *ก.* ยิง, แทง, เจาะ.

วิชฺฌน *นป.* การยิง, การแทง.
วิชฺฌายติ *ก.* ย่อมเพ่ง.
วิญฺญตฺติ *อิต.* การบอกกล่าว, การขอร้อง, การรายงาน.
วิญฺญาณ *นป.* ความรู้แจ้ง, ความรู้สึกตัว.
วิญฺญาณฏฺฐิติ *อิต.* การตั้งอยู่ของวิญญาณ.
วิญฺญาต *กิต.* รู้แจ้งแล้ว.
วิญฺญาตุ *ค.* ผู้รู้, ผู้สังเกต.
วิญฺญาปก *ป.* ผู้ฉลาดในการสอน.
วิญฺญาปน *นป.* การให้รู้.
วิญฺญาเปติ *ก.* ให้รู้.
วิญฺญาย *กิต.* รู้แล้ว.
วิญฺญู *ค.* ผู้รู้วิเศษ.
วิญฺเญยฺย *ค.* ควรรู้.
วิฏป *ป.* ค่าคบไม้.
วิตกฺก *ป.*, **วิตกฺกน** *นป.* การตรึก.
วิตจฺฉิกา *อิต.* หิด.
วิตจฺเฉติ *ก.* ถาก, ปอก.
วิตณฺฑวาท *ป.* พูดให้หลงเชื่อ.
วิตต ๑ *นป.* กลองมีหนังหุ้มทั้งสองด้าน; ๑ *กิต.* แผ่ไปแล้ว.
วิตถ *ค.* ไม่จริง, เหลวไหล.
วิตโนติ *ก.* แผ่ไป.
วิตรณ *นป.* การจ่ายให้, การข้ามไป.
วิตาน *นป.* เพดาน.
วิติณฺณ *กิต.* ข้ามไปแล้ว.
วิตุทติ *ก.* แทง, เจาะ, สะกิด.
วิตุทน *นป.* การแทง, การเจาะ, การสะกิด.
วิตุนุน กิต. แทงแล้ว, เจาะแล้ว, สะกิดแล้ว.
วิตุต *นป.* ความปลื้มใจ, สมบัติ.
วิตุติ *อิต.* ความยินดี, ความสบาย.
วิตุถ *นป.* แก้วเหล้า.
วิตุถต *กิต.* แผ่ไปแล้ว.
วิตุถรติ *ก.* แผ่ไป.
วิตุถมฺภน *นป.* การสูบควัน, การกระจาย, การขยายตัว, การพอง.
วิตุถมฺภติ *ก.* สูบควัน;กระจาย,ขยายตัว,พอง.
วิตุถาร *ป.* การแผ่ไป,ความพิสดาร,กว้างขวาง.
วิตุถาริก *ค.* มีความกว้างขวาง.
วิตุถาริต *กิต.* กว้างขวางแล้ว.
วิตุถาเรติ *ก.* กว้างขวาง, ชี้แจง, ขยาย.
วิทตฺฉิ *อิต.* คืบ.
วิทหติ *ก.* จัดแจง.
วิทาร *ป.*, *ค.* ผู้ผ่า, ผู้ทำลาย.
วิทารณ *นป.* การผ่า, การฉีก, การทำลาย.
วิทาเรติ *ก.* ผ่า, ทำลาย.
วิทาฬน *นป.* การระเบิด.
วิทิต *กิต.* รู้แล้ว, ประสบแล้ว.
วิทิส *ป.* ทิศเฉียง.
วิทุคฺค *นป.* ทางลำบาก, เข้าหายาก.
วิทู *ค.* ผู้รู้.
วิทูร *ค.* ห่างไกล; มีความฉลาด, มีความรู้.
วิทูสิต *กิต.* ประทุษร้ายแล้ว.
วิเทส *ป.* ต่างประเทศ.
วิทฺทสุ *ป.* คนฉลาด.
วิทฺทุม *นป.* แก้วประพาฬ.
วิทฺเทส *ป.* ความโกรธแค้น.
วิทฺเทสี *ป.* ข้าศึก.
วิทฺธ *กิต.* แทงแล้ว, ยิงแล้ว.
วิทฺธสก *ค.* ผู้ทำลาย, ผู้กำจัด.

วิทฺธำเสติ *ก.* ทำลาย, กำจัด.
วิธ *อ.* อย่าง, ชนิด.
วิธมก *ค.* ผู้ทำลาย.
วิธมติ *ก.* ทำลาย.
วิธมน *นป.* ความทำลาย.
วิธเมติ *ก.* ทำลาย.
วิธวา *อิต.* หญิงหม้าย.
วิธาตุ *ป.* พระเจ้าผู้สร้างโลก.
วิธาน *นป.* การทรงไว้, การจัดแจง, กฎ, พิธี, ธรรมเนียม.
วิธายก *ค.* ผู้จัดแจง.
วิธาวติ *ก.* วิ่ง.
วิธาวน *นป.* การวิ่ง.
วิธิ *ป.* การทรงไว้อย่างวิเศษ; แบบ, กฎ, ธรรมเนียม.
วิธุ *ป.* พระจันทร์.
วิธุนาติ *ก.* จำกัด.
วิธุร *ค.* เปลี่ยว, ว้าเหว่.
วิธูปน *นป.* การปรุง, การพัด, การรม, พัด.
วิธูเปติ *ก.* ปรุง, พัด, อบควัน, รมควัน.
วิธูม *ค.* ปราศจากควัน.
วิเธยฺย *ค.* ควรเชื่อฟัง.
วินฏฺ *กิต.* ฉิบหายแล้ว.
วิตน *กิต.* นอบน้อมแล้ว.
วินตา *อิต.* แม่ของเผ่าครุฑ.
วินทฺธ *กิต.* ผูกแล้ว,ปิดรอบแล้ว, ผูกเป็นเกลียว.
วินนฺธติ *ก.* ย่อมผูก, ล้อมไว้.
วินย *ป.* ข้อควรแนะนำ, วินัย, ข้อปฏิบัติ, ข้อบังคับ.
วินยคุตฺตี *ค.* ผู้ถือวินัย.
วินสฺสติ *ก.* ฉิบหาย.
วินา *อ.* เว้น.
วินาติ *ก.* ทอ.
วินาม *ป.,-มน* *นป.* การน้อมกาย.
วินาเมติ *ก.* น้อมกาย.
วินายก *ค.* ผู้นำวิเศษ.
วินาส *ป.* ความฉิบหาย.
วนาเสติ *ก.* ให้ฉิบหาย.
วินิจฺฉย *ป.* การตัดสิน, การชี้ขาด, การใคร่ครวญ.
วินิจฺฉิต *กิต.* ตัดสินแล้ว, ชี้ขาดแล้ว.
วินิจฺฉินาติ *ก.* ตัดสิน, ชี้ขาด.
วินิปาต *ป.* การทำให้ตกไป, การทำลาย, การฆ่า.
วินิปาติก *ค.* ผู้ตกอยู่ในอบาย, ผู้ถูกทรมาน.
วินิปาเตติ *ก.* ให้ตกไป.
วินิพนฺธ *ก.* แยก, เห็นข้อแตกต่าง.
วินิพฺโภค *ป.* การแยก, การสังเกตเห็นข้อแตกต่าง.
วินิมย *ป.* ถ้อยทีถ้อยปฏิบัติต่อกัน.
วินิโมเจติ *ก.* เปลื้อง, กำจัดออก.
วินิมุตฺต *กิต.* เปลื้องแล้ว, กำจัดออกแล้ว.
วินิวฏฺเฏติ *ก.* หมุนกลับ.
วินิวิชฺฌ *กิต.* แทงแล้ว.
วินิวิชฺฌติ *ก.* แทงตลอด.
วินิเวเธติ *ก.* แก้ไข.
วินีต *กิต* . แนะนำแล้ว, ฝึกแล้ว.
วินีวรณ *ค.* ปราศจากข้อขัดข้อง.
วิเนติ *ก.* ฝึก, ย่อมแนะนำ.

วิเนยฺย *ค.* ควรฝึก, ควรแนะนำ.
วิโนท *ป.* การบรรเทา.
วิโนทก *ค.* ผู้บรรเทา.
วิโนเทติ *ก.* บรรเทา.
วินฺทก *ป.* ผู้รู้, ผู้ประสบ.
วินฺทติ *ก.* รู้, ประสบ.
วิปกฺข *ป.* ข้าศึก, ศัตรู.
วิปกฺขเสวก *ค.* ผู้เข้าข้างศัตรู.
วิปจฺจติ *ก.* หุงต้ม, สุก.
วิปชฺชติ *ก.* วิบัติ, ถึงทุกข์.
วิปชฺชน *นป.* ความวิบัติ, ความถึงทุกข์.
วิปตฺติ *อิต.* ความฉิบหาย, ความผิด.
วิปถ *ป.* ผิดทาง.
วิปนฺน *กิต.* ถึงผิด, เห็นผิด.
วิปริณต *กิต* . เปลี่ยนแปลงแล้ว.
วิปริณาม *ป.* การเปลี่ยนแปลง.
วิปริยาย *ป.* ความตรงกันข้าม.
วิปริวตฺตติ *ก.* หมุนไปรอบ ๆ.
วิปริวตฺตน *นป.* การเปลี่ยนแปลง, การหมุนไปรอบ ๆ.
วิปรีต *ค.* ตรงกันข้าม, ผิดปรกติ, แปรปรวน.
วิปลฺลตฺถ *ค.* ผิดระเบียบ.
วิปลฺลาส *ป.* ความคลาดเคลื่อน, ความกลับกลาย, ความผันแปร.
วิปสฺสก ค. ผู้เห็นแจ้ง.
วิปสฺสติ *ก.* เห็นแจ้ง.
วิปสฺสนา *อิต.* ความเห็นแจ้ง.
วิปสฺสี *ค.* ผู้เห็นแจ้ง.
วิปาก *ป.* วิบาก, ผล.
วิปาทิกา *อิต.* โรคเท้าแตก.
วิปิน *นป.* ป่า.
วิปุล *ค.* กว้างขวาง, มาก.
วิปุ่ป *ป.*พราหมณ์.
วิปฺปกต *กิต.* ทำผิด.
วิปฺปการ *ป.* ความเปลี่ยนแปลง, ความไม่เหมาะสม.
วิปฺปกิณฺณ *กิต.* เกลื่อนกล่นแล้ว, กระจัดกระจายแล้ว.
วิปฺปกิรติ *ก.* เกลื่อนกล่น, กระจัดกระจาย.
วิปฺปชหติ *ก.* สละ.
วิปฺปฏิปชฺชติ *ก.* ปฏิบัติผิด.
วิปฺปฏิปตฺติ *อิต.* การปฏิบัติผิด.
วิปฺปฏิสาร *ป.* ความเดือดร้อน, ความร้อนใจ; การระลึกถึงผิด.
วิปฺปมุตฺต *กิต.* พ้นไปแล้ว.
วิปฺปโยค *ป.* การพลัดพราก, การจากกัน.
วิปฺปลปติ *ก.* บ่น, พร่ำเพ้อ.
วิปฺปลาป *ป.* การบ่น, การพร่ำเพ้อ.
วิปฺปลุชฺชติ *ก.* แหลก, ถูกทำลาย.
วิปฺปวสติ *ก.* อยู่ปราศ.
วิปฺปวาส *ป.* การอยู่ปราศ.
วิปฺปวุฏฺฐ *กิต.* อยู่ปราศแล้ว.
วิปฺปสนฺน *ค.* เลื่อมใส, ผ่องใส.
วิปฺปสีทติ *ก.* เลื่อมใส.
วิปฺปหีน *กิต.* ละขาดแล้ว.
วิปฺผนฺทติ *ก.* ดิ้นรน.
วิปฺผนฺทน *นป.* การดิ้นรน.
วิปฺผาร *ป.* การแผ่ไป, การเผยแพร่.
วิปฺผุรณ *นป.* การแทรกซึม.
วิปฺผุรติ *ก.* สั่นสะเทือน.

วิปฺผุลิงฺค *นป.* ประกายไฟ.
วิผล *ค.* ไม่มีผล.
วิพนฺธ *ป.* การจองจำ, การผูก.
วิพาธก *ค.* ผู้เบียดเบียน, ผู้ขัดขวาง.
วิพาธติ *ก.* เบียดเบียน, ขัดขวาง.
วิพุธ *ป.* ผู้รู้, นักปราชญ์.
วิพฺภนฺต *กิต.* หมุนไปผิดแล้ว, ละหน้าที่, สึกแล้ว.
วิพฺภมติ *ก.* หมุนไปผิด, ละหน้าที่, สึก.
วิภงฺค *ป.* การแบ่ง, การจำแนก.
วิภชติ *ก.* แบ่ง, จำแนก.
วิภชฺช *กิต.* แบ่งแล้ว, จำแนกแล้ว.
วิภตฺต *กิต.* แจกแล้ว, แบ่งแล้ว.
วิภตฺติ *อิต.* การแบ่ง, การแจก, การจำแนก.
วิภว *ป.* ความไม่เป็น, สมบัติ, ความเจริญ.
วิภา *อิต.* รัศมี, แสงสว่าง.
วิภาค *ป.* การจำแนก, การแบ่ง.
วภาต กิต. สว่างแล้ว..
วิภาวน *นป.* การอธิบาย, การชี้แจง.
วิภาวี *ค.* ผู้มีรัศมี.
วิภาเวติ *ก.* ทำให้แจ้ง, ชี้แจง.
วิภีตก,-ตกี *ป., อิต.* สมอพิเภก.
วิภู ๑ *ป.* ผู้เป็นแจ้ง, ผู้ครอง;
๒ *ค.* แข็งแรง, มีอำนาจ.
วิภูต *กิต.* เป็นแจ้งแล้ว, เด่นชัด.
วิภูติ *อิต.* ความสง่าผ่าเผย.
วิภูสน *นป.* การประดับ, เครื่องประดับ.
วิภูเสติ *ก.* ประดับ.
วิเภทิกา *อิต.* ดู **วิภีตก.**
วิมติ *อิต.* ความไม่รู้, ความสงสัย.
วิมน *ค.* เสียใจ, ใจลอย.
วิมล *ค.* ปราศจากมลทิน, สะอาด, กระจ่าง.
วิมาน *นป.* วิมาน.
วิมานเนติ *ก.* ดูหมิ่น.
วิมุข *ค.* ข้างหลัง; เพิกเฉย.
วิมุจฺจติ *ก.* พ้น.
วิมุตฺต *กิต.* พ้นแล้ว.
วิมุตฺติ *อิต.* การหลุดพ้น.
วิโมกฺข *ป.* ความหลุดพ้น.
วิโมจก *ค.* ผู้พ้น.
วิโมเจติ *ก.* หลุดพ้น.
วิโมเหติ *ก.* หลง.
วิมฺหย *ป.* ความประหลาดใจ, ความอัศจรรย์.
วิมฺหาปก *ค.* ทำให้ประหลาด.
วิมฺหาเปติ *ก.* ทำให้ประหลาด.
วิมฺหิต *กิต.* ประหลาดแล้ว.
วิย *อ.* ราวกะว่า, เหมือน.
วิยตฺต *ค.* ทำให้สำเร็จ.
วิยูหติ *ก.* ถอนออก, กระจายไป.
วิยูหน *นป.* การถอนออก, การกระจายไป.
วิยูฬฺห *กิต.* ถอนออกแล้ว.
วิโยค *ป.* การจากไป, การพลัดพราก.
วิรจิต *กิต.* แต่งแล้ว, ประพันธ์แล้ว.
วิรช *ค.* หมดธุลี, ปราศจากธุลี.
วิรชฺชติ *ก.* คลายกำหนัด, ไม่ยินดี.
วิรชฺชน *นป.* การคลายกำหนัด, การไม่ยินดี
วิรชฺฌติ *ก.* ล้มเหลว, ผิดหวัง, ศูนย์หาย.
วิรต *กิต.* งดเว้นแล้ว.
วิรติ *อิต.* การงดเว้น.
วิรตฺต *กิต.* คลายกำหนัดแล้ว.

วิรทฺธ *กิต.* ล้มเหลวแล้ว.
วิรมณ *นป.* การงดเว้น.
วิรมติ *ก.* งดเว้น.
วิรล *ก.* เบาบาง, หายาก.
วิรว *ป.* การร้อง , การตะโกน.
วิรวติ *ก.* ร้องดัง.
วิรห *ป.* ความว่างเปล่า.
วิรหิต *กิต.* เว้นแล้ว.
วิราค *ป.* การหมดยินดี.
วิราชติ *ก.* ส่องแสง.
วิราเชติ *ก.* ทอดทิ้ง, เคลื่อน, ทำลาย.
วิราธนา *อิต.* การล้มเหลว.
วิราเธติ *ก.* ย่อมล้มเหลว.
วิริจฺจติ *ก.* ทำให้สะอาด.
วิริตฺต *กิต.* ทำให้สะอาดแล้ว.
วิริย *นป.* ความเพียร.
วิรุชฺฌติ *ก.* ทำร้าย, มุ่งร้าย.
วิรุทฺธ *กิต.* ทำร้ายแล้ว.
วิรูป *ค.* น่าเกลียด, พิการ, ผิดรูป.
วิรูปกฺข *ป.* ท้าววิรูปักษ์ผู้เป็นใหญ่ในหมู่นาค.
วิรูหติ *ก.* งอกงาม.
วิรูหน *นป.* การงอกงาม.
วิรูหฺห *กิต.* งอกงามแล้ว.
วิรูหฺหิ *อิต.* ความงอกงาม.
วิเรก *ป.* ทำให้สะอาด; ยาถ่าย.
วิเรจติ *ก.* ทำให้สะอาด.
วิเรจน *นป.* ดู **วิเรก**.
วิโรจติ *ก.* รุ่งเรือง.
วิโรจน *นป.* การรุ่งเรือง.
วิโรธ *ป.* ความพิโรธ, ความทำร้าย.
วิโรธี *ค.* ผู้ทำร้าย, ข้าศึก.
วิโรเธติ *ก.* ทำร้าย.
วิโรโธตฺติ *อิต.* การบ่นด้วยความเสียใจ.
วิลคฺค ๑ *ป.* กลางตัว, เอว; ๒ *กิต.* ข้องแล้ว.
วิลปติ *ก.* บ่นเพ้อ, ร้องไห้.
วิลมฺพติ *ก.* เชือนแช, ชักช้า, ห้อย, แขวน.
วิลมฺพน *นป.* การเชือนแช, การห้อย, การแขวน.
วิลย *ป.* การสลาย, การย่อยยับ,
วิลสติ *ก.* สนุก, เล่นสนุก; ส่องแสง.
วิลาป *ป.* การพูดพร่ำ, พูดไม่มีประโยชน์.
วิลาส *ค.* มีเสน่ห์, งาม.
วิลาสินี *อิต.* หญิง.
วิลาสี *ค.* มีความงาม.
วิลิตฺต *กิต.* ลูบไล้แล้ว.
วิลิมฺปติ *ก.* ลูบไล้, ฉาบทา.
วิลีน *กิต.* ละลายแล้ว, ยุบแล้ว.
วิลียติ *ก.* ถลุง, ละลาย.
วิลียน *นป.* การถลุง, การละลาย.
วิลีว *นป.* ไม้ไผ่, ต้นอ้อ.
วิลุคฺค *กิต.* หักแล้ว, ย่อยยับแล้ว.
วิลุตฺต *กิต.* ปล้นแล้ว.
วิลูน *ค.* ตัด, ฉีก.
วิเลข *ป.* การขีดเขียน.
วิเลปน *นป.* การลูบไล้, เครื่องทา.
วิโลกน *นป.* การตรวจดู, การไต่สวน.
วิโลเกติ *ก.* ตรวจดู, ไต่สวน.
วิโลจน *นป.* ดวงตา.
วิโลป *ป.* การปล้น.
วิโลปก *ค.* ผู้ปล้น.

วิโลม *ค.* ย้อนขึ้น, ทวน.
วิโลพน *นป.* การดิ้นเต้น, การยุ่งยาก, การกวน.
วิโลเพติ *ก.* ดิ้นเต้น, กวน.
วิวชฺชน *นป.* การเว้น, การสละ.
วิวฏ *กิต.* เปิดแล้ว.
วิวฏฺฏ *นป.* พระนิพพาน.
วิวฏฺฏติ *ก.* หมุนกลับ.
วิวณฺเณติ *ก.* ติเตียน, กล่าวโทษ.
วิวทติ *ก.* โต้เถียง, ทะเลาะ.
วิวร *นป.* ช่อง, ปล่อง, โพรง.
วิวรณ *นป.*การเปิด,การไขความ,การเผยแผ่.
วิวรติ *ก.* เปิด, ไขความ.
วิวส *ค.* หมดอำนาจ.
วิวาท *ป.* การกล่าวต่างกัน, การโต้เถียง, การทะเลาะ.
วิวาห *ป.* การนำไปวิเศษ, การแต่งงาน.
วิวิจฺจ *อ.* แยกออก, ว่าง.
วิวิตฺต *ค.* เงียบ, สงัด.
วิวิธ *ค.* มีอย่างต่าง ๆ.
วิเวก *ป.* ความสงัด.
วิเวจน *นป.* การติชม, การเลือกปฏิบัติ.
วิเวเจติ *ก.* แยกออก, มองเห็นข้อแตกต่าง, ติ, วิพากษ์.
วิส *นป.* พิษ.
วิสํยุตฺต *กิต.* แยกจากกัน.
วิสโยค *ป.* การแยกจากกัน.
วิสวาท *ป.* การหลอกลวง, การพูดปด.
วิสวาเทติ *ก.* หลอกลวง, พูดปด.
วิสกณฺฏก *นป.* น้ำอ้อยงบ.
วิสกณฺฐิกา *อิต.* นกตระกรุม.
วิสงฺกิต *ค.* น่าสงสัย.
วิสงฺขาร *ค.* ปราศจากเครื่องปรุงแต่ง.
วิสญฺญี *ค.* หมดความรู้สึก, สิ้นสติ.
วิสฏ *กิต.* แพร่หลายแล้ว, หลั่งไหลแล้ว.
วิสตฺติกา *อิต.* ความอยาก (ตัณหา).
วิสท *ค.* ฉลาด, บริสุทธิ์.
วิสธร *ป.* ผู้ทรงไว้ซึ่งพิษ; งู.
วิสภาค *ค.* ต่างกัน, ไม่เสมอกัน.
วิสม *ค.* ไม่เรียบ, ไม่เสมอ.
วิสย *ป.* การผูก; การเสพ; ขอบเขต, แดน, ลักษณะ.
วิสยี *ป.* อินทรีย์.
วิสยุห *ค.* พอทนได้, พอเป็นไปได้.
วิสลฺล *ค.*ปราศจากความเศร้า,ปราศจากลูกศร.
วิสหติ *ก.* อดทน, กล้า, เสี่ยง.
วิสาข *นป.* ชื่อเดือน ๖.
วิสาณ *นป.* เขา.
วิสาณมย *ค.* ทำด้วยเขา.
วิสาท *ป.* ความเศร้าใจ, ความสลดใจ, ความตกต่ำ.
วิสารท *ค.* แกล้วกล้า, ชำนาญ, มั่นใจ.
วิสาล *ค.* ใหญ่โต, กว้างขวาง.
วิสาลกฺขี *อิต.* หญิงมีตาโต.
วิสาลา *อิต.* แตงกวา.
วิสิขา *อิต.* ถนน.
วิสิฏฺฐ *ค.* ประเสริฐ, เลิศ.
วิสิพฺเพติ *ก.* แก้ออก.
วิสีทติ *ก.* จม.
วิสีทน *นป.* ความจม, ความเศร้าใจ.

วิสุ *อ.* คนละส่วน, เฉพาะ.
วิสุชฺฌติ *ก.* หมดจด.
วิสุทฺธิ *อิต.* ความหมดจด.
วิสูก *ค.* เป็นข้าศึกของใจ.
วิสูจิกา *อิต.* โรคอหิวาต์.
วิเสส *ค.* วิเศษ, ดีเยี่ยม.
วิเสสน *นป.* ความยอดเยี่ยม.
วิเสสาธิคม *ป.* การบรรลุธรรมวิเศษ.
วิเสสี *ค.* ผู้มีความวิเศษ.
วิเสเสติ *ก.* ดีวิเศษ.
วิโสก *ค.* ผู้ไม่เศร้าโศก.
วิโสธน *นป.* ความหมดจด, ความชำระ.
วิโสเสติ *ก.* ซับซีด, เหี่ยวแห้ง.
วิสฺสคฺค *กิต.* สละแล้ว.
วิสฺสชฺชก *ค.* ผู้สละ, ผู้ตอบ; คำถาม.
วิสชฺชนา *อิต.* การชี้แจง, การตอบ.
วิสฺสชฺเชติ *ก.* ชี้แจง, แก้ไข; สละ.
วิสฺสฏฺ *กิต.* คุ้นเคยแล้ว.
วิสฺสฏฺ *อิต.* การปล่อยออก.
วิสฺสนฺทติ *ก.* หลั่งไหล, ท่วมนอง.
วิสฺสนฺทน *นป.* การหลั่งไหล, การท่วมนอง.
วิสฺสมติ *ก.* พักผ่อน.
วิสฺสมฺภ *ป.* การคุ้นเคย.
วิสฺสร *ค.* ร้องด้วยความระทมใจ.
วิสฺสรติ *ก.* ลืม.
วิสฺสสติ *ก.* คุ้นเคย, ไว้ใจ.
วิสฺสาน *นป.* การสละให้.
วิสฺสาส *ป.* ความคุ้นเคย.
วิสฺสาสนีย *ค.* ควรไว้ใจ.
วิสฺสุต *กิต.* มีชื่อเสียง, ปรากฏแล้ว, ชำนาญแล้ว.
วิห *ป.* ผู้ไปในอากาศ; นก.
วิหงฺคม *ป.* วิหค.
วิหญฺญติ *ก.* เดือดร้อน, ทุกข์หนัก.
วิหต *กิต.* ฆ่าแล้ว.
วิหรติ *ก.* อยู่.
วิหาย *กิต.* ละแล้ว.
วิหาร *ป.* ที่อยู่, วิหาร.
วิหาริก *ค.* ผู้อยู่ในวิหาร.
วิหีสก *ค.* ผู้เบียดเบียน.
วิหีสติ *ก.* เบียดเบียน.
วิหีสน *นป.* การเบียดเบียน.
วิหิต *กิต.* ตั้งไว้แล้ว, จัดแจงแล้ว.
วิหีน *กิต.* ละแล้ว.
วิเหฐก *ค.* ผู้รบกวน, ผู้เบียดเบียน.
วิเหฐน *นป.* การรบกวน, การเบียดเบียน.
วิเหเฐติ *ก.* รบกวน, เบียดเบียน.
วิเหสก *ค.* ดู **วิเหฐก**.
วิเหสา *อิต.* ดู **วิเหฐน**.
วีจิ *อิต.* คลื่น, ลูกคลื่น.
วีชติ *ก.* พัด, วี.
วีชน *นป.* การพัด.
วีชนี *อิต.* พัด.
วีณา *อิต.* พิณ.
วิณาโทณิ *อิต.* สายพิณ.
วีณาวาที *ป.* คนดีดพิณ.
วีต *กิต.* ไปปราศแล้ว.
วีติกฺกม *ป.* การก้าวล่วง.
วีติกฺกมติ *ก.* ล่วง.
วีถิ *อิต.* วิถี, ถนน.
วีมังสก *ค.* ผู้ทดลอง, ผู้พิจารณา.

วีมํสติ *ก.* ทดลอง, พิจารณา.
วีมํสน *นป.* การทดลอง, การพิจารณา.
วีมํสา *อิต.* การพิจารณา.
วีมํสี *ค.* ผู้พิจารณา.
วีร *ค.* กล้า.
วีรุ *อิต.* เถาวัลย์.
วียติ *ก.* ทอ.
วีสติ *ค.* ยี่สิบ.
วีหิ *ป.* ข้าวเปลือก.
วุจฺจติ *ก.* กล่าว.
วุฏฺ *กิต.* อยู่แล้ว, เปียกแล้ว.
วุฏฺหติ *ก.* ตั้งขึ้น, ลุกขึ้น.
วุฏฺิ *อิต.* ฝน, การรด.
วุฑฺฒ *ค.* เจริญ, แก่.
วุฑฺฒิ *อิต.* ความเจริญ, ความสมบูรณ์.
วุติ *อิต.* ความกั้น, ความระวัง.
วุตฺต *กิต.* กล่าวแล้ว; หว่านแล้ว, โกนแล้ว.
วุตฺติ *อิต.* ความเป็นไป, ความประพฤติ, การเลี้ยงชีพ.
วุตฺถ *กิต.* อยู่แล้ว.
วุทฺธ *ค.* ดู **วุฑฺฒ.**
วุทฺธิ *อิต.* ดู **วุฑฺฒิ.**
วุยฺหติ *ก.* นำไป, แบก, ลอย, ปลิว.
วุส *ป.* โคผู้.
วุสิต *กิต.* อยู่แล้ว.
วุสฺสติ *ก.* อยู่.
วูปกฏฺ *กิต.* หลีกออกไปแล้ว.
วูปสม *ป.* ความเข้าไปสงบ.
วูปสมติ *ก.* บรรเทา, สงบ.
วูปสเมติ *ก.* บรรเทา, เข้าไปสงบ.
วูฬฺห *กิต.* นำไปแล้ว, ลอยไปแล้ว.
เว *อ.* เว้ย, โดยแท้.
เวกลฺล *นป.* ความบกพร่อง, ความขาดทุน, ความวิบัติ.
เวค *ป.* ความเร็ว, กำลัง.
เวคี *ค.* ผู้มีความเร็ว, ผู้มีกำลัง.
เวชยนฺต *ป.* ชื่อวิมานหรือรถของพระอินทร์.
เวชฺช *ป.* ผู้รู้; หมอ.
เวชฺชกมฺม *นป.* การเยียวยาโรค.
เวฐก *ค.* ผู้ผูก, ผู้ห่อ; คอพิณ.
เวฐน *นป.* ผ้าโพกศีรษะ, การโพก.
เวเฐติ *ก.* โพก, พัน, ห่อ.
เวณ *ป.* ช่างจักสาน.
เวณวิก *ป.* คนเป่าปี่.
เวณิก *ป.* คนดีดพิณ.
เวณี *อิต.* ช้องผม, กำผม.
เวณุ *ป.* ไม้ไผ่.
เวตน *นป.* สินจ้าง.
เวตนิก *ป.* คนรับสินจ้าง.
เวตรณี *อิต.* ชื่อแม่น้ำในนรก.
เวตส *ป.* ไม้อโศก.
เวตาลิก *ป.* คนนั่งยามตีทุ่งโมง.
เวติ *ก.* หายไป, ร่วงโรย.
เวตฺต *นป.* หวาย, กิ่งไม้, แขนงไม้.
เวตฺตลา *อิต.* ไม้เถา, ไม้เลื้อย.
เวท *ป.* ความรู้.
เวทคู *ป.* ผู้ถึงเวท, ผู้บรรลุความรู้.
เวทนา *อิต.* ความรู้สึก, ความเจ็บปวด.
เวทยิต *กิต.* รู้สึกแล้ว, เสวยอารมณ์แล้ว.
เวทิ *อิต.* ความรู้.

เวที *อิต.* ผู้รู้; นักปราชญ์; ชานชาลา, แท่นบูชา.
เวเทติ *ก.* รู้สึก, รู้.
เวธ *ป.* การเจาะ, การแทง.
เวธติ *ก.* สั่น, เจาะ, แทง.
เวธิต *กิต.* เจาะแล้ว.
เวธี *ป.* ผู้ยิง, ผู้เจาะ.
เวนยิก *ค.* ผู้ชำนาญทางวินัย.
เวเนยฺย *ค.* ผู้ควรแนะนำ, ผู้พอสอนได้.
เวปจิตฺติ *ป.* ชื่ออสูรตนหนึ่ง.
เวปุลฺล *นป.* ความไพบูลย์, ความมั่งคั่ง.
เวภงฺคิย *ค.* ควรแจกจ่าย.
เวภาร *ป.* ชื่อภูเขา.
เวม *ป.* กระสวย, เครื่องทอผ้า.
เวมชฺฌ *นป.* ท่ามกลาง.
เวมติก *ค.* สงสัย, ลังเล.
เวมตฺต *นป.* ความต่างกัน, ความแปลกไป.
เวมาติก *ค.* มีมารดาต่างกัน, ต่างมารดากัน.
เวมานิก *ค.* ผู้อยู่ในวิมาน.
เวยฺยคฺฆ *ค.* หุ้มด้วยหนังสือ.
เวยฺยตติย *นป.* ความสว่าง, ความกระจ่าง, ความสำเร็จ.
เวยฺยากรณ *นป.* ไวยากรณ์, การทำให้แจ้ง, การอธิบาย.
เวยฺยาพาธิก *ค.* มีความเจ็บปวด.
เวยฺยาวจฺจ *นป.* การขวนขวายช่วยเหลือ.
เวยฺยาวจฺจกร *ป.* ผู้ทำการขวนขวายช่วยเหลือ.
เวยฺยาวฏิก *ป.* ผู้รับใช้.
เวร *นป.* การไปผิด; บาป, เวร, ความปองร้ายกัน, ความเกลียดชัง.
เวรชฺชก *ค.* หลาย ๆ ประเทศ.
เวรมณี *อิต.* การงดเว้น.
เวรี *ค.* ผู้มีเวร; ศัตรู.
เวโรจน *นป.* ความรุ่งเรือง, สุกใส.
เวลฺลิตฺถก *นป.* ดู **เจลฺลิตฺถก.**
เวลา *อิต.* กาล, คราว, สมัย.
เวลาติกฺกม *ป.* การล่วงเวลา.
เววจน *นป.* คำมีรูปต่างกัน แต่ความหมายเหมือนกัน, ไวพจน์.
เววณฺณิย *นป.* ความเป็นผู้มีเพศต่างกัน.
เวส *ป.* เครื่องแต่งตัว, เพศ เช่น เพศหญิง, เพศชาย.
เวสมฺม *นป.* ความไม่เสมอกัน, ความไม่เข้ากัน.
เวสาข *ป.* ชื่อเดือน ๖.
เวสารชฺช *นป.* ความเป็นผู้แกล้วกล้า.
เวสายี *ป.* ชื่อพญายม.
เวสาลี *อิต.* ชื่อเมือง.
เวสิยา, เวสี *อิต.* หญิงแพศยา.
เวสฺม *ป.* การอยู่อาศัย; ที่อยู่.
เวสฺส *ป.* แพศย์, วรรณพราหมณ์พวกหนึ่ง, พ่อค้า.
เวสฺสวณ *ป.* ท้าวเวสสุวัณหรือท้าวกุเวร.
เวสฺสานร *นป.* ไฟ.
เวหายส, เวหาส *ป.* อากาศ, ฟ้า.
เวหฺ *นป.* ไม้ไผ่.
เวหฺริย *นป.* แก้วไพฑูรย์, เพชรตาแมว.
โว ๑ *อ.* โว้ย; ๒ *ส.* แห่งท่านทั้งหลาย.
โวการ ๑ *ป.* ขันธ์; ๒ *ค.* ลามก.
โวกิณฺณ *กิต.* ปิดแล้ว, เต็มแล้ว, เจือแล้ว.
โวกฺกนฺติ *นป.* การก้าวลง.

โวกฺกมติ *ก.* ก้าวลง.
โวตฺถปน *นป.* โวตถัปปน (จิต).
โวทก *ค.* ไม่มีน้ำ.
โวทปน *นป.,-นา อิต.* ความผ่องแผ้ว.
โวทาน *นป.* ความบริสุทธิ์, ความผ่องแผ้ว.
โวทาเปติ *ก.* ให้ผ่องแผ้ว.
โวมิสฺสก *ค.* เจือปน, คละกัน.
โวโรปน *นป.* การยกลง.
โวโรเปติ *ก.* ยกลง, ปลงลง.
โวโลเกติ *ก.* สอบดู, มองดู.
โวสิต *กิต.* อยู่จบแล้ว.
โวสฺสคฺค *กิต.* สละแล้ว.
โวสฺสชติ *ก.* สละ.
โวหรติ *ก.* กล่าว, เรียก.
โวหาร *ก.* การกล่าว, การเรียก.
โวหาริก *ป.* คนมีโวหาร; ผู้พิพากษา.
วฺยคฺฆ *ป.* เสือโคร่ง.
วฺยญฺชน *นป.* แกง, กับข้าว; ตัวหนังสือ.
วฺยญฺชยติ *ก.* ชี้แจง, แสดง.
วฺยตฺต ๑ *ป.* ผู้เรียน, ผู้รู้; ๒ *ค.* ฉลาด.
วฺยตฺตย *นป.* ความแปรปรวน, ความตรงกันข้าม.
วฺยตฺตา *อิต.* ความฉลาด.
วฺยถติ *ก.* กดขี่, ปราบปราม.
วฺยธ *ป.* การเจาะ, การแทง.
วฺยนุตีกโรติ *ก.* ยกเลิก, ถอนออก.
วฺยนุตีภวติ *ก.* หยุด, ถึงที่สุด.
วฺยนุติภาว *ป.* การทำลาย.
วฺยปคจฺฉติ *ก.* ปราศจาก, แยก.
วฺยมฺห *นป.* วิมาน, ฟ้า.
วฺยย *ป.* ดู **วย.**
วฺยวาย *ป.* การร่วมสังวาส.
วฺยสน *นป.* ความฉิบหาย.
วฺยากต *กิต.* ทำให้แจ้งแล้ว, ตอบแล้ว.
วฺยากรณ *นป.* การทำให้แจ้ง, การพยากรณ์, ไวยากรณ์.
วฺยากโรติ *ก.* ทำให้แจ้ง.
วฺยากุล *นป.* ความวุ่นวาย.
วฺยาขฺยาติ *ก.* กล่าว, ประกาศ.
วฺยาธ *ป.* นายพราน.
วฺยาธิ *อิต.* ความเจ็บปวด, พยาธิ.
วฺยาปชฺชติ *ก.* ถึงยาก, ลำบาก, รบกวน.
วฺยาปชฺชนา *อิต.* การโกรธ, การเจ็บใจ.
วฺยาปาท *ป.* ความเจ็บใจ, ความพยาบาท, ความคิดร้าย.
วฺยาปาเทติ *ก.* ให้ถึงความพินาศ.
วฺยาปาร *ป.* ความขวนขวาย, การอาชีพ.
วฺยาปิต *กิต.* เข้าแทรกแซง, ปะปน.
วฺยาพาเธติ *ก.* ทำร้าย, เบียดเบียน.
วฺยาภงฺคี *อิต.* คาน.
วฺยาม *ป.* วา.
วฺยายาม *ป.* ความพยายาม.
วฺยาวฏ *ค.* มีธุระมาก, ว่องไว, ตั้งใจ, ขวนขวาย.
วฺยาส *ป.* ความซีมซาบ.
วฺยาสตฺต *ค.* ข้องอยู่, ติดอยู่, ฟุ้งซ่าน.
วฺยาหต *กิต.* พูดแล้ว, คุยแล้ว, กล่าวแล้ว.
วฺยาหรติ *ก.* พูด, คุย, กล่าว.
วฺยูห *ป.* หมู่, กอง, กำลังทหาร.

ส

ส *อ.* กับ, เป็นไปกับ, ของตน.
สอุปาทาน *นป.* การยึดมั่น
สอุปาทิเสส *ค.* ซึ่งดับกิเลสแต่ยังมีชีวิตอยู่.
สก *ค.* ของตน.
สกงฺข *ค.* มีความสงสัย.
สกฏ *นป.* เกวียน.
สกฏมคฺค *ป.* ทางเกวียน.
สกฏภาร *ป.* ของบรรทุกเกวียน.
สกทาคามี *ป.* ผู้จะมาเกิดอีกคราวเดียว–หมายถึงพระอริยบุคคล.
สกพล *นป.*กำลังของตน, คำข้าวในปากของตน.
สกมฺม *นป.* การงานของตน.
สกรณีย *ค.* ผู้ยังมีกิจที่จะต้องทำ.
สกล *ค.* ทั่ว, ทั้งหมด, ทั้งสิ้น.
สกลิกา *อิต.* เสี้ยน, สะเก็ด.
สกวาที *ป.* ผู้กล่าวถ้อยคำฝ่ายตน.
สกาส *ป.* เพื่อนบ้าน.
สกิจฺจ *นป.* ธุระของตน.
สกิญฺจน *ค.* มีความกังวล.
สกี *อ.* คราวเดียว.
สกีย *ค.* ของแห่งตน.
สกุณ *ป.* นก.
สกุณคฺฆี *ป.* เหยี่ยวนกเขา.
สกุณี *อิต.* นกตัวเมีย.
สกุนฺต *ป.* นก.
สกฺก *ป.* ศากยวงศ์, พระอินทร์.
สกฺกจฺจ *ก.วิ.* ด้วยความเคารพ.
สกฺกต *กิต.* ทำความเคารพ.
สกฺกตฺต *นป.* ความเป็นพระอินทร์, ความเป็นผู้สามารถ.
สกฺกตฺวา *กิต.* เคารพแล้ว.
สกฺกโรติ *ก.* เคารพ.
สกฺกาย *ป.* กายของตน.
สกฺกายทิฏฺฐิ *อิต.* ความยึดถือว่ากายของตน.
สกฺการ *ป.* การเคารพนับถือ, เครื่องบูชา.
สกฺกุณาติ, สกฺโกติ *ก.* อาจ, สามารถ.
สกฺขรา *อิต.* น้ำตาล, น้ำตาลกรวด.
สกฺขลิ, สกฺขลี *อิต.* ช่องหู, ชิ้นบาง ๆ, สะเก็ด, ขี้รังแค.
สกฺขิ *อ.* เผชิญหน้า.
สกฺขี *ป.* พยานเห็นกับตา, สักขีพยาน.
สกฺย *ค.* ชาววงศ์ศากยะ.
สกฺยมุนิ *ป.* พระพุทธเจ้า.
สข, สขี *ป.* เพื่อน.
สขิล *ค.* อ่อนโยน, น่ารัก.
สขฺย *นป.* ความเป็นมิตร, ความเป็นเพื่อน, ความสนิทสนม.
สคพฺภ *ค.* ร่วมครรภ์กัน.
สคาห *ค.* เต็มไปด้วยสัตว์ร้าย.
สคารว *ค.* มีความเคารพ.
สโคตฺต *ค.* ร่วมโคตร.
สคฺค *ป.* สวรรค์, ที่แห่งความสุข.
สคฺคมคฺค *ป.* ทางสวรรค์.
สคฺควาสี *ป.* ผู้อยู่บนสวรรค์.
สคฺคุณ *ค.* คุณภาพดี.
สงฺกฏ *ค.* แคบ.
สงฺกฏีร *นป.* กองหยากเยื่อ.
สงฺกฑฺฒติ *ก.* กระชาก, ฉุด.

สงฺกติ *ก.* สงสัย.
สงฺกถา *อิต.* การสนทนา.
สงฺกนฺต *กิต.* ก้าวไปแล้ว, เปลี่ยนไปแล้ว.
สงฺกนฺตติ *ก.* ตัดออก.
สงฺกนฺติก *ค.* เคลื่อนจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง.
สงฺกนฺติกโรค *ป.* โรคระบาด.
สงฺกปฺป *ป.* ความดำริ.
สงฺกปฺเปติ *ก.* ย่อมดำริ.
สงฺกม *ป.* การก้าวไป.
สงฺกมติ *ก.* ก้าวไป.
สงฺกมน *นป.* การก้าวไป.
สงฺกมฺปติ *ก.* หวั่นไหว, สั่น.
สงฺกมฺปิต *กิต.* หวั่นไหวแล้ว, สั่นแล้ว.
สงฺกร *ป.* การแทรกซึม, การเคล้ากัน, ความปะปน.
สงฺกลน *นป.* การบวก, การเพิ่ม, การเก็บ.
สงฺกา *อิต.* ความสงสัย.
สงฺการ *ป.* หยากเยื่อ, ขยะมูลฝอย.
สงฺการกูฏ *ป.* กองหยากเยื่อ.
สงฺการโคพ *นป.* ผ้าขี้ริ้วจากกองหยากเยื่อ.
สงฺการฐาน *นป.* กองหยากเยื่อ.
สงฺกาส *ค.* คล้าย, เช่นกับ.
สงฺกิณฺณ *กิต.* กระจายแล้ว, เกลื่อนกล่นแล้ว, ระคนกันแล้ว.
สงฺกิต *กิต.* สงสัยแล้ว.
สงฺกิตฺตน *นป.* การประกาศ, การแจ้งให้รู้.
สงฺกิลิฏฺฐ *กิต.* เศร้าหมองแล้ว.
สงฺกิลิสฺสติ *ก.* เศร้าหมอง.
สงฺกิเลส *ป.* การเศร้าหมอง.
สงฺกิเลสิก *ค.* มีความเศร้าหมอง, เป็นอันตราย.
สงฺกี *ค.* มีความสงสัย, ผู้สงสัย.
สงฺกุ *ป.* หลัก, ไม้เสียบ, ตะปู, หอก, ขวาก.
สงฺกุจติ *ก.* หด, งอ, กำ.
สงฺกุปิต *กิต.* โกรธเคือง, กำเริบ.
สงฺกุล *ค.* เต็มไปด้วย, เป็นหมู่, เป็นกลุ่ม.
สงฺเกต *นป.* การหมายไว้, การกำหนดไว้.
สงฺโกจ *ป.* การเบี้ยวบูด, การสยิ้วหน้า; รูปวิบัติ.
สงฺโกเจติ *ก.* ดู **สงฺกุจติ**.
สงฺโกป *ป.* ผู้รบกวน, ผู้ก่อความยุ่ง.
สงฺข *ป.* หอยสังข์.
สงฺขกุฏฺฐี *ป.* โรคสะเก็ดขาว, โรคเรื้อน.
สงฺขต *กิต.* ปรับปรุง, ตกแต่ง.
สงฺขธม *ป.* ผู้เป่าสังข์.
สงฺขนย *นป.* หอยเล็ก.
สงฺขมุณฺฑิก *ป.* คนหัวล้าน.
สงฺขย *ป.* ความสิ้นไป, สูญไป.
สงฺขรณ *นป.* การปรับปรุง, การซ่อมแซม.
สงฺขโรติ *ก.* ปรับปรุง, ตกแต่ง, ซ่อมแซม.
สงฺขล *นป.* เครื่องผูกตีนช้าง.
สงฺขยา, สงฺขา *อิต.* การนับ, การคำนวณ.
สงฺขาต *กิต.* นับแล้ว, บอกแล้ว, เรียกแล้ว.
สงฺขาทติ *ก.* เคี้ยว, บดอาหาร.
สงฺขาน *นป.* การนับ.
สงฺขาย *กิต.* พิจารณาแล้ว.
สงฺขาร *ป.* การปรับปรุง, การตกแต่ง; ร่างกายและจิตใจ.
สงฺขิตฺต *กิต.* ย่อแล้ว.
สงฺขิปติ *ก.* ย่อ.
สงฺขุภน *นป.* การกำเริบ, การยุ่งยาก.

สงฺเขป *ป.* การย่อ.
สงฺเขยฺย *ค.* พึงนับได้.
สงฺโขภ *ป.*ความตื่นเต้นโกลาหล,ความกำเริบ.
สงฺโขเภติ *ก.* ตื่นเต้น, กำเริบ.
สงฺขฺยาต *กิต.* นับแล้ว.
สงฺขฺยาน *นป.* การนับ.
สงฺค *ป.* ความข้อง, ความติดแน่น, ความเกี่ยวเกาะ.
สงฺคจฺฉติ *ก.* ประชุม, ไปร่วม.
สงฺคณิกา *อิต.* ผู้ประกอบแล้วในหมู่, ร่วมหมู่.
สงฺคณฺหาติ *ก.* สงเคราะห์, รวบรวม.
สงฺคม *ป.* การไปร่วม, การเกี่ยวข้อง.
สงฺคร *ป.* การให้สินบน, กำลัง, กอง.
สงฺคห *ป.* การสงเคราะห์.
สงฺคาม *ป.* การต่อสู้, สงคราม.
สงฺคาเมติ *ก.* ให้รบกัน, ทำสงครามกัน.
สงฺคายติ ก. ขับกล่อม, สวด, ร้อยกรอง, ซักซ้อม.
สงฺคีต *กิต.* ขับกล่อมแล้ว, ร้อยกรองแล้ว.
สงฺคีติ *อิต.* การขับกล่อม, การสวด, การร้อยกรอง, การซักซ้อม.
สงฺฆ *ป.* สงฆ์, ภิกษุตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป.
สงฺฆกมฺม *นป.* การกระทำของสงฆ์ ได้แก่ กิจที่พระสงฆ์ตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไปร่วมกันทำในสีมา.
สงฺฆเฏติ *ก.* ติดต่อกัน, สืบต่อ.
สงฺฆฏฺฏน *นป.* การเสียดสี, การท้าทาย, การยั่ว, การเยาะเย้ย.
สงฺฆฏฺเฏติ *ก.* เสียดสี, ท้าทาย, เยาะเย้ย.
สงฺฆภตฺต *นป.* ข้าวที่นำไปถวายสงฆ์.
สงฺฆเภท *ป.* การทำลายสงฆ์ให้แตกกัน.
สงฺฆาฏ *ป.* การติดต่อ; การกีด; การรวมกัน; แพ.
สงฺฆาฏิ *อิต.* ผ้าพาดบ่า.
สงฺฆาต *ป.* ถารฆ่า, การสะสม; ชื่อเรือน.
สงฺฆิก *ค.* เป็นของสงฆ์.
สงฺฆุฏฺฐ *กิต.* ป่าวร้องแล้ว, ประกาศแล้ว.
สงฺโฆเสติ *ก.* ป่าวร้อง, ประกาศ.
สจิตฺต *นป.* จิตของตน.
สจิตฺตก *ค.* มีเจตนา, มีความตั้งใจ.
สเจ *อ.* ถ้าว่า, หากว่า, ผิว่า.
สเจตน *ค.* มีความตั้งใจ.
สจฺจ ๑ *นป.* ความจริง; ๒ *ค.* จริง.
สจฺจกิริยา *อิต.* การตั้งความสัตย์, การอธิษฐาน.
สจฺจการ *ค.* ผู้ทำสัญญา.
สจฺจสนฺธ *ค.* ไว้ใจได้.
สจฺจนฺท *ป.* ความพอใจของตน.
สจฺจิ *อ.* แจ้ง, ใส.
สจฺจิกรณ *นป.* การทำให้แจ้ง.
สจฺจิกโรติ *ก.* ทำให้แจ้ง.
สจฺจิกิริยา *อิต.* ดู **สจฺจิกรณ.**
สชติ *ก.* กอด, รวม.
สชน *นป.* การกอด, การรวม; ญาติ.
สชาติก *ค.* มีชาติเสมอกัน.
สชีว *ค.* ร่วมชีพ.
สโชติภูต *ค.* เป็นเปลว, เป็นประกาย.
สชฺชติ *ก.* ห้อย, ติด.
สชฺชน ๑ *นป.* การติด, การตกแต่ง, การประดับ; ๒ *ป.* คนทำความดี.

สชฺชิต *กิต.* ตระเตรียมแล้ว, จัดแจงแล้ว, ตกแต่งแล้ว.
สชฺชุ *อ.* โดยทันที, โดยไว, วันนี้.
สชฺชุรส *ป.* กำยาน, ยางสน.
สชฺเชติ *ก.* ตระเตรียม, จัดแจง, ตกแต่ง.
สชฺฌาย *ป.* การท่องบ่น.
สชฺฌายติ *ก.* ท่องบ่น.
สชฺฌุ *นป.* เงิน.
สณฺจย *ป.* การสะสม.
สณฺจรณ *นป.* การท่องเที่ยว.
สณฺจรติ *ก.* ท่องเที่ยว.
สณฺจาร *ป.* การเดินทาง, การท่องเที่ยว.
สณฺจารณ *นป.* การให้เที่ยวไป, การให้ประพฤติ.
สณฺจาริกา *อิต.* แม่สื่อ.
สณฺจาเรติ *ก.* ให้เที่ยวไป.
สณฺฉเฉติ *ก.* หวั่นไหว, ยุ่งยาก.
สณฺฉณ *นป.* การหวั่นไหว, การยุ่งยาก.
สณฺฐิจฺจ *อ.* ตั้งใจ, จงใจ.
สณฺฐิต *กิต.* สะสมแล้ว.
สณฺฐินน *นป.* การสะสม.
สณฺฐินาติ *ก.* สะสม.
สณฺฐุณฺณเณติ *ก.* ขยี้, ทำลาย, บด.
สณฺเฐตนา *อิต.* การตั้งใจ.
สณฺเฐตนิก *ค.* มีความตั้งใจ.
สณฺโจทิต *กิต.* ยุยงส่งเสริม, ก่อเหตุ.
สณฺฐนฺน *กิต.* มุงแล้ว, ปิดแล้ว.
สณฺฐาเทติ *ก.* มุง, ปิด.
สณฺฐินฺทติ *ก.* ตัด, ทำลาย.
สณฺฐินฺน *กิต.* ตัดแล้ว, ทำลายแล้ว.
สณฺชคฺฆติ *ก.* หัวเราะ, ซิกซี้.
สณฺชนน *นป.* การให้เกิด.
สณฺชเนติ *ก.* ให้เกิด.
สณฺชาต *ค.* เกิดเอง.
สณฺชาติ *อิต.* ความเกิด.
สณฺชานน *นป.* การรู้จัก, ความรู้สึก.
สณฺชานาติ *ก.* รู้จัก.
สณฺชายติ *ก.* เกิด.
สณฺชีว *ป.* ชื่อนรกขุมหนึ่ง.
สณฺชีวน *นป.*ความเป็นอยู่,การฟื้นฟู,คืนชีพ.
สณฺฌา *อิต.* เย็น (เวลา).
สณฺฌายน *นป.* เมฆในตอนเย็น.
สณฺฌปฺติ *อิต.* การประกาศให้รู้.
สณฺญา *อิต.* ความจำได้, ความหมายรู้.
สณฺญาณ *นป.* การให้รู้, เครื่องหมาย.
สณฺญาต *กิต.* รู้แล้ว, จำได้แล้ว.
สณฺญาเปติ *ก.* ให้รู้.
สณฺญิต *ค.* ซึ่งร้องเรียกกัน, ตั้งชื่อ.
สณฺฑี ๑ *อิต.* ความรู้สึก, ๒ *ค.* มีความรู้สึก.
สฏฺฐี *ค.* หกสิบ.
สฐ *ค.* ฉ้อฉล, ปลอม, โอ้อวด.
สฐุย *ค.* โกง.
สณติ *ก.* ทำเสียง.
สณฺฐปน *นป.* การจัดให้เข้ารูป, การตั้งขึ้น.
สณฺฐเปติ *ก.* จัดระเบียบ, ให้ตั้งขึ้น.
สณฺฐหน *นป.* การหยุดพัก, การสร้างขึ้น.
สณฺฐาติ *ก.* ตั้งอยู่.
สณฺฐาน *นป.* การดำรงอยู่;รูปร่าง,ทรวดทร.
สณฺฐิต *กิต.* ตั้งไว้แล้ว.
สณฺฐิติ *อิต.* ความตั้งมั่น, ความมั่นคง.

สณฺฑ *ป.* ละเมาะ, ดง, ที่ทึบ, กอ, พุ่ม.
สณฺฑาส *ป.* คีมปากนกแก้ว, แหนบ, หีบใส่เครื่องมือ.
สณฺห *ค.* เกลี้ยงเกลา, อ่อน, นุ่ม, สุภาพ.
สณฺหกรณี *อิต.* หินลับมีด.
สณฺเหติ *ก.* บด, ลับ, ขัด.
สต ๑ *นป.* ร้อย; ๒*ค.* มีสติ; ๓ *กิต.* ระลึกได้, จำได้แล้ว.
สตก *นป.* หมวดร้อย.
สตต *ค.* เนือง ๆ.
สตปตฺต ๑ *นป.* บัว; ๒ *ป.* นกหัวขวาน, นกกระเต็น.
สตปที *ป.* ตะขาบ.
สตปาก *นป.* น้ำมันหุงร้อยครั้ง.
สตมูลี *อิต.* ต้นสามสิบ.
สตรํสี *ป.* พระอาทิตย์.
สตวงฺก *ป.* กิ้งกือ.
สตสหสฺส *นป.* แสน.
สติ *อิต.* ความระลึกได้.
สติปฏฺฐาน *นป.* การตั้งสติ.
สติมนฺตุ *ค.* คนมีสติ.
สติโวสฺสคฺค *ป.* การปล่อยสติ.
สติสมฺโมส,-โมห *ป.* การหลงลืม.
สตี *อิต.*หญิงผู้ซื่อสัตย์ต่อสามี,หญิงผู้บริสุทธิ์.
สเตกิจฺฉา *ค.* พอจะเยียวยาได้.
สเตรตา *อิต.* สายฟ้าแลบ.
สตฺต ๑*ป.* สัตว์; ๒*ค.* เจ็ด; ๓*กิต.* ข้องแล้ว.
สตฺตก *นป.* หมวดเจ็ด.
สตฺตกฺขตฺตุ *ก.วิ.* เจ็ดครั้ง.
สตฺตติ *ค.* เจ็ดสิบ.
สตฺตปณฺณี *ป.* ต้นตีนเป็ด.
สตฺตม *ค.* ที่เจ็ด.
สตฺตลา *อิต.* มะลิซ้อน.
สตฺตวงฺก *ป.* กุ้ง.
สตฺตวีสติ *ก.* ยี่สิบเจ็ด.
สตฺตาห *นป.* เจ็ดวัน.
สตฺติ *อิต.* กำลัง, สามารถ, หอก.
สตฺติธร *ค.* ผู้ทรงกำลัง.
สตฺติสูล *นป.* ด้ามหอก.
สตฺตุ *ป.* ข้าวตู, ศัตรู.
สตฺตุภสฺตา *อิต.* ถุงข้าวตู.
สตฺถ *นป.* ศาสตร์; ตำรา; เกวียน, กองเกวียน; ศัสตรา,หอก, มีด.
สตฺถก *นป.* มีดพับ.
สตฺถกมฺม *นป.* การผ่าตัด.
สตฺถกวาต *ป.* ลมจุกเสียด.
สตฺถวาห *ป.* พ่อค้าเกวียน.
สตฺถิ *อิต.* ขาอ่อน.
สตฺถุ *ป.* ผู้สอน, พระพุทธเจ้า.
สตฺถุวณฺณ *นป.* ทอง.
สทตฺถ *ป.* ประโยชน์ของตน.
สทน *นป.* ที่อยู่, ที่กิน; บ้าน.
สทร *ค.* ก่อความยุ่งยาก, รำคาญใจ.
สทส *ค.* ขอบผ้า, มีชายผ้า.
สทสฺส *ป.* ม้าดี.
สทา *ก.วิ.* ในกาลทุกเมื่อ.
สทาตน *ก.วิ.* ชั่วนิรันดร.
สทาร *ป.* ภรรยาของตน.
สทิส *ค.* เช่นกับ.
สทฺม *ป.* บ้าน.

สตฺตวงฺก *ค.* พร้อมด้วยเทวดา.
สทฺท *ป.* เสียง, ศัพท์.
สทฺทคฺคห *ป.* การจับเสียง; หู.
สทฺทตฺถ *ป.* ความหมายของคำ.
สทฺทล *ป.* หญ้าแพรก.
สทฺทวิทู *ป.* ผู้รู้ศัพท์.
สทฺทเวธี *ป.* ผู้ยิงไปตามเสียง.
สทฺทสตฺถ *นป.* ศัพทศาสตร์, ตำราศัพท์.
สทฺทหติ *ก.* เชื่อฟัง.
สทฺทหน *นป.* การเชื่อฟัง.
สทฺทายติ *ก.* ทำเสียง, ตะโกน.
สทฺทูล ๑ *ป.* เสือเหลือง, เสือดาว;๒ *ค.* สูงสุด.
สทฺธ *ค.* มีศรัทธา, มีความเชื่อ.
สทฺธมฺม *ป.*. ธรรมของคนดี.
สทฺธา *อิต.* ความเชื่อ.
สทฺธาเทยฺย *ค.* อันเขาให้ด้วยความเชื่อถือ.
สทฺธาลุ *ค.* มีความเชื่อ.
สทฺธิวิหาริก *ค.* ผู้อยู่ร่วม, หมายถึงภิกษุที่บวชกับอุปัชฌาย์องค์ใดก็เป็นสัทธิวิหาริกของอุปัชฌาย์องค์นั้น
สทฺธึ *อ.* กับ.
สธน *ค.* มีทรัพย์.
สนนฺตน *ค.* เก่าแก่.
สนาภิก *ค.* มีเพลาล้อ.
สนิกํ *ก.วิ.* ค่อย ๆ.
สนฺต *กิต.* สงบระงับแล้ว.
สนฺตก *นป.* ของมีอยู่, สมบัติ.
สนฺตชฺเชติ *ก.* คุกคาม, ขู่เข็ญ.
สนฺตติ *อิต.* ความสืบต่อ, ความสืบเนื่อง, ความสืบตระกูล.
สนฺตตฺต *อิต.* ร้อนแล้ว, เผาแล้ว
สนฺตปฺเปติ *ก.* ร้อน, เผา.
สนฺตรพาหิร *ค.* ภายในและภายนอก.
สนฺตรติ *ก.* รีบร้อน.
สนฺตสติ *ก.* หวาดสะดุ้ง.
สนฺตาน *นป.* การสืบเนื่อง, สันดาน.
สนฺตาป *ป.*ความร้อน,ความเผา;ความทรมาน.
สนฺตาเปติ *ก.* ดู **สนฺตปฺเปติ.**
สนฺตาส *ป.* ความสะดุ้ง, ความหวาดกลัว.
สนฺติ ๑ *อิต.* ความสงบ; ๒ *ก.* มีอยู่.
สนฺตีรณ *นป.* การพิจารณา, การสอบสวน.
สนฺตุฏฺ *กิต.*ยินดีแล้วด้วยของของตนที่มีอยู่.
สนฺตุฏฺฐิ *อิต.* ความยินดีในของของตน.
สนฺตุสฺสก *ป.* ผู้พอใจ, ผู้ยินดี.
สนฺตุสฺสติ *ก.* พอใจ, ยินดี.
สนฺโตส *ป.* สันโดษ, ความยินดีตามฐานะ.
สนฺถต *กิต.* ปูลาดแล้ว, แผ่ไปแล้ว.
สนฺถมฺภนา *อิต.* การกระด้าง.
สนฺถมฺภเติ *ก.* กระด้าง.
สนฺถรติ *ก.* แผ่ไป, ปูลาด.
สนฺถว *ป.* ความชมเชย, ความสนิทสนม.
สนฺถาคาร *ป., นป.* หอประชุม, หอคอย.
สนฺถาร *ป.* การปูลาด.
สนฺถุต *กิต.* ชมเชยแล้ว, คุ้นกันแล้ว.
สนฺท *ค.* หนาทึบ.
สนฺทติ *ก.* ไหล.
สนฺทน ๑ *นป.* การไหล; ๒ *ป.* รถ , รถศึก.
สนฺทสฺสก *ป.* ผู้ชี้แจง, ผู้สั่งสอน.
สนฺทสฺสน *นป.* การชี้แจง, การสั่งสอน.
สนฺทสฺเสติ *ก.* ชี้แจง, แนะนำ.

สนฺทหติ *ก.* ติดต่อ, รวมกัน.
สนฺทหน *นป.* การรวมกันเข้า.
สนฺทาน *นป.* เชือก, สายป่าน, เครื่องผูก.
สนฺทาเลติ *ก.* ทำลาย.
สนฺทิฏฺ ๑ *ป.* เพื่อน; ๒ *กิต.* เห็นกันแล้ว.
สนฺทิฏฺฐิก *ค.* ผู้ปฏิบัติควรเห็นด้วยตนเอง หมายถึงพระธรรม.
สนฺทิต *กิต.* ไหลแล้ว.
สนฺทิสฺสติ *ก.* เห็น, ปรากฏ.
สนฺทีปน *นป.* การจุดไฟ, การแสดงให้เข้าใจ.
สนฺทีเปติ *ก.* จุดไฟ, แสดงให้เห็น, เข้าใจ
สนฺเทส *ป.* การชี้แจง, การแสดง, ข่าวสาร.
สนฺเทสาคาร *ป., นป.* ที่ทำการไปรษณีย์.
สนฺเทห *ป.* ความสงสัย, สนเท่ห์,กายของตน.
สนฺโทห *ป.* การประชุม; หมู่, พวก, กอง.
สนฺธน *นป.* ทรัพย์ของตน.
สนฺธมติ *ก.* เป่า, พัด.
สนฺธาตุ *ป.* ผู้คืนดีกัน.
สนฺธาน *นป.* การเกี่ยวข้องกัน,การผูกพันกัน.
สนฺธาย ๑ *อ.* หมายถึง, เกี่ยวกับ; ๒ *กิต.*รวม.
สนฺธารก *ค.* ผู้ทรงไว้, ผู้สอบทาน.
สนฺธาเรติ *ก.* ทรงไว้, สอบทาน, ยกขึ้น, เหนี่ยวรั้ง, ค้ำจุน.
สนฺธาวติ *ก.* วิ่งไป.
สนฺธิ *อิต.* การต่อ, การเชื่อม.
สนฺธิจฺเฉทก *ค.* ผู้ตัดช่องย่องเบา.
สนฺธูเปติ *ก.* รมควัน, พ่นควัน.
สนฺนทฺธ *กิต.* ผูกสอดแล้ว, หุ้มเกราะแล้ว.
สนฺนยฺหติ *ก.* ผูกสอด, หุ้มเกราะ.
สนฺนาห *ป.* การสวมเกราะ.
สนฺนิกฏฺฐ *ป.* เพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียง.
สนฺนิกาส *ค.* คล้ายกัน, เหมือนกัน.
สนฺนิจฺจย *ป.* การสะสม, การตุนไว้.
สนฺนิจิต *กิต.* สะสมแล้ว.
สนฺนิฏฺฐาน *นป.* การลงความเห็น, การคาดคะเน, การสันนิษฐาน.
สนฺนิธาน *นป.* การฝังไว้, การเก็บไว้.
สนฺนิธิ *อิต.* การสะสม, การฝัง.
สนฺนิปตติ *ก.* ประชุมกัน.
สนฺนิปาต *ป.* การประชุมกัน.
สนฺนิปาเตติ *ก.* ให้ประชุมกัน.
สนฺนิภ *ค.* คล้ายกัน.
สนฺนิรุมฺภน *นป.* การยับยั้ง, การสอบทาน, การระงับ, การปราบปราม.
สนฺนิรุมฺเภติ *ก.* ปิดทาง, กีดขวาง.
สนฺนิวสติ *ก.* อยู่อาศัย.
สนฺนิวาเรติ *ก.* ห้าม, ป้องกัน.
สนฺนิวาส *ป.* การอยู่ร่วมกัน.
สนฺนิเวส *ป.*การตระเตรียม, การตั้งลง, การตั้งค่าย.
สนฺนิสินฺน *กิต.* นั่งสงบแล้ว, นั่งประชุม.
สนฺนิสีทติ *ก.* นั่งสงบ.
สนฺนิสิต *กิต.* อาศัยแล้ว, ตั้งมั่นแล้ว.
สนฺนิหิต *กิต.* วางแล้ว, เตรียมแล้ว.
สนฺเนติ *ก.* ปน, นวดแป้ง, ผสมแป้ง.
สปจ *ป.* คนจัณฑาล.
สปชาปติก *ค.* กับภรรยาของตน.
สปติ ๑ *ป.* เจ้าของตน, ผัวของตน; ๒ *ก.* สบถ, สาบาน, แช่ง, สาป.
สปตี *อิต.*หญิงร่วมผัว.

สปตฺต *ป.* คู่แข่งขัน, คู่วิวาท, ข้าศึก.
สปตฺตี *อิต.* ร่วมภรรยา.
สปถ *ป.* สบถ.
สปทาน *ค.* ตามลำดับ.
สปทานจารี *ป.* ผู้เที่ยวไปตามลำดับ.
สปทิ *อ.* ทันที.
สปน *นป.* การสบถ, การแช่ง.
สปาก, (โสปาก) *ป.* คนจัณฑาล.
สปิณฺฑ *ป.* ญาติสืบสาย.
สปฺป *ป.* สัตว์เลื้อยคลาน, งู.
สปฺปจฺจย *ค.* มีเครื่องอาศัย.
สปฺปญฺญ *ค.* คนมีปัญญา.
สปฺปฏิภย *ค.* มีอันตรายเฉพาะหน้า, เป็นไปกับด้วยอันตราย.
สปฺปติ *ก.* เลื้อยคลาน.
สปฺปราช *ป.* พญางู.
สปฺปาณก *ค.* มีปราณ, มีชีวิต.
สปฺปาย *ค.* เป็นที่สบาย.
สปฺปิ *นป.* เนยใส.
สปฺปีติก *ค.* ประกอบด้วยความอิ่มใจ.
สปฺปุริส *ป.* สัตบุรุษ.
สผ *นป.* กีบม้า, กีบวัว.
สผรี *อิต.* ปลาตะเพียน.
สผล *ค.* มีผลได้, มีกำไร.
สพล *ค.* มีกำลัง.
สพฺพ *ค.* ทั้งปวง.
สพฺพญฺญู *ค.* ผู้รู้สิ่งทั้งปวง.
สพฺพโต *อ.* โดยประการทั้งปวง.
สพฺพตฺถ, สพฺพตฺร *อ.* ในที่ทั้งปวง.
สพฺพถา *อ.* ด้วยประการทั้งปวง.
สพฺพทา *อ.* ในกาลทุกเมื่อ.
สพฺพธิ *อ.* ในที่ทุกแห่ง.
สพฺภิ *ค.* คนดี.
สพฺรหฺมจารี *ป.* ผู้ประพฤติธรรมอันประเสริฐ.
สภา *อิต.* ที่ประชุม, หอประชุม.
สภาค *ค.* เสมอกัน, เท่ากัน.
สภาควุตฺตี *ค.* ความประพฤติเสมอกัน.
สภาชน *ป.* กิริยาดี.
สภาว *ป.* ความเป็นเอง, สภาพ.
สโภชน ๑ *นป.* การกินร่วมกัน;
๒ *ค.* มีคนอยู่ด้วยกันสองคนคือผัวกับเมีย.
สภฺย *ค.* คนมีสกุล.
สม *ค.* เสมอ.
สมํ *ก.วิ.* โดยเสมอ.
สมคฺค *ป.* การสมัคร, การร่วมหมู่, การอาสา.
สมงฺคิตา *อิต.* ความเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน.
สมงฺคี *ค.* มีความพร้อมเพรียงกัน.
สมจริยา *อิต.* ความประพฤติธรรมเสมอ, ความประพฤติในความสงบ.
สมชาติก *ค.* มีชาติเสมอกัน.
สมชฺช *นป.* ที่ประชุม, การประชุม, การเล่นมหรสพ.
สมญฺญา *อิต.* การกำหนดรู้; ชื่อ.
สมณ *ป.* ความสงบ; ผู้สงบ, สมณะ, พระ.
สมณกุตฺติก *ป.* พระปลอม.
สมณุทฺเทส *ป.* สามเณร.
สมตา *อิต.* ความเสมอกัน.
สมติกฺกมติ *ก.* ก้าวล่วง, ผ่านไป.
สมติตฺติก *ค.* เต็มถึงขอบ.
สมติวตฺตติ *ก.* ชนะ, ก้าวข้ามไป.

สมตฺต *ค.* จบ, บริบูรณ์.
สมตฺถ *ป.* ความปรารถนา.
สมถ *ป.* ความสงบใจ.
สมธิคจฺฉติ *ก.* บรรลุยิ่ง, เข้าใจแจ่มแจ้ง.
สมนนฺตร *ค.* ใกล้ที่สุด.
สมนุคาหติ *ก.* ถือเหตุผล.
สมนุญฺญา *อิต.* ความเห็นชอบ, ความพอใจ.
สมนุปสฺสติ *ก.* พิจารณาเห็น, สังเกตเห็น.
สมนุยุญฺชติ *ก.* ขวนขวาย, ประกอบตาม.
สมนุสฺสรติ *ก.* ระลึกถึง, นึกออก.
สมนฺต *ค.* รอบข้าง.
สมนฺตจกฺขุ *ค.* มีตารอบข้างได้แก่เห็นรอบข้าง.
สมนฺตปาสาทิก *ค.* ประกอบด้วยความชอบใจโดยรอบ.
สมนฺตา *ก.วิ.* โดยรอบ.
สมนฺนาคต *กิต.* มาตามพร้อมแล้ว.
สมนฺนาหรติ *ก.* รวบรวม, นำมาเก็บ.
สมเปกฺขติ *ก.* พิจารณาดี.
สมปฺเปติ *ก.* ยื่นให้, สมัคร.
สมย *ป.* เวลา, กาล, การประชุม, ลัทธิ.
สมร *นป.* สนามรบ; การตายร่วมกัน.
สมล *ค.* มีมลทิน, ไม่บริสุทธิ์.
สมลงฺกต *กิต.* ประดับประดาแล้ว,ตกแต่งแล้ว.
สมลงฺกโรติ *ก.* ประดับประดา, ตกแต่ง.
สมวาย *ป.* หมู่, พวก, ประชุม.
สมเวกฺขติ *ก.* พิจารณา, สอบสวน.
สมเวปากินี *อิต.* การสนับสนุนให้ย่อยอาหารดี.
สมสฺสาส *ป.* ความโล่งใจ, ความปลอดโปร่ง, ความสดชื่น.
สมสฺสาเสติ *ก.* ปลอบใจ, โปร่งใจ.
สมา *อิต.* ปี.
สมากฑฺฒติ *ก.* ฉุดคร่า.
สมากิณฺณ *กิต.* มุงกัน,ประชุมกัน,เกลื่อนกลาด.
สมาคจฺฉติ *ก.* ประชุมกัน.
สมาคม *ป.* การมาประชุมกัน.
สมาจรติ *ก.* ประพฤติชอบ.
สมาจรณ *นป.,*สมาจาร *ป.*ความประพฤติชอบ.
สมาชิก *ค.* ผู้ตั้งอยู่ในความเป็นอันเดียวกัน, ผู้มีความเสมอกัน.
สมาทเปติ *ก.* ชักชวน.
สมาทหติ *ก.* ตั้งใจ.
สมาทาน *นป.* การถือเอา.
สมาทิยติ *ก.* ย่อมถือเอา.
สมาธาน *นป.* การตั้งใจ.
สมาธิ *อิต.* ความตั้งใจมั่น.
สมาธิยติ *ก.* ตั้งใจแน่วแน่.
สมาน ๑ *ค.* เสมอกัน; ๑ *กิต.* มีอยู่.
สมานสวาส *ป.* การอยู่ร่วมเสมอกัน.
สมาเนติ *ก.* นำมาเปรียบ.
สมาปชฺชติ *ก.* ย่อมเข้าถึง.
สมาปชฺชน *นป.* การเข้าถึง.
สมาปตฺติ *อิต.* การเข้าฌาน.
สมาปนฺน *กิต.* เข้าถึงแล้ว.
สมาเปติ *ก.* จบ, บริบูรณ์.
สมายาติ *ก.* มาร่วมกัน, รวมกัน.
สมาโยค *ป.* การประกอบ, การบำเพ็ญ.
สมารทฺธ *กิต.* ปรารภแล้ว, เริ่มแล้ว.
สมารภติ *ก.* ปรารภ, เริ่ม.
สมารมฺภ *ป.* การลงมือทำ.
สมารูหติ *ก.* ไต่, ปีน, ขึ้น.

สมารูหน *นป.* การไต่, การปีน, การขึ้น.
สมารูหฺท *กิต.* ไต่แล้ว, ขึ้นแล้ว.
สมาโรปน *นป.* การยกขึ้น.
สมาวหติ *ก.* นำมา.
สมาส *ป.* การย่อ.
สมาเสติ *ก.* ประชุม, ย่อ.
สมาหต *กิต.* กระทบแล้ว, ฆ่าแล้ว.
สมาหิต *กิต.* ตั้งมั่นแล้ว.
สมิชฺฌติ *ก.* สำเร็จ.
สมิต *กิต.* สงบแล้ว.
สมิติ *อิต.* การไปร่วม, การประชุม.
สมิทฺธ *กิต.* สำเร็จแล้ว.
สมิทฺธิ *อิต.* ความสำเร็จ.
สมิธา *อิต.* เชื้อไฟ.
สมีป *ค.* ใกล้.
สมีรณ *ป.* ลม.
สมีรติ *ก.* พัด.
สมีเรติ *ก.* เปล่งเสียง, พูด.
สมุกฺกำเสติ *ก.* ยกย่อง, สรรเสริญ.
สมุคฺค *ป.* หีบ, ถัง, ผอบ.
สมุคฺคณฺหาติ *ก.* เรียนดี.
สมุคฺคม *ป.* การขึ้นต้น.
สมุคฺคิรณ *นป.* การเปล่งเสียง.
สมุคฺคิรติ *ก.* เปล่งเสียง.
สมุคฺฆาต *ป.* การถอนขึ้น.
สมุจฺจย *ป.* การสะสม, การรวบรวม.
สมุจฺฉินฺทติ *ก.* ถอนราก, ทำลาย, ตัดขาด
สมุจฺเฉท *ป.* การตัดขาด.
สมุชฺชล *ค.* รุ่งเรือง, สุกใส.
สมุฏฺฐหติ *ก.* ตั้งขึ้น, ลุกขึ้น.
สมุฏฺฐาน *นป.* การตั้งขึ้น, เหตุที่เกิด.
สมุฏฺฐิต *กิต.* ตั้งขึ้นแล้ว.
สมุตฺเตชก *ค.* ผู้เร่งเร้า, ผู้กระตุ้น, ผู้อาจหาญ.
สมุตฺเตเชติ *ก.* ให้อาจหาญ, เร่งเร้า.
สมุทย *ป.* การตั้งขึ้น, การเกิดขึ้น,เหตุให้เกิด.
สมุทาจรณ *นป.* ความประพฤติ.
สมุทาจรติ *ก.* ปรากฏขึ้น.
สมุทาย *ป.* กลุ่ม, ก้อน, ฝูง.
สมุทาหรณ *นป.* การร้องเรียก, การเปล่ง.
สมุทาหรติ *ก.* ร้องเรียก, เปล่ง.
สมุทิต *ป.* ตั้งขึ้นแล้ว.
สมุทีรณ *นป.* ดู **สมุทาหรณ**.
สมุทีเรติ *ก.* ดู **สมุทาหรติ**.
สมุทฺท *ป.* สมุทร, ทะเล.
สมุทฺธต *กิต.* ยกขึ้นแล้ว, ถอนขึ้นแล้ว.
สมุทฺธรณ *นป.* การยกขึ้น, การถอนขึ้น.
สมุทฺธรติ *ก.* ยกขึ้น, ถอนขึ้น.
สมุปคจฺฉติ *ก.* เข้าไปใกล้.
สมุปคมน *นป.* การเข้าไปใกล้.
สมุปโสภิต *กิต.* ประดับประดาแล้ว.
สมุเปติ *ก.* เข้าถึง.
สมุปฺปชฺชติ *ก.* เกิดขึ้น, เข้าถึง.
สมุปฺปนฺน *กิต.* เกิดขึ้นแล้ว.
สมุพฺพหติ *ก.* แบก, หาม.
สมุพฺภวติ *ก.* มีผล, ผลิตผล.
สมุลฺลปติ *ก.* สนทนาด้วยดี.
สมุลฺลปน *นป.* การสนทนา
สมุสฺสย *ป.* การสะสม, ร่างกาย.
สมุสฺสาเปติ *ก.* ให้ยกขึ้น.
สมุสฺสาเหติ *ก.* ให้เกิดความบากบั่น, เร่งเร้า.

สมุสฺสิต *กิต.* ยกขึ้นแล้ว.
สมูฉก *ค.* มีราก.
สมูห *ป.* ประชุม, หมู่.
สมูหต *กิต.* ถอนแล้ว, เลิกแล้ว, ทิ้งแล้ว.
สมูหนติ *ก.* ถอน, เลิก, ทิ้ง.
สเมกฺขติ *ก.* พิจารณา, ตามหา.
สเมต *กิต.* ประชุมกันแล้ว, รวมกันแล้ว.
สเมติ *ก.* ประชุม.
สโมธาน *นป.* การประชุม, การรวมกัน.
สโมธาเนติ *ก.* ให้ประชุม.
สโมสรณ *นป.* การประชุม.
สโมสรติ *ก.* ประชุม.
สโมห *ค.* หลงรัก, มีความลุ่มหลง.
สมฺปกมฺปติ *ก.* หวั่นไหว.
สมฺปชญฺญ *นป.* ความรู้ตัว.
สมฺปชาน *ป.* ความรู้สึก.
สมฺปชฺชติ *ก.* ถึงพร้อม.
สมฺปชฺชลติ *ก.* รุ่งเรือง.
สมฺปฏิจฺฉติ *ก.* รับ.
สมฺปฏิจฺฉก *ค.* ผู้รับ.
สมฺปติ *อ.* บัดเดี๋ยวนี้.
สมฺปติต *กิต.* ตกแล้ว, ล้มแล้ว.
สมฺปตฺต *กิต.* ถึงพร้อมแล้ว.
สมฺปตฺติ *อิต.* สิ่งอันเขาถึงพร้อม, สมบัติ, ความสมบูรณ์.
สมฺปทา *อิต.* ความถึงพร้อม.
สมฺปทาน *นป.* การมอบให้.
สมฺปทาฬน *นป.* การฉีก, การผ่า, การทำลาย.
สมฺปทาเฬติ *ก.* ฉีก, ผ่า, ทำลาย.
สมฺปนฺน *กิต.* ถึงพร้อมแล้ว.
สมฺปยาต *กิต.* ไปข้างหน้า, เดินต่อไป.
สมฺปยุตฺต *กิต.* ประกอบแล้ว.
สมฺปโยค *ป.* การประกอบร่วมกัน.
สมฺปโยเชติ *ก.* ประกอบกัน.
สมฺปราย *ป.* การไปในเบื้องหน้า.
สมฺปรายิก *ค.* มีในเบื้องหน้า, โลกหน้า.
สมฺปริวชฺเชติ *ก.* เว้น, หลีกเลี่ยง.
สมฺปริวตฺตติ *ก.* หมุนเวียน.
สมฺปวตฺเตติ *ก.* เป็นไปพร้อม.
สมฺปริวาเรติ *ก.* แวดล้อม.
สมฺปเวทติ *ก.* หวั่นไหว.
สมฺปสาท *ป.* ความเลื่อมใส, ความชื่นใจ, ความแจ่มใส.
สมฺปสาทนิย *ค.* ควรเลื่อมใส.
สมฺปสาเรติ *ก.* เหยียดออก.
สมฺปสีทติ *ก.* เลื่อมใส, สงบเงียบ.
สมฺปสฺสติ *ก.* เห็น, พิจารณา.
สมฺปหํสก *ค.* ผู้รื่นเริง, ผู้ชอบใจ.
สมฺปหํสติ *ก.* ร่าเริง, ยินดี.
สมฺปหาร *ป.* การแตกร้าวกัน, การทำสงคราม, การนัดหยุดงาน.
สมฺปาต *ป.* การตกลงกัน, การประชุมกัน.
สมฺปาทก *ค.* ผู้จัดแจง, ผู้ตระเตรียม.
สมฺปาเทติ *ก.* ให้ถึงพร้อม, จัดแจง, ตระเตรียม.
สมฺปาปก *ป.* ผู้นำ, ผู้นำมา.
สมฺปาปุณาติ *ก.* ถึง, บรรลุ.
สมฺปิณฺฑน *นป.* การประมวล, การเพิ่มเติม.
สมฺปิณฺเฑติ *ก.* ประมวล, ปั้นให้กลม, ย่อเข้า.
สมฺปีเฌติ *ก.* เอิบอิ่ม.
สมฺปีเพติ *ก.* เบียดเบียน, บีบคั้นใจ.

สมฺปุจฺฉติ *ก.* ขอ, ขออนุญาต.
สมฺปุฏ *นป.* หีบ, ผอบ.
สมฺปุณฺณ *กิต.* บริบูรณ์แล้ว, เต็มแล้ว.
สมฺผ *ค.* เหลาะแหละ.
สมฺผปฺปลาป *ป.* การพูดเหลาะแหละ.
สมฺผสฺส *ป.* การถูกต้องลูบคลำ.
สมฺผุลฺล *ค.* บานสะพรั่ง.
สมฺผุสติ *ก.* ถูกต้อง.
สมฺผุสนา *อิต.* การถูกต้อง.
สมฺพนฺธ *ป.*การเกี่ยวเนื่องกัน,การผูกพันกัน.
สมฺพนฺธติ *ก.* เกี่ยวเนื่องกัน, สัมพันธ์กัน.
สมฺพนฺธน*นป.*การเกี่ยวเนื่อง,การสัมพันธ์กัน.
สมฺพรี *อิต.* การล่อลวง.
สมฺพล *นป.* เสบียง.
สมฺพหุล *ค.* มากมาย, หลายอย่าง.
สมฺพาธ *ป.*ความกดดัน,ความคับแค้น,คับแคบ.
สมฺพาธน *นป.* การขัดขวาง, การกีดขวาง.
สมฺพาหติ *ก.* นวด, ถู.
สมฺพาหน *นป.* การนวด, การถู.
สมฺพุก *ป.* หอยกาบ, หอยโข่ง.
สมฺพุชฺฌติ *ก.* รู้แจ้ง, ตรัสรู้.
สมฺพุทฺธ *กิต.* ตรัสรู้เอง.
สมฺโพชฺฌงฺค *ป.* องค์แห่งการตรัสรู้.
สมฺโพธน *นป.* การตรัสรู้ชอบ, ความรู้ชอบ.
สมฺโพธิ *อิต.* ความรู้ยอดเยี่ยม.
สมฺภคฺค *กิต.* หักแล้ว, แตกแล้ว.
สมฺภญฺชติ *ก.* หัก, แตก.
สมฺภต *กิต.* เก็บรวมไว้, นำมารวมไว้.
สมฺภตฺต *ค.* รักใคร่กันมาก, ร่วมคบหากัน, ร่วมกินร่วมนอน.
สมฺภม *ป.* การหมุน, ความตื่นเต้น, ความยุ่งยาก, ความกลัว.
สมฺภว *ป.* ความเกิด, ความจริญ, น้ำกามของผู้ชาย.
สมฺภวติ *ก.* เกิด, เจริญ, มีอยู่.
สมฺภวน *นป.* ความมี, ความเป็น, ความเจริญ.
สมฺภเวสี *ป.* ผู้แสวงหาที่เกิด.
สมฺภาร *ป.* การสะสม, รวบรวม, วัตถุ,ของใช้.
สมฺภาวนา *อิต.* การยกย่อง, การสรรเสริญ.
สมฺภาเวติ *ก.* นับถือ, ยกย่อง.
สมฺภาส *นป.* การพูดกัน, เจรจากัน.
สมฺภุญฺชติ *ก.* บริโภคร่วม.
สมฺภูต *กิต.* เกิดแล้ว, เจริญแล้ว, มีแล้ว.
สมฺเภท *ป.* การปะปน, การแยก, การแตก, การแบ่ง.
สมฺโภค *ป.* การบริโภคร่วม, การอยู่ร่วม.
สมฺม ๑ *อ.* แน่ะสหาย; ๒ *นป.* ฉิ่ง.
สมฺมกฺขน *นป.* การลูบไล้.
สมฺมชฺชติ *ก.* กวาด, ถู.
สมฺมชฺชนี *อิต.* การกวาด, ไม้กวาด.
สมฺมต *กิต.* เห็นด้วยแล้ว.
สมฺมตาล *ป.* ดู **สมฺม** ๒.
สมฺมติ ๑ *อิต.* ความเห็นร่วม; ๒ *ก.* สงบ, พักผ่อน.
สมฺมตฺต *กิต.* เมาแล้ว, ชอบใจแล้ว.
สมฺมท *ป.* ความมัวเมา, ความซึมเซาหลังอาหาร.
สมฺมทกฺขาต *กิต.* กล่าวดีแล้ว.
สมฺมทญฺญา *อิต.* ความรู้ชอบ.
สมฺมทฺท *ป.* การเหยียบย่ำ, การย่ำยี.

สมฺมทฺทติ *ก.* เหยียบย่ำ, ย่ำยี.
สมฺมนฺเตติ *ก.* ปรึกษา.
สมฺมนฺนติ *ก.* รู้ชอบ, เห็นด้วย, ตกลง.
สมฺมปฺปญฺญา *อิต.* ความรู้ชอบ.
สมฺมปฺปธาน *นป.* ความเพียรชอบ.
สมฺมสติ *ก.*เข้าใจ,รู้ตลอด,ลูบคลำ, พิจารณา.
สมฺมา *ก. วิ.* โดยชอบ.
สมฺมาทิฏฺฐิ *อิต.* ความเห็นชอบ.
สมฺมาน *ป.*,**-นนา** *อิต.*ความนับถือ,ความบูชา.
สมฺมาปาส *ป.* บ่วงอันชอบ.
สมฺมาสมฺพุทฺธ *ค.* ตรัสรู้เองโดยชอบ.
สมฺมิญฺชติ *ก.* งอ, โค้ง.
สมฺมิสฺส *ค.* ซึ่งเจือปน.
สมฺมิสฺสตา *อิต.* การเจือปน.
สมฺมิสฺเสติ *ก.* เจือปน, สับสน.
สมฺมุขา *อ.* ต่อหน้า.
สมฺมุจฺฉติ *ก.* หลงรัก.
สมฺมุติ *อิต.* ความเห็นรวม, ความตกลง.
สมฺมุทิต *กิต.* ยินดีแล้ว, บันเทิงแล้ว.
สมฺมุยฺหติ *ก.* หลง, ลุ่มหลง.
สมฺมุสฺสติ *ก.* ลืม.
สมฺมุฬฺห *กิต.* หลงแล้ว, ลุ่มหลงแล้ว.
สมฺโมทก *ค.* ผู้ให้ความบันเทิง.
สมฺโมทติ *ก.* บันเทิง.
สมฺโมส,-โมห *ป.* ความหลงลืม.
สยติ *ก.* นอน.
สยน *นป.* การนอน; ที่นอน.
สยนิฆร *นป.* ห้องนอน.
สยํ *อ.* เอง.
สยงฺกร *ค.* ผู้ทำเอง.
สยงฺวร *ค.* ผู้เลือกเอง.
สยมฺภู *ป.* ผู้เป็นเอง.
สยฺห *ค.* พอทนได้.
สร *ป.* ลูกศร, เสียง, สระน้ำ, สระ.
สรก *ป.* ขันน้ำ, จอก.
สรช *ค.* เกิดในสระ; เปือกตม.
สรฏ *ป.* ปู.
สรณ *นป.* ความระลึก, ที่ระลึก, ที่พึ่ง.
สรณีย *ค.* ควรระลึก.
สรติ *ก.* ระลึก.
สรตุณฺฑ *นป.* ปลายลูกศร.
สรท *ป.* ฤดูใบไม้ร่วง, ฤดูสารท.
สรภ *ป.* เนื้อชนิดหนึ่ง.
สรภญฺญ *นป.* การสวดด้วยเสียงเสนาะ.
สรภู *ป.* ตุ๊กแก.
สรวฺย *นป.* เป้า, เครื่องหมาย.
สรส *ค.* มีรส, เป็นไปกับด้วยรส.
สรสี *อิต.* ทะเลสาบ.
สรสฺวตี *อิต.* ชื่อแม่น้ำ.
สราวก *นป.* ถ้วย, ชาม.
สราสน *นป.* ธนู.
สริกฺขก *ค.* ผู้เห็นคล้ายกัน, ซึ่งเห็นสม.
สริตา *อิต.* แม่น้ำ, ลำธาร.
สริตุ *ค.* ผู้จำได้.
สรีร *นป.* ร่างกาย.
สรีรกิจฺจ *นป.* กิจในสรีระ เช่น การปลงศพ, การถ่าย.
สรูป ๑ *ค.* มีรูปเสมอกัน, คล้ายกัน;
๒ *ป.* การรวมความ, การรวบรัด.
สโรช *นป.* สิ่งที่เกิดในสระ; บัว, ดอกบัว.

สโรรุห *นป.* งอกในสระ, บัว.
สล *นป.* ขนเม่น.
สลกฺขณ *ค.* มีลักษณะดี.
สลภ *ป.* มอด, ตั๊กแตน.
สลากคฺค *นป.* ห้องจ่ายสลาก.
สลากภตฺต *นป.* อาหารถวายพระด้วยวิธีจับสลาก.
สลากา *อิต.* เส้นหญ้า, ซี่ร่ม, ฉลาก.
สลาฏก *ค.* ดิบ.
สลาภ *ค.* มีลาภ.
สลิล *นป.* น้ำ.
สลิลธารา *อิต.* สายน้ำ.
สลุล *ป.* หอก, เหล็กแหลม, ลูกศร.
สลุลกตฺต *ป.* หมอทำบาดแผล.
สลุลกี *อิต.* ไม้ช้างน้าว, ไม้อ้อยช้าง.
สลุลกฺขณ *นป.,-นา อิต.* ข้อกำหนด, ความพิจารณา.
สลุลกฺเขติ *ก.* กำหนด, พิจารณา.
สลุลปติ *ก.* สนทนา.
สลุลเวชฺช *ป.* หมอผ่าตัด.
สลุลหุก *ค.* เบาพร้อม.
สลุลาป *ป.* การพูดจาปราศรัยกันด้วยดี.
สลุลีน *กิต.* เร้นอยู่,แอบ,หาที่อยู่อย่างเร้นลับ.
สลุลียติ *ก.* ซ่อนเร้น.
สลุเลข *ป.* การขัดเกลากิเลส.
สวงฺก *ค.* มีโค้ง, มีคด.
สวติ *ก.* ไหล.
สวน *นป.* การฟัง, การไหล.
สวนีย *ค.* น่าฟัง.
สวนฺตี *อิต.* แม่น้ำ.
สวิญฺญาณก *ค.* มีความรู้สึก, มีชีวิต.
สวิตกฺก *ค.* มีความตรึกตรอง.
สเวร *ค.* มีเวร.
สวฺยญฺชน *ค.* มีของปรุงรสอาหาร.
สส *ป.* กระต่าย.
สสกฺกํ *ก.วิ.* โดยแท้.
สสงฺก *ป.* พระจันทร์.
สสี *ป.* พระจันทร์.
สสุร *ป.* พ่อผัว.
สเสน *ค.* พร้อมด้วยทหาร.
สสฺส *นป.* ข้าวกล้า.
สสฺสต *ค.* เที่ยง.
สสฺสามิก *ค.* มีเจ้าของ, มีผัว.
สสฺสิริก *ค.* มีชื่อเสียง.
สสฺสุ *อิต.* แม่ผัว.
สห *อ.* กับ, พร้อม.
สหคต *กิต.* ไปร่วม, ระคน.
สหติ *ก.* อดกลั้น, อดทน.
สหธมฺมิก *ค.* ผู้ตั้งอยู่ในธรรมร่วมกัน.
สหน *นป.* การอดกลั้น.
สหภู *ค.* ซึ่งเป็นอยู่ร่วมกัน.
สหวฺย *ค.* เป็นเพื่อนกัน.
สหสา *ก.วิ.* โดยพลัน.
สหเสยฺยา *อิต.* การนอนร่วมกัน.
สหสฺส *นป.* พัน.
สหสฺสกฺข ๑ *ค.*มีตาพันดวง; ๒ *ป.*พระอินทร์.
สหสฺสคฺฆนก *ค.* มีค่าพันหนึ่ง.
สหสฺสรํสี *ค.* มีรัศมีพันหนึ่ง; พระอาทิตย์.
สหาย *ป.* เพื่อน, สหาย.
สหิต *ค.* มีประโยชน์ร่วมกัน.

สเหตุก *ค.* มีเหตุ.
สฬายตน *นป.* อายตนะ ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ.
สं *อ.* พร้อม, กับ, ดี.
สंยต *กิต.* สำรวมแล้ว.
สंยม *ป.* การสำรวม.
สंยมติ *ก.* สำรวม, บังคับใจตน.
สंยุค *ป.* สงคราม.
สंยุตฺต *กิต.* ประกอบแล้ว, ผูกแล้ว.
สंยูหติ *ก.* ประมวล, รวมเป็นกลุ่ม.
สंโยค *ป.* การประกอบ, การสะกดตัวหนังสือ.
สंโยชน *นป.* การประกอบ, การผูก.
สंโยเชติ *ก.* ผูกติดกัน, ประกอบ.
สंรกฺขนา *อิต.* การคุ้มครอง, การรักษา.
สंราว *ป.* การร้อง; เสียง.
สंวจฺฉร *ป., นป.* ปี.
สंวฏฺฏกปฺป *ป.* สิ้นกัป.
สฺวฏฺฏติ *ก.* สูญหาย, ละลายไป.
สंวฏฺฏน *นป.* การหมุนเวียน, การสูญหาย.
สंวฑฺฒติ *ก.* เจริญ.
สंวณฺณนา *อิต.* การพรรณนา, การอธิบาย, การแสดง.
สंวณฺเณติ *ก.* อธิบาย, แสดง.
สंวตฺตติ *ก.* เป็นไปอยู่.
สंวตฺตนิก *ค.* มีความเกี่ยวข้องด้วย, มีความเป็นไปด้วย.
สंวร *ป.*, **สंวรณ** นป. ความสำรวม.
สंวรติ *ก.* สำรวม, ปกปิด.
สंวรี *อิต.* กลางคืน.
สंวสติ *ก.* อยู่ร่วม.
สंวสถ *ป.* บ้าน.
สंวาส *ป.* การอยู่ร่วม.
สंวิคฺค *กิต.* สลดใจแล้ว, ตื่นเต้นแล้ว.
สंวิคฺคมานส *ค.* มีใจสลดแล้ว.
สंวิชฺชติ *ก.* มีอยู่.
สंวิทหติ *ก.* จัดแจง.
สंวิทหน *นป.* การจัดแจง.
สंวิธาน *นป.* การจัดแจง.
สंวิภชติ *ก.* แบ่ง.
สंวิภาค *ป.* การจำแนกแจกจ่าย.
สंวิหิต *กิต.* สำรวมแล้ว.
สंวุต *กิต.* สำรวมแล้ว.
สंเวค *ป.* ความสลดใจ.
สंเวชนิย *ค.* ควรสลดใจ.
สंเวเชติ *ก.* สลด.
สंสคฺค *กิต.* เกี่ยวข้องแล้ว, คลุกคลีแล้ว.
สंสฏฺฐ *กิต.* ดู **สंสคฺค.**
สंสตฺต *กิต.* เกี่ยวข้อง, ติด.
สंสนฺทติ *ก.* เปรียบเทียบ, ไหลไป.
สंสนฺทนา *อิต.* การเทียบเคียงกัน.
สंสปฺปติ *ก.* เลื้อยคลาน.
สंสย *ป.* ความสงสัย.
สंสรณ *นป.* การท่องเที่ยว.
สंสรติ *ก.* แล่นไป, ท่องเที่ยวไป.
สंสาร *ป.*การท่องเที่ยว,การเวียนว่ายตายเกิด.
สंสิชฺฌติ *ก.* สำเร็จ.
สंสิทฺธิ *อิต.* ความสำเร็จ.
สंสิพฺพติ *ก.* เย็บ, พัน.
สंสีทติ *ก.* จม.
สंสีทน *นป.* การจม, ใจหายใจคว่ำ.

สัสีน *กิต.* จมแล้ว, ล่มแล้ว.
สัสุทฺธ *ค.* บริสุทธิ์พร้อม.
สัสุทฺธคหณิก *ค.* สืบสายตระกูลอันบริสุทธิ์.
สัสุทธิ *อิต.* ความหมดจด.
สัสูจก *ค.* ผู้ชี้แจง, ผู้แสดง.
สัเสทช *ค.* ผู้เกิดในของชื้นแฉะโสโครก.
สัเสว *ป.* การคบหา.
สัเสวติ *ก.* คบหา.
สัเสวี *ค.* ผู้คบหา.
สังหรณ *นป.* การรวบรวม, การเก็บ, การม้วน, การนำไป.
สังหรติ *ก.* รวมรวม, เก็บ, ม้วน.
สังหาร *ป.* การตัดให้สั้นเข้า, การรวบรวม.
สังหารก *ค.* ซึ่งรวบรวมเข้าไว้.
สังหาริม *ค.* เคลื่อนที่ได้.
สังหิต *ค.* ซึ่งตระเตรียม, ซึ่งจัดหา.
สา ๑ *ป.* สุนัข; ๒ *ส.* นั้น, เขาผู้หญิง.
สาก *ป., นป.* ผัก.
สากจฺฉา *อิต.* การสนทนา.
สากฏิก *ป.* ผู้ไปด้วยเกวียน.
สากลฺย *นป.* ความเป็นทั้งหมด.
สากิย *ค.* ชาวสากยะ.
สากิยานี *อิต.* หญิงชาวสากยะ.
สากุณิก, สากุนฺติก *ป.* พรานนก.
สาเกต *นป.* ชื่อเมือง.
สาขา *อิต.* กิ่ง.
สาขานคร *นป.* ตำบลนอกเมือง.
สาขาภงฺค *ป.* กิ่งไม้หัก.
สาขามิค *ป.* เนื้อบนกิ่งไม้, ลิง.
สาขี *ป.* ต้นไม้.
สาคร *ป.* แม่น้ำ, ทะเล.
สาคาร *ค.* ผู้อยู่ในบ้าน.
สาจริยก *ค.* ผู้ร่วมอาจารย์เดียวกัน.
สาฏก *ป.* ผ้า.
สาฏิกา *อิต.* เสื้อคลุม, เสื้อ.
สาเธยฺย *นป.* ความโอ้อวด.
สาณ *นป.* ผ้าเปลือกไม้.
สาณิ *อิต.* ม่าน, ฉาก.
สาต ๑ *นป.* ความยินดี, ความสำราญ; ๒ *ค.* เป็นที่พอใจ, เป็นที่ยินดี.
สาตกุมฺภ *นป.* ทอง.
สาตจฺจ *นป.* การทำติดต่อกันไป, ความเพียร, ความบากบั่น.
สาตจฺจการี *ป.* ผู้กระทำความเพียรติดต่อกันไป.
สาตติก *ค.* เป็นไปติดต่อ, เนือง ๆ.
สาติเรก *ค.* มีมากกว่าหนึ่ง.
สาตฺถ *ค.* มีประโยชน์, มีเนื้อความ.
สาทร *ค.* น่ารักใคร่, เอาใจใส่, เอื้อเฟื้อ.
สาทิยติ *ก.* ยินดี.
สาทิส *ค.* เช่นกัน, คล้ายกัน.
สาทุ *ค.* อร่อย, ชื่นใจ.
สาธก ๑. ผู้ทำจนสำเร็จ,ผู้ช่วยทำ;๒ *นป.* ข้อพิสูจน์.
สาธน *นป.* ความสำเร็จ, การชำระหนี้สิน; การพิสูจน์.
สาธารณ *ค.* ทั่วไป, สามัญ.
สาธิก *ค.* มีความสำเร็จ.
สาธิต *กิต.* สำเร็จแล้ว.
สาธิย *ค.* ซึ่งควรสำเร็จ.
สาธุ ๑ *ป.* ความดี; ๒ *ค.* ดี, งาม; ๓ *อ.* ดีแล้ว, ถูกแล้ว.

สาธุการ *ป.* การแสดงความชอบใจ, การเปล่งวาจาว่าดีละ.
สาธุกิพน *นป.* การเล่นเป็นบุญกุศล, การฉลองพิธีอันศักดิ์สิทธิ์.
สาเธติ *ก.* ให้สำเร็จ.
สาน *ป.* สุนัข.
สานุ *อิต., นป.* ยอดเขา, เนินเขา.
สานุจร *ค.* ผู้เที่ยวไปบนยอดเขา, ผู้ร่วมไปกับผู้ติดตาม.
สานุวชฺช *ค.* น่าติเตียน, ควรตามไปว่ากล่าว.
สาป *ป.* การแช่ง.
สาปเตยฺย *นป.* ทรัพย์, สมบัติ.
สาปท *ป.* เนื้อทราย, เสือโคร่ง.
สาปเทส *ค.* ข้ออ้าง, เหตุผล.
สาเปกฺข *ค.* มีความหวัง.
สาพนฺธน *นป.* เครื่องผูกสุนัข.
สาม ๑ *ค.* ดำ, นิล; ๒ *ป.* ชื่อพระเวท, ความสงบ.
สามํ *อ.* เอง.
สามคฺคี *อิต.* ความพร้อมเพรียง.
สามจฺจ *ค.* ซึ่งพร้อมเพรียงกัน,ซึ่งร่วมด้วยเพื่อน.
สามญฺญ ๑ *ค.* สามัญ, ทั่วไป; ๒ *นป.* ความเป็นสมณะ.
สามญฺญก *ค.* อันสมควรแก่สมณะ.
สามเณร *ป.* เหล่ากอสมณะ, สามเณร.
สามตฺถิย *นป.* ความสามารถ.
สมานฺต *ค.* รอบ ๆ, ใกล้เคียง.
สมายิก *ค.* เป็นไปตามสมัย, ชั่วคราว.
สามลตา *อิต.* เถาดำแดง.
สามา *อิต.* หญิงผิวดำ.
สามาชิก *ป.* ผู้เข้าร่วมประชุม, สมาชิก.
สามิก *ป.* เจ้าของ, สามี, นาย.
สามินี *อิต.* นายผู้หญิง.
สามิส *ค.* ประกอบด้วยเครื่องล่อ.
สามี *ป.* ดู **สามิก.**
สามีจิ *ค.* ชอบ, งาม.
สามีจิกมฺม *นป.* การทำชอบ, การเคารพ
สายํ *อ.* เวลาเย็น.
สายก *ค.* ผู้ลิ้มรส.
สายณฺห *ป.* เวลาเย็น.
สายติ *ก.* ลิ้มรส.
สายน *นป.* การลิ้มรส.
สาร *ป.* แน่น, เนื้อแท้.
สารกฺข *ค., ป.* การรักษาอย่างดี, มีการรักษา.
สารงฺค *ป.* เนื้อ, กวาง.
สารชฺชติ *ก.* กำหนัด, ยินดี.
สาตฺต *กิต.* กำหนัด, ยินดี, หลงรัก.
สารถิ *ป.* ผู้แล่นไปกับรถ, คนขับรถ, สารถี.
สารท ๑ *ป.* ฤดูใบไม้ร่วง, ฤดูสารท; ๒ *ค.* แกล้วกล้า.
สารทฺธ ๑ *กิต.* เริ่มแล้ว, ปรารภแล้ว; ๒ *ค.* ปั่นป่วน, รุนแรง.
สารเมย *ป.* สุนัข.
สารมฺภ *ป.* การเริ่ม, การฉุนเฉียว, การโกรธ, การแข่งดี.
สารส *ป.* นกกระไน, นกกระเต็น.
สาราณิย *ค.* ควรระลึกถึง.
สาริผลก *นป.* กระดานสกา.
สารี *ค.* ผู้เที่ยวไป, ผู้ระลึก.

สารีริก ๑ *ค.* เกี่ยวข้องกับร่างกาย; ๒ *นป.* กระดูก.
สารุปฺป *ค.* เหมาะ, สมควร.
สาเรติ *ก.* ระลึก, แล่นไป.
สาล *ป.* ต้นไม้จำพวกต้นรัง.
สาลย *ค.* มีความอาลัย.
สาลา *อิต.* โรง.
สาลากิย *นป.* จักษุวิทยา.
สาลิ *ป.* ข้าวอย่างดีชนิดหนึ่งเรียกว่าข้าวสาลี.
สาลิกา *อิต.* นกสาลิกา.
สาลิจุตกสิปฺป *นป.* ศิลปในการดีดก้อนกรวด.
สาลุก *นป.* เหง้าบัว.
สาโลหิต *ค.* ผู้ร่วมสายเลือด.
สาว *ค.* ดำแดง, น้ำตาล.
สาวก *ป.* ผู้ฟัง, สาวก.
สาวชฺช *ค.* น่าติเตียน, น่ากล่าวโทษ.
สาวน *ป.* เดือนเก้า.
สาวตฺถี *อิต.* เมืองหลวงของแคว้นโกศล.
สาวเสส *ค.* มีส่วนเหลือ.
สาวตฺติ *ป.* ชื่อฉันท์.
สาเวติ *ก.* ให้ฟัง, ประกาศ.
สาเวตุ *ค.* ผู้ประกาศ.
สาส *ป.* โรคหืด.
สาสงฺก *ป.* ความสงสัย.
สาสติ *ก.* สั่งสอน, แนะนำ.
สาสน *นป.* การสั่งสอน, การปกครอง, ระเบียบ, ข่าวสาส์น.
สาสนิก *ค.* ผู้นับถือศาสนา.
สาสป *ป.* เมล็ดผักกาด.
สาสว *ค.* มีกิเลสดุจของดอง.
สาหตฺถิก *ค.* ทำด้วยมือของตนเอง.
สาหส *นป.* ความผลุนผลัน, ความร้ายกาจ.
สาหสิก *ค.* ทำด้วยความผลุนผลัน, ทำด้วยความป่าเถื่อน.
สาหุ *อ.* ดี.
สาหุทสฺสน *ก.* การเห็นดี.
สาหว *ป.* สลัด.
สาหสฺร *ป.* สุนัข; กบ.
สิกตา *อิต.* ทราย.
สิกฺกา *อิต.* สาแหรก.
สิกฺขติ *ก.* ศึกษา, เล่าเรียน.
สิกฺขน *นป.* การศึกษา, การเล่าเรียน.
สิกฺขมานา *อิต.* หญิงผู้ศึกษา, สามเณรีที่ได้รับการอบรมเป็นเวลา ๒ ปี เพื่อบวชเป็นภิกษุณี.
สิกฺขา *อิต.* การศึกษา; ข้อควรศึกษา.
สิกฺขากาม *ค.* ผู้ใคร่ต่อการศึกษา.
สิกฺขาปก, สิกฺขาปนก *ค.* ผู้ให้การศึกษา, ครู.
สิกฺขิต *กิต.* ศึกษาแล้ว.
สิขณฺฑ *ป.* หางนกยูง, หงอนนกยูง.
สิขณฺฑี *ป.* นกยูง.
สิขร *นป.* ยอด, หงอน.
สิขรี *ป.* ภูเขา.
สิขา *อิต.* เปลวไฟ, ยอด, ปลาย.
สิขี *อิต.* นกยูง.
สิคาล *ป.* หมาจิ้งจอก.
สิคฺคุ *ป.* ต้นมะรุม.
สิงฺค *นป.* เขาสัตว์.
สิงฺคาร *นป.* ความรัก.
สิงฺคินี อิต. แม่โค.

สิงฺคิเวร *นป.* ขิง.
สิงฺคี ๑ *อิต.* ทอง; ๒ *ค.* มีเขา.
สิงฺคีวณฺณ *นป.* สีทอง.
สิงฺฆติ *ก.* สูดกลิ่น, ดมกลิ่น.
สิงฺฆาฏ *ป.* กระจับ, โคกกระสุน.
สิงฺฆาฏก *ป., นป.* ทางสี่แยก, รูปกากบาท.
สิงฺฆานิกา *อิต.* น้ำมูก.
สิชฺฌติ *ก.* ย่อมสำเร็จ.
สิชฺฌน *นป.* ความสำเร็จ.
สิญฺจก *ค.* ผู้รดน้ำ.
สิญฺจติ *ก.* รดน้ำ, พรม.
สิญฺจน *นป.* การรดน้ำ.
สิณาติ *ก.* ผูก.
สิต ๑ *ค.* ขาว, ยิ้ม, แย้ม; ๒ *ก.* ผูกแล้ว.
สิตพฺภ *ป.* การบูร.
สิตา *อิต.* รอยไถ.
สิตฺต *กิต.* รดแล้ว.
สิตฺถ *นป.* ขี้ผึ้ง, เมล็ดข้าวสุก.
สิตฺถก *นป.* ขี้ผึ้ง.
สิถิล *ค.* หย่อน, เบา.
สิทฺธ *กิต.* สำเร็จแล้ว, เทวดาจำพวกหนึ่ง.
สิทฺธตฺถ *ป.* มีความต้องการสำเร็จแล้ว; เจ้าชายสิทธัตถะ.
สิทฺธตฺถก *นป.* เมล็ดผักกาด.
สิทฺธิ *อิต.* ความสำเร็จ.
สินาน *นป.* การอาบน้ำ.
สินิทฺธ *ค.* สนิท, ละเอียด, น่ารัก, เกลี้ยง.
สินิห *ค.* รัก, เยื่อใย.
สิเนรุ *ป.* เขาพระสุเมรุ.
สิเนห *ป.* ความรัก, ความเยื่อใย, น้ำมัน.
สิเนหพินฺทุ *นป.* หยาดน้ำมัน.
สิเนเหติ *ก.* รัก, พา.
สินฺทิ,-ที *อิต.* มะพลับ, อินทผลัม.
สินฺทูร *ป.* สารหนูแดง.
สินฺธว *ป.* ม้าสินธพ, เกลือสินเธาว์.
สินฺธุ *ป.* แม่น้ำสินธู.
สินฺธุร *ป.* ช้าง.
สิปาฏิกา *อิต.* ถังเล็ก, รังเล็ก.
สิปฺป *นป.* ศิลป, ฝีมือ.
สิปฺปสาลา *อิต.* โรงเรียน.
สิปฺปิก *ป.* คนมีศิลปะ.
สิปฺปิกา *อิต.* หอยโข่ง, หอยนางรม.
สิปฺปี *ค.* คนมีศิลป.
สิพฺพติ *ก.* เย็บ.
สิพฺพน *นป.* การเย็บ.
สิพฺพนี *อิต.* หญิงช่างเย็บ; ความอยาก.
สิพฺเพติ *ก.* เย็บ.
สิมฺพลี *ป.* ไม้งิ้ว.
สิร *ป., นป.* หัว.
สิรา *อิต.* เอ็น, เส้นเลือด.
สิริ, (สีรี) *อิต.* ศรี, โชค.
สิริสป *ป.* งู.
สิรีส *ป.* ไม้ซึก.
สิโรชาล *ป.* ผ้าคลุมหัว.
สิโรธรา *อิต.* คอ.
สิโรรุห *ป., นป.* ผม.
สิโรเวฐน *นป.* ผ้าโพกหัว.
สิลตฺถมฺภ *ป.* เสาหิน.
สิลา *อิต.* หิน, ศิลา.
สิลาคุฬ *ป.* ก้อนหิน, ลูกหิน.

สิลาฆติ *ก.* ยกย่อง, ชมเชย.
สิลาปฏฺฏ *นป.* แผ่นหิน.
สิลาปาการ *ป.* กำแพงหิน.
สิลาโปกฺขรณี *ป.* ตะพังหิน.
สิลาภู *ป.* งูเห่า.
สิลามย *ค.* ทำด้วยหิน.
สิลิฏฺฐ *ค.* เกลี้ยง, เรียบ, อ่อน.
สิลุจฺจย *ป.* หิน.
สิลุตฺต *ป.* งู.
สิเลส *ป.* การติดแน่น, ความสวมกอด.
สิเลสุม *ป.* เสลด.
สิโลก *ป.* โศลก; ชื่อเสียง, ฉันท์, สรรเสริญ.
สิว ๑ *ป.* พระศิวะ; ๒ *นป.* ความดี, สิริมงคล, ที่ปลอดภัย, งาม.
สิวา *อิต.* สุนัขจิ้งจอก.
สิวิกา *อิต.* วอ, เสลี่ยง, คานหาม.
สิสิร *ป.* ฤดูหนาว, เย็น.
สิสฺส *ป.* ผู้ฟัง, ศิษย์.
สีฆ *ค.* เร็ว.
สีฆสีฆ *ก.วิ.* เร็วพลัน.
สีฆโสต *ค.* มีกระแสเชี่ยว.
สีต *ค.* เย็น, หนาว.
สีตภีรุก *ค.* กลัวจนตัวเย็น.
สีตรสี *ค.* มีรัศมีเย็น; ดวงจันทร์.
สีตล *ค.* ดู **สีต**.
สีตา *อิต.* รอยไถ.
สีติภาว *ป.* ความเย็น, ความสงบ.
สีติภูต *ค.* เป็นผู้เย็น, เป็นผู้เงียบ, เป็นผู้สงบ.
สีโตทก *นป.* น้ำเย็น.
สีทติ *ก.* จม.
สีทน *นป.* การจม.
สีน *กิต.* จมแล้ว.
สีปท *นป.* โรคตีนทู่, โรคตีนช้าง, ตีนปุก.
สีปฏฺฐ *ค.* ตั้งอยู่บนเขตแดน.
สีมนฺต *นป.* ชายเขต, ชายแดน.
สีมนฺตินี *อิต.* หญิง.
สีมา *อิต.* เขต, แดน.
สีร *ป.* ไถ.
สีล *นป.* ศีล, ปรกติ.
สีลตา *อิต.* ความปรกติ.
สีลน *นป.* การฝึกหัด,การปฏิบัติ,การละเว้น.
สีลพฺพต *นป.* ศีลและพรต.
สีลเภท *ป.* การทำลายศีล, ศีลขาด.
สีวถิกา *อิต.* ป่าช้าผีดิบ.
สีส *ป.* ศีรษะ, หัว, ยอด, หัวข้อ.
สีสกปาล, สีสกฏาห *ป.* กะโหลกศีรษะ.
สีสจฺเฉทน *นป.* การตัดหัว.
สีห *ป.* สิงห์, เสือ.
สีหล *ป.* ชาวสิงหฬ.
สุก *ป.* นกแก้ว.
สุกุมาร *ค.* อ่อนแอ, บอบบาง; เด็กดี.
สุกฺก *ป.* ขาว, บริสุทธิ์, สว่างไสว, คุณงามความดี.
สุกฺกปกฺข *ป.* ข้างขึ้น.
สุกฺขน *นป.* ความแห้ง.
สุกฺขาปน *นป.* การทำให้แห้ง.
สุข ๑ *ค.* แห้ง; ๒ *นป.* ความสุข.
สุขปฏิสำเวที ค. ผู้เสวยความสุข.
สุขาวห *ค.* นำมาซึ่งความสุข.
สุขิต *กิต.* ถึงแล้วซึ่งความสุข.

สุขี *ค.* มีความสุข.
สุขุม *ค.* ละเอียด, อ่อน, ฉลาด
สุขุมาล *ค.* ละเอียดอ่อน บอบบาง.
สุเขติ *ก.* ให้มีความสุข.
สุเขธิต *ค.* เจริญแล้วด้วยความสุข.
สุเขสิ *ค.* ผู้แสวงหาความสุข.
สุคต *ค.* ผู้ไปดีแล้ว.
สุคติ *อิต.* การไปดี, ภูมิเป็นที่ไปดี.
สุคนฺธ *ค.* มีกลิ่นหอม.
สุคหณ *นป.* จับดี, จับแน่น, การเรียนดี.
สุคุตฺต *ก.* คุ้มครองดีแล้ว.
สุคฺคหิต *ก.* ถือเอาดีแล้ว, เรียนดีแล้ว.
สุงฺก *ป.* ส่วย; ภาษี.
สุงฺกฆาต *ป.* การหลบหนีภาษี.
สุงฺกฏฺฐาน *นป.* ที่เสียภาษี.
สุงฺกิก *ป.* ผู้เก็บภาษี, ผู้ตรวจภาษี.
สุจก *ป.* ผู้ส่อเสียด.
สุจริต ๑ *กิต.* ประพฤติดีแล้ว;
๒ *นป.* ความประพฤติดี.
สุจิ ๑ *ค.* สะอาด; บริสุทธิ์; ๒ *นป.* ความสะอาด.
สุจิตฺต *ค.* มีใจดี, เด่น, ลวดลายเส้นงาม.
สุจฺฉนฺน *ค.* มุงดีแล้ว.
สุชน *ป.* ชนดี, คนดี.
สุชา *อิต.* ทัพพีสำหรับตักข้าวเพื่อทำพิธีบูชา.
สุชาต *ค.* เกิดดีแล้ว.
สุชฺฌติ *ก.* บริสุทธิ์, หมดจด.
สุญฺญ *ค.* ว่างเปล่า.
สุญฺญวจ *ป.* คนใบ้.
สุญฺญาคาร *ป.* เรือนว่างเปล่า.
สุฏฺฐุ *อ.* ด้วยดี.
สุฏฺฐุตา *อิต.* ความประเสริฐ, ความวิเศษ
สุณ *ป.* สุนัข.
สุณาติ *ก.* ฟัง.
สุณาสา, (สุณฺหา) *อิต.* ลูกสะใภ้.
สุต ๑ *ป.* ลูกชาย; ๒ *กิต.* ฟังแล้ว, เรียนแล้ว.
สุตา *อิต.* ลูกสาว.
สุตตฺต *กิต.* ร้อยแล้ว.
สุตนุ *ค.* มีร่างกายงาม, มีบั้นเอวงาม, เอวเล็กเอวบาง.
สุติ *อิต.* การฟัง, การไหลไป; เสียง; ขนบธรรมเนียม.
สุติหีน *ค.* หนวก.
สุตฺต ๑ *ป.* ด้าย; ๒ *กิต.* หลับแล้ว.
สุตฺตนฺต *ป., นป.* ชื่อปิฎกหนึ่งในสามปิฎก.
สุตฺตเวธน *นป.* การพันด้าย,กระสวยทอผ้า.
สุตฺติ *อิต.* ๑ การหลับ; ๒ หอยโข่ง,หอยนางรม.
สุทำ *อ.* ได้ยินว่า.
สุทนฺต *ค.* มีฟันงาม, มีงางาม; ฝึกดีแล้ว.
สุทสฺส *ค.* เห็นง่าย.
สุทสฺสน สวย, งาม, น่าดู.
สุทิฏฺฐ *ค.* เห็นง่าย.
สุทินฺน *กิต.* ได้ดีแล้ว.
สุทุทฺทร *ค.* ข้ามได้ยาก.
สุทุทฺทส *ค.* เห็นได้ยาก.
สุเทสิต *กิต.* แสดงดีแล้ว.
สุทฺท *ป.* คนชาติศูทร.
สุทฺธ *ค.* หมดจดแล้ว.
สุทฺธนฺต *ป.* ห้องพระสนม.
สุทฺธิ *อิต.* ความหมดจด, ความบริสุทธิ์.
สุธา *อิต.* ปูนขาว, อาหารทิพย์.

สุธากร *ป.* พระจันทร์.
สุธี *ป.* คนฉลาด, หญิงฉลาด.
สุนข *ป.* สุนัข.
สุนฺทร *ค.* ดี, งาม.
สุนฺทรี *อิต.* นางงาม.
สุปกฺก *ค.* สุกดีแล้ว.
สุปฏิปนฺน *กิต.* ปฏิบัติดีแล้ว.
สุปณฺณ *ป.* สุบรรณ, ครุฑ.
สุปติ *กิต.* ย่อมหลับ.
สุปนฺถ *ป.* ทางดี.
สุปิน *นป.* ความฝัน, การฝัน.
สุปินปาฐก *ค.* ผู้ทำนายฝัน.
สุปฺป *ป.* กระด้ง.
สุปฺปฏิวิทฺธ *ค.* เข้าใจตลอดแล้ว, รู้แจ้งแทงตลอดแล้ว.
สุปฺปติฏฺฐิต *ค.* ตั้งไว้ดีแล้ว.
สุปฺปถ *ป.* ทางดี.
สุปฺปภาต *นป.* วันดี, อรุณสวัสดิ์.
สุปฺปเวทิต *ค.* สอนดีแล้ว.
สุปฺปสนฺน *ค.* ใสสะอาด.
สุพฺพจ *ค.* ว่าง่าย, สอนง่าย.
สุพฺพต ๑ *ค.* มีความประพฤติดี
๒ *ป.* ผู้ประพฤติดี.
สุพฺพุฏฺฐิ *อิต.* ฝนตกต้องตามฤดูกาล.
สุภ *ค.* งาม, โชค.
สุภค *ค.* ไปดี, โชคดี.
สุภร *ค.* เลี้ยงง่าย.
สุภาสิต *ป.* ถ้อยคำที่กล่าวดีแล้ว.
สุภิกฺข *ค.* มีอาหารดี.
สุมติ *อิต.* ความคิดดี, คนฉลาด.
สุมน *ค.* มีใจดี.
สุมนปุปฺผ *ป.* ดอกมะลิ.
สุมนมกุล *ป.* พวงดอกมะลิ.
สุมนา *อิต.* ดอกมะลิ, หญิงใจดี.
สุมโนหร *ค.* มีเสน่ห์ดี.
สุมุตฺต *ค.* พ้นดีแล้ว.
สุเมร *ค.* มีปัญญาดี.
สุเมรุ *ป.* เขาพระสุเมรุ.
สุยิฏฺฐ *ค.* บูชาดีแล้ว.
สุยุตฺต *ค.* ประกอบดีแล้ว, ขวนขวายแล้ว.
สุร *ค., ป.* กล้า; เทวดา.
สุรเชฏฺฐ *ค.*ผู้เจริญที่สุดในเทวดา, พระพรหม.
สุรต *ค.* ยินดีแล้ว.
สุรตฺต *ค.* ย้อมแล้ว, แดงมาก.
สุรนที *อิต.* ลำน้ำบนอากาศ.
สุรปถ *ป.* ท้องฟ้า.
สุรภิ *ค.* มีกลิ่นหอม.
สุรา *อิต.* เหล้า.
สุราปาน *นป.* การดื่มสุรา.
สุราโสณฺฑ *ค.* นักเลงสุรา.
สุริย *ป.* พระอาทิตย์.
สุริยรสฺสิ *อิต.* รัศมีพระอาทิตย์.
สุริยุคฺคมน *นป.* การขึ้นแห่งพระอาทิตย์.
สุรุงฺคา *อิต.* คูก, ตะราง.
สุรูป *ค.* มีรูปงาม.
สุลภ *ค.* ได้ง่าย, บรรลุง่าย.
สุว *ป.* นกแก้ว, นกแขกเต้า.
สุวจ *ค.* ดู **สุพฺพจ.**
สุวณฺณ *นป.* ทอง, ทองคำ.
สุวณฺณการ *ป.* คนทำทอง.

สุวณฺณวณฺณ *ค.* มีสีเหมือนทอง.
สุวตฺถิ *อิต.* ความเจริญสุข, ความสวัสดี.
สุวาณ *ป.* สุนัข.
สุวิชาน *ค.* มีความรู้ดี.
สุวิภตฺต *กิต.* แจกดีแล้ว.
สุวิสท *ค.* สะอาดมาก.
สุเว *อ.*วันพรุ่ง.
สุสณฺฐาน *ค.* มีทรงงาม.
สุสมารทฺธ *ค.* เริ่มดีแล้ว, ปรารภดีแล้ว.
สุสาน *นป.* ป่าช้า.
สุสานโคปก *ค.* ผู้รักษาป่าช้า.
สุสิร *นป.* โพรง, รู; ดนตรีจำพวกเป่า.
สุสี *ป.* รู; ช่อง, โพรง.
สุสีล *ค.* มีศีลงาม.
สุสุ *ป.* หนุ่ม.
สุสุก *ป.* จระเข้.
สุสฺสติ *ก.* ซูบซีด, เหี่ยวแห้ง.
สุสฺสรตา *อิต.* ความเป็นผู้มีเสียงเพราะ.
สุสฺสูสติ *ก.* ฟัง, ปรารถนาจะฟัง.
สุสฺสูสา *อิต.* การฟังด้วยดี, การฉลาดฟัง, ความอยากฟัง.
สุหชฺช *นป.* การเป็นผู้มีใจดี, เพื่อนดี.
สุหท *ป.* ผู้มีใจดี, เพื่อน.
สุหิต *ค.* มีประโยชน์เกื้อกูลดี, ให้ความพอใจ, พอใจ; ตั้งไว้ดีแล้ว.
สุสุมาร *ป.* จระเข้.
สูก *ป.* หนวดข้าวบาเล่ย์, หนวดข้าวโพด.
สูกร *ป.* หมู.
สูกริก *ป.* คนฆ่าหมู.
สูจก *ค.* ผู้บอกกล่าว.
สูจน *นป.* การแสดง, การบอก.
สูจิ *อิต.* หมุด, เข็ม, ลิ่ม.
สูจิกา *อิต.* กลอน, รายการ.
สูจิฆร *นป.* กล่องเข็ม.
สูจิมุข *ป.* ยุง.
สูจิวิชฺฌน *นป.* เหล็กหมาด.
สูชุ *ค.* ซื่อตรง, ยุติธรรม.
สูต *ป.* สารถี.
สูติ *อิต.* การคลอด.
สูติฆร *นป.* เรือนคลอด.
สูท *ป.* พ่อครัว.
สูน ๑ *ค.* บวม, พอง; ๒ *ป.* สุนัข.
สูน่า *อิต.* เขียง.
สูนาฆร *นป.* โรงฆ่าสัตว์.
สูนุ *ป.* บุตร.
สูป *ป.* แกง.
สูปการ *ป.* ผู้ทำแกง, พ่อครัว.
สูปติฏฺฐ *นป.* ท่าสะดวก, ท่าที่ดี.
สูปธาริต *กิต.* ใคร่ครวญดีแล้ว.
สูปิก *ป.* พ่อครัว.
สูเปยฺย *ค.* ของควรแกง.
สูยติ *ก.* ฟัง.
สูร ๑ *ค.* กล้าหาญ; ๒ *ป.* พระอาทิตย์.
สูริย *ป.* พระอาทิตย์.
สูล *นป.* โรคเสียดท้อง.
เสก *ป.* การรดน้ำ.
เสข, (เสกฺข) *ป.* ผู้ยังต้องศึกษา.
เสขร *นป.* เครื่องประดับศีรษะ.
เสขริก *นป.* หญ้าเขี้ยวงู.
เสขิย *ค.* ควรต้องศึกษา.

เสจน *นป.* การรดน้ำ.
เสฏฺ *ค.* ประเสริฐที่สุด.
เสฏฺสมฺมต *ค.* เห็นดีที่สุดแล้ว.
เสฏฺฐิ,-ฏี *ป.* เศรษฐี, คนมีเงิน.
เสณิ *อิต.* พ่อค้า, สมาคม, หมู่คนมีศีลและชาติเสมอกัน.
เสณิย *ป.* นายหมู่.
เสต *ค.* ขาว.
เสติจฺฉตฺต *นป.* เศวตฉัตร, ฉัตรสีขาว.
เสตฏฺฐิกา *อิต.* รา.
เสตมฺพ *ป.* มะม่วงเล็กมีรสหวาน.
เสตโลหิต *นป.* สีชมพู.
เสติ *ก.* นอน.
เสตุ *ป.* สะพาน.
เสท *ป.* เหงื่อ.
เสทช *ค.* เกิดแต่ของโสโครกหรือน้ำเน่า.
เสทน *นป.* การถ่ายออก, การแล่นไป.
เสทาวกฺขิตฺต *ค.* ซุ่มด้วยเหงื่อ.
เสเทติ *ก.* ถ่ายออก, แล่นไป.
เสน, เสนก *ป.* เหยี่ยวดำ; ที่นอน.
เสนา *อิต.* กองทัพบก.
เสนายก, เสนานี, เสนาปติ *ป.* แม่ทัพ,นายพล.
เสนาพฺยูห *ป.* กองทหาร; หมู่ทหาร.
เสนาสน *นป.* ที่นอน, ที่นั่ง.
เสนาสนคาหาปก *ป.* ผู้แจกจ่ายเสนาสนะ.
เสนาสนปญฺญาปก *ป.* ผู้จัดเสนาสนะ.
เสปณฺณิ *ป.* ไม้มะลื่น, ไม้มะตูม, ไม้ไข่เน่า.
เสผาลิกา *อิต.* สาหร่าย, จอก, แหน.
เสมานก *ค.* ซึ่งนอนลง.
เสมฺห *นป.* เสลด.
เสยฺย *ค.* ประเสริฐกว่า.
เสยฺยถา *อ.* ฉันใด, เช่นกับ.
เสยฺยา *อิต.* การนอน.
เสยฺโย *อ.* ดีกว่า.
เสริ *อิต.* ความพอใจของตน, ความเป็นใหญ่แก่ตน.
เสริจารี *ป.* ผู้ประพฤติตามความพอใจตน.
เสริตา *อิต.* ความเป็นผู้ประพฤติตามความพอใจตน.
เสริวิหารี *ค.* ผู้อยู่ตามความพอใจของตน.
เสเรยฺยก *นป.* ต้นหงอนไก่, สีเสียด.
เสล *ป.* หิน.
เสลุ *นป.* มะกอก, มะชาง, มะคำไก่.
เสเลยฺย *นป.* หญ้าแห้วหมู, กำยาน, สมอ.
เสวก ๑ *ป.*ข้าราชสำนัก; ๒ *ค.* ผู้คบ,ผู้เสพ, ผู้รับใช้.
เสวติ *ก.* คบหา.
เสวน *นป.* การคบหา.
เสวา *อิต.* หญิงรับใช้, การรับใช้.
เสวาล *ป.* สาหร่าย, แหน.
เสวี *ป.* ผู้คบหา.
เสส *ค.* เหลือ.
เสเสติ *ก.* ลาไป, จากไป, ทิ้งไป.
โส *ส.* นั้น; เขาผู้ชาย.
โสก *ป.* ความเศร้าใจ.
โสกวิโนทน *นป.* การบรรเทาความโศก.
โสกสลฺล *นป.* ลูกศรคือความโศก.
โสกี *ค.* มีความโศก.
โสขย *นป.* ความสุข, ความสบาย.
โสขุมฺม *นป.* ความงาม, ความดี.

โสคนฺธิก *นป.* บัวเผื่อนขาว.
โสจติ *ก.* เศร้าโศก.
โสจนา *อิต.* ความเศร้าโศก.
โสจิก *ป.* ผู้ใช้เข็ม, ช่างเย็บ, ช่างชุน.
โสเจยฺย *นป.* ความเป็นของสะอาด.
โสณ *ป.* ทองคำ; สุนัข; แดง.
โสณิ, (โสณี) *อิต.* ตะโพก, บั้นเอว.
โสณิต *นป.* เลือด.
โสณฺฑ *ป.* นักเลง, นักเลงเหล้า.
โสณฺฑา *อิต.* งวงช้าง, หญิงนักเลง.
โสณฺฑิก *ป.* คนขายเหล้า.
โสณฺฑิกา, โสณฺฑี *อิต.* ตะพังหิน.
โสณฺณ *นป.* ทองคำ.
โสต ๑ *นป.* หู; ๒ *ป.* กระแสน้ำ.
โสตพิล *นป.* ช่องหู.
โสตาปตฺติ *อิต.* การเข้าถึงกระแสธรรม.
โสตาปนฺน *ค.* ผู้เข้าถึงกระแสธรรม.
โสตินฺทริย *นป.* โสตินทรีย์, อินทรีย์คือหู.
โสตุ *ป.* ผู้ฟัง.
โสตุ *อ. (ปฐ., จตุ.)* การฟัง, เพื่อฟัง.
โสตฺถิ *อิต.* ความสวัสดี.
โสตฺถิสาลา *อิต.* โรงพยาบาล.
โสทก *ค.* มีน้ำเปียกโชก.
โสทร, โสทริย *ค.* ผู้เกิดร่วมท้องเดียวกัน.
โสธก *ค.* ผู้ชำระ, ผู้ทำให้สะอาด.
โสธน *นป.* การชำระ.
โสธิต *กิต.* ชำระแล้ว.
โสเธติ *ก.* ชำระ.
โสนก *นป.* ต้นเพกา.
โสปาก *ป.* คนวรรณะต่ำ, คนจัณฑาล; ผู้ปรุงให้ดีขึ้น.
โสปาน *ป., นป.* บันได.
โสปานปนฺติ *อิต.*ขั้นบันได.
โสปานปาท *ป.* เชิงบันได.
โสปานสีส *นป.* ยอดบันได.
โสปฺป *นป.* การหลับ.
โสพฺภ *นป.* รู, ช่อง, โพรง, บึง.
โสภคฺค *นป.* ความงาม.
โสภญฺชน *นป.* ไม้มะรุม.
โสภณ *ค.* งาม.
โสภติ *ก.* งาม.
โสภา *อิต.* ดู **โสภณ.**
โสภิต *ค.* งามแล้ว.
โสเภติ *ก.* ทำให้งาม, ประดับ.
โสม *ป.* พระจันทร์.
โสมนสฺส *นป.* ความยินดี, ความพอใจ.
โสมฺม *ค.* สุภาพ, เรียบร้อย, อ่อนช้อย.
โสรจฺจ *นป.*ความสงบเสงี่ยม, ความเรียบร้อย.
โสวจสฺสตา *อิต.* ความเป็นผู้ว่าง่าย.
โสวณฺณ ๑ *ค.* มีผิวงาม; ๒ *นป.* ทองคำ.
โสส *ป.* โรคผอมแห้ง.
โสสน *นป.* ความผอมแห้ง.
โสสานิก *ค.* ผู้อยู่ในป่าช้า.
โสเสติ *ก.* เหี่ยวแห้ง.
โสหชฺช *นป.* ความเป็นผู้มีใจดี.
โสฬส *ค.* สิบหก.
เสฺนห *ป.*ความรัก, ความเยื่อใย; น้ำมัน, ยาง.
สฺวาการ *ค.* มีอาการดี.
สฺวากฺขาต *ค.* กล่าวดีแล้ว.

สฺวาคต *ค.* มาดีแล้ว.
สฺวาตน *ค.* อันจะมีมาในวันพรุ่ง.
สฺวาน *ป.* สุนัข.
เสฺว *ก.วิ.* วันพรุ่ง, พรุ่งนี้.

ห

หณฺฑติ *ก.* ถูกฆ่า, ถูกเบียดเบียน.
หณฺฑน *นป.* การถูกฆ่า,การถูกเบียดเบียน.
หฏ *กิต.* นำไปแล้ว.
หฏฺฐ *กิต.* ยินดีแล้ว.
หฐ *ป.* ความรุนแรง, ความเกรี้ยวกราด, ความข่มเหง.
หต *กิต.* ฆ่าแล้ว, ทำลาย.
หตาวกาส *ค.* ผู้ทำลายโอกาส.
หตฺถ *ป.* มือ.
หตฺถตล *นป.* ฝ่ามือ.
หตฺถตฺถร *ป.* ที่รองหลังช้าง.
หตฺถาจริย *ป.* ผู้ฝึกช้าง, นายหัตถาจารย์.
หตฺถานิก *ป.* กองทัพช้าง, พลช้าง.
หตฺถาโรห *ป.* ผู้ขี่ช้าง, ควาญช้าง.
หตฺถิ,-ถี *ป.* ผู้มีมือ, ช้างพลาย, ช้างตัวผู้.
หตฺถิกลภ *ป.* ลูกช้าง.
หตฺถิกุมฺภ *ป.* ตระพองช้าง.
หตฺถิทนฺต *ป., นป.* งาช้าง.
หตฺถินี *อิต.* ช้างพัง, ช้างตัวเมีย.
หตฺถิมณฺฑ *ป.* ควาญช้าง.
หตฺถิลิงฺค *ป.*นกหัสดีลิงค์,นกที่มีเพศเหมือนช้าง.
หตฺถิโสณฺฑ *ป.* งวงช้าง.
หทย *นป.* หัวใจ.
หทยงฺคม *ค.* เข้าถึงใจ, สบายใจ.
หทยาลุ *ค.* มีใจ, ใจดี.
หนติ *ก.* ฆ่า.
หนน *นป.* การฆ่า, การตี, การกำจัด.
หนุ, หนุกา *อิต.* คาง.
หนฺตุ *ป.* ผู้ฆ่า.
หนฺท *อ.* เชิญเถิด, เอาเถิด.
หมฺโภ *อ.* ผู้เจริญ.
หมฺมิย *นป.* ปราสาทโล้น.
หย *ป.* ม้า.
หยโปตก *ป.* ลูกม้า.
หยานีก *นป.* ทหารม้า, กองทัพม้า.
หร *ป.* พระศิวะ.
หรณ *นป.* การนำไป.
หรติ *ก.* นำไป.
หริ *ป.* พระวิษณุ.
หริคนฺธ, หริจนฺทน *ป.* จันทน์เหลือง, จันทน์เทศ.
หริณ *ป.* กวาง.
หริต *ค.* เขียว, สด; นำไปแล้ว.
หริตาล *นป.* หรดาล.
หริตุ *ป.* ผู้นำไป.
หริตฺตจ *ค.* ผิวหนังสีทอง.
หริสฺสวณฺณ *ค.* มีผิวสีทอง.
หรีตก *นป.* สมอไทย.
หเร *อ.* เฮ้ย.
หล *นป.* คันไถ.
หลํ *อ.* พอ.
หลาหล *นป.* พิษร้าย.
หลิทฺทา, หลิทฺที *อิต.* ขมิ้น.
หว *ป.* การเรียก.

หเว *อ.* แล, แท้.
หวฺย *นป.* ของเซ่นเจ้า.
หสติ *ก.* หัวเราะ, ยินดี, รื่นเริง.
หสน *นป.* การหัวเราะ, การรื่นเริง.
หสิต *กิต.* รื่นเริงแล้ว.
หสฺส *นป.* การหัวเราะ, การรื่นเริง.
หสฺส *ป.* หงส์.
หสติ *ก.* ดู **หสติ**; ชูชัน (ผม, ขน).
หสน *นป.* ความชูชันขึ้น (เช่น ผม).
หา *อ.* โอ้, อ้า, อนิจจา.
หาฏก *นป.* ทอง.
หานภาคิย *ค.* เป็นไปในส่วนที่เสื่อม.
หานิ *อิต.* ความเสื่อม.
หาปก *ค.* ผู้ทำให้เสื่อม.
หาปน *นป.* ความเสื่อม, ความลดลง.
หายติ *ก.* เสื่อม, ละ.
หายน *นป.* ความเสื่อม, ความฉิบหาย; ปี.
หายี *ค.* ผู้ละ, ผู้เสื่อม.
หาร *ป.* สร้อยคอ.
หารก *ค.* ผู้นำไป.
หาริ *ค.* งาม, ดี.
หาริย *ค.* ควรหิ้วไปได้.
หาว *ป.* ความเยื้องกราย.
หาส *ป.* ความร่าเริง, ความยินดี.
หาสติ *ก.* หัวเราะ.
หาสิต *กิต.* หัวเราะแล้ว.
หิ *อ.* จริงอยู่, เพราะว่า.
หิกฺกา *อิต.* การสะอึก.
หิงฺคุ *นป.* มหาหิงคุ์.
หิงฺคุฉก *นป.*, **หิงฺคุฉิ** *อิต.* สีแดงชาด.
หิต *นป.* ประโยชน์เกื้อกูล.
หิตกฺกร *ค.* ผู้ทำประโยชน์เกื้อกูล.
หิตวห *ค.* นำมาซึ่งประโยชน์เกื้อกูล.
หิเตสี *ป.* ผู้แสวงหาประโยชน์.
หินฺตาฉ *ป.* เต่าร้าง, ไม้ลางลิง.
หิม *นป.* น้ำค้าง.
หิมวนฺตุ *ค.* มีน้ำค้าง.
หิยฺโย *ก.วิ.* วันวาน.
หิรญฺญ *นป.* เงิน, บางแห่งว่าทองชนิดยังไม่สำเร็จรูป.
หิริ *อิต.* ความละอาย.
หิริโกปีน *นป.* สิ่งที่ยังหิริให้กำเริบ, สิ่งที่ทำให้เกิดความละอาย.
หิรียติ *ก.* ละอาย.
หิรียนา *อิต.* ดู **หิริ**.
หิโรตฺตปฺป *นป.* ความละอายใจและความเกรงกลัวบาป.
หีสติ *ก.* เบียดเบียน.
หีสน *นป.*, **หีสา** *อิต.* การเบียดเบียน.
หีน *ค.* เลว, ต่ำช้า.
หียติ *ก.* ละ, เสื่อม.
หีโย *ก.วิ.* ดู **หิยฺโย**.
หีร,-รก *นป.* เสี้ยน, สะเก็ด, ริ้ว.
หีฬน *นป.*,**-ฬนา** *อิต.* การหยาม, การดูถูก.
หีเฬติ *ก.* หยาม, ดูถูก.
หีฬิต *กิต.* ละอายแล้ว.
หุต *นป.* การบูชาไฟ, เครื่องบูชา.
หุตาวห,-ตาส,-ตาสน *นป.* ไฟ.
หุตฺต *นป.* พิธีบูชา.
หุตฺวา *กิต.* เป็น, เป็นแล้ว.

หุรं *อ.* โลกอื่น.
หุสา *อิต.* ลูกสะใภ้.
หูติ *อิต.* การเรียก.
เห *อ.* เฮ้ย.
เหฏฐโต *ก.วิ.* จากข้างล่าง, จากภายใต้.
เหฏฐา *ก.วิ.* เบื้องต่ำ.
เหฏฐิม *ค.* มีในเบื้องต่ำ.
เหฐก *ค.* ผู้เบียดเบียน, ผู้รบกวน.
เหฐนา *อิต.* การรบกวน, การเบียดเบียน.
เหเฐติ *ก.* รบกวน.
เหตุ *ป.* เหตุ, มูล.
เหตุปฺปภว *ค.* เป็นแดนเกิดแห่งเหตุ, มีเหตุเป็นแดนเกิดก่อน.
เหม *นป.* ทอง.
เหมชาล *นป.* ข่ายทอง.
เหมนฺต *ป.* ฤดูหนาว.
เหมวณฺณ *ค.* มีสีทอง.
เหรญฺญิก *ป.* ผู้ดูแลเงิน.
เหลา *อิต.* การเยื้องกราย.
เหสา *อิต.* เสียงร้องของม้า.
โหติ *ก.* มี, เป็น.
โหม *นป.*การเซ่น, การบูชายัญ.
โหรา *อิต.* ชั่วโมง, เวลา, ฤกษ์.
โหราปาฐก *ป.* ผู้บอกฤกษ์.
โหรายนฺต *นป.* นาฬิกา.
โหราโลจน *นป.* การดูเวลา, นาฬิกา.

รายชื่อหนังสืออุเทสที่ใช้ประกอบการรวบรวมและเรียบเรียง

๑. พจนานุกรม บาลี-ไทย-อังกฤษ ของหน่วยวิจัยทางพระพุทธศาสนา, กรมการศาสนา, กระทรวงศึกษาธิการ.

๒. พระคัมภีร์อภิธานัปปทีปิกา หรือพจนานุกรมภาษาบาลีแปลเป็นไทย ของ พระวรวงศ์เธอกรมหมื่นชินวรสิริวัฒน์.

๓. ธาตุปุปทีปิกา หรือพจนานุกรมบาลี-ไทย ของ หลวงเทพดรุณานุศิษฏ์ (ทวี ธรุมธัช ป.ธ.๙).

๔. บาลี-สยามอภิธาน ของ นาคะประทีป.

๕. พระบาฬีลิปิกรม ของ อำมาตย์โทพระยาปริยัติธรรมธาดา (แพ ตาละลักษมณ์) เปรียญ.

๖. พจนานุกรมบาลี-ไทย ของ นายแปลก สนธิรักษ์ ป.ธ.๙.

๗. พจนานุกรมศัพท์พระพุทธศาสนา ไทย- อังกฤษ และอังกฤษ-ไทย ของ สุชีพ ปุญญานุภาพ.

๘. พระไตรปิฎกบาลี อักษรไทยฉบับสยามรัฐ.

๙. อรรถกถา, ฎีกา, อนุฎีกา และคัมภีร์พระพุทธศาสนาเล่มอื่น ๆ.

๑๐. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕

๑๑. Concise Pali-English Dictionary, by A.P. Buddhadatta Mahathera.

๑๒. The Pali Text Society's Pali-English Dictionary edited by T.W. Rhys Davids F.B.A.,D. Sc.,Ph. D.,LL.D.,D.Litt. and William Stede Ph. D.

๑๓. Pali Tipitakam Concordance, Listed by F.L., Woodward & others, arranged & edited by E.M. HARE.

๑๔. Buddhist Hybrid Sanskrit Grammar and Dictionaty, by Franklin Edgerton.

๑๕. A Practical Sanskrit Dictionary, by Arthur Anthony Macdonell.

๑๖. Dictionary of the Pali Language, by Robert Carsar Childers.

๑๗. English-Pali dictionaty, by Aggamahapandita A.P. Buddhadatta Mahathera.

๑๘. A Buddhist Students'manual, by Christmas Humphreys.

๑๙. Students' Thai-Pali-English Dictionaty of Buddhist Terms, compiled by Prayuddha P. Arayankura.

ประวัติชีวิตและผลงานของผู้เขียน
พจนานุกรม บาลี-ไทย ฉบับนักศึกษา

พระอุดรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ) น.ธ. เอก, ป.ธ.๔, B.A. บาลีอาจารย์, B.A. (in English), M.A. (in Pali).

ชาติภูมิ : เกิดเมื่อวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๔ ณ บ้านหนองฮู ตำบลลิ้นฟ้า อำเภอจตุรพักตร์พิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด บิดาชื่อ เดือน มารดาชื่อ ข่า มีน้องเป็นหญิงอีกหนึ่งคน

การศึกษา : สำเร็จชั้นประถมปีที่ ๔ จากโรงเรียนศาลาวัด วัดบ้านป่าแดง ในตำบลเดียวกันกับบ้านเกิด, พ.ศ. ๒๔๙๐ บรรพชาเป็นสามเณรที่วัดบ้านหนองฮู แล้วไปจำพรรษา ณ วัดมหาชัย อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เรียนนักธรรมจนได้นักธรรมชั้นเอก, พ.ศ. ๒๔๙๓ ย้ายเข้ามา ศึกษาภาษาบาลี ณ วัดเบญจมบพิตร จังหวัดพระนคร เรียนเพียงปีเดียวก็สอบบาลี ป.ธ. ๓ ได้ ปีต่อมาก็สอบได้ ป.ธ. ๔ อีก ในปี พ.ศ. ๒๔๙๔ นั่นเองก็อุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (กิตฺติโสภณมหาเถร) วัดเบญจมบพิตร ครั้งดำรงสมณศักดิ์ที่สมเด็จพระวันรัตสังฆนายก เป็นอุปัชฌาย์

พ.ศ. ๒๔๙๖ อุปสมบทได้เพียงสองพรรษา ได้มุ่งออกเดินทางไปดูการพระศาสนาและศึกษาต่อที่ประเทศพม่า อยู่ในพม่าไม่กี่เดือนก็เบนเข็มมุ่งไปประเทศอินเดีย เข้าศึกษา ณ สถาบันนาลันทา ในรัฐพิหาร ศึกษาเพียงปีเศษก็ได้ปริญญาตรีบาลีอาจารย์และ B.A. (in English) แล้วศึกษาปริญญาโทต่ออีกจนได้ปริญญา M.A. (in Pali) ในปี พ.ศ. ๒๔๙๙ นับเป็นพระภิกษุชาวอีสาน รูปแรกที่ได้รับปริญญาโท และเป็นรูปที่ ๒ ของประเทศไทย

ภาระหน้าที่ : ก่อนกลับประเทศไทยได้เดินทางไปดูการพระศาสนาประเทศเนปาลและประเทศศรีลังกา แล้วกลับมาจำพรรษา ณ วัดเบญจมบพิตรในต้นปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ปฏิบัติหน้าที่เป็นล่ามและเลขานุการของสมเด็จพระวันรัต ประธานคณะสงฆ์ไทย ในด้านงานฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ ซึ่งจะต้องติดต่อสัมพันธ์กับพระสงฆ์และองค์การพุทธศาสนานานาประเทศในนามของคณะสงฆ์ไทยตลอดทั้งปี

พ.ศ. ๒๕๐๑ ได้รับแต่งตั้งเป็นอาจารย์คณะพุทธศาสตร์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย

พ.ศ. ๒๕๐๒ ไปร่วมประชุมในงานฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษของประเทศญี่ปุ่น ในนาม ของคณะสงฆ์และรัฐบาลไทย จากนั้นก็ถือโอกาสไปแวะเยี่ยมทหารไทยในประเทศเกาหลีแล้วไปดูงานพระศาสนาที่ฮ่องกง และประเทศเวียดนามใต้ด้วย พอเสร็จภารกิจด้านนี้ เดินทางกลับมาเมืองไทยก็ได้รับแต่งตั้งจากรัฐบาลและคณะสงฆ์ไทยเป็นพระสงฆ์ธรรมทูตต่างประเทศ ไปประจำที่วัดไทยพุทธคยา ประเทศอินเดีย เป็นคณะแรก

พ.ศ. ๒๕๐๔ ครบวาระการปฏิบัติหน้าที่พระธรรมทูต จึงกลับประเทศไทยมาปฏิบัติหน้าที่เป็นล่ามและเลขานุการตามเสด็จ สมเด็จพระสังฆราช (ปลด กิตฺติโสภณมหาเถร) วัดเบญจมบพิตร ซึ่งเสด็จไปดูงานพระศาสนาประเทศต่าง ๆ ทั้งเอเชีย ยุโรปและอเมริกา เป็นเวลา ๔๕ วัน

พอเสร็จภารกิจด้านนี้แล้วก็ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการหน่วยวิจัยทางพระพุทธศาสนา กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ในฝ่ายจัดทำ พจนานุกรม บาลี-ไทย-อังกฤษ แม้งานจัดทำพจนานุกรม บาลี-ไทย ฉบับนักศึกษาเล่มนี้ ก็ได้เริ่มขึ้นในระยะนี้ด้วย

พ.ศ. ๒๕๐๕ ได้ตามเสด็จในฐานะเป็นล่ามและเลขานุการสมเด็จพระสังฆราช (กิตฺติโสภณมหาเถร) ไปดูการพระศาสนาในประเทศอินเดีย ๒๐ วัน หลังจากนั้นก็ได้ไปดูงานค้นคว้าและวิจัยทางพระพุทธศาสนาโดยทุนของกรมการศาสนา ณ ประเทศเกาหลี ญี่ปุ่น ฮ่องกงและไต้หวัน

ในวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (๕ ธันวาคม) ปีเดียวกันนี้ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะที่ พระอุดรคณาธิการ นับว่าเป็นพระราชาคณะที่หนุ่ม ที่สุด (อายุ ๒๙ พรรษา ๙)

ลาสิกขา : จากที่ได้ไปดูไปเห็นการพระศาสนาและสังคมในนานาประเทศทั่วโลกมาแล้วอย่างทั่วถึง จึงเกิดทัศนคติในแนวใหม่ขึ้นมาว่าการจะทำประโยชน์ให้แก่สังคมและประเทศชาติไทยของเราได้อย่างแท้จริงนั้น จะต้องเข้าไปมีบทบาทในรัฐสภาของชาติจึงจะได้รับความสำเร็จ เพศสมณะไม่เหมาะสม ที่จะทำงานเช่นนี้ จึงได้ตัดสินใจลาสิกขาในปลายปี พ.ศ. ๒๕๐๘ จุดมุ่งหมายคือรัฐสภาแห่งชาติ

ได้เริ่มต้นเข้าเป็นอาจารย์ที่โรงเรียนดุสิตพณิชยการและพร้อมกันนั้นก็ได้ร่วมกับคณะทำหนังสือพิมพ์ หลักเมือง รับหน้าที่ตอบปัญหาสารพัดและเขียนบทความประจำฉบับด้วย

พ.ศ. ๒๕๑๐ ได้รับทุนไปดูงานด้านหนังสือพิมพ์และการเมือง ณ สหรัฐอเมริกา เป็นเวลา ๑ ปี ขณะเดินทางกลับประเทศไทยได้แวะศึกษาสถานการณ์ทางการเมืองในกลุ่มประเทศตะวันออกกลางด้วย

พ.ศ. ๒๕๑๑ ได้รับทุนการศึกษาและดูงานด้านหนังสือพิมพ์และการเมืองที่ประเทศ เยอรมนีและประเทศสวิตเซอร์แลนด์ พอกลับมาตอนปลายปีก็ได้รับทุนให้เดินทางไปสังเกตการณ์เกี่ยวกับสงครามเวียตนามอย่างใกล้ชิด

พ.ศ. ๒๕๑๒ ได้เข้าสมัครเป็นสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด แต่แพ้คู่แข่ง ไม่ได้รับเลือกตั้ง

พ.ศ. ๒๕๑๓ ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ดว่างลงมีการเลือกตั้งซ่อมใหม่ จึงสมัครเข้ารับเลือกตั้งอีกครั้งหนึ่ง ได้รับคะแนนเสียงเป็นอันดับหนึ่ง ชนะอันดับสอง ถึง ๒,๗๔๕ คะแนน เป็น ส.ส. จังหวัดร้อยเอ็ดอย่างที่ตั้งใจไว้

หน้าที่พิเศษ : ๑. ประธานกรรมการหน่วยวิจัยทางพระพุทธศาสนา กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ๒. กรรมการส่งเสริมการศึกษาทางพระพุทธศาสนา ขององค์การพุทธ ศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก (W.B.F.) ๓. อาจารย์พิเศษวิทยาลัยพัฒนา ๔. บรรยายสารคดีธรรมะออกอากาศทางสถานีวิทยุกองบัญชาการกองพลที่ ๑ เป็นประจำ ๕. เป็นกรรมการ ผู้ริเริ่มก่อตั้งเปรียญธรรมสมาคมแห่งประเทศไทย ๖. กรรมการสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ฯลฯ

ผลงานด้านการเขียน : ๑. เจ็ดปีในอินเดีย ๒. ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในประเทศอินเดีย ๓. พุทธสังเวชนียสถานในเนปาล-อินเดีย ๔. เยี่ยมเนปาล ๕. หิมาลัยในจินตนาการ ๖. บันทึกการเสด็จเยือนสหรัฐอเมริกา-ยุโรป-อินเดีย ๗. ENGLISH IDIOMS ๘. พจนานุกรมบาลี-ไทย ฉบับนักศึกษา (๗.-๘. เขียนร่วมกับพระมหาจำลอง สารพัดนึก) ๙. การสมาคม-สมบัติผู้ดี-ประเพณีวัฒนธรรมไทย ๑๐. คดีพระพิมลธรรม ๑๑. บุกดงฮิปปี้ ๑๒. ขบวนการกู้ชาติปาเลสไตน์ ๑๓. บันทึกประวัติศาสตร์วีรชนแห่งรัฐธรรมนูญ ๑๔. เปิดหน้ากาก ซี.ไอ.เอ. ๑๕. พิษเพลิงร้ายที่บ้านนาทราย ๑๖. พฤติการณ์ชั่วของ ซี.ไอ.เอ.-พฤติการณ์โฉดของคนไทย ฯลฯ

เขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ทั้งในนามจริงและนามปากกา ส่วนใหญ่มุ่งเรียกร้องขอความเป็นธรรมให้แก่ประชาชนผู้ใช้แรงงาน มุ่งให้มีการปฏิรูปสังคมให้ประชาชนอยู่ดีกินดีและช่วยเหลือตนเองได้ บทความสุดท้ายที่กำลังเขียนค้างอยู่ คือ "เราจะผ่าตัดสังคมไทยได้หรือยัง ?"

วาระสุดท้ายของชีวิต : วันอาทิตย์ที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๑๗ เวลา ๑๗.๐๐ น. ขณะที่ขับรถยนต์ส่วนตัวกลับจากการวางแผนและดำเนินงานทางการเมืองเพื่อประชาชนชาวจังหวัดร้อยเอ็ด มาตามถนนมิตรภาพถึงอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มุ่งให้ถึงกรุงเทพฯ ก่อนค่ำได้ถูกรถยนต์สิบล้อพุ่งเข้าชนอย่างแรง รถพังยับเยินไม่มีชิ้นดี อาจารย์ชวินทร์ สระคำ ได้ถึงแก่กรรม ทันทีฯ

ชลธีร์ ธรรมวรางกูร.

รศ.ดร. จำฉลอง สารพัดนึก : น.ธ. เอก,ป.ธ.๕, พ.ม., พธ.บ., M.A., Ph D. (in Sanskrit)

ชาติภูมิ : เกิดเมื่อเดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ณ บ้านเลขที่ ๔๓ หมู่ ๔ ตำบล บ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี บิดามารดามีอาชีพทำนา

การศึกษา : หลังจากเรียนจบชั้นประถม ปีที่ ๔ จากโรงเรียนวัดมะขามซึ่งอยู่ใกล้บ้าน แล้วก็ได้บรรพชาเป็นสามเณรที่วัดมะขามนั้นเอง และต่อมาได้ย้ายไปศึกษาต่อที่วัดอนงคาราม เขตคลองสาน กรุงเทพฯ เมื่ออายุครบ ๒๐ ปี ได้กลับไปอุปสมบทที่วัดมะขามและกลับไปอยู่วัดอนงคารามอีกเพื่อศึกษาต่อขณะที่ดำรงเพศบรรพชิตได้สำเร็จการศึกษา คือ น.ธ. เอก, เปรียญธรรม ๕ ประโยค, ประกาศนียบัตรครูมัธยมศึกษา (พ.ม.) กระทรวงศึกษาธิการ, พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) รุ่นที่ ๕ จากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย, ปริญญาโท (M.A. in Sansakrit) จาก Banaras Hindu University (B.H.U.) เมืองพาราณสี ประเทศอินเดีย เมื่อลาสิกขาและเข้ารับราชการแล้ว ก็ได้ไปศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยสัมปูรณานันท สันสกฤต ประเทศอินเดีย ได้รับปริญญาเอก Ph.D. (in Sanskrit).

หน้าที่การงาน : ขณะที่ยังดำรงเพศบรรพชิตได้ปฏิบัติงานเพื่อศาสนาและสังคมหลายด้าน คือ

๑. **ด้านการศึกษา** - เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีสามัญ, ครูโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดอนงคาราม พร้อมทั้งเป็นผู้ริเริ่มตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่วัดมะขาม ปทุมธานี บ้านเกิดด้วย และพร้อมกันนี้ก็เป็นอาจารย์ในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่วัดมหาธาตุฯ กรุงเทพฯ โดยเป็นอาจารย์แผนกบาลีเตรียมอุดมศึกษา และบาลีอุดมศึกษา ในคณะวิชาต่าง ๆ, โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์และสอนบาลีพิเศษ (สำหรับคฤหัสถ์) แผนกธรรมวิจัย มหาจุฬาฯ, เป็นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานและอาจารย์ในสำนักอบรมพระธรรมทูตนักศึกษาไปต่างประเทศ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร, เป็นกรรมการผู้จัดทำเอกสารชุด พจนานุกรมบาลี-ไทย-อังกฤษ ของหน่วยวิจัยทางพระพุทธศาสนา กรมการ ศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ และเป็นอาจารย์พิเศษวิชาศาสนาและวิชาภาษาสันสกฤต คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

๒. **ด้านการบริหาร** - เป็นเจ้าคณะ ๑๒ วัดอนงคาราม, ผู้กำกับแผนกบาลีเตรียมอุดม ศึกษา, คณบดีคณะครุศาสตร์และเป็นกรรรมการบริหารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกับทั้งได้รับแต่งตั้งจากมหาเถรสมาคมให้เป็นอนุกรรมการ พิจารณาเรื่อง "การรับรองมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นการศึกษาของคณะสงฆ์" เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒, เป็นกรรมการริเริ่มและฟื้นฟูก่อสร้างวัดโคก ซึ่งเป็นวัดร้างจนสำเร็จและตั้งชื่อใหม่ว่า "วัดสันติธรรมาราม" แขวงบุคคโล เขตธนบุรี กทม.

๓. **ด้านการเผยแผ่** : ได้แสดงธรรมะและปาฐกถาในสถานที่ต่าง ๆ ทั้งส่วนราชการ และเอกชน พร้อมทั้งเป็นครูสอนศีลธรรมตามโรงเรียนต่าง ๆ อีกหลายแห่ง

ลาสิกขา-รับราชการ : พ.ศ. ๒๕๑๒ ได้ลาสิกขาและเข้ารับราชการในภาควิชาภาษาตะวันออกคณะโบราณคดีมหาวิทยาลัยศิลปากรในตำแหน่งอาจารย์และเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์และรองศาสตราจารย์ตามลำดับ และได้รับพระราชทานราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูง คือ ทวิติยาภรณ์ช้างเผือก, ประถมาภรณ์มงกุฎไทย (ชั้นสายสะพาย)

ได้ผ่านงานในหน้าที่ต่าง ๆ ดังนี้ : เป็นเลขานุการคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรและสอนศิลปศาสตร์มหาบัณฑิตรุ่นแรก ของมหาวิทยาลัยศิลปากร, เป็นกรรมการบัณฑิตวิทยาลัย ตั้งแต่ชุดแรกจนถึงชุดที่ ๓, เป็นรองคณบดีและเลขานุการคณะโบราณคดีในปี พ.ศ. ๒๕๑๘-๒๕๒๐, เป็นผู้รับผิดชอบฝ่ายวิชาภาษาตะวันออก, เป็นกรรมการวิชาการของมหาวิทยาลัย, เป็นคณบดีคณะโบราณคดีในปี พ.ศ. ๒๕๒๗-๒๕๒๙ และเป็นอาจารย์พิเศษในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ อีกหลายแห่ง

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน : ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ผู้มีความรู้ความสามารถพิเศษประจำภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ทำหน้าที่สอนวิชาภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต ภาษาฮินดี และภาษามอญ, อาจารย์พิเศษสอนภาษาสันสกฤตในคณะพุทธศาสตร์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์พระไตรปิฎก ราชบัณฑิตยสถาน ฯลฯ

ผลงานทางวิชาการ :-

๑. ***ตำรา:-*** **เกี่ยวกับภาษาไทย:** ศัพท์หลักสูตรภาษาไทยนักธรรมและธรรมศึกษาเอก (ร่วมกับคณะ, พ.ศ. ๒๕๐๓), ภาษาไทยฉบับบาลีประยุกต์ (พ.ศ. ๒๕๑๕).

เกี่ยวกับภาษาบาลี : แบบเรียนภาษาบาลีวิสามัญ ปีที่ ๑-๒-๓รวม๓ เล่ม (พ.ศ. ๒๕๐๒), แบบเรียนภาษาบาลี ภาคพิเศษ ๑-๒ รวม ๒ เล่ม (พ.ศ. ๒๕๐๖), พจนานุกรม บาลี-ไทย ฉบับศึกษา (ร่วมกับพระอุดรคณาธิการ พ.ศ. ๒๕๐๗),หลักภาษาบาลี เล่ม ๑,๒ (รหัส บ.บ. ๑๐๑, บ.บ. ๑๐๒) คณะโบราณคดี (๒๕๒๕-๒๖). บาลีพื้นฐาน ๑ (๒๕๓๔)

เกี่ยวกับภาษาสันสกฤต : คู่มือเรียนภาษาสันกฤต ภาคที่ ๑; คณะพุทธศาสตร์ ม.จ.ร. (ร่วมกับคณะ, พ.ศ. ๒๕๐๔), แต่ง-แปลไวยากรณ์สันสกฤต บาลีเตรียมอุดมศึกษา ม.จ.ร. (พ.ศ. ๒๕๐๕), คู่มือ Infant Reader (พ.ศ. ๒๕๐๖), แบบเรียนภาษาสันสกฤตเบื้องต้น: บาลีอบรมศึกษาปีที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๐๙), สันสกฤตชาดก ตอนที่ ๑, ๒ : รวบรวม (พ.ศ. ๒๕๐๙-๑๐), สันสกฤตปาฐะ เล่ม ๑-๒-๓ : บาลีสาธิตศึกษา ม.จ.ร. (พ.ศ. ๒๕๑๐), เวทสังหิตา ตอนที่ ๑-๒ : พุทธศาสตร์ ปีที่ ๓-๔ (พ.ศ. ๒๕๑๐), สันสกฤตภาคปฏิบัติ (พ.ศ. ๒๕๑๐), สันสกฤตไวยากรณ์ : สมัญญาภิธาน สนธิ ; นาม-อัพยยศัพท์; อาขยาต; นามกฤต; กริยากฤต; สมาส ตัมธิต รวม ๕ เล่ม (พ.ศ. ๒๕๑๐), สังเขปสันสกฤตไวยากรณ์ ภาษาพระเวท (พ.ศ. ๒๕๑๑), ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพระเวท (พ.ศ. ๒๕๑๑), Sanskrit for the Beginners (พ.ศ. ๒๕๑๒), สันสกฤต โพธะ (พ.ศ. ๒๕๑๒), สันสกฤตประเวศนะ เล่ม ๑-๒ (พ.ศ. ๒๕๑๔,๑๖), สันสกฤตการกประกรณ์ (พ.ศ. ๒๕๑๗), ศิลาจารึก พระเจ้าอโศก : แปล(พ.ศ. ๒๕๑๗), ปรัชญา ปารมิตาหฤทยสูตรและสุขาวตีสูตร : แปล (พ.ศ. ๒๕๑๘), ภควัทคีตา ๕๘ โศลก : แปล (พ.ศ. ๒๕๑๘), แบบเรียนเร็วสันสกฤต (พ.ศ. ๒๕๑๙), ไวยากรณ์สันสกฤตภาคปฏิบัติ เล่ม ๑-๒ (พ.ศ. ๒๕๒๐,-๒๑), สันสกฤตชาตกะ : รวบรวมพร้อมทั้งแปลและแถลงศัพท์ (พ.ศ. ๒๕๒๐), สันสกฤตรจนาวิธี : วิธีแต่งสันสกฤต (พ.ศ. ๒๕๒๑), สันสกฤตอนุวาทวิธี : วิธีแปลสันสกฤต (พ.ศ. ๒๕๒๑), สันสกฤต : วรรณกรรมพระเวท (พ.ศ. ๒๕๒๒), จะเขียนสันสกฤตอย่างไร (พ.ศ. ๒๕๒๖), สันสกฤตพื้นฐาน ๑,๒(พ.ศ. ๒๕๒๖), หลักภาษาสันสกฤต ๑,๒ (รหัส บ.ส. ๑๐๑, บ.ส. ๑๐๒) คณะโบราณคดี (๒๕๒๗), รามายณะ

(อโยธยา กาณฑะ) สรุคะ ๑,๒,๓ : แปล (๒๕๒๙). สันสกฤต ๒ ม.จ.ร. (๒๕๓๐), ประวัติวรรณคดีสันสกฤต (๒๕๓๐), สันสกฤตชุดปาฐกถา (๒๕๓๑), สันสกฤต ๓ ม.จ.ร. (๒๕๓๑), ภควัทคีตา (คัดเลือก, แปล) (๒๕๓๑), ไวยากรณ์สันสกฤตชั้นสูง (๒๕๓๑), สันสกฤตเรียนด้วยตนเอง ตอนที่ ๑ (๒๕๓๒), มหากาพย์รามเกียรติ์ (สันสกฤต) -แปล (๒๕๓๓), สุภาษิต สันสกฤต (คัดเลือก-แปล) (๒๕๓๕), สนทนาสันสกฤต (๒๕๓๗)

เกี่ยวกับภาษาฮินดี : ภาษาฮินดี เรียนด้วยตนเอง สำหรับคนไทย (๒๕๒๙) ไวยากรณ์ฮินดี ภาคปฏิบัติ (๒๕๓๑), อ่าน-แปล-เข้าใจฮินดี (๒๕๓๑), สนทนาภาษาฮินดี (๒๕๓๒), สังเขปไวยากรณ์ภาษาฮินดี (๒๕๓๓), สิบห้าวันในอินเดียกับภาษาฮินดี (๒๕๓๔), ฝึกพูดฮินดี ตอนที่ ๑ (๒๕๓๖)

เกี่ยวกับภาษามอญ : แบบเรียน ภาษามอญ ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี (ร่วมกับอาจารย์จำปา เยื้องเจริญ, พ.ศ. ๒๕๒๘), สังเขปไวยากรณ์ ภาษามอญ (๒๕๓๒), ภาษามอญภาคปฏิบัติ (๒๕๓๓), นิทานชาดกภาษามอญ-ไทย (๒๕๓๔)

เกี่ยวกับภาษาอังกฤษ : Examination English Grammer Book 1 (ร่วมกับอาจารย์ ชำนาญ นิศารัตน์ ; พ.ศ. ๒๕๐๔), Examination English Grammar Book 2 (พ.ศ. ๒๕๐๔), English Idioms (ร่วมกับพระอุดรคณาธิการ ; พ.ศ. ๒๕๐๖), English Lesson on Buddhism book 1-2 (ร่วมกับพระมหาประยุทธ์ ปยุตฺโต; พ.ศ. ๒๕๐๖-๐๗), แบบเรียนภาษาอังกฤษ ภาคพระพุทธศาสนา เล่ม 1-2-3 โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดอนงคาราม (พ.ศ. ๒๕๐๙), Progressive Expression Book 1 : บาลีอบรม ปีที่ ๑ ม.จ.ร. (พ.ศ. ๒๕๑๑).

๒. งานค้นคว้าวิจัย : อิทธิพลภาษาสันสกฤตอันมีต่อภาษาไทย (พ.ศ. ๒๕๑๗), อิทธิพลของคำบาลี อันมีต่อภาษาไทย (๒๕๓๗)

๓. สารคดี : เรื่องเมื่อข้าพเจ้าศึกษาต่อ ณ มหาวิทยาลัยพาราณสี (พ.ศ. ๒๕๐๙), ชีวิตที่ไม่คาดฝัน (๒๕๓๕)

๔. วิทยานิพนธ์ : วิทยานิพนธ์เพื่อรับปริญญาเอก เขียนเป็นภาษาสันสกฤต : ชื่อเรื่อง ฤคเวทียปุรถมมณฺฑลสฺย สมาโลจนาตฺมกมธฺยยนมฺ (พ.ศ. ๒๕๒๓-๒๕).

๕. บทความทั่วไป :

ภาษาไทย ลงพิมพ์ในวารสาร "พุทธจักร" (โดยเฉพาะ พ.ศ. ๒๕๐๕-๐๗) ใช้นามปากกาว่า "ประทีปธรรม" และ"จ.ภ.ส." บางครั้งก็ใช้นามจริง, เขียนลงวารสาร "ไทย-ภารตะ" ของอาศรมไทย-ภารตะและวารสาร "โบราณคดี" ของมหาวิทยาลัยศิลปากร.

ภาษาอังกฤษ : ชื่อข้อเขียน "Sanskrit and Thailand" เสนอที่ประชุมทางวิชาการของอินเดียเรื่อง "The 1st. International Sanskrit Conference 1972" เมื่อเดือน เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ พิมพ์ไว้ในหนังสือชื่อเดียวกันนี้ในประเทศอินเดีย และชื่อข้อเขียน Ramayana in Thai Theatre เสนอในที่ประชุมทางวิชาการของอินเดียเรื่อง The Ramayana Tradition in Asia เมื่อเดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ พิมพ์ไว้ในหนังสือชื่อเดียวกันนี้ ณ เมืองเดลี ประเทศอินเดีย ฯ

- คติธรรมประจำใจ -

เรียนให้รู้ ดูให้จำ ทำให้จริง

โครงการตำราบาลีปริทัศน์

ข้าพเจ้าได้คลุกคลีอยู่ในวงการตำราเรียนภาษาบาลีของพระสงฆ์ไทยมาเกือบ ๒๐ ปี (โรงพิมพ์ย่านเสาชิงช้า ๓ ปี เป็นผู้จัดการและเป็นกรรมการผู้ริเริ่มตั้งร้าน **มหาจุฬาบรรณาคาร** ม.จ.ร. ๕ ปีเศษและเปิดร้านเรืองปัญญา ท่าพระจันทร์ กิจการของตนเองอีก ๙ ปี) ได้เคยศึกษาภาษาบาลีมาทั้งแบบเก่าและแบบใหม่ใน มหาธาตุวิทยาลัย สำนักวัดมหาธาตุ กทม. และมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงฆ์ของคณะสงฆ์ไทยอีก ๑๐ ปีเศษ จึงรู้ซึ้งถึงหัวใจของนักเรียนบาลีรุ่นน้องได้เป็นอย่างดีว่า ท่านขาดตำราชนิดไหน และควรหาตำราอะไรมาเพิ่มเติมเสริมต่อจากหลักสูตรเดิมให้สมบูรณ์ และเรียนได้อย่างรวดเร็วไม่ต้องสอบตกซ้ำชั้นกันอีกต่อไป โดยจัดทำ **"โครงการบาลีปริทัศน์"** ขึ้นดังต่อไปนี้:-

๑. รวมเปรียญรุ่นใหม่ ผู้มีความสามารถและเป็นอาจารย์สอนอยู่ในปัจจุบันมาร่วมกันผลิตตำราเรียนภาษาบาลี แนวประยุกต์ใหม่แบบสากลมุ่งเน้นด้านเนื้อหาที่รัดกุมและใช้เวลาศึกษาน้อย แต่มีความรู้ความเข้าใจมากกว่าเดิม

๒. ตำรานี้ต้องราคาถูก ประหยัด นักเรียนที่ยากจนก็ซื้อได้ไม่ลำบากใจ (บางเล่มแจกให้เปล่า ไม่คิดมูลค่า)

๓. จัดหาสรรพตำราบาลีจากทุกสำนักพิมพ์และที่สำนักนักเรียนต่าง ๆ พิมพ์ขึ้นเอามาจำหน่ายในราคามิตรภาพ

๔. จะจัดทำ **จุลสาร บาลีปริทัศน์** (รายสะดวก) เพื่อเสริมให้นักเรียนบาลีมีความรู้รอบตัวเกี่ยวกับบาลีให้กว้างขวางยิ่งขึ้น แจกหรือจำหน่ายราคาถูก

นายประจวบ สาเกตุ

ตำราเรียนภาษาบาลีแนวใหม่แบบประยุกต์และประหยัด
โครงการตำราบาลีปริทัศน์

อันดับที่ ๑ คู่มือบาลีไวยากรณ์; รวมหลักบาลีไวยากรณ์สำหรับท่องจำและขยายเนื้อความ
โดย พระมหาจำรัส ฐิตโชติ วัดมหาธาตุ ฯ กทม.

อันดับที่ ๒ คู่มือเรียนภาษาบาลีด้วยตนเอง; ประยุกต์วิธีแปลภาษาบาลีแบบสากล
โดย ประดิษฐ์ บุญยะภักดี เปรียญ (มี ๓ เล่มจบ)

อันดับที่ ๓ สัมพันธ์ไทย; คู่มือสำหรับครูหรือนักเรียนที่ต้องการเรียนด้วยตนเอง
โดย พระมหาจำเนียร แก้วกู่ ปธ. ๘, พธ.บ

อันดับที่ ๔ คู่มือธรรมบท; แบบประกอบเปรียญตรี-โท
โดย พระมหาจำรัส ฐิตโชติ วัดมหาธาตุ ฯ กทม.

อันดับที่ ๕ สัมพันธ์ไทย ธรรมบท ภาค๕ ;ฉบับรับรองผล, สัมพันธ์ไว้เพื่อเป็นตัวอย่าง (เฉพาะภาค ๕) สำหรับนักเรียน ป.ธ.๓ *โดย สามเณรอุทิศ ศิริวรรณ เปรียญ,* กรรมการสนามหลวงและเปรียญเอก ๒๗ ท่าน ช่วยกันตรวจแก้

อันดับที่ ๖ พจนานุกรมบาลีไทย; ฉบับนักศึกษา *โดย พระอุดรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ) และ รศ.ดร. จำลอง สารพัดนึก*

ตำราชุดนี้มุ่งจะช่วยให้นักเรียนภาษาบาลีทุกประโยคสอบได้อย่างดีในปีเดียว เป็นตำราที่ร้านเรืองปัญญารับรองคุณภาพบ้างและร้านเรืองปัญญาจัดพิมพ์ขึ้นจำหน่ายเองบ้าง จะมีประมาณ ๒๐ อันดับ

จัดพิมพ์จำหน่ายโดย เรืองปัญญา ท่าพระจันทร์
เลขที่ ๑๓ ถนนพระจันทร์ แขวงพระราชวัง เขตพระนคร กทม. ๑๐๒๐๐ โทร ๒๒๐-๔๒๐๐